

TOMVS SEDECIMVS
RERV. POLONAR.

1 5 4 2
1 5 4 3

R. 6561 IV.

Nam. F. IV. # 145.

III. XVII.

Caisse XII.
N. 108

29

154

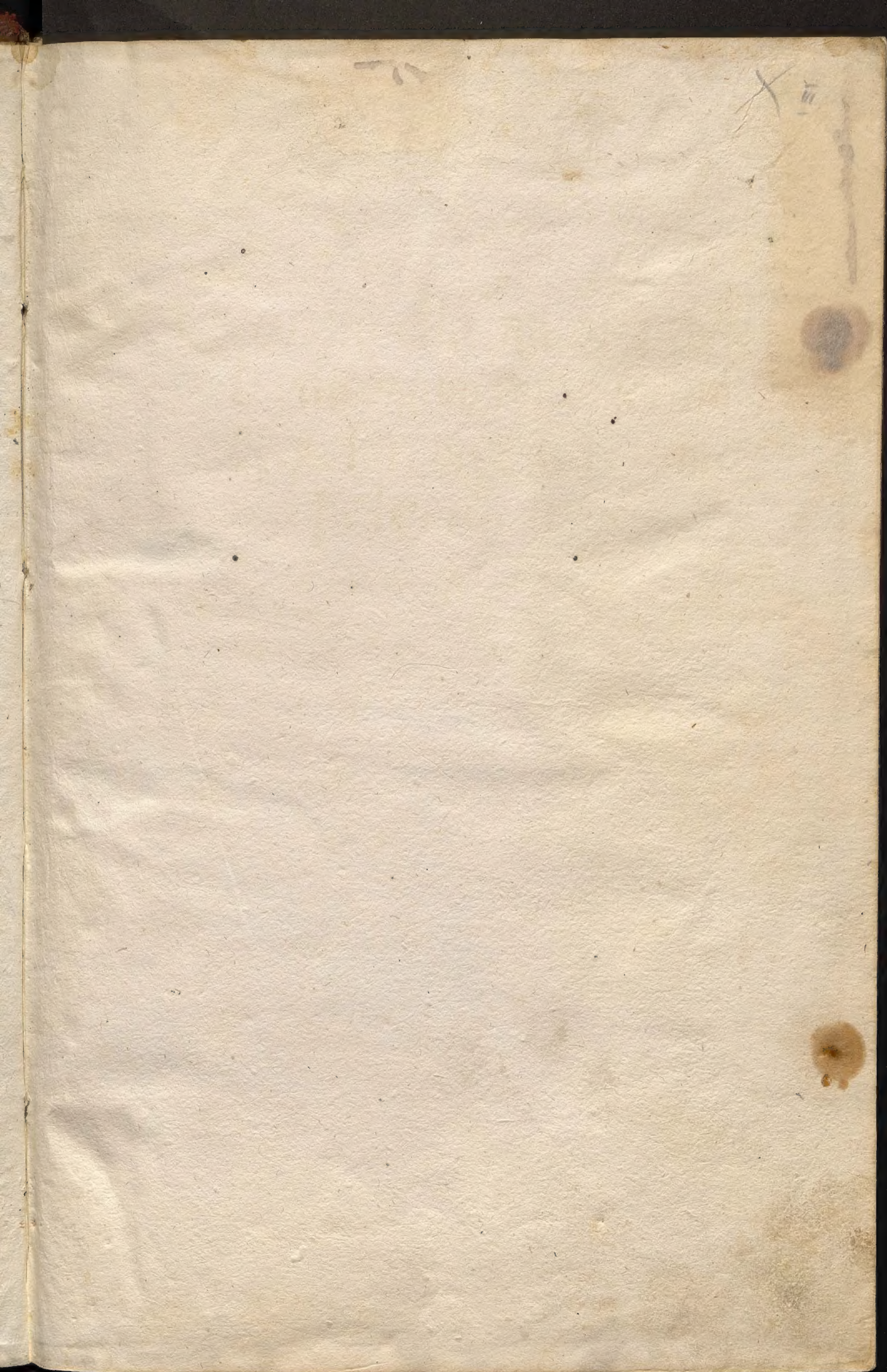
Tomus decimussepti⁹ legationum · responsorum Epistolarum q³ ac rerum Polonicarum

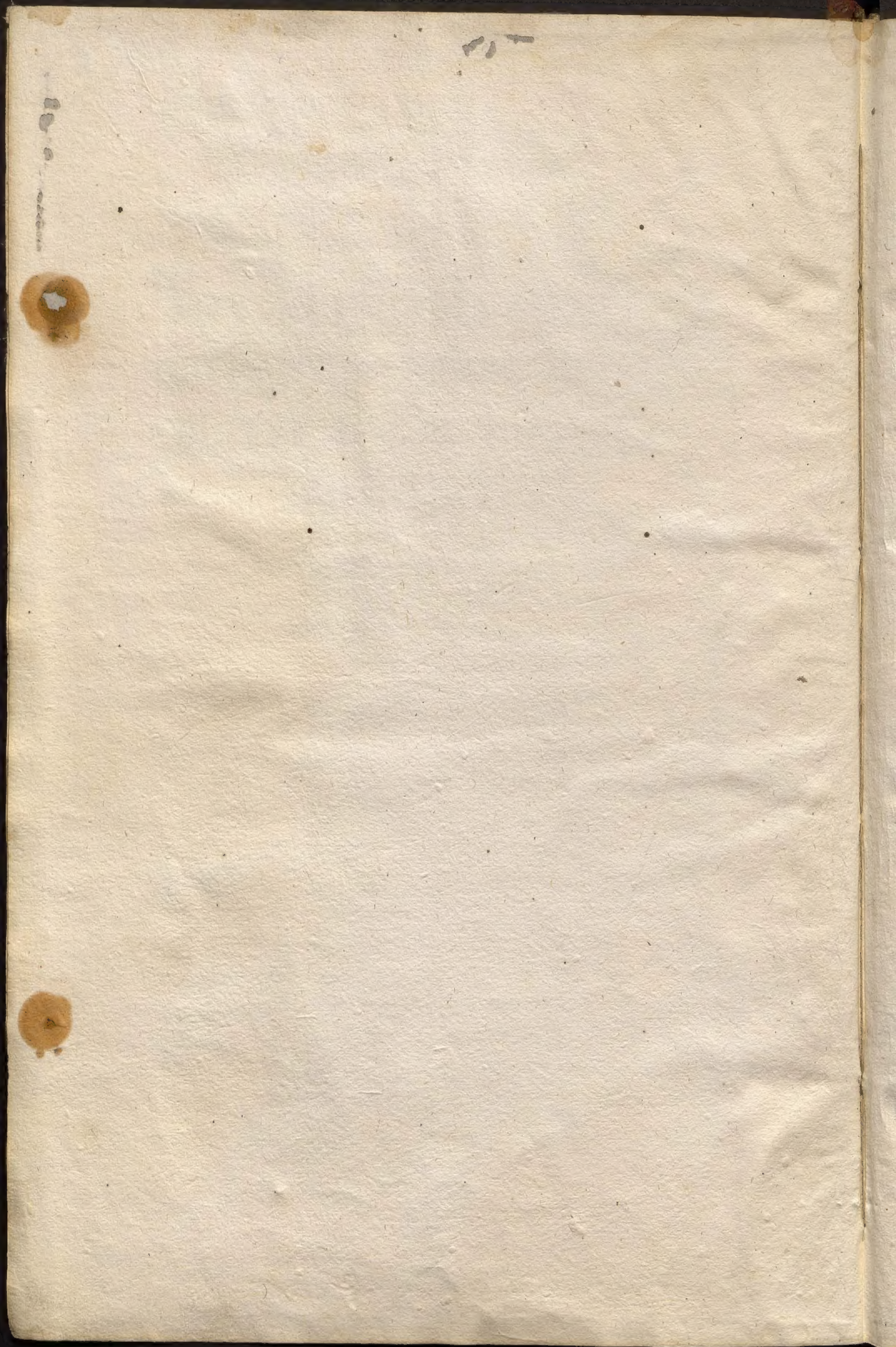
Sub dno Sigismundo primo, rege Polonie
actarum ac scriptarum: Samuele Macie-
owski Ep^o: Et Cancell^o Cancellariatum
obtinente.

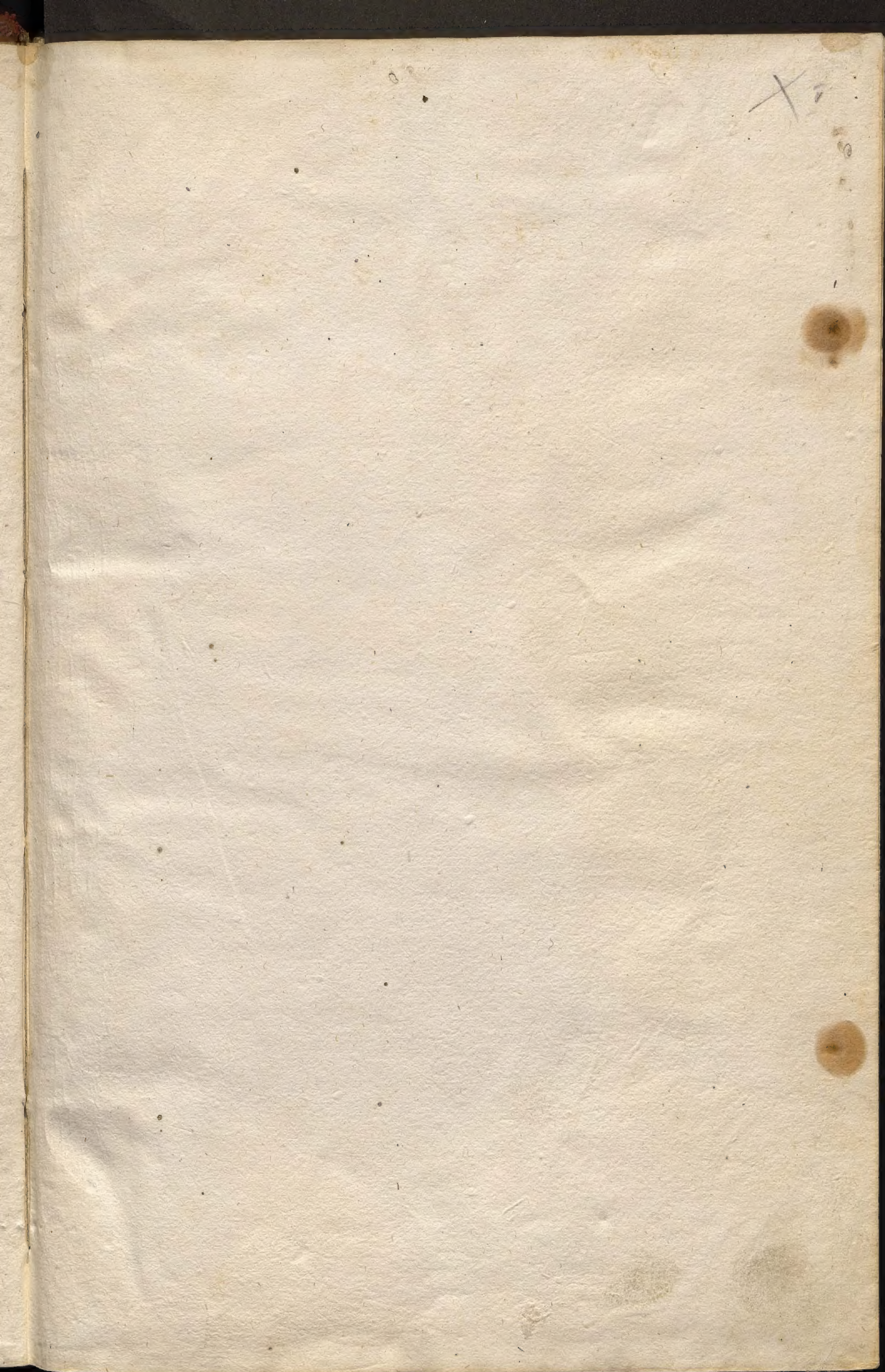
Stanislaus Gorski Cracoviensis et Plocensis
Canonicus. recollegi et in hunc tomum
redegi

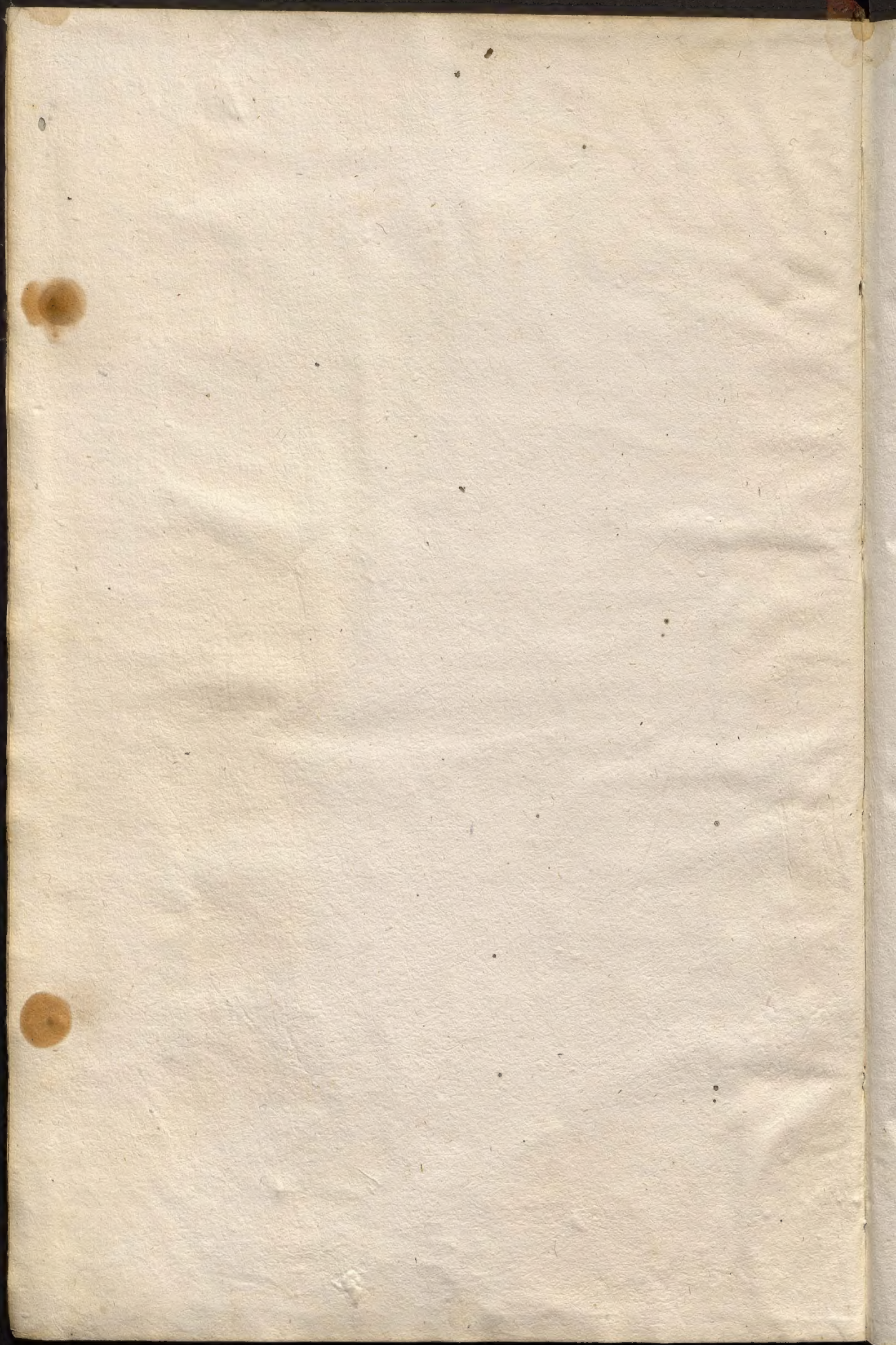
Continet annos 1542
1543

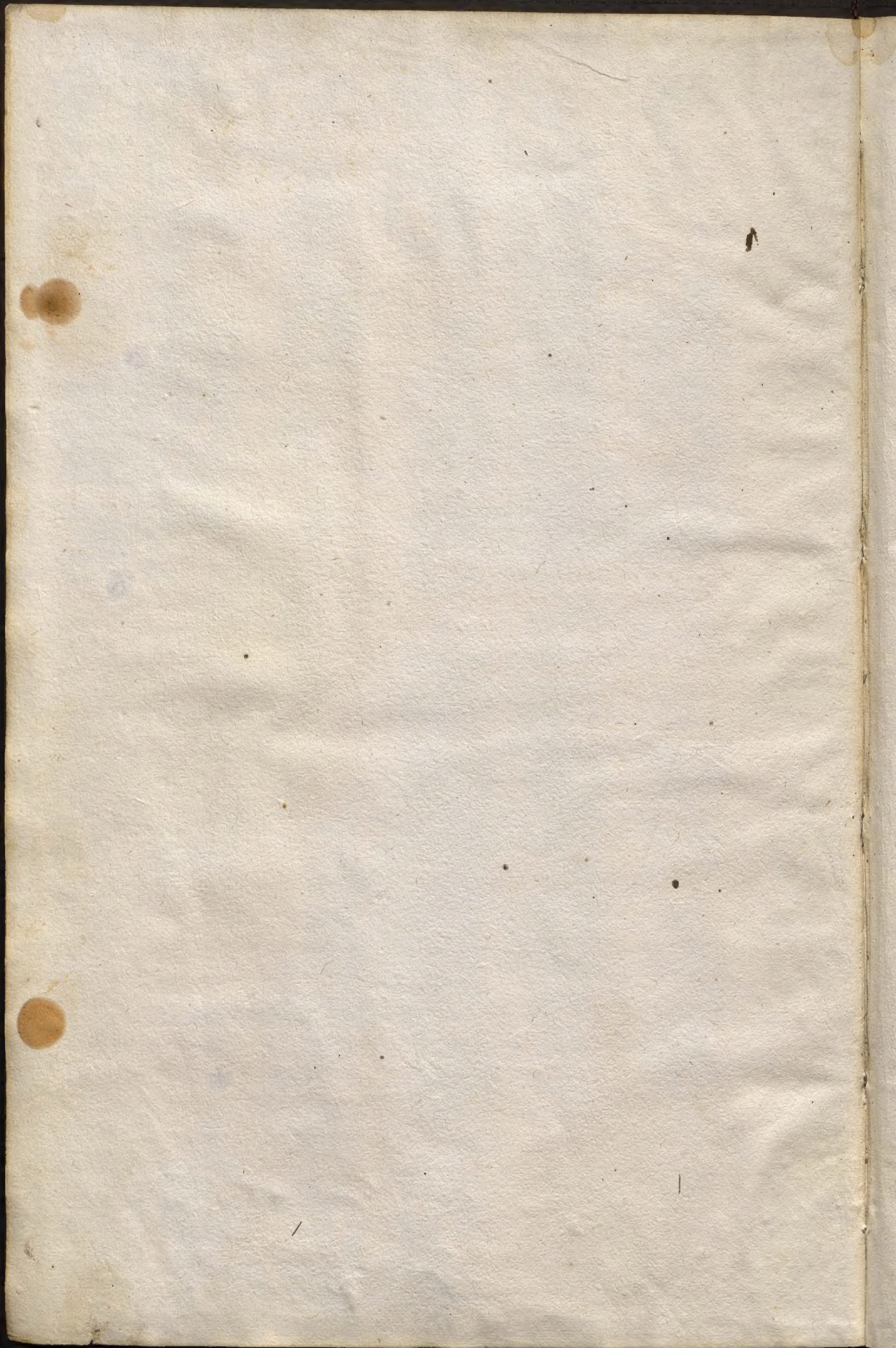

X

Annus Domini 1542

*I*nicio anni huius 1542, indictus fuit Conuentus
Regni generalis in Petrhow ad Dominicam
Reminiscere.

*I*n Conuentus per Consiliarios duntaxat, et per
Equæstris ordinis nuntios actus. Rege tunc
in Lituania agente.

*U*enit Cometum. Sequentibz lris. Senatus
remoratus fuit.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1921

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S. DEPARTMENT OF AGRICULTURE
BUREAU OF PLANT INDUSTRY
WASHINGTON, D.C.

1

Sigismundus primus Rex Polonie
Petro Camrato Archiepō Quesnen

QUAE scripsit ad nos L. tas vestra de prorogandis in ver:
mū tempus Regni Comitibz a nobis probantur atqz ita omni:
no facere statueramus. ecce autem venit Nuncius a Casare
Tartarorum. ex eo intelleximꝰ. quæ nobis cu Tartaris pa:
cta intercedunt. eis nos minime stare velle. nisi duplicata
demonꝰ ea omnia quæ proximo superiore anno illis dederamꝰ.
Quod cu indignū plane nobis videatur: omnia facere prius
deliberatū habemus. quā ut has tam iniquas conditiones
accipiamus. Videmus autem ita Regni rationes postulare
nulla ut habendis comitibz mora interponatꝰ. quia si lon:
gins in tempus extracta sint. periculum est ne nos impa:
ratos hostes opprimant. Prope iam adest verum tempus
quo nobis incursionē Tartarorum sunt metuenda. Quare
tempori rationem muerire satius est. quā si quis fuerit
hostiꝰ impetus. is propulsari et Regnū nostrū defendi
possit. Manemus itaqz in sententia. ut ad Dominica Re:
miniscere Liotzconice Comitia haberi velimus. cu prefe:
rim nihil esse iam a contagione pestis periculi accipere:
mus. tuto vt omnibus eo conuenire liceat. Tunc ergo Comi:
tia vt habeat. L. vestra hortamur ac pro fide et officio suo
etiam atqz etiam diligentē vna cu aliis consulat. quem:
admodū eis quæ impendent Regno periculis. occurrere.
atqz id saluū conseruari queat. nobis quoqz de muni:
dis arcibus finitimis cura futura est.

Ac quod consit L. tas vra. dubijs temporibus his non danda

fuisse potestatem Mag.^{ro} Castellano Cracovien^{si} & Regno
discordandi. id nobis quoq; ita visum est. sed cui saluti sua
aliter prospici non posse scripsisset. habenda eius ratio:
non duximus.

De Moneta. quid statuendum est in Convectu. P. tas vestra
deliberabit quod visum ibi fuerit id ratum haberi. si
probabitur decernem^{us} 9 Vilnae XX Januarii. M^o D^o XI° //

Petrus Kmita Palatinus Crac.
Bone Regine Polonie

Probaretur mihi magis si Petrus Lubomirski Ser.^{ma},
Regina Hungariae apud se retinisset. quatenus non rediret
Nuncii eius M. h^{is}. ab Monacho Thesaurario. ut si M. h^{is}
vestrae una opera scirent. quid consilii Monachus sta-
tuat de conditione eius R. h^{is} M. h^{is}. Qua de re quonia
M. h^{is} vestras certiores fieri summi opera protul^{is} esse
perspexi. ex templo destinavi illuc mittere meum serui-
torem. Sine circa dominica proxima futura. exiturum
tam ad Reginalem M. h^{em}. quam ad Monachum. et
Petrus Petronic. ut sciremus quid statuatur de rationibus
eius Reginalis M. h^{is} ad extremum. et an bene utrinq;
conveniat. Hortor praeterea his ipsis litteris Monachum
perstaret in fide Ser.^{ma} Reginae ut caput. et omnem
eius M. h^{is} fortuna signatur. tuatur. ac pro facultate
sua defendat. ac quo tutius existimaverit eam inclinet
et profertim ut eius M. h^{em} Cassovia deducat. Commo-
nificatio cu praeterea promissorum. quae fecit coram me

du fueram in Hungaria orator. Aiebat etenim nunq̃ se se
 deforturum quoad viveret. fortuna Ser. mi olim Regis Jo:
 annis. et Ser. mae suae Coniugis Reginalis M. h. et ex ea
 proli. quae tum sperabatur. nunc scilicet tempus esse quo
 ostendenda probandaq̃ foret ea fides. cui Iam principio ar:
 gumenta praestitit. sane non vulgaria. et ut summam
 dica nihil intentatum relinqua. quo cum adiungerem. et
 glutino perpetuo ad servitia M. h. eius alligarem. Et qui:
 dem scio Ser. ma Regina Monachum illu. esse versutu. et
 reru suaru potius saepe studiosu. attamen ea est hodie
 malignitas temporu. ut eius fucata quodam modo. neq̃
 satis integra fides. utilior Reginali M. h. sit. quam aper:
 ta professaq̃ defectio. Quod ergo est in me omni studio
 et voluntate contendam meo hortationib⁹ studiosis:
 simis. ut quantum fieri potest per me. dignitas eius M. h. sit
 salva semper. quod optam I a Domino Deo. et incolui.
 Cognoscet autem M. tas vestra ex ipso Petro Lubomirski
 quam in quob tractatus. Proceres Hungarici cum Ser. mo
 Rege Romanoru iniissent. et Ser. mae Reginae ac ex
 ea infanti. duob ac periculosos. Propterea admitar quo
 maiore studio possu. apud eos Proceres corrigerent si
 quid erratum est in partem Reginalis M. h. et ut sic sa:
 luti suae consularent. ne in Ser. ma Regina quippiam
 durum statuunt. et ne saltim ab illis tractatibus vel
 latu ungum exciderent. quos Caesar Christianus
 inter Ser. mos Romanoru. et olim Joannem Hunga:
 Reg. I. statuit et dixit. Ea res quonia sumu cardinem
 fortunaru eius M. h. post se trahit. summa diligentia
 a me tractabitur. et omnibus fulcimentis. quib⁹ potero
 maioribus. apud eos Proceres adiuuabit. partim propter
 eius Reginalis M. h. attritus rationes. quae apud
 quicq̃ viru bonu. multu sollicitudinis sibi usurpant

partim propter gratia M. h^o v^{ost}raru quoru dignitas in
ea filia aque ac ipsa vita mihi & aq. m^a. f^t. faxit
modo Dominus Deus vt quippiam opera mea integra pro:
mouere possim quod bono fiat ipse Ser. m^ae filia et
honori M. h^o V. Principum mihi clementer moru. Cupio
vt Deus opt. M. S. M. V. diuis me felicem et incolu:
mem seruare dignetur. Cuius M. h^{is} gratia et benigni:
tati me commendo. Craco^e xxiii Febr. 1542

Lacis Moscovice Sentencia Regis Sigismundi
Augusti ex Epistola ad Matrem Regiam.

Quod vero copiam litterarum ex Moscovia nobis legenda mi-
serit Serenissima Mater vestra nostram quoque de ea re sententiam cupiens
intelligere. Solem in nos ab incunabula nostra etate stare voto et con-
silio Serenissimi patris Domini nostri clementissimi. atque vestre simul
Matris de his atque aliis rebus omnibus. Quorum nunc quoque consilio
et auxilio hanc statuimus. Quippe quæ non ignorant quid magis ex
re sit et recte. et Matris vestre.

Audimus nos ab antiquis usque temporibus nostros antecessores
Lituanie Ducis ex more veteri pacem a Moscis per primos
suos Nuncios exegisse semper a qua consuetudine nullus
unquam temporibus Ducis Moscovici ne minima quidem in parte ab-
duci unquam potuerunt preter ubi ante annos aliquot illuc mitte-
rent vestre Matris præcursores sui Culelinowski. quo cum
illi vicissim huiusdem artibus et nostrorum exemplo apud Li-
tuanie Consiliarios de pace fienda preter morem per nuncios
sua admonentes sollicitauerunt.

Non defuerunt ex nostris ut nos minimè illo quoque tempore
qui ex dignitate Matris vestre arbitrabantur præstolandum in super
ut formidini adacti morem Mosci sui in terrumpererent ac
Oratores mitterent quæ res non omnibus placuit neque recte
fuit.

Sed quia nunc quoque ex copiis Consiliarioz Moscovie constat
dilucide satis quid ipsi eius Ducis Consilium per v. Matrem
nec nuncio nec litteris admoneri Duce sui sponte pro pace in-
terpollarent quorum consilio et motu proprio Dux nec ro-
gatus unquam per vestram Matrem ad pacem perpetuam cum vestra
Matre observanda se suis declaravit et consensit modo ad am-
plendam eam velit Oratores suos mittere sacra Mater vestra

ad quam ille confusus p^{ri}usq^{ue} mentem de ea re intelligeret v^{ra}
M. h^{ab}. Quæ res iudicio nostro cu^m dignitate est v^{ra} M. h^{ab}.

Non improbarem ego Ser. ma. Lazens. si cunctatione et mora
longiore rem differendo possit superbia ista Moscoru^m
comprimi. quæ tanto iam tempore non sine dedecore
nostro legis loco persistit backemus: sed quia didicim^{us} I
iam quid mora et eius pompæ ista expectatio ante an:
nos aliquot nobis attulerit non satis consultu^m videtur.
certa pro incertis derelinquere. Nullo pacto em^o de Moscis
ut homines sunt superbissimi persuadere hoc nobis possum^{us}
ut a more desistant suo. Neq^{ue} video insuper quid est
quod illos ad ea possit cogere quæ illi fugiunt tanloper.

Hoc etiam non abbe re commemorandu^m duxim^{us} I. si post tanto:
ru postea Mensu^m manem expectationem illi a mittendo
ad nos se contineant. quid aliud veniret faciendu^m. vel
bella cum illis capere ad quæ imparati sumus. reru^m quoq^{ue}
cu^m Linonia. incertus est adhuc eventus. Nec Tartar:
oru^m omnino firmata pax. Nec Valachie nobiscu^m vi:
cinita itidem tuta est satis. sub hoc cu^m Turcoru^m tu^mz:
binc. Nec Ducatus istius milicia. nobilitatq^{ue} tanta est.
aut adeo instructa. ut proter spem venientib^{us} I tam cito
Moscis. sine milite mercenario possint tuto resistere.
Quo bello præpedita M. h^{ab} v^{ra}. reliqua omnia. et
sua et Regni negotia cogoretur fortasse intermittere
quæ in dies ex magnis maxima nascuntur.

T Accimus Ser. ma. Do. Isabella Hungaria Regina
cui^m Iqualia sunt discrimina. merito quoq^{ue} meditand^{um} est.
Vel si belli officia velim^{us} I protermittere. tu^m domu^m
maioris multo dedecore ab illis per nos pax petretur.

quibus potentibus illam demergam in paulo antea, atq;
incertum est deinde, si ipsi lacessiti, nostris quoq; artibus
pro laude sua illam nobis vel differrent, vel penitus
renuissent. In dubiis itaq; quod certius tenendum est
Hæc nobis Ser. ma. parens, in utramq; partem discurrentes
sacrae M. h. vestrae non consulenda sed commemoranda
duxim: neq; hanc neq; illam partem approbantes
sed prudentiae, et auctoritati vestrae M. h. relinquimus:
his omnia, quorum consilio, et Dei presidio, cedent Deo
dante omnia feliciter.

Consultissimum etiam fore existimamus, si praecursorem
istum brevi tempore absoluerent, et maturo consilio sine
mora ut sit illi responderent, utrum vero aut de pace
perpetua, aut de amoru aliquot induciis, mittendi erunt
Oratores, et quid ex re magis sit nostra. De hoc illo
postea tempore consulent melius vestrae M. h. ubi de
mittendis in Moscoviam Oratoribus certum iam habebunt
institutum. De quibus nunc dicere esset superuacuum.

Littere Regie pro indicendo
Contentu ad Consiliarios regni ma:
iores

Reverendissime S. Sigmundus Dei gratia etc.
Sincere nobis dilecte. Tenet proculdubio
S. tua quo loco relicta sunt per nos Regni nostri negotia
cum ante Comitia Cracovica essent habita quo quidem tempora
constituta ita ut potuimus Regni rationibus gravibus magni
Ducatus huius nostri negotiis multum urgentibus in cum nos
conferre sumus coacti ac Deo opt. Max. sit gratia toto hoc
interdicto tempore quo absentes a Regno absumus in nihil
id ab hostibus detrimenti accepisse videtur. Ita cum de
consilio S. tuæ et aliorum Consiliarium promissum ei per
nos fuit ut præterquam a leuibus in finibus excursionibus
et latrociniiis Tartarorum præter etiam domestica quædam
et intestina bella satis aliquando pacatum et tranquillum Regnum
nostrum fuerit ab externis hostibus. Quæ vero in vicinia
interica acciderunt non ignorat S. tua aliquid mali pro:
pter vicinum malum existere consuevit. Itaque manus nunc
in periculum et discrimen adductum Regnum nostrum videmus
quam unquam antea quo maiori cura prospiciendum no:
bis est ut in dubiis et periculosis temporibus his in:
tergrum illud et factum lectum quod aiunt Deo conatus nros
adiuvante conservare curamus. In Regno Hungaria
cui nihil separatim a nostro accidere posse videtur
ingentem et miserabilem cladem nos Christiana ac:

cepit. Quid inde metuendum nobis sit, intelligit procul:
 dubio S. tua. Omnes omnia consilia conferre in vnu
 necesse est, quo tanta mala quae nostris iam cervicibus im-
 pendere videntur propelli queant et propulsari. cum praesertim
 aliunde quoque nobis non parum imminere periculi videamur.
 Nam qui ^{extors} ex Valachia fuerat Petrus Vainoda
 is nunc per Caesarem Turcarum restitutus, terrores quosdam
 iacit ac minas intonat, propter quosdam ex ditione sua
 in Regnum nostrum profugos. Cum quo etsi nobis fœdus est:
 quantum tamen ei fidei sit habendum, Maylati casus infelix
 documento esse potest, Quin et Tartari teneri non possunt,
 qui finis Regni nostri latrocinis suis infestiores reddant,
 quos etsi ingentibus donatiuis nostris continuius hactenus
 ut ne maiore vi aliqua in ditionem nostram irrumperent
 tamen ne pecunia Moscorum adducantur, quo minus in
 proposito perseverent, cautio est. His itaque de rebus
 tum ut caedens reprimi possint quae inter nostros homines
 maiores in dies fieri dicuntur, utque iusticia administranda
 ratio aequabilis constituatur, visum est nobis edicere Comitia
 ad diem Epiphaniae Piotrkowice, quae, Conveniunt minores
 de more praecedunt in Proschowiec sabbato, ante festum sancti
 Thomae Apostoli, et alii rursus in nova Civitate Korezin-
 ffa secunda ante festum s. Thomae Apostoli. Ad eos itaque S. tua
 una cum aliis eius territorii Consiliariis proficiet, una cum
 eiusdem territorii suis districtis Nobilitate, Nuncios ple-
 na et non limitata potestate, lectura, viros graves et ido-
 neos publicae magis quam privatae rei suae studiosos, cumque
 eis postea ad maiora s. Regni nostri Comitia confert
 consultatura nobiscum, et cum omnibus Senatoribus, ac
 terrarum Nunciis, de his rebus quae ad quietem, et
 tranquillitatem Regni ac Reipublicae cavendum putaverit
 pertinere, quae bene valeat. Dat Vilnae XX^a Octobris
 Anno 1541. Regni XXXV.

Ad Consiliarios minores

Sigismundus Dei gratia

Cenerose fidelis dilecte. Quo loco relictae sunt per nos Regni nostri rationes proximis superioribus Comitibus meminit procul dubio f. tua. Est Deo gratia, satis pacata fuerunt omnia et tranquilla, dum nos ab Regno absumus, sed apud finitimos quae acta sunt intra, non ignorat f. tua. Ardet iam proximus paries ne ad nos quoque incendium hoc perveniat, providendum est quid praesertim nec Valacho satis fidendum, et a Tartaris quoque metuum sit, ratio simul incunda est, quae ceteros istae domesticorum prohiberi, et ex aequo omnibus iustitia administrari queat. His itaque et aliis nonnullis de causis ad festum Epiphaniae Piotrkowiae Comitia ediximus maiora, quae etiam minora praecedent in Prosadowice feria et alia in obsecrat fidelitas tua, mandamus ac delectis ibi Nunciis, cum plena et non limitata potestate ad maiora Comitia, viris gravibus et idoneis publici magis quam privati commodi studiosis, una cum illis Piotrkowiam se conferat, ibi una nobiscum, et cum aliis Regni nostri Senatoribus et Consiliariis de propulsandis incommodis, et augendis Regni commodis consultatura. Factura pro officio suo et gratia nostra. Dato Vilnae, XX° Octobris. Anno Dni M^o D^o XL°. Regni vero nostri anno, XXXV.

Ad mandatum Sacrae
Regiae M^ois proprium

Ad Nobilitatem

Sigismundus Dei gratia Rex Poloniae
Cum nosse fideles dilectos. Cum hoc flagitare videantur
 gravia Regni nostri Reipublicaeque negotia Piotricoviae
 Comitia ediximus I. ad diem sanctorum trium Regum. quae qui-
 dem de more minora sunt particularia procedunt in
 Prosebowice
 et communia terrestria in nova Civitate Koroſin
 Mandamus. F. tuce ut eis inter sit. una cum aliis huncius
 ad maiora sunt generalia Comitia electura viros pru-
 dentes graves. non primatibus magis. quam publicae rei stu-
 diosis. cum plena et non limitata potestate. Factura pro
 officio suo et gratia nostra. Datus Vilnae XX° Octobris
 Anno M^o D. XL.

Ad mandatum sacrae Regiae Mis
 proprium.

Ad Capitaneos

Sigismundus I. Rex Poloniae.
Magnifice sincere nobis dilecti. Cum id rationes Regni
 nostri Reique publice postularent. ediximus I. Regni nostri
 Comitia maiora Piotricoviae. ad diem sanctorum trium Regum
 quae quidem particularia in Prosebowice
 et communia terrestria in
 Civitate Koroſin de more proce-
 dent. Quare S. h. tuce mandamus. ut ea Comitia pro:

mulgari . et publicari ubiqz faciat in omnibus foris et
populi congregationibus Ciuitatum et oppidorum praefectura
sive Capitaneatus sui . et quas ad officiales . et quosda
(Nobiles nostros dedimus . et cum presentibus mittimus has
eas omni cunctatione semota praefendas illis diligen
ter curet . inter quas si quae fuerint . quae inscriptione
seu superscriptione caruerint . ipsa S. tas tua inscribi
illas faciat iis qui magis fuerint inter Nobiles in
signos . atqz ad eos nulla mora interposita transmittat
Factura S. tas tua pro officio suo . proqz gracia nostra
Datum Vilnae XX^a octobris M^o D^o XL° .

Ad Nuncios

C Sigismundus Dei gra
Euerose fidelis dilecte . Cum hoc postulare videantur
Regni nostri . reiqz pub^{ae} graua negotia . ediximus ge
neralia Regni Comitia Piotrkouiae pro festo s. trini Regni
quae minora seu particularia in
de more precedent . Commendata itaqz habentes f.
tuae virtutem et dexteritatem . ac erga nos et Rempub^{icam}
nostram obseruantiam . Illa designauimus . et deputauimus
(Nunciu nostru ad eadem minora seu particularia Co
mitia . quae ut f. tua obeat . atqz mandata nostra . ad
prescriptu hoc quod illi cum presentibus mittimus tibi re
ferat . mandamus . vnaqz operam diligentem nancut
ut Nunciu cum plena . et non limitata potestate ad
maiora Regni Comitia mittant . Factura pro
gracia nostra et officio suo . Datum Vilnae XX^a
Octobris M^o D^o XL° .

vniuersis

Littere fidei

Sigismundus Dei gratia etc.
 Vniuersis et singulis Prelatis tam spiritualibus quam se-
 cularibus Baronibus Palatinis Castellanis Dignita-
 riis officialibus et vniuersae nobilitati in Conuentu
 congregatis sincere et fidelibus nobis
 dilectis gratiam nostram Regiam. Sincere et fideliter
 dilecti qui hasce nostras S. bus et f. vestris tradidit
 litteras Venerabilis is a nobis
 est in medium S. bu et f. bu vestrum missus. et volumus
 et mandata nostra S. bus et f. bus vestris de his rebus
 de quibus illas in medium consulere. et constituere vo-
 lumus declarare et exponat. Quare hortamur S. bu et f.
 vestras ut illis et attente audiant. et verbis eius band-
 aliter atqz nostris fidem habeant ac ad ea omnia exee-
 quenda fidem studium et obseruantiam suam adiungant.
 Factura pro fide atqz officio suo et gratia nostra. Dato
 Vilnae XX° Octobris. Anno Dni M^o D^o XL° 1.
 Regni vero nostri anno XXXV^{to}

Ad mandatum Sacre
 Regie M. his proprium

Littere ad Consiliarios maiores de
transferendis Regni Comitibus

Sigismundus Dei gratia etc.

R^{ed} Mag^{re} sincere nobis dilecte. Cum Regno nostro ma:
gna hoc tempore pericula impendere viderem⁹. visum est
nobis mature consilio ea se fieri posset propulsare. Christo
consilia nostra fortunante. Cuius itaqz rei causa Comi:
tia Piotrkowia edixeramus ad festu Epiphania pro:
ximam. Quonia vero perfertur ad nos grassari un:
deqz postem. circa Piotrkowia. neqz sine ingenti mul:
toru discrimine haberi. constituto per nos tempore Co:
mitia posse. diu multuqz deliberavim⁹. quem poss. mu:
in locu Comitia nobis essent transferenda. visa
quoqz nobis est hanc consultatio perdifficilis. Nam
si locus fuisset in maiori Polonia constitutus. gravatob
iri videbamus eos qui sunt in minore Polonia. in
qua ipsa se Comitia edixissemus. non minus id
grave videbamus fore. his qui sunt in maiore Polo:
nia. Cum itaqz nihil statuere possem⁹ de loco. quod
utriqz terra nostre Polonie gratum esse posset. saltem
in tempus aliud deferre Comitia nobis visum est. se
forte interea gratia et misericordia domini nostri Iesu
Christi. conquiescere postis posset. quae servare tantopere
in multis locis dicitur. Quare ut constitutionib⁹
Regni nostri satisficiamus. quibus cautu est. ut ni:
si graves cause impediunt. ne alibi quam Piotrkowia

Comitia habeamus de loco in presentia nihil mutamus
sed quæ edixeramus Comitia ad festum Epiphaniæ
ea presentibus litteris revocata volumus et translata ita
ut revocamus presentibus et transferimus ad proxima
Dominica Reminiscere. Quod si. E quod Deus omen
auertat. nec eo tempore grassari pestes circa Liotecovia
desinuerit. tum a P. te vestra ceteros fieri postulamus
quoniam potissimum loco ad præscriptum et præfixum per
nos diem Comitia nobis habenda putet. quæ ut habe-
antur. cum primis offe videtur necessarium. Quæ fu-
erit hæc de re sententia P. tis vestre. eam per hunc
ipsum Cubicularium nostrum. ad nos perscribet. Quæ bene-
valeat. Datus Vilnæ X^a Die Mensis Decembris. Anno
Dni M^o D^o XLⁱ. Regni XXXV^{to}

Ad Mandatum Sacre Regie
M. his proprium.

Ad Consiliarios minores

Sigismundus Dei gratia etc.

Circumfuso fidelis dilecte propter seueritatem pestis quæ
circa Liotecovia et passim in maiori Polonia grassare
dictum revocamus et translatis Comitia Regni nostri
ita ut presentibus revocamus et transferimus in proxi-
ma Dominica Reminiscere. quod F. tuæ litteris bisce
nostris significandum duximus. ut ad id tempus Lioteco-
via se conferat una nobiscum de propulsandis vis quæ
Regno nostro impendent periculis consultatura Datus
Vilnæ X^a Decembris. Anno Dni M^o D^o XLⁱ. Regni
vero anno XXXV^{to}

Ad Mandatum Sacre
Regie M. his proprium

Ad Capitaneos

Sigismundus Dei gratia etc.

Uenerose fidelis dilecte quando quidem circa Piotricum
Civitatem nostram et passim etiam alibi presertim in
maiori Polonia grassari pestis dicitur. Nos providere vo-
lentes ne plures contagione inficerentur si ad praefinitum
per nos tempus Comitia haberentur differenda ea du-
ximus et transferenda ita ut praesentibus deferimus
et transferimus in Dominica Reminiscere proxima
si forte interea temporis quod a Deo precandum est
pestis haec secum haec conquiescat. Quare Nos huc man-
damus ut hanc Comitiorum dilationem sine transla-
tionem in omnibus foris Civitatibus et oppidorum vicis
et quibuscumque publicis in locis promulgari et pro-
mulgari publice per praedictum faciat ut scire possint
omnes quod ad Dominica Reminiscere et non ante
Comitia Piotricum habebuntur neque ignorantia ali-
quis precludere queat. Datum Vilnae X^o Decem-
bris Anno M. D. XL. 1°.

Ad Mandatum Sacrae
Regiae M. H. proprium.

Instructio ad Conuentum particularem

Salute dicta et gracia Regia nunciata
litterisq; fidei redditus in hunc modum lega-
tus verba facit.

Cum alterum iam annus in magno Ducatu suo Lituania
commoretur. S. M. tas Rex, etsi in illius rationibus con-
stituentis animus habet vehementer occupatus non pos-
sunt esse tamen illae tantae occupationes quibus a cura
Regni sui sui auocari queat, erga quod quia fuit semper
charitate, volens res argumento esse potest, quod quamuis
Ducatus ille complures iam annos magnopere M. tas eius
presentia flagitaret, neq; dubium illi, et id quidem ingens
discrimen impenderet, si absens ab eo diutius fuisset
adduci tamen nunq; potuit, prius ut Regnum hoc suum
relinqueret, quam cum alia salubria multa confecisset
tum defendendi eius rationem in biennium constitisset.

Ac Deo sit gracia optimo Maximo, cui id misericordiae
Sacra M. tas Regia libenter acceptum fuit, ita biennium
istud iam confectum est prope modum, ut quidem Regnum
vsu ab externis quidem hostibus, nihil prozsus acce-
perit detrimenti, quod nos non minima ex parte curae
etiam et vigilantiae ipsius Sacrae M. tas Regiae tribuere
debemus, quae ex quo tempore Regni sui Igubernacula
suscepit, non aliud spectauit semper, neq; alia consilia
sua omnia direxit, quam ad eius utilitatem, quietem
et tranquillitatem, in eo mentem suam defixam habuit
in eo curas suas omnes et cogitationes consumpsit.

qua via et ratione Regnum hoc suum contra quorumvis
impetus, et violentas impressiones tueri a vi cuiusvis
et iniuria saluum conservare, ac Deo consilia eius for-
nante, florentius id etiam Ser. mo filio suo relinquere
posset, quam a maioribus ipsa suis accepisset.

Circumspiciat qui velit, vicina Regna omnia ac ^{etiam} ~~etiam~~
quae longiore locorum intervallo, distincta sunt ab hoc per-
lustrat, singulorum statum diligenter si consideret, quod
proprium et perpetuum patriae huius nostrae Deus esse velit
qui bonorum omnium largitor est, multo esse tollerabili-
orem Regni huius quam aliorum conditionem ^{inveniet}. Et si cum
ita natura comparatur, est, ut nostri nosmet pariter, et
aliena nobis omnia nescio quo modo meliora felicioraq;
videantur, ita ut non temere quicquam reperire liceat
qui sua sorte contentus esse velit, tamen si quis explo-
ratur habere queat, quid apud externas nationes agatur
quo in statu res earum sint: si idem aequum se existimatores
probeat, et recto singula iudicio expendat, esse videbit
quod agat Deo gratias, qui in hac temporum summa diffi-
cultate, in hac tanta Christianae Reipab. ~~et~~ perturba-
tione, tuctur tamen per Ser. mo Regem et Dominum no-
strum Regnum hoc, et conservat atq; ita tuctur, ut non
sit nobis magnopere aliis invidendum

Quin etiam si quis patriae huius nostrae statum conferat cum
qui nunc est cum eo, qui fuit S. M. his eius maioribus re-
quantibus, est Deo gratia, qui hanc M. h. eius felicitate
sem tribuit, pacatiora, pollitiora, florentiora cuncta re-
periet, quam fuisse tum, cum per manum Regnum hoc M. h.
eius fuit traditum, ita ut bona spe sit non fore quicquam
quem ita per M. h. eius administrati Regni huius
pariter queat

Quibus autem ex causis aut evertantur Regna, aut magna saltem in pericula adducantur non est dubium. Vnde cupido Principum esse plerumque exitio et Regnis et rebus publicis consueverunt, a quibus ita longe semper absuit Sacra M. tas Regia: ut non modo delata sibi Regna ditioribusque repudiarent, sed nihil in terris tam charum unquam habuerit, quod patriæ suæ Regni sui charitati anteponendum esse putarent. in quo vno pro virili tuendo et conservando studium omne suum collocavit omnes curas et cogitationes defixit.

Quid esse potest parentibus liberis charius? quos non perferunt labores? quibus non se curis exoruciantur? quæ non adveniunt pericula duris illis periclitantibus succurrant? Hauserit summum hunc dolorem Sacra M. tas Regia ut filiam suam, et eam filiam, quæ propter admirabiles et corporis et animi dotes, vel sacra ipsa sui amore et misericordia commovere posset, duplici et modo non triplici exercitu circumfossa, ac summum in vitæ discrimen adducta audiret.

Sunt in hoc cætu plerique ex Vo. bus vestris, qui liberos hunc ad eos nunc cogitationes suas referant, ac Deum precor ut ab eorum capitibus similem calamitatem procul avertat. Sed si tamen in periculo vitæ filiam suam aliquis colloca- tam videret, an non accurrere? an periculum ullum de- fugeret? an non extrema quæque tentaret? non miseret perturbaret omnia? dum ex tantis discriminibus pignus charissimum eripere posset? Nolite existimare non eadem esse Sacra M. Regia, qua ceteros parentes in filia sua affectione, quæ si privato suo labore et periculo, absque Regni neque publicæ magno aliquo discrimine, subvenire afflictis filia suæ rationibus potuisset, nullum certe amantiss. mi patris officium in se requiri passa fuisset, sed

du se omnium nostrum communem esse parentem meminuit
erga Sacra. ma. filiam suam. paternae suae affectioni non
propterea obtemperandum esse putavit. Non satis in illa
indulgens quam in subditos suos. quos liberorum loco
semper habuit. parum clemens videri maluit. a vi et
armis abstinuit. quietis consiliis quantum potuit adiu-
uare conata est. neque tanti faciendum putavit. qui essent
hominum de se futuri sermones. si non omni ratione pe-
riclitanti illi adfuisset. quin providendum existimaret po-
tius ne vni amore filiae. alteram filiam suam. quae et patris
eadem est. patriam suam. Regnum suum. apertum in discrimen
adduceret. Ac si vlla unquam in re. in hac M. tas eius
maxime declaravit. plusquam paternum suum erga Regnum
hoc amorem. cuius studet tranquillitati. dum saluti eius
prospectum in longitudinem cupit. non solum filiae Sacra. ma.
sed et infantis Nepotuli fortunam. incolumitatem. vitam.
dignitatem. non omni qua potuit ratione subuicendum
putavit. Adco non modo non cupiditate. non ambitione
vlla. non proposita regnandi spe. non inuitamentis ad eam
rem. et illecebris plurimis. sed ne ea quidem affectione
quae parentum esse in liberos maxima consuevit adduci
potuit. ut non primam conseruandi regni curam haberet.

Haec sunt artes. quibus adhuc Christo opitulante Regnum
hoc suum retinuit Sacra M. Regia. et in dubiis his ac
periculosis temporibus incolumem tamen conseruauit
non modo non apprehendo aliena. verum etiam ultro
sibi ultro delata respicendo. non propinquos. non libe-
ros plures faciendo. quam subditorum salutem et tran-
quillitatem.

Sed quae tamen acta sunt in breui temporis. non igno-
rant D. nos vestra. et si cuius quietum fuit ab hostium in:

curfionibus Regni hoc. ab omni tamen parte. apud
finitimos populos magnam trepidationem esse me mi-
nistis. non solum Ser. ma filia Moscoviz Sacrae M. Regiae
sed et Hungaria tota. quod est vniuersi Christiani orbis
quasi propugnaculum quoddam et antemurale. quin et Au-
stria. Moravia. Silesia. totaque vicina haec. manus qua
vnguarum in discrimen adducta videtur. Ingentem
enim in Regno Hungariae res Christiana cladem accepit
potentissimorumque hosti ita nunc et vires. et animi creuerunt
ut perdifficilis resistendi sit ratio. cum vis esse maior
videatur quam ut ad eam propulsanda vni Regni qua-
libet magnae opes sufficere queant.

Quare nisi prudenti consilio. mature fuerit ^{Patria} ~~natura~~ no-
stra prospectu idem illi qui Regno Hungariae casus est
pertimescendus. quod Deus omen procul a nobis auertere
dignetur. Neque enim ex vna tantum parte vis nobis est ta-
potentis hostis metuenda. habet is iam Hungaria. ha-
bet ante amos aliquot et Valachia. vndique circumspici-
sumus. ut si vnguarum nunc nos vigilare maxime opor-
teat. et in procinctu semper esse. ad sustinendum impetum
si quis ex improviso in nos factus sit paratiss. Adde-
nt iam pariter proximi. ne qua incendium hoc ad nos quoque
perueniat. aut saltem ut restringendi eius ratio aliqua
inueniatur. omni ope consilioque providendum est. In summu-
enim iam rerum discrimen venisse videmus. nisi diuina mi-
sericordia ope diligentius per nos aduigilatum fuerit. ingens
nobis quod hostibus potius eueniat nostris maneat infelicitas.

Nihil est quod in fœderibus fiducia collocem. Budam
contra fœdera. captam fuisse scimus. Valachus quia
diligenter obseruet. saepe iam magno nostro malo
periculum facimus. Maglaci casus infelix quantum

credendum ei sit documento nobis esse potest

Tartarorum animos non paruo donatui delinunt. Sacra
M. tas Regia. ut in Moscov potius. quam in di homi
M. h. eius se mitterent. Nunc periculum est. ne hisdem
artibus Mosci eorum animos sibi concilient. et maiore
aliquo donatui promisso. a se impetu eorum avertant.
et in nostras terras. quod absit convertant.

Prussia quoque non omnino vacare videtur metu periculi
neque enim sublata est proscriptio. sed suspensa tantum
aliquandiu. ita ut ibi quoque metum sit. ne qua
fiat ex improbo impressio.

Item cum Hungaris. et Silesiis quid negotii nobis sit. non
est. Nam D. nob. vestras. suorum clamoribus adducta fecit.
Sacra M. tas Regia ut ediceret. ne quis ex Regno
proficisci eo cum mercibus. aut contrahere ibi aliquid
auderet. Quod adiectum cum abrogari petuit Ser. mus
Dominus Romanorum Rex. utraq. ex parte Commis.
sarii Iudices fuerunt constituti. qui de iniuriis cogno.
scerent. de quibus disceptari quidem ceptum est. sed
nulla adhuc res finem est consequuta. Quare et de
hoc negotio. quid factu opus sit erit de liberandum. ne
maius inde aliquod incendium postea oriat. Cum
praesertim post cladem illam. quam accepit exercitus in
Hungaria reb. p. Christiana. non parvae sint no.
strorum hominum in Moravos iniuria subsequente. Co.
hortes enim aliquot. qua de re graves fuerunt apud
Sacra M. tem Regiam querimoniae. irrupisse in Mo.
ravia fuerunt. accepto stipendio. ac vicinis homi.
nibus. a quibus non modo non offensus sum. & vana

rerum etiam amici semper haberi multitudine et detri-
menti attulisse qua ex re quanti motus excitari queat
quis est qui non intelligit? Providence itaq; mature
oportet ac viam invenire qua reprimi deinceps tanta
possit audacia usu enim quandoq; evenit ut vni Tob no-
xam Regno totum periculetur.

Sed nisi prius domestica bella restincta fuerint frustra
de propulsandis externis periculis consilia habebunt
ad quæ auerenda inter nos concordia opus est una
omnium voluntate et mutua auctoritate nunc ea in-
manitas quam videre in multis licet qui fraterno san-
guine manus suas contaminare non reformidant magno
est ad res bene gerendas impedimento ubi enim
arident odio mutuo omnia ubi quada quasi seditione
domestica laboratur ubi tanta fit fere quotidie
fraterni sanguinis profusio: qui potest ibi bonus aliquis
consiliorum exitus sperari?

Licet videre nunc iustis prope exercitibus inter se congre-
dientibus perinde ac si neq; Rex neq; lex neq; ullus foret
Iuris presidium vi et armis omnia tentantes satis ut bo-
stus domi ipsi habeamus etiam si nullus aliunde fiat
impetus

Videmus aperta in nos Dei iræ signa tendentem evarcu-
sum et parantem illum frumenta sua contra nos suscitau-
tē cornuimus quod nisi placatu cum nobis reddere stu-
duerim? nisi a cædibus istis a periculis ab aliis etiam
vitiis et flagitiis manus nostras linguas nostras men-
tem nostram continuerim? ne bibabit sanguine nro sa-
gittas suas et gladius eius deuorabit carnes nostras
futurumq; est illud quod est apud prophetas Foris vastabi-
bit eos gladius intus paucior inueniem simul ac virginem

lactantem cum homine seu. Quare modis omnibus
faciendum esset Sacra M^{tas} Regia, ut ante omnia gra-
uem Dei offensionem mitiganda studeam. Id quod ma-
gna ex parte futurum sibi persuadet. si iustitia ratio imprimis
habeatur, si cedes ista, si perueria, si cetera flagitia co-
hercant, si arma quisque sua non in fratrem, non in vi-
cinum, non in eiusdem fidei, eiusdem gentis aliquem, sed
in hostes potius Christiani nominis, si quid illi provocave-
rint convertat, hoc humanitate cuiusque, hoc nobilitate
hoc professione nostra Christiana, quae sola a nobis mun-
tua requirit charitatem. Multo fortius digni non quod nunc
videm, fraterno sanguine manus maderet, belluarum hoc
non hominum esse videtur.

Hae sunt quae coram Deo, vestris proponi iussit Sacra M. R.
de quibus ut consultatio haberi possit, ac ratio aliqua
inveniri, quae tanta pericula, quae patriae nostrae pro dolor
maiora nunc quam unquam antea impendent, propelli queant,
et propulsari ad festum Epiphaniae Lioticoniae Comitia edixit.

Et quoniam permultum in eo positum est, qui fuerint in his Comitibus
ad maiora illa Nuncii delecti, quod ex his pendere propemo-
diu Comitorum exitus videtur. Hortatur D. vras Sacra M. R.
ut quos ad maiora Comitia legabunt, viros designent, graves
et prudentes, qui plena et non limitata potestatem habent,
non privatae suae affectioni serviant, non odio suum, aut in or-
dinem aut in hominem aliquem explorare contendant, et
neque aliud spectent quam pacem et tranquillitatem, salutem et
incolumitatem Regni Regis publicae, ut cum his una providere
possit Sacra M^{tas} R. quemadmodum ea quae impendent
pericula propulsari, et Regni rationes stabiliri queant.

Qua in re si pro officio suo D. vras, operam suam diligentem
navaverint, permagna apud Sacra M. R. grata imbuant,
quae sedulitatis cuiusque et diligentiae se rationem habitura
et cum clementia liberalitatemque sua Regia compensatura
pollicetur.

Legatio ad Conuentum Regni generalem
 Liotrconiensem ad diem Sanctorum Trinum
 Regum indictum, et ad dominicā postea Re:
 miniscere translatum: M^{co} Bernardo Ma:
 czieowski Castellano Lublinen' et Andree'
 Czarnkowski Vilne' 25 Novembris 1541
 data

S Aute dicta et gracia Regia nuntiata litterisq;
 fidei redditis, legati in hanc sententia verba facient.

Et si multe fuerunt, atq; ex minime leues cause, quam:
 obrem necesse haberet S. M. R. in magno Ducatu suo L^{ib}:
 uania diutius commorari, quod et sumptus ibi faciat mi:
 noris, et quarum rerum causa proficiscendi eo cepit consilium
 earum nihil adduc confect. Non quod studium ei in consi:
 ciendis defuerit, sed quod conatum fortuna destituit.

Intelligebat S. M. Regia non opus esse modo, verum:
 etiam cum primis necesse, ut quæ sunt cum vicinis de
 finibus controuersæ, cum Prutenis et Linomienfibus
 ex quibus multe cedes existunt, et magna periculi:
 sagz dissidia oriuntur, ex present illa in magno Du:
 catu suo dirimi possent. Itaq; certos in eam rem ex
 Senatoribus et Consiliariis suis Iudices commissarios

designavit qui et de finibus. et de iniuriis ultro citroque
factis cognoscerent. Quorum alii versus Livoniam. alii
versus Prussiam profecti. fato quodam adverso. rebus in-
fectis redierunt. Ita ut quas maxime sospitas primum
oportuit cum vicinis controuersias. ex periculo sit. ne ma-
ius etiam in malum aliquod erumpant. Neque certe quicquam
cum hostibus constitui possit. quantisper cum his qui amici
tamen esse videntur. nihil fuerit transactum. Requie-
bat itaque ea res. diuturniorem S. M. Regiae in magno
Ducatu suo Lithuanice commorationem. quod in tanto dis-
crimine rebus constitutis. non satis tutum fuit in Regnum
reuertere. Multo magis autem diuturniorem hanc commo-
rationem requirebant finitae iam prope cum Moscis induciae
cum neque de induciis nominis. neque de pace quicquam adhuc cum
illis tractatum sit. Non quod hoc quoque in parte remissius
aliquid egerit. sed quod quemadmodum citra personae
dignitatisque suae detrimentum confici res possit. delibe-
randum esse putavit. Vident itaque D. V. quae causae remorari
diutius in magno Ducatu suo potuerint S. M. Regiae: quae
etiam sunt eiusmodi. ut sine ingenti illius discrimine. ne-
quaquam illinc discedere. et ad Regni Comitibus venire po-
tuerit. cum tamen secum ipsa reputaret. quantum in peri-
culo Regnum hoc adductum sit. propter eam. eadem qua
in Hungaria Respublica Christiana miseranda accepit
pro singulari studio et amore. quo est in Regnum hoc
suum. omnia prius et facere et paki deliberatum habebat.
quam ut difficillimis his. et cum primis periculosiss
temporibus a Regni Comitibus abesset. tantumque fuit
eius cupiditas. tantus ardor Regnum suum visendi. et
ne quid detrimenti acciperet presentia sua promou-
dendi. nihil ut propterea ei curae putauerit praenere.
tentum. Sed abruptis rebus omnibus in magno Du-

catu suo Lithuania quicunq tandem status illius esset
 futurus decreuerat omnino ad Comitia proficisci atq
 cu Do: vestris quemadmodum independentia pericula
 propulsari possent consultare. Sed recte a sapienter dictu
 est. Cor hominis disposuit viam sua sed Domini est di
 rigere gressus eius. Voluntas enim et ea quidem ardens
 S. M. Regia non defuit neq alio animo Comitia edixit
 qz quod illis ipsa interesse cogitabat. Sed ei qui dirigit
 gressus hominis. secus Deo visum est. qui visitare M. tem
 eius dignatus in morbum eam coniecit. eiusmodi qui com
 plures dies lecto eam tenuit affixam: atq ita M. tem eius
 debilitavit. ut in hunc usq Diem nondum ex eo satis con
 firmata. neq pristinas adhuc vires suas recuperasse
 videatur. Jam hoc anni tempus etiam recte valentibus
 quam sit inimicu iher facientibus Do: vestrae satis ipse
 intelligunt. quae et hoc non ignorant in aegro corpore pe
 riculosa esse omnem offensionem. eam praesertim quae ex
 frigore accidit. quo nichil est magis affecto corpori noxiu
 et hoc tamen factura fuisset S. M. Regia. tanta fuit eius
 cura. ut Regni saluti maturo consilio prospiceret. ut
 cu vitae suae periculo iniquo hoc anni tempore in viam se
 dedisset: cum autem et medici dehererent. et ebar. ni
 quiq dehortarentur obtestarenturq. ut in salutem suam
 neglectam vellet. de qua salus Regni penderet: nec
 ipsa sibi M. tas Regia quasi manus adferret. in apertu
 discrimen vitam suam adducendo. cum deniq ne e cu
 biculo quidem se tuto progredi posse videret. parendu
 esse ei quae ingens telus est necessitati. neq fidele suoru
 consiliu repudiandu putavit. Cum praesertim in dubi
 tatam spem de Do: vestris conceperit. pro eo studio
 quo esse illas. et erga se. et erga Rempub. Regni huius
 persuasus habet. quando quidem esse corpore abest.

meliore tamen sui parte sic eam adesse intelligunt, ni-
chilo remissius facturam illas omnia, neque signius
de propulsandis eis, quae impendent Regno periculis
ac de quiete tranquillitatemq; tuenda, et conservanda con-
sultaturas, quam si oculis suis presentem eam sic a-
desse viderent, et sua una consilia de communibus
periculis propellendis et commodis augendis communi-
tatem audirent, quàm sit illius et ætas, et valetudo
affecta non ignorant D. v. nulla illi medicina facere
salubriorem, nulla adferre consolationem possunt maio-
rem, quàm si pro se quisq; Deo, vestrarum vehementer et
certe periclitantem Rempub. fidelibus, atq; salubribus
consiliis suis fulcire fuerit, et sustentare conatus.
Quando quidem non vlla cura magis est, xest animus S. M.
Regia, quàm una hæc de tuendo et constituendo Regni
statu nicolumi. Quod cum Dei gracia, et misericordia
singulari sit, illa nunc gubernante aliquanto floren-
tius etiam, quàm fuit eo tempore, quo primum illud per
manus accepit, et si difficiliora nunc sunt magisq; pe-
riculosa tempora qz fuerunt unquam antea post homi-
num memoria, cupit tamen Ser. ma M. tas Regia pro
more suo perpetuo, omni spe et fiducia in sola gracia
et misericordia Dei collocata, omni qua potest ratio,
ne providere, ut non modo ipsa æque florens Regnum
conseruet, verum etiam in longitudinem illi prospici-
at, et cum ad Ser. mu filium, tum ad posteros etiam
illius eodem quo nunc est statu transmittat. Non
alia in re cura illius omnis et cogitatio consumitur.
(Nam ita ut facere par est, verum patria parentem
nicolus habet in terris una ea obarum. Declaravit
hoc adeo nuper cum paterno animo suo, erga Ser. ma
filiam, quæ præterquam quod filia est propter et animi

et corporis præclaras dotes non potest non esse. etiam
 adduci tamen non potuit. ut patetno erga illam animo suo
 ita indulgeret. ut non prior^{effect} illi et antiquior patriæ. q̃
 talis filie salutis ratio. Quod quidem notius est D. vobis.
 quam ut in pluribus commemorare sit necesse. Tanta itaq̃
 cum sit cura et sollicitudo M. t̃s Regiæ Ser. mæ. et de regno
 tuendo. et de fortunis deq̃ salutis singulorum conservanda
 quandoquidem non minus privati cuiq̃ quam Reipub. et
 Regniq̃ periculu agitatur. quo summo potest studio hortat̃
 D. vestras atq̃ ab illis maiorem in modu postulat. ut
 consilia sua in vnu conferant. atq̃ omnibus modis pro-
 spicere conent̃. ut periclitanti patriæ succurrere queant.
 Quæ quanto nunc in discrimine versari videat̃ mino-
 ribus in Comitib. ex nuntiiis S. M. R. Do. vestra dici
 audierunt. undiq̃ septi sumus hostibus. neq̃ vel a Turcis
 vel a Tartaris. vel a Valacho satis tuti sumus.

Adest hoc loco Mag. cus Domin⁹ Castellanus Rosnamin. qui
 ad Cæsarem Turcaru a Ser. mæ M. Regia legatus fuit
 cognoscent ex eo Do. vestra qualia multa. tum et hæc quæ
 commemorare iussi sum⁹. graviter et iniquo animo tulisse
 Cæsarem Turcaru. quod Ser. mæ M. t̃s Regia. Ser. mæ
 filie nullas dederit supplicias. quod nullu exercitu mi-
 serit. quod sola cum Cæsare arma non iunxerit. ac mirari
 se dixisse q̃ suæ potestatis esse velit Ser. mæ M. t̃s Regia
 Ser. mæ filiam. cum tamen ad eam ex obsidione libe-
 randa nullas copias miserit. ac ne tantillu quidem
 opib. attulerit. vehementer ea re perturbata est S. M. R.
 sed magis etiam fuit perturbata. cum ex eodem D.
 Castellano audiuit. tantopere afflagitata esse ab eo
 munera. ut repulsus prope modu sit. quod ea non
 attulisset. obiectumq̃ ei fuisse. quod florens nunc sit

Regnum Poloniae quod et viris et opibus abundet, q'd
habeat M. tas Regia complures Ciuitates atqz oppida
ex quibus non parua pecunia colligere possit. Quo
nomine debere S. M. Regiam Caesari, cuius beneficio ad
hunc statum Regnum perueniat, quod eius fauore fiat vt
pax in eo sit, et tranquillitas neqz sit hostium incurfioni:
bus infestus Qui Caesaris aut Bassarum eius sermo quorsu
tendat, pro sua prudentia facile Do. vestre coniectare
possunt. Genus cuiusdam Tribus postulare videtur.
Ita Regnum Sachenus suu administravit S. M. tas Regia
Christo conatus eius fortunante, vt persona dignitateqz
suam Regiam tutata fuerit, neqz aut se aut Regno suo
indignum aliquid a se extorqueri passa sit. Cupit extre:
ma cum primis contigere: quo non ipsa modo S. M. R.
veru et Ser. mus filius eius pari cu dignitate Regnum
hoc gubernare atqz id tueri possit et conseruare, quod
quo facilius praestari possit sua nunc Do. ^{res nos.} in medium
adferre consilia postulat, atqz illud vna diligenter con:
sultare, quonia tot victoriis et triumphis, ac rebus cunctis
ad voluntatem fluentibus, clatus est iam vehementer
animus Caesaris Turcarum, si forte ibi per Legatum suu, suu
nuntia suu societatem armoru, suu aliud quidpiam in:
dignum postulare, quid ei respondendum esse censeant. Na
ad cuiusmodi Legationem aliqua non videtur S. M. Regiae
quicquam nisi ex Comitiarum Decreto respondendum.

(D. E. Tartarib perlatu est, ad S. M. tas Regiam quod moleste
tulerit Caesar Turcarum eos ad Moscomia et non in Hunga:
riam potius secum esse profectos, quodqz Bialogrodenses
in tronihi in arces retulerit, quin etiam suspendi iusserit
quicumqz deprehendi possint. Unde periculum est ne
rem omnium adacti penuria, victu in Regno quere
et praedas in eo agere cogantur: Cui etiam malo, consilio Do.
viam erit occurrendu.

DE Valachis certo M.^h R. renuntiavit quod consilia cum suis cepit de terra Polucis occupanda. Quorum animos cum abhorere videt a bello Regno huic inferre, nuntius ea de re ad Caesarem Turcarum misit. Neque alterius quam illius fiducia ista moliri se palam etiam professus est. ut facile inde coniectura facere liceat. quantum sit fidei cum Turcis icto fidendum.

Vident itaque Do: vestra quae circumspiciunt Regnum hoc pericula a Turcis, a Tartaris, a Valachis quorum propulsandorum rationem ab illis miri S. M. R. maiorem in modum postulat.

SED et Prussia non omnino extra periculum est. quae et viribus suas cum Regni viribus coniungeret. quantum potuit per Legatos suos S. M. R. contendit. et elaboravit. quemadmodum ex legatione cuius exemplum habemus Do: vestra cognoscent. Sed Consiliarii et Nuntii terrarum Prussiae nulla sibi ratione persuaderi passi sunt. ut se Regno coniungerent. et vni cum eo corpus esse vellent. quemadmodum ex responso eorum. cuius ipsius quoque exemplum datur est. uberius Do: vestra intelligant. quae quid faciendum porro sit S. M.^h Regiae deliberationem mibunt. videt ea quae nunc sunt tempora. quam sunt periculosa: quam incommodum sit et parum tutum acerbius velle cum subditis agere. quamquam sit ad plerumque commovere necesse. Dum multum instando vix eo adduxit Godanensis a Nummis perreuerendis superfiderent. at si quandoquidem pergit ill. Do: Dux. nec toties admonitus. et per litteras et per Legatum. ut ex his quae habemus exemplis et responsis constat. adhuc adduci potuit. ut monentem eundem desineret. queruntur sibi lucrum prosequi. magno cum incommodo suo Do: Ducis commoda augeri. ac omnino se ad suum institutum redituros ostendunt. nisi ipse quoque Do: Dux

audire cesset. Mandatis S. M^{tes} Regia non omnibus
paretur. Religionis fieri quædam dicitur novatio. in qua
quoties motus aliqui fiunt. Regnorum et Reipub^{licarum}
mutatio subsequi consuevit. Quæ de re admoniti per
Sacra M. Regia Gedanenses, paternum quidem sacra
M. Regia affectu commendauerunt. quo non corporum
modo. verum etiam animorum eorum salutem prospectum caperet
ceterum perplexo se esse animo responderunt. id ne potius
quod Sacra M. Regia ediceret. an quod eorum dictarent
conscientia facerent. q^{uod} vererent. ne dum offendere. S. M^{tem}
Regia metuerent. in horrendum indignantis Dei laqueum
incurrerent. quibus quid rescripserit M. R. ex litterarum
illius exemplo Do. vestris planius fuit.

Quæ quemadmodum rebus in his gerere se debeat S.
M. Regia consilium suum impariter dignabuntur ac
rationem diligenter inuestigabunt qua effici possit ut
Ill. mus Do. Dux Prussiae monita audire definiat.
atq^{ue} appellationem una causa agnoscent. quas a se ad S. M.
Regia fieri Do. Dux non permittit. ut ex illius ad Con-
siliarios eius litterarum. exemplo D. vestre cognoscent
Quæ de re quæ sit sententia Consiliarios terrarum
Prussiae. ex hoc scripto Do. vestre intelligent.

P Et ut præterea Ill. mus Do. Dux. testamentum quoddam
a se nondum scriptum a Sacra M. Regia confirmari
quemadmodum ex Legatione illius Do. vestre cognoscent
Quæ res cum nova esset visa et insolita S. M. Regia
rececit deliberationem de illa in Comitia proximi fu-
tura. sicut ex responso Do. vestris liquet. Quæ sen-
tentia sua de re perscribent.

Laboratum est etiam a Sacra M. Regia. ut quoties necesse
sitab postularet. et ex Regno ad magnam Ducatum Lith-
uanicæ. et ex magno Ducatu in Regnum subsidia mitteret.

quo coniunctis omnium terrarum S. M. viribus, expedita
 magis foret hostium potentia resistendi ratio. Sed quoniam
 pauci nunc sunt in eo Ducatu Consiliarii, in aliud tempus
 reiecta est ea de re consultatio. Sed periculum esse videtur
 ne quorum copias dubiis in rebus adiuuari velimus, cum eis ipsi
 inimicitia nobis existant eiusmodi, quae nisi tempore sit pro-
 visu, sine et de, et sanguine, restinguere postea non possint.
 Nam ab his qui sunt in finibus Regni, et Magni Duce-
 tus Lithuanicae, multae saepe et graues querimoniae ad S.
 M. et M. R. perferuntur: dum utrinque hostilem in modum
 praedas agi, magnas fieri iniurias, neque pecora mo-
 do abigi, sed homines etiam occidi, atque adeo occidi
 queruntur. Verendum est, ne si neglecta sit semetilla haec
 magnam aliquando pariat incendium.

Consultabunt itaque Deo: vestrae quemadmodum dignis isti sopiri
 possint, quod non alia ratione fieri posse commodius putat.
 S. M. Regia, quam si designent aliqui, et ad fines regnandos
 et ad iniurias disceptandas. Quicquid autem a Deo vestris
 hic fuerit ea de re constitutum, dabit opera Sacra M. R. ut
 in magno Ducatu Lithuanicae ad eundem modum constitu-
 atur, quo clamorum istorum, et vociferationum, finis tandem
 aliquando esse queat.

M. Enimvero etiam S. M. Regia in his Comitibus, quae sunt ante
 biennium habita se promississe, quod operam suam esset inter-
 positura, ut Ossianicorum, et Galhoricorum Ducatus Regno
 unirentur, et eadem cum Regnicolis onera ferrent. Quoniam
 vero statim ut absoluta sunt Comitia, Regno discessit, ab-
 sentis se rem tanta confici non posse intelligebat: ac satius
 duxit in id tempus, quo Deo bene iuvante incolumis
 in Regnum reuerteretur negotium differre.

In Wschouen Conuentu quae acta sunt, ex iis qui

mihi adfuerunt, quorum hic nonnulli presentes sunt Do.
vestre uberius cognoscent, tum etiam ex libello quem mittit
Do. vestris Sacra M^{tas} Regia, in quo quae gesta ibi fuisse
sunt descripta. Conuenit ad extremum quoniam inchoatis
prope rebus discessu fuit, ut alius Conuentus ediceret
quo tempore quoue loco visus esset, et Sacra M^{te} Rom.
et Ser.^{mo} D. nostro: in quo ea quae capta fuerunt, tandem
aliquando terminarentur. Ea de re non vni^{us} litteris admo-
nuit S. Do. Romanorum Regem Sacra M^{tas} Regia,
sed ibi grauiore cura impeditus, sententia ea de re suam
nondum perscripsit. Quid porro faciendum sit ignorat
S. M. Regia. Nam quod interdixit subditis suis, ne mer-
cibus gratia in Silisiam proficisci audeant: ea ex re ad
suos detrimenti plurimum, ad alienos multum audit emolu-
menti peruenire. Cum praesertim interdicto hoc se tenere
aliae Ciuitates non possunt, praeter eas quae propriae sunt
S. M^{te} Regia. Interca Iudaei, et qui alius ex oppidis
sunt, libere cum mercibus proficisci dicuntur, et victum eis
praeparare, quae propriae sunt S. M^{te} Regia. Neque alii
plus ex hoc interdicto commodi suscipiunt, quam Silesiae
ita ut mirandum non sit, si de iniuriis sarcinendis non co-
gitent, neque laborent, ut denuo Commissarii conueniant
Hac vult a Do. vestris Sacra M^{tas} Regia diligenter ex-
pendi, ac salubre sibi dari consilium, quemadmodum salua
dignitate sua, suorum commodis prospicere queat, ut ne illa
ab alienis intruuantur.

Deinde vero cum ita per nonnullos edicta Sacrae M^{te}
Regia contemni videant Do. vestre, passimque omnes
in Silisiam proficisci, eis quos ne id fieret cauere oport-
uit, ut certo de nonnullis ad M^{tem} Regiam perferre
comminantibus atque etiam permittentibus, faciant S.
M^{tem} Regiam certiorum Do. vestre, quid ei sit de

iusmodi statuendum. Mittit etiam Do. vestris Sacra M. tas
Regia litteras a Ducibus et Statibus Silésie ad se scriptas
quibus contra Turcas petunt subsidia. mittit una et respon:
su suu. ex quo reiectam esse deliberationem intelligunt ad
Comitia. Quare et hac de re consilia inter se communicabunt
et quid faciendum censuerint. reddent Ser. ma. M. tem Regia
certiorum: ut quid ea responderat ordinibus Silésie scire queat

Neg. vero domesticarum reuerentia posthabenda est. personant
aures S. M. tas Regia cum vocibus quotidiis qui propinuos
et amicos suos crudeliter interfectos querunt. neq. si uere
satis in hoc genus audaces et facinorosos homines animad:
ueriti vociferant. quibus cum remissius agitur nihil aliud
quam fenestra quædam ad patrandas eades aperitur. pro:
pinqui enim sui necem ulcisci quibus armis manult. quam
legum auxilium implorare. quas parum esse in talibus fla:
gitibus vindicandis securas vulgo iam persuasum habent.
Sacra M. tas Regia facile perspicit. offerata hac quorunda
radix. qui iusto etiam exercitu nonnunquam confligunt. cumu:
lari Dei grauem indignationem. et ad suu officiu pertinere
intelligit. ut debitæ poenæ de his persequatur. qui
perinde in Regno agunt. ac si neq. lex. neq. Rex. neq.
ullus esset magistratus. aut ullu Iuris presidium. Do. ve:
stris diligenter sortatur. ut rationem inuestigent qua
comprimi tanta possit audacia: et in eos qui data pre:
sertim opera. fraterno sanguine manus suas contamina:
uerunt. documentu statuatur iusmodi. quo a simili fa:
cinore ceteri deterreantur.

SED. ea quoq. de re magna sunt hominum querimoniae.
quod Iuribizandi non ea est religio. quam esse oportet.
In testibus conquirendis nullu est negotiu ad quod quoties
uentu est. vicit iam absq. dubio is cui iuribizandu de:
cretu est. Jurant enim quiduis. qui testes fuerint producti

etiam si neq. viderint. neq. audierint. neq. comper-
tuerint. atq. ita a veris non nunquam Domini ad
alienas hereditates perveniunt. Cum itaq. non solum Re-
gia ut Domina. sed prope omnia humana negotia. non alia
re quam fide magis constant. qua sublata nihil erit firmum
nihil stabile in rebus hominum. hortatur Do. vestras Sacra
M. tas Regia. ut de eo quoq. consultationem habeant.
quemadmodum prestatum possit. ut ne ad reliqua scelera
nostra. quibus Deo graviter offendimus. hoc quoq. pernici-
osius ingenio accedat. sed in dando inveniando maior
deinceps adhibeatur religio. Quod si vel duabus saltim
his rebus aliquod inventum erit remedium. ut ne tot cedes
patrentur. tot pericula designentur. placatio Deo reddita
suam nobis misericordia citius imparet. ac facta nostra
et cogitata omnia procul dubio fortunabit.

¶ Erit etiam memoria S. M. tas R. proximis superioribus
Comitibus non omnes iuxta Decretum M. tas eius privilegia
sua protulisse. ratione quorum certa quidam exigunt vi-
tigalia. factamq. tum fuisse mentionem ut qui nondum
protulissent. his tempus longius ad ea adenda conce-
deretur. Quonia vero nullum ei rei tempus certum est
assignatum. quid videatur Do. vestris. de reliquis Privi-
legiis adendis. facient Sacra M. tas Regia certiorum.

Sigismundus primus Rex Polonie
 Archiepiscopo Gnesnensi

est supra
 in initio

Quæ scripsit ad nos L. tab. vestra. de prorogandis
 in verum tempus Regni Comitibus. ea nobis probabantur
 atq. ita omnino facere statueramus. Ecce autem venit
 interea Nuntius a Cesare Tartarorum. ex eo intellexi-
 mus. quæ nobis cum Tartaris pacta intercedunt. his eos
 minime stare velle. nisi duplicata dem. Ica omnia quæ
 proximo superiore anno illis dederamus. Quod cum in-
 dignum plane nobis videatur. omnia facere prius deliberatu
 habem. I. quam ut hab. tam in quas conditiones accipi-
 amus. Videmus autem ita Regni rationes postulare
 nulla ut habendis Comitibus mora interponatur. Quæ
 si longius in tempus extracta sint. periculum est. ne nos
 imperatores hostes opprimant. Prope iam adest verum
 tempus. quo nobis incursionibus Tartarorum sunt metuenda.
 Quare temporis rationem invenire satius est. quæ si quis
 fuerit hostium impetus propulsari. et Regnum nostrum defendi
 possit. Manemus itaq. in sententia. ut ad Dominica Re-
 misse Lituanicæ Comitia haberi volumus. Cum profer-
 tim nihil esse iam a contagione pestis periculi accipe-
 rim. I. tuto ut omnes I. eo convenire liceat. Hæc ergo Co-
 mitia ut habeat ^{obeat} L. vestra sortamur. ac pro fide atq. officio
 suo. etiam atq. etiam diligenter una cum alijs consulat.

quemadmodum in his quae impendent Regno periculis occurrere
atque id saluum conservari queat. Nobis quoque de munitionibus ar-
cibus finitimis cura futura est. Ac quod constat & vestra
dubius temporibus his non danda fuisse potestatem Mag.^{co}
Castellano Cracovien. & Regno discedendi id nobis quoque ita
visu erat. sed cum saluti suae aliter prospici non posse scri-
psisset. habenda eius rationem duxim. De moneta in
Comitibus P. v. quid statuendum sit deliberabit. Quod visu
ibi fuerit. id nobis ratum haberi. si probabitur decernemus
Datum Vilnae XX Mensis Januarii M^o D^o XLII.

Legatio ad Albertum de Brande:
burg Ducem Prussiae data Andree
de Gorca Castellano Posnamiensi et
Capitaneo Maioris Polonie Vilnae 28
Iannarii 1542

P Rincipio Orator noster. Illmo Principem nostro nomine
salutabit. ac gratiam illi nostram. et benevolentiam Regiam nun-
ciabit. tanquam Lepoti nostro char.^{mo} Deinde ad ea quae per
litteras nobiscum egit. Ill.^{li} eius in hunc modum respondit
Esset nobis fœdus cum Caesare Turcorum. qui etsi hostis est Christi.
amici nominis. fidem tamen etiam hosti servare oportere. cum
eos Deus castigare consueverit. qui fidem alicui data fœdus
loquunt. Nos cum alia ratione non posse videamur commissum
nobis a Christo gregem tueri. hanc amplexi sumus. quae tu-
rior est visa. nunquam provocandum armis duximus. cui
nos parvo non esse intelligimus. et rationem invenimus
qua salva dignitate nostra. Regnum nostrum quo ad eius fieri
posset. incolumiter conservare possemus. neque periculosus his
temporibus. ansam violandi fœderis Turcorum Caesari

dare vellemus, cum profertim inter ipsos Principes Chri-
stianos non opinionum modo diffensionem, verum et armorum
ingens diffidius videamus. ventis interea obsecundandum
ducimus, dum turbas istas Christus aliquando sopiat, ac
tranquillificatis rebus charitatem Christianis 'mutua' inspiret
quo conscientibus animis, ⁱⁿ tuenda potius Reipub: Christi-
ana, qua in aliis quibuscumque rebus curas et cogitationes
suas consumant. Id si factum erit aliquando, sub Induci-
arum firmi dabitur opera a nobis, ut ne et ipsi Christiani
Principis officio defuisse videamur. Nunc etiam atq. etiam
Ill. tas eius, quid agat et deliberet, ne non se modo, verum
et nos, et Regnum nostrum, apertum in discrimen adducat.
Quod si proptus illi decretum est auxilia mittere, hoc sal-
tem provident pro sua prudentia, ut occulte rem gerat
ne ex facto Ill. tas eius, si qua id forte emanaret, nos aliqua
in fraudem incidamus. Quod ita demum fieri posse pu-
tamus, si pecuniarum potius miserit illi subsidium qz ut
ipsa delectu militum faciat, quos in supplicatibus suis a quibus
petitur promittat.

Sigismundus primus Rex Polonie,
Petro Camrato Archiepo Gnesnen

Rex. Quae graviter et prudenter scribit ad nos L. via
de gravibus, quae nunc Regno nostro impendant pe-
riculis, ea legimus diligentius, facit pro boni Senatoris officio
L. via, quod nos tanto studio ut vicinorum exemplo Re-
gni nostri rationibus, mature prospiciamus. Nos vero
nostro officio defuturi non sumus, et facimus omnia se-
dulo, ut omnes intelligant, nihil esse a nobis, quod munus

nostri sit praetermissum. ad Comitia venire ipsi non possumus
quibus rebus impediri iam antea cognovimus. L. vram. sed quae
tamen ibi erunt. ex usu Reip. constituta ea libenter
sumus rata habituri. vestra L. quae Principem nostrum
Senatorem locum obtinet. pro eo ut debet consulat. una cum
aliis diligentem praesentis Regni necessitati. multum in con-
silio illius et auctoritate positum erit. omnes ingenii sui
nervos contendant. ut salubris aliqua eorum quae impendent
periculorum propulsandorum ratio inveniri queat. quam nos
non approbavimus. modo sententia nostra. verum. etiam
ut debite mandetur. executioni curabimus. ac si qua id
Regni nostri necessitas postulabit. nullum in discrimen dif-
fugiamus. planumque omnibus facimus. nihil esse nobis
in terris Regni nostri salute et incolumitate prius. et
antiquius. hoc et ipsa de nobis L. vram firmiter persuadent
et aliis tuto pollicetur licet. Neque enim verbis a nobis
dici tantum potest. quantum re praestare sumus parati. ut
salvum Regnum nostrum. a quorumvis hostium impetu conser-
vare queamus.

(DE Oratore ad Turcarum Caesarem mittendo. nondum nobis
opportunitas videtur. Nam et Nuncius quem ad Ser. maj.
filiam nostram misimus. expectandus nobis est. ut ex illo do-
scatur. M. h. eius certiores fieri queamus. et cognoscere
una quid sit constitutum Ser. mo Domino Rom. Regi de
nuptiarum tempore. quae si ad praefixitum tempus erunt
faciendae. necesse fuerit per eum ipsum Legatum quem
missuri sumus. ad eas nuptias Caesarem Turcarum invitare.
Quandoquidem id ut faceremus. ipse a nobis misso ad
nos nuncio suo postulavit. et nobis ita facturos esse re-
cepimus.

Quod ad Principes quoque Germaniae mittendum esse. Le-
gatum censet. id tuto a nobis fieri posse non putamus.

nam ita occulte res agi non possit. quin aliqua ad Turcas
permaneret. Neque enim clam est L. vestra. quam diligenter
celari sunt soliti. quae statuerunt. quae ne geruntur in Germania
prius etiam quam fieri aliquid incipiant. sparguntur
in vulgus omnia. Quod si perueniturum esset ad aures
Turcarum Caesaris. fuisset Legatus nostrum apud Germania
Principes. etiam si is rationem gessisset omnia. summorum
ingenio usus esset. nihilominus occasionem illi sibi rum-
pendi foederis datam esse putaret. atque ita periculum
nem necessitatem ingens in discrimen Regnum nostrum
efformis adducturi. Datum Vilnae 4 Febr. M^o D^o XLII

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliariis in Conuentu Piotrone
consultantibus

R Me. R^{di} et Mag^o. Sincere nobis dilecti. Rediens
Nuntius noster. quem ad Ser. ma^o filiam nostram mis-
ramus. Generosus Letus Lubomirski Aulicus noster cum
alia multa nobis narravit. quae scire nostra intererat.
tu hoc potissimum. q^d Ser. ma^o filia nostra quoniam inter quos
homines versatur. eis nihil tuto credi posse videt: mirum
in modum cupit. ex eorum potestate eripi. et ope atq^{ue} opera
nostra in libertatem afferri. Ad hoc enim peritus est illa leui-
tatis eorum hominum. et inconstantia. ut duram alibi vitam
agere satius duxerit. quam apud tam duros homines deu-
tius commorari. usq^{ue} etiam. ut in Monasterio etiam
se concludi passura sit libentius. quam ut diutius inter
efferos homines vitam debeat. Supplex itaq^{ue} a
nobis conludit. ut si qua mica est in nobis paternae
Caritatis. in hac tanta necessitate succursui ei velim^{us}
atq^{ue} rationem aliqua ineamus. quae ex his locis ubi nunc

et rapti . et in Regnum nostrum traduci possit . et a suis . et
ab adversaria factionis hominibus esse sibi periculum
Tamq[ue] pecunia conductos esse aliquos . qui filio illius
Nepoti nostro charo . mo insidias facerent . atq[ue] cu[m] qua pos-
sent ratione vita privarent . Cui[us] sceleris qui fuit Archi-
lectus . de eo iustu[m] Deus sumpsit suppliciu[m] . priorq[ue] mortem
ipse offecit . quam iam innocenti puero confecerat .
Hoc addit preterea Ser. ma filia nostra . si diutius a
nobis cunctatu[m] sit . neq[ue] sibi periclitanti mature subveni-
ata ut prior Turcaru[m] in Hungaria exercitus perveniat .
qua[m] sit illa per nos ab his in quibus est angustis liberata
extremu[m] se iam nobis valedicere . Illud em[im] se certu[m] habere
et exploratu[m] : q[uo]d in perpetua servitutem Constantino-
polim sit abducenda . Facile possunt conijcere S. b[ea]t[us] vestre . qui
sit animus in his rebus noster . Nam et Ser. ma filia nostra
omnibus viribus nostris conservanda incolumem cupimus .
et metui[m]us interea . ne quid patrie Regnoq[ue] nostro periculi
accersamus . Sui[us] sexus honestati . quae caro est . ex carne
nostra . vitae etiam nostrae periculo prospectu[m] cupimus
Regni tamen ^{interim} rationes in tuto esse volum[us] . Nulla unq[ue] aequa
nobis anceps incidit cogitatio . quid em[im] patri filia charius
esse potest . preter una[m] patriae salutem . quae una omnes om-
niu[m] charitates in se complectitur . Quonia[m] vero preterqua[m]
per animo sumus hac filiae nostrae sollicitudine vehementer
confecto . etiam corporis confecto morbo graviter laboramus
S. b[ea]t[us] vestros hortamur . ut ipsa diligenter se cu[m] expendant
omnia et lectis quae mittim[us] tam his quae inter eos . qui sunt
Ser. mi Do. Ro. Regis . et Ser. ma filiae nostrae factionis pacta
et transacta : qua[m] his . quae inter Ser. ma filiam nostram et
T. b[ea]t[um] sazarium de migratione Budae tractata sunt . s[ed] nondu[m]
confecta . fidele nobis et prudens consiliu[m] suu[m] impertiant :
possit ne citra Regni nostri periculu[m] . traduci in Regnu[m]
nostru[m] Ser. ma filia nostra nec ne .

Si possit qua ratione nobis eam rem aggredi oporteat / ubi
 autem S. h. b. vestra cognoscent singillatim omnia partim
 ex R. mo Do. Archiepiscopo, partim ex Mag. o Palatino
 Cracoviensi quam eadem ista ex Nuntio nostro ex Hungaria
 reverso cognoverunt. (Fecerunt pro fide atq. officio suo
 si super his rebus matura consultatione habita salubre
 nobis aliquod consilium ostenderint. Datum Vilnae Xi
 Martii M. D. XLII.

Sigismundo primo Regi Polonie
 Consilarii regni in Conventu Piotr:
 conienti congregatis

Accipimus litteras M. h. b. v. R. quibus nos cohortari digna:
 ta est. ut iis de rebus quas Petrus Liubomirski ex Hungaria
 attulit in medium consuleremus. salutisq. et fortunam Ser. ma
 Regine Hungarie totiusq. Regni illius status explicandi ra:
 tionibus iniremus / per magnam ex eo animis dolorem haufim
 quod in tam angustis rebus Ser. ma Regina meliore fortuna
 digna reciderunt. quodq. non modo Hungaria periclitat
 sz et nos affines admodum sumus periculo. eoq. grata
 quidem sz quo tardior eo difficilior hac nobis accidit
 consultatio. videmus em. co. redacta fuisse. ut Ser. ma R.
 gina filia M. h. b. v. R. cu. filio suo infante et vniuersa
 Hungaria. si unquam alias nunc certe in extremo et ca:
 pitale versentur discrimini ac ne nos quidem a malo prope
 munitus sumus. cui de pellendi atq. evitandi rationem
 invenire in proclivi non est. idq. M. h. b. v. R. quod paci

18
i illis dictu sit lenitudine, et intempestiva cunctatione
accidit, quæ si salutaria non postremoꝝ quorunda Con:
siliarioꝝ suoz conflictu complexa, et secuta fuisset mi:
nus nunc Hungaria laboraret, minusq; in dubio Ser. ma
Regina filia eius res essent, nos quoq; de nobis ipsis se:
curiores fuissimus. Audiuimus enim id consilii datu
M. h. vestra R. statim cu de morte Ser. mi Domini Regis
Ioannis auditu esset, ut mitteret M. tas vestra Regia ad
Ser. mu Regem Rom: quam celerrime rogando, et sua:
dendo, ne ipsius M. tas, nimio pere Regni Hungaria ap:
petret, neue exercitu illuc inducere festinaret, cede:
ret tempori, patreturq; nomine Nepotis M. v. R. regnu
illud a Christianis retineri ad tempus, donec ipsi vires
quæ adversus Turcas satis esse possent cu fratre colligeret
et alienos proceru animos sibi conciliaret, potius id
qua pariter, et se suaq; perditu iret, acquiescere M. v.
Regia cum nepote suo in iis pactis, conuentis, quæ in h
ipso et Ioannem Regem intercessissent non cupere ut suis
regnaret apud eam gentem, quæ neq; fidem, neq; con:
stantiam, neq; officiu ullu erga Regem suu nosset, quæq;
non a puero, neq; a femina, ac ne ab ipso quidem Rege
Rom: recte regi, et in officio contineri posset, sed hoc
spectare tantu M. tem v. ne Turcaru Imperator irri:
tatus, et ab Hungaris extrema necessitate adactis,
in auxilium euocatus, Regnu illud et propugnaculu
Christiani orbis in potestatem sua prorsus redigeret
propterea quod magna, et quasi certam haberet M. tas
vestra fiducia, non adorturu esse Turcu armis Hunga:
ria, si Rex Rom: domi se contineret, Consulabat
etia, ut ad Imperatozem Turcaru prudentem quem:
piam, et solertem legatu M. tas v. mitteret, cum
anka commendando ipsi filia, et nepotem suu, tum

vero post victoriam illam Budensem gratias agendo, quod
 eandem filiam et Nepotem liberos et incolumos et potesta-
 te sua dimiserit ac Transilvaniam et omnis ultra Tiberis ora
 donatione honoravit potuisset sagax et sapiens Legatus
 capto ex tempore et ex nato consilio Bassibq; primoribus
 largitione occupatis multum commodare Ser. max filiam et Ne-
 poti M. tib. vestrae et quod Buda ipsis relicta esset perficere,
 promissiq; et constituti sui prioris de Regno Imperatorem
 caute et callide admonere faciendo spem quieturum esse
 Regem Ferdinandum Si Nepoti M. tib. vestrae Regnum con-
 cedatur. visum etiam fuit et nostratibus nonnullis et
 Hungaris operaeptum ut M. tib. vestra Rex mox post cla-
 rem illam Germanicam apud Budam et post adversam
 Caesaris in Africa fortunam ad huc ad Ser. max Regem
 Romae aliquem Legatum mitteret, qui ipsi persuaderet
 omni ratione in adversa belli fortuna rursus tentaret,
 nunc onus hoc susciperet, quod ferre non potest, quodq; mi-
 nari ipsi ac di hominibus eius esset allaturum. habere M. v.
 stram certam et pene exploratam spem, redditurum
 esse Imperatorem Turcarum Budam, et Regni Hungarorum occu-
 patione ^{manus} absinturum, Si intelligeret Regem Ferdinandum
 quietum esse foreq; Ita enim pollicebantur proceres Hun-
 garici, cum ex aliis coniecturis, tum ex pollicitatio-
 nibus Regis Gallorum per Statilium. Reck etiam consu-
 lebatur ad Regem Gallorum ut mitteret M. v. R. Le-
 gatum primo quoq; tempore, qui hoc ageret et perficeret
 ut eius opera atq; interpellatione Buda filiam et Nepoti
 M. tib. vestrae ab Imperatore Turcarum redderetur et
 spei factae Hungaris ab eodem Rege per Statilium satisficeret.

(NEC illud alienum ab eo fuerat ut initio statim horum
 motuum M. v. R. insignem aliquem et industrium Oratorem

et in hoc statim bono motu M. h. v. R. insignem aliquem
et industrium Oratorem in Hungaria mitteret cui paulo
ritate res Ser. mae Reginae bene stabilitae fuissent soperi-
lis processu inter ipsos diffidiis mutantiumque voluntatibus
confirmatis. et in parte Reginae exquisita cura. et in-
genio allectis et inclinatis. hoc tum cum res fuit in-
terior facta oportuit. erant enim salutaria consilia. quibus
si obscurata esset. non eo res quo nunc redit redisset.
neque nobis ipsi periculum assevissemus. et ex remoto pro-
pinquum. ex alieno nostrum fecissemus. et paratius stabili-
Regnum M. v. Regia Ser. mo filio suo reliquisset. cui
non postrema. atque adeo prima. et antiquissima cura
salvare debet. Est enim magni et sapientis viri. non ma-
gis suis quam posteritatis commodis consulere. Semper enim
limpus in rebus agendis et consiliis spectare. Non fuit
parcendum M. v. R. sumptibus ob salutem filiae. et nepotis
et ut Vngaria utraque retineretur. et impendenda
inde nobis. atque huic Regno pericula depellerentur. Nunc
et impeditiora sunt omnia. et nihil attinet consilium dare
quod etiam si rectissimum. et optima fide datum sit reiciatur
negligaturum. tamen si quid non frustra in rebus tam
perturbatis. et prope modum deploratis consilium dandi sit
conferemus mittendum adhuc esse M. h. v. R. quam primum
ad Imperatorem Tur. ita ut supra commemoravi in Tali
quem ingenio et rerum usu praestantem Legatum. et quidem
cum muneribus. tam Bassis primoribus. quam ipsimet Imp.
quae tam cupide possunt. quaeque placent. hominibusque Deo-
ut Boetia quidam ait. Id autem Legatus hoc etiam in-
ter cetera contendat. ab Imp. ut mandet Consili-
ariis Ser. mae Reginae. ut eam benignius. et pro digni-
tate ipsis habeant tractentque.

Id Ferdinandū Regem etiam non intempere esse
 videtur quempiam qui apud ipsū graciosus sit allegare,
 qui cum eo nomine M^{tes} Regia exposculet, qd eius M^{tes}
 prioribus pactis et transactionibus de Regno Hung:
 cu Rege Joanne factis pretermisiss noua nuper cu
 Consiliariis Ser. mae Regiae, ipsa infirma et inuita in:
 situr sit infirma, et incerta, per quā nepos M^{tes} v. R.
 Regno pariter et patrimonio, et bonis omnibus prorsus
 exuerit. Tametsi cum sciat M. v. R. de ipso
 vult affinis consanguineo, et necessario concepta fiducia,
 ut existimet ipso nesciente a Seberedi Gasparo illa
 tractata esse, quod alieno commodo gratia apud M^{tem}
 eius mirum, et commoda sua augere vellet. Non dubitare
 tamen M. v. R. quod Regia ipsius M^{tes} prioribus pactis
 iurando suo, et Caesaris M. firmatis, statuta sit.
 pro multa beneuolentia et necessitudine, quae inter M^{tes}
 vestras liberosq; carum intercedit, et pro studio Ser. mae
 Regiae erga ipsius M^{tem}, quae adducta in tantas
 anxietates, difficultatesq; se coniecit. Neq; vero
 exigere nunc iam M^{tem} v. R. ab ipsius M^{te}, ut ea pre:
 staret nepoti M^{tes} vestra, secundū pacta conuenta, quae
 in potestate sua non haberet. Sed si non satis esse vi:
 rum, neq; fortuna aridere sibi sentiret, exquirat
 prius modos, et vires, quibus Regnum Hung. vni dicere
 ac bene defendere, et ^{ius} pactis satisfacere possit. Interim
 autem patretur M^{tem} sua, Buda sub pretextu Regni
 Nepotis sui, ab Imperatore Turcarum recuperare.
 Quod si satis se instructus ad resistendum Turcis, Bu:
 dam et recipiendam, et Hung. retinendam tutandaq;
 esse animaduertet, M^{tem} v. R. non obstare, quo minus
 eius M. Regnum Hung. in potestatem suā redigat
 ac deducere etiam Ser. mae filia sua cu infante inde

inde velle, ne impedimento sit, modo ut M. tab. eius pri-
mis pactis satisfaciat. Haec ut Legatus Regi Romae:
sedulo ac diligenter aliquid etiam e re nata consilii capi-
ens, suadeat et persuadeat. Itemq; ad Regem Galliarum
ut quispia mittatur. Porro quod in ea re precipue est
et maxime necessarium, si M. V. R. ^{tas} filiam et nepotem sal-
uos esse vult et incolumes. In Hungaria quoq; cito
celeriterq; insignem Oratorem aliquem, mittendum esse
conferemus, cum bono, et luculento comitatu equitum
peditumq; qui comitatus iustum quidem exercitum non facit,
sed tamen tutum iter per iniqua, et infida loca gen-
temq; intestinis discordiis tumultuantem proficiscenti
praestet. Ad eam rem, nemo magis aptus et idoneus
esse videtur, quam J. M. R. et Mag. eius Dominus Pala-
tinus Cracoviensis, quippe qui et amicitias gratiaq; pluri-
mus valet, apud illam gentem, et a Proceribus illius Re-
gum Ser. max. Reginae Consiliariis primoribus ad con-
spectum et congressum mutuum expeditur, quamvis autem
id recusent, excusans magnitudinem sumptuum, peri-
cula praesentia, damnaq; prius accepta. Non solet ta-
men pro observantia sua, erga M. V. Regia mandata
eiusdem M. vestra detractare, eiq; postulanti negare
quicq; etiam quod cum periculo suo coniunctum sit, sed
operopretum est, ut si M. V. R. tum de libero tutoq;
transitu Ser. mi. Regis Romae litteris quas non negabit
fortasse si cognoverit eum in hoc mitti, ut Ser. max. Re-
gina deducat, caute curat. Itemq; Imperatoris Tur-
carum: tum viatici qd satis sit tanto Senatori cum tanto
Comitatu proficiscenti administrari iubet. Nec sane
recusandus est M. V. R. quamvis magnus sumptus ob
salutem et incolumitatem Rege, Nepotisq; sui et
Regni finitimi, quod Sactenus pro muro nobis fuit
Si

Si parvi lucri causa prudentes homines magnos saepe
sumptus faciunt, multo minus refugiendus est sumptus
qui ad depellendum de capite char. moru quorumcunque per-
iculū confertur. Nam illi aliqua inest commoditas, hic
necessitas et pietas sumptu iure optimo exigit. Ibi nihil
peccatur, si sumptus declinatur, hic ab officio disceditur.

Oget autem is cum Monacho, et aliis Ser. ma Reginae Con-
siliariis, ut eius M. tas ipsis volentibus Cassovia deducatur
eamque in urbem in potestate sua habeat, traditis Monacho
si necesse erit omnibus aliis Arcibus, et ut liberaliter
ac pro dignitate ipsius, omnia ipsi ibi suppeditent, vel alio
quocunque tutiori commodiori opportuniori, et M. tas v. vici-
niori loco ut esset, si quis huiusmodi reperiretur, ubi enim
est nunc ipsius M. tas in summo eam esse vitæ discrimine
pariter cum filio, cum ab hostibus quorum densa phalange
iam iam ibi aderunt ex Turcia simul et ex Germania, tum
ab insidiis quibus ab improbis et sceleratis hominibus
affectantur. Esset autem ex re ipsorum Procerum Regniq;
illius, ut Nepos. M. V. R. saluus sit, et ne in potestatem
Turcarum perveniat. Nam si quid vi durius quod absit contin-
geret, iam Imperator Turcarum Regnum quod ipsius pro-
prie defendendi adhuc quasi negligit, et remissius affli-
git, aperte minaretur, et sibi subingaret. Quod si forte
nollet Monachus, et qui cum eo sentiant, in hoc consilio
et postulatione M. V. R. acquiescere, ut vi Orator ille
Ser. ma Reginae cum filio e manibus eorum eriperet, et huc
in Polonia deduceret, communicato cum Petro Petronio, et
cum Rastrianis qui fidem atq; studia sua per Lubomirski
M. h. vestrae Regiae, et Ser. ma Reginae detulerunt consilio.
Minime enim expedire^{et ipsis} et toti Regno^{et ipsis}, ut ibi ubi
nunc est M. tas eius adventu Turcarum et Germanicorum
exercituum expectet. Quod si eo iam res pervenerit ubi

iam Ser. ma Regina in procinctu erit. tum demum mittat
M. tab. eius Oratorem. qui ad Imperatorem Turcarum. se fa:
mina. tenebram atqz vidua. formidine atqz multis incom:
moditatibus. in obsidione Budensi debilitata. diuturnoqz
morbo afflicta. et curis. exhausta in Polonia ad parentes
ipsoz voluntate parumper secedere. ut aliquantulum. ex
his malis et incommodis recedatur. et exercitum aduen:
tantum conspectu. et insidias quorunda. hominum declinet
Non habere Vngaria derelictui. reuerfaram ubi paulu
respiraret. et motus si armorum interquiescerent. orare ut
id bona gracia ipsius Imp. fiat. Caput autem est. in
quo omnes insunt opportunitates. ut M. V. R. quam pri:
mu. huc adueniat. multa enim probabit consilia ipsa
loci vicinitas. ut pro re nata cuncta a M. V. vestra de
consilio primorum Senatorum instituantur. et instituta con:
fistim peragantur.

Nunc cum permulta occasiones rerum bene gerendarum. et
explicandae salutis Ser. ma Reginae Hungariaeqz con:
servandae spatio temporis elabuntur ac dum ea occasiones
renunciantur M. V. R. duca consilium a nobis Consilia:
riis suis per nuntios. exquirat. du. quae agenda sunt
expedit. du. de. n. qz. inuenit per quos ea quae consulta
sunt. exequatur. aliquid intra. noni. interuenit. qd.
vel mutationem consilii. vel difficultatem aliquam
vel impedimentum afferat. Et profecto ipsa etiam Re:
gni huius pericula aliquanto maiora. et propinquiora
qz Lituania. celerem reditu. R. M. V. requirunt.
Haec habuimus in praesens. quae in communi consulta
et omnium nostrum calculis approbata. M. V. R. ad man:
data ipsius responderem. Quam rogamus. etiam
atqz etiam. in. fidelia. et ut arbitramur. salutaria
consilia. additis. morum Consiliariorum suorum respuat

nunc in curia sua . et quasi vixitno quodam atqz terrore
in detrimens etiam prolatis rebus suis suorumqz patiatuz
ne eam sero facti periclitat . ita vt iam periculi magna
ex parte debet . et credibile est . Meminerit M. V. R.
seruum esse solere in deploratis rebus a quibus non longe
iam absimus consiliu . Misericatur . M. V. R. filia sua
vidua . nepotibqz parvuli et pupilli . quorum hostis ipse
misertus est . Misericatur . Scz. mi filii sui . cui his rebus
et euentis . certa propemodum ad fortunaru vel infortu-
naru imperiu via seruitur . Misericatur deniqz nostri
omniu . quoru salutem et incolumitatem R. M. V. non
in presens modo . sed in sempiternu tempus . quantum in
ipsa est . summa cura . vigilantia . fideqz prestare debet .
Et vos reliquu est Deu precamur . vt M. V. R. diu h. mo-
sanam salua . et incolumem seruet . Piotrkonia Die
xxvii^{ma} Marcii . M^o D^o XLii^o.

Credentia à Senatu ex Conuentu
Piotrkoniensi ad regem in Lithuania:
miam .

Mittimus ad M. h. m. V. R. Mag. cu. et Generosos Dominos .
Petrus Gorzinski . Palatinus Masouiae . Joannem Gamrales . Praefe-
ctu Rauru . et Ilz. cu. Stephanu Gudzienstki . vexilliferu
Calyssiu . et Nicolau Rej . qui eidem M. V. nostra et Hun-
toru postulata referant : Quidqz in his Comitibus constitui-
rim . I accurate exponant . Dignetur itaqz M. h. m. V. ipsis
fidem habere . et ad nostra omniu acquissima et honesta . ma-
postulata volun. tem sua adiungere . Quod promitti
de ipsa omni obsequio . et subiectione . semper studebim .
Qua vt Deus opt. Max. diu h. mo sospitem seruet . et incolumem
assidue precam^{ur} Piotrkonia xxii Marcii M. D^o XLii^o

Legatio à Senatu regni Poloniæ ex Conuentu
Piotrconienti ad dominicam Reminiscere 1542
acto ad Regem Sigismundum primum Vilnâ
missa

Primus omnium deferant domini Legati Regiæ M. h.
addictissima et perpetua seruitutem Dominorum Consili-
ariorum, et nuntiorum in Comitibus hysce congregatorum
nomine. Deinde reliquam Legationem in hanc sententiam
prosequantur.

Mandata M. h. vestra Regiæ quæ Mag. cus Bernar-
dus Maczicowski Castellanus Lublinen. et R. d. us
Do. Andreas Czarnkowski Custos Cracoviæ Dominis
Consiliariis Regni, et Nuntiis districtum in hys Comi-
tibus generalibus congregatis exposuerunt, cupide et
reuerenter acceperunt, immortalibusq. gratias agunt
et habent omnes eidem M. h. v. Regiæ q. gravissimis
spiritus magni Ducatus sui negotiis occupata atq. de-
senta, ætateq. etiam et morbis affecta, et afflictæ,
huius tamen Regni sui, omniumq. nostræ curæ non in po-
sterius habere: quæq. ad salutem, et incolumitatem
vniuersæ rep. et singulorum pertinere sapiens. m.
iudicat, clementer ipsos admonere dignatur, ut de
hys in modum pro officio quisq. suo consulorem. Quæ-
re maiorem in modum, nos omnes liberos fratres, et
Necessarios nostros fidelissimos, et addictissimos sub.

ditos suos M^{tes} v. Regia sibi dimisit, usq; adeo, ut ni-
 hil tam charu habeamus, quod non libentissimis ac de-
 votissimis animis M^{tes} v. Regia, totiusq; domus ipsius
 Regia causa vili ducturi simus. Animadvertunt omnes
 nemine proptus excepto, tam Consiliarii, quā Nuncii Li-
 thuanici, eam esse temporu rerumq; presentiu pariter, et in-
 pendentiu conditionem, ut omnia quae in mandasset
 M^{tes} v. Regia, recta et salutaria, nihil superuacuum,
 nihil a repub^lica alienu esse ducant. Etsi autem ma-
 gno desiderio requirebant, atq; adeo res ipsa, et pre-
 sens Regni huius status, futurorumq; motus requirebat et
 efflagitabat, presentia M^{tes} v. Regia, exquisitis ta-
 men animis omnes acceperunt excusationes eius iustas
 et prope modum necessarias. Neq; enim ignorant, quā opor-
 tuna sit huic Regno M^{tes} v. R. Lithuania, quantumq;
 nostra omniu interst, eam pacata, et omni ratione et
 consilio promissa et bene constituta esse. Ea sunt, etiam
 M^{tes} v. Regia, erga nos omnes, Regnuq; hoc suu me-
 rita, ut etiam si alia causa desint, multu ipsi etate
 et valetudini M^{tes} v. R. indulgeamus. Illud modo ob-
 mixti, summoq; studio orant et obsecrant omnes M^{tes} v. R.
 ne diutius ipsos ope et presidio, angustaq; et
 incunda presentia sua destitutos esse patiat, sed primo
 quoq; tempore constitutis et compositis ipsis rebus om-
 nibus ad Regnu hoc suu, non satis recte ferens absentia
 Regis, immo vero patris sui, reuerſi feliciter, aliisq;
 Comitibus quibus constitutus de exquisitorum, et firmiter
 atq; etiam infliore defensione, quae omnes ordines atq;
 homines ex aequo pro rata portione attingat, tempore
 diu prestatur dignetur. Proinde rursus Domini Con-
 siliarii, et Nuncii accurate et libenter, ut quale-
 cunq; presidium in hanc aetatem Regno huic compara-
 retur

aduersus repentinas duntaxat predaſ agentiu. et quaſi
latrocinantiu hoſtiu incurſiones. Quod ſi qua maior viſ
ingruat. quæ ſane metuenda eſt. aduersus eam nihil opus
nihil viriu. nihil conſilii in promptu eſt. Neque enim recte
conſtitui aliquid cuiuſmodi abſente Regia M.^{te} v. publicæ
ab ipſis potuit. Conſtitui autem quamprimum oportere vi-
cina. et prope modum domeſtica iam pericula nobis admo-
nent. Periculi enim parum cediturum eſſe. cõmuni Chriſtiani
nominiſ hoſti. nihil fidendum fœderibus. veſtra Regia
M.^{tas} arbitratur. Sunt et domeſtica mala non pauca
quæ celerim M.^{his} veſtræ manu. opemq; preſentem ad-
modum efflagitant. Cuius in immenſum. impunitate plu-
^{plurimorum} ~~reſu~~ licentia et audacia. ſub pene omni in armiſ. eſſe
cepit. leges et conſtitutiones publicæ contemnunt. et
concubant. tenuiores a potentioribus magnis et intol-
rabilibus iniuriis afficiunt. et opprimunt. et nemini
vindictam ad ſeculũ ſeculũ vindicandum impellunt
inde pugna. cedes. parvicia. bonorum dirptiones.
incendia. adiu primataru ſacraruq; etiam violationes.
et expugnationes. et atrociores iuſtis propemodum. ex-
citibus conflictis inter propinquos etiam vehementer
pro dolor increbuerunt. quibus rebus niſi mature M.^{his}
v. R. quæ legu quaſi anima. vel certe manus eſt. re-
ditu occurrat. timendum eſt. ne in manus aliquod. et
pub. eum malum. hoc erumpant. ne offenſor tot tantisq;
malis Deo. qui propter iniuſtitia Regna gentisq; tranſ-
fert. in dirptionem quod omen Deus avertat. et mix
gentibus. quæ in circuitu noſtro ſunt.

Valde etiam exacerbantur animi multorum. q; urgent exe-
cutionem vllam fieri a M.^{te} v. Regia eorum quæ publicæ
in Comitibus conſtituant. De quibus rebus. q; M.^{tas} v. R.

ad haec Comitia denuo referri voluit. et Nuncii et ipsi
 Domini Consiliaarii mirantur. Executa haec iam non
 quasi in dubium revocata esse oportuit. Atque ita loquente
 Nuncio. et a nobis. ut M. h. vestras renunciaremus
 contenderunt. nullos deinceps nuncios ad Comitia
 Regni electos et missos in a Nobilitate. nisi in parti-
 cularibus Conventibus proximo futuris certa documenta
 apparerent omnia verisimilia executam esse M. h. v. Regia
 quae vel aliis superioribus. vel his Comitibus consensu pub.^o
 statuta sunt.

Sed iam articulatum. immo omnino ore M. h. v. R. ad man-
 data ipsius responderimus. quaeque praeterea communiter
 nobis visa sunt adijcimus quae brevissimum. Quae ut be-
 nigne accipiat. M. v. rogamus.

Primo via in Slesia. et in Hungaria. ut omnino arctius
 etiam quae hactenus clausa prohibitaque maneat. verbo-
 menter oramus. Idcirco ratio fit. si M. h. v. Regia
 mandet senecae Praefectis suis Capitaneis omnibus si-
 militis. ne quem penitus. neque mercatorem neque nobilem
 neque quonquam alium cuiuscunque status et dignitatis. ac
 ne vectorem quidem aliquem. de locis M. h. v. R.
 in Slesia. et Hungaria proficisci cum mercibus. et qui-
 buslibet rebus venalibus. aut res quascunque aduocare
 inde paciantur. sub poena amissionis omnium mercium. et
 rerum illarum. quarum dimidia pars M. v. Regia. altera vero
 dimidia ipsi Praefecto cedat. Videant etiam Praefecti
 et prohibeant novas et insolitas vias. atque transitus in
 Slesiam. et Hungaria. Quod si quis forte clam et
 furtim aliquid mercium. et rerum venalium euexerit. vel ad-
 uexerit. vocetur in arbitrium. et etiam postea in Iura Prae-
 fecto suo. et legitime condemnatus. Nobilis quidem
 centum maris. Mercator vero. vel vector fura puniatur.

Vocati autem in Ius purgant se Juramento, cum duobus
testibus sui ordinis, probentque se ibi non fuisse. Quod se
probari et purgare se non poterint, tanquam convicti pu-
niantur.

In Praefectos vero comminatos, et negligentes, ut Regia
M. tas vestra primatione officiorum et Magistratum, et
aliis penis, secundum statuta animadvertat. ~~M. tas. et.~~
M. tas etiam vestra Regia, ne quas cuique det litteras,
contra hoc Statutum. Quod si quae forte datae fuerint,
mandet iam semel Praefectis, ne ullam earum litterarum
in rationem ducant, ita ut Statuto praescribitur,
Neque ex litteris patrocinentur cuique quo minus puniatur.
Huiusmodi enim clauso, ut nunc est, non modo non
commodat aliquid, sed multum etiam incommodat, et
clauditurque et irridetur passim etiam ab ipsis Silesiis.

De Moneta, nisi mox Illustris Dux Prussiae et Civitates
officinas suas clauserint, edicunt iam tandem omnino M. tas
v. Regia, ita ut iam prius statutum est, ne in Regno
accipiat. Inveniet autem M. tas vestra Regia, facile
rationes excludendi eam e Regno suo sine detrimento
subditorum suorum, eudendo aliam monetam argenteam
sed quae pluris aestimetur quam valeat, ne rursus pereat
Valde enim damnoza est ista moneta Reip. ae, ita
ut si hostes Regni populabundi transiant, non possint
id maiore incommodo afficere. Quod si Dux et Ci-
vitates prebendunt Ius sibi esse eudere monetam quando
et quamdiu voluit, eudant veteri grano, formaque,
nobis et universo Regno, ne incommodent.

Ducis etiam Legnicen moneta, nova ad imaginem Prussiae
expressa, sine omni dilatione tanquam falsa, edicto M. tas v. R.
excludatur. Valde enim iam increbruit.

DE vniōe Lituanie Prussie, et Slesie Ducatum, roga-
mus M. tem vestra Regia q̄ vixissime, vtiam tandem
eam peragat. Nulla vngua maior fuit eius rei perficiendae
occafio qua nunc est. Perierunt in Lithuania qui ei rei
aduersabantur. Habet M. tas vestra Regia, eam tota in
potestate sua. Requirit vniōem ista tempora et pericula
qua non magis nobis, quam ipsis Lithuanis imminet
Coniuncti autem et vniū facilius omnem vim hostium utriusq̄
propulsare poterim. Mandet M. tas v. Regia vt hac
aestate ad minimū quinqz millia equitū, vel mercenariorū
vel ex nobilitate parata, in presidijū habeant, et vt Con-
siliariū Lithuanie itemqz Nunciū terrarū morū nostro
ad futura regni Comitia, cū Privilegijs suis publicis Con-
tractū quod nobiscū habent, plane veniant. Jam pridem
enim ita inter nostros, ipsorumqz maiores conuenit, ita
vt non noua hac constitutū vniō, s̄ intermissa repetat
Habent etiam quidā domini Consiliariū Regni, monumen-
ta vniōis, et Contractū eorundem, qua vt comportent
ad futura Comitia admonent. ob M. tas v. Regia.

DE Prussis etiam M. tis vestra Regia subditis idem
fiat, ac de Slesitis offuictimū, et Zatoricū, veniant
omnino domini et Nunciū ad futura Comitia cū plena
potestate, et Privilegijs suis publicis. Mandato M. v. Re-
gia, et onera publica nobiscū ex æquo pariter ferant
Indignū est eū nos pro ipsis bella gerere, ipsos vero pro
nobis ac pro seipsis non gerere, sed ociosos et nullo pu-
blico emolumento defensionem nostrā expectare. Non
dubitam. M. tem v. Regia pro singulari sua in hoc Re-
gno charitate, iam tandem hac confectura esse.
que tandem et tantopere ab oībus flagitantur.

Ensemus neqz appellationes quæ signū sunt supremi

Dominat⁹ Illustri Duci Prussiae remittendas. neq³ lista:
mentu^m admi^{tt}enda^m. et confirmandu^m esse. ne quid eo quod
Regni propriu^m sit alienetur. Sed tamen ad futura Comitia
id in suspensioⁿe teneatur.

Externa milita^{ria} consensu^m interdicendu^m esse omnibus
sudditi^s M. t^{ib} v. Regia^e. non ut sempiternu^m lex hanc
libertati adversa obtineat. sed usq³ ad proxima Comitia
Regni intuitu periculoru^m quae emergere possent inde
hoc tempore. Sed rogam⁹ ut stipendiū militantibus
apud nos augiatur. et ut in Palatinatibus stipendiū pro.
nunciatur numero^m turq³ ne soli Russi militent communi
stipendio. atq³ ut hii qui longius absunt a Russia. et Podo.
lia. duas septimanas ad minus habeant ad revertendu^m quando
dimittuntur ex campo. Quae si fiant facile remitterent
damno^m reparationem.

Tartaris stipendiū suū donatiuū. ne^m augiatur omnino. ne
in immensu^m deinceps augeri id sibi velit. Non erit ut
arbitramur nobis valde metueⁿdu^m. ab eis hoc anno. neq³
Lituanis. etia^m. sⁱ utrobizq³ praesidia ita ut volumus
in confini^s constituta erunt. In posteru^m vero aliq³ de
fensionis ratio incunda nobis erit.

P. Tholoncoru^m quorumcuq³. et vici galu^m immunitatu^mq³
Privilegiis ut cognoscatur omnino futuris Comitiis.
Mandat autem adhuc M. t^{ib} v. vestra Praefectis omnibus.
ut denunchiare pub^lice in Ciuitatibus et oppidis iubeat.
Quicunq³ Tholonia. et immunitates aliquas habent
ut earu^m munimenta si nondu^m ostenderunt. futuris
Comitiis ostendant. Qui non ostenderunt ut ab his
Tholonis. et immunitatibus. et Privilegiis in poste.
ru^m cadant.

De homicidiis et perimuriis negant Nuncios factu sibi esse
potestatem aliquid noui constituendo nunc absenti R. M. v.

Hac etiam aduicere. Nuncios terrarum placuit. quae nobis
quoque non intempestua. neque iniqua esse visa sunt. ut
a M. v. vestra postulemus

Primum ut bonorum et magistratus omnes in Regno hoc
vacantes primo quoque tempore ante Comitia M. tab. vestra
Regia distribuatur. Quod factu in hisce presentibus Comi-
tiis speramus. ut et iudicia exerceantur. et pax pub. in
manu tenetur. et si qua res ingratum habeat res pub.
quorum consiliis nitatur. quibusque ductoribus utatur
Rogamus autem omnes pariter. ut idoneis hominibus
et secundum statuta distributio fiat.

Sunt in Regno multae villae et oppida. quae ab exactioni-
bus publicis immunitatem sibi arrogant inique. Ea
ut ad communia onera communiter ferenda. a Praefectis
locorum M. tab. vestrae Regiae mandato cogantur oramus
Itaque ita inter nos conuenit ut superiorum quoque duorum
annorum exactiones ab eis omnino exigantur.

De Curtisaniis. fremi valde nobilitas. post factu
aliquoties. de his statutum. nondum eos reuocatos esse
edicto M. tab. v. Regiae. Vehementer enim hoc genus
hominum rapax exagitat. Itaque rogamus ut iam omnino
omnes reuocentur. Contemnentes secundum statutum puni-
antur.

De Cuius et Plebeis. ne villas. et quacumque bona
terrestria obtineant. quod ante quatuor annos statutum
erat. ut M. tab. vestra Regia iam exequatur omnino oramus.

Molesti etiam fore Nobilitas Nobiles a Civibus in carceribus detineri neque tradi Praefectis ut constitutiones praescribunt. itemque eorum occisores ^{non} puniri. Nuper Graecia cum quidam Nobiles in carcerem comiecti essent ac dominus Palatinus Craconius ad Consules in praetorium descendisset. noluerunt eos tradere ipsi postulanti.

Rogamus etiam ne M. tas vestra Regia causas subditorum suorum Nobilium Regni contra Statutum. extra Regnum iudicetur: aut iudicari bonisque suis excludi eos patiatur ad simplex mandatum.

Ne item Abbates globet fiant aut exteri.

Rogant etiam seculares Consiliarii. et Nuncios omnes reclamantibus. et protestantibus Ecclesiasticis. ut M. tas vestra regia annatas Romae. de hominibus suis ex portari. et solui non paciatur. Nam in defensionem Christiani nominis. non in aliquos alios usus decreta sunt. Magis autem nos defensione indigemus quia Itali. quippe qui et hostibus Christiani nominis. undique circumsumus. et diuiciis non abundamus. Tentet autem M. tas vestra Regia. an impetrare possit a Pontifice ut remittantur et reipublicae nostrae donentur. Quod si impetrare non poterit. interdicat Episcopis. et Ecclesiasticis omnibus. ne quisquam annata vlla deinceps Romae mittat.

Appellationis item in causis Ecclesiasticis. atque a foro Ecclesiastico ne vlla omnino fiant extra Regnum. Qui volet provocare. ad Archiepiscopum Primatum provocet. In cuius sententia si nondum acquiescit. habeat extremam provocationem ad Sinodum. aut ad confessorum Iudicem. qui ex tribus ordinibus constituantur. et loci
ut ab

ut ab omnibus foris et iudiciis ad eos sine ulteriori pro-
vocatione provocetur. In hoc quoque Praelati Eccle-
siastici non consenserunt.

Item ut M. tas vestra Regia commonificat Archiepob
et Episcopos, ut synodu provinciali in ante Comitia Re-
gni futura cogant, ibique cum universis Ecclesiasticis nuncios
ad Comitia designari curent, cum libera et plena facultate
de perpetua defensione, quae ipsos etiam pro rata portio-
ne attingat, cum reliquis ordinibus Regni constituendi, aut
ipsi cuiusmodi facultatem ab universa synodo accipiant.

Rogant etiam omnes pariter de correctione legum, et Sta-
tutorum, ut agatur sequentibus Comitibus, atque ut M. tas
vestra mandet remissoribus, ut ea quae recognoverunt
et reviderunt, ad eadem Comitia comportent.

Practica ne debitoribus contra Creditores litteras quas
cunque Statutis adversantes M. tas v. Regia cuiusque
omnino concedat.

DE iuriis in limitibus inter Polonia et Lithuania,
ne diutius differat M. tas vestra Regia. Sunt iam pri-
dem designati utroque Cognitores et Commissarii modo
M. tas vestra Regia in loca defunctorum Consiliarios
alios sufficiat, maxime vero in Lithuania ubi vix
unus de Senatu superstitis est. Tamen et in Regno val-
de necessarium est, ut sine longiori mora honores va-
cantis conferantur. Interim autem efficiat M. tas v.
Regia auctoritate sua, ut pacata sint omnino illa
confinia, suspensis ad tempus controversis.

Masovia quoque ut a Lithuania et a Prussia ad exte-
rius primo quoque tempore determinetur.

Multis exactoribus multa in Thesaurum pub. cu. e. superiorum aliquot annorum exactionibus inferre cessant. Eos itaque omnes M. tab. v. Regia ad futura Regni Comititia eorum cari tempore iubeat. Et nisi ad amissum quidquid debent soluerint. severe puniat. veluti defraudatores recipere.

Quonia perspicua est fides cura, et diligentia Mag. domini Thesaurarii in exigenda et administranda pecunia pub. decreuimus ei omnes. et nuntii et Consiliarii mille flor. de exactionibus pub. eis. qua donationem nostram. ut M. tab. vestra Regia habeat ratum postulamus.

Commendam etiam M. h. v. Regia Mag. cur. Do. Castellanum Belsen Campestrum Ductorem. summo studio. rogamusque ut M. tab. v. Regia eius labores. vigiliantia et industria. quibus rebus is magno suo in commodo. et sumptu plurimum M. h. v. R. et reip. commodat. dignis tamen honoribus. tum subsidii remuneratione. etiam ipsum quam alios multos eius exemplo. ad seruendum sibi. et reip. proferat bellicis illis plenis periculorum studiis. quae valde languescunt in hominibus reddat alacrioris.

De Domino Martino Sborowski etiam omnes concordamus oram et M. h. m. v. Regia. ut ipsi vinculum fidei. quo obstructus est. remittere iam dignetur. Quando quidem facilem se is et obsequentem ad omnia exhibet et ultro ipse intermissus non est. quin in reditu M. h. v. vestra Regia. etiam cessantibus aduersariis crimen sibi obiectum purget. fama quoque tueatur sua.

Sunt complures priuatorum hominum querelae et supplica-
tiones quas referam I. si prius id quod reliquum est de
repub. ^m explicauerim I

Cum bene perpendissent domini Consiliarii cum Nunciis,
quantis periculis obiectum sit Regno hoc, praesertim
absente Regia M. h. vestra. sine qua de exquisitori de-
fensione constitui nunc nihil potuit. Consenferunt om-
nes pariter et constituerunt in hunc annum exactionem
duodecim grossorum de quolibet lano, secundum antiquas
quittantias ad duas ratas per grossos sex. ad Penteco-
sten et ad festum s. Bartholomei. Itemqz Sobossi. et
Czopowe more solito. in eum finem. ut quonia satis
grandem pecuniam de exactionibus praeritorum duorum
atqz etiam superiorum annorum in Thesauris. et in debitis
adhuc super esse cognitum est. Nunc iam statim ad
inopinatas Tartarorum incursiones arcendas. mille equi-
tes conscribantur. Deinde post dimidium quartale exactum
quinqz millia rursum ad duo quartalia integra conscri-
bantur. ita ut per aestatem sex millia sint in confinis
hostium. Sed ne in Castella et oppida diuidantur. sed in
statibus opportunis mancant. Non dubi-
tamus autem M. h. v. Regia curatura esse. ut etiam
isthinc et Lithuania. quinqz ad minima millia ita ut prius
etiam orauim I expediantur. Quando quidem non minus
ac magis etiam fortasse Lithuaniae quam Poloniae immi-
nent communes hostes Tartari.

Rogamus etiam diligenter M. h. v. Regia. ne quid ex
pecunia pub. ^m. et exactionibus aliorum qz in defen-
sionem Regni conuertatur. Mandet autem M. ^{tas} vza
Regia domino Thesaurario. ne plus in rationes pub. ^{cas}

referat eius donativi nomine quod Tartaris datur ꝑ
quantum expensum est. et quanti pammus emitur pro rata
portione Regni. Itemqꝫ si quid alios in usus qꝫ pub.^{ca}
defensionis prateritis his duobus annis ab eius Mag.^{na}
conuersum est. ut recip.^{ca} restituatur. Preterea man-
det M.^{tas} v. Regia. ut dominus Thesaurarius
futuris Comitibus in medio Consilio et Nuntiorum cum M.^{te}
vestra Regia congregatorum. exacta omnium perceptorum
et expensorum istorum trium annorum rationem reddat.

In summa. ut omnes Comitiorum Constitutiones M.^{tas}
vestra Regia exequi tandem re ipsa sine diuturniori
procrastinatione dignetur. etiam atqꝫ etiam rogamus
ne maioribus motus ex eo deinde in hoc Regno oriantur
(Necant enim Nuntii ad futura Comitia ullos nobilita-
tis Nuntios venturos. aut de rebus ullis in commune
consultaturos esse. nisi omnium statutorum executio
facta sit. ante proximam futura Comitia.

Cum Comitia hoc terminaremus. retulit nobis domi-
nus Castellanus Posnamien. premi grauibꝫ iniuriis
subditos M.^{tas} v. Regia. et a Regno non parua dimi-
et alienari. per illustres dominos Joannem Marobi-
onem Brandenburgensem. et Duces Pomerania. ca-
uendūqꝫ esse. ne longius progrediantur. Rogamus itaqꝫ
Mre Regiam. dignetur diligenter providere. ne
quid Regni sui detrimenti capiat. perficiatqꝫ ut
quemadmodum per Do. Nicolau Nipssicꝫ. anno superiori
defunctum. qui legationem M.^{tas} v. nomine ea de re
obivit constitutum erat. primo quoqꝫ tempore ad exitum
perducatur. et Commissarii constituto loco. et tempore
utrimqꝫ conuenientibus de toto negotio cognoscant.

Quod si non processerit, provideat tamen M. tas v. Re:
gia omni cura et ratione, ita ut iussurandum M. tis
v. postulat, ne quid Regno adimatur.

Cum hac Legatione venerant Vilna, ad Regem Po:
tus Gozinski, Palatinus Masoviae Joannes Gamzat
Capitani I Rauenfis.

Rey nobilis
Grodzienski

Responsum ad præcedentem Legationem
à rege datum Legatis Polonicis Vilnæ
X^a Maii 1542 per do. Samuelem Ma:
cziciowski Ep^m Plocen Vicecancellariu

Quod studium nostrum in constituendis et tuendis pro vizili
nostra Regni nostri rationibus, cunctis illius ordinibus
tam gratum acciderit, gratissimo id animo accepimus et nob
officio nostro fungimur. Quo quidem fungemur deinceps
alacrius, quæ opera nostra apud gratos homines nob
ponere intelligimus.

Verum et illud libenter audiimus et boni eos consuluisse,
quod partim morbo, partim magni Ducatus sui et arduis
negotibus præpediri Comitibus ipsi interesse non potuimus.
Porro quod admonent nos ne diutius hic commoremur,
sed primo quoque tempore in Regnum nostrum redeamus
et ne quid dubiis his et periculosis temporibus detri:
menti capiat providemur, id nos lubentè atque alacri
animo facturum sumus, iamque iturum nos hinc accin:
gimus, quod faustum nobis Deus, felix, fortunatusque esse
velit, omnes enim commorationis hic nostræ diutius:
rioris causæ, propterea iam sublatae sunt rebus Dei be:
neficio satis ex sententia confectis, ita ut modo seruet
nos Deus incolumes, nichil sit amplius, quod reditu
in Regnum nostrum retardare queat.

Quod vero exacerbatum esse dicunt animi nonnullorum
quod, quæ publice sunt in comitiis constituta, eorum
executionem ullam fieri nequeant, satis mirari non
possumus, cum in nob culpa conferri, a qua lon:

giffimus absumus. neque enim decerni quidquam in comi:
ciis meminimus quod ~~facta~~ non sit executioni per nos
mandatum. utinam illi ipsi qui mirantur iisdem de re:
bus nos ad Comitia iterum retulisse, impedimento saepe
non essent. quominus Comitorum constitutiones, debite
executioni mandentur.

Nob certe quæ officii nostri sunt, ea facere non inter:
mittimus. ut primæ constitutio aliqua facta est per
ædicta nostra pub. ^{ca} satis ei fieri mandamus. ^I.
Contra quam fecisse aliquem si ad nos non deferatur
nos de rebus incognitis iudicare atque executioni.
~~non~~ eas mandare non possumus. Cum itaque
nemo nos merito non executus. Regni constitutionum
in simularum querat. Non potuimus non accipere ferre. mi:
nas etiam esse additas. nullos demum Nuntios
ad Comitia Regni maiora, ab equestri ordine electos
et missos in. nisi in minoribus suis particularibus
Comitiis certa existerint documenta, esse nos omnia
in maioribus constituta re ipsa executos. quasi vero
non simus nos. qui minus potius terri. quam iustis ra:
tionibus flecti debeamus. Nos vero ita ut semper fa:
ciamus. demum etiam facturi simus. ut Comitorum
constitutiones. quantum in nobis fuerit debite execu:
tioni mandari curemus. Sed ipsi tamen nisi delatum
ad nos sit contra constitutiones fecisse aliquem scire
non possumus. neque ea quæ nescimus exequi. fide
erga nos et observantia totius. equestris ordinis. ita
nobis persuademus. nunquam cum commissurum. ut cum
fuerint ædicta per nos Comitia, nuntios ad ea suos
non ^{missurum} mittamus. minasque suas quibus nos terri non
oportebat. ad rem conferat. quæ nunc sunt tempora
quàm periculosa. quibus est qui non videat. sed si

qui sunt equestriū ordinis in quod absit officii sui obliuisci
vellent nobis vicio verbi non possent se nos nostra
dignitatis esse memores atque eam tueri vellemus
neque ea Comitia ediceremus adque Nuncios ab eque-
stri ordine missos non ita perfunctissimos.

Ut vero ad singulos articulos et ipsi respondeamus
Principio quod edictum per nos fieri postulant feruimus
ut ne mercator quispiam sine nobilis sine plebeius
atque adeo ne vector quidem editionibus nostris cum mer-
cibus et cuiuscunque generis rebus venalibus in Silesiam
et Hungariam proficisci aut inde mercem aliquid in
ditiones nostras aduehere audeat id quem admodum
antea ita nunc quoque serio prohibebimus. Ita tamen
ut ex salinis sine suffis nostris vehere liberum sit.
Neque delatum est adhuc nomen cuiuscunque ad nos qui
contra edictum hoc nostrum fecerit ita ut querere nemo
possit nos constitutionem hanc executos non esse.
vni tantum nomen ad nos delatum fuit. Notarii Bohe-
mici quod is conuincitur et secus quod oportuerit
se gesserit neque in transgressores edicti nostri ani-
maduertitur. Quadeo simul ut admoniti sumus
et si quo modo se res habeat nondum satis exploratum
habemus. vinculo tamen fidei cum obstringi certumque
diem quo se coram nobis in Regno nostro sisteret et
ei praefiniri iussim. Scribi iussimus mandata ad
Capitaneos nostros ut deinceps in transgressores dili-
gentius animaduertant. multae partem licta sibi
habeant quibus etiam sumi officiorum privationem
se se remissius et negligentius gesserint.
Litteras vero contra Statutum hoc neque dedimus cuique
neque daturi sumus neque est qui eas a nobis datas
proferre possit.

DE Moneta scripsimus iam ad Dominum Ducem
 Prussiae vsu illius nostris hominibus interdicturos
 nob esse cominari sumus. nisi voluntati huius nostrae
 atqz omnium Regni nostri ordinis cesserit. neqz vero se:
 mel hac de re ad eum mandata dedim⁹. etiam per
 legatos quos ex magno hoc nostro miseram^{Ducata} I serio ab
 eo ut tandem aliquando a eudendis nummis desisteret
 postulauim⁹. quid nobis responderit ex his quae deseri:
 pta mitti ad Comitatus missimus intelligi potuit. nob
 quidem ea comminatione in litteris ad eum nostris vsi
 fuim⁹. quod moneta eius vsu hominibus nostris esse:
 mus interdicturi. sed quemadmodum id facere possim⁹
 priusqz ipsi moneta eudere ceperim⁹ prozsus non
 videm⁹ quae ut euderetur decretu⁹ quidem est in
 Comitibus. sed quis in eam rem sumptus suppeditet
 quod imprimis scire oportebat. de eo verbu⁹ nullu⁹.
 Nobis quidem deliberatu⁹ nondu⁹ est. hanc ut ipsi
 provincia suscipiamus. ita ita est periculu⁹ in
 comminationes nostrae ludibrio sunt potius quam
 terrori. si forte eum ipse in sententia permanferit
 nos minas nostras ad rem conferre non possem⁹.
 Cum prius nobis moneta Ducis exterminare e Re:
 gno non liceat. quam alia ipsi eudere ceperim⁹
 Alioqui ingens ea ex re detrimentu⁹ Regnu⁹ nostru⁹
 esset accepturu⁹. si et hac. quae non sola prope ia:
 ctatur. in Regno moneta carendu⁹ foret. et nulla
 in locu eius alia succederet.
 Quod Ciuitatibus nostras attinet. haec iam pridem
 eudere desierunt. sed se tamen ad inlermissu⁹ opus
 reddituras esse denuntiant. nisi D. Dux quoqz
 Prussiae desierit.

Quod Ducis Legnicen^{is} moneta attinet ad dicto nostro
cauebimus ne quis ea vti audeat, et eam tanquam falsa
propius ex Regno nostro exterminanda curabimus.

De coniungendo ~~etiam~~ cum Regno magno Du:
catu hoc nostro nobis ipsis agere licitum non videbatur.
Sed habuerunt ea de re mandata Consilii Regni no:
stri qui presentes hic nobiscum adsunt ea paulo post ad:
uentu huc nostrum exposuerunt, propter Consiliariorum
Ducatus huius defectum, responsum adhuc nullum accepe:
runt. Sed cura nobis futurum est, ut in demeritorum
locum alios breui sufficiamus, qui cum suam sententiam
dixerint in his Comitibus, quae proxime in Regno ha:
bebuntur, per Consiliarios nostros qui nobiscum hic su:
nt quicquid responsum eis fuerit renunciabit. Quam
sunt militum numerum Lithuani confecturi nihil habei:
mus quod certo polliceri queamus, sed cum in semper
sint in officio potestatemque nostra, et ad nutum se nostrum
conuertere consueverunt, ita ut presto adsint simul ut
ediximus efficere nos posse speramus, ut si quando ne:
cessitas postulauerit cum Regni se copiis coniungant.
Sed hac de re quid deliberatum illis fuerit, ex eorum
responso cognosci poterit, quod sunt in his qui presentes
hic nobiscum adsunt Regni nostri Consiliariis daturum.

De uniendis cum Regno Prussiae terris multum nos labo:
rasset ex legationibus, quas ad Comitia descriptas
misimus colligere licet, summa iam in re conatus noster
non defuit, sed quoque suis gaudent viribus et Privilegiis.
Quodque antea nunquam fecerunt, missis ad nos ex
Comitibus gravibus Legatis supplicariis nobis fecerunt
ne demum eisdem ab illis postularem, sed sua illis

iura et Privilegia facta, lecta, confirmare volumus
 iniuriis ordinis Bentonicis, se ad actus ab eo desci-
 misse, et ad fidem nostram confugisse, rogare itaque
 ut se defensores vellemus, si qua Regni nostri ordinis
 iniuria sibi adferre aut si qua in re Jura et Privi-
 legia terrarum Prussice infringere conarentur quæ verba
 quid in se ponderis habeant, facile quivis prudens per-
 spicit, nos nichilominus et ad hæc Comitia quæ nunc
 habentur in terris nostris Prussice pro festo Divi Stani-
 slai non alia de re Legatum nostrum misimus, quam
 ut quo summo possit studio contendere, quo in his
 tempestatibus et procellis quæ propter vicinorum recon-
 tem cladem Regno quoque nostro ingens impendere
 videtur, si qua necessitas postularet suas vires,
 cum Regni viribus coniungerent, et commune incendium
 communi auxilio restringere conarentur, quid responsi
 allaturus sit Legatus noster postea videbimus. Porro
 si forte recusaverint vis illis quemadmodum adhiberi
 possit non videmus.

De Osprewien, et Latorien Ducatu propter ab-
 sentiam a Regno nostro statui nihil potuit, qui tamen
 et ipsi iura sua et Privilegia volunt conservari,
 cum Christo bene invante incolumiter in Regno redier-
 int, quo ad fieri eis poterit, ut ordinis Regni
 nostri voluntati satisfiat.

Ne quis extra Regnum in militia proficiatur
 ediximus toties, et nova nunc etiam edita scribi
 mandavimus, ex quibus propter indignitatem summatim
 lucrifacimus, cum ea passim contemni ab omnibus vi-
 demus. Atque laud aliter, quibus animus est eos

extra Regnum stipendia facere ac si nullum ea de re in:
dictum nostrum intercessisset, cum nulla sit in Comitibus
contra eos qui dicto non paruerunt pena sancita
ut impune omnibus contra edictum nostrum facere li:
ceat. Non sine magno dedecore et ignominia nostra
nulla nobis in transgressores animadvertendi potes:
tate concessa.

De stipendio militibus augendo non est nobis visum
a veteri maiorem nostrum instituto discedere.
Cetera tamen non minus concedemus. Illud in primis
providemus. ne solis illis qui ex Russia sunt et Po:
dolia terris stipendium numeretur.

De Tartaris datum nobis consilium amplectimur. neque ultra
confectum donatum quidquam dari eis iubemus.

De Tholonorum rethigaliis et immunitatibus quarumcunque
Primitivis edicta scribi. et ea promulgari iussimus
ut in his quae proxime habebunt in Regno Comitibus
sua omnes exhibeant. qui non exhibuerit ut eis
usu eius amittat.

Honores et Magistratus quae vacant in Regno
viris idoneis mandabimus atque cum Regno Deo
bene iuvante reddimus. quod ex usu Regni fuerit
de illis statuimus.

Quae sunt villae et oppida quae ab exactionibus pub.
iniquis sibi immunitatem arrogant. nominatim no:
bis prescriptum fuisse malle. facilius huic incom:
modo prospicere liceret. Dabimus tamen mandata
ad exactores. ut nullius immunitatis ratione
habita quae omnibus ex aequo attingunt. ea onera
ferre

ferre omnes ex equo cogant equaliter ab omnibus
contributionem exigant, relictis aliis repelenda.

De Cortisaniis nihil est quod fumat equestri ordo non
eos esse reuocatos. Nemo coram nobis aut Iudicio ali:
quo nostro Cortisaniis esse conuictus est. propter unum
Doctorem Michachem quem tamen Mandato nostro
ex urbe reuocandum curauimus. Idem facturi de om:
nibus aliis qui Cortisani esse conuicti fuerint.

Nullius ciuium et plebeiorum qui bona terrestria possiderent
nomen ad nos delatum est. sed de his curae nobis futurum
est cum in Regnum redierim.

Idem etiam de Nobili in carcerem coniecto de quo sua
ad nos purificationem Consules Cracouici miserunt
cum presentes aduenimus Cracouicam cognoscemus.

Non modo Nobilium sed ne Ciuium quidem Regni nostri
causas extra Regnum iudicabimus neque iudicaturi
sumus.

Abbatibus quoque plebeios aut exteros non presentabimus
vnus erat Vangronicow qui cum plurimum maioris Polo
Consiliarios litteris commendatus ad nos cum re:
misset sine presentatione tamen nostra voti sui ne:
quaqua compotus factus discessit. postea tamen rogantibus
hinc nonnullis maioris Polonie Consiliariis de:
dimus hoc eorum precibus ut putationem ei scribi
iuberem. cum nullus esse diceretur nobilis aut
indigena qui Abbas esse cuperet et ad manus
id aptus conferretur.

Quod appellationes in urbem quandoquidem
hoc in loco reclamarent Ecclesiastici miramur quid

in mentem venerit equestri ordini, ut in aliena re,
pub. & tam esse vellet curiosus, fuit semper acerba
nobis, et est adhuc eius temporis recordatio, quo
sublatiis manibus quibus iura et privilegia sua ten-
bant, accedentes ad genua multi ex equestri ordi-
nibus iurandi nostri nos admonuerunt, ac supplices
a nobis contenderunt, ut iura sua et privilegia con-
servata vellent, cum vero non vni equestris ordinis
sed aliorum quoque iura et privilegia a quo nos conser-
vatos iuravimus, committere nolumus, ut illi or-
dini vociferandi contra occasionem daremus, neque
minus in uno quam in altero iura violari iniquum
putamus. Quare quo minus sua iudicia Ecclesiastica
cursum teneant, nobis impedire non licet, neque pro-
hibere potest, ut ne ad supremum iudicium Sanctiss.
Domini nostri, cui nos quoque auctoritatem reveren-
ter agnoscimus appellationes fiant.

Ut ne annatarum nomine aurum ex Regno nostro in
urbem exportetur, id nobis quoque equum videtur
Nam cum aurum apud nos ingens penuria, in urbe con-
tra magna sit copia: cum propterea a Christiani nominis hostibus plura
Regno nostro quam Italiae pericula impendant
dignum certe foret, ut hoc onere Regnum nostrum
inops levaretur, et quae annatarum, sacrarum,
palliarum nomine, ab eo exiguntur ea necessitatibus
eius potius condonarentur. Itaque non vni ea de re
Legatum nostrum in urbem misimus, ac summo studio
a Sanctissimo nostro contendimus, ut habita ratione
praesentium periculorum, in quibus Regnum nostrum
versari videtur: pecunia hanc ei remissa, et in

defensionem eius conuerſa vellet. ſed hactenus ob-
tinere a nobis nihil potuit. Porro quod a nobis po-
ſtulatuz. vt edicamus Episcopis. et ſacerdotibus
ne quibz annatarum nomine in urbem quidquam mittat:
id quomodo apud nos facere conueniat. qui li-
benter veſtigis maiorum noſtrorum inſiſtunt. nobis quid
non videmus? ſi quid honeſta ratione effici a nobis
potuit. ſummum in ea re ſtudium noſtrum collocabim?
vni adhibere probas non eſſe putamus. neque in affe-
cta etate hac noſtra quidquam a perpetua vitæ no-
ſtræ ratione alienum facere vellem?

Vt Synodum congreganda curant atque ex ea ad Co-
mitia Legatos mittant Archiepiscopos et Episcopos
Regni noſtri libenter comune faciem?

De legum quoque et Statutorum correctione cura nobis in
proximis Comitibus futurum eſt. comportarique ea facie-
mus. quæ hac de re perſcripta habent. quæ ſi apud
alios non ſunt apud nos tamen reperient. quanquam
ita fuiſſe multorum animos exagitatob meminim?
propter vnum aut alterum articulum. qui in conſtituti-
onibus his correctis continebat. vt mentionem
etiam earum fieri per quæquam prohibuerunt

Vtina tam hoc facile effici poſſet. vt moratorum
litteras Conſiliarii noſtri. ne cuiquam a nobis concedi
poterent. quam nos eas omnibus libenter ſumus
negaturi.

Conſiliarios in magno Ducatu hoc noſtro in Demor-
torum locum breui alios remouebim? ad ubi fa-
cti erit limites Regni et Ducatus inſpiciendos
et iniurias curabim? diſceptandas.

Ad Thesaurarium Regni nostri mandata dedimus I. ut
quae sunt ab exactoribus collecta ea numeranda
per illos curet. nisi fecerint. coram nob nomina
deferat ut quod iuris est in illos statuam I.

Cui quidem Thesaurario ita ut petita a nobis est
mille floreni de contribuenda pecunia. ut donen-
tur. spectate fidei et virtutis ergo assentimur I.

Castellani Belsu rationem quoque suo tempore sumus
habaturi.

De Martino Sborowski vid. bimus I in proximis Regni
Comitiis.

Contributionem Decreta grato animo accipimus I. in
alioquin pecunia quam in Regni defensionem conuer-
tantur proinde bimus, modo non illi ipsi qui hoc a nobis
petunt. in alioquin eam conuersa vellent. Quinque mi-
libus mercenariorum militum. ut stipendium ex ea nu-
merem I promittere non possum I. Prestare vellem I
si esset unde numerari posset. cum autem ex hac non
magna Contributione. quanta pecunia confici que-
at scire non possim I. ad hunc numerum alendum ad-
stringi nolumus. Vtina vero etiam pro pluribus qua
quinque millibus ex hac Contributione stipendium
sufficeret. nos ea non alium in usu. quam in alendum
exercitum conuertem I.

Thesaurario ut in his Comitiis. quae proximis habe-
bunt de trium annorum perceptis. rationem reddat
mandabimus I.

Exortio quo minus fiat omnium Regni constitutio.
nisi per nos non stabit. sed quae nemo ad nos de-
tulit de his neque cognoscere. neque executionem
facere nobis licet.

De regundis finibus inter Regnum nostrum et Marchiam
agi iam per nos ceptum est. et ut terminetur breui ne-
gotium curaturi sumus. Jam enim ea de re ad D. Jo-
annem Marchionem Brandenburgensi dari litteras
iussimus.

Ad Capitaneos
EORUM

est supra

Sigismundus Dei gratia

Cum Encephalitis fidelis dilecte. Quandoquidem circa Piotrkowiam
Civitatem nostram et passim etiam alibi. presertim in
maiori Polonia grassari pestis dicitur. Nos providere vo-
lentes. ne plures contagione inficerentur. si ad praefinitum
per nos tempus Comitia haberent. differenda ea du-
ximus. et transferenda ita ut praesentibus differimus
et transmittimus in Dominica Reminiscere proxima
si forte interea temporis. quod a Deo precandum est
pestis haec scimitra conquiescat. Quare. F. h. tua
Mandamus. ut hanc Comitorum dilationem sine
translationem. in omnibus foris Civitatibus. et oppi-
dorum nostrorum. et quibuscunque publicis in locis pro-
mulgari. et proclamari publice per praconem faciat
ut scire possint omnes. quod ad Dominica Reminiscere
et non ante. Comitia Piotrkowiae habebunt. neque
ignorantia aliquis pretendere queat. Datus Vilnae
2^a Decembris M. D. XLV.

Ad mandatum Sacrae
R. M. proprium

Bonę Sphorcie Regine Polonie
Petrus Kmita de Vismeze Palatinus
Canc' regni Polonie Marshalcus Crac'
Scypsius Premisliensis et Coloniensis Capita:
nens

Sacra et Ser. ma Reginalis M^{tes} Domina domina
mihi clementiss. ma. Post debitam et diligentem ser:
uitorum meorum in gracia M^{tes} v. Reginalis commend.
e. Jam Deo ductore Comitibus et cito et placide tran:
segimus. quia vero videbam rationes istius Duca:
tus Lituanie presentia M^{tes} v. adhuc istud fla:
gitare. nichilominus cito reditu huc ad Regnum. ad
adornare nobis polliceremur. Statuimus ut mercenario
militi Repub. nostra hoc anno defenderetur.
Ad eam rem fortiter nomine Contributionum, Spossi,
et Czopowe decreuimus. Cum tamen cognamus
vehementiorem. quod absit. impetu hostilem. per
mercenarium militem. qui numero parvus erit. ne:
quaqua posse reprimi. iam tandem nos omnib.
accingi oportet. ut omne robur Regni M^{tes} v. in
vnu coactu ad defensionem sui paratur. et tanqua
arx omnisaria munita. hostem aduenientem ex:
pectet. De eo tamen quia absentia M^{tes} v. vestrarum
nichil inceptare permittabat in id tempus quo
M^{tes} v. vestre feliciter utinam cito. redibunt

eam consultationem communi sententia revocari.
 Quemadmodum ea de re. simulqz alijs Tractatibz
 Mtes vestrae ab Nuncijs terrarum qui isthuc mit-
 tuntur cognoscent. Erant tamen nonnulli qui in-
 ficeret negotium eorum Comitiarum. quominus ex sen-
 tentia procederet. summis nitentibus conatibus
 Nicolominus Rg. mi Do. Archiepiscopi et mea au-
 thoritate oppressi tempore extinctiqz sunt. de quo
 tempore suo Mtas vestra credo eruditur per alios.

De Moneta Ducis Prussiae. agimus hic summo studio
 in Senatu. ne amplius ea obzueretur. Quid prohera
 eius Nuncijs in negotio limitum. quod ei cum magno
 Ducatu Lituanicae in controuersia est. responde-
 rimus ex nostris litteris Mtes vestrae cognoscent
 illa vero hic repetere non est visum. solum est. qd nescio
 quorsum eius animi euadent. Suspicor tamen. na
 dubium non est. quin precepit persequatur. quod mor-
 dicus arripuit. quid tamen ego super utroqz ad
 eum scripserim. paulo ante priusquam Nuncius eius
 huc ueniret. ex eo rescripto. quod Mti v. mitto
 animaduertit. Spero quod propemodum attingi Mti
 v. sententia. quanqz cum adhuc non nouera. quantum
 video. non retinebit ille quin significet. non satis
 bona in partem se mea scripta accepisse. Ego vero
 etiam acutus quiddam ad eum scripsissem. si tum
 antequam scripsi. nouissem Mtes vestrae suam.

Quod vero tertius litteris. M^{tas} vestra me hortatur
 ut studezem et citae. et utili transactioni Comitiarum
 reuera id est ut hoc etiam secundo repetam. in me
 afflictum. laboratum promissumqz ut ne quisquam suscitaret

aliquid eiusmodi quod rationem instituta a nobis
deffendenda hoc anno Reip.^{ae} turbare possit. vide-
bam enim quantum istius Ducatus Lituanicae rationes
praesentia M.^{tu} vestra isthic adhuc desiderant.
Considerabam praeterea absentibus M.^{tibus} v. non
posse commode nos ad aliam rationem deffensionis
aspirare posse. quam ad eam quae instituta est. atqui
cu^m fauente domino Deo proxime hoc (quod necessarium
summopere est) M.^{tes} vestrae feliciter redibunt
iam tum serio firmiora praesidia Reip.^{ae} nobis munda
statuendaq^{ue} sunt. si liberi. si deniq^{ue} salui vna cu^m M.^{tibus}
vestris Dominis nostris esse volumus. potentia enim
Turca parua haec et minuta praesidia. neutiq^{ue} admittit.
Calliditas autem eius. securos esse non patitur. Mul-
titude praeterea alioru^m hostiu^m. iam quasi in statione
aciem. ex omnibus viribus. et ordinibus Regni
paratam esse debere exigit. et vt summam dicam
noua vis morbi inusitata medicina ex omnibus
ordinibus ac statibus Regni coadunata. nemine
prorsus excepto offlagitat. Commendo me tandem
seruitiaq^{ue} mea in gratia Ser.^{mae} M.^{tes} vestrae Reginae.
h^{is}. Cupioq^{ue} ex animo. vt Deus omnipotens M.^{tem}
vestra^m qua diutissime felicem et incolumem seruare
ac sospitem M.^{tem} vestra^m ad nos reducere. dignetur.
Datum Piotrkowice XXVI Marcii Anno M.^o D.^o
XII°.

Petrus Kemita

Mitto etiam M.^{ti} Regiae ^{re}scriptu^m litteraru^m Ducis
Prussiae. quibus praecipue duos articulos tractat.
Primu^m quidem de finibus seu limitibus inter terra^m
suam feudalem. et inter magnu^m Ducatu^m Lits^{ae}.

constitutis. Alterum vero ut ei liberum sit mone-
 re eundem quoad velit. Ad primum ergo ei respondi
 Regiam M. tem M. hisqz sua Commissarios ea de causa
 illuc destinatos. non potuisse falli. quin id quod
 exquisitum utrinqz fuit peruestigare. statueretqz in
 presens potuerint. Ad secundum vero articulum
 Scripsi M. tem Regia multis querimoniis. et sum-
 mis damnis ac praeiudicio omnium Regni sui or-
 dinum admonita fatigatamqz saepe fuisse. ut ei
 hanc facultatem adimere. q. vult monetae illius
 copia tanta in Regno M. his vestra ingesta fuerit
 ut pretia omnium rerum tantum ascenderent. quantum
 monetae copia vilesceret. quare si cum ista libido
 teneret ad exemplum veteris suae monetae. non
 Regia M. his, illam euderet. quaeqz in terris suis
 tantum non in Regno etiam fiat in usu. ut illa antiqua
 fuit. Quod si Ser. ma Regina contractus ille obtendit
 utrinqz factos. at nos convincere non possum. I. ad
 tam supplices omnium voces. et querelas ea de causa
 iam dudum suscitatas. Cogitotqz omne scriptum necessi-
 tate exigente fieri. et suscipi et idemqz eadem
 necessitate poscente. ex aequo et iusto debere
 interpretari. et quod publice offendat prohiberi
 ac limitari. qua in re M. tem vestra non dubito con-
 stanter se se gestura. et quod cepit M. tas Regia
 eundem ipsa moneta ad extremum prohibeat. aut
 si aliter fieri non poterit. ut ipsa eius Moneta pro-
 hibetur gravissimis a^{audi}dictis. Nam adeo illud Ducentum
 ad ducentos. et ultra Monetarios fabros undequaqz
 sibi conduxisse. cum aliunde tum ex his etiam Civitatibus
 M. tu vestrarum. quibus simile exemplum eundem
 monetae M. tas Regia prohibuit. Alioqui nisi eundem

ant saltem accipi ea ipsa Moneta prohibebitur aperte
maxima iactura M. tu v. dominis et omnibus sub:
ditis id ipsum portendit et minatur.

Exemplum litterarum Duci Prussie
a domino Palatino Cracoviensi etc.

Illustris Princeps Domine etc. Litteras vestras Ill. Et:
situdinis ad me missas et apud me priuatim et in
corona Senatus ad Comitatus generalia congregati
legi diligenter. Cum vero plures articuli sunt qui
vestras Ill. D. cu Sacra Regia M. Domino nostro
in controuersia sunt. Duos tantum suis apud me tra:
ctat litteris de transigendis vicis inter Prussia di:
tionis vestras Ill. D. limitibus et de moneta cessione
libera. Ad primum itaque articulum significandum esse
duxi me publice etiam in Senatu Regni senten:
tia mea aperuisse quantum mihi debeat displiceatque
isthac ipsa controuersia quae vestras Ill. Do. est
cu Ser. ma M. Regia Domino nro clemen. mo
Illud vero est quod mihi etiam maiorem ingerat
solicitudinem quonia utrinque Commissarii illo
missi non tantum non transactum reddiderunt
Verum etiam pluribus quod antea fuit intricatum ut
scribit v. Ill. Do. erroribus reliquerunt negotium
et equidem iudicium finis Magni Ducatus ita de:
fendi debere ne quippiam deterreatur isti itidem Du:
catui feudali. Nec e regione ita videtur esse par:
tibus vestras Ill. Do. obsequendum ut quicquid

dematur parti alteri. ^{Secundo} Secunda est cum utrobique
 media iustitia via et harmonia utriusque tranquillitas
 aequabiliter iustique ac legitime procedat
 Cum tamen postulationi vestra Ill. Do. esse Regia
 Altis porro consensu et diuersa parte non contrari
 animaduerti ut denno utriusque per Commissarios
 cognoscatur. hoc ipsum regundorum limitum negotium
 Spero me tenet facile fore ut tam per Magni Ducatus
 Libuanie superintendentes vero Polonos Commissarios
 per vestra Ill. mandatariorum ex aequo et bono visis
 utriusque litteris super ea statuatur. Si vero negotio
 quoniam tempus breui fauente Deo praestituctur interea
 admonita esse vestra Ill. Do. volui ut vestra Ill. Do. sua
 propria non obmittendo gratiam Regia Altis sibi non
 omnino offendat neque ob leuiore res eius Altis exa
 cerbet quod fiet si ut constituit alii Commissarii utriusque
 deputabuntur superintendentibus et Regno Poloniae
 adiunctis Commissariis. Conferrem dandum esse aliquid
 tempori concedendum plurimum Regi praesertim cuius co
 gnationem vestra Ill. Do. simulque Dominum ingenue
 agnoscat. Denique si quid peccatum est placide videtur
 esse corrigendum. Et scio quidem solere iactari vulgo
 etiam. Inuitare cum iniurias novas qui ferat veteres
 Nichil tamen iniuriae admissum esse conseri potest cum
 negotium denno ad limam iudicii admittetur. Et si
 quid non satis pro voluntate v. Ill. Do. tentatum est
 corrigi optatur illud vixi scio esse prudentis con
 silia sua cognitioni prudentum subicere et ne quid
 precipitanter agatur satis diu meditari.
 Contulimus sic praeterea publice in Senatu de
 secundo articulo quem itidem vestra Ill. Do. suis
 apud me tractat litteris quod Ser. mus Princeps

nos^{ter} exegerat in eadem vestra Ill. D. monetaria
hactenus usq; nova^{fluit} super^{fluit} pecunia^{fluit} propterea
ex utroq; parte in utramq; congeriem⁹
et eadem ea de re consilia. animaduersu tandem est
a nobis. communi quoda^m consensu et sententia.
Ingentem cladem ea tempestate. Regnu^m hoc acci-
pisse propter monetar^{um} copia^m quae isthinc nobis quoti-
die ingeritur. Nam cum meditare^m omniu^m reru^m et mer-
cediu^m valore^m ad aurea^m moneta^m referri. inueni-
mus nostra memoria fuisse viginti octo grossis. Nunc
vero iam ad quadraginta octo grossoru^m preciu^m. aureos
ascendisse. et nisi cohiberetur ea licentia eudenda^m
moneta^m. veremur ne ad sexaginta grossos propediem
etiam ascendant. Consimili quoq; ratione precia
omniu^m generaliter reru^m. ne cunctas enumerem inre-
dibili modo ascenderunt. unde id fiat. nemo tam
est stolidus. quin copia superflua moneta^m id fieri
deprehendat. quae nec auris. nec rebus venalibus
ut antiqua respondebat moneta respondet. Nos
nihilomin⁹ Consue^{tud} nostroru^m nomine ad antiquu^m
numeru^m ea moneta^m accipere oportet. quae ita leui
utrobique expendendo habetur. Quare a maiorib⁹
nostris Ill. Princeps legibus cautu^m est. ne etiam
Reges sine Senatus. et equestri^s ordinis consensu et
decreto pub^{li}. eudenda^m moneta^m sumant sibi quod
voluit potestatem s. existimant^{ur} prudent. miⁿ vi^{ri}
quod nunc reuera usu venit. plus hoste ex^{tr}eno^m
eam ipsa^m licentia^m in^{tr}estina^m Regnu^m vastare. et eius
omnes ordines demoliri perdere. Quod cu^m ita sit
reganda^m esse vestra Ill. D. ego quoq; pro mea^m in ea
obseruantia putavi. desisteret ab eudenda^m ea mo-
neta cui⁹ usq; ad fastidiu^m huc plus satis isthinc
nobis

nobis obtunditur. quod an ita sit, facile deprehenditur.
 Nam ubi mille floz. habueris pecuniae. ibi non est
 invenire quinquaginta aut sexaginta florenos Ro-
 mae Monetae. Item si quis novem millia florenos
 in istius Prassicae habet monetae falso se habere
 putabit. tot habere millia. Nam reducta moneta
 ad verum pondus argenti octo millia deficiet se suo pe-
 riculo habere. Succurrit vero hic mihi in memoria
 p. v. Ill. D. vigor cuiusdam Privilegii. apud Regiam
 M. tem obtendit se se id facere posse. De eo Privilegio
 ego interea temere pronuntiare. cum illud non viderem
 nolo. Id tamen ingenue fatebor. si Ser. mus Rex
 noster. solus eam sibi ultro Senatus consulto pre-
 clusit potestatem. praeccludiqz ante aliquot annos
 clementer passus est. Id in confesso erit. non potuisse
 etiam vestra Ill. Do. tale concessisse Privilegium. quod
 in rem vestra Ill. Do. vni membrum: In praedictum
 vero M. his Regiae nostrae porro ingens discrimen futurum
 erat. et Regnum primum gladio hostili. cum illico devastaret
 praeterea si validum esse deberet. ex aequo tamen et
 iusto illud interpretari oportere nemo negaverit.
 Inimistum enim est. privato commodo. omnes publice pos-
 sundari. Quod si vestra Ill. Do. haec et alia plura
 quae possunt ad eam rem adduci. non satisfacerent.
 Sed porro superesset. quod iam in sententia sua obfir-
 mar. praesertim quod libertatem eundem sibi
 monetae. ex privilegio quodam ad Regnum attulisse
 sic contendit. Non inficior forsitan pro meo erga
 v. Ill. Do. candore liberum esse ei ut deinceps quoqz
 ad exemplum veteris sui Numismatis. ipsa eundem mo-
 neta. et eam suis tantummodo subditis. ut antiquitus
 fuit observatum deo utenda. Sic vestra Ill. D. et

sua morem gerat voluntati. seruiatq; commodo
et Ser. mo nostro Principi. ac nobis omnib; pub. co
nihil fore incommodabit. Quod si vestra Ill. D.
pergit obtendere libertatem aliqua. Regia itidem
M. km praeterea totu hoc Regnu hoc ad eam serui
tutem non posse conuincere existimet. Nec ego suadere
sensus expertis communis. ut regem vestra Ill. D. ma
gno ornamento esse iudicet. mo Regno Poloniae In
gentem porro secum eadem attulisse utilitatem. in
foundatione istius. quem obtinuit Ducatu. attamen
si pensabit quae itidem. v. Ill. Do. e regione com
moda inde senserit, Exequabunt facile illud qd
supereminere videtur. reliquo vero libens id ipsum
et caetera cogitanda. expendendaq; vestra Ill. D.
pro dignitate. quae ut aequi boniq; faciat. meam
hanc scribendi libertatem rogo. Nam nisi libere
scripsissem ea de re de qua controuertitur. me etia
iudice non liberi hominis. neq; integri Senatoris
functus fuisset officio. lesam vero nihil etia mea
erga se quae existimet propensionem et integritatem.
quae sic imminuta esse posset videri. si non scriberem
ea quae cogitabam. Sed nec hic. quae oportet ex re
commodaq; publico gererem. et apud vestra Ill. Do.
multa simulando. plura dissimulando. me dubiu et
quod dicitur lectu preberem. Cauebam vero id in
me admittere. alteru siquidem putaba seruilis ac
vafri ingenii. Alteru ingenui viri et Senatoris
integri. qui commodis publicis. suam obligauit
fidem. offituu esse videba. Neq; puto me ob hoc
inuidia obici. cu alias mea erga se integritatem
vestra Ill. D. spectare potest. quae nulli secundus
esse volo. in his praesertim officiis. quae in vestra

Ill. D. fortassis et possum pro mediocritate et pro officio
 meo prestare debeam. Nam ego hic sentio quot modis
 M. tas Regia eo nomine a subditis suis omnium ordinum
 fatigatur, urgetur, et ne possudent ad extremum mul-
 titudine ipsius monetae extimulat. Quod itaque in
 me prius est, ne aliquam favorem vestra Ill. D.
 invidiae omnium ordinum. Sacra Regia M. tas denique ea
 ob rem amplius expositam est. Accedit enim aliud in-
 commodum, ne dicam indignitas, quae hic omnibus ordinibus
 etiam urget, et extimulat. Nam Ducem nonnullos in
 circum vicinorum moneta ferat exemplum Monetae
 vestrae Ill. D. serpere incipit. Quae prope diem multo
 minus tolerabitur spero quam vestra etiam Ill. D. Principis
 feudatis. Mira vero impudentia est, ne dicam coniu-
 ratio, nonnullos suo privato commodo, aliena commoda
 velle possundere. Compendio me tandem etc.

Legatio Regia data Fabiano Czeme
ad Conuentum Prussie in Mariemburgo
ad diem Sancti Stanislai in Maio actum
1542 missa ex Vilna xii Marcii

Salute dicta et gracia Regia in
hanc sententia orator n^r v^a facit.
Deliberatum erat Sacra M^{te} Regia. quandoquidem
non sine gravi animi sui molestia. toties id frustra
egit. non amplius instare. atq; vrgere. vt pro officio
suo D. vestra. terrarum harum Prussia rationibus
confulerent quas impediri per nonnullos intelligebat.
Nam neq; personae dignitatisq; suae id esse putauit
in cassu ea tentare. quae tot missis Nunciis. tot tam
accuratis hortationib; . et modo non oblationib;
obtinere Sacten⁹ non potuerunt. Cum tamen non
suae primatae utilitati. sz reip.^{ae} terrarum istarum
commodo periculosissimis temporib; . his pro boni Re:
gis. vniq; patriae parentis officio prospectu voluerit
facile conijcere possint D. n^{ro} vestra. quandoqui:
dem tot iam legationib; . nichil aliud postulatu est
per Sacra M^{tem} Regiam a D. vestris. quam vt
suae ipsorum. et ehar. moru pignoru Coniunguq;
suarum. salutis cura susceperent. vt fortunas suas
saluas vellent. vt tuenda. et defendenda patriae
suae. rationem aliqua mizerent. quo ferendum illi
animo fuerit. nichil. se tantopere instanti. atq;

urgente, proficere potuisse poterat certe offensus animi
 eorum curam abicere, quos ipsos sui curam priores abie-
 cisse: Suaeque postulationis et paternae admoniti-
 onis, tam exigua habuisse rationem videbat. Sed
 quo est paterno erga suos animo, quaque simili prudenti
 etiam si ab his graviter erratum videbat, quos libero-
 rum loco caros habet, non ideo tamen suum ab illiganti-
 mum profus alienandum, neque curam eorum postea abonda-
 re existimavit. Mo ad D. vestras misit, ut qui oculatus
 fui testis eorum, quae proximo superiore autumno ad
 Buda gesta sunt, qui modo non ipse interfui misera-
 do cladi illi, quae a Turcis eo tempore Christiana
 respub.^{ca} maiorem accepit, quam ut fando expli-
 cari queat, verbis M. his eius D. vestras admonere
 ut animo secum diligenter reputarent, quantum in peri-
 culum non modo Hungaria, et Germania, verum etiam
 inclitum Poloniae Regnum, et terrae istae Prussiae uni-
 versae, ex hac tanta Christiani exercitus strage
 fuit adductae. Si fuit aliquando, nunc hora est ma-
 xime nobis de somno surgere. Appropinquavit enim ille
 qui tanquam Leo circumiens, querit quem deuoret. Nullum
 quidem sibi indictum a quoquam, et denunciatum bellum
 habet S. M. tas Regia quae experientia didicit ma-
 gistra nihil esse pace utilius, cuius nomen dulce,
 res est ipsa cupimus salutaris. Semper itaque M. tas
 eius a turbulentis consiliis abhorruit, neque irritandum
 atque armis lacessendum quinquam putavit, etiam si
 lacessita, neque animum neque vires sibi deesse ostendit.
 Christo conatus eius adiuuante, ad vim cuiusvis pro-
 pulsanda, ne nunc quidem alio est animo quin po-
 tius in veteri more institutisque suo perseverare
 statuit, sed ea videt tempora esse quibus maiora

qua' unqua' antea Regno ditionibusq; Maiestis eius in-
pendent pericula. quare provocare quidem ipsa nomi-
nem decrevit. sed providendum esse nichilomin⁹ dubiis
temporibus iis. censet. Si quæ nec opinata vis alicunde
maior existat. quemadmodum ea propelli queat. Intelli-
git Sacra M^{tas} Regia quæ sua sit quæ hostium poten-
tia, ipsa viribus non esse fidendum prospicit. sed Christi
solius gratia et misericordia, qui vult nichilomin⁹
si adiuvare a se volum⁹. ut et ipsi man⁹ admoneremus.
In hoc itaq; spe omni et fiducia collocata. non in curi-
bus. non in equis. sed in solo nomine domini nostri Je-
su Christi. persuadet sibi Sacra M^{tas} Regia. si suorum
omniū vires coniunctas habeat. etiam si nulla adsint
externa auxilia posse se tamen Christo Duce. quamli-
bet magna hostium vim propulsare. sed solius Regni
copiis. id fieri posse credat metuit. ne tentare Deū
videat. Quam ob rem in hoc studium toto quod aiunt
pectore incumbit. ut non modo Regni. verum etiam om-
niū terrarū ditionūq; suarū vires. contra vni ali-
qua maiorem coniunctas habere queat. A qua rati-
one cum non abhorere videatur Magnus Ducatus
Lithuanie. qui tamen ad Regnum nequaquam pertinet.
quanto magis æquū est. eandem ad rem. suas D. vires
voluntates inclinare. quæ etiam si iura habeant di-
versa. idem tamen certe in Regno corpus sunt.
Nichil est necesse repetere eadem. quæ antea quoq; di-
cta sunt D. vestris. et quæ ipse pro sua prudentia fa-
cile perficiunt. quàm facile sit dispersos vincere
quàm difficile in vniū omnes congregatos. Si quod
omen Deus avertat. aliquid de Regno actū esset
quæ spes reliqua terribis his esse posset? Hoc itaq;
providendum est omni ratione. ut totū Regni corpus

si quæ vis maior sit ei se opponat. adiunctis etiam coram
 auxiliis qui etsi ad Regni corpus non spectant. ei-
 dem tamen domino subsunt. nichil est quod hic legum
 et patriciarum constitutionum fiat mentio. quæ cum ad
 utilitatem Reip. latae sunt. ad interitum eius vli-
 cis velle rationis non est. Non hoc postulat Sacra
 M. tas Regia. ut ad quemvis hostium impetu, suas, D. nob
 vestrae cum Regno vires coniungant: nihil illa de
 iuribus terræ huius detractum cupit. sed si usus veniat
 quod tamen prohibere diuina misericordia dignetur
 ut potentior hostis aliquis ingruat. tum vero postulat
 Sacra M. tas Regia. ut tanquam ad commune incensum
 restitueretur. communibus omnium viribus succurratur
 Ne si de legum litteris disputare. quæ armis libertatem
 nostram tuam maluerim. non modo iura nobis no-
 stra eripiantur. sed nos etiam ipsi una et coniuges
 liberiq; nostri partim vita fortunisque omnibus. et
 tamne. partim in dura seruitutem captiui ducamur.
 quæ omnia gratia sua et misericordia procul a nobis
 auertere Deus dignetur. Admonet D. vestras
 infelicio Hungariae casus. quæ si coniunctis omnium
 viribus hostili potentia restitisset. nondum fortassis
 ad hanc calamitatem peruenisset. quæ sine lacrimis
 nemo commemorare potest. hoc una secum reputent
 D. vestra. quæ fides Regi et domino debeat. quæ
 id indecorum. quæ parum honestum nobis futurum esset
 quæ a nobilitate virtuteq; nostra prorsus alienum
 Regem et dominum nostrum de nobis bene merentem
 de Regno. deq; fortunis suis omnibus dimicantem
 deferere. neq; ei periclitanti omni ope nostra adesse.
 Non est quod D. vestra in id tempus consultationem
 hac de re reciant. quo armis potius quæ consilio

opus futurum esset. Tempori providendum est. si et Re-
gem nostrum. et nos ipsos saluos esse volumus. Nam et
hæc ipsa ætas quæ instat. quid allatura sit. quis
est qui certo scire queat? Non modo Ser. mo Ro. Regi
s3 et fratri eius Imperatoris Alti graviter his tem-
poribus fortuna est adversata. quæ non minorem quã
Ser. mus Ro. Rex cladem accepisse certo nuncio
Qua ex re dubium non est. quin exuerint animi com-
muni Christiani nominis hosti. Omnia itaq3 formidat
Sacra Mtas Regia. ac tempore prospiciendum suis offi-
putat. Quapropter in his ipsis Comitibus constituant
iam tandem D. vestras. quibus copiis adesse Regno
possint. si quis hostium fiat validior impetus. ac ne-
desint bellorum nervi. certam etiã pecunia contri-
buenda decernant. qua conducere milites queat. si qua
id necessitas postulet.

Hæc sunt de quibus agere me cum D. vestris Sacra Mtas
Regia iussit. quæ cum eius generis sint. ut ad salutem
eæ tuerenda. ad fortunas conservandas pertineant.
Etia atq3 etiã pro paterno animo suo D. vestras hor-
tatur Sacra Regia Mtas. ne usq3 adeo Reip.^{re} suæ
commodorum. neve suæ ipsius et liberorum Coniugis sua-
rum salutis obliuisci volint. ut salubribus his monitis Sacra
Mtas Regia obtemperandum non putent. Meminerunt
potius quid Principi suo. quid patriæ suæ debeant. atq3
ad illius utilitatem consilia sua omnia dirigant.
Quonia vero allatae sunt non pridem litteræ ad S
M. Regiam. a Ser. ma Domina Maria Hungaria
Regina. quibus postulat ut ratio inueniat. qua
per Ser. m. Dominum Danicæ Regem hominibus eius ultro
citroq3 tuto navigare liceat. quod nisi curatum sit
sibi necesse fore. ut aliorum Principum ita nostris

quoq; subditis navigatione interdicere. Harum litterarum
exemplum ad me missum D. vestris profero. ut postea
legerint. quid ea de re consilii capiendum sit S. M. & R.
significent. quo commodis harum litterarum prospiciatur
ut libera omnibus et secura sit navigatio.

Paulo Papae Tercio

Sigismundus Primus Rex Poloniae
Migrauit ante Menses aliquot ex huius vitae diversorio
aeterna illa in domum Regnans in Christo pater do.
Lucas Episcopus Wladislavien. in cuius itaq; loco no-
minari Regnans in Christo Patrem do. Nicolau Dzier-
gowski Chelmen Episcopum. porro in huius loco Chelmen
Episcopum nominari Reuerendum in Christo patrem do.
Joannem Dziaduski Cameracensem Episcopum. virum et de
nobis bene meritum. et magna integritate. morumq;
suauitate singularem praeditum. Eum itaq; S. h. vestra
diligenter commendo. atq; illud vna supplico. ut hunc
per me Chelmen renuntiatum auctoritate sua ap. ca
confirmare. et a vinculo. quo est Ecclesia Cameracensem
obstrictus absolutum. ad Chelmen Ecclesiam transferre
dignetur. Quonia vero tenuis est hic Episcopatus. ut
ex illius prouentibus annuis alere se pro dignitate
nequaquam possit. Peto a S. h. vestra. ut reseruare illi
quae possidet sacerdotia una cum Episcopatu velit.
Rem mihi valde grata factura Datum Cracoviae
Die Mensis Ianuarii Anno Domini. M. D. XLII.

Paulo Tercio Summo Pontifici

Sigismundus .I. Rex Poloniae .
Cruentis hinc Episcoporum in Regno meo mutatio magna meo
animo molestia adfert . Nam et Regnum meum alioqui in opibus
sacrarum . annatarum . pallii . et aliorum id genus onerum
nomine . aureum ex eo exportatur . vehementer exhaustum
et quos in Senatu Regni adsciui viros graves et prudentes
iis opinionibus meis ceterum orbati me contingit . cum maxi-
me fructum aliquem eorum consilium percipere deberem .
Ita ut nuper adeo michi accidit . Orbatus enim sum gravi
et prudenti Consiliario . Rhen. do in Christo Patre do-
mino Luca Episcopo Vladislavum quem praeclaro lu-
enda in terris meis Prussiae religione . et Zibaniis
ex ea evellendis cogitantem . in medio cursu morbo
rapuit . ac propter illius conatus praevertit . In cuius
locum qui michi sufficiens est . cum animo meo diligenter
volutarem . visus est minimus praeherendus Rhen. dus
Nicolaus Dziergowski Episcopus Cholmum . quem cum
ante biennium fore in Senatorum Regni mei numerum
retulissem . spectata michi est ac probata fides eius
atque integritas . Quocirca Vladislavum cum Episcopum
in demortui locum nominari . a S. h. v. peto . ut auctoritate
sua Ap^{ca} nominationem hanc meam approbare . et
cum vinculo . quo est obstructus Ecclesiae Cholmense
solvere . ac ad Vladislavum transferre dignetur .
Illud una rogo . ne cum ab officialibus Curiae suae mi-
nime emungi paciat . Nam et exinanitum est iam Regnum

meu toties auxu exportando et cu undiqz sit hostibus
circumseptu. et quasi obsidione quada cinctu. ipsos
etiam Episcopos cogit ingens reru necessitas. in tuen-
du id et conservandu suas expendere facultates
Multu sibi me. Regnuqz meu uniuersu S. vestra
deuinxerit. si petitionis huius mea rationem habere
fuerit dignata. Datu Vilnae XXVII Ianuarii. Anno
domini M^o D^o XLII°.

Alberto Duci Prussie

Sigismundus I. Rex Poloniae.
Ill. etc. De proscriptionis negotio. scripsimus ad Ser.^m
dom. Rom. Regem. nostrosqz Commissarios nob
esse designaturos recepim⁹. Dum modo quos M. tas
eius renuntiasset. quo etia tempore. et quo loco. eos
conuenire vellet. certiores ab illa redderemur. Dabi-
tur a nobis opera. quantum nostra diligentia providere
poterit. ut ad optatu tandem aliquan finem hoc nego-
tiu perducere queat.
Qua de rebus Turcis scribit Ill. tas tua ea sane ac-
cepim⁹. non visum est omnia litteris committere. sed
ex Mag.^{ro} Andrea Comite a Gorca Castellano Po-
snamiu. quonia ei mandata ea de re ad Ill. tem ve-
stra dedim⁹. Quid sit nobis deliberatu cognoscat.
Vilnae Xiii Ianuarii. M^o D^o XLII°.

Ferdinando Romanorum Regi

Sigismundus I. Rex Polonie.
S Ex. me. etc. Quod M^{tes} vestra in causa proscriptio-
nis. de qua toties illi scripseram. non defuerit Ill.
Do. Alberto Prussiae Duci. Nepoti nostro charo. mo.
habemus illi gratia. Quod obtinere potuit id interea
boni consulimus. Commissarios libenter designabim⁹
modo qui fuerint a M^{te} Caesaris designati. et quo loco.
quove tempore convenire eos velit. certiores a M^{te}
vra reddi qucam. Tu et nos si idem nobis tempus
commodum videbitur. ad id nostros quoq³ mittem⁹.
Illud autem provideri cupimus cupim⁹. ut qui mit-
tentur ab utroq³ nostrum in plena habeant rerum
omniu⁹ potestatem. Ita ut si interea spatium anni vix
lentis per concordiam res transacta non sit. liceat
eis in tempus etiam longius proscriptionis sententia
suspendere. Quod si opera M^{tes} vestra promissu ita
fuerit. futurum id nobis est multo gratissimum. et ad
constituta inter nos amicitia. magis etiam augenda
et amplificanda plurimum pertinebit. Datus Vilnae
Xim^o Mensis Januarii Anno dñi M^o D^o XLii^o.

Joanni Friderico Saxonie Electori

Sigismundus I. Rex Poloniae

Redditae sunt nobis. Ill. lrs vestrae litterae, quibus a nobis postulat, ut qui proximo in clade illa misera: bili exercitus Ser. mi Domini Romanorum Regis fratris, et pater Turcas capti, et Nobilis Joannes a Schenberg, in eo redimendo opera nostra interponamus. Id ita celeriter, ut cuperet fortassis Ill. v. fieri non potest. Sed ita rebus nostris exigentibus, missuri sumus breui, ad Caesarem Turcarum Nuntium nostrum, et negotium dabimus, ut sciscitetur diligenter, si ubi est de quo scribit Ill. vestra reperiri possit, ac omnem adhibeat diligentiam, ut respectu redimere, et ad nos nicolumum perducere queat. Libenter enim non hac modo, sed maioribus etiam in causis, quo ad poterimus Ill. lrs vestrae gratificabimur. Dato Vilnae Xiii Januarii M. D. XLII

Castellano Craconiensi

Sigismundus I. Rex Poloniae.

Accipimus commendationem S. lrae, qua nobis Ven. lrae Andreae Czartkowskii Scholasticus Craconiensis, commendat, ut eius benigna rationem in conferendo Craconiensi Decanatu habere dignaremur. Quamvis

autem et commendatio S. vestrae apud nos non me-
diocre pondus habet. et Andreas Czarnkowski
non male de nobis meritus est tamen nostro solito more
ea de re amplius deliberandum censuimus. quae delibera-
tionem nostram habere coeperimus. in ea commendatio-
nis S. tuae memoria aduocabimus.

Quod se iam expeditiorem esse itineri Patamino S. tua
significat. ex eo (quod bona nostra gratia. id illi facere
liceat) dolenter ferimus. propter hanc S. tuae imposita
necessitatem. ut externa auxilia morbo suo querere
cogatur. Nec minus vicem nostram dolemus qui huius dif-
ficillimis temporibus. tam necessario Senatore cari-
re cogimur. Quare quanti nos Remqz pub. S. vna facit
tantum det opera. ut quamprimum ad nos reuertatur
vtraque salua et incolumis. valeat S. tua Dato Viter-
xi. Januarii. Anno Dni M^o D^o XI° II°.

Capitaneo Leopoliensi

G Sigismundus I. Rex Poloniae.
Euerose etc. Menses aliquot intercesserunt. cum litteras
nostras cum appenso sigillo nostro. manu Ser. mi filii
nostri subscriptas. dedimus Consulibus Ciuitatis no-
strae Leopoliensis. quibus veterem eorum morem. in eli-
gendis Consulibus. in demortuorum locum perpetuo appro-
bauimus. atqz cum ut conseruarent. neque quisquam eos
impedire auderet decreuimus. Nunc perfectum ad nos
f. tua voluntati nostrae. in huius litteris nostris expressum
contrariuere velle. neqz permittere. ut Prunickum

nostre in executionem veniat. Id si ita esset. non
 posset non offendi animus noster. Cum nos de Privilegiis
 nostris. non disputare. sed ea inviolabiliter observari
 velimus. ita ut subditos nostros omnes facere equum
 est. Quod si neque nos ipse eligendi Consules in Civitate
 nostra Leopoliensi fuisset. neque vlla etiam eius rei docu-
 menta Consules prestulissent. nobis nichilominus libe-
 rum foret. Quandoquidem eligendi Consules potes-
 tatem penes nos esse dicitur. tua. eam potestatem
 ad Consules transferre. Neque de beneficio per nos
 illis concessio et tua disputare conveniret. sed in eo
 potius acquiesceret. quod esset semel per nos constitutum
 Quare mandamus f. tua. aliter omnino non habere vo-
 lentes. ut ne deinceps impedire vlllo modo audeat.
 quo minus hoc nostrum Privilegium debite executioni
 mandetur. utque secundum illud absque omni remissione
 et contradictione Consulum electio perficiatur. Datum
 Vinea hodie Die Februarii M. D. XLII.

Palatino Craconiensi

Sigismundus I. Rex Poloniae.

Mag. etc. Quae scribit ad nos S. tua de Regno Hun-
 garia calamitosa. et miserabili. ea nobis ingentem do-
 lorem attulerunt. Gratum autem fuit quod pro officio
 suo Senatorio graviter nos et prudenter admonet. ut
 tempore prospiciamus ne quid Regnum quoque nostrum de-
 trimenti capiat. ne quid ei mali propter vicinum
 malum eveniat. Omnia haec quae scribit S. tua diligenter.

animo nobiscum habemus meditata. Neque alia in re de-
fixa sunt curae nostrae, cogitationesque omnes quam
in una hac, quemadmodum impendentia mala ma-
turo consilio propulsari queant. Quamquidem ad
rem ita sumus animati, ut si vita etiam fortunaru-
nostraru iactura representari salus reip.^{ae} possit,
non modo non molestum, sed et incundum id nobis futurum
esse. Neque enim oblitus sumus, quid patriae nostrae quidvis
etiam debeamus, quos liberorum loco semper habuimus.
Neque unici filii nostri, quia communis Reip.^{ae} salus
curae nobis est maiori. Quare de nostro studio nihil
est quod dubitet S. tua quod ita futurum est ardens in
Regni salute tuenda, in rationibus eius quantum fieri
possit constituendis, ut nullum patriae parentis officium
in nobis requiri passuri sumus. De S. vero tua, qua
est inter primarios Regni nostri Senatores, et Con-
siliarios ita nobis persuademus, et in his quae pro-
ximis instant Comitibus, pro eo loco, pro ea auctoritate
pro ea qua est prudentia, communicato cum aliis Pro-
ceribus Consilio, firmam aliquam stabilem, et aequa-
bilem defendendi rationem inuenturam qua nos ala-
cri animo amplecteremur dum modo saluti esse. Reique
pub. esse queant.

Quae S. tua Illustris Saxoniae Principi respondit, ea no-
bis probantur, hoc ille non obscure fert, cupere se socios
nos habere periculorum, in quae adducta nunc esse Ger-
mania videtur, nobis vero etiam atque etiam considerandum
est, quid fides per nos data, qua etiam servanda est bo-
ni postulet. Neque nos callidioribus consiliis trans-
versos agi pacemur, ut ingens in discrimen aliquod
Regnum nostrum adducamus. Quod si maxime liceret
nobis mittere, ad Comitum Spirensem aliquem

quonia tamen ea diu prorogari non possunt. sine pe-
 riculo Reip.^{ae} Christianae. quae ceteris consiliis atq;
 auxilii indigere videtur. facile S. tua perspiciit.
 Legatu nostru tempore venire non posse. Hunc autem
 ne licet quidem tanta de re sine Comitioru decreto
 et omniu ordinu. precipue vero Regni nostri Senatoru
 consilio. quicqua statuere. quare supersedere satius
 duxim⁹ a legatis mittendis. et de nostris potius. qua
 vicinoru periculis propulsandis. cura cogitationiq;
 suscipiamus.

Quod S. tua prematis etiam Sex. max filiae nostrae rati-
 onibus tanto studio prospicere conatur. et vacillantes
 nonnullooru animos confirmat. atq; omnia facit. ut vita
 salus. et dignitas eius in tuto collocari possit. est id nobis
 vehementer gratu. atq; ut in hoc suo. erga illa tanto
 studio perseveret. hortamur. pertinebit hoc S. tuae ad
 gratia nostrae uberiores demerenda.

De viris dignis in demortuorum Regni nostri Senatoru
 locu sufficiendis. quae admonet S. tua. ea non legim⁹ in-
 do libenter. sed etiam ita facere ut scribit animu in-
 duxim⁹. Videmus quanti interfit. et nostra et Re-
 gni nostri labore. Consiliarios viros graves. et pru-
 dentes. dubijs praesertim et periculosis temporibus
 suis. quibus si salui esse volumus. bonoru et sapientu
 consiliis. labantem Reip.^{ae} statu. fulcire et sustentare
 necesse est. Quam ob rem facturi sumus diligenter
 et pro boni Principis officio. in diligendis Regni nostri
 Senatoribus. nichil aliud proter victulem dignita-
 temq; spectemus ac tales in demortuorum locu suffi-
 ciamus. qui cum nobis. tum Reip.^{ae} nostrae. et ex-
 namento et emolumento esse queant.

Quod postulatur a S. tua - ut in finibus Regni Hunga-
e Præceribus nonnullis Hungaris conveniat. Id si fe-
cerit non modo non offenderit quicquam voluntatem no-
stra, verum etiam gratum nobis est futurum. Sed ita tamen
ut hoc contendat modis omnibus - ut Conventus hic
non alibi quam Cassoni esse queat - utque adesse una
ibi possit Ser. ma filia nostra. Id si obtinere a S. tua
non possit - licebit illi per nos nichilominus eorum Præce-
ribus Hungaria convenire. Nichilominus quantum potest
urgeat atque instet - ut adsit una Ser. ma quoque filia
nostra. De restauranda arce nostra Lubowlia proba-
tur nobis S. tuæ institutum.

De Moneta rem ad Comitia retulimus ac veriora etiam
de ea mandata Oratoribus nostris dabimus.

De Judiciis - quæ scribit S. tua - cura demum nobis est
futurum. Litteras quibus conferimus officium Succame-
rarii Generoso Stanislao Herbortis affini S. tuæ - in ma-
nus S. tuæ mitti iussimus. Datus Vilnæ tertia die Mensis
februarii Anno dñi M^o D^o XLII°.

Petro de Cambratis Archiep^o Quesnen

est signa

20106

Sigismundus I. Rex Polonie.
R. Illi etc. Quæ graviter et prudenter scribit ad
nos L. vestra de gravibus quæ nunc Regno nostro
impendent periculis - ea legimus diligenter. Facit pro
boni Senatoris officio L. vestra - quod nos tanto studio
admonet - ut vicinorum exemplo Regni nostri rationibus
mature prospiciamus. Nos vero nostro officio defuturi

non sumus, et faciemus omnia sedulo, ut omnes in-
telligant nihil esse a nobis, quod munus nostris sit pre-
termissum.

Ad Comitia ipsi venire non possumus, quibus rebus
impediti iam antea cognovimus. Et vestra, sed quae tamen
erunt ibi ex usu reipublicae constituta, ea libenter
sumus rata habituri. Vestra et quae principem inter
Senatores locum obtinet, pro eo ut debet consulat una
et aliis diligenter presenti Regni necessitati. Multum
in consilio illius et auctoritate positum erit. Omnes nos
nos ingenii sui intendat: ut salubris aliqua eorum quae
independent periculorum propulsandorum ratio inveniri
queat, quam nos non approbavimus. Immo sententia
nostra, verumtamen ut debite mandetur executioni
curabimus, ac si qua Regni nostri necessitas postula-
bit, nullum ipsi discrimen defugiemus, planumque omnibus
faciemus, nihil esse nobis in rebus Regni nostri, salute
et incolumitate prius et antiquius. Hoc et ipsa sibi de no-
bis et vestra firmiter persuadeat, et aliis tuto polle-
reatur licebit. Neque enim verbis a nobis dici tantum po-
test, quantum praestare sumus parati, ut saluum Regnum
nostrum a quorumvis hostium impetu conservare quicamus.

De Oratore ad Turracum Caesarem mittendo nondum
nobis opportunum videtur. Nam et Mucianus, quem ad
Sextam filiam nostram misimus, expectandus nobis est
ut ex illo de Statu Mithridatis eius, certiores prius fieri
quicamus, et cognoscendum una quid sit constitutum. Sextus
Deo. Roma: Regi, de nuptiarum tempore. Quae si ad
praefinitum tempus erunt faciendae, necesse fuerit
per eum ipsum Legatum, quem missuri sumus ad eas
nuptias, Caesarem Turracum invitare, quandoquidem

id ut faceremus ipse a nobis. misso ad nos Nuncio suo
postulavit et nos ita facturos esse recipimus.
Quod ad Principes quoque Germaniae mittendum. esse Lega-
tum censet. id tuto a nobis fieri posse non putamus. Nam
ita occulte res agi non possent. quin aliqua ad Turcas
permaneret. Neque enim clam est. Et vestra quam dili-
genter celari sunt solita. quae statuuntur quaeve geruntur
in Germanis. prius etiam quam fieri aliquid incipiat
sparguntur in vulgus omnia. Quod si perventum esset.
ad aures Turcarum Caesaris. fuisse Legatum nostrum
apud Germaniae Principes. etiam si is ratione quod
esset omnia summoque ingenio usus esset. nihilominus
occasionem ille sibi rumpendi foederis data esse pu-
taret. atque ita praeter omnem necessitatem. ingens
in discrimen Regnum nostrum effemus adducturi.
Datum Vindobae Die quarta Mensis Februarii. M^o D^o XLII°.

Isabelle Hungarie Regine

Sigismundus I. Rex Poloniae.
S^{er}enissima. Quod a nobis consilium requirit M^{tas} vestra
id cuiusmodi illi impariamur prorsus nescimus. quando-
quidem. quod satis mirari non possumus. in hunc usque
diem certum ab ea responsura elicere non potuimus. velut
no saluti suae tutiori in loco prospectum. relicta Transyl-
vania ubi nunc est. an ibi cum periculo potius manere
Intellegerimus venisse Seberedi ad deducendum M^{tem} v.
quemadmodum etiam ab illa rebus infectis discesserit

cognouimus. Ceterum quid porro cogitet Ser. mus, & S
 Romanorum Rex ignoramus. Itaque perplexo sumus
 animo. vellemus et tutiore in loco esse Altem v. et ea
 tamen quae possidet in Transilvania non amittere quoad
 pacta non praestantur. Id ita fieri posse putamus si hoc
 egerit M^{ty} vestra. ut dominus Episcopus Varadien^{is} qua
 maxime sibi conciliet, quo possit apud eum officere. ut
 Cassovia, qui nobis tutissimus locus videtur. commi
 gere Alti v. liceat. et ei in totam Transilvania curam
 committat ut nomine Alti v. provincia illa gubernet
 Ita et illa pars a Turcarum impetu futura est tutior. cum
 in fide fuerit et potestate Alti v. Et Alti v. v. quo
 propior Regno nostro. hoc erit a periculo remotior.
 Hoc interea consilium dandum esse Alti v. putauimus
 quod ut fortunet. Deus precamur. qui vram Altem
 salua. et incolumem conseruet.
 Quonia vero rediit ad nos. qui missus erat ad Caesarem
 Turcarum Nuntius noster Generosus Jacobus Vilamoni
 ski. quid illi de Alti vestra responsu sit. ex inclusa
 scheda cognosceat. In ea enim describi fecimus omnia
 quoad v. pertinent Altem. Dato Craconia ^{Cilne} quinta
 die Febru. M^o. D. XLiii

Cardinali Sanctorum Quatuor
 Regni Protectori

Sigismundus I. Rex Poloniae.
 R^{ex} Me etc. In terris nostris Prussiae oppidum est
 Culma diocesis Episcopi Culmen. in eo fuit

aliquando ludus celebris . ex quo multi litteris inſtru-
ti prodierunt . et ad Eccleſiaſtica . et prophanam mune-
ra obunda idonei . ſed ludus tempore iniuria . cum pro-
pter bella . quae in Pruſſia gerebantur . huius propter ha-
reſes in Germania exortas ad nihil propeſus iam
redactus eſt . Atque ubi olim magna frequentia fuit
ibi nunc ingens eſt ſolitudo . Quomodo vero pro Caldo-
lici Regis offitio ediximus hominibus noſtris . ne quis
propter ingenii cultu capiendum in Germania tot ſeculis
miſere diſſecta . proficiſci audeat . quod ſi quos
proceſſus in litteris iſtis feciſſent . magno id periculo
animae conſequuturi eſſent . una etiam coniugatu quon-
dam ſacerdotem . qui in oppido noſtro Elbingen ludu
aperuerat inde exturbatum . quod quidam ibi haereſes
ſemina ſpargere dicebatur . Scripſerunt nobis Conſiliarii
terrarum noſtrarum Pruſſiae . cum nullus amplius ſit in terris
his ludus litterarius . et Eccleſias parochos . et Mona-
ſteris Monachos deſſe . ſta ut niſi mature promiſu
ſit . ingens futura ſit et parochorum et Monachorum pe-
nuria . Illud una ſignificaverunt certa pecunia id
eſſe per ſe deſtinata ad ludu Culmum reſtaurandum .
Quomodo vero duo ſunt praedictos in terris Pruſſiae . Ab-
batibus Olmici et Poppolini . quorum maxime intereſt lu-
du hunc reſtaurari . quod pauci in hiis Monaſteriis Mo-
nachi ſuperſunt . niſi proſpectu hac ratione ſit
nulli brevi reliqui futuri . Ab hiis itaque ſe poſtulaſſe
ut aliquid ipſi quoque in ludu hunc reſtaurandum ſubi-
diu darent . id eos conſtanter negaſſe . Supplicaverunt
itaque nobis . ut eos auctoritate noſtra Regia . ad dan-
du aliquod pecuniarium ſubſidium cogereamus . Cum
autem nihil iuris in eos uſurpare nobis ſoliti ſimus
quos Iuriſdictioni noſtrae non ſubſiſſe intelligimus .

A Ryn. da L^{re} v. petimus. ut ipsa apud Sanct^m Do. nostrum
 auctoritatem suam interponat. quo a dicto suo Abbate
 hoc compellat. ut sexcentos Ducatos ad vicissim^m mo:
 do annu pro ludo restaurando tribuere quotannis le:
 meantur atq; una loci ordinario Wladislauen^m Episcopo
 et vicinis Ploren^m Varmien^m Culmen^m Episcopis mandet
 si forte recusent. Abbatib^{us} q^{ui} summa hanc pecunie in
 singulos annos numerare. ut eos ad id faciendu con:
 suis Ecclesiasticis auctoritate ap^{er}te adigant. Ita ta:
 men ut potestas peneb^{is} eos sit. de hac summa aliquid de:
 trahendi. et eam moderandi. si forte facultates eoru
 ferre non viderint, tantu^m ut pecunie tribuant quotannis.
 Conservatores autem scholæ hui^{us} constitui volumus. Var:
 mien^m. et Culmen^m Episcopos pro tempore ex^{er}ntes. ut us:
 ratio reddatur. de omnibus scholæ istius annis pro:
 ventibus. Quod si hæc res R. p. vestre cura fuerit et
 de Ecclesiis terraru^m nostraru^m Prussia^e preclaro merita
 fuerit. Quam diu nicolumem vivere optamus. Datu^m
 Vilnæ viii Die Anno. M^o D^o XLii

Eidem Cardinali

R Sigismundus I. Rex Polonia.
 Me^o. Nondu^m redisse ex urbe accepimus I^{er}u. quem
 expeditionis gratia miserat istud Ryn. dus in Christo
 pater Dominus Samuel Episcopus Ploren^m Regni nostri
 Procancelarius. Hui^{us} autem eius ta^m diuturna^m q^{ui} hic com:
 morationis causa hæc esse dicitur. quod solito plus

ab eo pecunia exigitur. Miramur non haberi tem-
porum istorum rationem, quibus et contendunt multi,
ista quae quasi iure suo Romana Curia extorquet,
minime illi debere et Regno nostro. a Christiani nominis
hominibus tanta impendent pericula, ut ad nutum id po-
tius aliorum opibus, quam exhaustis suis et exinanitis
oportere. Vestrae R. P. quae Protectorem agit Re-
gni nostri, non modo non recusamus, quo minus plene
numerentur omnia, verum etiam ex animo id illi fau-
mus. Sed alios ita auare exigere, cum quid eis debeat
non videamus, non possumus non molestè ferre.

Quare a R. ma. P. vestra potius auctoritatem sua
interponat, ut aequitatem potius, quam cupiditatem in
consilio adhibeant illi quibus expeditionis istius nomine
pecunia, isthic numerari consuevit, neque nimio plus
emungant. Scripsimus autem cum hac de re Sanct. mo.
D. nostro tum ut nominandi apud certas Ecclesias
facultatem nobis concederet. Nam ex his quas concessit
adhuc paucis res contigit, quibus spes fuit per nos osten-
sa, vel quod reuocatae fuerint statim, ut datae sunt,
vel quod alia nonnulla impedimenta acciderunt.

Quocirca R. D. v. rogamus, ut agat cum Sanct. mo. D.
nostro, atque ei nostro nomine supplicet, quo ad Cathedra-
les Regni nostri Ecclesias, ad vnam quamque seorsum duos
ad singulas vero Collegiatas, tres nominandi potestatem
nobis faciat. Preterea ad Parrochiales nonnullas, qua-
rum nomina in scheda inscripta habebit is qui presentes
reddet. Rem nobis fecerit R. p. vestra valde grata

Ceterum exhibetur negotium, quibusdam Cancellariae no-
strae scribis de duabus parrochialibus Ecclesiis, quarum
causas R. P. vestrae commendamus atque ab ea po-
timus

petimus ut eorum propugnatione suscipere non grauetur.
 Cognoscat autem rem ita ut est ex hoc qui has perferret
 Cancellaria nostra scriba. Venerabili Thoma Conopnicki
 Praeposito Chelmeni quem cum et hac et alijs multis de cau-
 sis mittit istuc Ryn. dñs Do. Ploceus Episcopus. Cum R^{mo}
 R. vestrae diligenter commendam. Datu Vilnae XII
 Mensis Februarii Anno Domini M^o D^o CXI^o.

Paulo Tercio Summo Pontifici

Sigismundus I. Rex Poloniae.
 R^enuntiavit mihi Ryn. dñs in Christo pater dñs
 Samuel Episcopus Ploceus. Regni mei Procancellari^{us}
 nondum ex urbe famulus suus rediisse. atqz diuturnioris
 hui^{us} commorationis istius cuius causa hanc esse. quod ab
 eo expeditionis nomine plus exigit. quam quantum dari
 ab alijs Ploceus Episcopis consuevit. Qui clamores con-
 tra me meorum hominum exortentur in Comitibus. qui tantum
 auri ex Regno meo mihi. in opulenta urbem offerri pa-
 ciae. non est clam S. vestrae futuri nunc sunt procul
 dubio multo maiores. Nam et illud minime fugit S. ve-
 strae actum esse iam de Hungaria Regno. Itaqz si cui^{us} qua-
 aliterius Christianorum Regum et Principum meis nunc
 terris. quae proximae sunt Hungariae plurimum disce-
 minis impendere videtur. Iniquum fore videbitur. tam
 difficili hoc et periculoso tempore tantum exportari
 nummorum qui nexui belli esse dicuntur. ex eo Regno
 quod nunc omnium Christianorum opibus adiutus potius
 quam a quoqua exhaustus oporteret. Quare a S. v^{ostre}

vestra maiorem in modum peto, habere velit huius tam
iniqui temporis rationem neque solito plus emungi per
suos paciatur. Cum hoc ipsum quod mittitur propter ta-
crebras mutationes non sine magno Regni mei inco-
modo mittatur.

Ceterum semel atque iterum me scribere memini S. vestra
atque ab ea petere, ut ad Ecclesias Metropolitanam
et Cathedralis Regni mei, ceteras quas mihi visum esset
personas nominandi facultatem mihi concederet.
Cum et si hac in parte benignitas mihi non defuit, acci-
dit tamen non raro, ut qui nominati per me fuerant
in spe quam illis dederam frustrarentur, vel quod reuoca-
tae essent nominandi facultates vel quod aliud quidpiam
interuenerat, quod spem illorum pernuiceret. Quam ob-
rem S. h. v. supplico, ut novas mihi nominandi facultates
ad Metropolitanam Gnesnensem, et Cathedralis ac Colle-
giatas nonnullasque etiam parochiales Regni mei
Ecclesias dare dignetur. Qua de re scripsi vberius
ad R. m. Dominum sanctorum quatuor Cardinalium
Regni mei protectorem, a quo etiam postulavi, ut sua
in facultatibus istis impetrandis opera interponat.
Quas si beneficio S. vestrae fuero consecutus
multum illi hoc nomine me debere profitebor. Datus
Vilnae Xii Februarii, M. D. XLii.

Sigismundus I. Rex Polonice.
Mag. cc. etc. Vebementer probamus vestrum omnium
Senatorum nostrorum consilia hanc quæ ad celeriter et
commodè absoluenda Comitum ^{thes} vestra micant. Impri-
mis autem pregrata nobis operam nauat S. tua quæ in
constituendis in tranquillo Ser. max. filia nostra ra-
tionibus ita est occupata vbi nobis significat. Expe-
dictur bene merito apud nos gratia neuhqua inle-
ritura.

Quod se purgat S. tua ab asperginiibus Joannis Jordan
quibus se apud nos tincta esse putat de eo non sit nimis
solicita. Nam quamuis Ius et æquitas omne apud nos
pondus habet. tamen solemus in omnibus delationibus
semper altera aurem parti integra seruari. Dedimus
quidem ei ad S. tua mandata sed quæ essent cuiusmodi
ut officii eius auctoritatem minimè vel perstringerent
vel eleuarent. Volumus enim. ut secundum Iuris consue-
tudinem. ea causa transigat.

Dari mandauimus ad Lampartu Raxniski Capitaneum
Prodecent. de exequendo iudicato. quod Nobilis Lubranski
soluere debet Nobili Petro Psarski. mandata. ea ad
S. tua mittunt. Ceterum ad Mag. cc. Palatinum Po-
snamiu dari illa non necessario putauimus. Ad
Capitaneum tamen Posnamiu. quæ ad eam rem pertinere
putauimus. scripsimus. Stanislaus Broniewski salutem

prerogari mandavimus. Porro facultate danda ad exi-
menda quaedam bona Czerniechow. et Lacki tempus in-
reditu nostrum prerogandum duximus. Tunc et de in habendi-
dis secundum Leopoliensem preces Turcis et Valachis. ne-
cessitatibus itineribus. et temporibus utantur statuimus.
Bene valeat S. tua. Datus Vituae Xiii Mensis Aprilis
Anno Dni M. D. XI.

Capitulo Plocensi Samuel de Maczie:
iervicze Epus Plocen regni Polonie
Vicecancellarius

Rendi et Venerabiles etc. Reddita mihi sunt litterae
D. v. ex quibus certior factus. nondum cooptatus
esse ab illis in Collegium suum Ven. lem domi. Joanne Ku-
miezki per me Plocem Canem creatum. Fuit id mihi
ut quod sentio dica. quam credi possit molestius.
Cum enim erga D. vestras eo semper animo fuerim. et esse
velim. quoad per illas licuerit. ut nulla mihi maior
dari possit laetitia. quam si qua se offerat occasio. vel
publice de vniuerso Collegio vestro. vel priuatim de
singulis D. v. benemerendi. illas longe diuersum erga
me animum declarasse. in ipso statim ingressu in Eccl-
sia isto meo. non potui non gramine ferre Neque enim
arbitror cuiquam hoc adhuc Episcoporum Plocem accidisse
ut per eum creatus Canes vix presertim idoneus non
reciperetur. scilicet. solus ego visus sum. qui in ipso statim
initio hac afficeretur ignominia. Sed quam tandem
ob causa. fecisse dicor aliquid contra Statuta in qua
eum iuravit D. vestra. tueri ea tenent. et defendere.

Vltima vero fore h. b. se Statutorum Ecclesie nostrae propu-
 gnatores lum D. v. praestitissent. cum qui unus in Eccle-
 sia praeceteris omnibus est maxime necessarius, Con-
 cionatoris praebenda ad eum qui hoc officio non fungit-
 delata est. Nunc vero qua de re tantopere pugnent
 non video. Legi diligenter exemplum Privilegii ad me
 missi. aut ego latine non intelligo. cum strenua tamen
 in Italia litteris operam navauerim. aut nihil in eo
 continetur. quam ob rem ego contra id fecisse argui
 quia. haec enim Statuti verba sunt per D. v. etiam notata
 quod duos tantum et non plures viles. et valentes
 facta et negotia Ecclesie disponere. de Consensu et
 consilio Capituli facere et creare valeant Episcopi
 Quid est in his verbis. quod obici creato per me possit?
 quem ego vilem fore et valentem facta et negotia
 Ecclesie disponere. bona fide promitto. Et idem Vil-
 new Can. cas. si dixerem non esse in Ecclesia hac Vil-
 new alium viliorem. et ad Ecclesie negotia tractanda
 aptiorem. nihil a veritate aberrauero. Omnia enim
 Ecclesie huius negotia. probana praesertim solus prope
 suis sustinet curis. Ad hoc gratus est Ser. m. s.
 Principibus. amabilis omnibus. atq; ea moru suauitate
 ut si nossent hominem D. vestra. ultro a me petiturae
 essent. ut ne preter eum. alium quenquam Can. crearem.
 Contra hanc ergo particula. nihil est a me peccatum
 Vilem enim creari et valentem facta et negotia Eccle-
 siae disponere. Sed in eo deliquisse videri possum.
 quod non fecerim de consensu. et Consilio Capituli.
 Et ubi lum erat Capitulum cum vacatio contigerat
 quando quidem postis motu Ecclesia reliquerat. Si
 Capitulum esse possunt. qui absunt ab Ecclesia. quando
 quidem hic fuit Praepositus. fuerunt Can. praetera tres

de quorū consensu dominus Cumiſki creatu non poſſe
quiſquam dicere non eſſe de conſenſu Capituli creatu
Nec hac itaq; in parte peccavi. Quid ſi Privilegiū hoc
ignoraviſſem ita ut revera ignoravi et aliquid per ex-
torem a me factu contra id eſſet et nonne fuiſſet hu-
manitat; vestræ non ita ſevere in primū errorem
meū inquirere et bonori meo in recipiēdo quem cre-
avi conſulere. Nunc ego vehementer gaudeo etſi nihil
de Privilegio hoc ſciebam nihil me tamen contra id
deliquiſſe et D. vestræ ad factu meū reprehendendū
voluntatem quam poteſtatem maiorem attuliſſe.

(Ut enim omnia verba diligenter examinet ut ſingulas
etiam ſyllabas atq; adeo litteras quoq; ſummo ſtudio
excutiant nihil invenire poterint in quo jure me
quærant accuſare quo iniquiore ſero animo ibi vos viri
gandi meū voluntatem oſtendiſſe ubi cauſa iurgan-
di nulla eſſe poſſe. Non me tam ſtupidū exiſtiment
ut quæ latine ſcripta ſunt non intelligat. De iis potius
id ſuſpiciant qui ut ne reciperent D. vestræ creatu
meū aut ſores fuerit. Nam idem omnes ſenſiſſe ut
credam adduci non poſſu. cum ſciam eſſe inter D.
vestræ viros doctos et lingua latine gnaros qui
nihil procul dubio reperti poſſe in Privilegio hoc vi-
debant quod contra creatu a me facere poſſet. Cum
nullu in eo verbu de eo ſit ut non creentur niſi pre-
ſentes in Eccleſia ſint. quod ſi eſſet etiam ſcriptu ita
ut non eſt. quiſ tamen eſt qui affirmare poſſit fore ut
non reſideat iſtū dominus Cumiſki. Cum ego ta-
men brevi cum venturū ad Eccleſia noſtrā certo
miſi pollicear quod ſi maxime reſidere nolle tum
meo ſolius nullo vero D. v. beneficio fructu neq;
de illarū quotidianis reſectionibus quicquid decedat.

Si autem resideret, quod eu omnino facturum opinor, et
 ipsa experientur, esse vtilem et valentem facta et ne-
 gotia Ecclesiae disponere, an mihi liberum non erit de
 meo esse in aliquem liberalem? Porro quod sum est
 hoc est refectiones suas per me licebit D. vestris ut
 non nisi in presenti impetiant. Quod si prius con-
 sensu eorum non requisivi, eu pestis metu, ab Ecclesia
 diffugerant, nunc requiro atqz ab illis postulo, ut crea-
 tu per me, cui etiam dotem assignam, viginti sexagenaru
 in Collegio suo recipiant, ac amore potius meo et
 benivolentia, quam alia quapiam ratione parum honesta
 certare velint, hoc erit et mihi gratius, et D. vestris
 digni, atqz etiam rationibus illarum conducibilis
 Si quis erit, qui aliud meum, quam benivolentiae certa-
 men suscipiendum putauerit: Etiam atqz etiam vi-
 deat, ne consilii eu sui sero peniteat. Mihi nihil est op-
 tabilius, quam amari ab omnibus, et amicitiae officis,
 eu quouis contendere, neqz vellem cui Iqua importu-
 nitate, alio, quam quo natura mea me fecit trahi.

Quae de domino Czerninski scribunt D. vestrae ca-
 mibi nota non sunt, neqz quo iure nitatur scio, sed ad-
 monbo litteris meis hominem, atqz id quod iustum et
 aequum visum fuerit libenter facia. Vilnae xx Febr.
 M^o D^o X

Paulo Tercio Pontifici Maximo

Sigismundus I. Rex Polonie.

Unius vite excessisset ante Menses aliquot Rex. dñs
in Christo pater dominus Lucas. cum qui est Chelmen
in locu eius Wladislauus. qui vero Camenecum et
Chelmen. Camenecum vero Episcopum renuntiavi. ve-
nerabilem Andream Lebidowski Secretarium meum
et litterarum studijs expositum. et ingenij quada acrimo-
nia præditum. ut ei et mihi et Ecclesie vsui fore
persuasum habeam. hanc renuntiationem meam. ut S.
vestra auctoritate sua ap^{ca} confirmare et approba-
re dignetur S. vestre supplico. Quonia vero Cam-
necum Diocesis. in ipsis Regni mei finibus cu sit.
hostium est incursionibus opportuna. et continuis eorum
populationibus vexatur. factum est ex eo. ut prouen-
tus Ecclesie Camenecum perennus. ac propemodu
nulli sunt. neqz dignitatem suam Episcopus tueri possit
nisi aliunde prouentus habeat uberioros. Quare a S.
vestra peto. ut ita nominatim hunc meum confirmet. ut
reservari ei inter cetera sacerdotia quæ possidet omnia et
singula iubeat. absqz quibus se pro eo ut dignitas eius
postulat. alere et sustentare non possit. Rem et aqua
et mihi grata S. vestra factura. Craco. XXVII
Februarii. Anno dñi M^o D^o XLII°.

Coesari Thurearum

Sigismundus I. Rex Polonie.

Scilicet. me. etc. Egimus iam aliquoties cum M^{te} vestra
ut ex parte sua mitteret aliquem qui de campis de pas-
cuis deqz locis confinibus de quibus inter M^{tes} v. et
nostros homines ambigi nonnihil videtur cognosceret, una
cum eo quem nos quoqz ex Aula nostra eandem ad rem
missuri essemus. Ac ita quidem se factura receperat
M^{tas} vestra. Nuntiusqz nostrum iam ad finis anno supe-
riore miseramus qui aduentum illius expectaret. quem
eandem de causa M^{tas} vestra legasset. sed maioribus impe-
dita negociis. in hunc usqz diem misit neminem. Quo-
nia vero pro eo animo quo sumus erga M^{tem} v. nihil ma-
gis cupimus. quam ut eadem sit. inter utriusqz nostrum
subditos. quae est inter nos ipsos. constans et perpetua
amicitia. atqz ut omnis litium inter ipsos materia praer-
cidatur. Item litteris nostris ea de re M^{tem} vestra
diximus admonenda. Et si cui Sandiacus fecit nostrum
cuiusdam arcis prefectum certiorum missuri a
proximo Paschatis festo ex Aula M^{tis} v. quendam:
Quonia tamen cum eadem sp^s anno quoqz superiore
nobis ostensa fuisset. frustra cum nostro longo tempo-
re expectavit. hunc cum litteris nostris ad M^{tem} vestra
misimus. per quem certiores reddi velim. de eo quem
M^{tas} vestra missura est. ut nostrum quoqz subidem tempus
mittere possimus. Et insuper a M^{te} vestra rogamus quo

Ser. ma filia nostra . et nepotis nostri . eam habere velit
rationem in Hungaria . quam et illorum dignitas . et nostra
mutua postulat amicitia . et efficere velit . quo a nomi-
ne M^{ti} vestrae subditorum quavis in re molestetur . Factu-
ra rem se digna nobisqz gratam . Cuius etc. Dato Vlnae
ultima Mensis Februarii . Anno Dni M^o D^o XLII°

Petrus Cambratus Archiep^{us}

Sigismundo 1° regi Polonie

Seruitutem meam addictam . ma^o perpetuamqz M^{ti} v.
Regia^o sumisse in primis depero .
Mittit ad M^{tem} vestra^o R. Ill. xis . et Mag. eus Dominus
Palatinus Cracouien^o litteras Joannis Ducis Saxonie et
Misnie Electoris ad se scriptas . ex quibus cognoscit .
M^{tas} v. R. quantopere homines illi armis . militibusqz
florentes . loca situ arteqz munitissima habitantes lon-
gumqz adhuc hostem Turca^o metuant . quamqz satagant
de salute et incolumitate sua solliciti . Nos vero hoste eo-
dem irato . tum per se . tum per submissos Valachos .
Tartaros . Transalpinos (quod M^{tem} v. R. intelle xis .
se iam ex iis . quae ad Ser. ma^o R. lem . M^{tem} nuper
scripsisse scio) non dico finibus . sed coenaculis minime
supini altu^o stertimus . ab omnibus plane imparati . quasi
id vel nostra minime referat . vel Deus in somnis nobis
omnia confecturus sit . In illo eni^o vno summa . atqz
adeo omnis spes et fiducia salutis nostra nobis figenda
est . Sed vetustu^o est proverbiu^o . Tangentem aras Deu^o
precar^o oportere . quod multo aliter apud nos usurpat^o .

frangenti gladius diuinum auxilium implorandum est. Cognito
 ut iam opinor M^{tas} v. R. peracta esse Comitia Pra:
 gentia quibus Slovia omnis Moravia Alsatia Austria
 Stiria Carinthia Carniola atq; Tirolis conspirarunt
 rationem belli aduersus communem hostem communiter
 gerendi recta ut mihi videtur et expedita miserunt
 quam nos satis bene descripta misissem tamen M^h v.
 Regia nisi scirem a domino Castellano Biceum impres:
 sam mitti.

Videntur et Hungari cu illis omnino se se coniuncturi esse
 quippe qui et Turcis amplius iam non fidant et in illis ta
 certis et expeditis viribus Regis Ferdinandi satis pre:
 sidium positu sibi esse animaduertant. Itaq; crebri om:
 nium pene procerum interuentu curstare ad Regem di:
 cuntur. Quam tam valida societatem contra se comisse
 ubi Imper. Tur. accepit, Verendum est ne Marti
 dubio decernere de summa reru nolit, et illis omisiss in
 nos incautos et imparatos (quod illud latere non potest)
 omnem vim belli conuertat, ne frustra tanta expedi:
 tionem fecerit.

Cum didicisse iam M. v. R. tum ex domino Castella^o
 Posnamio tum ex meis litteris ad Regiam M^{tem},
 nuper scriptis debuerit illud offensu ad omnem occom:
 nos quos non contemnit omnino ut audio, ex improviso
 minadendi attentu esse. Quid igitur nobis faciendum est?
 scribit M. v. R. dominus Palatinus consiliu suu quod am:
 plectendum esse iudico. Scribam tamen et ego quod sentio
 non multu ab eo differens. Equidem iteru atq; iteru
 fusco primo quoq; tempore istiusmodi hic M^h v. Regia
 reuertendum esse ac se de suisq; liberis et Regno hoc
 suo tuendo et conservando mature ac tempestive
 consultandum. Deinde mittendum confestim ad Imper.

Tur. et quobis habet in consilio primorum. Legatus prae-
sentem aliquem hominem. qui turcos illos munere-
ribus demulceat. tum de eo. quod apud Budam. et Re-
gem Ferdinandum inconsiderantius gestum est. verbis M^{ti}
vestrae R. ipsis satisfiat. nec quicquam prohibet quominus
affirmet plerumque in iussu. atque adeo non e sententia M^{ti}
v. R. illic acta esse. gratias etiam Imperatori agat de
benignitate in filia. et nepotem M^{ti} v. Regiae. anno
praeterito ostensa. rogetque ut res et fortunas eorum in
posterum etiam stabiliat. Hic vero Legatus quasi ad
Ser.^m Regiam Hung. proficiscatur ita fiet. ut inde et
tutus et occultus ad Imperatorem perveniat. Nolui enim
quo ad fieri possit. ut Germani. et omnis illa societas.
ad nos agere persentiscat. ac ne sic quidem quiescendum
aut fœderi. quod cum Imperatore percussit M^{tas} v. R.
fidendum esse nobis iudico. praesertim ^{cum} quaedam singularis for-
tuna luculenta facile comparandum auxiliorum occasione.
M^{ti} v. Regiae prebeat. quam paucis ostenda. Agunt nunc
Comitia Spira magno Principum et universorum ordinum to-
tius Germaniae conventu. Ad quae Rex Ferdinandus Praga
recta contendit. Ibi de bello Turcico propulsando consul-
tabitur. Animadvertunt autem Germani Principes alii.
unde quidem se montibus atque adytis difficultate abso-
lto illo septos satis munitos. et modico presidio tutos
esse posse. qua vero Polonia longo tractu attingit Ger-
mania. ea ne hostis vel a nobis inmissus. vel vi per-
rumpens patentem et minus firmam ^{per} tunc scisse. tum
per auxiliares suos. Tataros atque Valachos adoriatur
valde metuant. Itaque facile nobis potentibus adversus
communem hostem opem ferunt. Neque tamen ego societati
tam nobis cum ipsis inveniendam existimo. ut capitulari
ipsis vicissim debeamus. propterea quod satis ipsi
negotii

negotium domi habituri simus in illis ipsis hostibus susti-
nendis et reprimendis. Verum ita legationem ad eos in-
stituenda esse M. V. R. censeo Hungaria propugnaculum
quondam Christiani orbis diuturno bello afflictum, et in te-
stibus dissidiis convulsa in faucibus atque victu Turcarum
esse quam M. tas v. servata, et in p^{te} Chri. novum retri-
tam anno superiori si sua successissent consilia voluerit
Nunc iam ipsos nobis proximis esse periculo, neque
vero vilem ipsis salutem nostram esse habere, si sua
vile sit, quippe quae ex nostra fore pendeat, et quod nos
ipsum causa in discrimen vocem. Iratasse enim M.
vestra contra se Regnumque suum Imper. Turc. cum per ea
quae ad Budam anno superiori suo nomine gesta sunt tu
propter negatum hactenus semper Tartaris in Germania tran-
situm per Regnum suum, unde ille ad et aditu et oppugna-
tu facillima esse sciat. Nunc quod praecario obtinere
non possit, viam lentare, et viam in Germania aperire
sibi statuisse. Imperasse enim Tartaris, qui non minus
fore centum millibus equitum constituere soleant. Valachos
qui quadraginta Transalpinum Palatinos, qui totidem
bellatores milia educere possit. Praefectis item, quos illi San-
dziaeos vocant Bialogradum, Silistrum, atque Thobmum,
qui etiam in istum exercitum habere possunt, ut convincti M. V.
Regia Regnum invadant, et quo ad maxime poterint
progreantur. Quod curata sit, vereri M. tem v. ut tantis
hostium viribus ipsa per se par esset, et quos volens nunquam
qua est putaret, ipsis Christianis, et multis nominibus
secum convinctis, non immissura sit, in modum torrentis ma-
gno fragore ruentes sustinere possit, neque ipsa cum suis
ipsis vultus, quod Deus avertat involuta difficultate,
rem ipsis salutis suae expediendae rationem relinquat
Providere ergo mature sibi, et alieni muni obiectu

se se tuerentur decernerent. ut cum prima vis aliqua M^{ti} v.
Regia Regno inquisisset. eius legio parata et expec-
dita. a vicinioribus Principibus. velut a Ducibus Saxo-
niae. et Pomoraniae Marchione Brandenburgensi. et
alia auxilia petita nobis praesto essent. Ita non magis
nostra. quam sua rem ipsos curaturos esse. atque hoc sit
Legationis summa. In eandem suam cum Rege Ferdin-
nando. et cum Duce Saxoniae. qui gratia et auctoritate
plurimum nunc valet in Germania apud omnes ordines
atque etiam cum genere M^{ti} v. R. Marchione Brande-
burgensi prius agendum esse censeo. At non per litte-
ras. quarum leve momentum esse solet. quaeque in manus
eorum quos nollemus pervenire possent. sed per industrium
aliquem et prudentem Legatum qui id quod secretis me-
agat. quod quidem munus Joannes Oesingius. si quidem
Roma iterum. ut accepi a M^{ti} v. R. mittitur recte obire
et responsa illorum per fidelem famulum mittere poterit.
Ite posse M^{ti} v. R. videtur. Non debet autem M^{ti} v. R.
vestra R. eius legationis pudore. Non puduit nuper Ro-
Regem in Comitibus Praegem triginta aut viginti duntaxat
equitibus comitatu domum Ducis ipsius Saxoniae. ac deinde
assumpto eo ad Landgravium Hassiae inimicos. vel certe
adversarios suos supplicis in morem proficisci: quo faci-
lius quae vellet ipsorum opera in Spirensibus Comitibus impo-
traret. Per magna M^{ti} v. Regia dat. et bonae po-
stulandi occasionem. et facile impetrandi fiduciam. Ille ipse
Dux Saxoniae. qui hoc a M^{ti} v. R. fieri suadet poscitque
id quod ex litteris eius ad dominum Palatinum Cracovi-
ensem. M^{ti} v. R. abunde cognoscet. Muniet etiam
ad id. ac iam munivit aliqua ex parte ipse dominus
Palatinus litteris suis viam. Ita ut eundem minus
negotii in postulando quam in impetrandi fore existimem.

Ne desit queso sibi nobisq; M. V. R. hoc extremo et pleno
 discriminis tempore. Erat id et Regno huic salutare
 imprimis et Mhi V. R. graciosum et honorificum apud
 suos. Quam ut Deus opt. Maximus dulcissimus possi-
 plet, omniq; felicitate augeat et cumulet, assiduo
 cu universo clero meo precor. Crac. XVI Januarii
 Anno Dni. M. D. XL ii.

Petrus Kmitha Palatinus Crac
 regni Polonie magnus Marschalcus
 Sigismundo I. regi Polonie

Post debitam et diligentem servitorum meorum in gratia
 vestra M. commendationem.
 Quod S. R. M. vera meam sollicitudinem et propensionem
 in vestra R. M. Domini mihi elementis. nro. Romq; pub.
 nostra et eius salutem grato animo excipere dignatur
 habeo gratia S. M. vestra multo maxima. et id quidem
 duplici nomine partim quod clementia vestra R. M. his
 privatim unicuiq; bene instituto char. ma. et ad no-
 bilissima quaq; facinora accerrimè calcas. est partim
 quod ad me Senatorem ac mea studia in Rompub. M.
 vestra gratia complectitur sua. nos omnes subditos
 saluos esse nimirum vult. quorum bona. opes. gloria.
 status deniq; ipsa Reip. ea incolumitate. et beneq;
 ope diuina. tu providentia vestra M. his florent.
 Quia vero Sor. me Rex. meum saepe solo mihi ratio:
 nem agricolarum privatim in aestivis temporibus solere
 summo studio. et summa diligentia comparare ca-
 du tempus ad eam rem est. quæ sibi in senectis

biennium in temporis excludant, aut saltem tempore
et se se minime iniuria tempestatu obnoxium fieri per-
mittant. Alioqui frustra postea opem imploraret vicinia
frustra Deus signissimus homo precibus lacesseret, qui
statim aut fame interire, aut alienae potes. his tunc
fieri necessu esset, qui socors reru suaru suam fami-
liarem una consilio, necnon dominum perdidit in suos
domesticos. Nec multum dissimiliter in omni Repub. et
nostra vero praesertim, ne de aliena loquamur administra-
tores video. Sed me Princeps procedere. In qua dum
omnia gratia omnipotentis Dei vernant florent, et
exuberantia quada vestrae M^{ti} Principis suo applaudent
nihilque non sit ex sententia, tum summo pere providen-
du est quae faciant, et in prometu sint ad toleranda bienni
periculorum, quae non diu retroactis annis ex longinq tantum
audiebam. I. sensim lenius, tamen ea meminisse bene, metuela-
mus multum. Hunc vero iam adducit in praecipis, nos undique
circumdat, et quasi volucres rete expensu illaqueat
sic quod turpem famem ac servitutem exitumque nobis,
quae omnia dominus Deus avertat, iam polliceatur nini-
latur intendat. Turcus enim nihil patitur reliquum fieri,
nulla non occasionem venatur et arripit, ut confirmet
Imperium suum in Hungaria nobis vicinia, quae quondam cen-
tinatissima arce barbari hostis toties excepit insultus
bellum sustinuit, violentia propulsavit usque cui ei esset
incertus Rex, nulla leges, ordo incustoditus, militia
studium neglectum, arces reip. conservanda tuendaque
in universum abiecta. Sic scissa fatigataque multifaria
civili seditione, postremo se se hosti miserabilem et semi-
laccra in preda probuit. hoc vero ut ita sit, multorum
meorum certis narrationibus, cuius tanta tu bene ab certis
proceribus ad me missis nuntiis accepi venisse Buda

non ita diu Turcarum duos praefectos Sandziacob, cum
quindecim citra vel ultra milia milibus, ducentes se:
cum innumera colluvie opificum una cum Coniugibus liberis
ac suppellectili domestica, ut Civitatem Budae ac Pesthi
vacua compleant, etiam civium numero esse illic discant
Nam nostros Christianos illic in Turcia abegerunt
misere cum coniugibus captivos, ut ne gens libera aliquam
ad libertatem aspiraret, quin magis ut populus Christi
in legem Machometicam transfugeret, non sine com-
muni totius orbis Christiani iactura, dedecore summo
max ore, et omnibus nobis exemplo, formidando:

Augebunt etiam de his omnibus fidem apud M. V. et illae
litterae Bassae Buden, quarum exemplum paulo antea M. ti
v. misi, quibus omnes incolae Agria terrore solo, suae
subiecit tyrannidi, ad quem nuntium miserima Hungaro-
rum reliquiae, libentissime se se quantumvis sero alicui
applicarent iam Principi Christiano, sine Sermo Romae
Regi, si modo velit et possit eos a tanta Tyrannide de-
fendere, sine alicui alteri, alioqui si non sufficeret repeti-
tendo tanto hosti, potius superfederet, ne amplius miseris
Hungaros periculis involueret, et se se una cum ipsis dis-
criminis extremo etiam exponeret.

Cognosce etiam M. tas vestrae ex istis litteris Ill. mi Prin-
cipis Saxoniae quae ad me xi Januarii portatae sunt
quod Comitia Germanica Spira, ad 14 Januarii dicta
iam agitari coepta sunt, ut statuatur de bello sumendo cum
Turca, ad quae etiam si velit M. tas v. oratorem suum cum ea
legationis forma, aliaque quae videretur M. ti v. in arbitrio
et summo iudicio M. tis v. esto. Significavi ego quidem
Ill. Principi propterea M. tem vestra debere excusata, in
si illuc tarde, neque ad tempus Comitiarum M. tas v. mittere
negligat, quod litterae eius non cito mihi redditae sunt

et qd M. h^{is} v. longe hinc abest. Itaqz fieri non posse
ut intra ta^m angustum tempus hinc isthuc orator Spira
posset longa terrarum percurrere spatia. Tempus vero bre:
ue longa mora et consultationem ne dica^m expectatio:
nem non pati. Et hi quidem ex teri tam in Hungaria
qua^m in Germania tumultus. In Valachia vero omnium
rerum bellicarum presto copia. De quo priorib⁹ litteris meis
fufius differui. Quid aliud Ser. m^{ae} Rex perhendunt
qua^m ut nos quoqz tot modis ab hoste circumdata^m simulqz
nostram patria^m et libertatem qua^m vestra M. hactenus fe:
liciter gubernabat et tutata est. hiems ista effrenatissimi
et cruoris humani appetent^{is} mⁱ hostis invadat suo tempore
offugnet. et omni genere fraudis ac doli pessundet. Etenim
quis Deus sponsor nobis erit cui illo pacis aeternae cui⁹
ambitioni non sufficit. libidini et avaritia non explet
totus orbis terrarum. Non feret neqz pacietur Ser. m^{ae} Rex
nos solos esse ociofos. a metu liberos. inter tot seruos suos
inter tot caesa cadavera nostrorum. inter tam spatiosu^m
Imperiu^m suu^m quod longe lateqz circum nos undiqz propa:
gat saluos et incolumis. non feret inqua^m. neqz vlllo pa:
cietur modo. videt enim m^{ae}zere nos clade tot Regnorum
Christianorum intelligit iactura^m Hungaria^m nobis vicina^m
et a necessariis M. h^{is} v. ut sic dica^m regnata^m. nobis
summu^m ingessisse dolorem. Sentit infidiosus tyrannus
eade^m Germani exercitus nostri partem esse amulsam
videt se multa damna per fadu^m. et seclerata auxi:
lia filia M. h^{is} v. Ser. m^{ae} Regina Hungaria^m. et mi:
pote^m ex ea intulisse. ni cuiqz M. h^{is} v. ni nob^{is} contumelio:
su^m esse. Ideoqz Ser. m^{ae} Princeps. fieri non potest. ut ille
velit fadu^m nobiscu^m esse perpetuu^m. quod iam ille mul:
tis modis ^{vincant} m^{ae}ciavit. prophanavit. violavit. Nam hoc
hic relicto q^{uod} frater fratrem ob dissimiles moros

ferre non potest. Nos vero etiam quo pacto redamabimur
eum, cum quo non mores, non habitus non ulla necessi-
tudo religionis nos ligavit. verum ne ipse quidem Deus
nobis curis communis est. Jam igitur intelligit M. tas
vestra non posse illum nobis amicum esse. Nunc paucis ex-
pendat M. tas v. quæso an non iam bellum ille gerit no-
biscum qui arcem in confinio M. tis vestrae contra nos extruit
munitque, unaque pontem a T. binia alteram ripam fluminis
Niestz in fundo M. tis vestrae consistentem applicuit,
sicque solam occasionem ex sententia nobis invadendi ex-
pectat, quæ facile ubi velit inveniet. Nec enim mecum
bellum gerit hic solus qui gladium vibrat, sed etiam hic mecum
in certamine est qui ea facit, quibus ego capi possem.
Proinde Ser. me Rex si hanc suam repub. saluam semperque
florantem M. tas vestra ad extremum videre Ser. moque
filio suo relinquere vult, quæso per omnia sacra, et quæ
sunt M. ti v. obar. ma, ut feliciter hoc, et quod pre-
camur cito redeundo velit nobiscum serio consultare,
statueretque ne miseri coloni qui hactenus ^{defensionem & ipsam sustinerunt}
^{sustineret} Decreto nostrorum Comitiarum proximo agendorum
foras cogentur, utcumque amplius premantur inbuma-
niter, sed potius ut alii modi aliæque viæ quærantur, quæ
sufficiant viribus tanti hostis iuvante domino Deo re-
primendis, ne sic possident ipsi ad extremum Coloni
De quo quia ipse Ser. ma M. v. R. absque Senatu suo
et aliis ordinibus Regni statueret non consuevit, sumum
operæ suæ precium iudico, ut hoc remigret M. tas v. feliciter
et dictam generalem indicat. In qua et vivendorum Du-
catum ad corpus Reip. Regni, alioqui nunc nobis
parum utilium, tractetur diligentius, me negotium et vires
conferemus et ad promissum redigeremus nostras, ut
si unusquisque qui in gremio Reip. contineatur pro modulo
suarum facultatum nomine excluso, ad defensionem

et salutem ipsius comune Symbolum adferat. alioqui si cui
dura erit recedere a suis iuribus. durius esse existimabit
seruitutem pati quod absit Tyrannica. In qua non tuus
erit ager. non coniunx. non liberi. non Imperium. non religio
non corpus denique ipsum. sed omnia quod absit spurcissima
seruirent Tyrannidi.

Ut autem discat M^{tas} v. quod summopere cupit de rati-
onibus Ser. m^{ae} Regniae M^{his} v. filiae. mitto etiam ad pre-
sentibus litteras M^h v. Ladislai. Edemphⁱ. qui semper fuit
in fide. tam olim Ser. mⁱ Joannis Regis. q^{uam} nunc Ser. m^{ae} Hung.
Regniae filiae M^{his} v. quam ego. inter alios fide erga filiam
M^{his} v. constans. ut appareat etiam vacillandum. litteris meis
solicitatus su. ut animo infracto. et minime vacillanti Ser. m^{ae}
Regniae adhaerere. pollicitans fore. ut M^{tas} v. et suae filiae
et eius partibus per tempus isto modo non desit. et hoc
ideo. ut animo reuocato. ipsa fidem Ser. m^{ae} Regniae
vna cum aliis seruet integra. Quod ego mihi de illis con-
stanter promitto. quatenus M^{tas} v. vix aliquo modo filiae
suae non provideat.

R^{es}pondit etiam mihi Monachus Thesaurarius ad meas priores
litteras per Wrantium Praepositum Transilvaniae huc ad
nos certos proceres Oratorem missum. cur in partibus Tran-
silvaniae potius quam Cassoniae Regniae M^{tas} degeret de-
beat. inter quas causas una hanc dixit. sic malignitati
temporum seruiendo Casari Turcarum morem geri Transilua-
niaeque possessionem presentia Regniae M^{his} confirmari
Cui ego respondi. et per litteras meas. et per Wrantium eundem
Oratorem remissum locum non habere modi istius praetextum qui
mutuo rogans. ut Cassonia loco. arte. natura. munitione
degit potius. ne eius R^{his} M^{tas} cuius iniuria patiat.
Illic in longinquo. quo auxilia. conflictae parentum suae M^h
quando necessaria forent cito adesse non poterint.

multis præterea rationibus. et nuntio meo et litteris signi-
ficavi eidem Monacho. cu Linbomirski illuc proficiscere
cur Cassovia oporteat R^{tem} M^{tem} conducere potius. qua
eius dignitatem illis regionibus Turcis propinquiore
credi, pluresq; ibi congeffi rationes quas potui. Non negli-
gam vero. et alios meos nuntios ad eum mittere. quo
ad eia fatigatus a me. quod persuadeo de R^{te} M^{te} et
eius habitatione constituat etc. Cupio tandem ut Deus
omnipotens S. M. V. quam diutissime felicem et inco-
lunem servare. ad nobq; sospitem reducere dignetur.
Cui gratia ac benignitati Regia me commendo. Crac
XIX. Januarii. Anno Dni M^o D^o XLII.

Petrus Kmitha de Vismieze Palatinus
Cracoviensis Regni Polonie Marshalcus
Sigismundo. I.º regis Polonie

N^o E^qz nos solum vexant externa mala S^{er}. me Rex
verruetia et domestica non parum molestant. Ill^{us} enim
Dux Russiæ. ut constanti nuntio accepi ad Ducentos mo-
netarios fabros. fertur apud se habere quorum opera
multa vim moneta nobis suo mittit. non sine ingenti
damno M^hs v. et subditorum omnium M. V. iactura. Et
vero nomine. quod præter indultum M. v. eudere eandem
ad instar et ad grana M. v. Moneta. quod quid aliqd est
qua primato eius commodo insignitur se a debito suo ex-
trahere. nos vero omnes subditos M. V. Regnicolas exte-
mo damno afficere. Cum vero habere eandem sic
Crac. nonnullos mercatores. qui ei sine argento trans-
mitterent. nihil cunctatq. contuli secretis eo nomine

cu Consulatū Cracoviā. nunc id facerent amplius vetui
(Vox illi absqz mandato M. v. id sibi prohiberi non a quo
ferbant animo. Do enī inclinare reip: rationes video.
ut olim egerat argento. quod nunc in sua perniciē hinc:
rario imparit. Adficit eadem iniuria Regni M^{tes}
vestre. et Dux Legnicen. Cudit enī moneta. fere etiā
ad instar M^{tes} v. monete pondere multo minorem
et ob hoc reip. ex perniciōsiorem. quod inter nosci
valgo nequit. paululū eius discrimen inter M^{tes} v.
moneta potest deprehendi. Cui I moneta Ducis Legni:
cen duos grossos M. vestre mitto. simillimos monete
M^{tes} v. Quare rogo et consulo. M^{tes} v. ut litteris
ad hoc datis ad Consulatū Cra. M^{tes} vestra. veta:
ret offerri ad dictos Duces argentū. Alteris vero lris
ad locorū Capitaneos. ut accipi ipsa moneta prohibeat
vel alios modos pro prudentia sua Regia M^{tes} v. repr:
uat statuatqz. ut exterminetur ista Ducis Prussiae
moneta. praesertim quae eā incessanter cudit similiter
et Ducis Legnicen. ne subditi M^{tes} v. magno hoc dam:
no adficiant. Poterit vero M^{tes} v. etiā si videtur
ea de re ad Senatū in Comitibz futurū referre. ut quid
ei quoqz videatur super ea re M^{tes} vestre significet.
Quaeruntur hic etiā magnopere subditi M^{tes} v. Nobiles
propter dilata Comitā. iudicia quoqz terrestria vna dif:
ferri. in eozqz iustitia potentibus negligi. Na post con:
ventus particularis statuto cadetur. ne iudicia terre:
stria fiant. Quare si hoc in posterū contingat. dignabi:
tur M^{tes} v. simul edicto mandare. ut fiant iudicia
terrestria. sic M^{tes} v. edicto libenter stabitur.

Antonij Wrantius du hic Oratorem apud nos. ut
prioribus litteris scripsi agebat. postulavit me ut

conuenirem cum aliquot proceribus Hung. in finibus ali-
cubi Regnorum aliqua meum secretum agitaturis. Id
tamen ego absque voluntate et scitu M. h. v. nolui me re-
pere facturum. Quare quid M. h. v. super ea re videtur
rogo mihi prescribat. videtur enim mihi apud aliam
partem forsitan hic congressus meus. suspitione carere non
posse.

Axx M. h. v. Lubowia lignea ut scit M. vestra non:
nullis in partibus parietum. putredine ruina minatur
simulque ad fortuitos euentus periculum. propterea iussi
parare lateres. et cementum aliaque materia ut succur-
rat ei tempori. nollem enim committere ut quicquam per
me ea de re negligentia peccetur. vellem ideo astate
futura eius reparationi intendere. nolui tamen quin
M. h. v. ista significem. Cum videt Ser. me Rex tot
pericula quae in litteris descripsi Sacrae M. h. v. vestrae
dignitati saluti. Reipub. et nostrumque omnium incolumi-
tati ingruere. Quoque si salui esse velimus iam spectare
ut omnium qui beneficio recip. et continent. et viuunt
presidiis sustineat. non postremum esse puto. immo vero
primarium. ut S. M. V. Senatorum vita defunctorum ex-
pleat numerum temporis.

Quingenti Palatinatus vacant. Episcoporum ordo etiam
non integer est. Comitia vero iam instant. magno
consilio agitanda. ut statuat aliquid quod reipub. la-
borato insigniter. Proinde rogo M. h. v. pro meo in M. h. v.
vestra fide. et consilio legere magistratum ante ipsa
Comitia. non quos ambitio ad gubernacula Reip. et
precipitaret. Sed eos qui plurimum prudentia. et con-
silio. virtute. vitaeque integritate. et auctoritate per-
sonae valerent. Ex multis facile paucos reperire est.

Tales nimirum euentus in repub.^{ca} sequi solent. quales
viri ea visituerunt. Celebre enim illud Platonis verbum
legitur. Beatas esse res pub.^{cas} quarum Principes sapientia
studiosi sunt. et sapientum consilia presto habeant et se-
quantur. Quod si M^{tes} v. delectu forsan ipsis ingratus
ante Comitia pro Dominica Reminiscere celebranda fa-
cere non posset. Rogo. ut ne hic ordo Senatorius maneat
attritus ad alia Comitia. quibus factu Dei presidio M. v.
præceat. in quibus tractandum erit de summa consilio
et expensione exacta virium omnium nostrum. a capite usque
ad calcem. quo salus Reip.^{ca} ab hoste posset sustineri
et defendi. Nec putarem M^{tem} vestram eo nomine sub-
moneri oportere, nisi viderem. quantum bonum sita sit Reip.^{ca}
in Senatus dignitate. auctoritate. et maturo consilio.
Qua in re fidem meam et debitum M^{ti} vestrae duxi quoque
testatur facere.

Antonius Wrantius Or^{is} regine Isabelle

Sigismundo. 1° regi Polonie

Sed 2° me Rex. et domine ac Princeps mihi clemen.^{ter}.
Post humillima mei ad pedes M. v. S. comens.

Exigenti Buden amissione. et Regni Hung. periculis
in qua nunc coniecta est. Visu fuit tam Isabelle Re-
gine Domina mea clemen.^{ter} qua D. Prælati Ba-
ronibus. et Consiliariis eius Regni. ad consilia simul
et auxilia M^{tes} v. medio dominorum Principum et
Consiliariorum Regni sui accurrere quod summa
semper

alias fiducia fecerunt. nempe inuitati. fidei qz solito amore
 ac studiis quibus semper fuit accommoda Hungaria nescio
 peruenit ne an perditur iam dixerim propensissimis. Na
 eo res iam nostrae abierunt. ut nisi mature et necessaria
 ope illis succurratur. profectim (ut alios Principes Christi-
 anos omittam) a M. V. S. quae nobis vicinitate coniunctiss.^{ma}
 est citius omnium opinionum supremam aditurae sunt periculum
 et de Hungaria quasi nec animaduversa auersione agatur.
 Quamuis itaqz M. tas v. ex dominis Consiliariis suis ad
 quos missus su. omnia copiose. vna cu Legatione mea sit
 acceptura. nolui tamen omittere. quin et ipse aliquid
 ad eam scribere potissimum de Ser. ma filia sua Regina
 clemen. ma bona valetudine. coniuncta alioqui magno
 timore ac discrimini. vna cu vis omnibus. qui eius M. tem
 ac filius sui non deserunt. Nam alii manifeste sciunt
 se omnia mala ab hoste percepturos. Nos spe dubia du-
 cinur. utpote summa Turcae decepti perfidia. quippe
 qui nunc etiam volut niter scylla et charibdem constituti
 variis fluctibus agitantur atqz impelluntur. nec quem portu
 tuto teneamur inuenimus. Itaqz obsecro M. tem v. strae
 nomine tam Ser. ma Reginae meae quam dominorum
 Principum Hung: ut postquam M. ti vestra mea legatione
 constitit. quid tu Hungaris tu Regno illi. ac ipsi R. li M. ti
 expediat. dignetur omnem curam assumere. quod et pater
 pro liberis. naturali iure solitus est. et Christianus
 Princeps pro Christiano Regno debeat. quae de re alioqui
 non dubitam. et quantum possit. ac liceat subueniat mi-
 serae Hungariae et Ser. ma filiae ac Nepoti suo cu Hun-
 garis vna suis periclitanti non desit. neqz paciatur
 tantum hostem. cui nulli hoc tempus Regnorum finis cu-
 piditatem potuerunt explorare. vicini sibi fieri. Ego
 vero quod ad me pertinet humillime offero et comendo
 Institutum mea gratia M. V. S. Cui Deus omnia optima
 et fel. ma. cu diuturna incolumitate concedat Ciaro
 Die iii Januarii M. D. XLii

Salomon Coesar Thureorum
Sigismundo. 7° Regi Polonie

Tożeci Miłosci Coesar Thurecki i inich wielich paustw
Zakonw Bessarwienuskiego i Chrzescianuskiego. Przi-
iaczeliowi memu Crolowi Polski i inich paustw
Zakonw Chrzescianuskiego Sigmuntowi Daiemi nam
prziaczeliowi nassemu Znacze przez to na listy
o Paustwie Węgierskim. ktorzymi paustwo bili
wzieli przez moc sebachia nasza. przodkiem tego
dali mi bili to paustwo Zlaske naszej Crolowi Ja-
nassowi. widzac sprziagnose jego ku nam. Gdize
Crol Jan umarl. mifni bili dali to Crolstwo sinowi
iego Crolowi Stephanowi. nie chcąc iego oddaciez
od oiczi ni iego. a tak obaczil to Crol Ferdinand ze
on dziedzic tego paustwa młodi iest. i Zwasnil
sie nami chcąc to paustwo posiedz z bratsem swo-
iem woffpolek s Croliem Hispanuskim Caroliem i
Zinssomi panu Chrzescianuskimi i ku nim toz bil
prziplapil spanow Węgierskich ieden Perenni
Polz i dradzisz panu swego i prziezicagneli
z wielkim wojskiem do Węgierskiej Ziemi pod
Zamek Budzin z dzialu chcąc tego Zamek do-
stac. a tak ia ialeo opiekun byndac tego Paustwa
wstissalem to o Crolu Ferdinandzie issen przicaci-
gnac z wielkim wojskiem do tego Zameku postalem
z rad swogich iednego Pana swego na imie Macmoltz.

baffe Zmicktorim wojskim na pomoc Isemu Paustynu
 Węgierskiemu i Zaffie powłbore posłalem drugiego Pa:
 na swego rada Zwiatłssim wojskiem Fuszewbassa
 a samem Iosb niemiejskaię pociągnął ze wsitkim
 wojskiem swim i ze wssemi panii Radami z Rossem:
 bassa i z Helzmanem Analdulskim Sulcimanbassa
 i ze wsitkai Ziemia Analdulskai i ze wsitkim
 dworem moim. gdim Iosb pociągnął ze wsitkiem
 Isem wojskiem swim do Bialogrodu Isamem się prze:
 prowadził przez Rzekę Sawę. na letborei zbeco bil
 most sprawion dla seossliwego przeprowadzenia
 nasszo. a w tben czas wojsko Crocia Ferdmandowo bilo
 pod Budzinim. Zdział go dostawali i sldurmi cżinili
 i iusz bili w Zamku / budzie czi ktorzi bili prze
 Crocin bardzo się bili zredzili. a Iba le Ibo wojsko
 moie letorem bil posłal na przod pociągnęło ku
 nym. Obaczimsi Ibo kłemci odstąpili od Zamku i po:
 stąpili ku wódcei bardzo wielkici gorze i obozem się
 Isam Zamkengli. a bardzo się Isam na onim miejscu
 mocnili. obacz I moim wojskiem bitwe vezimie
 i po Dunain na ostrzowiech. wieze mocne porobili
 nieobacz wojska mego przepuszczo. ktore bi sto
 Dunain i Ibo wojsko moie ktore Isam pociąga:
 guło bilo. ieli snim bitwe zwodzio. iedno zegich
 z obozu niemogli wivabicz. a na leozdi dżien
 miwali ssoba barco więcej niż o 40 dni a tak
 iam Iosb ze wsitkim swim wielkim wojskiem
 ktore wojsko rowna się morzu. wednie i w noci
 ktemum się pospiessal pod Zamkiem na zbeco
 Drowie przez most przeprowadzilem się i czi:
 gnalem ze wsitkim wojskiem swim w Ziemie
 Węgierskai. Gdis bilo iazdi Ibrzi abo czleri dni

do Budżina mnie i wojsku memu, wstąpieli w Nie:
miecie wojsku o mnie i o wojsku moim niezwi:
czczonim. Zmiał blisko ku nim iusze przyciągnął
a weszli w barzo wielki strach i niemogli w obozie idm
swim zostac. i myśleli wezierać. bo iusze bili Zgodo:
wali Corabie przed Zamkiem Lestem, na czym ssa
miele przeprowadzacz i porzeli ssa Corabiami iusze
przeprowadzacz. w idem czas dali znać do wojska
mego iś Niemci chcą wezierać. ludzie mogli to
wstąpiwszy. wssitko wojsko obróciło się ku nim i
włomili ssa w oboz w nocy iakobi o dwie godziny po
smierci Macometowi 9. 4. 7. kialsa Miessiacu Au:
gusta. Ibi nocy do ssamego dnia miedzi ssoba Zmieszaw:
si się bilsze mieli. Gdi slonce wssobdzie porzelo
Zlaske boza i za przyczynami wssitkich swiełci. 8.
Pan Bog dał wojsku memu nad idm wojskiem Niemiec:
leim Zwiciestwo mierz i wssitkich wsszcziniali. a dru:
dzi ssami ich się topiez w Dunai w wielkiego strachu
tak iakto Pharaonowe wojsko bilo potopiono. a czi
ktorzi Iboż mierz wezierać Corabiami. ktorzi
ssie bili iusze wiprowadzili na Dunai kie Iboż nieprze:
puszczono i Ibie wssitkich poszczinano. a drugich Zmierz
pogimano. a ktorz wojsko male bilo smierz wezierać
i kie wojsko moie dogoniwssie pobilo i kilska thiffiac
pogimanych do mnie przewiedli. Gdem thofz iusze prze:
cziągnął ku Budżinu. thodi mie wssitko wojsko
moie potłkalo ssimi wsszczinami. ktorz bili pogimani
i ze wssitkimi obronami ich ktorz obroni mieli na
przeciwko wojsku memu. Tam rozkazał wojsku swo:
kie przewiedziomierz wsszczinac. a za laska bo:
za wssitke Zmierz wsszczinac wsszczinac i Iboż mie:
przewiedziomierz swoz ktorz chciał wsszczinac to panstwo

po de mna thego my bog niepomogł i wsiłkiem wojsko jego
 poraził i wezmilem wedle wolci i umiłu swego. then Za-
 mek stołecni Budzin takiako ssa Bogu naprzod cheziało
 i mnie thesz po boskim dozwoleniu i kazalem wsiłkiem
 przysłać pować ku Zakonu naszemu Bessarzienskie i
 kosezioli the ktorz bili wielkie tiche wsiłkich obroczył
 na swe Mijszidy a Crolia Janowemu sinowi dalem z laski
 swei oicziżne oica jego Herdelska Ziemi a on thesz nam
 ma dawacz stego niektorzi datki do skarbu naszego nie-
 wielkie i poslatifni jego do thei oicziżni jego a panowie
 Wegierski ktorzi bili przci Crolia Janowim sinu w then
 czas iako dostawali Niemci Budzinia za ich wieczna
 poslugi ktorz oni cZimili koздеgom smich dobrze opa-
 tczyl a Zamek then Budzin osadzilem dobrze lundz-
 mi swemi i wzednikim swoi postanowil i wojskami
 swego dla obroni thego Zamku ostawil tham ~~nie~~ kbiłko
 thiffiac i dalem then Zamek radzie swemu iedne
 Sulcimanbassi i wsiłkie moc nad wojskiem thim kto-
 rem tham zostawil. A powiedam thesz przziacieli-
 wi swemu o krolu Ferdinandzie iss on przislał do nas
 kiółka ras posli swe spolekarani Zadaiac nas izebich mi
 wicci smim walki niemici i przizwolaiac ktemu
 cheac nam Dami dawacz a take za laska boza ktoram ia
 fortune thecas miał Zadni Pan takowei fortune nigdi
 niemiał ani Zwiesthwa na przeciwnko nieprziacieliowi
 iako mi thecas pan bog raczil dacz wedle wolci i
 umiłu mego i wrocilem ssa na zad ze wsiłkiem wojskim
 swim ktorim wojskim ia nieprziacieliu swego karal
 do swego sossliwego a wielkiego panowania a thak
 dla thei przicZim poslatem do was przziacieliu swe
 Zdrowie waffe nawiedzie i o tdim Zwiesthwie
 swim ktorz mi pan Bog raczil daoZ nad nieprziacieliu

moim powiedziec sluzę swego Sobachwicia . i wibi
przūacziel moi thoff vsliffawsi takowa fortuna i zwi-
ezie zemie na przecin nieprzūaczieliowi memv bilibifzio
Wemv radzi i szego szie woffelili . bo kazdzi przūacielu
letorzi dobrez miedzi szoba mi-skaia bedzie kozdi po-
winien vsliffawsz i sz szie iemv fortunnie wodzi thenu
szie woffelie i radowacz ma . Liffan Ben lifl8 po smierci
Machometowej . 9 . 4 . 7 . lialda Miessiacza Septembra .

Sigismundus primus Rex Polonie
Suleimano Thurcarum Imperatori

Ser. me Princeps et domine amice et vicine noster char. me
Redditæ sunt nobis litteræ M. v. stræ quibus de rebus
a se feliciter gestis in Hungaria nob redditis certiores .
Qua ex re non dubia colligim Argumenta . fauoris erga
nos et benivolentia singularis M. h. v. Cæs. quæ ex tam
longinquis oris nunciis ad nos suu mittere dignata est
per quem lætitiæ nos suæ faceret participes . quæ non me-
diocri cumulata est ex insigni victoria et triumpho
quem nuper deportavit . Quæ nob victoria et triumphu
M. h. v. tanquæ amico et vicino nostro char. mo gratula-
mur perpetuamqz esse M. h. v. ac diuturna a Deo prece-
(X) gimus vero gratias M. h. v. Cæsareæ tu q. quæ illi læta
acciderunt . ea nobiscu communicavit . tu quod suu stu-
diu declaravit erga Ser. ma filia . Neapolimqz nostru
quodqz illoru rationibz ita prospectu voluerit . a M. h.

vestra postulam I. ut maiore in eos iudicio voluntatis meli:
 natione propendere velit ac pro sua singulari humani:
 tate proq; ea amicitia quae mutua inter nos intercedit
 providere dignetur. ut extra periculum esse possint. et di:
 gnitatis etiam eorum maior ratio habeatur. quam ea hoc
 tempore haberi accepimus. Illud imprimis postulamus
 quae debentur Sex. mae filiae nostrae et eius filio. nostro
 Nepoti ut habere queant in Hungaria. et quoniam plerumq;
 ferre dicitur indigna nunc post discessum Budae suae. quanti
 nos facit M. h. v. r. tantum ab ea postulam I. ut memor
 veteris coniunctionis ac constitutae inter nos amicitiae
 illud officiat. nihil ut fiat preter decorum illius R. h. v.
 M. h. v. et filii eius atq; ut potius parcant illi subditi
 eius quam ut ipsa ferre aliquid a subditis suis cogatur
 et se et nobis indignum. hoc si fuerit opera M. h. v.
 promissum ad multa illius in nos officia. permagnus
 cumulus accesserit. multumq; eo nomine M. h. v. Cæs.
 sumus debitori. et ubi ita euenire viderim I. nostraq;
 de se expectationi M. h. v. Cæs. respondisse cognoverim I.
 preterquam quod ad summa ea res laudem et gloriam M. h.
 vestrae hoc pertinebit. futuri sumus etiam hoc nomine
 plurimum obligati. Cui vitam felicem eamq; diuturnam
 optamus I. ac fortunatos. et prosperos bellorum omnium
 successus a Deo precamur. Datum Vilnae XXII Ianuarii
 Anno M. D. XLII.

Legatio ad Voienodam Valachie
data Matthei Wlodek Capitaneo Ca:
menecensi

PRzodkiem powie possel nas pozdrowienie panu Woie:
wodzie od nas Zdrowie jego nawiedzi. ktoremu Zieze:
mi iako sasiadowi swemu pomierzonemu i Chrzesci:
ianskiemu. Powie thesz i Zofmi Zrozumieci sposlow jego
ktore kilko razow leuam posilal iss my pan Bog dopomoc
raczil. leu dostaniu jego państwa Zrak Cesarza Tu:
reckiego. Czego mi biles mi wdzieczni i thexab themu
przez czu posla nassego raduimi ssie .
X Zieziemi panu Woiewodzie iako Sassiadu nassemu
pomierzonemu. abi on we Zdrowiu dlugo wthim państwie
panowal bo6 przynagabania kazdego nieprzucielskie
Abowiem rozumiem i3 za jego panowania granicam
nashim tam sthei sthroni pokoi bedzie zachowan dla
tii przissigi i przimierza. ktore pan Voiewoda wiecmi
suami i3 Ziemia nassa wdzialal i poprissigal .
Powie thesz Zebismigo bili dawno nawiedzie rostkazali
po jego wrocceniu do Ziemie. ieno isb riebło po prz:
iacbanu swim do Węgier bil odiechal. a nam powia:
dano. Zebi tam bil miał dlugo mieszkac dla potrzeby
Cesarza Turckiego. a tak niewiedzac pewnie o mieska:
niu jego. bedac tdeś sam w tak dalekich Craginach
nie mogli smi przedci do niego wskazać przez posla na:
sbe. alie thexab maiac za do isgo doma zastano po:
wie possel. Zofmi miechzieci zamiechac abismigo na:
wiedzili. iakob nawiedzami i Zieziemi l3go wst:
kie e3ofmi Zwierzebu napissali .

Przez tożym powieść iść wielkie skarg do nas przebiech pod-
 damich nasich. ktorzy siedzą na granicy Ziemi Wo-
 loskiej. izbi ssią sprawiedliwość żadną nie działa od
 Burkolabow i rzadników pana wojewodzinich po-
 granicznych o krzywdy ich ktorze one wielkie cierpią
 a tak powie possel nasz panu Wojewodzie iż ni go za-
 tho zadamy. ab i rozkazał wsiedkim wsietkim krzywdy
 poddamich nasich przestuchac a im sprawiedliwość
 nie odwołana wdziacac. wedle spisów i przimierz
 ktorze między nami iest wżimion. przysięga i
 pieczętiami potwierdzono. Bo mi Boga i prze-
 ssięgi nasze przed oczyma maiać. rozkazał mi Sta-
 rosta naszim pogranicznym. ab i ssię wedle Zapisów
 przimierznych zachowali. a nieważym ich. mianem
 ssiac sprawiedliwość poddanym Ziemi Valaskiej
 czynili bo iusło widzim iako pan Bog pokarał wielkie
 Panow Chrześciańskich. ktorzy obietnice Zapisów
 a przysięgi swei niepełnili. A tak mamy za 180 iść
 pan Wojewoda będzie miał przed oczyma to czo i
 mi mamy. a dzierżec będzie żmowa i Zapisi sam
 i swoim wsietkim i a dzierżec rozkaże. ab i prze-
 czyna nie bida gniewu i kazi boskiej. nad Ziemią
 mi i ludem Chrześciańskim. ktorą pospolicie
 przebiech dla niesprawiedliwości. a niedziwienia

P Zapisów i przysięgi komu wżimionci.
Przez tożym possel powie. mianowicie krzywdy poddamich
 nasich. ktorze zbierze v Starostę pogranicznych
 a ogiasse ktorych nie będzie wiedział. w pospolitosci
 będzie prosił. ab i kazdemu koso ssię ieno skarzic
 będzie pan Wojewoda wedle Zapisów i prze-
 mierza sprawiedliwość. rzadnikom i Burku-
 labom swogim pogranicznym czynic. nie odwołana
 kazał. Dnia Februarii M^o D^o XLII°.

Legatio à Voienoda Valachie
ad dominū Nicolauū Siemianski
Palatinum Belsen dicta in crastino
Sancti Sebastiani 1542

N A przod powiedział iż hospodar moi dał ci powie-
dzieć iż mówim prze ktora przyczinę. Crol i° M.
pan 18woi miłosław na mi a zamiatdnie przynajm moie
stałem gonca mego do i° C. M. do Wilna przodkiem
prossac ab i Crol i° M. przepuszciz raczil posła mego
do Moskwi. Crol i° M. mi raczil tego dla mnie wēzi-
nież a wsażem ia iednak postat posła swe° prze-
ziemię Tatarska do Moskwi. gdzie Tatarowie ssa
pogani a wēzimili to dla mnie.

Druza zem Crolia i° M. prossil. o Siemka Comor-
nika swego. ktorzymu ssi ia bil zwiexzil skarbow
swogich ia on snimi wēziel do Polski. prossilem ab i mi
go Crol i° M. widac kazal i o giusse pani. ktorze
ssa w ziemi Crolia i° M. tak iako mi bil widal
Theodora bratda mego. Crol i° M. mi rozkazacz ra-
czil ze tych panow niemaś w ziemi moie. kaza-
lem iem z ziemi a ia wiem ze ssa acz nie w Co-
ronie alie w Xięstwie. O Siemka mi Crol i° M.
rozkazacz raczil iż go widacz niemożę być Panow
ab na Siemie i° M. C. ma ssi około 10° radzić
słani Polskiemu. a tak ia iusz 18e rzecz musse
wlozić na Cissarza i° M. pana swe°.

I 18ozem 10° v i° C. M. prossil prześ posła
swe° o wspomozenie ab i° C. M. raczil mi

pozycie kilka tysiacy Zlotych do czasu ktorym ja w:
 mu chcial placze. volni woski wizinę co mam
 na Ben eZab w Ziemi swej i t^o C. w^o M. wiecie
 dlia mnie niechcial i panowie rada powiadaia. Zm
 tego mi Zwikl czinie i therao nie będa gdzie i^o C. M.
 wspomaga giuffe nie tak godne sobie k sluskie i ku
 prziaZni dawal lothrom Tatarom wielkie skarbi
 omi tho wzianwfi swego Ziemia benda wojowac
 a snac sie thogo roku okaZe. bo iuso na thę sthronę
 wifli Niepru. Sobie bi bil i^o C. M. mala skoda veZi;
 nil a mnie wielkie pozitek i poczuebe abim wZdi
 bil znal prziaZni i^o C. M. w swa dziffiessa prz:
 goda. i w pad w skarbiech swich gdzie Turkom
 i Bassam wielie dal i ioseZa daeZ musze dokupiac
 18°. abich bil Hospodarem Ziemi swej sthorei iem bil
 wignan przez przecZine C. i^o M. bo C. i^o M. slal posk
 swe kilka lewoZ do Turcka abi mie wignal Z Ziemi
 i veZiml tBo na proZbe C. i^o M. gdzie bieb sfiar ia
 18° bil miedokupil skarbi swemi i Zebim Zassie Hob.
 podarem zostal. thodi bi bil na tDem mieZu siedzial
 Turcin iako i na BudZiniu. w sakos o tho malo dbam
 kiidm Zassie i f8 na tDem mieZu.

JV Thof i^o C. M. w thim ia vsnawam iss po 18° wfil:
 kie eZass iakom wiffedl Z wieZienia. mieraedil
 mie poslem swim nawiedzieZ. niechcialli C. w^o M.
 Lanem iakiem swim albo DworZaninem swim 18° di
 chocZia i^o C. M. bi bil mifeZanina. abo chlopa
 iaki^o prziflal do mnie a na komieo bi i na czar:
 ta list8 wviaZal. a prziflal nawiedZaiac mie
 18° di bieb bil ZawiZiem prziaZd. alie widze wiel.
 ka mielafke i^o C. M. przeciwko sobie. a co mi
 18° f3 po tDim przemierZu poniewazem nie i f8
 wZadni wadze. v C. i^o M. i v Lanow wafieb

1. Czarz w. M. Turcki nicma miz sobie Za sluge
 alie Za smia i inbem ssia mu tak Zwiexzil i Zastu Zil
 Ze dla mnie veZini wiecei a nisz pierwci Ze Zeb moga
 bicZ prZiacielowi swe Zgodnieff: a nieprZiacielowi srossi.

71. Tęseżi Dawam Inacż iss Tatarowic wiski na 18,
 szrony Nipru Inuilemi mocami swimi. a tak mi
 sprawuiea. iss albo do waszi Ziemi albo do moiej gdziem
 sam poslal laZuki swo^e dowiaduiac ssie powraci
 xżeci. co mi dadza Inacż Bati ia 18.6 tobie o Inac
 mież mi zamiejskam.

N. notescens

Palatinus Belsensis
Sigismundo. R. regi Polonie

N. Miłosciwi Crotiu Abram possel woiewodi woloś:
kie^o gdi tho posselstwo powiedzial. checial mieć o de mnie
na koźdi artykuł odpowiedz. ia M. C. snikalem Bego a
bich sie smim nie wdawał w takowe rzeczy i w odpowiedzi
letoze bi mnie tak dalece mienaliczali alie vassei C. M.
i cheźiałem go szim odprawic. Ze bich to posselstwo vassei
C. M. posłał a wedlule nauki a rozkazania v. C. M. odpo:
wieć dal. Abram mi powiedzial. Ze m ia nie iest posła
ku C. / ie^o M. Panu thwemu od mego Hospodara. alie
letowie a tak ia od cześbie odprawi cześkam i zadam
ni od kogo insszego. Na koniec powiedzial. gdiś panu me^v
na ie^o posselstwo nie odpowiedaś. thedi moi pan na thwe
gdi sie pręstęphi tobie nie będzie odpowiedał. Jam
wiec pręstężegaia c. Bego alie Ze mnie zadna prędi:
żnia nie bila i namnieissa thudzieśz theś alie posłom
v. C. M. iaka trudnose po thim pręze miy nie bila. iakom
mogl takom odprawił.

P. Zodkiem ie^o M. dziekuiac Ze ie^o M. nie raczi mi
posli swemi i listhi prępominac a nowini Bę rozkażo:
wac okolo niepręziacziha letoze sie dzieia.

Thak iako ie^o M. pan Woiewoda do mnie wskazać
raczil. cześiac sobie iako on pręze posli swie mi mogl
nie odtęzimać v C. ie^o M. w pothřebach swich. maiać
za tho izbi ie^o C. M. gardzil pręziacznie a Sassiectwie
dobrim spanem Woiewoda. Ja aczkolwiekem daleko
iest od pana swego a nie cześto ie^o C. M. widam. alie

to wiem za pewne ze Crol ie° M. rad vZina dobre°
SassieZwa i prZuaZni spanem Woiewoda gdi bi ssie°
sam pan thwoi ZieZlinie a sprZuazlinie ktemu miecZ
chcial. A iss 1806 pan Woiewoda eZiazi sobie iss ie°
C. M. mienawiedzil go przez posli swe. pan woiewoda
nie ma prZec eZiaZie na pana me° o 18i rZecZi a
bo wiem za 18imi sluchi iakie dochodza pana mego
okolo nieprZuaZni prZecZinwo pam memv. ktore pan
18woi mial bi eZinie prZecZinwo ie° C. M. wdi ie° C. M.
Z radami swoimi wiecci o thim misli abt paustwo swoje
w obronie zachowal prZecZinwo nieprZuaZniehowi
swemu. a nie dal sobie lilekosc eZinie i slodi w pan:
stwach swich. alie pan 18woi gdi bendZie prZuazlinie
a Sassieckie chcial ZieZ s Croliem ie° M. nie omili
ssie na prZuaZni a na lassce Pana me° ie° C. M. iess
panem Milosciniem a chRZescianstiem skoZdim swim
saffiadem. wdi ie° C. M. lastawie a ChRZescianstie
sie zachowac racZi. a wssakos tho thesZ pewnie wiem
ze ie° C. M. pana Wlodka Dworzanina swe° mial bil
w Rosselstwie poslac do pana Woiewodi. iedno nie wiem
eZim ssie 18o rozwiokelo:

C o ssie dotieZe panow WoloSteich to ia wiem za pewne iss
ich 18u wZiemie Crolia ie° M. niemass. abo wiem ie° C.
M. racZil nam wssilem Starostam pissacZ. abism gim
Z Ziemie prceZ kazali i roZimilismi tale. wedle roz:
kazania ie° C. M.

C o sie Siienka dotieZe to iess dziedzic a poddami ie° C. M.
gdZie ie° C. M. nie Zwikel takowich rZecZi ani chce
sedZie bies rad swich. a tak iess ze Siienko Zastu:
zil iaka kasu prZecZinwo panu WoiewodZie. 18odi
mam za 18o. ze bendZie karan za to wZiemie Crolia
ie° M. tak iako 180sZ ie° M. pan Woiewoda karze takie

ktorzi wiekacia do Ziemi jego od nas albo od ginfich
 siffiad w Ziemi swei a niewidawa gich nikomu na Zact.
 Co siffi dotieze Thadorea i^o C. M. niewidal go Stephanowi
 wojwodzie - alie go poslal Cossarzowi Turckie
 za zadaniem Cossarskim przeze posla i^o gdzie possel
 Cossarza Turckie^o lewdeci przeze kal Crotowi i^o M.
 ze miał zimota bospiezen biez - ze Bofe i^o C. M.
 Janzdi bil lbei nadziwie - ze tam miał i^o M. pan vo:
 iemoda liote v Cossarza biez a wswobodzie go v
 Cossarza i sam siebie - gdzie i^o M. Hospodar twoi
 iuss skaral gardli li wsfiki ktorzi eżimili gwalth
 kerdioni a Thedora o gardlo prziprawili a zwlasza

M. Gula atoltruffana

Co siffi dotieze o wspomozenie a o poziozenie piemiedzi
 w lbei rzezi possel twe^o Pana na to posselstwo mam
 za lbo - ze miał dostateczna odpowiedz i odprawe
 wilnie od Crotia i^o M. Pana me^o M. a wsfake li
 ssam wiez panie Abzanie ze i^o C. M. pan nasz
 przeze przezieme pana lbow^o wielika suma piemiedzi
 wiloze raczil na ludzie sluzebne walcacz spanem
 lbowim gdzie i lberas Crot i^o M. siffa o mierezi:
 iazni pana lbow^o - wielkie skarbi daie ucerplonu
 swemu abi bili gotowi gdi gich Crot i^o M. obeflac
 racil.

Co siffi dotieze Tatarow dawa Crot i^o M. iem iako
 slugam swoim - bo ida wojowac nieprziacziotia i^o C. M.
 gdzie gim iedno każe - a lbal the rzezi za lasska cho:
 dza a nie za vporom.

Co siffi dotieze Cossarza Turckie^o iako do mnie pan
 lwoi to wskazac raczil zego ma za sina - a nie za
 sluga - i Pana lbow me^o Cossarz ma za oica - a tak
 powinowalsi sin dlia oica weżimie - a miff ocie dlia sina

a tak Bim pan Bwoi niechaj mi grozi - a do wie Pan
moi iako Cossarz odprawil posli Pana Bwo. w kaz:
dei rzeci w letorei Pan twoi sie do Cossarza.

Co ssie dolieze pana me. Pan moi zna ssie bie dobrem
a stalem przynaczeniu Cossarzowi Turckie. i prz:
mierze to letore ma Bie. M. dobre. chowa i dzierze
i dzierzecze chce ginaczei podobno a nisz Bwoi Pan
i moiem Panem.

Co ssie dolieze o pana Starosty Cami-mieckie. tedi on
w Bim pisanu mi winien iestli co pissal tedi pissal
tak iako go sprawuie. iako ia i kozdi zna. co
slissem Izgarnice. Bedismi to winni Crotowi i. M.
oznaimie. a tak iestli ze. eze co nisz sprawuie niacz:
powiadai. Bedi eze winni a mi mi. A wssakob
Bess i. M. pan Wayda ma slugi swe letorze Bess
sprawuie. a gdzie bi co wiedzie. a mi oznaimili
i. M. iako bi Bess to od nich wdzieznie przial.

Czo i. M. do mnie wsta. ze i. M. chce a obiecnie
wsielki wieze. dawac. znac. o nieprzynaczeniu
ia i. M. st. dzienie. a co mi i. M. oznaimie.
bedzie. racz. Bedi ia Crotowi i. M. nie omieska
dac. znac. o miarn. Bie. ze i. M. Q. wdziec
nie to bedzie. przimowal. o pana Woiwod.

Tso posselstwo letorem od i. M. przez eze niezumial
to wsielko i. C. M. oznaimuie. i Bim. b. omieska:
nia possly.

Ferdinandus Romanorum Rex
 Sigismundo. 1.º Regi Polonie

Ser. mo Rex.

Raddita sunt nobis litteræ binc a S. te vestra quibus
 alteris dieb xiiii Januarii iam præteriti. alteris vero
 xviii Mensis fuit adscriptus. Et primo quod attinet ad
 negotium illud Alberti Marchionis Brandenburgensis
 Principis et consanguinei nostri charissimi circa sententiam
 proscriptionis lata a iudicio Camera Imperialis ratione
 terrarum Prussiae. debet id quidem apud Principes et or-
 dines Imperii quorum interest tractari et nos sane peracui-
 rate opera daturi sumus. ut quam citissime fieri possit
 in eo se se dicti status hic resoluant. habita eorundem
 resolutionem ad Ser. tem vestra sine mora perferendam.
 De Controversiis vero in Communione Wschonow per com-
 munes utriusque nostrum Commissarios disceptari coeptis
 sed nondum ad finem perductis. simul atque Regno nostro
 Bohemia propiorum Deo propitio redditi fuimus. Con-
 siliariis nostris præfata Corona diligentem tractare
 non gravarem. ut iam tandem dictis controversiis
 extrema manus imponatur. nihil enim nobis antiquius est
 quam ut quæ res ad mutuam nostram amicitiam non modo
 conservandam. verum et augendam et amplificandam perti-
 neant. in his rebus singularem operam studiumque nostrum
 collocem. Cupimus vicissim Ser. tem v. bene et fidel. me
 valere. Datum in nostra et Imperiali civitate. Spi-
 radia v. Mensis Martii. Anno Dni Mº Dº xl iiº.

Isabella Vngarie Regina

Sigismundo. 1.º regi Polonie

Ser.^{mo} Principi et domino Sigismundo Dei gra Regi Polo^a
Domino nostro colen.^{mo} Isabella eadem gracia Regina
Hung. Dal. Croatic. Salutem ac firmiter nos^{ro} com-
mendatione^l. et felicium successuum. vntinuū incrementū.
Ser.^{mo} etc. Misit ad nos Mag. eus Petrus Radul Voiv-
oda Transalpinū nuncios suos speciales. medio quorū
significauit nobis pro re certissima Ser.^{mo} Dominus Gallie
Regem petisse a Cesare Turcarū centū millia hominū
in subsidium contra Carolū Cæsarem. quæ illi sunt libe-
raliter promissa. et ad hoc tempus dicunt^{ia} mare
ingressa esse. Præterea Rostembassa gener Cæsaris ob-
tinuit a M^{te} sua centū millia hominū cum quibus vult
venire Budam et illam vna cum Pestho fortificare defendere et
aduersarios seu rebelles domini sui ferro et igne persequi
Suadetq^{ue} nobis. vt priusquam hæ gentes veniant tempestiue
nobis. de loco. in quo tuto. et secure vna cum filio nostro
ebaz.^{mo} manere possimus provideamus. De Petro Voivoda
malachorū id nobis retulit. quod sit ad portam Cæsaris
vocatus. sed excusauit se venire non posse. quia timet
ne amittat ditionem suam. in qua affirmauit M^{tem} v.
Ser.^{ma} cum exercitu interea huc. et eandem occupatura.
Præterea detulit illam conspiciasse cum Ser.^{mo} Domino
Roma. Rege contra Cæsarem. et gentes suas Budam
versus misisse. Nos etiam accusauit. quod cum Ser.^{mo} Dno
Rom. Rege concordauerimus. atq^{ue} huic concordie affir-

mauit hominem suu adfuisse. Itaqz dicitur a Cesare pe-
 cisse Sandiacos finitimos multos et Tartaros cu quibus
 constituit in Regnu Polonia incursionem facere. et illud
 depopulari. Quare nos hortatus est qd nunctiu nostru
 mora omni postposita ad porta Cesaris expediamus
 et nos honestis rationibus excusemus. Et quamuis
 non sit officii nostri dare consiliu Mti v. Ser. mae quid illi
 sit in re tam periculosa faciendu. quod Regni sit salu-
 tem allaturu. tamen supplicare illi volumus. ne grauit
 Oratorem suu mora omni abiecta ad porta Cesaris
 mittere. qui tam illu tu nos et filiu nostru char. nu
 honestis rationibus. veritate mientibus excusare valeat.
 Credim⁹ qd et domini Consiliarii nostri missuri sunt etia
 nunctiu. qui nos imo ipso excusare possit. Comendam⁹
 nos itoru et seruitia nostra Mti vestre. qua sanam
 et fal. ma esse ex corde desideram⁹ Datu ni Arce
 nostra Lipia. ffa sexta post Dominica Reminiscere
 Anno dni M^o D^o. XL ii^o.

Legatio ad Ioachimū Marchionem
Brandeburgen generum
à Sigismundo 1.º rege Polonie

N A przod nasz posel prziachwasi do i.^o M. pana
Margrabie Sina nasse^o mile^o i.^o M.^a od nas oicowstkie po:
Zdrowie^o powie i.^o M. wienfuiac wss^o dobrego Zdro:
wia i fortuni od pana Boga. J powie iss niemami sobie
nie milss^o nie wdzieczni^o nad sluchanie o Zdrowiu
i sebesedni i i.^o M. si same^o i panici Malzonki i Zdzial:
kami i i M. corki i wnukow nasich milich. J ipb
o to Zawzdi pana Boga prossimi abismi dlugo slisze
mogli o ich M. dobrem Zdrowiu a fortunum Panowanu

L o thim powie i p iako i.^o M. pan Margrabia sin nasz mile
nam oZnaimil Bezwolecie^o wssci Rzecz^o Niemieckie
ktora i.^o M. Hetmanem nad wojski swimi przeciw nie:
przaciachowi spolne^o imienia Chrzescianskie^o w:
prawnimi obrala bilismi tego barzo pocieszeni i i.^o M.
tei tak slawni i Zaenci zeci Zedini abowim i p b
niemala cZse i slawa i z Panowu Diabeta Chzesci:
ianskie^o tych tak niebospwemich cZassow same^o i.^o M. go:
dnego bic obacili za ktorego sprawa rozumem i pilno:
scia fortuna mogli bi sie odpor tak mocne^o i rozlicne:
mi Zwiciestwie na wsiolek swiatl srogienw mi przaci:
liowi stac.

L owie Boff posel nasz i z aczkotwiek stego rphanie
ktore w Chzescianskich panow o i.^o M. i p b wielkie

weseliſmi wſieli - wſſak Ze iednak iſſ Zadu wielka rZec
 a dluga pamieć iſlawę po ſobie Zoſtawia co beſt nieprZeb:
 pieZnoſci i Wzudnoſci tak Ze i beſt prace bie mi moZe
 nie moZemi bie - beſt ſtaramia i miſlicnia o i^o M. a Z
 wlaſeZa - baZac moc wielka i ſprawy nieprZiacieka
 tego na prZeciwko ktoremu ich M. wiedZa - a niewiedZac
 co Za ni prawda - co Za apparatus dZiwię ſię od ich M.
 Panow ChreZteſciańſkich ku odparZciu moci nieprZia:
 eZielſkici - jednak prZed ſię powie iſſ mi pana boga pro:
 ſſimi i więgo ſwiełſci miłoſci mamie nadZiwię Zupolna
 i Z i^o M. panu Margrabi iako temu ktori pod cho:
 zagwia krZiZa ſwiełke^o o imię i wiare Boga nawiſſe^o
 walcieZ bedZie - da ZwięZiZie wſitki mi-prZeffie:
 noſci i Wen ktoremu nie Wzudno tak w wietlu iako
 w malie mocnego poraZie - do podnogi i^o M. nie:
 prZiacieka - ktori w moci ſwiei duſſa - gdi kilko
 pan Margrabia i^o M. tak iako mi nadZiwię o i^o M.
 mamie ſwa wſitkie miſl i vſſamie ku ſamc^o Panu
 Bogu obrocieZ a i^o S M. na pomoc ſobie wZiwacZ bedZie .

Do iei M. panici Margrabini .
 Tak gdi poſſet naſb r i^o M. pana Margrabie poſſet:
 ſtwo imieniem naſſim ſprawi li miſſ ſlowi iei M. panice
 Margrabini od naſb poZdrowi - Zadaiac iei M. corce
 naſſei milei - dlugie^o Zdrowia i forZuni od pana Boga
 opowiedaiac iſſ mi Zadni rZeci miłſci ſobie mi mamie
 iedno o iei M. prZodkiem Malzonka - po Wem o iei M.
 i o ich M. dziele k Zdrowiu i ſeZyſciu ſliſſeZ .

PrZi Wem powie iſſ acZkolwiek mi ſtegoſmi poeZiſſe:
 ni barZo iſſ ich M. Xiabeta panowie rZiſſe Niemieckie:

Pravdivost i poistinitost.

H która iż posła
stthann: ze
lezwie Czolien:
stici nie rozu:
nie mi ale H

4. Icie iść mi i bież Basię z Junie mi iść z Basią białej pleci
według pisma świętego pochodzi z Biedzi meżowej
Biedzi Bież i bież bież iść iść M. z Borka nassa mila
na wie Bież z Basią sobię pokłada we Bież i w sławie
iść M. pana Malzonka swego nad kitorz wiemi iść
według stanu swego Czoliwskiemu nie niema sobię mil:
szego nie takiego z Basi więcej iść starała i cobi
nad nie przekładała.

Niechże Bedy iei M. obacz niech to v siebie rozważi
co tho za cześć - co za sławi ie M. pan Margrabia
malzonek i. M. dostąpił iż z ich M. Panowie Xię-
żelga Chrzostianusleir panowie rozumni widzą -

prawie niſz oſtateczna polſrſze. gdzie idzie mało mi
o wſtke poſpolithe dobre Chreſcjanſkie. bacząc mięprz:
iaczlika tak fortunne. ktori prze miſprawy mnohie
Holſmanow. wielie Zwięſtwa otrzymal ruſſeli ſkarbow
i moei ſweie woifko przećdin mięprziaczliowi ſwemu
popiſſali. ktorogo niebacili. komu bi ſprawniſſemu Zwię:
rzić mieli iako w^o M. panu Malzonkowi iei M. ktore
wſſami i rożumieniu o w^o M. ſprawie iako w^o M. eżoſt
i ſlawe i w ſwiech i w poſtronnich wſſele luidzi niſie iei
M. ſama dobre bacząc

Tak powie iż bi ſſie to nam barzo miępodobalo. ali
iei M. wielſſi ſmutek i teſenofe miała mię
ſkrolkiew^o z malzonkiem ſwim rozlaćzenia niſz
radoſt i kochanie ſtego tak wiſſokiew^o iei M. Malzonka
roćzenia

Poſim bendzie poſſet naſz iei M. eżiſſil moniac i z Ba laſka
milego Boga wartieć miętrzeć. bedzieli w^o M. Lan.
Margrabia malzonka i m. w panu Bogu nadziwie ſwoje
pokladal. temu ſluzil i na pomoc w^o ſobie w Zimie i z
da pan Bog w^o M. podchorągwie krziza ſwieithe^o waleć.
temu na przećdin mięprziaczliowi wiari ſweie ſwieithe
Zwięſtwa. rehowa go wſſele nieboſſpiećnoſeć i zdro:
we^o do domu Zwięllia ećzia i ſlawe prziwroćci. eżo
bendzie ku wiećdnei ſlawie i ećci w^o wſſe^o potomſtwa.

A bedzie to ećſto poſſet naſſieci M. prziponinal i z bi zadne ſtrachi
i roſſamietowanie niebieſſpiećnoſci ktore na rieceſkie luidzie
przihodza mięruſſali. gdiſſ kto iaki^o ſlawne^o i Zacie^o reinku do
kazac chce. a ſnie^o ećſſe offiegnac ma. muſzi ſzie rozlicznich
nieboſſpiećnoſci i thrudow wazie ktoremi iednaki uiehlci z offo:
blime^o Zrzedzenia ſſwie^o pan bog mięac luidzi przednich ſla:
now Zwięll tak ze koſſpan bog Zie^o M. ſtanu iſſ miętilko
od w^o M. beda wſtke prziyadi oddalione ali wſtke
one na w^o mięprziaczlika ſie obroca co ali pan bog raczil
dac o to mi w^o M. S. proſimi.

Do ie° M. Pana Margrabie.

Do 18im powie iss tak iako ie° M. do nass prezesa listh
swoi wskazal abismu ie° M. pania Malzonke Borke
nasse mila prezesa posta swe° tim eZassom leidi ie° M.
Zici M. ssie na eZas zostawa nawiedzili. ktoribi i M.
imieniem nassim w thim smutku. ktori dlia obieZda:
nia ie° M. malzonka swe° ma pocZissil. ledismu to vZi:
mili i powie possel iss to ma rosteZanie od nas abiwitko
Zici M. tak mowil tak sprawowal okolo eZissenia
iako bi bila ie° M. wolia i tak dlugo tam mieszkal. i
to eZimil co bi ie° M. pan Margrabia rosteZal wkrze:

Do 18im gdi to wsh possel nas imieniem nassim wipowie. po:
wie iZesmi mu rosteZali abigimieniem nassim oiconskim
ie° M. Sinowi nassemu mile° blogoslawil proffac pana
Boga abie ie° M. dal prezeloZenswa tego na ktorim
iessh prezesa wstkie inssie Niemieckie Xiazeta postawion
ku chwale swei Ze coZia i fortuna vZioZ. abie seZesli:
wie panu Bogu prezodkum pozluZimsi. po kim i pob:
politsemu dobru ChrZeseZianstwie° odpłati od pana
Boga i chwale od wstkich ludzi oZreZimal. a iei
M. malzonke swoje mila Z dZiatkami w dobru
Zdrowiu Zastal.

Legatio ad Comititia terrarum Prussie
ad diem Sancti Stanislai in Maio Mariem:
burgi indictum: data Fabiano Czema
Vilne' xi^a Marcii 1542

Salute dicta et gracia Regia Orator
noster in hanc suam verba faciet.

Deliberatur erat Sacrae Mti Regia quando quidem
non sine magna animi sui molestia toties id frustra egit
non amplius instare atq; regere ut pro officio suo D. nos
vestre terrarum harum Prussie rationibus consulere
quas impediri per nonnullos intelligebat. Nam neq; per
suae dignitatisq; suae id esse putavit. in cassu tentare ea
quae tot missis nunciis tot tam accuratis hortationibus
et modo non oblationibus obtineri hactenq; non potuerunt.
Cum tamen non suae privatae utilitati. sed reip. et terrarum
istarum commodo periculosissimis temporibus huius pro boni
Regis veri q; parentis officio prospectu voluerit. facile con:
vincere possint D. nos vestre: quando quidem tot iam Legationibus
nichil aliud postulatu est. per Sacrae Mtem Regiam Do.
vestris quae ut suae ipsorum et char. moru pignorum. Coniungunt
suarum salutis curam suscipere ut fortunas suas salvas
velint. ut tuenda et defendenda patria suae rationem ali:
qua mrent: quo ferendu illi animo fuerit. nichil se tanto:
per instanti atq; regente proficere potuisse. Poterat certe
offensus animus. eorum curam abicere quos ipsos sui cura

priores abieciſſe ſuaq; poſtulationis . et paternæ admonitionis
tam exiguam habuiſſe rationem videbat . Sed quo eſt pa-
terno erga ſuos animo . quaq; eſt ſenili prudentia . etiamſe ab
his graviter erratu videbat . quos liberorum loco charos habet
non ideo tamen ſui ab illis animu proſus alienandu . neq;
curam eorum poſthabenda exiſtimavit . Ad D. nos veſtras
miſit . ut qui oculatus fui teſtis eorum . quæ proximè ſuperiore
autumno ad Budam geſta qui modo non ipſe interſui . miſe-
randæ cladi illi . quam à Turcis eo tempore res pub.^{ca} Chri-
ſtiana maiorem accepit . quæ ut ſando explicari queat .
verbis eius M^{tes} D. nos veſtras admonerem . ut animo
ſecurè diligenter expenderent . quantum in periculo non
modo Ungaria et Germania . verum etiam nichilum Poloniæ
Regnu . et terra iſta Ruſſia uniuerſa . ex hac tanta Chri-
ſtiani Exercitus ſtrage ſint adducta . Si fuit aliquando
nunc eſt hora maxime nos de ſomno ſurgere . Appropinqua-
uit enim ille . qui tanquam Leo circumiens querit quem deuo-
ret . Nullu quidem ſibi indictu a quoqua et denunciatu
bellu habet Sacra M^{tas} Regia . quæ magiſtra didicit
experientia . nihil eſſe pace vtilius . cuius nomen dulce
res eſt ipſa cum primis ſalutariſ . Semper itaq; M^{tas} eius
a turbulentis conſiliis abhorruit . neq; irritandu a tyg
armis laceſſendu quemqua putavit . etiamſi laceſſita
neq; animu . neq; vires ſibi deſſe oſtendit . Chriſto co-
natus eius adiuvante ad vim cuiusvis propulſanda .

Ne nunc quidem alio eſt animo . quin potius in veteri
more inſtitutoq; ſuo perſeuerare ſtatuit .

Sed ea videt eſſe tempora . quibus maiora . quam unqua
antea Regno diſtinctionib; M^{tes} eius impendent pericula
quare provocare quidem ipſa neminem decrevit : ſed pro-
videndu eſſe nichilomin ſtubis temporib; iſtis cenſet
ſi qua inopinato viſ alicunde maior exiſtat . quemadmodu

propelli queat. Intelligit Sacra M^{tas} Regia quæ sua sit
 quæ hostiū potentia. suis ipsa viribus non esse fidendum pro:
 spectit: sed Christi solius gratia, et misericordia. qui vult ni:
 hilomin⁹ si adiuvare a se velimus. ut et ipsi manus admo:
 ueamus. In hoc itaqz spe omni et fiducia collocata. non in
 currebus non in equis. sed in solo nomine Domini nostri Jesu
 Christi persuadet sibi Sacra M^{tas} Regia. si suorum omnium
 vires coniunctas habeat. etiam si nulla adsint externa
 auxilia. posse se tamen Christo Duce. quamlibet magna
 hostiū vim propulsare. sed si solius Regni copias. id fieri posse
 credat. metuit ne tentare Deo videat. Quam ob rem in
 hoc studium toto quod animi pectore incumbit. ut non modo
 Regni. verum etiam omnium terrarū. ditionūqz suarū vires
 contra vim aliquā maiorem coniunctas habere queat.
 A qua ratione. cum non abhorzere videat magnus Ducat⁹
 Lituaniæ. qui tamen ad Regnum nequaquam pertinet. quanto
 magis æquum est. eandem ad rem suas D. n^{os} vestras vo:
 luntates inclinare. quæ etiam si habeant Iura diversa. idem
 tamen cetero cum Regno corpus sunt. Nichil est necesse re:
 petere eadem. quæ antea quoqz dicta sunt D. nibus vestris
 et quæ ipsi facile pro sua prudentia perspicunt. quæ facile
 sit dispersos vincere. quam difficile in vnu omnes congregatos
 Si quod Deus omen avertat. aliquid de Regno actū esset.
 quæ spes reliqua terris hūis esse posset? Hoc itaqz providen:
 du est omni ratione. ut totū Regni corpus. si quæ vis maior
 sit. ei se opponat. adiunctis etiam eorum auxiliis. qui etsi ad
 Regni corpus non spectant. eidem tamen Domino subsunt.
 Nichil est quod hic legum et patriarū Constitutionū fiat
 mentio. quæ cum ad utilitatem reip. ex latæ sint. ad
 interitū eius vbi eis velle rationis non est. Non hoc
 postulat M^{tas} Regia. ut ad quemvis hostiū impetū
 suas D. n^{os} vestre cum Regno vires coniungant. nichil

illa de iuribus terre huius detractum cupit sed si usus veniat:
quod tamen prohibere divina misericordia dignetur ut potius
hinc aliquis hostis ingruat tum vero postulat S. M. Regia
ut tanquam ad commune incendium restringendum communibus
omnium viribus succurratur. ne si de legum litteris disputare
quam armis libertatem tueri maluerimus. non modo iura
nobis nostra eripiantur. sed nos etiam ipsi una et Comu-
ges liberiq; nostri partim vita fortunisq; omnibus euer-
tamur: partim in dura servitutem captivi ducamur. quae
omnia gracia sua et misericordia procul a nobis Deus
avertere dignetur. Admoneat D. nos v. infelicis
Hungariae casus. quae si coniunctis omnium viribus hostili
potentia resistisset: nondum fortassis ad hanc calamitatem
pervenisset. quae sine lachrimis nemo commemorare potest.
Hoc una secum reputet D. nos vestra. quae fides Regi et dno
debeat. quae id indecorum. quae parum honestum nobis fu-
turum esset. quae a nobilitate virtuteq; nostra prorsus alienum.
Regem et dominum nostrum de nobis bene merentem. de Re-
gno deq; fortunis omnibus dimicantem deserere. neq; peri-
clitanti omni opere nostra adesse. Non est quod D. nos vestra
in id tempus consultationem hac de re renunciant quo armis
potius quam consilio opus futurum esset. Tempori providendum
est. si et Regem nostrum. et nos ipsos saluos esse volumus. Nam
et haec aestas quae instat. quibus est qui certo scire queat. non
modo Ser. mo Rom. Regi. sed et fratri eius Imperatoriae
Mte. graviter his temporibus fortuna est adversata.
quae non minorem. quam Ser. mus Rom. Rex cladem
accepisse certo nuntiatur. quae ex se dubium non est
quin creverint animi communi Christiani nominis hosti.
Omnia itaq; formidat S. M. Regia ac tempori pro-
piciendum suis esse putat. Quapropter in hiis ipsis Co-
mitibus constituent iam tandem D. nos vestra. quibus copias

adesse Regno possint. si quis hostium fiat validior impetus.
 ac ne desint bellorum nervi. pecunia etiam certa contribu-
 enda decernant. qua conducere milites queat. si qua id necessi-
 tas postulet. Hæc sunt de quibus agere me cum D. vestris S.
 M. R. iussit. quæ cum eius generis sint. ut ad salutem earum
 tuenda ad fortunas gerendas pertineant. etiam atque etiam
 pro paterno animo D. nob. v. hortatur S. M. Regia. ne usque
 adeo suæ resp. commodorum. nec suæ ipsius et liberorum.
 Coniungunt suarum salutis obliuisci velint. ut salubribus
 his monitis S. M. Regia obtemperandum non putent.
 Meminerint potius quid Principi suo: quid patriæ suæ debeant.
 atque ad illius utilitatem consilia sua omnia dirigant.
 Quoniam vero allatæ sunt non pridem litteræ ad S. M. Regiam
 a Ser. ma. Domina Maria Hungaricæ Regina. quibus postulat
 ut ratio inueniat quæ per Ser. mu. Do. Danicæ Regem bo-
 minibus eius ultro citroque tuto navigare liceat. Quod
 nisi curatum sit. sibi necesse fore ut aliorum Principum ita
 nostris quoque subditis navigatione interdiceret.
 Ad hæc litterarum exemplum ad me missum D. nob. v. profero
 ut posteaquam legerint. quid ea de re consilii capiendum sit
 S. M. Regia significant. quo commodis harum terrarum
 prospiciant. ut libera omnibus. et secura sit navigatio.

Legatio ad Illmo do: Albertum,
Ducem Prussie. data Mgco dno
Andree de Gorca Castellano:
Posnamien^{is} Vilne^{nsis} xvii Ianua:
rii anno 1542

P Rincipio Or^{ationis} noster Illmo Principem nostro nomine salu-
tabit. et gratiam illi nostrae ac benevolentiae regiae nun-
tiabit. lingua Nepoti nostri char^{issima} mo.

Deinde ad ea quae per litteras nobis uenit. eius Illmo in
hunc modum respondebit

Esse nobis fœdus cu^m Cesare Turcarum. qui etsi hostis est Chri-
stiani nominis. fidem tamen etiam hosti seruare oportere
cu^m eos Deus castigare consueuerit. qui fidem alicui da-
tam fefellerunt. Nos cu^m alia ratione non posse videamur
commissum nobis a Christo gregem tueri. hanc amplexi
sumus quae tutior est uisa. Nunquam prouocandum duxim^{us}
armis. cui nos pareo non esse intelligim^{us} et rationem
inuenimus. qua salua dignitate nostra. regnum nostrum q^{uo}
ad eius fieri posset incolumem conseruare possemus.
Neq^{ue} periculosis temporibus his ausa violandi fœderis
Cesari Turcarum dare uellemus. cu^m praesertim inter ipsos
Principes Christianos. non opinionum modo dissensionem
uerum et animorum ingens diffidui^{um} uideamus. Venit^{is} m^{ultis} m^{ultis}
obsecundandum ducimus. du^m turbas istas Christus ali-
quando sopiat. et tranquillatis rebus. charitatem Christi.
am^{icitia} mutua^m inspiret. quo consencientibus animis. in tu-
enda potius repub^{lica} Christiana. qua^m in aliis quibus.
cunq^{ue} rebus. curas et cogitationes suas consumant
et toto quod aiunt pectore. in eam rem incumbant.
Id si factu^m erit aliquando sub induciarum finem dabit^{ur}

a nobis opera. ut ne et ipsi Christiani Principis officio defuisse videamur. Nunce etiam atque etiam Ill. his eius quid agat debet. beret. ne non se modo. verum et nos et Regnum nostrum apertum in discrimen adducat. Quod si proorsus decretum est) auxilia mittere. hoc saltem provident. pro sua prudentia ut occulte rem gerat. ne ex facto Ill. his eius. si qua id forte emanaret. nos in fraudem aliqua incidamus quod ita demum fieri posse putamus. si pecuniarum potius illis miseret subsidium. quam ut ipsa decretum militum faciat quos in supplicia huius a quibus potest peremittat.

Sigismundo primo Regi Polonie
Bernardus Macziewiczski Castell.
lublmen. Andreas Czarnkewski.
Scholasticus Crac. Nuntius regii
ad Conventum Prohemien a rege
missi

Post humilem etc. Accepimus heri Ser. ma M. vestrae litteras quibus mandare nobis est dignata. ut negotium Regis Danica. et Palatini Rheni de quo ad M. V. S. Regina Maria litteris suis perscripserat. Regni Proceribus exponeremus. eorumque sententia ea in re cognita per pra. ma occasionem M. tem vestra S. certiorum redderemus qua de re cum inter suas D. diu multumque consultaretur omnes fuerunt eius opinionis. et sententiae nihil M. tem vestra Ser. ma consultius facere posse quam ut Ducem Prussiae Gedanen. reliquasque Civitates litteris suis premoneat. ut cum eorum potissimum interfit. ne navigatio ad orientales regiones intercludatur. ut auctoritatem et petitionem suam. similiter M. tas v. Ser. ma. per

suos Nuntios apud Regem Daniae interponant. ne hisce
turbulentis. et periculosis temporibus quicquam in animu
facere inducant. quod et vniuersa Reip.^{ae} Christianae
et subditi vestre M. permixto esse cernitur. hac ea
dem ipsa de re. vniuersus M^{ts} v. S. Senatus simul
aliis curibus vberius perferibet. Reliqua omnia
Deo sit gratia recte et prospere successerunt. contribu
tio per grossos duodecim concessa est ab Nuntis terrarum
Reliquos omnes articulos nomine M^{ts} v. Ser.^{ma} per
nos propositos. in prosperu et felicem M. v. Ser.^{ma} in
Colonia reditu Regni Proceres. et terrarum Nuntii
distulerunt. quem admodu M^{ts} v. S. ex legatione
dominorum Confliariorum paulo post latius intelliget
Fael. me valeat Ser.^{ma} M^{ts} v. cu omni prosperitate
ad multos annos. felix et incolumis. Cui clementia
nob et seruitia nostra perpetuo comendam. Datu
Violeconiae sabbato proximo ante Dominicu Letare
M^o D^o XL II°

Servitores
Bernardus MacZircowstiei
Castellan. et Lubniensis.
Andreas Czarnkowstiei
Scholastic. et Cracouiu.

Legatio ad Petrum Camraturum Archie:
piscopu' Cnesneñ. Lucam de Gorka Epum
Posnamien' per Ioannem Bielniski Cancum
Secretarium Regium

X. 1543u Arcybiskupowi Xiędzu Cuiawskiemu Biskupowi
powiedzianowski laski nasse tak ma Xiawe Biskupski
mowiedzi imieniem nassim. Przechodząc powie Bism
michi listy i Cola od ich M. ktorim nam o Znamnia
iss slyc przedzi. Ze ani do stachki w listach nassich
bilo pissano. ani przedz posli. na powiatowich Seimied
powiedzano. iz bi bili poslowie z Zupelnemi mocami o:
brani. wactpliwosc ich M. panowie michi o mocach po:
selskich. Jest iem sadane Zupelne. a tak dla tego.
postanowili suimi Zebi w Piotrkowie spolem slyc Zie:
chali na dzien swiatlego Andrzeja. ale iesze pozniej
I tam wiadziawsy slyc. iesli bi Zupelne moci michi tedi bi
kenam do Crakowa przedzechali. a iesli bi Zupelne
moci niemichi. tedi bi bez nich sami prozno bradz przed
slyc spraw rzedzi pospolitei miechdzick. ktora rzedz iesly
nam z wielkiem podziwieniem. iss slyc tak przed ich M
radi nasse w omich Ziemiach przednieiss. letmo rzedz
przedziwiodla. a bowiem baczimi w idem nie mal. ubli:
zenie Zwiexchnosci nassci. gdi bi slyc miali Biazdi abo
radi iaku czenie. o kolo potrzeb rzedzi pospolitei
best wolici a roztwarzania nassego. a lso insh iesly
rzedz wiadoma kozdemu w omich Ziemiach a Zula:
scza v. M. i imim Panom radam ktorzi bili w Colie
na seimie. Ze wolcia nassa nie iesly Zebi w Piotrkowie
Sziem iaki biadz mial. bosmi lso listem i Mandatem

nassim cZnaimili . na Sziem Ziemskei Colskie Zofni
Piotekonskei Sziem ktori mial biec na S. Andrzei
dlia choroki nassei i maiać letemv rada i poZwo-
lienie tak rad nassich iako thes poddamich Zwielia
Ziem powolnich do Crakowa przeloZili . Za ktorimi
przeloZeniemi Ziad w Piotrowie biec nie moze
slusnie . a tale mi napominami Ziad Za Arcybiskupa
i Ziad Za Biskupa Cuiawskie . abi osobami swemi
do Piotrowa na Zadne ZiaZdi . abo Seimi nie iedZili
ani S Polski ktorzi od Ziem ssa do nas poslani Zadnich
namow nie cZinili . bez nasz a bez iusich rad nassich
sktorimi mi wsspolek a nie roZdzielni Sziem a ra-
da . o rZeczi pospolitei mi cZ w Crakowie a nie indzi
chcemi . Bo iesli bi lBo ich M. radami nassemi bZdac
inaeZei . a nad wolie nasse leu Zlemv przeleladu a
nieporadzic nassei . cZinili . Niemogli bismi lBego Za
dobrze przeimowac i roZumieli bismi w lBem nie ia-
kie vblizenie dostoinstwu nasse . Takow iednak i to
co ssi ius stalo iZ bez wolie nassei a po przeloZe-
niu Seimv S Piotrowa do Crakowa ZiaZd sobie
opowiedZili ich M. s Polski nie malo nam mielibosZi
preZimioslo . o cZim chcemi Zich M. gdi v nasz bZda
i Ziuschemi pani monieZ .

To lBosz co do nasz pissali . Ze bi ssi obladzenie sthalo
s Cancellarii nassoi Ze nie pissano w liseZiach ani
preZeb posli wskazano do Sliachki . abi Z Zupelnemi mo-
cami posli obrali Ziane Bielnistki obmowi . i ni-
wiedZie lBim obieZaiem iako sama rZec sie w pra-
wdzie ma . iss sie Zadne obladzenie nie stalo w pi-
saniu . abo w roskazaniu poslom . bo i poslom dano
na liseZiach nassich roskazanie . ktore listy do nich pi-
sano . iZ bi mowili o moc Zupelna abi bila poslom

możl bić skoneżon iż wiec ie° C M. tho mi wdzięczno
a nie laſkawić przymować racz. mnie the° ſprawa
wiara litko ieſt. Tak iako mi ie° C M. roſkazać racz
abich do Piſkowa mi iſdzil. veżim na them doſſieć
wolici a roſkazaniu ie° C M. Co ſie roſkazania ie°
M. dokieże abich leoniedmie boſb miſkama iechał na
Sziem do Crakowa. Mam ſobie za to iż mi bilo po:
18r3eba ie° C M. tak ſrogiego leu mnie wſkazania
gdſſ ie° C M. ianno ieſt iż ia z mlodoſci meї zwiſleu
leozdem laſkawie° ie° C M. roſkazaniu doſſieć eżim
Mam ſſobie za to iż mi ie° C M. na tho doſtoieſtwo
wezwawſſi i na wiſſi acz niedoſtoie° Stan poſtawi:
wſſi acz nie w pierwej laſce ſweї miłoſeżiwie miał
racz zachowac. Znaieć iżem zawſze dali pan
Bog ie° C M. i z r3eć poſpolitei wiernie cnotli:
nie ſłužil. co ie° C M. ſkutkiem poźnawac racz
wedlic moźnoſci meї a na meї acz mi doſcipnei
wſſakob ia to od ie° C M. iako mi° naimiłoſeiuſſe°
Pana ſſpokora przymuie. Co ſie iechania do
Crakowa dokieże. ſa thego pėwne przedzi. ktore koſſ
ie° C M. przez mię mogli bić powiedani. przez ſſie
mnie przed ino winikac. nie godzi. wſſakob pana
Boga wſſechnogace° laſki w thim wſiwaieć. bide
ſſie w 18im tak zachowinal iako ani od ie° C M.
ani żadnego winowan bić nie bende mógł ſuſſmie.

Serwilem

Consiliarii regni Polonie in Conuentu
Liotreniensi congregati Sigismundo
primo Regi Polonie

Scitatum nostram addictis. maius perpetuaq; M. V. R. sub:
missis in primis deferimus.
Non ignorat M. V. Regia Palatinatus Sandomizien
dimidia fere partem esse minoris Polonie. excepta Russia
cuius Palatinatus homines honesti. et Nobiles querunt
magnas dilationes. et intermissione sibi fieri a iudicio
terrestri in administranda iustitia. etiam cum habet iudi:
cem et subiudicem quemlibet diligens. Nam propter
magna locorum in quibus iudicia exercent interualla
causarumq; multitudinem plurimae causae pendere so:
lent. non decise ad X. XV. atq; etiam XX annos ma:
gna cum iniuria et incommodo hominum. multa multorum
producta et monumenta percunt. dum festinatione iu:
dicis in acta non referuntur nec inscribuntur.

Quae hoc sunt ipsis grauiora et intolerabiliora. quod
vicinius Palatinus Lublinus licet longe minor tamen
duos iudices habet. Palatinus autem Russia quinque.
postulant igitur Nuncios Palatinatus illius. nomine totius
nobilitatis. et ipsorum petitis. reliqui omnes Nuncios
non minus assentiunt. nobis quoque minime aduersan:
tibus. ut ipsi tres iudices. tres subiudices con:
sistant. Nempe Sandomiziae. et Chencini unus.
alter Radomiae. et in Opoczna. tertius Vislitiae.

et Lilsuæ quod commodissimè fieri nunc potest quando
iudex et Subiudex mortui sunt. Notarius quam diu ipse
qui nunc est obtinebit. ut fungatur suo munere apud omnia
illa tria Iudicia per vicarios et substitutos iuratos.
emolumenta quoque omnia percipiat. quando vero vel euehi
et ad altiorum honoris gradum. vel quod absit mori con
tingerit. ut tunc deinde huiusmodi Notarii constituantur. Itaque
rogamus omnes patres et Nuncios Altem v. R. ut eo
rum hominum æquas et arbitrantur preces. exaudiat.
collatoque quod primum Palatinatu Sandominiensi triu Iudicium
totidem Subiudicium electionem iudici eis iubeat. Consu
luerit in eo plurimum Altes v. Regia utilitati et iustitiae
bonorum virorum. quos etiam male habet improbitas et
perfidia ministerialium quos vocant. quibus vbi cogunt
ad contestanda damna et iniurias. Non vixit si iudices
et Subiudices propinquos haberent. usque enim potius ut
poterit probis. et fidedignis viris viderentur. celeriusque et
expeditius omnino suum quisque ius obtineret. non dubi
tamus Altem v. R. ad eorum hanc et nostram omnium
postulata voluntatem suam benigne accommodaturam esse.
Quam ut Deus opt. Max. diutius sospitem seruet.
et incolumem assidue precamur. Piotecomia XXIII^a
Marcii. M^o D^o XLII°.

Sigismundus primus Rex Polonie
Isabelle Regine Hungarie

Sigismundus .I. Rex Polonie

Ex. ma. et. c. Nihil est quod nobis gratias agat M. h. v. de pecunia sibi per nos suppeditata. Functi cui sumus officio nostro paterno. quod in nobis nunquam desiderari a M. h. v. patimur. Quare et hoc summa cura et diligencia facturi sumus quod a nobis postulat. ut rationes illius in tuto collocare conemur. Illud in primis. ut ex his locis in quibus nunc est. ad nostrum Regnum commigrandi ei facultatem faciamus. Non pridem aduenit huc generosus Petrus Lubomirski. Aulicus noster. qui nos etiam consueti morbo nostro laborantes iuvit. Ex quo iam Dei beneficio recreari. et conualescere cepimus. Simul atque tamen rediit eis. quamlibet aegri. nulla prorsus mora interposita. ad Consiliarios Regni nostri qui nunc Piotecomicum Comitatus interfunt. Cubicularium nostrum misimus. qui ut celeriter suum nobis ea de re consilium perscriberent admonuimus. quod quidem in horas expectamus. quamprimum eius participes facti fuerimus. dabitur a nobis opera. ut quod sine Regni nostri periculo fieri poterit. M. h. v. prospicere possimus. Illud nos reddidit non. nihil perplexos quod renunciat nobis. per Consiliarios suos M. h. v. noua quaedam pacta fecisse. iamque de eo quo commigrandum illi sit transgisse. qua de re. nihil esse nobis a M. h. v. scriptum satis mirari non possumus. Quod si ita se res habet. quemadmodum pro certo nobis dicitur. pugnare id curio videtur quod Aulicus nobis noster nunchauit.

Nob nihilominus paterno nostro officio defuturi non sumus
Sed a M^{te} v. de nouis iis tractibus iis ceterisque interim
fieri cupimus. ut ad rem nata consiliu nostru accomodare
possimus. Datu Vilnae XXI. Marcii. Anno dñi M^o D^o
XVI°

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliarius Terrarum Prussie

R^{ex} Sigismundus I. Rex Polonie.
R^{ex} n^{ost}ri et Mag^{ist}rⁱ et^{er}. Quia offensus fuerit non nihil animus
nostre. q^{ui} a S. et f. vestris. nihil postulationibus nostris da-
tu loci fuerit obscure ferre non potuimus. Monebat nos rei
indignitas. q^{ui} non ea qua pax erat nostri rationem vide-
bamus habere. Neq^{ue} vero minus monebat id. q^{ui} cu tot ad
Comitia Legationibus vsi. non priuatu nostru. sed publi-
cu Terraru nostraru Prussie commodu quesuissemus
nihil nobis tamen profici potuerit. Itaq^{ue} repulsa hanc
sunt. ut S. vestra vocant protelationem in ea partem
acceperamus. ut abiicisse S. et f. vestras Terraru ista-
ru Prussie cura et Reip^{ublice} rationes quibus cunq^{ue} tan-
dem de causis. posthabuisse proptus interpretamur.
Ita enim nunc sunt tempora. ut non protelatione. sed actione
opus sit. si salua esse Reip^{ublica} volumus. Nam nisi cito
subuentu sit. periculu est. ne quod Deus omen obruat
frustra demorsu subueniendi rationes quaxante. Quare
iustis rationibus commoti fuisse videmur. quod quoru
rationibus omni ratione prospectu cupiebamus. eos
et dignitatis nostre paru memores. et publica Patrie
sue utilitatis. proptus oblitos esse credidamus.

Sed lectis litteris S. et f. vestrarum, et prudentere et
 officiose scriptis, facile sumus adducti ut voluntaria
 oblivione, quae acta essent omnia conterezerem. I. fuitq;
 nobis id gratum, qd S. vestra et erga nos observantia et
 erga patria sua studium non vulgare declararent. Quodq;
 ipse a nobis postularent ut nunctu ad Comitia terrarum
 istarum mitteremus. Spem haud dubia ostendentis fore,
 ut et postulationis nostrae, et presentis necessitatis, quae
 non Regno maiore nostro quam terris nostris Prussiae im-
 penderet, ratio haberetur, quonia vero quod litteris ad
 nos suis S. et f. vestrae perscripserunt, id ipsum ita futu-
 rum aliquanto a nobis confirmaretur. Respondens Do. Samuel
 Episcopus Ploccen. Regni nostri Procancelarius, eius con-
 siliis adducti, misimus non ita pridem Cubicularium nostrum.
 Nunc a S. et f. vestris postulamus atq; eas hortamur, ut
 opera sua interponant, ne idem in hac, quod in aliis
 nostris Legationibus nobis eveniat. Vident S. et f. vestrae
 quae nunc sunt tempora, quantum in discrimen adducta sit
 universa reipub. Christiana. Quod nisi nos Deus respi-
 cere fuerit dignatus, nisi hanc mentem nobis dederit,
 ut privata rerum cura posthabita, coniunctis et animis
 et viribus, in tuenda reipub. studium incumbamus, quae
 sunt metuenda, facile pro sua prudentia S. et f. vestrae per-
 spiciunt, sed haec orator in Comitibus noster narrabit
 copiosius. Porro quo minus afferretur pecunia, quo in
 loco S. et f. vestris visu fuerit, et ratio de perceptis red-
 datur, causa non dicimus. Nos enim non in nostrum pri-
 vatum usum, sed in reipub. necessitatem contribuere ea
 postulamus. A qua quidem Contributione neminem
 immunitum esse volumus. Quam obrem et ad nostrae
 Civitatis Gedanensis Senatum scripsimus, ut quae pecunia
 nostro nomine exacta concessu nostro, in suam Civitatemq;

usu conuerterebat. eam deinceps cum illa coniungat. quæ fu-
erit a reliquis terrarum nostrarum Prussia ordinibus collata.
Quod ut ita fiat. S. et f. vestris curæ esse volumus.
quæ quod constitutione terrarum nostrarum Prussia faciunt
mentionem. nihil nos ea re offendi recte sibi persuadeant.
Neque enim aut fecisse nos quicquam contra illas. aut facere
unquam velle suspicari recte potest. Quod adstringi po-
tunt Iudicia S. et f. vestre atqz a cognoscendis causis Ci-
uilibus se liberari. satis ne id expediat. nos quidem non
videmus. Ipse se cum diligentius reputent. ac quid potant
confiderent. Nos tanta de re nihil nobis esse statuendum
putamus. nisi cunctis terrarum nostrarum Prussia ordini-
bus. consensientibus. Quam ob rem in huius Comitibus.
S. et f. vestre. in omnes partes accurate difficiant
sit ne e re futurum. ut qua cupiunt ratione adstringan-
tur Iudicia. quam cupiant hoc onere leuari S. et f.
vestre. facile nos quidem perspicimus: sed an idem
cupiant in quorum interesse videtur. ut ad Comitibus
fiat appellatio. certi et explorati nihil habemus.
Nollemus autem ita optimatum desiderio per nos satis-
factum. ut qui sunt inferioris loci atqz ordinis. huius que-
rendi de nobis occasionem dedisse videremur. Quod si
idem cunctis ordinibus visum erit. nos quod ex usu omnium
fore videbitur. non grauati faciemus.
Quod suadent S. et f. vestre. ut propter ea pericula. quæ
nostro Regno grania nunc impendere videntur. illi nos
restituamus. quo presentes emergentibus malis consulere
possimus id nos Deo bene iuvante. libenter sumus fa-
cturi. modo ut prius magni Ducatus huius nostri quicquid
consulam. Cuius rationes posteaqua fuerint per nos
constitutæ. consilium. S. et f. v. secuti in Regno nobis no-
strum conferem. Vilna penultima Martii M^o D^o X^o ii^o

Legatio à Ioachimo Marchione Brnn:
debnrger ad sigismundū primū regē Polonie

Salute dicta et eam quam patri filius
debet observantia

Non ignorat M^{tas} vestra Regni et Marchionatus terras
præteritis annis clausas fuisse. ita ut subditis M^{tis} v^{stra}
mercatoribus. non fuerit permisso in Germania ad merca:
tu proficisci. unde ad Ill^m domini Ducem et ad Civitate^m
eius Francfordien^m. non parvū detrimētū emporii ratione per:
veniebat. Quamvis autem inter M^{tem} v. et Ill^m domini
Marchionis parentem ante viginti annos de Emporio con:
tractus quidam facti et descripti fuerunt: nimirū ut citra
vllū impedimentū subditi M^{tis} v. per vniuersa Marchia^m
Francfordia vsqz merca^{re} possent. Quonia^m vero postea
permisso est Mercatoribus euehere merces. ingens ex eo
damnum accepit Marchia: ita ut nisi antiquatu sit edi:
ctu de via claudenda. ceteris contractibus. commodis
futuris incredibilem iactura Marchia sit factura.

Non meminit autem Ill^m mus Marchio. q^d sua hoc culpa
acciderit. q^dqz offenderit aliqui M^{tem} v. quinchia^m affe:
mitatem cu illa contraxit. Quod si aliqua bellā
orirento contra M^{tem} v. quæ Deus auertat. promittit
Ill^m tas eius. non modo cu vniuersa Marchia sed etia^m
in propria persona cu amicis suis in auxilium venire
ad Regalia eius defendenda. Spem habet q^d et vestra

M^{te} non ipsius modo Ill^{te} bene affecta. sed etiam terris
eius sit tanquam clemens. mus Rex. defensor et tutor.
Ac ideo petit ut antiquare velit aediola sua. Divina
autem dispositione factum est. ut hac de re consultaret Ill^{tas}
eius. q^{uod} media quaedam utriusq^{ue} terris utilia sunt inuenta
modo M^{tas} vestra. velit iam ordinare pro suis et Ill^{tas}
eius ac terrarum utriusq^{ue} commodis. secundum quod Ill^{tas}
eius se gerere sciet. quod se obedienter facturum offert.

Manifestum est. q^{uod} plurimum mercium ex ditionib^{us} M^{tas}
vestrae in Germania deportantur. et quoniam ad varia loca
mercibus exportantur. non potest M^{tas} v. certa habere
scientiam. de vectigalibus et ponderibus: consulit itaq^{ue}
dominus Marchio. ut M^{tas} vestra omnes mercibus. quae
Centenariis ponderantur et in Germania feruntur. per Posna-
miam ferri iubeat. ita ut Caesarea M^{tas} per Antuerpiam.
Novit enim procul dubio M^{tas} vestra. q^{uod} multis seculis ex
Portugalia Venetias versus mercibus vehabantur. sed post
affinitatem contractam. inter Caesarem et Regem Portuga-
liae vehi Venetias desierunt. et magno commodo Caesa-
rea M^{tas}. multorum milionum Antuerpiam vehi coeperunt.
Quod si ad eundem modum ad commodum Regalium domini
Marchionis Centenaria bona per Posnamiam veherentur
tum habitura esset M^{tas} vestra legitima pondora et vec-
tigalia auferrentur. hac ratione commoda M^{tas} vestra
aedificarentur. meliorarentur. Praecipue Posnamia magnam
esset emolumentum percipitura. ita ut nullis verbis
satis queat explicari: fiscus M^{tas} v. multis millibus
Ducatorum auferretur.

Quoniam vero ex ditionibus M^{tas} vestrae multa ad loca
bona aguntur. neq^{ue} reperitur locus ullus aut portus

verus quo agi possint cum subditorum M^{tes} v. commodo.
 Vult M^{tem} vestra D. Marchio quicunque bonos ex ter-
 ris illius in Germania acie fuerint ut agant Francofor-
 dia. et ibi sitemporium et mercatus ibi lex quotannis
 habeatur. quod ubique per omnes Imperii status dominus
 Marchio promulgare faceret. futurumque id esset. magno cum
 Regni commodo.

In dilectionibus M^{tes} v. et in Marchia minore sumptu a-
 gere potest mercator. quod longe secus est. si per alias terras
 bonos agat: immenso enim sumptu gravatur non solum re:
 ctigalibus. pascuorumque caritate: sed etiam quemadmodum ex
 fide dignissimo. et omni exceptione maiore teste Isaac Iulao
 cognoscere licet. qui duxit eo equos Turcicos. ex quo in:
 terroget M^{tas} v. est enim fide dignus: is uno die quinque
 millibus floribus per practicas mercatorum Germanorum est
 emunctus: et coactus est bonos minimo vendere quod
 ne postea fiat in gente tam sancta et electa provideri potest.

Tertio ne M^{tas} vestra aliquid esse petulantiae putet
 in domino Marchione in hac re. ex qua non modo ad
 Marchiam. sed et ad vestra M^{tes} fisco. plurimum emolu-
 menti pervenit. Expertus est procul dubio M^{tas} v^{ra}
 quod non recipitur moneta illius in Germania. qua ex re
 multa millia coguntur amittere subditi Mercatores
 M^{tes} vestra. Tunc sciat M^{tas} vestra. quod Deus e caelo
 domino Marchioni magnam felicitatem tribuit. quod tantum
 argenti acquisivit eius Ill^{tas}. ut cogitet eundem talentos
 eodem valore et pondere. quo cudit Ser. mus Rex Rom:
 et dominus Dux Saxoniae. Rogat itaque M^{tem} vestra
 ut se cum Ill^{te} eius ut moneta eius velit aequare. Et si
 hoc possit apud M^{tem} vestra obtinere. vellet dominus
 Marchio eodem grano pondere. et valore. in terris suis

moneta eundem . ac serio mandabit . ut per totam
Marchiam M^{ti}s vestrae moneta accipere liceantur
ita ut suam ipsius : petendo . ut eundem sua moneta
in Regno M^{ti}s v. accipiat . ut ne utrobique permu-
tatione sit opus . nam et Imperii . et Regni mercatorum
Francofordiae moneta invenire possent . qua citra per-
mutationem . utriusque parti satisfieri possit q^d quotannis
multa millia afferret in commodum terrarum M^{ti}s vestrae .

Summa summarum ut M^{tas} vestrae incredibile commodum
cum ingenti consolatione sua percipere possit . debet sci-
re . q^d tam per fluvium Vartam . pro multis millibus floz^z
versus Francofordiam . et Stetin frumentum est demissum .
Si M^{tas} vestrae centenaria bona permitteret navigio
imponi Posnamiae . inde possent pervenire Francofor-
diae sumptu minore . posset tantum tributum inde cadere
M^{ti} v. Posnamiae . ut nulla id oratione explicari possit .
hac ratione quod dat mercatorum vectori a singulis
Centenariis . versus Francofordiam singulos floz^z flumi-
ne pervenire posset . quinq^z aut sex grossi . de reliquo
daretur Delonem M^{ti} vestrae . Deinde nullum est dam-
num metuendum in flumine . Nam scit M^{tas} v. q^d in
Mezset per predones magna damna fiebant . quae per
hac consilia caveri possint . Quod vero attinet thelo-
nea persolvenda D. Marchioni a mercatoribus Regni
vestrae M^{ti} potestatem permittit . quantum sit solvendum
statuendi ut ne suspecta sit eo nomine . quasi gravare
velit Regni mercatores .

Hec sunt quae postulat Ill. mus D. Marchio quae si obtinu-
erit . tu vestrae M^{ti} clemencia et charitas Regi domino
et patri suo omni obsequia filiali promereri studabit .
Et nos gens sancta et electa sicut M^{ti}s v. obedientibus
famuli . volumus nos commendatos esse M^{ti} vestrae . sub
spe consolatorum boni et clemenciae responsi .

Responsum à rege Sigismundo primo
datum Nuntio domini Ioachimi Marchi:
omnis Brandenburgi Vilne penultima
Martii 1542

QVae a D. vestra Ill. mi D. Marchionis nomine
sunt renunciata ea S. M. Regia probe intellexit ac
primum quidem agit gratias Ill. mo Do. Marchioni filio
suo char. mo. quod ea consilia quae ex usu et totius Re-
gni et magno S. M. eius commodo fore arbitrantur. cum
illa communicaverit. viamque et rationem ostenderit
qua ingens ad utriusque ditionem emolumentum peruenire
possit. facile perspiciat S. M. Regia. haec ex summo Ill.
eius erga se studio proficisci. atque hunc eius animum com-
plectitur. Ceterum de re tanta fas non esse putat sibi
quicquam statuer. nisi iam prius ad Regni sui Senatores
et Consiliarios detulerit. Itaque de ea consultationem
in ea quae proxime in Regno Comitia habebuntur. re-
ciendum putavit. Vbi quoderit sententia omnium ordinum
constitutum. de eo faciet Ill. eius certiorum. Porro quod
petit Ill. mus Princeps dari sibi potestatem Imperii sti-
pendio aliquot hominum millia e Regno nostro educendi
quod sine illius periculo fieri possit. in eo quoque agno-
scit S. M. R. non vulgare studium erga se Ill. eius
quod nihil petendum existimet. quod sit cum Regni
periculo coniunctum. sed hoc non ignorare Ill. eius
sibi persuadeat. absque magno Regni discrimine facere
S. M. Regiam non posse. ut suis contra Turcas mili-
tandi potestatem permittat. quibus cum factus. cum illi

sit violatum id interpretaturus esset Caesar Turcom
si cuiuscunque tandem armis in adversarios suos Ca:
lreis homines S. M. Regia vexari videret qui si unus
etiam aut alter ex Regno contra se militantem videat
expostulare consuevit quanto id esset acerbius laturus
ut ruptum prorsus factum interpretaturus si aliquot milia
educta e Regno perciperet. huc accedit quod ipsa
quoque M. tas Regia opus habitura videtur militibus
contra Tartaros et Valachos quos in Regno delio:
neque suas incursionem cogitare intellexit. Quorum
vim ut propulsare queat retinenda illi sunt Regni
praesidia bona itaque spe est M. tas S. Regia Ill. eius
cum et necessitatem qua premi videtur et pericula
qua Regno impendent se cum reputauerit in optima par:
tem acceptura quod huic illius desiderio satisfacere S.
M. Regia non potest.

Quod consilium sibi dari velit Ill. eius a S. M. Regia
quando quidem deferatur Ill. eius supremi Ducis Exor:
citum officium utrum suscipiendum nec ne censcat. Videt S.
M. tas Regia coniunctum hic cum summo honore summum
esse periculum ac honorem quidem tantum Ill. eius delatum
plurimum gratulatur. Sed pro paterno suo erga illam animo
non potest de periculo quod subeundum videtur non esse
vehementer sollicita. Quoniam vero nullum preclarum
facinus absque periculo esse potest atque una haec est ad su:
ma gloriae perueniendi via. Si quis periculum adire pro
avis praesertim et sociis pro patria sua non recuset non
dissuadet S. M. Regia quominus quo mandat Ill. h. eius
promittit ex qua tantum laudis et gloriae consequi potest
verum etiam atque etiam ut et suas et adversarios vires se:
cum expendat hortatur neque nisi cum apparatu viderit
qui par sit ad hostilem impetum propulsandum munus hoc
subeat

subeat. iam enim hostis hic dedit multa documenta. vi-
rius suarum et sine certo periculo contemni non possit. Ex
re itaque nata consilium Ill. eius capere poterit. neque nisi
virum satis habeat. nisi et exercitus validus. et apparatus
bellicus ad repellendum hostium vim idoneus videat munus
hoc suscipiet. Quod si susceperit. precatur a deo S. M. Regia
Ill. eius prosperos successus. felicibusque quo ductu illius et
auspiciis. re bene gesta victoria et triumphus de hoste de-
portare. ac cum suo nomine ingentem laudem et gloriam
comparare. tum universae reip. ex periclitanti. eo adiu-
vante. qui vera salus est salutem adferre queat.

Quod vero ultro promittit. Ill. eius se rationibus Ser. ma-
dominae Reginae Hungariae praesto ad futura. Deo gra-
tias agit. S. M. Regia atque cum hoc officio fungetur
ut omni ope illi adesse velit. rationesque eius consiliu-
re. magnopere velit. S. M. Regia. alteri illius filiae
suae sorori suae ne desit. quare cum sibi laudem concili-
abit. tum ipsa S. M. R. magno beneficio obstringet
quae libens factura est. ut mittat etiam ad Ill. ma Con-
iugem Ill. eius filiam suam charis. ma qui illam consolatur
et dolorem eius mitiget. quem ex absentia Ill. eius
perceptura esset.

Quod superest a D. vestra postulat. ut cum ad Ill. eius
redierit quam officiosissime S. M. Regia verbis ea
salutet. omnem a Deo felicitatem precetur. ac omnia
a M. eius paterna officia deferat ac polliceatur.

Responsum à Sigismundo primo rege
Polonie Nuncijs Ioachimi Marchionis
Brandeburgen et Hednigis uxoris eius,
Regimini datum Vilne Aprilis

1542

Sacra M^{tas} Regia sanè intellexit, quæ fuerit postula-
tio Ill^{ms} max dominæ Hednigis filia sue char^{ms} max. Pro pa-
terno suo erga Ill^{em} eius amore, cuperet vehementer
illius desiderio satisficere. Quid enim illius M^{te} gratius
accidere posset, aut optatius, quæ si nepotem suum sua
missum affluentem fortunis omnibus videre daretur
in quo amando, nihil his ipsis, qui eum genuerunt Ill^{ms} mis
parentibus concedit, quod eum sibi Iure suo vindicat, et
suum esse filium, aut si quid filio potest esse charius contendit
nunquam ut ipsi magis Ill^{ms} mi parentes omnibus copiis
et ornamentis eum auctu cupiant, et honestatu q^z quan-
topere id ipsa cupit Sacra M^{tas} Regia, sed et forius
venit D^o vestra alteri iam dignitate quam potuit man-
data, et si maxime tempore venisset, veretur tamen
M^{tas} eius, ut aliquid proficere potuisset. Nam per
constitutiones Regni in quas iuravit M^{tas} eius, non
modo Senatorias dignitates, sed ne minora quidem officia
illi auferre cui quæ licet, qui non sit indigena. Nominatum
autem illud cautu est, ne Principes quorumcunq^z liberi
in Senatu Regni locu habere possent. Recens eius
rei exemplum, Ill^{ms} mus ipse Dominus Marchio memi-
nisse potest, cum ante annos plus minus viginti, Ploceus
Episcopus esset mortuus in demortui locu successerat
Sanct^{ms} mus Dominus noster eius sororis filius, quem

pro hac tam arcta necessitudine. in eum locum prouectum Sacra
 Mtes Regia. cui libens admodum videret adeo fuit recla-
 matum ab omnibus Regni sui Consiliariis nulla ut ratio:
 ne adduci potuerunt. ut eum in consilio locum habere pate-
 rentur. ita ut inuito etiam Pontifice. cuius ita ut esse de-
 bet. summa est apud nos authoritas. alium Elceum Episcopum
 eo quem Sanctitas eius volebat reiecto necesse fuerit
 per Sacra hanc Mtem Regiam nominari. Quam ob rem
 hac quidem in parte quod maxime vellet. gratificari
 Mtes eius Ill. ma filia suae nequaquam potest. Sed si qua
 via et ratio alia ostendi posset. amandorum Nepotum
 Mtes eius. nullum in se beniuolentissimi animi officium re-
 quirere pacitur. faciet omnia sedulo. ut omnes intelli-
 gant. studium Mtes suum nequaquam defuisse.

Quod vero cupere se significat Ill. tas eius. Ser. mo
 Dominum parentem suum Sacra Mtem hanc Regiam visere
 gratissima accidit Mti eius voluntas haec illius. qua
 suam erga paternam hanc Mtem eius pietatem de-
 clarat. quae certe non minore illius. quam illa huius
 visendi ardet desiderio. Quam enim in terris volu-
 ptatem capere posset. maiorem quam si charissima
 filia alloquendi. si parvulos ex ea Nepotes. ex collo-
 pendentibus. videndi et complexandi potestas daretur.
 Nullus in vita dies illucescere posset. Mti eius laetior
 quam quo haec illi facultas diuinitus esset oblata
 quam dari sibi quantopere expectaret. ipsa testis
 esse potest locupletis Ill. tas eius. Nam quo tempore ma-
 xime videbatur id esse opportunum. cum nuptias Ser. mo
 filio suo faceret. magno studio Ill. tem eius atqz una
 Ill. ma Coniugem eius ad illas invitauit: qua tunc occa-
 sione neglecta. non facile similem aliam offerri posse videt.

Deliberatum est nunc M^{tes} Regia Cracovia proficisci,
quo si Deus quod speramus et optamus eam incolu-
mem perduxerit, excipiant eam ibi aestus Comitiorum
in quibus vix respirandi dabitur ulla facultas. Gra-
uissimis enim de rebus habenda erit consultatio, ut
longi subselii futura esse videatur: succedet postea tem-
pus gerendis iam rebus aptum, quo magnos futuros motus
M^{tes} Regia praevidet. Itaque quem diem Ill^{te} eius
constituat ad se veniendi, statuere adhuc non potest
verum ubi Cracovia Deo bene iuvante, nicolumis advene-
rit, absolutis Regni Comitibus, quo tempore id commodius
fieri queat difficiet. Interea vero et Ill^{te} eius ac Illmo
domino Marchioni Principi Electori liberis suis char^{mis}
felic^{ma} quaeque precatur, ac a Do^{no} vestra postulat
ut cum ad Ill^{tes} eam sana quod optat redierit, quae officios^{is}
sunt illas verbes M^{tes} Regia salutet. Cui nihil potest au-
ditu grauius accidere, quae si Ill^{te}bus eorum ex animi
sententia cadere omnia intelligat, quae optat q^z lon-
gissimo tempore diuina clementia nicolumis conser-
uari.

Sigismundus primus Rex Polonie
 Iudicibus Camere Imperialis

Sigismundus I. Rex Polonie.

Mag. cc. Generosi strenui et eruditi amici sincere nobis dilecti. Quae scripserunt S^{tes} vestrae de causa Lucae Re: Zek. et Joannis. ea sane intelleximus. sed ad litteras nras nihil nobis responsu esse videmus. quod nobis miru non est. Neqz em villo iure fieri posse intelligunt S. vestrae. ut valeat executoris sententia. non valeat iudicis. Non e: quorant causa fuisse in Regno nostro Iudicio terminata. neqz preter executionem quicqua defuisse. quominus ad Ius suu nosse perveniret. Interea tamen scribunt nobis de iuratoria cautione per Lucam praestita. ne actionem suam si quam adversus Joannem habere se praetenderet. coram alio qua ordinario iudice. et competenti intentaret. Quem admodu ad cautionem hanc praestandam. per Joannem adactus sit. de eo tacere fatuis dicimus. Sed actu ut ageret. et de nostro Iudicio aliud esse iudicium vellet. id a S. vestris decretu non est. Cum itaqz non egerit modo. sed etiam peregerit causa sua. ante praestitam cautionem. hanc et rei per nos iudicatae executionem Norimbergae postulaverit. Expendant secum S^{tes} vestrae decuerit ne officiu Norimbergense ut nostra sententiae iudices pro executoribus esse vellent atqz illud una considerent. ferenda ne nobis sit hac indignitas. In eo pendet tota hac controuersia iudicis ne an Executoris sententia valere debeat. Miservunt

ad nos Norembergensem sententia a se latam post fide:
iussoria cautionem a Luca prestita in latinum versam
que cu lecta coram nobis fuisset. vidimus sententia lata
ubi neqz actor. neqz reus. neqz iudex erat ullus. Lucas
enim nulla de re Joanni actionem intentavit. neqz ut co:
gnitio fieret. per Iudicium Norembergensem postulavit. sed
rei per nos Judicatae. executionem decerni petiit.
Hic loco executionis decretum factum est. quod nullo Jure
licere intelligunt S. les vestre. Et interea tamen a
nobis postulant. ut cu Jus suu homo noster consequi
non possit. jus illi tamen pignorationis non concedamus
quod vnu esse solet in his casibus remedium Juris conse:
quendi. Nos si qua cogitant vicissim Norembergensem
ea non movent. sed pro eo studio quo sumus erga Ser.^{mos}
et excellentiss. fratres Imper. et Regia Rom. Mib.
fratres et consanguineos nostros char.^{mos} nollem Illarum
subditos cu nostris committere. Itaqz nonnullis etiam
Regni nostri Consiliariis hoc a nobis potentibus. con:
sultationem de causa hac ad felicem nostrum in
Regnum reditum revocimus. Et ut aequitas nostra nota
sit omnibus. si conveniunt Ser.^{mi} Domini Romanoru
Regis et nostri commissarii. quemadmodum convenire
debent. cause huius cognitionem libenter eis permittemus
ut planu fiat omnibus. nobis ne nostrum hominem. an suu
Cuiem Norembergensibus defendendi causa sit iustior.
Optamus S. vestras bene valere. Dato vltice Die pe:
nultima Mensis Martii. Anno dñi M^o D^o XL ii^o

Poselstwo do Cesarza Turczkiego
Iacuboni Viliamowskiemu dat Vilne
vigesima tertia Aprilis 1542

Gdy przedziob do Cesarza Turczke: na dwor przed:
leiem wedle obiedain Bassam ssi opowie sztharssim
a one imieniem nassim i Sma nasse: iako sz przed thim
Zwilel to iesth thi letorzi sprawuie rBeczi na Cesarstwie
Dworze a wedle potrzebi starssemu snich abo i drugim
ialco ssi tam bendzie zdalo powiesz bez przedachal od
nas Cesarza ie M. Zdrowie nawiedzie a prossie ben:
dziesz a biez dano ebas slessima v Cesarza ie M. a
iesi ze ktori starssi abo ten ktori iesth w lasse Cesar:
stwie Bassa chcialbi wiedziec pierwci mianowiedzie
wssetlo o ebo sz przedachal do Cesarza. kedi mu powiesz
summarie ty Arkeuli. letore na dolie wipissane ssa
a themus starssemu sprawci abo themu ktori w wiel:
ssei lasse Cesarstwie iest v pominek od nas dawssi
bedzie go prossil i zadat o tho. abi w thich sprawach
w ktorichoss poslan bil dobre a richlo odprawion.
Bedziess thesz zadat a prossil legoss basse ktoriez ssi
bendzie zadat nam przedchilmiessi abi nass zaticeal ebe:
sto Cesarzowi ie M. przedachilowi i bratbu nassemu
a bil nam i rBeciam nassim na Dworze Cesarstwie
przedchilnim co iesi mi znae bedziemi kedi iemu da
to przedachilnem bedziem.
Kiedy bendziess przed Cesarza przedpuszon kedi po:
wiesz od nass i od Sma nasse Cesarzowi ie M.

pozdrowienie brackie i prziacielskie. po tym powiesz
kimi słowami. Crot i^o M. Polskie pan moi prziać mi
do v. Crot. M. którego on zdrowia i sebeszcia v. C. M.
współek i s sinem swoim Crotiem młodem i^o M. Sprzi
iać na długie czaści. nie mniei iako sobie a iako bra
thu a prziacielowi swemu milemu

Dzisiaj leż Crot i^o M. Polskie pan moi i^o go. v. C. M.
przez posta swego nawiedzić raczył a i^o m. v. C. M.
dał znać o zdrowiu fortunach i zwycięstwie swo
jim. ktorich raczył pan moi v. C. M. sprziiać iako
bratru i prziacielowi swemu milemu.

Moy leż pan Crot i^o M. Posłać kazał v. C. M. powie
dzieć i^o i^ostb dobrze zdrow i s sinem swoim Crotiem
i^o M. młodem a i^o i^ostb ma się wrócić do Czemi Pol
skie stam kich dalekich stron a państw swoich. w kto
rych przez then czas mieszkał. postanowić i spra
wić w siebie raczył dobrze s sasiad i zwycięż
iacielni swoimi. o czm. v. C. M. dawa znać iako
prziacielowi swemu rozumieć temu i^o to co się
dobrze wiecie panu memu. będzie. v. C. M. wdzięczno.
Dzisiaj leż Crot i^o M. pan moi v. C. M. i^o v. C. M.
corke naszę Crotowa węgierska i^o M. i s sinem
i^o M. wnikiem pana mego. w obronie swej chować
raczył. a i^o v. M. C. dla ich dobrego. wielkie cienie
możności swa raczył. bo takie sprawione Crotia i^o M.
pana mego i. v. C. M. rozkazał panom węgierskim.
ab i oni byli wierni Crotowie i^o M. węgierskie i
sinowi i^o M. a i^o b i Crotowa była pania s sinem
swoim siedmiogrodzie ziemie i kich państw wsitkich
i zamków i miast. ktore sta na the szronie czaści
za co Crot i^o M. i s sinem swoim. v. C. M. dzisiaj
i wdzięczno to prziumie iako od bratru i
przaciela swego milego

Mogł bi pan moi Dzieńce swoici i wnukowi swoiemu po-
magac ludzi bi bili w thrudnosciach wielkich iedno iſz
to powiedzial iſz panowie Węgierſci mieli nadzieie
w obromie v. C. M. i ſtam thieſz pan moi nie walczył w tchim
iſz v. C. M. iako przeſtacił i Saſſiad pana me^o bedac
tam bliſkim a przeſtacił Coronie Węgierſkiej a wiedzac
iſz Pan moi w dalekie ſtronie odiachet. mienial. v. C. M.
Zadnei krzindzi i cziſtkosci dopuſzczic cziwie corce
i wnukowi i^o C. M. i dla tego pan moi ani woſtka
Zadnego ſtal ani ludziem ſwoiem dopuſzczil iſzdzic
ku pomoci Crokowie i^o M. węgierſkiej bo ſie ſpuſzczal
na wiarę poddamich. C i^o M. węgierſkiej a na prze-
iazu v. C. M. iako przeſtacił i brata ſwe^o offobli-
we^o. ktora nadzieia i^o M. pana moi^o mi omiela. bo
wie od corkei ſwoici iſz v. C. M. wielka i^o laſcie okaſa-
wal w i^o thrudnosciach a pothreſebach. wie thieſz to
ſpowieſci luekiei iſz v. C. M. roſtał corce Croka
i. M. pana mego ſ Dinem i^o dawac wſtliche potrebe
i opathreſenie z gimienia tego. letore i^o M. i wnu-
kowi Croka i^o M. przeſtacił iednake corke i^o C.
M. wſtkaſala iſz wielki nie doſtatek i mi boſſpieczen-
ſtwo cziwapi ſ Dinem moiem. wſpolile na tich mieſ-
cach leci dzifz mieſka. Crot i^o M. pan moi
wiedzac to iſz iſtſ powinien krwi ſwoici rad bi bil
od thich thrudnoſci corkei ſwoie i wnuka ſwe^o wic-
bawil. i wiſwolil. iedno iſz daleko bil i ſtłimi
letore ſa w moci v. C. M. poſtinał nie miechcial
i prze to mnie do v. C. M. poſtal abich opowiedzial
to co ſie corce i wnukowi Croka i^o M. pana
mego dzieie. od tich letore ſa w obromie i w moci
v. C. M. iako bralſa i przeſtacił ſwe^o offobnego
pana mego i proſzi za to. v. C. M. Crot i^o M.

pan moi, abi v. C. M. raczil roslazacz, abi ezi leto:
rzi ssa goddani Crolowci iei M. i wnuka bili poslu:
jni iei M. i dawali wsitkie dami powinowate iei M.
a iei M. zebi moena bila bospicdzni wdziedz po ziemi
Isi letora isst prez v. C. M. iei i wnukowi. Cio M.
naznaczona, abi lecdi bi iei wolka bila iako iei v. C. M.
raczil dopuszcic, a izbi isst mogla Crolia przduczac
namiedzie lecdi bi chediala i z wnukiem Crolia.
iei M. ssinem swoim, abo Crol iei M. mogl po mie i po
wnuka poslac lecdi bi chedial posci swoie, bo bi rad.
Crol iei M. pan moi i ssinem swoim dzsto patrzal
na Crolowa wagnersta i na snia iei M. gdiss ie barzo
milnie a isst ie possadzil, v. C. M. miedalicko granic
panstwu iei C. M. a wthich rzezbach pan moi prossi
od v. C. M. wdziecznei i richci odpowiedzi, bo Crol
iei M. pan moi, bacz isst isst pothrzeba abi bila wthich
rzezbach richlo corla i wnuk iei M. opatezeni
a dzinie nie mieche jedno zwolia i rada v. C. M.
brata i przuacziela swe, stowem przuadu prz:
mierze, milosc bracka i dobre sasiectwo chee za:
chowacz wedlie obcihnie i zapissow swoich, maiache
nadzieis o v. C. M. iz v. C. M. laskaw bedzie na Crolowa
wagnersta i wnuka i przuacziela iei C. M. iako v.
C. M. isst przuaczielnem panu memu, wedlie obcih:
nie przissigi i zapissow swoich.

Jesi ezi benda pitacz o pana Posnanskie, abo o inssgo
ialkiego posla, letori bi od nas z daz do Cessarza Tur:
iachal, bedziesz mowil isz wiem ze z roslazania pa:
na mego bil possel w wegezech v Cess. Tur; pan Posnanski
alie nie wiem co sprawowal, bom na Isen dzst dalicko bil
od Dworu Crolia iei M. mo pana M. o drugiemem Isst
stissal iz bil poslan za panem Posnanskim, mieniem Isi:
leimi rzezbami alie powiadano isz mi doiachal, a zadni
mi nie lecdi ssi w wegezech podzial.

Sigismundus primus Rex Polonie
Cardinali Sanctorum Quatuor

Sigismundus I. Rex Polonie.

R Me in Christo pater domine domine amice charissime me
honoravi. Qui has perferetis Re. ma. P. vestra. frater or
dinis Minorum. a presbitero quodam laessitus. ligno cum
percussisse dicitur. ex quo ille iclu interit. quod quidem fa
cinus. cum non consulto. neque cogitato ab eo patratum sit
Neque enim occidendi animo percussisse Presbiterum videtur
Supplicatum est nobis. quando quidem fratres eiusdem ordi
nis cum a se receperunt. Cumque ultro quamlibet duras
ab eo penas ut sumerent. se patienter latum recepisset
nihilominus religione prohiberi se dixerunt. cum priorum
cetu interdictum ob hoc facinus ei videretur. ne in suis
confortiis eum admitterent. ut litteras ei ad Re. ma. P.
vestra commendaticias daremus. quo auctoritate Ap.st
absolui possit ab his censuris Ecclesiasticis. quas ipso fa
cto incurreret. Nos quoniam causa magis. quam data opera
eandem hanc factam accepimus. Quodque in admissi
facinoris vehementer paeniteret. dandum hoc supplica
tionibus quorundam putavimus. Atque a Re. ma. P. vestra
petimus. ut preces suas interponat. quo absolutionem
eiusmodi isthic obtinere. et priorum cetui restitui possit
Rem nobis gratam factura. Datum Vilnae. tertio Aprilis
M^o D^o XL ii^o

Ciuitibus Posnaniensibus

Sigismundus I. Rex Polonie.
Amati etq. Queruntur iam pridem R^omus in Christo
pater dominus Sebastianus Episcopus et ven^les Prælati
et Can^o. totiqz Capitulu^s Ecclesiæ Cathedralis Posnaniensis
sibi. suisqz hominibus ex Valissheno. ingressu in Ciuitatem
prohiberi. Quod cum initio propter suspicionem pestis fa-
ctu a vobis decerneretur. et si non decerneret qui pestem seruire
negarent. tamen quonia^m prætextus quida^m honestus esse vi-
debatur. ferendu^m utcuqz putauimus. Hunc pro certo
nobis nuntiatur iam inde a Mensibus aliquot. nullu^m
proctus in Valissheno contagionis periculu^m fuisse. et pri-
uato quodam affectu potius arce^{re} ab ingressu in Ciuitatem
et R^oni^o Domini Episcopi. et ven^lis Capituli homines
quam quod publicæ salutis. et utilitatis. hac in re ratio
habeatur quod nobis ferre diutius visu non est. Quam
ob rem vobis serio mandamus. vt portas Ciuitatis omnes
aperiri faciatis. neqz ab eis quempia^m eoru^m qui aut
Episcopo. aut Capitulo eius subsunt exclusu^m velitis.
Si secus feceritis. et grauem nostræ indignationem inuocaturi
et mille aureoru^m multa daturi. toties quoties impedi-
mentu^m a vobis de ingressu facturati. ex his supra
nominatis personis probabitur. Datur Vilnæ xii Aprilis
Anno Dni M^o D^o XL ii^o

Posnamiensi Castellano

Sigismundus I. Rex Poloniae

Mag. cc. etc. Legimus et S. tua et Ill. mi Joachimi Marchionis litteras. in quibus nobis diversa admodum scribunt. Hic enim magna possessionum nostrarum partem quam S. tua ad fines ^{nos} pertinere significat. nobis adimere velle et sibi afferere videtur. Proinde ea de re ut utrinque Commissarii arbitri de finibus delegarentur. statuimus qui hanc inter nos et Ill. dominum Marchionem controuersia dirimant. Id nos velle illi per litteras significauimus. scripsimusque predicturos nos ei duos Menses ante quod Commissarii isti ad locum finum controuersorum conueniant. Quare hac in re sententia S. tua expectanda duximus. ut quae loci illius Capitaneus est. facile communicato cum Re. do Domino Episcopo Cuiacien. parente suo consilio dispicere poterit. quod tempus ad lustrandos fines fuerit aptissimum. Proinde sententia sua nobis celeriter perferribat volumus. ut possimus duos Menses praedicere Marchioni. ita ut polliceri hisce litteris sumus quas ut ad eum mittat S. tua mandauimus. Vilnae xiiii Aprilis. M. D. XLii.

Sigismundo Augusto Regi iuniori
Polonie

Sacra et Ser.ma Regia M^{tas}
et domine domine clemen. me

Servitutem vestra perpetua. sacre M^{ti} v. duo nostro cle:
men. me commendam I cui salutem et prosperitatem prece

Hesperuo Die Olomunciu ingrediuntur pluvia affatim madui:
mus. quod omen faustu' felixqz esse interpretamur. Nam
quemadmodu' pluvia his temporibus terre salutari
populo frugifera est. ita et hoc Sacre M^{ti} vestre Con:
sultu', cui I nos sumus Leonubi. salutare et frugiferu'
nobis omnibus erit. quod omen dominus Deus ratu' esse
velit. Hodie Ser.ma sponsa salutamus. et Legatione
nobis mandata apud eius M^{tem} sumus perfuncti. Vi:
dimus eam. et forma. et vultu venustissimo modestoqz
sicqz composito. ut appareat sanctis moribus. et insti:
tis esse instructa. dignamqz tali tantoqz marito.
Cui I post paucos dies Sacra M^{tas} vestra conspectu et
complexu fructure. Hodie ex Olomuncio in Lipnik disce:
dimus. cras nos Ser.ma sponsa consequitur. Et ita vo:
lentibus et postulantibus iis. qui Curia illius M^{ti} presunt
statutu' inter nos est. ut semper precedamus nos equitatu'
illius M^{ti}. Quae res ad victu' facilius comparandu' val:
de nobis conducet. Ita tamen iter nostru' comparabim'
ut quotidie illius M^{tem} videre eiqz servire pro officii
nostri portione valeamus. Commendam I nos servitutemqz
nostra in gratia M^{ti} v. quam diu sana et fel. ma
esse a Deo opt. Max. precamur. (Datum in Olomu:

nic. XXVII Die Mensis Aprilis. Anno Dni M^o. D^o
 XLII°

Vestra Ser. ma M^hs

Humiles Seruitores
 et Capellanus

Stanislaus	Pallatinus	Samuel Ep ^s
Pálš Posul	Placcow	Plac. et vicin.

Idem Bone Regni^e Polonie

Sacra et Ser. ma R^hs M^hs et

Domina Domina clemen. ma

Commendata seruitute nostra in gracia Sacrae M^hs v.
 Nudius tertius Olomuntio proficiscentes. Cubicularium Sto:
 ionis illuc reliquimus, ut interesset et videret. egressu
 Ser. ma sponsae, quam iam heri ingressa illuc nobis
 nunciavit. Nos statueramus heri illius M^{tem} in Lipnile
 ubi noctem traximus expectare. verum q^{uod} nobis nunciare:
 tur eius M^{tem} Olomuntio serius egressura intelligebamus
 si non prius nos mouissemus loco, quam illa aduenisset
 hoc praesertim lutulento itinere: vix nos prius q^{uam} nocte
 in eum locum, in quo pernoctandum erat peruenire potuiss.
 Itaq^{ue} in Hic^{em} perreximus, ubi illius M^hs aduentu
 expectabimus. praemisso equitatu et impedimentis,
 Sicq^{ue} faciemus, ut mane illius M^{tem} saluemus quotte:
 die nocte apud nostros finis. Commendam^{us} Sacrae M^h
 v. seruitutem nostram. Qua bene valentem et longeva^m
 esse cupimus. Datur in Hic^{em} XXIX. Aprilis. Anno Dni
 M^o. D^o. XLII°

Sigismundus primus rex Polonie
Regi Danie

Minimus, urgente Ill.^{re} Domino Alberto in Prussia
Duce, nepote nostro char.^{mo} nomine M^{te} v. nos scribere
Imperatoriae M^{te}, ut Ill.^{rem} Dominum Lelatinum Rhoni ab
armis contra M^{tem} vestra sumendis deterret ac pacifi-
candis utriusq; animis studeret. A qua re minime M^{tem}
eius accepimus abhorreere, sed utriusq; partis culpa fa-
ctu sit ut pax nihilominus non conuenit, satis exploratu
non habemus. Et autem nunc sunt tempora ut, si
viqua antea, nunc vel maxime conciliatos Christiano-
rum Principum omnium animos, neq; impedimento quenqua
esse oporteat, quo minus a trulentis rabie, potentissimi
Crucis Christi hostes, vita fortunaeq; Christianorum valido
exercitu defendantur. Cui tam pio conatui, si quis obstare
conatus sit, is pessime de Repub. Christiana meretur.
Nos vero ita nobis persuadem, I. de M^{te} vestra, quando-
quidem isto nomine nobis primus auctor fuit, Ill.^{us} D.
Prussiae Dux ut partes nostras interponamus, quo aut
pax confici, aut saltem propagari possit Induciae, cui in
suscepta semel sententia permanere. Neq; aliud magis
quam pacem cupere. Idq; tanto vehementius, quod Resp.
Christiana summum in periculum adducta esse, procul dubio
non ignorat. Quam obrem minime necessarium putamus
eam oratione nostra cohortari, ut quam ad rem sua
sponte satis esse propensa videtur, quicquid potius consilia
sequatur, quam in dimicationem aliqua descendat.

Quoniam vero nosse quoque homines veriti ut hac aestate
tuta esse queat navigatio. supplices a nobis petierunt ut
reconciliandis M^{tes} vestra et Ill^{mi} domini Palatini Rhemi
animis operam daremus. Nos non modo ut privatis eorum
commodis pro eo ut facere debemus prospicere possimus.
Verum etiam multo magis ut publicae Christiani orbis uti-
litati consulereamus. non granatim id nos facturos reco-
pinus. Quare M^{tem} v. currentem licet hortamur atque
ab ea petimus ut si nondum inter ea et Ill^{mu} Domini
Palatini concordia facta est adhuc tamen consilio prius
omnia quam armis velit experiri. et aut pacem per-
petua aut saltem aliquot annorum inducias suscipiat
quo neque nostrorum hominum cursus maritimus neque pii
Christianorum Principum in tuendo Regno Hungariae cona-
tus impediri possint. Pertinebit hoc ad laudem et glo-
ria M^{tes} v. si se ad aequitatem deduci patiatur. Nobis
vero grass. mu id fuerit ac toti Reip. Christianae im-
p^{re}is commodum et salutare. Datur Vindobae XX viii Aprilis
M^o D^o A^o ii.

Duci PRUSSIE

Sigismundus I. Rex Poloniae.

Um id a nobis Ill^{tas} vestra postulasset. scribere nos
meminimus ad Imperatoria et Regia Romanorum M^{tes}
ut auctoritatem suam interponerent apud Ill^{mu} Do. Palatini
Rhemi quo is aut pacem perpetua aut saltem annorum
aliquot inducias cum Ser. mo Domino Danorum Rege susci-
peret. Nunc satis hoc certum et exploratum habemus non

nolle partem alteram inducias, nisi quod Ser.^{mus} Domi-
nus (Danoru) Rex, difficiliorem se probere dicitur.
Interest autem plurimum nostroru hominu eoru proferim
qui degunt in terris Prussiae, ut ne clausu illis mare sit
sed libere in Germania inferiorem, et ex ea vicissim in
terras nostras Prussiae, navigare liceat. Et illis itaqz
consultu cupimus, et multo magis vniuersa Reip: Christi^{na}
Qua non alia re nunc opus habet magis, qua concordia
et fraternita Christianoru Principu inter se charitate.
Qui nisi coniunctis inter se animis, fuerint periculoso.
ne ingens aliquod Respub: Christiana detrimentu accipiat.
Hinc itaqz in primis, tam nostroru quoqz priuatis commodis
prospicere volentes, scripsimus ad Ser.^{mo} dominu Danice
Regem ac Altem suam hortati sumus, ut ab armis hoc tem-
pore abstineret, ac vel concordia aequis conditionibus mizeret
vel inducias saltem annoru aliquot faceret, quas nostras
litteras in manus Illis vestre mittim. Itaqz ab ea postu-
lamus, ut pro ea affinitate, quae illi cu Ser.^{mo} D. Da-
noru Rege intercedit, nuntiu ad eu suu mittat, qui
et litteras nostras reddet, et vna Ills vestre verbis de
pace suae inducias conficiendis, cu eius Alte diligenter
agat. Quod si nihil profici posse viderit, saltem si fieri
qucat rationem excogitet, qua tuto nostros in Germa-
nia inferiorem, et ex illa in terras nostras Prussiae na-
vigare liceat, et commercia mutua ne impediantur.
Quae respondet ad litteras nostras, Ser.^{mus} Do. Rom.
Rex ea Illi v. descripta mittimus, in horas citius
aliquid expectamus. Datu Vilnae xxviii Aprilis
M^o D^o 1612.

DUCI PRUSSIE

Sigismundus I. Rex Poloniæ.

De Illis vestra moneta queruntur omnes Regni ordinis,
 ex qua non minus incommodi ad Regnum pervenire affirmat
 quam si hostes id quod absit populabundi transirent.
 Quare missis ad nos Legatis, ex proximis Comitibus Poloniæ
 habitis, supplicaverunt nobis, ut serio ageremus cum
 Illis vestra, quo ab ea cudenta iam tandem abstineret.
 Id si facere recusaverit, ut ediceremus, ne quis ea in
 Regno et Dominis nostris vbi auderet. Cui nos tantæ
 omnium voluntati cedere oportebit, nisi Illas vestra quod
 toties iam ab ea postulamus, id semel facere, et a percu-
 hendis nummis supersedere voluerit. Quare iterum atq;
 iterum hortamur Illam v. ut non modo nostræ, sed Regni
 etiam totius, in cuius fide est Illas vestra tantæ postulatior
 nis rationem habeat. Ac quod priores nos fecisse videt
 ipsa quoq; moneta cedere desinat. Ne si secus fecerit
 nos omnium ordinum desiderio satisficere. Illam vero vestra
 nigens aliquod detrimentum quod nolimus accipere sit ne-
 cesse. Neq; tamen impedimur quo minus veteri grano et
 forma, secundum Jura sua et Privilegia, moneta cudi
 faciat. Vilnæ xxvii Aprilis. M^o D^o XI° ii^o

Archiepiscopo Gnesnen et Palatino Cra

Sigismundus I Rex Poloniae
R^everende et Mag.^{re} etc. Ita ut resu^m est. S^c vestris mittimus ad
Caesarem Turcaru Legatu^m nostru^m Generosu^m Jacobu^m Vilamow
ski. ut quo ad poterit. conciliatu^m h^{ic} reddat animu^m eius Ser.^mae
fidei nostrae. Neq^{ue} em^o tutu^m fore existimabamus absq^{ue} illius
permisso maiore cu^m Comitatu^m qui exercitus iustae futurus
esset. Legatu^m aliquem insignem in Hungaria mittere. ne of
fense ea re Caesaris Turcaru^m animo. aliquid inde Regnu^m
quoq^{ue} nostru^m detrimentu^m caperet. Mittimus autem S^c vestris
Legationis exemplu^m. Ex quo quae a nobis ad Caesarem Tur
caru^m Mandata Nunciis noster habeat cognoscere poterint
Datum Vilnae prima die Mensis Maii Anno dⁿⁱ M^o D^o XLII°.

Ciuitibus Craconiensibus

Sigismundus I. Rex Poloniae
F^amati etc. Miramur et moleste ferimus quod non satis de
liberatu^m consilio vestro. et nobis negociu^m multu^m exhibetis
et equestrem ordinem vestru^m odio inflammatis. ipsu^m ad vos
venisse accepimus Mag.^{cu} Palatinu^m et Capitaneu^m Crac.
atq^{ue} a vobis p^{re}sentem postulasse. ut iuxta Constitutiones
Regni. Nobiles quos capistis. eos in custodia sibi trade
re. Vos nihilominus obfirmato animo tradere eos

noluisse. cum in Regni Statutis clare scriptum sit. Si deprehensus in facinoroso sit. et a Civibus captus Nobilis. neque satis constet. vel ambigatur potius inter Capitaneum. et Consules an Capitali fraudem admisit. nec ne ad Castrum adduci oportere. ac tantisper ibi tenere. dum per nos. utrum Capitalis sit facinus nec ne cognitum sit. Contra hoc tam aperte scriptum statutum. vos esse facere ausos. male nos habet. Nam si Privilegia vos in contrarium habere pretenditis protestationem vobis facere licuit. et Statuto nihilominus parere. neque ea re Juribus vestris. et Privilegiis quicquam decessisset. Quare mandamus vobis. ut simul has nostras litteras videritis. nobiles captos Vicecapitaneo custodiendos tradatis. Nos vero cum Christo benediximus. totam causam hanc quo modo se habeat cognoscemus. Datum Vindob. ix Mensis Maii Anno Dni. M^o D^o XL ii^o.

Albertus Dux Prussie
Sigismundo. i^o regi Bohemie

Ser. me Rex potentissimus Monarcha domine clemen.^{me}
Ser. me Mis vestre Regie. studia mea debita. ac inter.
moritura nunquam ulterius citius offero. Ser. me Rex do.
mine clemen. me Ser. me Mis vestre Regie Christianas
Regias. sincerisq; animo profectas litteras. pacem
ac concordiam. inter Ser. mu Danorum Regem. et Ill. mu
Palatinum Rheni pub. et maxime utilitatis causa cu.
piuntur humiliter accepit. perlegi atq; intellegi.

michi vero auditu iucundius cognituq; in hac vita ma-
gis cordi nihil esset quam experiri inter Christianos
precipue vero in his regionibus concordia ac pacem san-
ciri et conservari ubiq; ac quandoquidem Ser. ma. M. v.
vestra Regia partem alteram non velle inducias scribit
propterea nihil dubito. Sicut etiam aliter nunquam intellexi
Ser. mu. Danoru Regem tanquam studiosu atq; amanti
pacis qui pacem ubiq; semper quesierit atq; petierit
iusta atq; tollerabilia sibi oblata media non recusatu-
ru. talemq; se exhibituru. ne mora aliqua sancienda
concordia in se reperiatur. Porro postea quod aliter nun-
quam sciri sicut hic et aliis in locis quotidie cernere licet
quod qd omnes aliae regiones et terras per mare hinc in-
di proficiscantur proficiscendiq; libere potestatem habe-
ant. Non video quid eiusmodi Ser. mu. Danoru Regem
admonere prodesset. Nihilominus tamen Ser. ma. M. v.
Regiae litteras huc missas iuxta meas quamprimum
referri ipsi curabo. si quid etiam Ser. ma. M. v. vestra pro per-
sona mea istum in locum scribere velit faciat me certiorum.
Ea cum in re Cui fuerit opus Domini debita diligentia
et Ser. ma. M. v. Regiae et communi utilitati quantum
in me erit gratificabor. Eam maxime firmam spem
concupiens Ser. mu. Danoru Regem in omnibus licitis
atq; possibilibus se benignu. facilem atq; promptu exhibitu-
ru. communicato Ser. ma. R. M. propter proserptione res
ponso scilicet qd ea iam apud Principes et ordines Imperii
tractari debeat etc. Ser. ma. M. v. vestra Regia humiliter
gracias ago maximas Deo opt. Max. obtestans ut is ean-
dem causa ad bonu atq; exoptatu tandem finem perdu-
cere velit. Ad quae omnia promouenda Ser. ma. M. v. R.
nullus clementis studiu intermitteret. Christus Ser. ma. M. v.
Regiae quam diutius me prosperima fael. ma. q; omni ex
parte conservare dignetur Datus Regio monte X. Maii Anno
a Christo nato servatore M. D. XL. ii.

Albertus Dux Prussie
Sigismundo .i.º regi Polonie

Ser. me Rex atqz potentissim. Princeps. Si quid est
in me obsequii, quod factor esse perquam exiguum id Ser. me
M. vestre R. supplex iuxta ac pronus offero, cui pacem sta-
bile Regnu. atqz omne bonu precor. Ser. me Rex domine
clemen. me auuncule ac pater colen. me Regia vestre M.
scripta ratione mouetis eudenda de qua vniuersi laudat. mi
Regni ordinis se grauatos conqueri afferunt debita reue-
rentia accipi simul, et intelligens R. me M. me v. cupere
ut desisterem, qui si a moneta cessione non cessarem
in promptu subsequutura. vni dicta. a dicto scilicet vetari
ne quis ea in Regno, et Dominis Regia vestre M. subiectis
publico usu frueretur super qua R. v. M. tas. et antea
quoqz haud nimodica scripturarum vicissitudine suffi-
cientis causas ac rationes validissimas satis, ni fallor
luculentas est affecuta, que sicuti repetere non necessariu
arbitror ita et me ad ea referre nequaqua pigabit
eo precipue quod his aperte docui, quantum mea et rep. re
hui mihi subiectae terrae interesset, quantumqz referat
quaqz et nos pericula manant, si a eudenda moneta
cessemus, et Privilogia illa, non nuper nobis ex gratia
aliqua concessa. Sed quae mecu vna, Sacrae Coronae attuli
quaqz tandem tam a R. v. M. tas. qua totius Regni om-
niu ordinu suffragio, plena auctoritate, perpetuis
futuris temporibus duratura. Diplomatum Regis
et solennibus instrumentis, fuisse mihi confirmata.

Quum uero quibus his non obstantibus urgentiora a R. v. M^{te}
scripta nouissime acceperim insolita euadicta quada
sauea comminatione non potui non vehementer me turbare
animo angere, et de inferenda Privilegiu^m violentia haud
parum exorari. Nam licet vigore antiqui mecum corone
adducti iuris, plena mihi fuerit et integra iuxta gra
dum et valorem veterem cudendi moneta^m potestas
qua et optime contentabar ad memoria^m R. M. vestra
clementer, reuocare dignetur, quo nihilominus pacto
tale ius in perpetua pacis confederationis mihi fuerit
renouatu^m, saltem ut Regia vestra M^{te} in moneta cus
sione me attemperarem. Qua uero iactura, quoue in
genti gravamine super Regia v. M^{te} postulatione ac
omniu^m denique ordinu^m Regni, sollicita in conuentu Mar
inburgensi interuentione et tractatu, ego ab antiqua
cussione moneta^m cessauerim ac in noua forma confen
serim, maximu^m haud citra damnu^m vniuersa haec Prus
sia terra una mecum experientia ipsa docente persensit
tam infartibilis siquidem iactura, et mihi et meis
subditis inde prouenit, quam adhuc plerique passim accu
sant, et tanquam recentem sentire se conqueuntur ut
nec facili opera etiam sarciri queat. Cumque certa
quada^m transactione, haud incerto, nec immodico re
ru^m dispendio, ad hanc moneta^m noui gradus, et valoris
cudenda^m inuitus quodam modo uel tandem in dictis
fuerim, quo R. v. M^{te} me proorsus accommodarem
impetrandu^m super hoc tam R. v. M. quam ceteroru^m
Regni ordinu^m confirmationem, certis diplomatu^m et
instrumentis ad perpetuitatem corroborata, poterit v. R. M.
profunda qua pollet sapientia, facile expendere, si
etiam etiam ab illius quoque moneta^m cussione
tanta difficultate assumpta desistere, usu eius pub. cu
inbreuere

interdicere . et alterati gradus pagamentum assumere de-
berem . quantum dispendii . damni . et iactura innumabilis
non modo mihi . et huic meo Ducatu . sed et laudate Regni
Coronae . cuius feudum exstitit proveniret . imo quantum
precipue tam R . v . M . quam universis Regni ordinibus
accederet dedecoris . si tam solennia huiusdi diplomata
haud ita nuper communi suffragio erecta tam facile in-
fringerentur . obstat praeterea et hoc . quod in hunc ar-
ticulum ad Privilegiolorum irruptionem ^{meorum} immediate tru-
dentem citra fratrum et cognatorum eiusdem feudi
participum . certam scientiam temere mihi assentire
non liceat . Rebus igitur sic stantibus . quemadmo-
dum hic praediximus . et alibi plus satis tractavimus
nec Regem v . Mtem . ex datis Privilegiolorum et confae-
derationum instrumentis secus cognituras . confido
ampla fiducia adhuc suffultus . obedientissime petendo
et supplicando me proseruo . quo R . v . Mtas . et Regni
ordines . haec pie perpendere natura quada clementia
et bonitate singulari . in iusticiae aequitatis et iuris
observatione me commendatum habere . in his denique ac
omnibus aliis . tam mecum ad coronam devolutis . quam
postea mihi concessis Privilegiis . immunitatibus et con-
cordatis illaesa me conservare quin et ab aliis simili-
attendantibus me defendere velit .

Ceterum quia et apud R . v . M . ego meos fideles
et subditos controuersarum limitum ratione . inter
magnum Ducatum Lituaniae . et hanc Prussiae meae
Ducatus terrarum aliquando dirimendarum multo-
ties supplices fuimus . Si insperatis ac violentis
incursionibus contra nouissima et prima concordata
litteris sigillis et Juramentis roborata . nobis factis
cum magno gravamine conquerendo . parum aut nihil

remedii hactenus nobis quoque affulserit. ego mei officii. q^o
laudatae Poloniae Coronae obstruor. memor innumabi-
les huius rationes vniuersis coronae ordinibus. in proxi-
mo Conuentu Peterkow congregatis. per meos Lega-
tos proponere curavi. officiosa simul. et amica petitione
adnexa. quo et ipsi laudabilis. tanquam coronae. et feu-
dalis patrii potissima membra. apud R. v. M. causa
ita promouere dignarentur. ne feudo in suo iure visale
qua inferatur. sed sua potius Præilegia salua conseruato
Quod et ipsi facturos se receperunt amice. ac R. v. M.
fidei tanquam intercessores proprio coram Hunio se expo-
situros promiserunt quam fidelissimè. quod et factum
non diffido. haud secus mihi persuadens. precipue quod et
R. v. M. litteris. facile coniectura assequi licet. coram
Legato apud eandem fuisse. Sed quia in R^{re} vestra M.
litteris aliqui tantum memorantur articuli. et quod
precipuum est. limitum s. diremptio ordinata. mea ac
totius Ducatus Reip. et salutem concernens procul
negligit. humillime ac debita submissione preuia
Peto R. M. v. expensa rei dignitate. et magna causa
necessitate. Rogum tandem illuc animum conuertere
simul velit. q^o super dominorum Consiliatorum. et omnium
Statuum intercessione. limitum diuisio debito ordine cele-
bretur. et nequaquam in litterarum utrarumq^{ue} perniciem diuisi
suspendatur. quo et utraq^{ue} pars bonum et optatum portionis
debita cum adiectione. finem semel consequatur. Ego tande-
cum his omnibus ad quæ perpetua pacis et concordatæ vi-
goris iustis accessu habeo. certus officiar. et quid deminceps
mihi ad me spectet. indubitatus sciam. Hac erga Ser^{ma}
M. V. R. ut Dominum meum clemen. meum. C quem nunc Deo
opt. Max^o q^{ue} in omni bono congruendum comendo. I debitis
seruitiis pro virili demereri conabor. Datus Regio montis
X Maii. Anno Dni M^o D^o Xii^o.

Paulo Tercio Pontifici Maximo

Sigismundus I. Rex Poloniae
 Sanctiss. me. etc. Maximo loco in interuallo istius dis-
 iunctus et magni Ducatus mei Lithuanici curage-
 rens tardius accipi. Procerum et Vniuersae Nobili-
 tatis Regni mei Vnctus atqz interpellationibus quos-
 dam homines sacerdotia morte cuiusdam Felicis Na-
 ropolski Mense Decembre mortui vacantia apud S.
 vestra impetrasse. Et praetextu qd in Romana Curia
 esset mortuus. Nouit opinor S. vestra alternos Menses
 Ordinarius in Regno meo a maioribus S. vestra Leone
 decimo et Clemente Septimo concessos esse ad modum
 Germanicorum factorum atqz ita munitos. vt nulla pro-
 prius affectio in eis locum habeat. Et rei defensor ego datus
 sum ne faciat a quoqua Ius Mensuum illorum Ordinarius
 Regni mei conuelli. Et si autem Iure hoc meo vbi possem
 atqz vt vtar. hominum meorum precibus et clamoribus
 penitus adigam: malo tamen cum quem debeo honorem
 S. vestra habere. Itaqz eam rogo dignetur istorum
 nescio quorum homunculorum cupiditatem cohibere
 Ordinariusqz supra memoratorum sacerdotum colla-
 tionem libera ac inmemorata relinquere, aut vero
 in arbitrium meum ea conferre, facile mihi de his cu ipsis
 conueniet. Confido gratificatur mihi in eo esse S. vestra
 Quam vt Deus opt. Max: etc. Datus Vilnae XII die
 Mensis Maii Anno dni M^o D^o XLII.

Antonio Sanctorum Quatuor Cardinali

R Me etc. Sigismundus I. Rex Polonia
Accipimus Mense Decembri superiori morte
cuiusdam Felicis Naropinski istius mortui. sacerdotia
nonnulla in Regno nostro vacasse atq; ea cum quida
homines isthic ad huiusmodi predaſ attenti diripere
vellent D. v. Rp. ma' authoritate sua obſiſſe. memorem
quibus prerogatiuis ſtabiliti ſunt ii Menſes. qui alterum
ordinariis in Regno nostro a ſede Apoſtolica conceſ.
ſi ſunt. ita vt ii Menſes. nulli omnino affectum ſint
obnoxii. Fecit in eo D. v. ſtra R. boni ac diligentis
Protectoris offitium patrum ſuorum pia memoria imitata
qui idem in eiusmodi eventu facere ſolitus erat. vt Sa.
cerdotia in Curia vacantia diſpoſitione Ordinariorum
vel noſtra. relinqui libera curaret. non rogatus etia
quod curata ſit. poſtulaſ a D. v. Rp. ma' peragat quod
cepit. perficiatq; gracia et authoritate ſua vt illa
iſſa ſacerdotia ordinariorum ad quos ex indulto Ap.
admodum Germanicorum factorum conceſſo pertinet collati.
omni permittantur. facile nobis hac de re cum ordinariis
Regni noſtri conveniet. Maluimus autem hoc precario
et cum bona gracia ſedis Apoſtolice obtinere. qz vlla
alia ratione. ordinariis Menſes ſuos liberos et inteme.
ratos preſtare. quod iure optimo noſtri homines effla.
gitare a nobis poſſent. cum ſit illius iſſendi alterorum
Menſium indulti deſſenſio. a Sede Apoſtolica nobis
delegata. Confidim I. D. v. Rp. ma'. bonam in eo nobis

ordinariisq; Regni nostri operari ita ut crepit uana;
tura esse perfecturaq; ne potior uelut quorunda; ho-
munculorum q; nostri Regniq; vniuersi ratio isthic ha-
bita esse videatur. Cupimus D. v. Ro. ma. etc. Datu
Vilnae xii die Mensis Maii M^o D^o xlii.

Ferdinandus Romanorum Rex
Sigismundo .i.^o regi Polonie

Acceptimus Ser.^{tas} vestre litteras proprio tabellario ad
nos datas. quibus nobis scribit se ad Calendas Iulii
proxime futuras Craconiae sistere uelle. ex quo ea dies
nuptiis celebrandis constituta est. quamuis non nollit
Ser.^{tas} vestra ut quonia; tempus admodum breue sit. lon-
gius daretur interuallu; negotiu;q; hoc ad diem usq; diuo
Bartholomaeo sacrum differretur. potens se de nostra in eo
voluntate quamprimum certiores fieri. Nos equidem
ubi antea semper ita et nunc etiam in uobis magis
habemus. nihil quam primo quoq; opportuno. et com-
modo tempore. hoc ceptu; Ser.^{moru} comunu; liberoru;
nostroru; connubiu;. quod utrinq; felix ac faustu; esse
uolit altissimus. ad bonu; optatu;q; finem et exitu; de-
duceretur. Cum autem Ser.^{tas} vestra paulo saltem
longius dari interuallu; peroptet. Nosq; propter hanc
nostram instituta; cu; Sacri Imperii Principibus et
Statibus contra Christiani nominis hostes Turcas expre-
ditionem valde admodum occupati simus. non grauati
desiderio Ser.^{tas} vestre duximus gratificand;. Delibe-
ramus autem breui mittere. ad Ser.^{tem} vestram

pro totius huius negotii confectione Oratorem nostrum
cuius medio tam de die nuptiis dicendo quam de aliis
quae ad eas celebrandas requiruntur quaeque ab eisdem
dependent. cum Serenitate vestra amice et fraternitatem conue-
niamus concordemusque quo tandem istiusmodi Contra-
ctus inter nos atque Serenitatem nostram communes liberos nostros
feliciter captus fel. m. exitu consequatur. Qua quide-
re nobis nihil optatius profecto iucundius accideret
potest id quod nobis de vestra Serenitate omnino pollicemur.
Quam diu incolumem felicemque vivere et regna-
re ex animo optamus. Dato in oppido nostro Lincio
die xx i. Mensis Maii. Anno M. D. xl ii. Regnow.

Petrus Voienoda Valachie
Sigismundo. I. Regi Polonie

Serenissime Princeps et domine domine nobis maior. tum
vicinis gratiosissime. Petrus Dei gratia Vainoda domi-
nus et haeres verus terre Moldaviae etc. Litteras tuas
nunciata medio Generosi Malsia Wlodele vexilliferi
Cameneccen. eiusdem dilecti Serenitatis vestrae optime
cepimus. Cuius medio rursus per eundem Generosum Ma-
lsiam Wlodele vexilliferum Serenitatis vestrae v. relatio-
nem dedimus. Cuius relationibus quaecumque nomine nostro
coram eadem vestra M. protulerit. eidem fidem
credituram adhibere dignetur. Quam in reliquo
dum fel. m. valere optamus. Dato Balstouice die
Dominico ramis palmarum Anno Dni M. D. xl ii.

Matthias Wlodek Capitaneus Cameracen
Sigismundo primo regi Polonie

Najasnijszy a M^{ci} królu panie mnie Szwab. M.

Tak iako wasza k. M. raczył mi rozkazac^z prze^z listy waszej k. M. abich to rozkazanie a to posselstwo do wojewodi Wołoskie^o wedle nauki waszej k. M. sprawil: com wiermie i wedle dowodu ro^zumu mego rad we^zinil i sprawil. gdzie tam bil wdzie^zniem od v. k. M. poslem. ktorci sprawi a snac^z i odpowied^z na prze^zedim posselstwa waszej k. M. tak i tych we^zed^z ktorom mial sm^u w ro^zumowach za tajemne na spislach. i listy w^o v. k. M. possilam ia ac^z bich bil rad sm^u sam ku waszej k. M. prze^ziechal. widno i^z sam nafs straszac barzo p. Tatarowie. o^zedim ia mies^zniem v. k. M. seroc^ze piffac^z a tak mam zato i^z wasza k. M. mnie sluzebnikowi i poddane^u swemu za zle mie^z nie rac^zifz. a bo wiem bilalibi ialea potrzeba za bi mi tego opuse^zic. poniewaz^z Bem dawno zwilil biec na poslugach waszej k. M. i we^zed^z pospolitei. e^zego Werafs przed wrotami e^zekami. lice^z to wsitko nie bendzieli rozkazanie waszej k. M. ledi ia opuscim^z i^z wsitko. na rozkazanie waszej k. M. bilalibi pol^zre^zba. e^zego prze^ziecha^z musz^z.

Thes najasnijszy M^{ci} królu waszej k. M. o^z;
naimuis^z z^z Mikolai Thluma^z waszej k. M.

Ktorei do Turck iedzie . bil przei mnie v Hospodara Zey-
daia i^o od vafzei k M. a bil przepuszczon przez
ziemie jego . on powiedzial ze ebie nie przepuszczę . bo
wim twoi pan . nie chedial poslow mich przepuszczę
przez ziemie swa do Mostewi . ktorem ia chcial poslac
dla rzezi roznactich . iako dla soboli . bielek . a to
dla tego . abich izysza dan mogl miec . ktora thara
daie Coffarzowi Turckiemu . Gdzim mu na to M.
krolu odpowiedzial iz na on ebas krol i^o M. Pan moi
M. nie miał przedmierz . s Xięstwem Mostewskim
licz krasz iest mir s i^o k. M. i^o . a preto kied
bedzie tobie polze . pomowasz gdi mir iest . thedi the
nadzieie mam omim M. Panie . ze tobie posi two
przepuszczac bedę a tak iest przepuszczon .

Thesz nacisniesz a M. i^o krolu sprawiedliwosc wsi-
kim v. k. M. poddanim ebie rozkazal i poezal
tak i o ti dluzniki iako i o gne rzezi . a takiego
nie puszcz daleci nie vmiem . acz kolwiek nie
vmieci bnie pisse do vafzei k M. alie vafza k. M.
raczisz przediacz lastawie iako od poddanego swego
A w ihm sie v. k. M. lassę poliecam . ktorei boze
abich opuszczon za danoszeiami poslug mich nie bil .
Dan w Bucznowie w piatku wielkonocni M^o D^o XII°

Odpowiedz Piotra Voienodii Voloskiego
na posselstwo V. K. M.

N. A przod powiedział Voienoda Voloski. Ze dzieku
iem i^o k. M.^a s^{ci} wissoluci lastei a ziczkliwosebi tudzisz
i sposiędzienia panowania swego i s^{ego} nawiedzenia
przeb^o ebie posta i^o k. M.^a ktoromusmi wdzięzni. Gdzie
tego domniemania i^u zessmi bili iako bism bili opus
ezni od panow Chrześcianskich a swlaseba od krolia
i^o M.^a. wsa kofz s^{ci} przicim i^u zessmi dlugo w swim
państwie nie bili. gdiz krol i^o M.^a z osobnei lastei
swee. winiedziawszi s^zis na nasze sebestime s^u wegiez
s^{ci} e^o państwa wrocenie. raczil ciebie posta swego poslac
nasz nawiedzie na sebestimim panowaniu. ktorogo
nam raczil pan Bog wszechmogaci s^u lastei swee dac
i budzisz Brack Cossarza Turckie^o. Za co
wissoc dziekuem i^o k. M.^a

P. O idim powiedział co s^{ci} doticze mlinow na Ziemi
i^o k. M.^a. Themu s^{ci} znam Bem tego uziwal za
lastei i^o k. M.^a. i za probami takze gdzie idemu
rozumie ze i^o k. M.^a. poBitler malo ma a bo wiem
s^u nac^o ia wisza s^uods tam mam a nisl poBitle
prze^o i^u przicim i^u z ludzie Ziemi mei wielie kroc
Tatarowie pobieracia. tich ktorze tam i^u dza
prze^o to i^u s^{ci} ze bedzie i^o k. M.^a. lastei. abich tego
przed s^zis uziwal dla ludze tich ktorze tam
nie dali ko. Zima.

Thesz powiedział o ti inſze polia ktorich wloſhi vdi-
wacia mowiac. Czo ſzic tieżo tych inſich pol albo die-
mie ie° k M. i poddanich ie° k M. to wolno ie° k M.
albo kim leomu przeliczeć będzie gdzie kogo zaſtana
a bi bił pobran albo wedlie zachowania a vmowi ſu-
mi ſtara dawna i wedlie obiezań braki a bo wiem
miech bi thego nie vżiwali. lezom wolici ſtarost poga-
nieżnich. ie° k M. wſſok że leto vżiwac będzie
lezom wolici tych miech bi bił pobierani licze roſtaże
piſſac do Burkulabow ſwich a bi im to oznaimili.

Powiedział thesz. Ja iego k M. poddanim wſzelia-
kſza ſprawiedliwoſc i nie odwołczna eżimie chce i
bude i do ſwich Burkulabow roſtażalem a bi ia kaz-
demu ie° k M. poddanemu eżimili. Przeto bi thesz
dobrze a bi ie° k M. mnie takowaſz eżimie roſtażal
ktorega ſnac dalieko ieſt a bo wiem wielie dobra me-
go w Coronie. owo kabele zloti v pana Jordana
ktorego dziſz vżiwa. Druga. komornik moi ktori
dziſz ieſt w Ziemi krolia ie° M. ktori wielie
dobra mego pobral. miecha mi go widac o ktorom
ſtat do krolia ie° M.

Po tym Miłoſciwi krolin na tho takim mu odpowiedział
Hoſpodaru. krol ie° M. pan moi M. wſſeliaka ſpra-
wiedliwoſc tobie vżimie roſtaże wedlie zachowania
praw i obiezań i przez pocwierdzenie prziffiag.
A bo wiem calko ti nie widaięſz winowaię ſziemie ſwoi
tak że pan moi poddanich ſwich a ożkolniek on bił
na then eżas ſlugę twim alic iednale bił poddanim
i dziſz ieſt ie° k M. Przeto będzieci wolcia twoi
Hoſpodaru poſci do pana me° krolia ie° M. tam

tobie sprawiedliwość nie odwołana będzie. wskazać
 skoro za Salomę posła twego któregoś stał. na nich
 miały król i^o M. pan moi M. rozstrząsał Starosze
 aby go w więzieniu wziął. jeśli ze bi mi miał edim
 ki summi. letora Hospodaru twoi posel powiedział
 odłożyć albo zapłacić.

Tęż powiedział. król i^o M. widal brata mego
 Thadora Turkom wskazać to przedemogło. Pręto
 bi dobrze aby i^o k. M. zaczął widać poddane moi
 zwłaszcza takowe letorzi wieśleli z ziemi moie
 a bo wiem ze to mam mieć soba. poddane swo
 ieden drugiemu widawać wedle zachowania praw
 i przysięg pochwierzenia. Pręto edie proszę. aby
 posel i^o k. M. ze bi mi bili widani eże o letorem
 iusz stał. letorich na pamięć M. a M. królu listki
 swoi iusz na wściadaniu przesył Logopheta swego
 posłał mi. letorzi thesz. v. C. M. sz.

Thesz prosił M. Crolu o the letore ięseze v Oberlina
 wzięto letorzi sa powiada. w Olstini na imie Dia:
 gata. Skoivied. LoZupinsti. Vahaga i stowarzestwem.

Rozmowii ktorem snimi miał rzeczii sa thavemne

NA przod mi powiedział iż słu sına swego do Ces:
 sarza Turckie^o. po dniu swistego Jęzego przysięgo
 a sam mam mieć widzenie rolu theszcego. Licz
 gdy bi chędzala bosta wolka bi. tak i zgoda panom
 Chęszcianstich. i o sına bi mnie nie. owa bich ia ięseze
 mogli być w eżem pomocen panom Chęszcianstkiem.

Lo thim powiedział o Ziemi Vhersta iſſ Ceſſar³ Tu-
recki poſłał dwu Baſſzu len Budzinu a ſmimi rozlicnich
rzemieſnikow. budownicow dla budowania koſtrow
w^o Zamku Budzinſkie^o.

Na the powiedział widzenie ſwoje powiedziałe Ze bi mi
ſie tak zdalo iż ieſtli Chreſceſcijanſci Panowie Bu-
dzinia oprawie³ a oſſadzie³ dobre³ nie mogli thedi bi
lepiej abie go ſamiſz zbuczili rozmiotali w Dunai
Bowiem ieſi oſiedzie Turck budzin barzo c^obieſto
wſt^ollim panom Chreſceſcijanſkim bedzie prze the do-
bre abie przed czasem wſt^oci ſobie ſpołem dopoma-
gali iedno iſz ſnac³ panowie Chreſceſcijanſci miecha
wierzie³ a³ czego bo³e uchowai beda biegnie³ ſ^olanſk^o
ſwich co wiſz na nie bilo przeſto.

Theſz powiedział o królowa Vgerſka corke vaffzei le
M^o moniac. Nie wiem co ſſzie dzie³ iſz król pan thwoi
bedae iei oicem o mi³ nie nie d^o a ſnac bi mi³ Za to Za-
dal ia bich ia prze³ ſwa Ziemi prze³glicitował i prze-
prawil i co a³ali nie wie Ze ona tham ieſt. w wielkim
miedoſtatkem i w nie³peſſpiedoſci albo wiem bedzie³
tam tedi ia maia w³ia³ do Car³igroda. le³ i³ſz
ſ Zamku Lipi Ziechala.

Powiedzial theſz Ze powiedziałe o mnie a bich ia miał
Camieniec w³ia³ Turkomu poddae. To³ieſt glu-
piego ro³um a bo wiem bila bi to wielka glupoſc moia
i ve³ſte a bich ia miał Ze wſzech stron ſobie nie³pe³
ia³ni ſzuka³ a ſnac³ Turkomu ſie pranie w niewo-
la wdawac a pranie iako ieden wiezien bie³.

Lo thim powiedział iako bi Zalobliwie iż nie wiem co
ſie mi³ Bo³e dzie³ Ze ie³ le M. bae³ae d³ſie³ſi
vpadek

wpadek moi i tysz co szis dzisz temu poganinowi oku:
 puia - mi raczi mie niezim wspomoc - a to zna - iednak
 za mem rbogim plotem siedze co moge obaczic i za:
 li bich thesz niemogl bicz godzien iako ti sobaki Tata:
 rowie - ktorim pan twoi iednak wzgielt daie gdzie
 bich ia thesz mogl bicz godzien iego k. M. takisz i
 wszem panom krzescianstwu owa iesze nalschmie
 bog ferca ich gdzie obacza da bog godnosze poslug
 moich tam gdzie thego potrzeb bedzie.

Thesz powiedzial - Zowia mi krzopassem a chlopem
 a wszakosz ia iesem iednak iako i druzi sworze:
 nim bozim owa thesz iesze mnie bog miopusezi - nad
 ine ze moge bicz godnim panom krzescianstwu i
 królowi w. M.

Boner Lupparius
Bone Regine Polonie

Nudius quartus accepi litteras Sacrae M^{tes} vestre, qui-
bus mihi iniungit, ut si comperito haberem Ser.^{ma} Do.
Ferdinandus Regem apparatus facere ad mittenda Ser.^{ma}
Do. Elisabetha virginem filia sua in Polonia de eo l^{us}
meis manu mea scriptis M^{tem} vestra facerem cer-
tiorum. Quod si vero certi nihil scirem ut hominem
ingeniosum Vienna mitterem qui modis non suspectis
hac illic reseret, scire id cupere M^{tem} vestram
propter certos respectus.

Quantum ad primum, scire dignetur S. M. V. quod ni-
hil certi scio de apparatus huiusmodi prater ea
quae in ore hominum sunt. Ser.^{ma} Regem Ferdinan-
dus ita esse persuasus, quod connubium hoc inter filia
eius et Ser.^{ma} Sigismundus Augustus Regem nostrum
effectum forciatur. Tametsi multi inculcent suae M^{ti}
irritum illud fore debere culpa Regis nostri, prae-
dictos id futurum cum ignominia et indignitate Re-
gis Ferdinandi etc. Ad quam susurrationem
taliter affirmantium vel diuinantium Rex Romanorum
dicere semper solitus est. Nos causa non prebebi-
mus refutandi ea quae in pactis sunt matrimonii
perscripta. Si tamen altera pars tergiversari et
querere causas velit illud refutandi non deceat
nos illud mendicare, vel suppliciter petere.

Ex litteris Loxfami ad me ex Spira scriptis, quas
ad M^{tem} vestra misi, colligere Sacra M^{tes} vestra

poterit quid credant vel sentiant in aula Regis Ferdinandi de hoc matrimonio. Homines curiosi linguaque petulantibus multa affirmant, excogitant, pretendunt, diuinant, et persuadere nituntur tam Regi quam ceteris, de spernenda filia eius de posthabendo matrimonio hoc per Ser. mu. Regem Polonice. Rex tamen Romanus dissimulat se hoc scire aut credere. Saepius scribit ad me, et ut credo etiam ad illos ut excipiantur aliquid de isto matrimonio et de mente Regiarum M. lu. ac etiam de animo M. h. v. Reginalis Ego tamen breuiter et caute respondeo aliquando in: terdu silentio praetereo.

Dominus Hieronimus Laskei Palatinus anteq. mortuus fuisset. Dixit mihi, q. Caes. M. tas persuasa est omnino q. connubium hoc effectum non foretur, et addidit se vidisse cedula manu Caesaris Ratisspona descendens scripta ad Romanum Regem in hunc sensu. Si Rex Polonice refutauerit, sperneritq. matrimonium filiae Regis Romanus, q. de hoc non esset sollicitus neq. eum hoc perturbaret, habere se iam paratum.

Quantum ad secundum de mittendo homine sagaci Vienna ad resciendum de apparatu mittendae filiae ad Poloniam etc. nactus sum occasionem honestam mittendi in negotio bonorum Pessnensium. Mitto itaq. Slesitae hominem notum in Aula Regis Ferdinandi qui pro sua sagacitate pernoscere poterit, quid in illa coquina coquatur, qui celeriter ibit et redibit. Quamprimum autem inde redierit, mox M. lem vram faciat certiorum. Craconiae xxix Aprilis M. D. xl. ii.

Responsum Legatis Linonien[?]
à Sigismundo primo Rege Polonie
Vilne datum XXI Maii 1542

Quibus verbis quoque animo et voluntate Mag. eus Do-
minus Linonien Magister Sacrae Altem Regia salu-
tauit. eiqz felicia. et prospera omnia per vos est pre-
catus. usilem verbis eadem volun. le vicissim illi S. M.
Regia dominus noster clemen. mus. salutem nomine suo
dici a vobis. omniaqz felicia. et prospera precari vult
optat eni et cupit. ut Mag. eus dominus Alge vicin⁹
eius char. mus bona valetudine diu sit praeditus. et
omni fortunae genere affluat.

Excusationem ista qua de tardiore vestro hac aduentu
q ad constituta diem non veneritis. attulistis. Sacra
Regia Altes accipit. Nam et breuitas temporis et lutu-
lentum incommoduqz iter. aquarum praeterea inundatio-
nes. quae vos sunt remorata. facile adduxerunt Altem
eius. ut mirari desinat. et agere ferre. q tanto tempore
aduentu vestru expectarit.

Accipit etiam eas rationes. quas recensuistis. quo minus
a Mag. eus Domino Magistro Linonice nunc graues Legati
qui plena potestatem de controversia finiu constituendi
haberent. missi sunt. verum. q ad festu s. Jacobi tales
Legatos hac mittere debere a Mag. eus domino Alge di-
cit. Altes eius a Mag. eus Alge postulat. ut propter
temporis breuitatem ea Legatio hac Vilna mittenda

ad festum exaltationis sanctae Crucis quod in autumnus
fit proferatur: tunc etiam M. tas eius Commissarios suos
primarios huius Ducatus Senatores designatura est
eisque plena et non limitata potestatem datura. cuius
Legatus Mag. domini Magri de finibus Livonicis tractan-
di et constituendi duntaxat ut quos ille mittet in
eandem facultatem ab illo datam habeant.

Porro quod nomine Mag. domini vestri Sacra Mater
Regia rogastis ut interim etiam manente hac de finibus
ambiguitate pax cum illo retineatur cuius studiose
et amantem esse dicitis in eo M. tas eius non conce-
dere se Mag. domino vestro dicit quod hic maiore de-
siderio pacis cum Christianis hominibus conservanda
quam ille teneatur. Nam nihil execrabilius et turpius
esse ducit quam Christianos homines inter se mutuis dissi-
diis et bellis conflictari et alienas vicinorum appellere
possessions.

Ut autem vicini homines nostri qui Livonica fines acco-
lunt iniuria Livonien non afficiant curae sibi M. tas
Regia esse dicit et sibi certo id de suis subditis per-
suadet nihil eos istius iniuria agere acturosque postea
quod illis senere mandabit.

Christianus Rex Danie
Sigismundo primo Regi Polonie

S 2. me Princeps et domine amice et affinis noster cha-
rissimie. Ex litteris M. h. s. v. proximis intelleximus
q. M. tas vestra a sororio nostro Duce Prussia Ill. mo
rogata ad Cesarem M. tem scripserit. et in gratia no-
stram sollicitauerit. ut ea se deffensionem que inter nos
et Fredericum Rhemi Palatinum. ab aliquot annis orta. et
interponeret. Quo nomine M. ti vestra. ut que pro no-
bis sollicitudinem sua valere voluit. ingentis gratias
agimus. et simul M. tem vestra scire volumus. q. am-
mus noster ad pacem in orbe Christiano conservanda
propensus semper fuit. et hodie est. quando pax. et
nulla re alia. ad repellendos Turcarum iniustos conatus
est opus. Eam ob rem anno superiore oratores nostros
cum plenaria potestate Mandato Ratisbona ablega-
vimus. ad habendos super pacificatione inter nos et
aduersarios nostros concilianda tractatus. Ibi vero
conditiones pacis nobis propositae. sunt inaequabiles
et dure. adeo ut si victi isto prelio succubissemus
vix potuisset. vel atrocius. vel inelementius de nobis
constitui. Et quidem hac de causa in Conuentu Ra-
tisbonen. de pace non conuenit. reliquum fuit ut induci-
arum tractatus. experirem. per quem bellum. si perpe-
tuo non posset. ad tempus saltem suspenderet. Inducia vero. supra sex Mensium spatium obtineri no-
potuerunt. Ex qua re facile apparet. quantopere

ad pacem propensi sunt: cum quibus nobis res est: quos
tamen a pace abhorre^{re} minime. *M^{tes} v.* existimat.
sed magis etiam illorum animus inquietus evarguit. quod
postea accidit.

Jam ad Calendas Maii proxime elapsas cum in rebe
spira inter Principes et Imperii Status de bello Turcis
inferendo consultatio obtineretur nobis cum Regina Hun-
garie domina Maria de prorogandis induciis Tractatus
exercuimus in rebe Brema. Cum de tempore ageretur
et nostri pacis studio inducti in aliquot annorum continu-
ationem extendi inducias. debere contenderent ne esset
opus eadem de causa saepe convenire. et inutiles expensas
facere. Burgundiones annu^m vnu^m nobis obtulerunt tantu^m
aperte testati sunt. q^d propter huius temporis difficultates.
et ne bellu^m Turcicu^m impediretur. annu^m otiu^m nobis per-
mittere vellent. ut conuicere cuius facile est. si et Turca
quiesceret. et alia omnia recte haberent. q^d ne tantilli
quidem temporis spatium. quale obtulerunt fuerint daturi
Nos igitur cum non obscure intelligamus quam primu^m
ab aliis rebus otium erit. quod negotiu^m nobis facessere
velint aduersarii oblato. non ex voluntate. sed ex ne-
cessitate. vnius anni otio vti voluimus.

Itaq^{ue} inter Caesarem et nos nullae nunc prorsus induciae
sunt: nec possemus permittere ut per maria nostra
aliquid in ditiones Caesaris. ne hostes reru^m necessaria.
ru^m copia armemus. qua instructi postea nos perditu^m
eant. tamen in gratia *M^{tes} vestre* et hoc faciem^{us}
subditis *M^{tes} vestre* libera^m relinquemus. ut victu^m per
maria nostra querant. navigationem illis quocunq^{ue}
se conferre velint permissu^m. tantu^m ut cautione iusta
se obstringant. q^d cursu^m ad ditiones Caesaris institueret

non velint. Id adeo scripsimus etiam iam ante Dan-
liscanis. Et nunc. Altem vestra rogamus. ut quod
in parte hac facimus. non ex pacis rumpendae studio
sed ex inevitabili necessitate tuendi nos nostraqz
proficisci sibi persuadeat. Si quod commodum etiam
ex hoc instituto nostro. vel ad mercatores. vel
ad ceteros homines perveniet. ne hoc nobis afferi-
bat. qui et pacem amamus et inducias aliquo an-
noru numero suffultas acceptare non recusamus.
sed omnia quae hinc evenire possent mala adversa-
riis nostris impulet. per quos stetit hactenus et
stat hodie. q neqz pax. neqz induciae confectae sint.
Nos vtilem operam et adiutoriu etiam M.^hs vestrae ꝑ
libenter gratificabimur. quam post officioru nostro-
rum oblationem Deo optimo Max. servanda diu ac
feliciter incolumem commendamus. Ex Viburgo
nostro feria Junii M.^o D.^o XL ii^o.

ꝑ in bellis nostris praeteritis experti quacunqz re possumus
M.^hs vestrae libenter

Legatio à Petro Voienoda Valachie
ad Sigismundum primum Regem Polonie

O Powiedami i wspomnami waszej wielkici k. M.^{ci}
 iz therafs eZassow lich miedzi Chrzescianstwi pani
 i miedzi pospolitemu Chrzescianowi tak znam i zob wasza
 wielka kroliewska milosc wielki pan i rozumniejszy
 miedzi wsilkiemi pani kxZescianstwi i tak sie nam
 widzi iz w ktorich nassich rZeczach bedziem nassze
 posli slacz do waszej wielkici k. M. iss wasza k. M.
 nassze rZecze porozumiansze bedzie v. k. M. nassim
 rZeczam wierze iak jest teraz i na czym tyszelo
 pierwie swlasoda kim to trzem Ziemiom panstw kxZe-
 scianstwiech iak Ziemi węgierskiej tak i Ziemi pan-
 swa waszej k. M. koroni Polskiej i Ziemi nasszej Mol-
 dawskiej.
G di bilo pierwie iz Ziemia Węgierska i Polska i Zie-
 mia nassa Moldawska bili miedzi soba w dobrim
 polciu i przemiernu i w iednaniu bili te Ziemi
 wisse pssane iak iedna tak druga i mieli takowe
 rZeci i iednanie miedzi soba i esli bi gim stich ziem
 na ktora bil iaki gwalth a oni panowie tych ziem
 mieli sie od tych swogich nieprzuciociol spolem bronie
 i mieli ieden drugiemu pomagac i therafs widzim
 iz poczelo sie barzo wsciez kxZescianstwo a po-
 gami Thureci pomnozili szie iz iusz malo nie wse-
 leli swiath podgarzeli pod rZecze swe a ta nassa

Ziemia Moldawska bila tim Ziemiom Węgierskiej
i Polskiej wrota i kłucze i nie było tim dwiema Zie-
miom, alie i inżim Ziemiom Krzeszciańskim a
prawie bila Ziemia cala a od boga obroniona.

Po tym rada Polska, i rada Węgierska i rada Mol-
dawska niewiem co za radę się wradzili i iakie
czie wiedzeli, a takę się starali dobro tim tężem
Ziemiom Krzeszciańskim i inżim. Puszczili się
pogani pierwej w Moldawską Ziemie i rozbili
wrota i złomili kłucze wszem Ziemiom Krzes-
ciańskim, a za nich pomocy od Krzeszciańców
nie było nie, alie i mnie samemu przidalo iż się
dziedzini od starchu poganow, alie nie dla czego
inżego tak mi się przidalo, iedno za moi grzech
starał mi się iest bog, albo wiem, Żem był Zgrzeszył swi-
mi grzechi, było bogu a mi komu inemu na tym
swiecie, a to było tak. Thi krace Węgierskie i
Moldawskie oni položili swoje glowi i teraz gieb
niemaż na swiecie iedno tylko v. m. Zostali się
a pogani nafs widzieli bieżąc od ich starchu po-
mocy nie mając od Krzeszciańców, oni po swej wolci
Z wielkim wesselim chodzili i rozbili kłotki i
złomili kłucze Moldawski i seżet wszem Krzes-
ciańskim Ziemiom, tak chodzili po swej wolci i
kobi byli przisli na wesseli, wojowali i barzo się k
mu radowali i podmieśli się barzo pomieważ
podeptali pod swoje nogi kłucze Krzeszciańskie i
po malim czasie nie było im dosięż na Moldawską
Ziemie, alie się mieli i wzięli Budzin Zamek
i inże Zamki, i tam oni nie mieli cześciości
nie, alie wzięło było po ich woli, a po tym oni

miſliar wziac Siedmigródzką Ziemię i Sabin i inſze
Zamki i Ziemię a waſza M. nie miſlić iſz bi nie było
takie alie ich dźierżcie na rekach iako iablko a ma
ćdzi nie ieſt a teraſs im ieſt wolia wziac i daleci
a w kim boże im nie pomagai i na czoſta Ziemię i
na inſze Ziemię krzeſcjanſkie poſtronne I ieſz ieſt
im ieſeże wolia cżego boże nie dai ebea ſie poleuſzic
na Ziemię v. k. M. Coroni Polſkiei a maia podzielić
ſwoie woifka albo wiem iſs chce wſetko krzeſci
ianſtwa polkuac ab i nie było znać nie krzeſcjanſtwa
alie ieſeże ieſt pan bog miłoſierdzia pełni a waſza k. M.
mądro i rozumni pan możesz poźnać iſz ieſt tak.

Pręto proſim i Żadani v. k. M. iako naſze o prężu
ciela wieſzego i ſtarſzego opateżcie ſie dobre i poradz
cie dobre i pojednacie ab i było krzeſcjanſtwa dobre
albo wiem iż na v. m. ſtogi wſad i wſetka moc i wſetki
radi wiari krzeſcjanſkiei a ia ieſti bieh co chciał
wędzić tħedi ieſeże nie moge bo i ieſt barzo wpadł
i właniom iako iedna owca od iednego wilka alie
i tak ia nie chce ſie rozdzielic od krzeſcjanſtwa do
moiego Żywota bo mi ieſt barzo Żal oſtać krzeſ
cjanſtwa poniewaſz iſz po bożem ſtaraniu ktoro był
Żołal bog Ża moie grzechy chodźilim i w Turck i w
działem i poźnałem iż mi ieſt dobre ŻieŻ ſmimi iako
bi owca Żwilkiem alie gdi bieh ia był ſwobodzien wiet
ſich ſuſt nie wędzilbi Żadni iako bieh ia wędzil po
ſlugę krzeſcjanſtwa Ża bożim dozwolenim.

A tak ieſti macie moc teraſs iaka pateżcie i
radzić ſie bo ieſt teraſs cżas i pogoda do wioſni
a cżci bi ſie mogło co wemac a wa da Bog iŻ białcie

po woli krzeszcianom a jeśli nie będziecie patrzeć do wio-
sni do wielkiej mocy waszej i naszej tedy po tym bog wie-
cie się stanie i tak co na ziem stanie bo Turci maia
doszed chitrosi i są oni bardzo mocni.

J thesz bich powiedział o te granice co maia prze-
Turci ku Braclawiu granicze abiscie v. m. miastek
mikożo teras granicze abie nie bilo tak iako bila
granica Moldawska s Turki. pomienasz sz iako
bili weżinili Moldawski raice ktorzi bili pierwsi
i chodzili granic ziemie. a tak nie bilo dobrze alie
polozili tam glowi a inaczci sie nie moglo odmienic
do kied dal bog zem dostal swci prawci oieziemi
ta bogaty Zaplata beda ia placze iako bedzie
moia moznosc pomienoli polci bedzie iako bila pier-
wci a takem do tego czasu Zaplaczil dziesiec
kissiac Vegierskich Zlotich a iesze mam placze dnu
dziescia kssiac Zlotich czerwonych a tak v. m. patze
i na posiadoki jeśli sie Turci nie pokusza dalej nad
te granice wziaze i kamieniec a tak kied nie ma
kamieniec boze gim nie pomagai a thedi Chocim czy
bedzie? Tedy iako szie waszej M. bedzie widzie
czy nie bedzie Moldawska Ziemia polna Turkow?
tedy bedzie gorze. Teras jest im wolia weżinie Zamek
i eden oflam kierzmen a na miejscu chea patze ieden
miesca Zamkowi albo pezein orhionu albo pezein
Soroc i gdzie sie im spodoba miesce tam weżinia
Zamek a tam gdi weżinia Zamek tedy go mietim
nie bedzie mogl zbuzdzic iedno bog a tak jeśli tam
oni pobudnia Zamki dwa a v. m. mozeie poznac
iz weżma i dalej Braclawia i Camienca a tak
mikożo miescie na te granice. Mialbich iesze
wiecei

wieści s' wassza M. mowic aliczmi pomozili przez
Abrama do wasszi miłosci.

[illegible]

Thes3 nasz pan dal prosić i^o M^{ci} króla o ti dwa Zam:
ki które są w Węgierskiej Ziemi. które Zamki pobral
Zdradnie Janusz król abⁱ v. k. M. raczył ożenie dla
prozbi i Zardania pana naszego abⁱ v. k. M. raczył swo:
ie panstwie listy pisać do tego Biskupa. który wladnie
timi Zamki abⁱ ten Biskup dla prozbi i Zardania v.
k. M. ti Zamki panu naszemu wrocil abⁱ pan nasz
na ti Zamki swóego wojska nie podiimal abⁱ wiem
iż pan nasz niechciałby iusz wojsk swich podiimac
na krzeszani.

Thes3 pan nasz i^o M. dać wiedziec v. wielkiej k. m. o
dziewce v. k. M. która była za królem Januszem i
była w rękach Turckich Cossarz^o i tego krassa tak
bardzo zaluc Cossarz^o iż ją wypuścił a tak abⁱ wassa
wielka k. m. raczył swoje dziewczke od tej Ziemi
wziąć i przenieść do swojej Ziemi bo wiem iż
Cossarz^o Turcki bardzo się na to nassadził abⁱ nie
mógł iako dostać i do swojej Ziemi dowieść abⁱ
v. m. nie opuścił swóego dziecięcia własne^o w
pogańskiej ręk^o i o tym wasza iasność racz wiedziec
tak iż jest to za pewne tak.

Jesze pan nasz i^o m. dal prosić vassci iasności o
listy glectowe abⁱ pan nasz poslal posli swoje do Mostowi
lesz o wspomozenie bo między bivali kmi Ziemi Mos:
kiewsci na hospodari Moldawstie. Za to prosi i^o m.
v. iasności abⁱ wolno i swobodno bylo poslom pana na:
szego przez ziemie v. wielkiej k. m. Xięstwa
wielkie Litewskie.

A o Siemka co wasza iasność raczył przez Burla
wstażac do pana naszego iż v. k. m. raczył weinić

temu Siemku sprawiedliwość spanem Jordanem abo pan
nasz nie sędował.

Jeszcze pan nasz skarżę się przed v. iasnoscią na Sta:
roski kamieniecki i z poddanym pana naszym nigdi
zadnie sprawiedliwości nieczini ni komu s Starostami
pogranicznymi iako s Chocimskimi talem s Czarnomyskim
na tej v krajinie nigdi się nie ziędza abo bili opatrzo:
ne dobrze i dwie granice abo za ich sprawami zli
ludzie karani bili a dobrze ludzie abo się radowali
a za wasze iasnosci i za naszego pana boga proszeli
i z maia pokoi dobri przi waszej iasnosci lićwch a
tali wieli krog pssę pan nasz listi do niego iako do swo:
wego sina dawaie iemu w tym znaiz i z bi się powi:
sciagal tego picia a sprawiedliwość z obudwu stron
abo bila cżimona abo thesz teżewi bil na tej gra:
nici a on odpissal do naszego pana listh powie:
daiac iżesz sam ti gorzsi piamica nstę ia a tam
na tym zamku na kamieniu teżeba bie Staroski
zawzdi theszewiemu pan nasz ie. M. na prziafu
iemu posła listi a on tak takiemu panu odpissuie.

Thesz Czernieński barzo wieli zlodzieiow ma i wie:
li zlego pocżimili w ziemi pana naszego a ten Czer:
mieński nie bogi się ni Staroski a nikogo też nie slucha

Thesz Sluga pana Staroski Dambrowski ma siolo Popiel:
niki na Czernieuszi i wsitko ma w swim sielic zlo:
dziew i zaitari thesz wieli czi cżimox zlego w ziemi
pana naszego

Iż pan nasz prosi v le M. o ti przebiegi letorzi od:
bięgi od ziemi pana naszego i zlego wieli pocżimili
i Beraks sa iedni v pana Pietwica a inzi sa v Sta:
roski wlodimirzkie v lenie zia Fiedora i indzie

po Ziemi waszej iasnosci a tak wasza iasnosć raczcie ie
widac, bo pan Thoder bil brat panu naszemu i bil ho-
pse misli oni a wasza iasnosć raczil iego widac a to
sa ludzie lichei.

I kysz jest wolja panu naszemu, aby wasza iasnosć raczil
posla swoie^o poslac do i^o m. pana naszego, bo pan nasz
ma iescze wielie rzecz vstnie mowic ku poslowi v.
iasnosci okolo kreszciaństwa, ktorich rzecz jest
bardzo potrzeba miedzi wasza iasnoscia panu kres-
cianskim o powierdzenia przysięgi

A o Cesarzu Turckim daie pan znae³ waszej iasnosci
i jest w konstantinopolu i pisse listy po wsitkich
Ziemiach swich i po za morzu i do Multan i do Ta-
tarow i do naszo^o pana, aby bili po gotowiu na wojne
od tego czasu za szez mieści.

I thesz dal prosze^o waszej iasnosci o ten dlug letor ma
pan nasz v tego zida ktorogo wasza iasnosć rosta³al
do kasmie na Zamku Vilnienskim posiadzie, a
tak v. iasnosć dal listy aby zaplata bila, abo zida
samego wlei zaplaczie bile widanie a tak pan nasz
v. iasnosci za to dziekuie, alie dal waszej iasnosci
prosie, aby v iasnosć raczil przeka³ac tego zida prze-
wiesze do Lwowa swoimi ludzmi, bo ten zid ma
wielie przecioli i bratow, aby nie naprawili zabie³
kogo posle pan nasz a pan nasz kysz na rosta³anie
v. le m. wsitkie bardzo rad wozim.

O Cigani ktorze sie rozesli z Ziemi pana naszo^o
i thesz i o kucharzce co pouczie^o kani od pana naszo^o.

Jeszcze pan nasz dal prosić waszei wielkici królewskiej
miłości o wspomnienie abo wasza jasność raczył swoje
laste weźmie i naszego pana wspomoc co laste i wo-
lia będzie waszei jasności bo jest teraz pan nasz bardzo
upadł od pogańskich panów i od nieprzynajmniej krzesci-
jańskich a pan nasz ić m. Za to laste chce waszei
jasności odслужи w szem dobrem i teraz i na polskim.

Thęz niepuszczai wasza jasność tego posła Turckiego
przez Bracław ićchac na zad alie miećbi ićchal
ktoreci przynęchal bo jest ten Turcin posłan ogły-
dowac mićsca na Zamki ić

Odpowiedz na poselstwo Voie:
wozii Wołoskiego

N.A poselstwo pana Voienodi Valastie^o król ić m.
tak odpowiedzieć rozkazał. Przechodząc co pan Voie:
woda samfićkie i krzesciańskie cżim napominanie
ku królowi ić m. jest tego ić k. m. wdzięczny i
chwali ić k. m. ten wniósł krzesciański w panu Vo:
ienodzie a zaścił 18^{ty} z lastkawci i dobrei wolici
przećinako miemu napominac go ićgo k. m. raczi
abo w swim dobrem wniósł trwał a nigdi go na infa-
strone nie odmiemial. Król ić m. będzie szie
18^{ty} raczył tak zachowac iako na dobrego pana
i krzesciańskiego króla przeliczyć będzie.

Co się dotknie granic s Cossarzom ić m. Turckim

wiżozumiał Krol i^o m. rade pana Voiuodzinie i
tyle i^o sie bedzie godzilo i^o k. m. a i^o thesz spo:
Zetliem bedzie ziem i poddamich i^o krolowstwie m.
bedzie i^o vzinac raczil i ma nadzieie iz Cessarz
Turcki nie bedzie chcial w zadnei rzeczi krzawdi
krolowi i^o m. vedmie, albo wiem co szie dzieie okolo
nich granic, to szie dzieie za zobopolna przuacielska
zmowa, a wszakosz iednak za napomnieniem pana
Voiuodzinem bedzie szie miał Krol i^o m. w ostro:
znosci, a tego kiesz co pan Voiuoda do krolia i^o m.
wstazmie, milemu krol i^o m. nie oznaiomi, alie to
bedzie chowal w tajemnosci, chowac sobie tim pana
Voiuoda na po tim zachowac, alie krolowi i^o m.
w rzecach potrzebnych znao dawal iako dobru a prze:
iazhwie sumfiad i^o k. m.

Czo szie wieze zamkow w Wegrzech pana Voiuod:
dzimich, aczkolwiek krol wgo m. kilka kres piffal,
do krolowei i^o m. i do ginsich panow przicimiac
sie za panem Voiuodam o ti zamki, a wszakosz i
kerass dawa listy do Xiędza Biskupa kienstata
ziemie Węgierskie, ktore pan Voiuoda ludzi be:
dzie raczil miech do niego przeslie.

Czo sie dotrze krolowei i^o m. Węgierskie, w dziech
Bess to krol i^o m. przuimie iz pan Voiuoda tak
sprzuazliwie o mie krolia wgo m. ostreza i zad
iesli bi co takiego iesze rozumial i wiedzial iz bi
krolowi wgo m. znao dal a sam pan Voiuoda i ze
bi sie o i^o m. dobre przicimial, to co kolwiek prze
mie vedmie pan Voiuoda przuacielskie to krol i^o m.
bedzie przumowal, iako bi to i^o m. samemu bilo
vedmiono.

Lifi glicitowc poslom pana Voievodzinem o ktore pan Voievoda prosil poslom do Mostowi przesi Ziemi Krolia i^o m. ti aczkolwiek sa Budi dane. a wsa kusz iesli ze bedzie potrzeba nowich. ti Krol i^o m. dac kaze.

O Sienska iako obiecal Krol i^o m. spanem Jordanem vezinie sprawiedliwosc the vezinie bedzie raczil wedlie prawa Koroni Polstici a kiedzi sie to stamie. kedi panu Voievodzie bedzie dano znae wspotek sezezami in. szemi. czassu slusnego. alie iesli pan Voievoda chce poslac posla swego. kiedzi beda Commissarze czinie Krolia i^o m. okolo tego sprawiedliwosc kedi to bydzie iemu wolno. bo czi Commissarze ktorzi tam to sprawiedliwosc czinie beda czad panu Voievodzie i dzien o znaimia.

Czo sie tieze o sprawiedliwosc na granicach abi czimona bila poddanym pana Voievodzinem to zawzdi Krol i^o m. Starostom swogim rozkazac raczi i thez do nich snoru piffac raczi. abi sie wedlie przymierza zachowali a sprawiedliwosc na granicach dzialali. Tillo ksz pan Voievoda miech kaze czinie sprawiedliwosc poddanym Krolia i^o m. bo Starostom piffa Krolowi i^o m. iz sie sprawiedliwosc zadna gim mi dzieie w Ziemi Valastici. To ksz kazal Krol i^o m. powiedziec iz na Seimi wedlie przymierza Starostom kaze icz dziec tale iako serzei poslowi pana Voievodzinemu Abramowi iest powiedziano.

O sziegle ludzie do Ziemi Krolia i^o m. kazal Krol i^o m. powiedziec iz da list i do Pretwica i do Xie: dza Cbwiedora Wlodzimierz stie^o Starosti abi omi szieglieb

ludzi poddanych pana Voiewodzich. ktorzi bi skodni
bili albo winni panu Voiewodzie niechowali. ani ich po
nim prezimowali. Bo taka jest zмова w prezimierz
iz krol i. m. takowich w ziemi swojej chowac nie ma
alic o widaniu ich tam nie mieści. a thesz to krolowi
ie° M. nieprezislusze ali ie° M. mial kazac imac
i widawac cudze skodniki i zlocince. bo i Tadora
krol ie° m. zadnim obicziem bi bil swoi ziemie
nie widal ieno iz Cossarstci possel slubil krolowi
ie° m. iz zadnei skodi miec nie mial Tador a iz
mial przysc ku lasce Cossarstci i ku rzeczam swogim.

O posla do pana Voiewodi co szie dotecze krol ie° m.
kazal powiedziec ifs gdi sie wroca Starostowie s
granic tych Turckich tedi tam krol i. m. posla swi°
poslie ktorim to pan Voiewoda bedzie mogl powiedz
co bedzie iemu polrzebno.

O Zida ktori siedzi na Zamku Vilnienskim kazal
krol i. m. powiedziec ifs na them stogi co prezess Burli
rostezal iz go iego le. M. kaze widac gdi tam pan
Voiewoda poslie a Burli sa dane listi ali mogl poslac
pan Vogewoda pon bezpiecznie.

O cigani i o kucharze krol ie° m. takodpowiedziec kazal
kiedy bedzie oznaczone miejsce gdzie a v kogo sa tedi
krol i. m. w tym bedzie sie raczil zachowac wedlie pre
mierza.

O zo sie koczego ali krol i. m. wspomozenie iaku vzi
nil panu Voiewodzie w tym krol i. m. nie pewne°
powiedziec nie moze na den czaa. alie kiedy szie
krol i. m. na seimie s panu radnimi swimi okolo
tego rozmowi tedi polzim prezess listi swoi pa
nu Vogewodzie odpowiedziec i oznaimic bedzie
raczil.

Petrus Voienoda Valacherum
Sigismundo primo Regi Polonie

Najasmiejsi Miloscini Hospodare dajem wiedzemi
v. k. m. iz wielka trudnosc mam od Turkow iz
nasz obciazania i chca od nasz Blotich bawzo wielie
za tke bogata Ziemia dolna co ia bil wzial Cesarz
Turcki i wrocil ia nam. a take nie mam stend bich
mial wziac abich ie dal. telko mam nadziw w Bodze. m.
i w waszei k. m. iako w panie krzeszianstwie. smilui
czie sie nad nami i nad infimi krzeszianami.

Druzie dajem znae3 v. k. m. iako beli pierwszego cza:
sta w3ielu ^{Ziemia nasolna} Turci ~~za~~ ^{maia} polowice Ziemi
i iale brali take brali w gore le Miestu. w3eli bi dalci
thego cza3u dzierzeli thodi bi w3ielu i Chocim. tedi
bi sie przyblizili ku kamieniu. a take bace3ie v. k. m.
skim maia Turci granice iz chca w3ielu roszczie
na w3ie stromi. a krzeszianom albi bila krzinda dla
czego omi nie dbaia nie o krzeszianami bio sobaki. a ia
mam granice Turki. a take zawszi mam krzinde od nich.

Alie M. Krolu modlitfmi szis bogu albi mi dal zimoth
az bich w3ielu Ziemi spossobil od Turkow od Ro:
ganow i pomogl nam bog zefmi ia vpro3ili v Tur:
kow w3ielu z boza ^{po} moccy kilofmi Tchinai nie vpro3ili
albi mam nadziw w lasce bo3ei. i za lasca v. p. m.
M. Krolu iz mi ia wroca Turci.

D rugie dajem wiedzenie v. k. m. abiscie dali nauke
Ferdinandowi krolowi. abe sie v zalowal za kres-
sciāni. abe dobyl Budzina od Turkow. a iesli go do-
bedzie izbi wsielke rozbil. i wmiotal w Dunai Ze bi sie
tam Thurci nie mocili. bo to nie niepomaga kres-
ciānom iz ssi tam Turci obsadzai. alie wsielke
skode ciniā kresciānom. a iesli bog pomoze vsiesz
kresciānom v niego. kedi oni inshem edassem blu-
duia Zamie.

J esze dajem wiedzenie v. k. m. iz maia Turci l-
wolia wdiac Moraw ska Ziemi Ze wsielkim. iz bi
ia ossadzili tam i poszli ku Viedniu na Ziemi l-
miecka. jak tei stromi dostana iako maia wol-
e zega gim boze nie pomagai M. ciwi krolu thedi
szie rozdzielia na dwoie iedni zostana na Budzina
a drudzi pociagna na wafs tak iest abiscie to wie-
dzieli v. k. m. o cini mieniem iesli wiecie albo nie
iz Thurci l- gadke maia. a o mie Zwami. i
za ieden piemac nie dbai. alie nie nie znacze
l-ego nie i Ze wsielkimi kresciāni.

J esze bich wielie nauke dal vafci k. m. M. ciwi
krolu od thei stromi od Turkow alie nie smiem iz
nam niewieziecie. a boicie szie Zdradi. a mi sie
boimi wafs abiscie nafs nie omili. alie tak v. k. m.
powiadami. iako nafsemu prziacieliowi i Sasia-
dowi bliskiemu. abiscie sie ostrzegli od lich lotkow
poganow Thurkow bo oni chea. kresciānom za-
duo dobra. alie Ze bi i Zdradzili Ze bi ich dostali

D ajem wiedzenie v. k. m. iz smi poslali swiego

śmia do Turkow za wszystkie krześcianiemi alie o śmia
 bich ia nie nie dbal abich wstizal izbi krześcianiemi
 sie na iedno zgodzili i siednali wsioci pospolu[†] krze- ^{na Turki}
 scianiemi a ten nasz sin ktori jest v Turkow niechbi v: ^{na nieprzima:}
 marl za nasz i za wszystkie krześcianiemi iako insze ^{czelie Chze:}
 pomarli: licipi skrzescianiem zicz w pokoiu niż spogani. ^{scianskie ia}
^{bim bil pospol}

Jeseze Besh daiem wiedziecz v. k. m. iako nasz^v
 prziacielioni dobremu a samciadoni blisziemv. iz
 bich poslal do wsech panow krześcianstkich na wse
 stromi alie mię wspomogli vpadlego Pana Chrześciani:
 skie iakom ia Beraß vpadli czlowiek nie mam stad
 wziac abich szie oplaczil od Turkow barzo kraß
 prziezistkaia miloscini krolu. chca zlotich wielie bar:
 zo za the ziemie dolna ktora biki wziele Turci od nasz
 a drugie kazali sie gotowac na woinę abich powiebal
 iedno mieniem co pierwsi poczac. bo nie mam stad
 wziac gdi szie nie zmiluiezie v. m. milⁿⁱ krolu
 Panowie krześcianstci a biseie sie zmilowali Dwa:
 dziesza kisiac zlotich wazierstkich abich sie odkupil
 Turkom poganom.

Jeseze daiem wiedzenie v. k. m. o Tatarzech iz sie
 nagotowili 30000 Tatarow i ma smimi bice sin Czarow
 woiowac ziemie v. k. m. a jest wsielko Znanaka
 Cossarza Thureckiego inaczci nie jest. M. krolu.

Thesz daiem wiedzenie v. k. m. o k. Tatarzi co ie
 pobil Pretivie i Zabral gim Zoni i ze wsielkimi
 statki ktorimis kolwiek a tale maia gich proszicz
 od nasz alie nie widaciecie Zadnego. bo gdi widacie
 ebocia iednego wsielkich musciecie dac inale nie bydzie.

Jesze dawami Znac v. k. m. o Turkoch iz nie chodza
therass s Telemassza iak chadzawali do tego cza-
su. alie 18erass Telemassza pelni spize. i sa gotowi
na kazdi czass.

Jesze ksz dawem. v. k. m. Znac abiscie nie zdali do
tezech krolion swesselim i s rozmiem iz iest dalieko
do tezech krolion a tak moge wiecie wezniec z tego
Turci krzescianom do tego czassu.

(Thesz M. krolu prosim i Zardami v. k. m. bardzo iako
pana krzescianstwu abi v. k. m. raczil wezniec dla
naszej volie i prozbi abi v. k. m. raczil przepuscic
przez Ziemi i paustwa v. m. posli do wielkiego kmi-
Mostienstwu iz bi sie zmiowal. i cie mu bog nathobnie
zalozil. Miloscini krolu bardzo wiecie od nasz chea
Turci za 18y dolna Ziemi co ia mam odkupic
a nie mam gdzie wziaecz gdi v. m. panowie krze-
scianstwu nie bedziecie wspomagac kdi nie wiecie
gdzie sie podziem. M. krolu wsak ia sobie nie
prosze na pozilek. alie prosze dla krzescian abich
ich odpłacil od Turkow od poganstwu i zika.
Jesze Thesz prosze M. krolu abiscie raczili wezniec
iako pan krzescianstwu iako nasz przuaciel i sam
siad dla naszej wielkiej prozbi. abiscie poslali swi-
ie listhi do krolionci Vegierstwu i do mnicha
abi nam wrocno nasze Zamilie czosmi mieli w
Wyzzech Czicow i Balu. abi ie raczil wrocic
dla volie. v. k. m.

Daiem wiedzie. v. k. m. abi nie raczil wszetle
misteac w Wilnie albo w Krakowie. alie abi
ostezgal okolo swojej Ziemi pogranicznai abi
was

wasz mie 3dradzili Thurci iako nasz M. Krolu tak
 wisszedlem bil sswoici Ziemi a takem bil po cudzych
 stronach ahiesmi prosili boga i pomogl nam przysc do
 swoici oiczi3ni do Ziemi Moldanstei. Tom bil c3lowiele
 barzo i bogasme barzo prosili abi mi dal bicz
 w krzescianstwie.

Jese3e daem 3nac v. k. m. i3 nasz postawili Thurci
 abich ia bil williem miedzi krzescianami abich 18e3
 dzierzal snimi ahie ia bich nie dzierzal po woli snimi
 ani bede dzierzal ahie krzescianami bede dzierzal.

Drugie 18e3 poslalismi do v. k. m. 3adaiac i proszac
 v. m. abi mi v. m. we3imil the sprawiedliwose3 s3ien.
 liem a o dom s3 Jordanem 3wiciem Jsterzieliu o starb
 nasz co iest v nich. i po3inaiago i 18e3 i piernei
 posilalem do v. k. m. abise3ie mi we3imili sprawiedliwose
 abi mi sie wroc3il starb moi co iest v Sienka s3 Jorda
 nem 3wiciem Jsterzieliu a do tad mi sie iese3e nie
 mi wroc3ilo od nich M. Krolu. Jese3e 1e3 prosze i
 3adam v. m. iako samsiada i pr3iaciela iuz M.
 Krolu abi mi sie stala sprawiedliwose abi mi wroc3ili
 on starb abi dalci odkladu i pr3ewliczenia nie bilo
 M. Krolu o to prosze i 3adam v. k. M. abi komie bil
 M. Krolu o the danno v. m. pro3im sprawiedliwose.

Drugie the3 v. m. prosze M. Krolu. abi v. m. rac3il
 we3inie iako pan krzescianstei iako nasz pr3ia:
 c3iel i samsiad bliski abis3 we3imil dla nas3ei pro:
 3bi i wolici abis3 wypuscil dwa wie3nie co sa w o:
 bertinska bitwe pogimani na waszim 3amku Ol:
 stnie po wisszei Crakowa na imie Drabasi Skoric.

i drugi dworzamin. Za to prosim v. m. abisczic
raczili wezniec iako pan krzescianstwi abisz dzier-
zal. przysięgi. Zapissi. iakoszni przysięgali s Hetm.
manem v. m. pospolu pod Choczimem. abe biki wipus-
czeni wsielci wiezniec i od nas i od nas.

Jesze Bysz dajem Znac v. k. m. iako naszymu pęd-
iacielowi i samsiadowi bliskie. abe v. m. mie raczil
sic sprzeczniwacz a sluchacz pana Jastowieckie. Sta-
rosti kamienickie. co on mowi na nasz iz bich sic ia
gotowal przysc na wasze Ziemi Zwoina a ia M. Kro-
lu thci gadki mie mam nigdi ani radi. abich ia goto-
wal woine na wasze Ziemi. alie M. Krolu gdzie nam
rozkaze Cesarz Thurecki iechac na woine ia mu-
sze tam iechacz mie po swej woli. alie po niewoli
chocia bich mie rad iechal tedy musze iechacz.
gdi nasz widali Chrzescianami poganom.

Jesze prosim v. k. m. Milosciwi Krolu iako swe
przeczniczka i samsiada bliskie. abisz rozkazal
swojim Starostom i Ziemiakom pogranicznim.
abe mie chowali Zlich ludzi co kradna i rozb-
raia nasze Ziemi gdi mnie mie maza w Ziemi alie
sa wielkie Zlich ludzi w tej Poluckiej Ziemi M.
Krolu.

Responsum datum Nuncio Petri
Voievode Valachorum

Czob powiedział od pana swego i czob na piśmie dal
18emu król i^o miłosc dobre i wrożumial. Naprzód
co szie doticze piemiędzy ku wspomozeniu pana Voievo-
di na okupienie ziem tych ktore mu bili pobrane. Król
i^o m. acz bil w tri rzeczy w Wilnie odpowiedziec
raczil to co przysluszalo sprawiedliwie ku przynacielstwu
odpowiedzi. a wsakosz gdy pan Voievoda podrugie
18y prozbe i zadanie ku królowi i^o M. przez czie
czini. Król i^o M. odpowiedziec na then czas w tri
rzeczy panu Voievodzie nie raczi. alie na szym pier-
wszi koronni ktore bedzie mial szadami swimi i
poradzi. przez list swoi albo przez posta panu Voie-
wodzie odpowiedz dac bedzie raczil.

i oddeladacz the rzecz raczi a tham gdzie sie ss lani a radami swimi :

J3 twoi pan Zada panom Chześcianstwu i szpezi-
iane wszego dobrego. a przodkiem między inimi
królowi i^o M. iako smierzonemu i sam siadowi
swemu miłemu bliscemu. Tho król i^o m. chybali
i wdziecznie od pana Voievodi przynienie. bo iest
prawi Chześcianstwu pana vmisl. w pokoiv. a
w przynazni sie sbliznemi swimi zachowiwac. i
mowalpi król i^o m. i3 pan Voievoda w kim
vmisl. stali tenac bedzie.

Nowini o Tatarzech i o infich rzeczach ktore pan

Voiewoda Krolowi ic^o M. wskazuje li sa. i^o k. m.
wdzięcznie swe przeczini i z w kim ostrzeganiu a
obwieszczeniu takowich rzeczy krol i^o m. Ina chęć
i przyczynność przeczini ko sobie pana Voiewodi Va.
lastnie^o ktori iest w kim bedzie tenal a rzeczy po.
18x3ebne Krolowi. i. m. obiedziem przynajcielsim
Inac bedzie dawal. kedi 18x3 bedzie zawzdi lasta.
wa przynasu i dobre samowiedztwo Inal.

Co szie dotyczy przeczini do Krolowei Vezierstici i
do pana kinstata okolo Zamkow wrocenia. acz to
pierwiei krol i. m. na badanie pana Voiewodę czi.
mil. wszale ze i terazs tam posla poslac bedzie raczil
ktoremu k. rzedz sprawowac poruczi o ktora pan
Voiewoda przecz czi Zada.

Co szie dotyczy poslania do Mostowi krol i^o M. do.
puszcza panu Voiewodzie. abe swieobodnie do Mostowi
i do infich panow krzescianstkich posli swe poslat
i sprawowal co iemu iest pol8x3eba. Bo krol i. m.
przez Ziemię swe swieobodnie ic przepuszcic ic be.
dzie raczil.

O Sienleu krol. i. m. Zawzdi cziem sprawiedliwosc
raczil i dzierzedzgo w wieziemiu przez killea lat
raczil. dopiero go terazs wypuscic kazal kiedy postem
bil. Pop v ugo. k. m. Bo Pop imieniem pana Wo.
iewodzinem powiedzial i z pan Voiewoda nie Zada
Sienleowei duszce. i ugo stażi iedno i zbi sie k. rzedz
ktore bi prze nim bile na ten czas wrocili. krol
i^o m. dowiedziawsze szie i z prze Sienleu niemast
nie. bo k. rzedz ktorich bil malo sloba przimiosl.

Jszczeki mu bil odebral i po 18im vmarl. po kto:
 rim gdi wisszedl w dziedziectwo Jordan krol i m. s
 Jordanem sprawiedliwosc chce wzimic. i kaze sie
 pilnie pitac wiele czego bile a gdzie sie co podzialo
 abt pan Voiwoda sprawiedliwosc o li rzeci czassu
 swego mial.

Pogranicznim Starostom krol w^o m. Zawzdi rosta:
 Znie i ioseze po drugie rosta ze. abt na granicach Zlo:
 dzicstwa bromile. a sprawiedliwosc dzimile i ma za
 to krol w^o m. i z sie zachowaja wedle rostażania
 krolia i m. iesti lez tam sci stroni od pana Voiwodi
 sprawiedliwosc beda dzimic poddanim krolia w^o m.

C 306 thesz powiedzial od pana Voiwodi i zbi ioseze nie:
 ktorze Valachowie nie bili wipuszeni. a i zbi na ol:
 simie biez micki. krol w^o m. tam komornika swo^o
 pac raczil. ktori krolia i m. sprawil ze tam za:
 dnego nie malsz. a iesti zobi gdzie indziwi bili. mick sie
 dowiadnie Pan Voiwoda. krol s. m. iesti ze gdzie
 beda wipuszed i rosta ze.

Legatio ad Sigismundum primū regem Polonie
 a consiliariis Polonie: Petro Camrato: Archiepō
 Cnesnen: a Ioanne de Tharnow Castellano Crac:
 de Isabella vidua Regina Hungarie ex Tran:
 silvania in locum tuciorē transducenda

Remus dominus Archiepiscopus et jll^{us} D^{ominus} Castellanus Crac.
 animaduvertunt et necessarium esse ducunt. ut si quando
 S. M^{ajestatis} v. adhibenda fuit de Ser. ma Regina Hungarie
 cura nunc vel maxime adhiberi ea oportere. In pro:
 pter ipsa M^{ajestatis} sua Reginalom. tum etia^m quod idem
 periculum ad S. M^{ajestatis} v. pertineat. Nam compositu
 habent D^{ominus} sua. fama^m est ia^m constans. et certa
 Proceres Hungarie cu^m Ser. mo Rom. eto Rege de cor:
 tis agere inter se conditionibus. id quod si fecissent ante
 hac. fortasse meliori fuissent vs^{us} consilio. Sed quia
 sero sapiunt sicut Ebriges verendum heret^{ur} est. ne hoc
 ipsu^m nunc magis ac magis obesse videatur. Casarem
 enim Turcaru^m. ea res haud dubie clam esse non poterit.
 qui etsi secunda fortuna vbi fortasse ad extremu^m de
 Regno Hungarie non omisisset. tamen hoc magis
 ac citius ad eos excitabitur conatus. Neq^{ue} fieri po:
 terit. quin illi Ser. ma Regina Hungarie in magna
 veniat suspicionem. Siquidem ea quae proceres Hun:
 garie nunc cu^m Ser. mo Rom. Rege tractant. nonni:
 sua M^{ajestatis} et filii tractare vident^{ur}. quin etia^m de S.
 M. vestra ne id suspicetur est verendum. Ser. ma
 Regina Hungarie. et proceres. quae faciant

facere confilio S. M^{tes} vestre omnia em^o apud tiran-
nu^m hunc sunt suspitionu^m plena.

Itaq³ hac cura S. vestre M^{te} nunc de Ser. ma Regnia
Hungariae maximis de causis suscipienda est. ut Sacra
M^{tas} v. nulla interposita mora. quae post hac frustra
spero facere videatur. Pro sua amore et pietate paterna
exga filia opera daret. et officeret. ut ex illis tantis
periculis propter imminens malum in tutiorem trans-
ferretur. locum. Nam in quibus nunc est. sua M^{tas} locis
obiecta periculis. et quasi in faucibus hostis esse videt.
Non difficile fuerit isti Tiranno quando libitum erit.
suam M^{tem} accipere in potestatem suam. et ablegare
quo velit. et de filio sua M^{te} ex sententia sua con-
stitueret. quod ne accidat. faxit dominus Deus.
quo em^o animo id ferret S. M. vestre. quando qui-
dem omnes et alium homines. qui modo studio S. M^{tes}
vestre tenentur. ducit sibi in animo proponunt com-
mouentur. et doloris cuiusdam metu terrentur.

Quid tu paternus S. M^{tes} vestre animus. an non in-
credibile afficeretur dolore?

Magna profecto S. M^{te} vestre Ser. ma filia sua. Nepo-
tisq³ habenda nunc est ratio. Tametsi em^o constat
D. suis S. M. vestre de transferenda Ser. ma filia sua
in alium locum iam egisse: sed quod res non cessaret ex
animo S. M^{te} vestre monachi improbi et nefarii
homines accidit culpa qui sicut cepit verendum est ne
extremo Regni Hungariae sit exitio.

Quonia^m vero Ser. ma Regnia Hungariae. d. nos
sua id optare valde comperit^u habent. et sua
M^{tas} d. suarum opera hac in re vlti cupit apud
S. M^{tes} vestras: tu ea de causa: tu pro ea neq³.

fitate summa d. nos fr. S. M. lem vestra rogant etiam
atque etiam suscipiat eam cura S. M. vestra. ut de trans-
ferenda in alium locum Ser. ma filia sua. res cepta a S.
M. le vestra perficiatur. et sua M. las his in quibus ma-
ximè versari videtur periculis. liberetur quamprimum.

Qua in re utile suis D. nibus hoc videretur sane consilium.
saluo tamen S. M. vestre meliori iudicio. utendumque eo
S. M. le vestre esse de Ser. ma filia sua D. nos suae nunc
putant ut S. M. las vestra mittat ad Ser. ma filiam suam
Oratorem cum litteris fidei. qui secreto nomine S. M. h. s. v.
ageret cum Petrovitz. cui est illi autoritas magna. cum
Latoeci. et aliis item quos esse illic aliqua auctoritate
existimaret. darent opera. emiterent. et efficerent. et
quantum auctoritate possent. in eo declararent ut Ser. ma
filia S. M. h. s. v. vestre in tutiorem transferretur locum.
quod prestare illi quidem facile possent. etiam nimito
monacho. qui contra reip. et Hungariae utilitatem
commoditatem S. M. h. s. v. Reginalis. et filii hoc con-
cedere noluit.

Proponi possunt eis pericula quae ipsis immincant si. cum
quod absit Turcus Ser. ma filiam. et Nepolem S. M. h. s. v.
vestre in potestatem reciperet suam. qua tandem illi spe
de rebus Hung. salvis. et de fortunis suis esse possent.
Si quidem non essent salvi et liberi hi. quorum auspitiis
ipsi adhuc sunt. quicquid sunt.

Ad haec Turcus hoc praetextu. quod partem Regni filio
Ser. ma Regina Hungariae relinquat videtur. cum pro-
ceribus. dum Ser. ma Regina. dum filius incolumis
et liber est. benignius agere. et quod eos esse hac con-
ditione. et qualicunque auctoritate in Hungaria voluit

fecit hoc precelextu quasi in rem nepotis S. M. h^{is} vestre
se id facere videre et existimare velit.

Quod si quod omen Deus obruat. Ser. ma S. M. h^{is} vestre
filia. et nepotem in sua iam haberet potestate. omnia
loca capere occupare et communicare vellet. quæ adhuc
S. M. h^{is} sue imperio Procerum qui Ser. ma M. h^{is} sue. et
nepoti fidelissime et constanter adsunt potestate et præ
sidiis tenentur.

Neq; ea re offenderetur Turcus. si S. M. h^{is} sua inde in
aliu commigraret locu. qui initio sue M. h^{is} concessisset.
quocunq; vellet sua M. h^{is} ire. et manere libera ut id
sue M. h^{is} esset.

Sed quia Proceres Hungarie. hac re moueri. et debere
re. viderant. quod noluit. ut Ser. ma Regina Hung.
cu filio ex Regno omnino discedat. et qui monachus
Koffice Cuitatem se negaturu ostendit. aliu in Hun
garia nesciunt munitionem locu. quo S. M. h^{is} sua com
migrare et tuto esse queat. hac conditione Hungari
Proceres fortasse eo facilius commouerent. et se al
duci valerentur. si S. M. h^{is} v. offerret Ser. ma filia
sue ad manendu. aliqua Cuitatem ex iis. quas in
Scerpusio habere dignet.

Quod S. M. vestra sine vilo incommodo Regni sui facere
possit. Neq; em. off. cureretur M. h^{is} v. ne ab Hunga
ris aliqua in locis illis occuparent. quæ oppida illa fir
ma et munita non sunt. neue per hoc aliquod respub.
accipiat detrimentu.

Jam vero du hic esset S. M. h^{is} sua. perinde esset ac
si in aliquo Regni Hungarie loco extra omne peri
culu posita.

Et bona quæ Sacra M^{tes} sua in Hungaria habet hos
proventus omnibus hijs hic vti omnes capere posset.

Ac si res id suæ M^{tes} postularent non desissent hic multi
qui M^{tes} suæ fidelissima et promptissima nauerent ser-
uitia in quia sit filia S. M^{tes} vestre. In pro gratia po-
pulari quam S. M. sua dñe hic apud Ser. ma^a Regina:
lem M^{tem} matrem suam clemen. ma^a esset. laudatissi-
mis et heroicis virtutibus sibi conciliauit. adeo ut ma-
ximū sui apud omnes reliquerit desiderium. Nichil
pretermitterent d. n^{us} suæ cui opus esset ut inde quatu-
fieri posset. suæ M^{tes} ferrent etiam opem.

Hæc dñe Proceribus Hungariæ ab Oratore S. M^{tes} vestre
proposita erunt. facile confidunt D. suæ eos consilijs
et petitionib⁹ S. M. vestre obtemperaturos. quando-
quidem etiam si id non pertineret vlla ex parte ad
Ser. ma^a filiam S. M. vestre. tamen ipsi. rem salutem.
fortunas suas agi viderent. qui tam diu bene sperare
adhuc possunt. quam diu S. M^{tes} Reginales Hun-
garie. et filius S. M^{tes} suæ saluus et incolumis est
Si quod absit venit in potestatem Turcæ. nulla am-
plius illis et salutis. et recipi illius libertatis relicta
iri spem.

Admonenda etiam fuerit Ser. ma^a filia S. M^{tes} vestre
vel per litteras vel per procuratorem. ut ipsa etiam Sa-
cra M^{tes} idem petierit a Proceribus Hungariæ.
ut illis id esset cura. sibi hæc de re S. M^{tes} vestren⁹
esse voluntatem et consiliū significatu⁹.

Dari etiam posset spes Proceribus Hungariæ ab oratore
ribus S. M^{tes} vestre. mitti ad Turcā S. M. vestre

Oratorem, qui de rebus Regni Hungariae neces-
sarius ageret
Et item haec alia ratio existimant facile D. nos sua
Mag. m. D. Palatinum Sacerdotum Ser. mae Reginae
Hungariae Hungariae bonis Kiofmark cessura ali:
quibus conditionibus, si hoc M. vestra vellet, et
peteret. Ac ut Ser. mus Rom. Rex permetteret,
esset ad sua Mtem mittendum, id enim etiam ad res
suae Mtes in Hungaria recte gerendas multum condu-
ceret, dum enim filius Ser. mae Reginae Hung. esset li-
ber, et in sua potestate facilius Rex Rom. pacare
Hungaria incolasq; ad aliam voluntatem et dedicio-
nem traducere ita posset.

Quod si filius Ser. mae Reginae Hunga. Turcus in an-
bus haberet, iam minori etiam negotio incolas in
potestatem redigerent sua. Ammissa enim iam liber-
tatis incolae spe, cuius auctoritatem sequerentur, cuius
nomine se tuerentur, et potestatem ac Imperium Turcorum
declinarent, non haberent? crepto haerede et Rege,
qui dum saluus et liber est, se liberos adhuc existimat.

Valde illud etiam necessarium esse existimant D. nos sua
et rogant S. Mtem vestra ut esse non praetermissum nunc
id omnino velit, ut vel eundem Oratorem, qui in Hun-
garia erat, vel si vellet alium ad Turcorum curiam simul
mitteret, qui Caesari Turcorum nomine S. M. h. vestra
ageret gratias, quod se benigne gesserit, erga Ser. ma
filiam S. Mtes v. Reginae Hungariae: eamq; spem
S. Mtem v. habere, et de reliquo omnibus in rebus
pari futurum erga suam Mtem beneuolentia.
Agenda item gratiae, quod dederit facultatem S.
Mti sua eundi et manendi ubi vellet Mtes sua
et

et rogare Mtem vestra ne hoc moleste ferret quod
S. M^{tas} sua ex illis locis huc commigraret. ubi pro-
pud Mtem v. esset. etenim propter sexus imbecillita-
tem nullo modo amplius S. M^{tas} sua perferre posset
versari inter tumultus belli, et tela hostium itaqz
ut qua voluntate sua M^{ti} ante hac facile concessit
in ea permaneret neqz recusaret.

Idem Nuntius de finibus in Podolia regnandis agere
posset apud Turcorum.

Illud faciendum esse S. M^{ti} v. etiam d. nos sua imprimis
vile arbitrantur, ut S. M^{tas} v. Caesaris Turcorum
animus, de faciendis cu Ser. mo Rege Iunone faderi-
bus et per eundem Oratorem portentaret, ea enim re
non solum non offenderetur Caesar, sed etiam magis pla-
ceretur. Et refert plurimum S. M^{ti} vestre scire
in tempore in qua partem Caesaris animus sit pro-
pensus ad pacem, an vero ad bellum.

Nam etsi fœderibus Turcicis fidendum non sit, tamen
præstat qualicumqz esse pacis spe quam gerere apertas
inimicitias. Item consultius est rem explorata habere
vel de pace, vel de inimicitias qua incertum, et in v-
tramqz partem esse imparatum.

Itaqz hac ratione S. M^{ti} vestra apud Turcorum ageret
per Oratorem suum pro ea amicitia et fœdere, quod
S. M^{ti} v. cu Cesare Turcorum habet, et adhuc sancte
et religiose servat et servavit, cupere S. M^{ti} vestra
ut etiam cu Ser. mo filio suo Rege Iunone idem fœ-
dus eadem amicitia Cesari esset, quasi a Sacra M^{ti}
vestra per manus tradita, et possent iam certa con-
fici fœdera nomine S. M^{ti} vestre postea qua Ser. mus
Rex Iunonis & Rex iam electus et inauguratus sit.

Ad Regiam Benam.

Sicut quantum fieri possit danda sit opera S. M^{te} vestris ne irruimus Turcorum etiam non minori cura praestandum esse. ut Caesarem Carolum Regem Romanum omnibus modis S. M^{tes} vestrae sibi reconcilient. Inaudiunt enim sua D. nos. Romanus dominus Archiepiscopus et dominus meus Ill^{res} qua sunt Principes ipsi de nobis opinione: qua suspitione: ut in Christiana novum communi periculo quasi nostro officio deesse et non moveri in gravibus tantis periculis videantur. Quia Caesar sit in nos benevolentia. vel ex eo appareat. quoties S. M^{te} v. negotia apud sua S. M^{tem} tractantur.

Sacra M^{tes} v. in qua ditione habeat ducatus ipse novit. In Ducatu Mediolanensi. Ius s^{ex} M^{te} vestre quoddam compellere est coactum. Et omnia S. M^{te} vestre sine Caesaris benevolentia et alienato eius animo recte et ex animo succedere et geri non possunt qui etiam si fortasse non aperte: tamen dissimulante per Viceregum et officiales suos S. M^{te} v. negotium facessere quantum libitum est potest. id quod evenisse ante hac memoria tenemus.

Quare data nunc esset S. M^{te} Regiae occasio reconciliandi Caesaris. qui sicut in fratre Ser. mo Rom. Rege offensus est. ita in eo etiam nunc mitigari et placari possit. Cuius rei conflictus non deesset in Regno

quo S. M^{tas} Regia secretissime propter Turcorum
etiam sine suo sumptu et modo cum primariis Sena-
toribus communicata Ser.^{mo} Rom. Regi grati-
ficari possit non periclitato s. Turco.

Veneri idem prudenti consilio usi. qui facerent
ut percusso cum Turco federe in Christianis prin-
cipibus bellum unde gerentibus secreto certae ferbant
auxilia. resque eorum tranquille per Turcos nichilomi-
nus erant. Postea quia aperte contra eum cum Christia-
nis Principibus solia coniungere arma eos reno-
uare coactos cum Turca fides. accisis rebus suis scimus
apertis enim inimicitias commotus Turcus in illos belli
converteret molem

Quantum vero fidendum Turco sit scimus. qui si in dicto
S. M^{tas} Regia bello. rebus. quod absit videretur secun-
dis. ne bona S. M^{tas} quidem vestrae in Italia per-
eum essent tuta duplici de causa. et quod cum Cesa-
re Carolo bellum gerit. et quia ita facere solet. cui
hostis est. eius omnia loca. oppugnare et bello perire
ac funditus delere conari solet.

Cesari Carolo aliqui iam offenso. si res Christianae
contra Turcos feliciter gestae essent. sine dubio a Chri-
stianis Principibus aliquibus afficeremur ^{molestis} ~~maius~~
Hanc quidem dissimulant Turcos. occupati et di-
stenti bello.

Itaque D. nos sua S. M^{tas} vestra Regiam rogant
ut in utramque partem resp. esse consultum velit. si-
cut non irritandum Turca ita hos Christianos Prin-
cipes quoquo modo in alienatos certis suspicionibus
ut reconciliem. esset id non solum Regno huic utile
ac necessarium. sed etiam Ducatibus S. M^{tas} vestrae.

et qd etiam refferet non parum suffitione de nobis du-
riori apud Christianos Principes nos liberaremus.
Cui rei author ut sit S. M. vestra rogant d. sua de
quo si M. libus vestris fuerit consultum non dicunt
modi quibus facile non irritato Turco in Rege Rom.
Caesar placari a S. M. sua posset.

Qua tamen de re sua d. nos apud S. M. lem Regia
agendum non esse putarunt. et id mandauerunt
michi. nisi prius Sacrae M. v. fuerit visum.

Itaqz permittunt id iudicio S. M. v. d. nos sua pla-
ceat ne id S. M. v. vestra an non e. Suis quidem d. n. b.
utilia ac oportuna visa sunt. ideoqz S. M. v. signi-
ficanda esse duxerunt.

REGI DANIE

S. 2. me SIGISMUNDUS I. Rex Poloniae.
etc. Ex litteris M. lib. vestrae fuit nobis
gratu cognoscere per alios quosvis scilicet potius quia
per M. lem v. quominus vel pax vel induciae ita ut
optabamus conficerentur. Est hoc animi vere Chri-
stiani paci semper et tranquillitati studere. Si arma
sumenda sunt ea contra Crucis hostes potius quam
contra socios committere. Neqz hanc dare illis le-
tia. ut qui se Christianos profitentur eos in sua ipso-
rum viscera ferire ac mutuo sanguine mactare
inimici Christi consueverunt hanc occasionem
audiant ac per

quam cupido amplecti consueverunt. in omni Christi
 circumstant. ac ferro atque igne longe lateque popu-
 lentur omnia. quemadmodum semel atque iterum proxi-
 mis superioribus annis, factum esse audiuit M. tas v.
 procul dubio nos vero modo non oculis nostris videmus
 non sine incredibili animi nostri cruciatu. Vos vero
 quandoquidem non abhorre a concordia animus
 vestra M. tas perspicimus. contendimus et elabora-
 binus adhuc quoad facultas nostra tulerit. ut eorum
 quoque animos ad pacis studium incitemus quibus curar-
 morum certamen esse M. tas vestra videmus. quae quod
 facit nostris hominibus. libera in ditiones omnes suas
 navigandi potestatem modo ne ad Caesaris terras cur-
 su suum dirigant. est id quidem nobis non ingratum. sed
 pro constituta inter eos amicitia. quandoquidem si
 interdicatur nostris eorum commercio. qui sunt Cesa-
 rea M. tas ditionis. multum eis ea res incommodi alla-
 turus foret. Rogamus M. tem vestra. si adduci
 non potest. ut eos qui sunt ex terris Caesaris M. tas
 venire ad terras nostras. Prussia permittet. Saltem
 nostris hanc veniam det. ut rei suae sequebantur quo re-
 luit navigent. Nam etiam si nostris mare clausum
 sit. habebunt tamen aliunde Civitates Caesaris M. tas
 quae suppeditari a nostris consueverunt. non sine ma-
 gna postrema iactura. Esse autem mutuae nostrae
 amicitiae non videtur ut quae commoda nostri essent
 precepturi. ea alienis faveat potius quam iis quorum
 in se non dubia studia in rebus suis dubiis cognovit
 Rem nobis fecerit M. tas v. magnopere grata. et
 quae ad multum ^{plurimum} inter nos amicitia augenda. et am-
 plificanda pertinebit. Si nostrae huius petitionis ratio-
 nem habuerit. Datum. Caes. Die xxvi Julii Anno dno
 M. D. XLii.

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Duci Prussie

Sigismundus I. Rex Polonie.
Illis Princeps. Quae de pecuniario subsidio scri-
bit Illas v. ea nobis grata fuit cognoscere. Proba-
turq; nobis plurimum quod sano nostro consilio parere
animum induxerit. fore speramus. ut non modo nihil
ex eo detrimenti perueniat. aut ad Regnum nostrum.
aut ad Illas vestrae provinciae veruiculae ea quae scri-
bit Illas vestrae emolumenta potius accedant.
Quod se ad nuptias Ser. mo filii nostri honestandas
non gravatum esse ventura promittit. est et id nobis
vehementer grata. Ceterum hoc Illas v. latere nolu-
mus per Oratores suos egisse nobiscum Ser. mo Do.
Rom. Regem. ut prerogatio fieret nuptiarum ad pro-
ximam Epiphaniarum diem. quae quidem Wratislaviae
confici debebunt. quo cum nobis propter affectum valde
dilectum nostrum in commodo praesertim anni tempore veni-
re non possimus. tanto magis desideramus ut praesto
adsit Illas vestra Ser. mo filio nostro atq; cum eo una
Wratislaviam proficiscatur. rem nobis multo gratissi-
ma factura. Habuerunt autem item isti Oratores
mandata a Ser. mo Rege suo. de causa Illas vestrae
quae ita ut nobis in scheda obtulerunt descripta
Illas vestrae mittimus. locum et tempus designari a no-
bis voluerunt. ubi et Regia M. h. Rom. et nostris

vna Commissarius conueniendus sit. Illud insuper ad:
diderunt. cum in manu sit Ser. mi. Domini Rom. Regis
quos velit ex parte Imperii dare Commissarios. non
alios. Mem. eius daturus. quam quos ipsi elegerimus.
Quod cum ita nobis renuntiassent. non visum est nobis nisi
bene deliberatis respondere. quod nos per litteras nostras
facturos recepimus. Ita enim existimabam. I. ex re for-
ut ea de re. quibus sententia filij vestra cognouissim. I.
quam ut nobis celeriter perscribat. presentibus ab ea
posulamur. ut et de Commissariis per nos eligendis
et de loco ac tempore illis constituendo. quid illa sentiat
tempore. cognoscere possimus.

Ex litteris Ser. mi. domini Danorum Regis illud per-
spicere licuit. quod neq. a pace. neq. ab induciis lon-
gioribus abhorruerit. quominus autem desiderio no-
stro satisfactum sit per alios scilicet. Dat. ille nostris li-
tera in omnes ditiones suas nauigandi potestatem.
modo ne progrediantur ulterius. neue hostibus eius
necessaria suppeditent. gratum est nobis quod offert.
sed non multum ea re. nostros homines. subleuatos
iri videmus. quibus. si commercio cum eis qui sunt
inferioris Germaniae fuerit interdictum. multum ex
hoc ad illos peruenturum incommodi dubium non est
neq. vero nos nostrorum tantum mouent incommoda
multo vero magis ea. quae ad vniuersa temp. ex hoc
civili Christianorum bello redundant discrimina.
Nam si vltro alio tempore. hoc maxime fraternis
omnium Christianorum animis Principum. et multa inter
eos concordia opus foret. cum Ser. mi. domini Rom.
Regis Oratoribus. ea quae scripsit ad nos Ser. mi.
Danica Rex communicauim. I. atq. ab eis posulamur
ut Ser. mo domino suo persuadere conarentur. q. pacem

inter Ser. mu. Regem Daniae et Ill. Principem Palati-
ni Rhemi conciliaret. quod idem per litteras meas.
facturos nos esse recepinus. Idipsum ut curet diligen-
ter apud Ser. mu. socerum suum Ill. vestra coram qua
impendent reip. Christianae pericula et diseri-
minu ratione habita utqz M. lem eius ad pacem et
concordiam amplectenda sedulo hortetur magnopere
postulamus. Nam praeterquam quod nobis rem grata
fecerit. de reip. quoqz Christiana praecclare meriti-
tur quod si hoc obtineri non posset contendat tamen
et elaboret Ill. vestra ut saltem ratio reperiat aliqua
qua nostris hominibus in Germania inferiorem pro-
ficisci liceat. quibus si negatu hoc sit. multu accipi-
ant detrimenti necesse est. Cui rei auctor ut sit Ser. mu.
dominus Daniae Rex non esse constituta inter nos
amicitia videtur. Datu.

Marie Regine Hungarie

Sigismundus I. Rex Poloniae
Ser. ma Princeps. consanguinea nostra char. ma
Ita ut postulare a nobis visa est. M. tas v. scripsima-
mus ad Ser. mu. dominum Daniae Regem atqz Ill. mu.
M. lem ^{liligitur} ad amplectendam pacem hortati sumus.
qua si unqua antea. tu maxime his temporibus
cum primis est necessaria. Ex his qua rescripsit
ad nos M. tas eius. neqz abhorruisse neqz abhorre-
re eam char. mu. cognovimus. a perpetua pace suscipienda

sed cum eam ultro ipse postulasset. tantum abfuisse. ut
 obtinere potuerit annuas tantum concessas esse. quas
 suscipere noluerit. Non obscure itaque fecerit visus est
 a quiculis consiliis nequaquam abhorreret. quae civita-
 se res habeat. vestra quoque Altem hortanda duximus
 ut in eam cura toto quod ament pectore incumbat.
 quo in belli locum pax et concordia succedat. ac inter
 quos non bene nunc convenire videtur. inter eos bene-
 volentiae potius sit quam armorum certamen. Hoc si
 opera Alti vestra effectu sit. nihil impedit. quo mi-
 nus libera navigatione permissa. multa inter nostros
 et illius homines sint commercia. De Christiana vero
 repub. quae maxime nunc multa inter Christianos
 fraternam charitatem flagitare videtur. praecclare Alti
 vestra mirabiliter. Nobis etiam fecerit rem vobis
 mentem gratam. quae non tam propter privata quo-
 rundam Civitatum nostrarum commodum quam quod id
 ad Reip. Christianae salutem conservanda pluri-
 mum interesse videmus. nos alterius rei desiderio ma-
 gis ardemus. quam ut non in his oris modo. verum
 etiam in toto orbe Christiano pacem esse conciliatam
 et dissidentes Principum Christianorum animos in gra-
 tiam et concordiam reductos audire queamus. Datum
 Cracoviae die ultima Mensis Julii Anno domi-
 ni M^o D^o XLII°

REGI DANIE

Sigismundus 1. Rex Polonia
 & 2. me Princeps et domine affinis noster char. me.
 Scripsimus non ita pridem. At h. vestre atq; ab
 ea diligenter postulavimus. ut periculorum. quae a
 Christiani nominis hostibus Christiana reip. impen-
 dere videntur. rationem habere. et ab armis abstinere
 vellet. quod si facere illi per adversarios licitum
 est. saltem potestatem nostris permetteret libere. ut
 antea quo vellent navigandi. Hunc vero ad Anse
 Conventu Nuncios suos mittat. Civitas nostra Ge-
 danen per eos idem illud iterantur. duxim. A qua
 maiorem in modum petimus. ut animo suo imperet. et
 quicquid sequi consilia ne recuset. amice potius cum his
 transigat. quibus cum bellum gerere decrevit. Quare
 inter Christianos bella geruntur. ea nobis plus esse
 quam Civilia videntur. Quare si non iniqua pacis
 conditiones oblatae sunt. eas suscipere ne detrectet.
 Nos etiam apud adversarios. At h. v. libenter opera
 nostra interponemus. ut ad aequitatem deduci se possi-
 ant. Si vero quod absit conciliari pax non possit. tu vero
 Altem v. iterum atq; iterum rogam. ut suum in hac rem
 munus erga nos declaret. ac hominibus nostris ex terris
 Prussiae hanc veniam det. ut q. visum illis fuerit. libere
 illis proficisci liceat. Quod id nobis vehementer gra-
 tum. et mutuis nostris officiis conabimur compensare. Cu-
 prim. I. M. v. diu esse felicem et incolumem. Datum
 Crac. 1ma Die Mensis Augusti. M. D. XLII.

Ioachimo Marchioni Brandebur.
gensi genero suo

Sigismundus. I. Rex Poloniae.

Ex litteris Ill. v. cognovimus, quod iam illi proorsus
deliberatum sit, quam semel atqz iterum delectavit supremi
Exercitus Ducis provincia, eam iam tandem suscipere
quod faustum Ill. vestrae felix et fortunatum, ut sit pre-
camur, ac plurimum illi gratulamur, quod recusanti tan-
tus honos deferatur, qui cum magno sit periculo con-
iunctus, etiam atqz etiam pro paterno animo nostro Ill.
vestrae diligenter hortamur, ne quod se in discrimen
temere coniciat, sed priusquam aliquid sibi faciendum
putaverit, et suas et hostium vires metiatur. Ser. ma-
quoqz Regina Hungaria rationes pro virili sua ut ad-
iutos velit rogamus. Neqz vero dubium nobis est, quin
Ill. ma Coniunx Ill. vestrae filia nostra char. ma
dolenter latura, magnosqz sit in maerore futura,
si quod Ill. vestrae mandatur munus id obierit.
Quare quod a nobis postulat faciemus libenter, et
gratu hominem ad eam mittemus, qui nostro nomine
eam confoletur, ac dolorem eius mitiget, quem qui-
dem non posterius quam hunc Ill. vestrae Nuntium
venturum speramus, cui mandabim, ut ex praescri-
pto Ill. vestrae Coniungem illius filia nostra char. ma
confoletur, qui quemadmodum se gerere debeat,
ipsa Ill. vestra eum instruet, ac quae maxime ad
leniendum eum maerorem accommodata esse putaverit.

hūc ut utatur iubebit. Nostro enim iussa nihil nisi qd
visu erit Ill. vestre. et dicet et faciet. quia si omnino
promittat hanc supremi Ducis susceperit precam
domini nostri Jesu Christi. ut prosperos et felices
Ill. vestre successus tribuat. quo cum victoria et trium-
pho domum redire queat. nihil affecta hac ætate no-
stra nobis auditu incundius accidere possit. Vilna
prima Mensis Aprilis. Anno Domini M^o D^o XLII.

Eidem Ioachimo Marchioni coeterisque
sibi in consilium adiunctis

Sigismundus I. Rex Poloniae.

Ill. me Princeps. et domine fili noster char. me. ex.
lexiqz Ill. et Magnifici domini et amici char. mi
Quo in statu sint res. Ser. me filia nostra domina
Isabella Hungariae Regina. non ignorant fortasse
Ill. vestre. quam nos in matrimoniu dederamus
Ser. me olim domino Joanni Hungariae Regi post
pacem illam inter eu et Regia Rom. Altem. eccles
conditionibus facta. Ea postquam marito suo or-
bata est. in eas incidit angustias in hīs periculis et
discriminibus versata est. nulla ut post hominu me-
moriam eiusdem dignitatis femina. exereuisse ma-
gis fortuna videatur. Quo loci nunquam illa re-
ducta fuisset. si vel viuo Ser. me Coniuge suo. vel
saltem ab eius morte. pacis condiciones impleta
fuissent.

fuissent quod ut fieret et elaboratum est a nobis sum-
 mo studio suam voluntatem ad nostram aggregante.
 Ser. ma filia nostra per quem autem steterit quomi-
 nus optatum res exitu consecuta sit non est fortasse
 plerisque ex Ill. bus vestris mandatum. Neque nobis
 certe neque Ser. ma filia nostra ad satisfaciendum
 fœderibus summa voluntas defuit. Accidit autem ut
 cum armis inter se decernere Christiani maluissent
 ingenti strage cedita. Buda sint alii populi ad qua
 recuperanda non parvulus exercitus conscri-
 ptus cum sit cuius Ill. mu filius nostrum supremum Cam-
 pidoctorem agere ceterisque D. vestris in consilio illi
 adhibitis magna animi nostri consolatione accepimus.
 Deum quidem ante omnia precamur ut Ill. vestris
 optatum huius belli exitu concedat. Deinde illud ro-
 gamus ut cuius generis unicuique adiutor et protector
 esse Deus consuevit: salis afflictæ iam viduæ et in-
 fantis pupilli Ill. vestre rationem habere dignentur.
 Neque enim recusat Ser. ma filia nostra quin quæ inter
 Ser. mos Ferdinandum Rom: et Joannem Hungariæ
 Reges pacta intercesserant usque satisfaciatur du'modo
 ad id quod suum est et filii sui pervenire possent. Re-
 nuntiatur autem est nobis nonas esse pactiones Ser. ma
 filia nostra nomine confectas. Quæ de re nesci-
 mus quidem illa quicquid certi scimus tantum abest
 ut voluntatem illius accessisse credendum sit. Cum enim
 tutela eius ad nos proprie pertineret non fuit illa
 procul dubio commissura ut nobis in consilio non
 adhibitis tanta de re aliquid statueret. Ac si quid
 etiam egisset ratum id esse non deberet cum in fran-
 dem pupilli quod factum est id iure ipso nullum sit.
 Quam ob rem Ill. v. rogamus quod si quid illis

illius nomine, preter et nostra et illius scientia³ actus
est, voluntatemq; id ut pro rato non habeant. Inter
est enim nunc Ill. vestra, et totius exercitus huius,
cui secunda omnia a Deo precamur, ne qua vidua,
ne qua pupillo, et hominibus bonisq; eorum fiat iniu-
ria, quod cum germitur Deus videri consuevit, qui ita
denique optata concedet victoria, si summiq; tributu
si vidua et pupilli ratio sit habita, ad suos nunc
quisq; liberos cogitationes suas referat, quibus nos
quidem latiora optamus omnia, sed si quod absit eo-
dem loci reciderent, qua cura promissa illis inuellent
eadem ut Sex. ma filia quoq; Nepotiq; nostro nunc
prospectu cupiant precamur. Nam si secus essent
Ill. vestrae facturae quod minime arbitramur, preter
qua quod Deus minus essent rebus suis propitius habi-
turae, fieri vix posset, quin alias rationes ad suum per-
ueniendi Sex. ma filia nostra querere cogeretur,
qua ex re duplicatu essemus dolorem accepturi, si
ab eo quod absit filia nostra vi et armis opprimi
videremus, cui cum altera filia nostra collocaveri-
mus, filii cum loco chari habemus, et omnia vicissim
ab eo filii officia expectamus. Eam de sacri Impe-
rii ordinibus, spem concepinus, quem exercitus consu-
bi curauerant, et Ill. ei vestrae praefecerunt, cum ne
quaqua in hoc conscriptu esse, ut vidua et pupilla
oppugnare, et ut quod eorum est eripere, sed hostes po-
tius propulsare conaretur. Quam ad rem Ill. ve-
stras usus esse confidimus. Quibus felicem exitu
belli exili a Deo precamur. Datus Cracoviae die
penultima Mensis Julii Anno Dni M^o D^o del ii^o.

† viribus eius

Isabelle Regina Hungarie

Sigismundus I. Rex Polonie.
 Et. ma. etc. Simul ut perlatum est ad nos ei exor-
 citui qui ab ordinibus Imperii in Hungaria missus est
 Ill. Generum nostrum dominum Joachimum Marchionem
 esse prefectum. hortati sumus diligenter Ill. eius. ut
 in hoc armorum strepitu M. h. vestre rationem habe-
 ret: ac ne quid illa detrimenti acciperet. provideret.
 Quod Ill. eius ita se facturum receperat. sed cum
 quamvis Ill. eius cum Imperio nunc in Hungaria veri-
 selus. non penes tamen solam illam. summa potestas
 sit. verum adiunctos sibi alios habeat. sine quibus
 statuere quicquam non posset. periculum est. ne alia illi
 sint erga M. h. vestra voluntate. nunc illius generi
 noster impetus quorundam cohibere non posset. cui
 periculi effugiendi causa scripsimus ad omnes Im-
 perii ordines. rem quemadmodum se haberet indica-
 rimus. neque per nos. neque per M. h. v. scilicet unquam
 quominus pache satisficeret. que inter Ser. mos Do.
 Ferdinandum. Ro. et Joannem Hungarie Reges in-
 tercesserant. atque adeo ne nunc quidem recusare nos
 quominus ea seruentur. Rogamus itaque ut Im-
 peratori Exercitus Ill. genero nostro negotium darent
 atque illi iungerent. ut qui Exercitus contra hostes
 conscriptus est. eo contra viduas et pupillas ne vici-
 rentur. nunc opprimendis illis. quorum adiutor protector

et ultor esse ²Deus ¹in ³lolet. gravem offensam Dei incurrerent
 esse ad nos perlatus ad novas quasdam actiones descen-
 su esse nomine quidem M. l. v. sed illa neqz sciente
 proorsus neqz consensiente quo nomine irritas esse eas
 oporteat. Quod si maxime voluntas chia accessisset
 M. l. v. vestra. cui tamen ad nos legitima illius tutela
 pertineat. quod inscientibus nobis actus est id nullum
 esse. neqz roboris habere aliquid posse. Quod prefer-
 tim in fraudem pupilli factus sit. cuius commodis
 per M. l. v. consensu detrahi nihil posset. In eandem
 sententiam et ad Sex. mu. Do. Ro. Regem. et ad Ill.
 dominum Generum nostrum atqz eos qui adiuncti Ill. eius
 sunt. uberius scripsimus ac profici nobis aliquid
 litteris nostris speravimus. pro paterna tamen cura
 nostra et sollicitudine M. l. v. hortamur. ut et
 salutis suae diligentem habeat rationem. et studia
 sibi suorum conciliet. arcus munit. omniqz ratione
 ne quid detrimenti inopinate capiat providere velit.
 Nos quoqz officio nostro paterno defuturi non sumus.
 Haec interim M. l. v. scribenda duximus. ut si quid
 esset periculi occurrere facilius posset. atqz una scire
 quem admodum se gerere debeat. Crag. penultima
 Julii M. l. v. D. X. l. ii.

Ad Ordines Imperii

Regis Sigismundus I. Rex Poloniae.
 Mi. Ill. mi. et Ill. Principes ac domini affines
 nostri char. mi. Non est clam procul dubio
 Ill. v. quemadmodum Sex. mo domino Joanni Hung.

Regi Ser. ma^a filia nostra Isabella collocauerimus
 post reconciliata inter Regia Rom. et illius Altem
 gratiam et certas perpetuae pacis conditiones suscep-
 tas ac non modo litterarum monumentis. verum etiam
 interueniendo utriusque ipsius etiam Caesaris Altes con-
 firmatas. Quae cuiusmodi fuerint est et hoc fortassis
 R^o. mis et Ill^{us} dⁿⁱ vobis vestris non mandatu. Quin
 et quae sunt postea consecuta. non eas ignorare ar-
 bitramur. Morte enim Ser. mi^a Joannis olim Regis
 in eas difficultates et angustias adducta. in his peri-
 culis et discriminibus versata est Ser. ma^a filia nostra
 ut post hominum memoria non fuerit vlla mulier affli-
 ctior. et calamitosior. quaequidem eiusdem esset sta-
 tus et conditionis. Non defuissent nobis rationes.
 quibus ex his angustis eripi. et a tantis periculis
 liberari per nos potuisset. ac si qui postea consecutus
 est. exitu rei diuinare licuisset. praeferat fortasse
 rationes eas persequi. sed nos pro singulari studio
 nostro. quo et fuimus semper. et sumus etiam nunc.
 et esse deinceps etiam volumus erga Ser. mos. et Ex-
 cellen. mos fratres Caesaris et Regia Rom. Altes
 quibus cum amita nobis necessitudo intercedit. ma-
 ioribus nunc etiam propinquitatibus. et amicitiae vincu-
 lis colligata. ab omni eo consilio semper abhorreimus
 quod aliquod inter Altes eorum. et nos animorum
 dissidium et reip. Christianae perturbationem excita-
 re possit. hoc modo quanta maximo a nobis fieri
 potuit studio contendimus et elaboramus ad id ut
 quisque peruenire possit. et quae Ser. ma^a filia nepotique
 nostro ex pacto debentur ea Ser. mus Do. Rom. Rex
 concedere ne recusaret. Neque vero ardentius hoc
 a nobis. quam a Ser. ma^a filia nostra. quae suam

semper ad nostra voluntatem aggregavit postula:
tus est. Quominus autem profectus aliquid sit per
quosvis alios scilicet potius quam aut per nos - aut
per Ser. ma^a filia nostra. Interea vero du^a armis
potius disceptare Christianis visum est. non sine mise:
rabili clade in aliorum potestatem Buda peruenit,
quorum manus evasit quidem Ser. ma^a filia nostra et
vita et dignitate sua incolumi. sed adhuc misera
involominus in magnis versatur angustiis. Nunc a
sacri Imperii ordinibus non paritendum exercitum
esse conscriptum. et in Hungaria missum. magna ani:
mi nostri consolatione accepimus. Deum precamur ut
tam pios Christianorum conatus. fortunare dignetur.
Sed cum unicuique ille sit viduarum et pupillarum patronus
neque aliorum quam istorum iniuria gravius ulciscatur
non nostris modo. aut Ser. ma^a filia nostra. verum
et exercitus huius rationibus consulere cupientes
ne in gravem aliquam Dei indignationem incurrat.
opprimendis viduis et pupillis. rogamus R^o mas
Ill^o. D. vestras. ut cum Illmo domino Joachimo Mar:
chione Brandenburgensi Principi Electori. ac Exer:
citus istius Imperatori. filio nostro char. mo. tu^o iis
qui adiuncti ei sunt iungere dignentur. quo bellum
hoc circa viduas. et pupilli iniuria gerere animus
inducant. Ser. ma^a filia. Nequeque nostri rationem
habeant. eorum et dignitati. et incolumitati prospi:
ciant. neque detrimenti. aut ipsi. aut subditi eorum
aliquid accipiant. diligenter providere conentur.
Et quandoquidem contra hostes Christiani nominis
non contra Christianos ipsos conductas esse has co:
pias nobis persuademus. ne aliu^m eas in usum conver:
tant. Cum praesertim inter Ser. mas et Excellen^{mas}.

fratres. et Joannem olim Regem. transactura sit
 neq; Ser. ma filia nostra recusset. quin illis tracta-
 tibus satisfiat. dumodo quod sibi debetur. ac filio suo
 id consequi posset. Perfertur ad nos preter scien-
 tia et voluntatem Ser. ma filia nostra ad novas
 pactiones descensu esse. quas minime ratas et fir-
 mas esse oportere. facile pro sua prudentia intelli-
 gunt. R. ma et Ill. ma D. vestre. Cui si maxime
 voluntas etiam Ser. ma filia nostra accessisset. qua
 nunquam accessisse certo scimus. tamen vel hoc no-
 mine quod inscientibus nobis. ad quos legitima illius
 tutela pertinet. novae istae pactiones factae sunt
 robur habere non debeant. Neq; ea res Nepoli no-
 stro praedictum aliquod adferre possit. cum in pu-
 pili fraudem quae facta sunt ea irrita esse debere
 iuxta omnia decernant. Quare etiam atq; etiam
 petimus. R. mas Ill. mas Ill. D. vestras. ut quod se-
 mel constitutum est. vivente adhuc Ser. mo domino Jo-
 anne Rege. in quo etiam libenter acquiescimus. ab eo
 ne discedatur. utq; Ser. mus Do. Rom. Rex. toties
 et a nobis et a Ser. ma filia nostra petitis. si Deus
 quod speramus. et optamus optatum belli huius exitum
 concesserit. quae ad Ser. ma filiam. Nepolemque nostrum
 pertinere scit. ea non gravatim tribuat. quae sibi de-
 bentur. his citra negotium ullum et difficultatem po-
 titurus vicissim. Ne si quod absit secus factum sit.
 qui unicuique est viduarum et orphanorum adiutor. et
 protector is iniuria illis facta multa ne ferat.
 Habent nonnulli ex Ill. D. vestris filias. habent et
 filios. infantes. ad eos nunc cogitationes suas re-
 ferant. Deum precamur ut illos et incolumes. et
 florentes diu videre queant. Sed si quo loco nunc
 esse vident Ser. ma filiam. Nepolemque nostrum. eodem qd

absit loci et illos redactos conspicerent. qua cura pro-
spectu suis liberis cuperent. eandem ut nunc nostrorum
suscipiant rogamus et in hoc Ser. ma. filia. Nepotissqz
nostri casu. quandoquidem et studuim. illud et studebim.
deinceps semper magis de singulis R. max. et Ill. Do.
vestrarum mereri paternum erga illos animum induant. et
pro Christianorum Principum officio provideant. quorum et
sexus et aetas maxime est iniuriae opportuna abus ut
iniuria propulsetur. et quod suum est cuiqz tribuat. hoc
animo si fuerit R. ma. et Ill. D. vestre. in eos quorum
adiutor protector et ultor Deus esse solet. futurum est ut
illorum consilia Deus secundet ut optata victoria con-
cedat. ut hanc eorum aequitatem. et in hac. et in felici-
ore illa quam speramus vita muneretur. Contra si fa-
ctu sit. facile intelligant R. ma. et Ill. ma. D. v. per-
culu fore. ne alias rationes ad suum perveniendi Ser. ma.
filia nostra querere cogentur. non illis magis quam
nobis minime gratas futuras. quod ne fiat promissum
prudencia R. max. Ill. max. et Ill. D. vestrarum spe-
ramus. atqz hoc illis curae fore potius. ut et nos. et
Ser. ma. filia nostra deinceps sibi reddant. qui et erga
Ser. mos. atqz excellen. mos fratres. et erga singulos
R. max. et Ill. Do. vestrarum eo sumus animo
nullu ut cu illis libentius. quam amoris et benivo-
lentiae certamen suscipere velimus. In quo ne pos-
teriores tulisse videam. pro virili semper nostra
contendem. Cracoviae Die secunda Mensis Au-
gusti Anno Domi M. D. XL ii.

Legatio ad Coesarem Thurecorum a
Sigismundo Rege Polonie Iacobo Vila:
mowski data

N. A przod gdy przuiedziysz do Cesarza Turckiego
na dwor przodkiem wedlie obiecacia Bassam sie opo-
wiesz a om imieniem naszym i smia nasz^o iakos przed
nim zwielek pozdrowisz to jest ki ktorzi sprawnia rzeczi
Cesarstwu a wedlie potezebi starszemu smich abo i
drugim iakos sie tam bedzie zdalo. Powiesz zes
przuiechal od nas Cesarza w^o m. skrowie nawiedzie
a proszcie bedziesz abiedziano czass pieszemia v iego
Cesarstwie milosci a jesti ze ktori starszi abo ten
ktori jest w lasce Cesarstwie Bassa chciatli wiedziec
mianowicie wsietko o coz do Cesarza przuiechal tedy
mu powiesz summarie ki articuli ktore na dolie wi-
pissano sa a temu starszemu sprawci abo temu ktore
w lasce Cesarstwie jest wistzei upominek od nasz
dawszci bedziesz go proszil i zadal o to abisz w tych
sprawach w ktorichosz postan bil dobre a richlo od-
prawion.

Bedziesz tedy zadal i proszil legosz Bassze ktori sz sie
bedzie zdal nam prziebilniejszym abo nasz zaliccal
czesto Cesarzowi w^o M^o bratu i przuaczieliowi na-
szemu a bil nam i rzecdam naszym na dworze Cesar-
stwu prziebilnym co jesti znacz ni bedziemi tedy
ienn za to przuaczieliem bedziemi.

Kiedy bedziesz przed Cesarza pusezon tedy powiesz

od nass i od sina nassze^o Cessarzonu i^o m. pozdronie,
nie brackie i przuacielstie po tym powiesz kime slowi.
Krol i^o m. Polski pan moi M. przyslal mi do wasszei
Cessarstwie m. abich nawiedzil strowie v. C. M. letow^o
on zdrowia i szczescia v. C. M. wsspolok i ssinem swoi
im kroliem i^o M. i^o mlodem^{przuiac} na czass dluzie niemnie
iedno iako sobie a iako bratbu i przuacieliowi swoi
mu milemu.

Dzielnie tesz krol i^o m. Polski pan moi iz go v. C. M.
przez posta swo^o nawiedzic raczil a iz mu v. C. M.
dal znao o zdrowiu fortunach i zwiestswie swoim
ktorich rzecze pan moi wasszei C. M. sprzuai iako
bratbu i przuacieliowi swoim mile^o.

Moi thesz pan krol i^o M. Polski lezal wasszei Ces
sarstwie m. powiedziec i^o jest dobrze zdrow i ssinem
swoim kroliem i^o M. mlodem a iz sie iusz wrocil
do koroni Polstwie. stam tych dalielich stron a paustw
swoich w ktorich przez ten czass mieszkal postanowi
wiesz i sprawniesz wssilek rzecze dobrze ssamfiali
i smi przuacielni swoimi o czym wasszei C. M. dawna
znao iako przuacielowi swoim i rozumieciac
kemu iz to co sie dobrze wiedzic panu memu bedzie
wasszei C. M. wdziaczno.

Dzielnie tesz krol i^o m. pan moi v. C. m. iz v. C. M.
krolionu i M. wegiestea corlee i^o le M. i ssinem
iei M. wnukiem pana me^o w obzomie swoi chowac
raczys la iz v. C. m. dla ich wielie dobre^o wielie
czinie3 moznosci swa raczys bo tak sprawniono
pana me^o krolia i m. iz wassa Cessarstia m.
zostezal panom wegiestem abi oni bili wiezm
krolioney i m. wegiestwie i sinowi iei M.

a iſbi krolowa bila pamir ſſinem ſwoim Siedmi:
 grodſkiei Ziemi i tych paufwintlich, i Zamkow,
 miaſt, letore ſa na 18e ſrone cziſſi. Za co krol i m.
 i ſſinem ſwoim waſſzei C. M. dżieluie i wdżied:
 nie to przimnie iako od brata i przimaciela ſwo-
 milego. maiee te nadżie iſ roſtadanie i wolie
 waſſzei C. M. bedzie trwala mocna i nie odmiemo:
 na tak w Ziemiach iako i w dżierzawach i w po-
 ſuſzenſtwie poddaniach corki i wnuka ie^o krolienſkiei
 m. a za to pełnie proſzi krol i m. pan moi abie waſza
 C. M. raczil tei laſki nie odmiemiacz przećmle
 corece i wnukowi ie^o k. M. iakoſz waſza C. M.
 przećmle nim mieć poćac raczil. Bo cokolwie
 dobrego corki i wnuka ie^o k. M. beda znać i mieć
 ſlaſki waſzei C. M. tho nie imacie pan moi przii:
 mowac bedzie. wdo iako bi ſie to ſamemu dżialo
 od waſzei C. M. brata i przimaciela milego ſktozim
 prziaſu. przimierze: miłoſeć bracka i dobre ſam-
 ſiechwo chce zachowac wedlie obietnice i Zapiffow
 ſwoich. maiee 18e nadżie o waſſzei Ceſarſkiei
 M. i z. v. C. m. laſkami bedzieſz na krolowa
 iei m. Węgieſta i wnuka przimaciela ie^o k.
 M. iako waſza C. M. ieſt przimacielnem panu me^o
 wedlie obietnice prziffi. i Zapiffow ſwoich.

Jęſi cis beda pitac o pana Poſnauſkie^o albo o iakiego
 inſzego poſta letori od naſſ ſtari do Ceſarza Turckie^o
 iechal. Bedzieſz mowil i z wiem ze z roſtadania pa-
 na mego bil poſſel w Węgezech u Ceſarza Turckie^o
 pan Poſnauſkie alie nie wiem co ſprawował. kom na
 18en czaſs daleko bil od dworu krola i m. pana
 mego. O drugiemem teſz ſiſzal i z bil poſtan za

panem Posnanskim mienim siatkimi rzeczami, alie
powiedzano iż miedziachal a zadni niewie kedi sie
w Węgrzech podzial.

Na koniec powiesz Cesarzowi i^o m. iż bil u pana
mego Krolia i^o m. posel od Sendziala Slisirske^o
slisim przedzielskim. Sketozgo wiedzumial pan
moi iż to wasza C. M. rostezac^o raczel Sendzia
konu i sedzianu pogranicznich Zamkow swogich
abi oni siechawsze sie sz ludzmi Krolia i m. polia
i Ziemi v. C. M. od pana mego pol i Ziemi odgra
niczili i na dobrim koncu postanowili. Czego Krol
x m. pan moi iest^o wdzieczen od waszej Cesar
skie M. przedzielska i brata swe^o mile^o J rostezal
iuz Krol x m. ludzmi swim na pietnasti dzien
Mysiacza Septembra wiechac i sludzmi waszej
C. M. sie Ziechac^o abi wedlie staradannich Zna
kon^o i wiadomosci ludzkie postanowienie^o sludz
mi waszej C. m. wezmili. Bo rozumie Krol x m.
iż kedi bedzie to postanowienie kedi bedzie pre
iasn miedzi poddanymi v. C. m. i Krolia i^o m. M
pana me^o Zobudnu stron.

A tak i teraz Krol x m. prosze iż bi wasza C. M.
rostezal Sendzialowi i innym drugi raz^o wseze
iż bi bies konca sie nie roziedzali a pewne i pre
iaczielskie w granicach postanowienie wezmili.

Kedi bedziesz v Pana wojewodi Valastie^o albo
iesz v Multanske^o powiesz kazdemu smich pozdro
wienie lastawo. I to iesz powiesz i Zebisni radzi
sliszeli Zamzdi o skrowiu kazde^o smich i dobrim
sebesciu, a prebess letow^o kolwiek Ziemi po
dziesz

dziesz powiesz temu Cesarzowi postali do Cesarza
Tureckiego w sprawach a bedziesz go badal od nasz
izbie przez ziemie swoje bezpiecne przebiechamie wiedz
niel obierucie isz mi thesz lezalem obierucie temu
przesluszniem zachowacz szie bedziemi a osoblunie
woiewodzie walastkiemu przepomniysz o poscie jego
ktorego nasz bil ialeosmi go odprawile.

Ista epistola seu instructio à,
Rege Polonie Sigismundo. prie
missa est post Iacobum Vilamow
ski Oratorem ad Coesarem Tur
corum missu

Vilamowski po odianianiu twoim przial Erasmus
od Krolowci goi M^{ci} Vegierstwie setorego i k^{si}ki
ston iei M. wirozumielisni ialechi Crolowa iei M.
na nowe Contrakti s Croliem Ferdinandem przedzwoli
la. nie tale z wole swei iako sprzedawczonia kich k^{si}ki
r^{bi} x m. dziesz w moci a wspanie swei maia
Trudno jest zebic ta rzecz ko wiadomosczi Cesarza
Tureckiego przidz mieniala a tale ki zoe jest poruczo
no przed sie sprawui a iesli bi cie tam potkale Basse
od Cesarza: albo sami od siebie isz szie co stalo prze
cinnego Cesarzowi Tureckiem od Crolowci iei m.
bedziesz mowil ze o kim nie nie wieisz. ani temu
wiedzisz g^{le}zefni mi twoi pan przei othprawie
huwiei tego niewiedzieli a nie zefni wki rzeczi
poruczili sam ssiebie powiedziacz bedziesz mogl
ze ssie temu dzienwisz isz bi sie tam to tale stacz
mialo. przecinieko wolie Cesarza iei M^{ci}.

A głośz to wieśz: Ze Czołowa x m. ma dobre baczenie
na przimierze to które jest między nami a Cesarzem
Turckim x m. a też ni lasce Cesarstwie się i sfinem
swoim kocha. a tym zawiażesz iż. a ożkolwile nie:
wieśz pewnego nie ani słyszał: a wszakże jeśli bi się
co takowe" słuch miało: tedy rozumieśz iż się to
stało nad wolą Czołowej x m. i sfinowi x m. ku
dzierżeniu sstał i a jeśli ze biesie się wassa m.
tego cheżeli dowiedzieć. ze to prawda co ia mówię:
tedy raczcie wassa m. posłać kogo do Krolowci x m.
Wegierstwie a od niego szcie tego dowiedzieć. jeśli ze
co ona o tym co wie inaczej. Albi nie żinł pod lasta
nassza. Datu Craco^o posteidie assumptionis Mariae
quae fuit dies xvi Augusti. Anno dñi M^o D^o xl iiii
† a za sprawy tych którzy władną tym co Cesarze m^o
Czołowej iei m^o

Instructione a Sigismundo patre rege Polonie
ad Isabellam filiam Regiam Ungarie
Missae ad Lesiecki Aulicum regium
et Ametum ad reginam Isabellam missam
qua tulerat Nobili quidam de districtu
Samboricensi

Sigismundus I. Rex Poloniae nobili ac ge-
neroso Joanni Lesiecki aulico et Nunzio no-
stro fidele dilecto

Lesiecki po twoim odwiechaniu przuśchał do nas od
Krolowci x m. Wegierstwie Erasmus slisti skto-
nich listow i smiego nirozumielszmi i z Krolowa
x m. za prozba i za rada panow Wegierstwie skto-
rzi na stronie x m. sa na niciake nowe szmowi
i Contrakti skroliem co Alcia Rzymstiem przizwoi

licz raczila. Tak namie bacze po iei m. i3 to wie:
 cci 3 muszenia wezimla misli schuezi. abo wiem tale
 pisse kiedzi namie nacze skali panowie i3 radi dostac
 nie mogla. kiedzi bi im tego co omi radzili bese szkodi
 zmi knac mogla. ktora rzecze bismie chwalic albo
 ganiec chcieli wedlie misli naszei wedlie pothrzebi
 tedi insz iest pozna gdi sie insz rzecze stala a zamienila
 a wszakasz gdi bi na to przysze moglo i3 bi ta rzecze
 nowa mogla sie bese szkodi a nie bospiecenstwa kero:
 lionei x m. opuszedze tedi bismie wolici abe iei m.
 przezi pierwsiemu postanowieniu swogim i sina swoi^o 3o:
 stala. wszakze mi iednak dostatecznie wtim obaczic
 wstanie^o leu poditleni krolowei iei m. nie mozemie
 gdisz tale nie ustaniczone edesse a odmienne tam tich
 kracion sprawy widzygomi. na ktora kolwiek stane
 misli^a swoia szie obroczeni. wszede trudnosze a
 nie bospiecenstwa krolowei x m. sie obawami
 jestsmi i na thim abismie iei m. wedlie oiconstwie
 powinności leu dobremu radzili. alie i3 ezasz pretlio
 a edesto sie miem. a od nasz przedealicke misca
 leu tim pretliem odmiennościom rzecze. rada zadna
 ista a potrzebna wedasz licz przimieszona nie moze
 obawami szie tego abismie rada nasza niepospieszna
 przezi wiadomości rzecze ktore bedniem i szodzi:
 na przichodza trudnosze iakici smiechceni a
 niewiadomości krolowei x m. nie wezimli wszak
 ze co masz pierwci w poruczeniu. sprawowac bę:
 dziez. tale iakocze iest od nasz rozkazano. A powiesz
 krolowei x m. i3 ta rzecze ktora sam po tobie
 przesta przese & rasnassa i przese listi. ktore on prze:
 niost iest nasz barzo zasnuwzila. bo sie bogimi abe
 krolowei x m. tego co dziez ma w dziezeniu x

w nadziei nie wpuszczała a onego o czym wiecie m. powie-
dać nie dostała a tak zdalo bi się nam jeśli bi w
czasie ięseze bi przyszedł a wiecie m. ięseze się nie w-
szila ze bi wiecie m. od nas napominał abie ostrzegła
swoich rzecze kedy bi mogła a nie pewnie nie gnu-
townie a nie gęsto rzecze sina i sama siebie miedzi-
ła. Nie radzi biśmy widzieć abie królowa i m. Cessa-
rza Turckiego przeciwko sobie i sinowi swemu swa-
śmierć miała. leżo mimo ięseze stanu i potrzebam
wiecie m. w koronie Węgierskiej dotychczas wiecie
folgował. Bo gdy bi go rąs wiecie m. straciła śmierć bi
nigdy po tym leu tym miejscu i opatrzności przyszedł
nie mogła. Niech bi wiecie m. ięseze sama siebie pa-
non Węgierskiej pytała. leżo i stole. a co za pew-
ność wiecie m. w tych nowych kontraktach obowią-
za abie się przez nas nie pierwszemu postanowienie w rzeczach
wiecie m. i sina wiecie m. nie odmieniło. Niech im ięseze
przełoży nie bezprzewodowo od Cesarza Turckiego
leu ofiarie swej i sina swego i wsielkich takie Siem-
grockiej Ziemi iako i innych poddanych jeśli ze się
on dowie tych spraw leżo się dziać bez wolności
a leu śledzić ięseze. Tęż niech wiecie m. powie. iż
ia ta rada pokłeka s koroni Polskiej ze bi wiecie m.
pewnych rzecze za nie pewne puszczając nie radziła
a polki w roku szinnem swim i wdzierzenia miedzi
nie będzie tego na czym bi stan wiecie m. i sina wiecie m.
mogł bi słusnie opatrzon wedle dawnego postanowienia
ze bi s miejsca na którym jest nie zbudowała a Tur-
ckie Cesarza przeciwko sobie nie poruszała a
wszakosz wiecie m. tych rad nie chędziała bi wdzinając
jedno sprzeczaniem wiecie m. panon Węgierskiej
rad swoich w ktorich roku sprzeczanie pokładala

taki dżis nadziwie swoje poklada . dufając temu i z
ich . m . wspomniany na miłoszkiego króla pana swe
malżonka iei m . beda na koniec o dobrim postanowie
niu i sina iei m . przeznaczenie a skuteczenie radzić .

Przełodzi też iei m . potrzebi swe i niedostatki . ku potrze
bom a bospiecznym iechaniom swemu na takie dalsze
drogi i bedzie od nich zadala radi i wskazania obi
żam iako bi iei m . bospiecznie a wedle dostojenstwa
swe . a jeśli też iuz ku pewnim rzeczom przebiegać
miała . która radi gdi iei m . od nich usłyszi . obaczic
bedzie raczyła jeśli rzecz gwarantowa albo dostateczna
bedzie . a jeśli że też wprzeimie chceć beda tego
po i m . na co radza tedy iei m . tam nich rozu
mem iuz swym sprawować się raczi . a czego się
nie bedzie mogła bez stodi swei . m . kim za ich rada
nich postępuje .

Ali jeśli bi iechać musiała za ich rada i postano
wienim tedy bi nich iei m . to rzecz pretko odpra
wowała . ali iei m . w them . le to iei m . nie przeleżał a
po kim ze bi kładnicze wniechanie iei m . nie było .
a jeśli bi też to bogda ali za rada a pomocą panow
Vegierskich swoich mogła tam iei m . zostać kedi
jest . a mieścić w dobrim opatzeniu i przebieżeniu
tedy bi mi radziło to ali iei m . tam została Turka mi
giewaiać . po ki aż bi się tego liata sprawi waleczne
przetoczyli . to bi lać iei m . rzecz swe sprawo
wać . na takim maiać przebieżu Cossarda Turckie
i maiać . thesz w celu to . za co zawstę może być
wielu od króla iei m . Rzymskie . postapiono . ali
mi iakośmi sprzotku piffali . nie wiedząc co tam czas
i godzina mieścić . kaczoniu i rozumowi to iei m . po
rzedami ali iei m . lich w swich rzeczach . wedle

czassu a potrzebi rozumu swe^o wziąwała panu boga się
poruczać a i^o święci M^{ci} wspomóżenia prosić.
Nam też miech dawa znać i^o m. co czego przemie się
abysmi wiedzieli iako na wszelkie potrzeby i^o m.
bismu radzić mieli.

(Tobiszcie nam iosefo ktemu zdalo abikrolionowa i^o m.
radziła się w tych rzeczach nic killek Podskarbie^o abo
i^o towarzyszow abo thesz i imich Panow tak regierstwie
iako Siedmigródzie Ziemi. Zebi wszelci zgodnie i^o
dnei rzeczy i^o m. pomagali. Bo jeśli jedni beda ednie
jedne rzecze a drugim się to nie będzie podobalo tedy be-
dzie się teźeba bać trudności nic bezpłodzenia swa i of-
karczenia v Cesarza Turckie^o a wszakosz i^o m. i
w tym rozumem miechaj stapa abi tych nie rozgiewala
ktoreżi dżisz rzeczami władna.

(Theisz to się nam zda jeśli zebi panowie na to przeżwo-
li abi x m. tam mieszkała w Siedmigródzie Ziemi
tedy zebi sięch wolja posłała i^o m. posła do Cesarza
Turckie^o omawiając się w tym co teraz się stalo iż
nie sici M^{ci} wolici chęćci na rzecz posła a wszakosz
obietaimie abi tych sobie ktorze dżisz władna tym
poselsztwem nie rozgiewala.

Lieścieci ktorie ten list nasz odda. ten jest Ziemia-
nin od Sambora a tak weźmiesz go ssobą do Vezier-
dliu tego iż go zasie do nasz posłiesz iako tam prze-
iedziesz a co się tam s krolionowa i^o m. dzieie nam
przeżen dasz znać a jeśli ze co sprawisz przeżen
oznamisz a wszakosz miechcemi abi go tam prze-
iechawsze prze sobie dalici 18 zimal jedno dzien
abo dwa abo niem będzie tam służbnie wojro-
di Crakowstie^o ktori tam będzie nic co tenal.

przeżs które^o nam dasz znać jest że bi się sam
 tak pretko nie odprawił co tam sprawił a co za
 stan iwi. m. Krolowci Vegierstwi bedzie a tocz
 alia tego roztwarzim tak edmie i zebism radze
 wiedziele na kazde edas co się tam dzieje okolo
 Krolowci x m. i okolo inszych rzecze Inaczej
 abis nie edmil pod lasta nasz za Datu Crac^e postu.
 die assumptionis beate Virginis Marie M^o D^o X^o l^o u^o.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum Regi.

Ser. me Princeps etc. Quos parat conatus M^{tas} v. in
Vngaria regnu^m recuperandu^m eos Christus ut prouocat
precamur. Qui cu^m viduam et pupilloru^m vnicus sit ad
inter et protector ita demu^m cepta M^{tas} vestre secundabit
si rationem illoru^m habenda^m et quod suu^m est cuiq^{ue} tribue^{re}
du^m cureuerit. Tenet procul dubio M^{tas} v. neq^{ue} per nos
neq^{ue} per Ser. ma^m filia^m nostram scilicet. quo minus hec
conditiones impleri possent. quae sunt in fœderibus per
scriptis inter M^{tem} vestra^m et Ser. m^o olim Do. Joannem
Regem ielis. Ne nunc quidem quo minus illis satisfiat recusand^{um}
atq^{ue} a M^{te} vestra petimus. ut quae illi nobiscu^m interce
dit archissima necessitudinis memorie^m animo esse velit
erga Ser. ma^m filia^m. Nepotemq^{ue} nostru^m ut quod ex pacto
coru^m est. id ab eis auferri ne patiatur. Perfertur eni^m
ad nos ad nouas quasdam pactiones illa non modo non
consensiente. sed ne sciente quidem ventu^m esse. quod
quidem quam firmit^{er} quamq^{ue} datum esse debeat. facile
pro sua prudentia perspicit M^{tas} v. cu^m etiam si maxi
me consensisset Ser. ma^m filia^m nostra quandoquidem ad
nos tutorem suu^m legitimu^m non retulit. neq^{ue} noster ad
eam rem consensus accessit. valere id non potuerit. q^{ui}d
presertim in fraudem pupilli factu^m esse videtur. Nos vero
ut in eo perisset rogamus quod semel iⁿstitutu^m ac
non modo litteris. veru^m etia^m iuramento M^{tas} vestre
et Ser. m^o olim domini Joannis Regis fuit confirmatu^m

ne si secus factu sit. et Dei ira provocet^r qui viduaru
atq; pupilloru iniurias graviter ulcisci consuevit. et
Ser. ma filia nostra ad alia remedia confugere cogere
non modo ^{crac} M^{te} vestra. sed et nobis minime grata futura.
Datum Vilnae penultim^a Julii M^o D^o Xl ii.

??

Ferdinandus Romanorum Rex
Sigismundo primo Regi Polonie

Redditæ sunt nobis a Ser.^{te} vestra litteræ acerbital^r
quidda præ se ferentes. in quibus nos federu inter nos
et Ser. mu olim Joannem Regem Vngarie ietoru admo:
net. Deinde vero recordari posse nos scribit. neq; per
se. neq; per Ser. ma filia sua Isabella stetit. quomi:
nus hæc conditiones omnes impleri possent. quæ sunt
in federibus perscriptæ. petens a nobis ut quod pacto
ad Ser. ma filia. Neptemq; suam pertinet. id ab eis au:
ferri ne paciamur. Ad ea si vellemus respondere quem:
admodu ipsius negotii conditio statusq; exigere. omni:
umq; præteritatu actionu nostraru. in hac re ratio
tum æquitas ipsa postulare videntur. necesse nobis fo:
ret. multa tu purgandi tu excusandi nostri causa
repetere. et in medium afferre. quæ prius hisce de re:
bus acta et sæpius repetita fuerunt. sed ab his su:
persedere satius putamus. quippe qui amoris et bene:
uolentia certamen cu Ser.^{te} v. tot tantisq; necessi:
tudinis vinculis nobis coniuncta longe magisq; susci:
pere et certare cupimus. et volumus. quæ ad super:
vacaneas rursus contentiones condescendere. ex quib;

non nisi amarulentia quædam enascatur. Sic enim existi-
mamus si modo scripta nostra ad Ser.^{tem} vestra omnia
in hoc genere allata ei^{qz} perlecta sunt ex his Ser.^{tem}
vestra facile deprehendere potuisse. q^d nunquam alia mens
alius animus nobis fuerit. quæ ut pactis inter nos et ip-
su Ser.^{mu} olim Joannem Regem mitis. in requirendo
utrinqz firmatis. firmiter staremus. et in re quidem
merito. nulla nobis culpa ascribi. aut recte imputari
posse speramus. et confidimus in eo. q^d tu Ser.^{ma} filia
Ser.^{lis} v. cui^{qz} Neapoliti. tu nostræ. miseriqz Regni
nostri Hungariæ. res in eo locu in quo nunc versant^r
adductæ fuerunt. Et enim semper propense fuimus
non solu^m eu^m vixit Ser.^{mus} Rex Joannes. veru^m et
post illius obitu^m pacis. tractatus. quantum in nobis erat.
observare. cui⁹ rei nemo sane testis locupletior esse que-
at. qz ipsamet Ser.^{tas} vestra. si modo memoria
adhuc tenet. quæ ad se eo nomine. non solu^m nos veru^m.
etia^m Mat^{as} Cos. frater et dominus noster char.^{mus}
cui⁹ quidem autoritate pax ista coierat perscripsit.
adeo ut nos ab omni culpa vacare. quod ad hoc quidem
negotiu^m attinet. vel teste conscientia nostra pulem⁹
Neqz unqua^m recusavimus du^m erant res integre Ser.^{ma}
filia Ser.^{lis} v. nepoti^{qz} suo. ea quæ ex pacto debe-
bant^r. quantum in nobis fuit concedere. Quid vero
nunc amissa s. Buda et in manus Turcaru^m tradita
præstare vel debeamus vel possimus. alioru^m esto iudi-
ciu^m. sed ita tamen nos per omnia gerere et exhibere
studebimus. ut totius causæ hui⁹ rationes primu^m cora^m
Deo. deinde apud Ser.^{tem} vestra. postea vero toti orbi
Christiano. absqz aliqua reprehensione omni tempore
probare et tueri possimus.
Quod autem Ser.^{tas} v. ad se perlatu^m esse scribit ad

ad novas quasdam pactiones Ser.^{ma} filia sua non mo-
 non consensiente. sed nesciente quide ventur^o de eo.
 Ser.^{te} vestra id quod res est simpliciter. et minime fu-
 cato animo significamus. Superioribus Mensib^{us} Iulij
 quosda^m Ser.^{te} vestre filia^m Consiliarios. eosq^{ue} primosq^{ue}
 petiisse et rogasse. ut nos adhuc cum ipsa certis medijs
 et conditionib^{us} concordare non dedignarem^{ur} ad quod
 cum nos facile assensissemus et permissemus. ut tra-
 ctatio susceperetur super certis articulis et conditioni-
 bus. prolocutu^m et conventu^m fuit. nempe ut nos sin-
 gulis annis certa summa pecuniaru^m preffatæ Re-
 gina^e Isabellæ. eiusq^{ue} filio deputare tantisper q^{uod} ad
 concordia finalis concluderet^{ur}. et stabiliretur. nec
 non certa loca eidem et filio eius ad manus assigna-
 re deberemus. et q^{uod} super alijs quoq^{ue} rebus et negotijs
 tam ipsa Regina. quam filius eius concernentib^{us}
 nos cum ipsa intra spatium duorum annoru^m. paterne
 amice. et benigne concordia^m iuremus. quæ si nullo
 modo interuenire posset. aliquib^{us} causis interuenientib^{us}
 tunc negotia omnia. quæ inter nos et Regina^m. et filium
 eius dirimenda essent. referrent^{ur} ad Cesarea^m Al^{te}m
 et Ser.^{tem} vestra^m. ubi patrem Ser.^{ma} Domina^m Regina^m
 qui quidquid super controuersijs Comuni iudicio. et
 deliberatione decreuissent. tali iudicio. et deliberationi
 amba^e partes parere acquiescere et modis omnib^{us} ob-
 temperare deberent. Quocirca nos Ser.^{te} v. iudicio
 aliquanto diligentius expendendu^m relinquim^{us}. an in
 pra^eiudiciu^m seu fraudem filia^m suæ. vel Nepotis aliquid
 agere voluerim^{us}. eoq^{ue} nomine merito accusari pos-
 sumus. cum ex priorib^{us} Tractatib^{us} ferme omnib^{us} qui
 in negotio isto Vngarico habiti fueru^{nt}. Ser.^{tem} v. ex-
 cludere nunq^{uam} in animu^m induxerim^{us} quin ea sciente
 et approbante determinarent^{ur}.

Porro q̄ Ser. ^{his} vestra scribit generosum Melchiorum
a Ramioff. subditu Ser. ^{his} v. quatuor esse q̄ homines
quidam Petri Peren hospitem in modu in villas Ser. ^{his}
vestrae incursionem fecerunt ac non solum populati sint
diuipuerunt h̄z bona sed etiam colonos ipsos verbera-
bus affecerunt neqz ullu violentie genus reliquu fe-
cerunt: petens proinde a nobis vt in grassatores
istos ita animaduertere velimus vt ne quid deinceps
simile audeant designare. Ea vis certe per nostros
homines Ser. ^{his} vestrae subditis illata quemadmodu
dictus Melchior a Ramioff significauit non nisi mo-
lestissimo fectur. Quare opera omnino dabimus
vt quamprimu de istiusmodi facinoris ratione edoce-
amur hū qui illud perpetrarunt meritis penas lu-
ant et quantum in nobis erit providere curabim⁹ vt
ne quid subditi Ser. ^{his} v. a nostris hominib⁹ detri-
menti accipiant. Quin potius cu illis bona amicitia
et vicinitatem conseruent et exerceant. Ser. ^{tem}
vestra dū felicem et incolumē regnare optam⁹ Dabim⁹
in nostra et Imperiali Ciuitate Norimberga 25.
Augusti M. D. XLii

Ferdinandus Rex Ill.

Responsum à Rege Ferdinando Principibus
 Electoribus imperii presentibus: et coeterorum
 Principum absentium Oratoribus et Consilia:
 riis. Noremberge in Conventu datum. ad propo:
 sicionem Regis Polonie Sigismundi primi: de
 negotio filie sue Isabelle regine vngarie vidue

Sacra Regia Matas Romanorum Vngaria et Bohe:
 mia etc. Do^s noster clemen^s ex litteris Ser.^{mi} Prin:
 cipis domini Sigismundi Regis Polonie. fratris con:
 sanguinei et affinis sui char.^{mi} quas ad Sacri Roma:
 ni Imperii Principes utriusq^{ue} status Electores cate:
 rosq^{ue} ordines in presenti Conventu Norembergensi
 congregatos. eorundemq^{ue} absentiu Oratores comiter
 dedit: satis abunde intellexit ea omnia. q^{ue} idem Ser.^s
 Rex Polonie. ratione Ser. mat^{is} filie sue dominæ Isa:
 bella vidue Regine Vngarie ipsiusq^{ue} filii propter cer:
 tas conditiones. inter Matem Regiam. et Ser.^{mu} quon:
 dam Principem: do. Joannem Vngarie Regem iavolun:
 susceptas illis ipsis statibus perscribere et significare
 non dubitavit. Ad quæ si Matas Regia respondere vellet
 quemadmodu ipsius negotii conditio statusq^{ue} exigere: om:
 nemq^{ue} preteritaru actionu suaru in hac re ratio. et
 equitas ipsa postulare viderentur. necesse sane foret
 multa illi tu purgandi tu excusandi sui causa repetere
 et in medium adferre. quæ prius hisce de rebus acta fue:
 runt. sed tu propter brevitatem temporis. tu quia co

animo erga Ser. ^m Regem Poloniae suosqz omnes
semper fuit. et nunc quoqz est. ut cu Ser. ^m Aliis ut po-
te tot tantisqz necessitudinis vinculis et coniuncta in
libentius quae mutuae amicitiae amoris. benivolentiaqz
cursu conservare et in dies magis magisqz continuare
et augere cupiat. salius putavit ab his in presentiarum
superfedere. hoc tantu ipsis Principibus Imperii persua-
su. et testatu esse volens. qd M^{te} sua nunquam alia mens
alius animus fuerit. quae ut pactis inter M^{tem} suam
et ipsu Ser. ^m olim Do. Joannem Regem ioh^{is}. in regz.
iurando utrinqz firmatis. firmiter stare. et satisfaceret.
Et iure quidem merito. nulla sibi culpam asseribi. aut recte
imputari posse sperat. et confidet eadem M^{tas} Regia in
eo. qd tu Ser. ^m Reginae Isabellae eiusqz filii. tu M^{tes} sua
miseriqz Regni Ungariae res fortunaz in eu locu in quo
nunc versantur adductae fuerunt. quandoquidem M^{tas}
sua semper prompta fuit. non solu cu vixit Ser. ^m Jo.
annes Rex. verum etiam post illius obitu pacis Tractatus
et conditiones. quantum in se erat observare. neqz unquam
recusavit. duxerant res integre Ser. ^m Isabellae Regi-
nae. eiusqz filiolo. ea quae ex pacto debebant concedere.
Et sicuti M^{tas} Regia eam antea paterne commenda-
ta habuit. etiam in posteru erga illa et filiu suu. sic se
gerere et exhibere. tu in hoc ipso negotio. tu in aliis
rebus omnibus studebit. ut neqz ipsa. neqz Ser. ^m Rex
Poloniae. cuius parens vlla de M^{te} sua conquerendi eam
merito habere possit. Nam qd idem Ser. ^m Rex Poloniae
ad se perlatu esse scribit. preter scientia et voluntate
Ser. ^m filiae suae ad novas pactiones descensu esse. quas
minime ratas. et firmas esse oporteat. M^{tas} Regia pro
rei veritate. non potest aliud respondere. qd quod supe-
rioribus aliquot Mensibus quida Ser. ^m Reginae

Isabella Consiliarium precierunt et rogarunt ut M^{tas} Regia
 adhuc cum ipsa Regina certis modis et conditionibus con-
 cordare non dedignaretur ad quod M^{tas} sua assensit
 et permisit ut tractatus susciperetur. sicqz super certis
 articulis et p^{er} conditionibus prolocutus et conventus fuit
 nempe ut M^{tas} Regia singulis annis certa summa pec-
 uniarum preffata Reginae eiusqz filio deputari tantisper
 quoad concordia finalis concluderet et stabiliret. nec
 non certa loca eidem ac filio ipsius ad manus assignare
 deberet. Et q^{uod} super aliis quoqz rebus et negotiis. tam
 ipsam Regina quam filium eius concernentibus M^{tas} Regia
 cum ipsa intra spatium duorum annorum paternis amice et be-
 nigne concordia inire. quae si nullo modo convenire possit
 tunc negotia omnia quae inter M^{tem} Regiam et Regina
 et filium eius dirimenda essent ad Caesarem M^{tem} et Regem
 Poloniae patrem Reginae referri deberent. quidquid super
 negotiis et controuersis communi iudicio et deliberatione
 decreuissent. tali iudicio et deliberationi ambae partes
 parere acquiescere et modis omnibus obtemperare deberent.
 Quocirca M^{tas} Regia vere affirmat. se nunquam in ani-
 mo habuisse. excludendi Ser. mu. Do. Regem Poloniae in
 his rebus et negotiis. quae Ser. ma. Regina Isabella filia
 ac nepotem concernunt. quin potius in omnibus tractatibus
 qui in negotio isto Ungarico hactenus habiti fuerunt.
 absqz illius praesentia et consensu nichil unquam concludere
 aut in p^{re}dictum ipsius vel suorum agere voluit. id quod
 clare vel ex nouissimo Tractatu apparet.

Sigismundo primo Regi Polonie
Principes Electores imperii: et orēs
reliquorum Electorum absentium:
in Conventu Norembergensi congre-
gati

Ser. me ac poten. me Rex: affinis: amice: et domine
graciosissime. Salutem et obsequia nostra amicissima
et promptissima. Ex litteris Ser. me Regia dignitatis
vestre: ad nos scriptis intelleximus eandem Regiam digni-
tatem vestra: amice et graciosè petere: ut apud Sacram
Rom. Regiam M. km. dominum nostrum clemen. interceden-
tes obtineamus: quatenus M. tas sua optatu huius belli
exitu consequuta: ea quæ ad Ser. ma Regiam M. h. vestra
filia Isabella Regina: Ungarie: et eius filius pertine-
re scit totius iam petita non grauatim tribuat. Et illa
Ser. me dignitatis vestre petitionem: præfata Rom.
Regia M. h. insinuauimus: quæ lectis Ser. h. vestre h. h.
responsa suum in scriptis redactum nobis reddi curauit
quemadmodum Regia dig. tas. v. ex eiusdem litteris no-
stris incluso exemplo plenius intelliget: et ut speramus
equi boni consulat: dabitq. operam ut cum bonore et
dignitate Ser. me filia et Nepotis sui: cum M. h. eius om-
ni illa negotia amicissime componant: quibus fiat: et
ut inter Ser. ma Regia dignitatem v. et eius M. km. et
hoc sacrum Imperium perpetuis amoris et benivolentia
cursum retineatur: plurimum optamus: et pro velle vestro
diligentiss. me adhibemus: et promouebimus. Deus opt. Max.
Ser. ma Regia digni. km. v. quam diuiss. me incolamus:
in Regni sui fel. mo regimine tueat et conseruet Datus
Norembergæ. XXvi Aug. Anno dni M. D. XLii

Sigismundo Erberstein
Bona regina Polonie

Mag.^{re} sincere nobis dilecte. Audimus Ser.^{mo} Do. Ro.^{zu}
Regem fecisse cu Ser.^{ma} domina Isabella Regina Vng.^a
filia nostra char.^{ma} contractus et pacta huius. quae in
presentiu temporu difficultate ad conservandū Regnu
Vngarie videbantur esse opportuna. Nos fauimus Ser.^{mo}
domino Rom. Regi omnes felices. mos successus. et ut
rex in Vngaria potiatur: faxitqz Deus. ut quae inter
M.^{tem} eius Regia. et Ser.^{ma} filia nostra acta et
constituta sunt feliciter cedant utriqz suaru M.^{tu} Re:
quoqz Hungaria. et toti reip.^{ta} Christianae. Et li:
cet haec quae sunt M.^{ti} Reginali designata filia nra
sint minuta admodu et exilia: pro sustinendo statu M.^{tis}
sua Reginalis cu sit illa et filia et soror et coniux Re:
gu: et amplissimi Regni Regina. quia tamen ea nunc est
eius fortuna. ac diuina voluntas. et salus Regni Vng.^a
exposcere id videtur. a quo illa feret animo hanc for:
tuna sua. credimusqz nos q Ser.^{ma} Regia Ro.^{zu}
M.^{tas}. haec quae communi consilio sunt constituta firmi:
ter seruabit. et dignitatis Ser.^{ma} filia nostra bona
rationem est habitura. Et quia non ignoramus consilia
vestrae Mag.^{ciae}. apud Ser.^{mo} Regem suu. magnu pon:
dus habere. postulamus ab illa. ut Ser.^{ma} filia nostra
fautor. et Regi suo Ser.^{mo} consultor esse velit. ut
illius M.^{tas} patere se erga filiam nostra gerat.
Quod vero ad translationem in Scopusu ex Transilua

Ser.^{ma} filia nostra attinet adiungat eius M.^{tas} regia
 filia nostra conductores et comites itineris eos Consi-
 liarios qui M.^{ti} sua Reginali. etiam nunc assistunt
 ceterosqz optimales cu decenti comitatu quo salus
 honos. et dignitas M.^{ti} sua facta lecta maneat.
 Cum autem Ser.^{ma} filia nostra in Scopusin^u headucta
 erit Ser.^{musqz} Rex Ferdinandus meliores successus
 habebit. certo nobis persuademus q. M.^{tas} sua regia
 pacta illa priora cu Ser.^{mo} Joanne rege inita: ser-
 uabit et patrimoniu Regis Joannis superstiti eius
 filio. et matri eius restituet. cu sit Rex iustus. et Ser.^{mus}
 regibus Poloniae propinqua sanguinis necessitudine con-
 iunctus. Nec dubitamus nos quidem quin Sacra illius
 M.^{tas} bene velit Ser.^{ma} filia sua quam uxorem dat
 Ser.^{mo} filio nostro pari ratione eandem humanitatem
 benivolentiaqz erga filia nostra declaret. quam hic
 apud nos filia sua exhiberi desiderat. Responderemus
 hanc opera vestra Mag.^{ca} omni studio. et gratifica-
 tione nostra etc. Craco^e xxvi Augusti M.^o D.^o xlii

Voienode Valachorum

Mag.^{ca} domine vicine sincere nobis dilecte. Brias
 huc postqua Cracovia^e venimus Legationes ad nos
 Sin.^{tas} tua misit. pecuntqz ut mandarem q. Capita-
 neis nostris. ne ullas iniurias subditis Sincer.^{is} Gra-
 inferri a quocunqz hominu nostroru patrentur. etc.

qua forte fortuna essent delatae de eis. si esset delatu
 iustitia ut omnibus administrarent. Id nos mandavimus
 scire. credimusq; mandatis nostris Capitaneos nros
 parere. Interim tamen perfertur ad nos. subditos Sinc.
 cer. h^s vestra non cessare ab incursionib; predationi-
 bus. violentisq; quibus homines nostros saepenumero
 vexant. de quibus quoties Capitanei nostri ad Cap-
 taneos Sincer. h^s v. deferunt. nulla administratur
 iustitia. Quare quemadmodum nos Sincer. h^s v. postu-
 lationibus parimus. nec patimur apud nostros culpa
 quidquam residere. quo vel iniuria hominibus Sinc.
 h^s vestra inferantur. vel illata non praesent. ita equum
 est. ut secundum Tractatus. et condiciones foederum.
 Sinc. h^s vestra nostros homines a suis iniuriis tutos. et
 immunes esse iubeat. et temerarios hosce qui iniurii
 nostris hominibus esse pergunt puniat. et ad resarci-
 anda nostrorum damna compellat. Quam bene valere
 cupimus. Cracoviae X. Septemb. M^o D^o XL ii^o

Nona pacta seu contractus inter Ferdinan-
dum et Isabellam viduam reginam Vngarie:
de possessionibus partis regine Ferdinando
resignandis: de seepusio vero etc regine
consignandis

Isabella Dei gratia Regina Hungarie etc. memoria
commendamus et profitemur tenore presentium signifi-
cant quorum interest vniuersis. Cum R^{dos} deuotos ac
spectabilem et Mag^{cu} sincere nobis dilectos. fratrem
Georgium Episcopum Varam Thesaurarium Joannem
Stahilum Episcopum Transiluanicum et Petrum Etheonice Co-
mitem Themessienem partiumqz inferiorum Regni nostri Cap-
itanum generalem ex eo qd illorum medio Sacratiss. et Sere-
niss. Princeps dominus Ferdinandus diuina fauente
clementia Rom. Rex semper augustus etc. affinis et
consanguineus noster char. mus. vna cu Mag^{co} Caspa-
re Seredii partium superiorum eius M^{lis} Capitaneo cer-
tis quibusdam propositis oblationibus nobiscum concordia
tractatus mire in animum induxerat. in Commissarios
negotiorumqz gestores nostrorum vigore litterarum nostra-
rum plenum mandatum continentium fecissemus. ordinasse-
mus. et constituissemus. et cu preffato Mag^{co} Caspa-
re Seredii Nuncio et Commissario preffati Ser. mi
domini Ferdinandi Regis Tractatus quosdam ob bo-
num publicum Regniqz Vngarie. et Christiani orbis
conseruationem miremus. Cumqz idem R^{di} deuoti
Spectabilis et Mag^{cus}. frater Georgius Episcopus Va-
radie Thesaurarius Joannes Stahilus Episcopus

Transiluanen' et Petrus Petronie Comes Thome's
 sion. litterarum vigore pleni mandati nostri quas ipsis
 in Ciuitate nostra Lipa decima octaua die Mensis
 Decembris Anno domini Millesimo quingentesimo
 quadragesimo primo dedimus colloquio inter prestatu'
 Ser. mi domini Ferdinandi Regis Commissariu' et eosdem
 fratrem Georgiu' Episcopu' Varadien', Joannem Sta-
 hilu' et Petru' Petronie mandatarios nostros in hunc
 modu' habita utriusq; pacis pub. et concordie fene'
 qua Regna firmantur ratione ad certas pacis condi-
 tiones nomine nostro cu' illo deuenerunt quaru' qui-
 dem conditionu' tenor hic sequit' et est talis.

¶ Sacratiss. dominus Ferdinandus Rex nobis et
 Ill. mo Joanni duci filio nostro char. mo arcem Sec-
 pusien' cu' omnibus Ciuitatibus oppidis villis veki-
 galibus. Ideloncis fodinis mineraru' et pertinentiis
 quibuscumq; ad arcem Secpusien' de iure ab antiquo spe-
 ctant ad manus nostras et Ill. mi Ducis Joannis filii
 nostri char. mi. semoto quolibet impedimento in primis
 assignet et singulis annis quoad concordia finalis fi-
 nita conclusa et stabilitata fuerit duodecim millia
 florinoru' Hungaricoru' super ceteris et opportunit
 locis persoluen' statim deputet. Vicissim autem nos
 quascumq; Ciuitates et arcis ad Corona Regni Vng.
 in Vngaria et Transilvania existen' et pertinen'
 nique manibus nostris et fidelium nostroru' habitas Ser. mo
 domino Regi Ferdinando assignemus restituta tamen
 prius arce Secpusien' cu' vniuersis pertinentiis eiusdem
 in manus nostras et Ill. mi Joannis Ducis filii nostri
 char. mi. hoc quoq; expresse declarato ne mora ali-
 qua tandem in Ciuitatibus et arcibus ad Corona

Regni Vng. pertinen' in manibus nostris et fidelium
nostrorum existens addere intercurrat. Corona au-
tem sacram qua Reges Hungarie legitime electi
coronari solent usque ad Hungaricam nationis vete-
rem et regni approbatam consuetudinem conservari
potestati Ser. mi domini Ferdinandi Regis assignemus

Preterea q. Ser. mus dominus Ferdinandus Romanorum
Hung. etc. Rex nobiscum et cum Ill. mo domino Joanne
Duce filio nostro in hac spatium duorum annorum paterno
amico benigneq. super alijs quoq. rebus et negotijs
tam nos q. Ill. mu Joannem Ducem filium nostrum con-
cernent. hoc est tam de patrimonio eiusdem filii nostri
char. mi quam de bonis pro contrahendo nobis inscriptis
et obligatis. remotis exterioris arbitris concordia inest
quae si nullo modo interuenire poterit aliquibus cau-
sis interuenient. tunc negotia omnia quae inter nos et
Ill. mu Joannem Ducem filium nostrum char. mu. ac
Ser. mu. do. Ferdinandum Regem dirimenda sunt
referantur ad inuictiss. mu. Principem dominum Caro-
lum Imperatorem Romanorum semper augustum. ac
Ser. mu. Principem dominum Sigismundum Regem Polo-
e. patrem nostrum amantissimum atq. obseruans. Qui
quicquid super negotijs. controuersijs. communi iudicio
et deliberatione decreuerint. tale iudicio. et delibera-
tione. tam nos et Ill. mus Joannes Dux filius noster
char. mus q. Ser. mus do. Ferdinandus Rex pa-
tere acquiescere. et modis omnibus obtemperare de-
beamus. Si autem diuina providentia Imperatoria
Ill. tas et Ser. mus do. Sigismundus Rex Polonia
pater noster amant. mus. in hac biennium vita defun-
geretur. ea cum morte committant. tunc liberum sit

nobis loco Ser.^{mi} Sigismundi Regis Poloniae, et patris
nostri, et Illmo Joanni Duci, filio nostro, q^z Sacratiss.^{mo}
Rege Ferdinando loco univers.^{mi} domini Caroli Impe-
ratoris, aliquem alium quem voluerim eligere, qui nego-
tia super quibus concordia interuenire non potuit di-
rimat. Et haec quoq^z controuersia infra spatium eo-
rundem duorum annorum a die contractus inter cessante
qualibet exceptione finiatur.

Si autem ut sunt cuncta humana caduca, fluxa mor-
tq^z obnoxia et nos e vni^{us} excederemus, tu Ser.^{mus}
dominus Sigismundus Rex pater noster amantissim^{us}
praestatu^m contractu^m in omni parte implere, et exequi
lineatur, et sit obligatus infra spatium eorundem du-
orum annorum.

Nos itaq^z praestatis Contractibus pro bono publico,
et regni salute acquiescent^{es}, eaq^z omnia quae dicti fr^{at}
Georgius, Joannes Stablinus, et Petrus Petronius
Mandatarii et Commissarii nostri vigore pleni man-
dati nostri cu^m praelibato Sacratiss.^{mi} domini Ferdi-
nandi Regis Commissario Caspare Seredii desuper
pleno mandato suffulto, ratione concordiae incunda
et pacis stabilicunda exegunt et concluderunt, rata
grata, valida, et firma habent, praememoratas con-
ditiones, in omnibus punctis, clausulis, et articulis
suis, ratificam^{us} probam^{us}, et confirmam^{us} duximus imo
ratificam^{us} probam^{us}, et confirmam^{us} per patres, Promittent^{es}
in vo^{ro} Regnali q^z quaecunq^z nobis, et nostris in illis
ipsis conditionibus inter concordiae, aut praestant^{es} aut
exequen^{tes} incumbunt, ea omnia sincere, et integre
praestari et exequi: nec contra ea vel eorum aliquid
directe, aut indirecte, quouis nomine, modo, colore, et
ingemio, agere dicere, facere, vel venire volumus

dolo et fraude postpositis penitus et semotis. harum no-
strarum vigore et testimonio litterarum. Sigilli nostri
impressione et manus nostrae subscriptione munitarum.
(Datum Albae Juliae xxvi^a Julii M^o D^o xl ii^o)

Ferdinandus Romanorum rex
Sigismundo. I^o reg^{is} Polonie

Redditae sunt nobis litterae Ser. h^{is} v. quibus scribit
se accepisse ex litteris Ser. max filiae suae. quo in
statu de novis pactionibus quas nobiscum praefer confiliis
et scientia Ser. h^{is} vestrae inierit. res illius in presentiarum
positae sint. admonet hortaturqz nos Ser. tas vestra. ut
cum eadem Ser. max filiae suae ex Transilvania migran-
dum iam sit. illa ne aliquid mali et incommodi patiat
commendata habere protegereqz. velimus. Nos vero
existimamus perlatas iam esse ad Ser. tem v. lras
nostras. quibus illi respondimus ad ea quae proximi
ad nos Ser. tas v. de ipsis pactionibus perscripserat
et Ser. tem vestra ex illis aperte satis superqz cogno-
uisse. mentis nostrae propositum intentionemqz nullatenus
fuisse quicquam agere aut pacisci. quod cum pra-
iudicio filiae et nepotis Ser. h^{is} vestrae coniunctum aut
illis fraudi quoquo modo futurum. aut Ser. tas vestra
exclusa videri posset. Quod ipsum vel hoc Ser. h^{is} v.
testatur facere debet. q^{uod} summa rerum in saeva Caesarum
et

et Catholica Regia M. le m. fratrem et dominum no:
 strum char. mu. simul et Ser. le m. vestra remittere non du:
 bitauerimus. Quae cum ita se habeant confidim I. a
 nunc ut si qua sinistra in hoc de nobis opinio preter
 meritum Ser. le vestra suggesta esset illam omnino ab:
 iectura sit.

In tuenda autem et propugnanda Ser. le m. v. filia no:
 in discrimen aliquod cum filiolo adducatur nos pro ve:
 teri et archissima necessitudine qua nobis cum Ser. le m. v.
 intercedit non minorem curam studium et diligentiam
 nos habituros esse certo credat Ser. le m. v. qz si illius fi:
 lia et nepotulus propere liberi nostri essent atqz ut in
 migratione cum comitatu rebusqz suis omnibus tuta
 esse queat paterno amore et affectu ita providere cu:
 rabimur atqz dignitate sua Reginalis tam clementem
 rationem habebimus ut nihil de nobis amplius qd
 ad illius salutem et dignitatem tuendam pertinet desi:
 derari possit. Quod reliquum est optamus Ser. le m.
 v. quae diu h. me valere feliciter. Datum in Civitate
 nostra Vienna die quinta Mensis Septembris Anno
 dni M. D. XLII.

Isabelle Regine Craconie xxvii
 Octobris Anno domini 1542

Sed et ma. et. Ex his qua nobis Lussiecki nomine
 M. le m. v. renuntiavit adeo sumus animo perplexo
 ut quid consilii M. le m. v. demus pro resus nesciam I. quan:
 tum enim ex eo cognoscere licuit quod felice et diu h. m.

Deus esse velit. Adeo possidet multa M. tas v. in Transil-
vania ut nullus unquam Hungariae Rex. ne Mat-
as quidem ita multa possideret. Interea tamen
narrat idem teneri M. lem v. magno desiderio terras
istas. in quibus nunc est relinquendi et alium tutiorem in
locum commigrandi. quod si ut faciat auctores sue-
rimus M. h. vestra veremur ut ille. quae tam multa in
Transilvania possidere dicitur. absens tueri possit.
Neqz possumus non metuere. si quod absens rerum in
Transilvania suarum. filii no sui detrimentum accipis-
set M. tas v. ne in nos eius rei culpa omnem uir-
tutem reuocet. Rursus si in iis locis ubi nunc est ma-
neat. de salute sua et incolumitate ne in dubium veni-
at. vehementer sumus solliciti. Neqz nobis illud Re-
gnum tanti est. quin M. lem v. incolumem videre malimus.
Itaqz reuera inter sacrum Equod auiunt I et saxum stare
nobis videmur. du vna ex parte fortunis. ex alia vi-
ta. et saluti M. h. v. metumus. Dum autem adeo su-
mus animo sollicito. atqz anxio. legit nobis R^{us}.
in Christo pater dominus Samuel Episcopus Ploccen-
et Regni nostri Vicecancellarius. ven. h. Petri Ro-
zambstsi. quinqz Ecclesiarum. et Ossiacmon Prepo-
siti. M. h. v. Cancellarii litteras. ex quibus cognoui-
mus indices expectari a Ser. mo Do. Ro. Rege mis-
sos qui ubi redierint. tum demum certi aliquid consi-
tutum esse manendum ne isthic M. h. v. diutius. an sa-
turi abunda sit. Visum itaqz nobis est. hunc Cul-
cularium nostrum ad M. lem v. amandare per quem
certiores nos redderet de reditu nuntiorum. Et quid
allatum ab eo sit. ut eo cognito. certius aliquid M. h. v.
consilium dare possimus

Mittimus M. h. v. exemplum litterarum Ser. mi Do. Ro.

Regis quibus promissum se promittit - ut ad loca desti-
nata secure venire M. h. v. possit. Verum hac reru
mutatione veremur ne propositu quoqz illius mutetur
quacunqz tamen ratio nobis ostensa fuerit per M. h. m.
vestra qua per nos adiuuari queat. Nos paterno nostro
officio defuturi non sumus: perendie. Licet electi missuri
sumus ad Regni ipsius Thesaurarium atqz ab eo postu-
latu si forte abeundus erit M. h. v. ut is non modo
non impediat illius discessu. verumetiam adiuvet pro vi-
cili sua.

Ferdinandus Romanoru Vng. Rex
Sigismundo primo Regi Polonie

Quod Ser. tas v. ex Ser. ma filiae suae Isabella Ro-
gnae Vng. litteris nostrae certior reddita volunta-
tem illius ad nova pacta de quibus antea Ser. tas v.
quodam modo nobiscum exposculauerat. equiore animo
id quod factu est. quemadmodum scribit tulcrit. Nos
sane perlibenter pro eo ac debuimus hoc ipsum audiuimus.
et q. tantopere a nobis postulat. ut scilicet Ser. ma fi-
liae suae ac nepotuli afflictis rebus. securitatiqz omnibus
his rationibus. quas illis maxime expedire cognouerim. I
benigne consultu. et prospectu esse volumus: de eo profe-
cto. dabitur a nobis opera eaqz fidula et accurata. ut
pro huius temporis conditione reruqz presentiu sta-
tu ita provideamus. ut tu Ser. h. v. vestrae tu illius
Ser. ma filiae spem et expectationem de nobis conce-
ptam implere. atqz adeo nostris promissis satisfacere

possimus. Namq[ue] quantum in nobis erit de traducen-
da illa ipsa Ser. ma Regina Isabella ad destinata sibi loca
eam curam geremus ut una cum infante filiolo suo cumq[ue]
Comitatu et rebus suis omnibus eo salua tutaq[ue] ac pri-
mo quoq[ue] tempore sicut a nobis petiit pervenire possit
Ac deniq[ue] in ceteris rebus omnibus ita eam illiusq[ue] fi-
lii singulari benivolentia favori ope et auxilio omni
tempore prosequi et complere studebimus ut tui ipsi re-
vera sentire queant nos paternu[m] prorsus animum erga illos
induisse tu Ser. tas v. una cu[m] illis de nobis ex omni parte
proculdubio contenta esse possit.

Ceteru[m] quod ad mentem sententiaq[ue] Ser. his vestra de Com-
missariis in causa Ill. ris Alberti Marchionis Brande-
burgen. locoq[ue] ubi conveniant constituendo attinet erit
nobis cura ut in ea re post habitam ulteriorem cogitati-
onem et deliberationem id quod Reipub. ea ac presentiu[m]
temporu[m] rationis ferre queant per nos statuatur et tra-
ctetur utq[ue] tales Commissarii suo tempore deligantur
quos Ser. tas v. et dictus Marchio Brandenburg minimu[m]
aspernari possit. Quod reliquu[m] est optamus Ser. km v.
una cu[m] suis omnib[us] q[ue] rectissime valere longauaq[ue] vita et
perpetua reru[m] felicitate frui. Datum in Civitate nostra Vi-
enna die quarta Mensis Octobris M. D. XLII.

Ferdinandus Romanorum Ungarie rex
 Sigismundo primo regi Polonie

Redditæ sunt nobis litteræ breuē a Ser.^{to} v. paucorum
 dierum intervallo. quarum una aulicus noster is quem
 ad Ser.^{tem} v. cum litteris miseramus attulit. alteras vero
 familiaris Ser.^{lis} vestre qui has perferet exhibuit. Qui-
 bus cognouimus Ser.^{tem} v. nonnullis de causis diserte
 expositis adductam velle et cupere. ut dies trium Regu-
 mptis inter communes liberos nostros constitutus. adhuc
 aliquantisper prorogetur. Qua de re deliberandum nobis
 existimamus. ut id quod ex re et commodo utriusq;
 nostrum fore videbitur respondeamus. quod quidem
 sine longiori mora facturū sumus. ut quæ sit voluntas
 vestra de ea quamprimum certior fiat. Cupimus Ser.^{tem}
 vestra diu sanam et incolumem esse. Datur in Civitate
 nostra Vienna die quarta Octobris M^o D^o xl ii^o

Sigismundo primo regi Polonie
Osman Capitanens Coesaris Tur:
corum in Silistria allate Crac
21 iulii 1542

S Zbożci miłosci Królowi Polskicemu i inich wielic
Państw we wśsem powołni przëacziel waszei k. M.
Sendziale Silistriei sdrowie waszei k. M. nawiedzam
i daie thru przez listh moi v. k. M. Znac3 o roska:
Zaniu Cessarstwu mui sludze swemu przez listh swoi
ktori mi przëmieszono od Cessarza ie^o M^{ci} oznaimu:
iac mui o skardze v. k. m. na poddanych Zamkow
iego Cessarstwiei M. ulecinich. ktorzi boss przei.
Zwolienia v. k. M. owce swoje przez granice przei.
ganiaia i skodi barzo wielkie państwam v. k. m.
dzialaia Jego Cessarstwa m. usilicemu pissanu temu
v. k. m. dobre3 wirozumiansze chëzial iego
Ces. m. sprawiedliwie3 rzec3i iako pr ti ziemi ku
sobie maia. I w thim ze li cz ie ro sk a z a l mi ie go C e s . M.
pr^o dowiedzie3 od tych poddanych swoich. ktorich owce
tu na tych polach chadzaia. oni powiedzieli i33 ti
Ziemie na ktorich owce nasze chadzaia ssa ku
Zamku Oczakowskiemu. a sdruzi stromi ktorci owce
przeganiami przez Tule rzeki ti ziemi ssa ku Vo;
ienodztwu Valaskiemu. a tak przëacziel v. k. m.
a pan moi Cessar3 ie^o m. Turcki mi cëiniac ti
rzeci krotko iego Ces. m. raczil przëkazac3 przez
list swoi sludze swemu i sedziam mi ktorich Zamkow
przei mui biez i wiëchac na ti ziemi dla dowiadowania

sprawiedliwiec eżeci iako się ti ziemie leu sobie maie
 i w tym że listu rozkazał mi i^o C. m. ze bich v. k. m.
 o tym dal znaeż zebi vassza. k. m. i swei stroni wistal
 niektorech ludzi dobrych na ti ziemie abich mi zie-
 chawszi się tam komieć weżimili słusni ^{na obie} ~~te~~ ostronie

Jam też we wszem powolni v. k. m. wedlue rozka-
 zania pana mego Cesarza. i. m. spissalem tego listu
 i^o Ces. m. i poslałem ten wipiss v. k. m. przeżs eżlo-
 wiela dobrego. a słuzebnika me^o na imie Mieskich
 Vorionode. a tak vassza k. m. wirożumianszi
 stbego wipissu przeżs mieszkania na ti granice eżeci
 poslaeż kogo bedzie wolia v. k. m. ze bich mi się
 sposlanci v. k. m. sgodziwszi. komieć słuszni te
 eżeci weżimili i do przediaciela v. k. m. od pana
 mego i^o C. m. odpissali

we wszem powolni v. k. m.

osman

Suleimon Ccesar Thurcorum Capitaneis
Castrorum finitimorum Silistrie et Vie:
lobrod etc

Suleiman Sultan s bozei m. Cossarz Turcocki i ginieſ
wielic panſtff - Sludzi naſſemu dobremu leu nam panu
ſwemu wiernemu Sandiakowi Sliſſieſciemu osmanu
na ginie : i Sadziom Zamkow naſſich vkrainich :
Biologrodzkiemu - Bienerſciemu.

O Znamie i dawam Znacſ przeſſ leu naſſ liſtſ -
o przeſſiacielu naſſim krolu Polſkim iſz on leu nam
nie ieden krocſ przeſſial ſkarſac ſie na poddane na-
ſze Zamkow naſſich vkrainich - Biologrodzkie Oczar-
konſkie : i na gine poddane naſſe pogranieczne : iſ
oni przeſſania owce ſwoie i bidlo przeſſ zſeke
Turckie przeſſ granice i wſtapiu ſie w ziemię iego i
mieſkaia tam ſuktozemu pomocnikowi ſwemu panſtwa
ie° wielkie ſkodi czinia - bidlo padza - ludzie wnie-
wolia zabieraia i roſmaite trudnoſci poddanim prze-
iacielia naſſze° Crolia Polſkie° zadawaia - okolo tego
wſetku° daia nam Znacſ nie ieden krocſ do naſſ pſſal
a tam iam roſkazał opitawacſ v tych poddanich naſſich
czige owce ſ poddanich - naſſich chodza : cheac doſta-
tecſnie rzecſi ſprawiedliwie ſia doniedziecſ. Oni
powiedzieki przed nami - czine owce tam chadzaia
ze ta ziemia nieieſt ani przeſſuſza leu Crolionowi Pol-
ſciemu na ctorei owce naſſe chodza iedno ze ta

Ziemia od dawnych czasow przyslusza len Zamku Ocza:
 Konstanciu ktori mi trzymami ten rasc w mozi swei
 zawsze wzywami tego wedle staradawnych granic,
 a z drugiej strony po tych Ziemiach pasiami otore prze-
 sluchajac len Voguodztwu Valaskiemu. Ja wslisawsze
 ta powiesc od nich nie moglem wirozumiec na czym
 bieb w tej rzeczi przestac a zwlaszcza baczac na ta
 vkrainieb naszich vpornosc na oboie strony iedno zim
 wirozumial na powiesc tych poddanych naszich ktorzi
 przed nami to powiedzieli iss na tych Ziemiach z dawnych
 czasow za Czaroff Prucopskich ktorzi trzymali len
 Zamek Oczakow otore sia nam ten rasc dostal w tych
 granicach na otorech tych poddanych naszich owce cho-
 dza i ktorzi tess przeganiaia owce swoje przez rzec-
 ki Turle to iakobi mialo przisluchac len woge-
 wodztwu Woloskie. bo nasz we wszem tak spraviono.
 Dla tej przyczini nie moglem vam dac znac zadnei
 nauki iakobiscie mieli na przeciwnemu postimpowac
 jedno i ze tego potrzeba vkaznic abieb mi sie tego pra-
 wie dowiedzieli iako sie ta rzecz sama w sobie ma
 nie odkladajac tego na insze czasy. Kom pierwci pisal
 okolo tego do przinacielia meo Crolia Polskie^{na} osnai-
 mugiac genu. Ze bismy wyslali na obie strony te granice
 ludzie dobre ktorzi bi ograniczili w tych Ziemiach
 miedzi nami i owas em dal znac i zescie ni mieli
 bidz na tym graniczeniu a tak ten rasc przikazuje
 mi wam: Ze biescie poslali ktoro czlowieka dobre^o
 do Crolia Polskie^o dajac o nim znac i ze biescie the-
 rzec poczeki spravowac s doswoleniem jego i
 przikazugami wam: skoro przivedzie od Crolia Polskie^o
 ten kogo on posle na te granice abiescie sie tam spra-
 wowali dobrze mi odkladajac ani rozbijajac tej

rzecze na obie strony. bisezie miedzi soba sie zgadzali
i ze biseie ssoba wsspolek wzieci niektorech ludzi do
brich starich. ktorzi o tych ziemiach sprawi wiedza
ialo sie w sobie maia. a isz bisezie brali ludzie ta
kowie s Zamkow nassich ukrainich Bialobroda i mied
ukragin nassich. ktorzi przi tych ziemiach blisko mie
skanie swe maia ile bi nam ich na to potrzeba ukazowa
la. abiseie tam wuachawszi sprawnie a sprawiedliwie
li rzecze szodzinshi sja s Poslanci Crolia Polshie na
komiec li rzeci doirszeli i dokonali na prbod nie
odstepuiac od tego ialo prbodkiem lezimali Oczaikom
Carzowi Rzeczpospolite i tego isz bisezie sie dowiedzieli
i ze ziemie ialo sie w sobie maia. ktorze przisluchali
ku temu Zamkowi nasszemu Oczaikomshie i o kim ze
biseie sie wss dowiedzieli etora ziemie mianugia za
rzeka Turka ku Vogowodstwu Woloshie bidz. a ialo
dawno mieli wojwodowie Wolosci li ziemie vziwaci
a ktorzi ialo dawno mi vziwacia i co za ziemia wss
o kim wssitkim abisezie sie dostatecznie dowiedzieli i
co wss Crol Polski na przeciwnko temu odkasze wedluk
sprawiedliwci rzecze. i wi bi wssz ktorze ludzie be
dziecie miedz przi sobie o li ziemi ktorzi o mi beda
wiedzic s gich porada bis to wssitko sprawowal
nie ssolguiac ani pomagaiac na obie strony miedzi
nami. li rzecze dokonat wedluk rozkazania na
szego i granice po tych ziemiach slusnie na obie
strony dokonat. a sami co nactipici bedziecie ro
zumieci. tak sprawuiecie szie tam. a ktorze ludzie
bedziecie tam miedz przi sobie albo i swiatki li
ktorzi wiedza o tych ziemiach dobrze s nassci w
li gimiona tych biseie popissali i tych thes ktorze
Crol Polski na li granice wsslie i na zim tarzci

między wami przestanie - abiscie o tym wssitkiem do mnie
i do mego szczelnie^o panowania przesyłt swoi dali ZnacZ

J to też wam dajam ZnacZ. ctożi sstul i przysięge ma:
mi s Czołem Polskim między sobą chcąc dobrze a
wiernie i sprzeczliwie między sobą mieszkanie mieć
ia tego przetrzeżenia i przysięgi otstampać nie chce
ani miślić iedno że chce na przetrzeżenie genu przysięge
swą potćwice Zachować godno że mi to nie miło sli:
szcZ. że Czoł Polski przetrzeżiel moi przysiał leilla
krocZ sstarge na poddane nasze o kręciwach swich.
i mnie samemu tego bardzo żal i tego się wstydze.
a to wssitko nasze to sprawnie i sż mianu między sobą
granic pewnich na obie strony - a polci tych granic
między sobą nie będącimi mieć. tedy przed się lu:
dzie nasze pogranicznymi pokoni między sobą mieć
nie będą mogli na obie strony - a tak i po wtore to:
bie przetrzeżenie zebis wielka pilność o tym miał
sgodziwsi się s łostanci Krola Polskie^o - abiscie spra:
wiedliwie te Ziemi rozgraniczili. Jesli że ten nasz
pewne ograniczenie w tych Ziemiach się dokona. przetrze:
żenie wam abiscie przetrzeżali naszym Ziemiem
Cossarskim poddanym naszym ctożi mieszkanie na tych
Zamkach naszych pogranicznych. Zebi omi przed ten
czas przed granicę jako owice - tak i bidda nie
przeganieli - ani sstod zadnich państw przetrzeżenia
nasze^o Crola Polskie^o mieć imili. Jestliż bi ctożi chciał
s dozwoleniem Crola Polskie^o owce mieć to jest
na wolici Czolewstwi - takowi platt maia dawać
Czolewi jako państwu się jego godzi - a i tym biff
pretrzeżal - ctożi bi sprzeczowaniem Crola Polskie^o
mili tam mieszkać przed granicę. Zebi zadni sstodi

tam mieszimie. A ceterich bi nie bilo wolci Crolenstwie
tam przejs granicze chowacz sieh abi Zaden przejs
granice w krolia Polskie panstwie mie biwal i kazdemu
abisz to przekażal i rosskazall i bi koźdi o tym wie
dzial. Pisan ten list w Constantinopolu Miesiacu Maia.

Sigismundus primus Rex Polonie
Capitaneo Silistrie Thuro

Wielmożnemu panu Ozmaw Sandziakowi Słissirskiemu
oZnamurzeni nam iż służebnik wasz Miśsiech wo:
iwoda przimiosł do nasz list wasz i przepiś listhu Ces:
sarza Turckie^o przuaciela nasze^o. s ktorich obudnu ni:
rozumielism i z Cessarza w^o m. Turcki przuaciel nasz
rostażal nam w rzednikowi swemu s iuszimi służebniki
i ssedziami pogranicznich Zamkow swoich wuechacz a
obierzedz iaki s granice naszej Ziemi. s Ziemiami
Cessarstwiemi a dowiedziawsz i s i s ab i dlia ludzi Ces:
sarstich i naszych lez znaki bili po zimione za ktore:
mibi kazdi s poddanych Cessarza w^o m. i naszych
leż mogli biez s bespieczem a swego obchodu i po zimienia
pewien eZudzych pol i Ziemi niedoklikac. Tego
rostażania Cessarstwi^o przuaciela nasze^o. i nam
tbesz dzieleniem i zesezie nam to listhem swim oZnai:
mili. chcac mi tedi woli. Cessarstwi Cessarza x m.
dosiecz wezimied. i naszych poddanych potrzebie poradzie
abi oni za granica mi bili nagabani. a poddani Ces:
sarza x m. przuacziela nasze^o i z bi leż wiedzichi
na ktorich miejscach s naszym dopuszczeniem stada
bi swe passacz mogli a na ktorich zwolia wzed:
nikow Cessarza i. m. rostażalismi naszym ludziom
Janowi s Mielca. Castellanowi Viskickiemu a Starosezie
Chmielnickiemu. Mikolajowi Siemanskiemu Castellano:
wi Belskiemu. Hetmanowi Polnemu Halickiemu i kolo:

müskiemu Staroseie . Voiciechowi Starzechowskiemu
Podkomorzemu Lwowskiemu a Staroseie Deobickiemu .
Jezemu Jaslowickiemu i Buczaca Staroseie Kamiń-
ickiemu Bernartowi Pretwicowi Staroseie Barskiemu
i inszym abi oni wiechali na dzien pietnasti Miesiaca
Septembra i izbi swami i ludzmi inszymi Cesarza
i . m . prziaiciela nasszego siechali sie a tam dowie-
dzawsze sie od ludzi wiadomich . ktora jest Ziemia
† koroni Polskiej y nassza . ktore sa polia państw nasich Fwielkiego
Xieswa Litewskiego swami i inszymi ludzmi Cesarza
i . m . prziaiciela nasse postanowienie wezmili . slusne
sprawiedliwe i granice oznacili . ktore bi na potomne
czasse poddam nassi i Cesarza i . m . prziaiciela nassze
miedzi soba wieziechi i zachowiwali i przez nie sobie sko-
di nie czinili . I mamy za to isz czy poslanca nassze vkaza
pewne a dostateczne granice ziem nasich a beda sie swa-
mi i inszymi ludzmi Cesarza i . m . prziaiciela nasszego
o tym rozmawiać prziaicielskie i postanowienie lepsze
da mieli moc . takie iakie bedzie sobudwu stron sprawie-
dlive

Thes vass za to zadami abiscie sie s swei stron v pana
swe o the przeciwiniali . abi the wiechamie spolne prozne
nie bilo . alie izbi sie koniec na nim taki stal sprawie-
dlive iakiego mi i Cesarzem i . m . Thureckim przia-
cielem nassim zadami dla pokoju poddamich nasich
na obiedwie stronie . abismy to przimierze . ktore miedzi
sobu mamy mocznie i nie porusznie zawszi tezimali .
ialkosmi wiare nassze przeciwnko Cesarzowi i . m . przia-
icieliowi nassemu i to przimierze . ktore miedzi
Ziemiami mamy pilnie chowami i chowac bedziemi
Zawszi Pan i Krakowa XX Die Mensis Julii
M° D° XL ii°

Manka thim ktorzii od nas sa na okazanie
granicz miedzi nasbemi a Czesarza Tureczkie^o
pansthwii wislani i wisadzeni

NA przod gdi wislanci a ludzie. Kteri rzecezi przez nas
obrani i wislani stimi ktorzi beda od Cessarza Tureckie^o
ku tej ksz to rzecezi poslani siada sie tedi powiedza gim
pozdrawienie i laste nasze. Po tim powiedza iz gdismi do
Cessarza x m. Tureckie^o prziiacielia nasze^o leilla poslow
slali naszych. abi ti rzecezi a granice ktore sa nasze
a o ktore thesz ludzie zobopolni trudnosci a szkodi michi
bili okazane. tedi ta rzecez. acz insz bila i przez Cessa:
rza x m. Tureckie^o i przez nasz nadnamionowana i
postanowiona. abi tam bili ludzie sobudwu stron zesla:
ni. a wszakosz ta rzecez ku stentlen nie przisla bila dla
insich potrzeb i trudnosci tak naszych iako Cessarza i m.
Tureckie^o prziiacielia nasze^o. alie gdismi terasz nasze^o
czlowieka Mikolaja Plumacza posladmieszki kroc
slali do Cessarza x m. Tureckie^o prziiacielia naszego
tedi on nam przezess niego i przezess listi swoie roskazal
ze d to jest x m. wolka. abi ti granice bili ogladane
i postanowione. ku ktoremu ogladaniu i postanowieniu
wuechacz Sendziakowi Sliffirstie^o i smisim Sedziami
pogranicznymi jest roskazal. iakosz to possel ten ktori terasz
nie dawno v nasz od tego Sendziaka bil z listi Cessar:
stimi. ktore leniemu Cessarz x m. Turecki pissal.

abi ku tej rzecezi wiechat i s insimi i ktorego nam prdepi
s swoim listhem poslat ktorei ludzie naszci bedzieli tego po
rzeba vkaza potwierdzil. Zadaiac i daiac nam znae
abismi tesz ku tej rzecezi kogo bismi chezieli slindzi na
szich poslati. a tak mi wtej vmowie i postanowieniu
ktore sie miedzi nami a miedzi Cesarzem ie o M. Turco
kiem przinaedzieliem i samsiadem naszym stalo ediniac do
sie. wases mi i inszemi ku thei rzecezi poslati ku okazaniu
granic naszych a pol. ku ktorich okazaniu powiedza zesm
gotowi a list ten moei naszci. ktorismi wam i naszym
poddanim swami dali granice okazac. tedi tim ktorzi
beda stromi Cesarza Turckie o okazac iesli ze sie
o moei pitac beda

Po tim gdi ludzie Turckie o Cesarza na te rzecezi gim
odpowiedza tedi powiedza naszci iz ieszsmi gotowi
granice ktore sa dawne a prawdziwe miedzi naszymi
a Cesarza Turckie o panstwi okazac: ktore beda oka
zowac wedluk nauki ludzi naszych pograniecznich
a to maia na bacznosci dobrei miedzi i oto sie pilnie
starae i okolo tego chedziez. abi omi na przod gra
nice nasze ludziem poslanim leci rzecezi Turckie o
Cesarza okazali. Jesli ze bi tego wiec naszci przewie
nie mogli izbi przodkiem granice nasze okazowali
tedi pozwolia Turckie o Cesarza ludziem izbi omi
na przod okazowali. a smimi naszci poiada. a wszakos
takie pozwolic maia iz tesz naszci poddani maia oka
zowac granice nasze po okazaniu ludzi Turckich
za ktorymi tesz Turci rechae a omi ogliedae beda
powinni gdi beda okazowac nasze granice.

Ktorz gdi beda okazowac naszci leci rzecezi poslan

beda si domagać toge na tych ktorzi beda od Cessarza
Tureckiego Zesłani abt ti granice ktore sa prawdziwe a
stara dawne ktore okazywać beda znakami iakimi
wiecznymi bity inż oznaczone - tak iż bi inż omi wieczni
znac i trwać mieli między naszymi a Cessarza Tureckiego
państwem - a iż bi też inż tych rzeczy a trudności - ktore
około tych granic biwały wieczni koniec bit i pokoi
jesli ze więc nie beda si mogli na to zgodzić - abt bili gra-
nice tak iako nasi wkażować beda weźmione i
postanowione - tedy thi rzeczy a trudności nasi na nasz
a Turci na Cessarza Tureckiego włożić - a smi si na
nasz odżiwac maia - a wszakoż nasi coło tych
Turci mówić beda a co za przedziwi dawac - przecież
bi ti granice tak być nie mieli - pilnie wsłuchaj się
Geda - a nam to wszystko maia po kim posłać - abt smi
po thim mieć nauke - iakob smi mieć w thoi rzeczy
drugi nasz postępowac s Tureckim Cessarzem - a onci
koniec weźmiesz wieczni - a thęż nasi beda pilnie ti
potia oglądować o ktore między nimi różnica będzie
a nam po thim nauke dać iako bism po kim mieć
granice na prośbici cżim s Cessarzem Tureckim -
acż też smiałkiem ziemie nieškodliwym wpuszczeniem
naszym.

Jesli ze więc Turci beda mówić iż to Tatarstwo sa
potia - bo po kim znac iż sa na nich ięże grobi Ta-
tarstwo - a iż też Tatarowie beda naszymi przeciwniki
tych ziem ku Oczałowi Zawzdi wżiwali - cżemus bi
theraś pan nasz Cessar Turecki - ktori jest przediacie-
liem naszemu panu za ta przedziwa wżiwac k'nie
miał. Powiedza nasi iż mi na on cżas dalsim bity i
dopuszili Tatarom Oczałowa wżiwac - ktori jest
własni nasz i na naszej Ziemi jest - dla poslug - ktore

Tatarowie na on czas nam cżinili o ktorymś terass mil;
cżeli dla tego że jest terass w reku Cessarza Turckie^o
stetozim mi nam prżuazn. prżimierze i poloi alie powie:
dza iż pol tych nie bilo dano leu vżiwaniu Tatarom nigdi
i onszem oni smich barzo bito i spadzano tak iako też
tego terass dobre znaki sa a też beś tych pol poddani
naszi obueć się zadum obieźaniem nie moga dla żiwności
swej i statkow swoich i też iż wiedza że ich sstara;
dawna bili w vżiwaniu. Alie gdi polia wedlie prawich
a starich granic ograniczone beda. tedi possel nass po:
wie. że radzi mi to veżinimi i terass i na potim dla lei
prżuazni. letora jest miedzi nami a miedzi Cessarzem
Turckim owce passac dopużim na tych poliach nassich
za naimem i platem slusnim i podobnim. ktore polia nai:
mowac naszi powiedza że maia moc letora gim mi da:
wami a tak beda oni naimowac ludziem Cessarstem
ieśli że beda chceć. tak iako bedzie naliępić a na pot:
cżinici i nam pożitecznici moglo być cżo mi gich rožu:
mowi i wieze porneżani.

Kezindzi ktore ieśli beda zobudwu stron tedi oni poro:
wnac i leu zgodzie obieźaniem prżuacielskim i pogra:
micznim beda mogli i mocni a o letorich bi się zgodzie
nie mogli ani gich porownac. tedi oni na nass iako
mjsze rzeczi a sprawy o letorich się nie beda mogli zgo:
dzic wloza.

Jinsze thes rzeczi letore sa i przes Soboclew^o i przes
Vilamowstie^o od Turckie^o Cessarza nam obieźane
abi bili veżinione domagac się tego naszi beda iako
o puseżenie wieżniow o Tataru i o kozaku Bialo:
grodstie. ktorzi cżinili stodi w państwach nassich.

a beda. prosieć Sendziaka ab i tym vzećsom on w eżas
zabiezał a ić m. Tureckie Cesarza ludziem ros.
lezał ze bi na po tym tego mi eżinili. alie i ze bi sie
wedlic przimierza a prziażni thei ktora iest miedzi
nami a Cesarzem Tureckim zachowiwali. a ono moćnie
tak iako mi teżinami teżinali. a to ieseze ludzie
naszi ludziem Tureckim powiedza co sie gni bedzie
widzialo na ten eżas liepszego i pothrzebmiejsze^o bo
mi to gich roskopnosezi i rozumowi pomocami

*Commissio ad regnandos et constituendos
fines in Podolia inter Thurcos et Polonia*

Mag^{is} et Generosis. Joanni Mieliński Vislicien
et Capitulo Chmielnien. Nicolao Siemianstki Bel
Zen. ac Exercituum nostrorum campestri Halicieu. et
Colomieu Capitulo. Andree de Tanczin Polanecen. et
Capitulo Sniatinen. Castellanis. Georgio Jastowiec
ki de Buczar Camnecen. Alberto Starzechowstki
Drohobicien. et Succamerario Leopoliu. Bernardo Prchwie
Baren Capitulo. Alexandro et Procopio Siemian
stki. et Joanni Czioplonstki. fidelibus nobis dilectis
graciam nostram Regia. Mag^{is} et Generosi fideles
nobis dilecti. Cum inter nos et Ser. mu^o ac potent^{iss}. mu^o
Turecum Caesarem amicis et vicinis nostris char. mu^o
constitutum et conclusum est. ut ad fines regnandos qui sunt
inter nostra et illius dominia homines utriusq; delega
rentur. atq; ei rei dies quindecima Mensis Septembris

est prefixus et assignatus. Nos itaqz huic institutioni pro
 ea qua nobis cu Ser. mo domino Imperatore Turcaru in:
 tercedit amicitia satisfaccere volentes. vobis quoru fides
 virtus. integritas nobis probata est. promittam hanc du:
 ximus imponenda: ita vt presentibus imponimus com:
 mittimusqz mandam. vt ad cuiusmodi fines et limites pro
 die prefinito vna cu Ser. mi D. Imperatoris Turcaru
 delegatis. descendatis. illisqz eosdem limites quemad:
 modu antiquitus fuere demonstratis. cumqz illis. tam
 de finibus. campis. et limitibus. qz alijs omnibus rebz
 differentiis et iniurijs. humaniter et amicabile
 agatis. constituatis. et componatis. quam ad rem vo:
 bis presens hoc mandatu damus. et potestatem. atqz
 facultatem omnia transigendi. et constituendi amice
 concedemus. Quicquid autem per nos de vnanimi vo:
 luntate. et consensu Ser. mi et potentis. mi domini Ce:
 saris Turcaru delegatoru ^{ad hoc} iudicij constitutu fuerit
 quod quidem ad restringenda ^{ad hoc} atqz ad pacem. amicitia
 bonam vicinitatem et tranquillitatem inter vtriusqz
 nostru finitimos homines conseruanda pertineat
 id omne nos ratu. gratu. et firmu habere volumus et
 presentibus pollicemur: quandoquidem etiam hoc ipm
 Ser. mu et potentis. mu Turcaru Caesarem facturum
 confidimus. aliter sub gracia nostra Regia et fide no:
 stra non facturum. Cracouia v Augusti M^o D^o xl ii^o

Suleiman Coesar Thurecarum
Sigismundo .1.º regi Polonie

SBożei moei Coesarz Turcecki i wsietłści Ziemi wielłci
Arabstłci i Adziemstłci i inich wielic państw .przłiacie-
lowi memu Crolowi Polstłciemu .i inich wielic Państw
Zakonu krzescianstłci^o Sigmuntowi .oznaimiemi
wami i dawami naszemu przłacielowi Znac przłs-
ten nasz list .iakoż lich przłstich a minlich czassow
pissal do nasz pana sw^o i do nasz^o sezesłwe^o i wissolw^o
panowania Sedzia Zamku nasz^o OcZakowstłci^o
opowiadaia o barzo wielłich skodach .i o niepokoi
swim .ktori sę gnu stanowi czesto krocZ od lndzi va-
szich ktorom Polstłci iakom ksz wirozumial spissania
tego Sedzi^o nasz^o .o piwstłem pocZiniem skod
lich poddanich naszich iakobi mieli przłsł lndzi
waszi sto koni s ktorom Polstłci wojnnem obieZaiem
pod ten Zamek nasz OcZakow tego przłstego roku
miesiaca Decembra i od Zamku nie dalięko wZili
dwi seZie i piędziestath bidla rogatego .i tam bęsz
sprawce ktori bil na tim Zamku naszym nad sluz-
bnimi naszymi tego w ten czass Zabito .a przł nim bęsz
dwi sluzebnich i TatarZinow dwu .Then Sedzia nam
sprawnie dal o tim ZnacZ iędno Ze mi na ięgo pissanie przłt
sę smi miwiczili .pamiętaia o na slub i na przłrZci
czem^o nasz^o ktore mami na obie stromi miedzi slobaz
i wiare maia o leu temu Ze bi miedzi nami samimi i miedzi
poddanimi naszymi takowa nie przłiafu nigdi nie bila,

Przetb sie rozkazalem list nasz pisał do Sedziaka nasze^o
 Shiffersle^o Offman Beke przikazuiac iemu ze bi on tego
 sprawnie sie dowiedzial - wslibi ten Sedzia nasz do nasz pa:
 na swe^o sprawnie a dostatecznie w tym pisał i nasz tale
 w tym sprawowal - a tale ten Sedziak nasz Shifferslei wo:
 dlule rozkazania naszego pewnie sie o tym dowiedzian^o
 pisał Zafie do nasz o tym powiedziac o tym iz ten Sedzia
 nasz dostatecznie a sprawnie do nasz pisał i nam o kerziw:
 dach tych dal znae^o prawdziwie .

Jesze letemu drugi nasz przisli ludzie waszi tegoz mine:
 tego roku miejsiaca Januaria i ktorzi poddami nasz^o
 miek Budi swe na polach tego Zamku naszego Qczakowslu^o
 dla pasienia biala rogatego . I tegoz w^o Zafie roku
 miejsiaca Marca pietnastego dnia - prziszed^osi ludzie
 waszi na ribitwie ktorzi bili blisko Zamku tego nasz^o
 zim barzo wielka stode poczynili i port tego Zamku
 naszego bili odieci . I Zafie tegoz miejsiaca ostatecznych
 dniow sposobow^osi sie swiet^oszim sposobem i ludzmi po:
 ciagneli vmislmie pod ten Zamek nasz chcac go prze^o
 moc wziac^o iedno i^oz im tego bog nie pomogl - a gdi
 przisli pod ten Zamek nasz - obstapili go - wdi ludzie
 nasz^o ktorzi bili na tym Zamku naszym poprawow^o
 omi od Zamku odbili - oni w^oz odstapow^osi od Zamku prz^o
 si na miasto i na domi Tatar^oslu^o - ktorzi prz^osluchali
 letemu Zamku naszemu i barzo wielce morderstwa po:
 czynili nad nimi - nie malo ludzi pobili - a w^ozili z nich
 ktorich powiedli s^obox miewia^ost - dz^owiek i chlop^oiat^o
 malich sto i p^oredzi^osiat^oh dusz i w^oz^oze letemu tych
 slug naszich - ktorzi mieszka^o na Zamku W^oim na:
 szim - i imich Tatar ktorzi domi swoje ma^oia w tym
 swim - w ten ze czas wignali biala rogatego o dwa .

liściaca - a tak eżi poddani naszci ktorim się krzindu
na on czas dziala wszitei eżi iako starszi tak też i
mlodzi przisli na skarge do naszego Sedziaka Slißirßu
opowiedaiac mu ti skodi - ktore szic gim stali na on czas
od ludzi waszych on thesz o wszitkim tim dal nam znać.
Jakom też i pierwci pital v poslanca wasze^o ktore
goscie stali do nasz dla ograniczenia od Zamku naszce^o
Oczakowßu^o i od walaßu^o ziemie na imie Seromer
da - Jam w ten czas o tego o tim pital o tych Zbitkach
czego ti sbitki powstawia miedzi timi ludzmi naszymi
pogranicznymi i on thesz na przeciw temu naszemu pi-
taniu odpowiedzial : dla tej przyczini takowe Zbiteczne
rzedzi powstawia miedzi nimi - niektorezi Tatarowie
Zawsze chodza w panstwo króla x m. wojna bierza
palice i nigdi od nich pokoić nie mogą mieć. Nam
w ten czas o tim dal znać - a tak ja z wami przia-
cieliem mogim ktore przirzedzanie i slub przia-
na długie czasy miec sloba prziacielstwu obiecaniem
miedzi sloba dobre zachowanie mieć. A tak ja teraz
od tego nie odstępie i chce zebismy bili miedzi sloba
dobrimi prziacielmi - a dla takich Zbitecznych ludzi
nie godzi się nam miedzi sloba prziaclni i slubu swego
lamacć iedno się temu barzo dzwuniemi iż ci ludzi
waszi s lanßwa wasze^o przissetßzi pod ten Zamek
nasz - nam i poddanim naszym barzo wielkie szkodi
i krzindu podzialali - i radzi bismy o tim wiedzieci
co temu zaprzecia iest - i wazar sobie w takowej rzedzi
zebi miedzi nami ten slub i przisięga bila zlamana
i takowe Zbitki edinia -

A tak vami prziacielowi swemu dawni znać i po-
rzebniemi po wasz prziacielowi swemu - ze biseżie
takowich

takowich ktorzi takowe zbitki poczynaię naliasszi ta-
 kowich kazal bi skarac i dla tego do wasz przuacię
 swego poslal do dworu wasze° sluge nasze° dobre° na imie
 Josupha a gdiż ten poslaniec nasz do wasz przuacię
 nasze° przuacię - ledi vi przuacię nasz abi bacię
 na slub i na przirzeczemie nasze ktore mamy między
 soba i tego pissima nasze° abiseię prozno mi ostawile
 a tale ti sbiteczne ludzi - ktorzi takowe zbitki po-
 czynaię - ktorego kolwiek oni stanu beda i gdiż kolwiek
 oni w państwie waszim beda biseię tych wstliche ka-
 zali poimać a ich za takowi wstep kazac skarac
 niech bi takowa karnosc bacię mści tego się nie do-
 puszczał takowich zbitecznych ezeię poczynac mi-
 dzi nami na obie strony iż bi leż między nami zadne
 nieprzuazni nieswodzili. Niech bi takowa karnosc
 bacię poddani naszym na obie strony bili i mścili
 w polciu. Zebi przes ten czas zadne° nagabania mi-
 dzi soba nie mieli a ktorich leż poddanych naszych
 w ten czas w niewolia do państwa wasze° powiedli. badz
 mścić° albo niewieście° stanu abiseię wi przuacię
 nasz tych wstliche poddanych naszych rozlażal zebrać
 i ich w calosci temu poslaney naszemu w rece podać a
 on bi ich w calosci doprowadzil do państwa nasze° i v
 kogo bi co wzięto. on bi to prziprowadziwsi i w ca-
 losci jim oddawal i wstliche ti stodi ktore na wierzech
 sa opissane zebrałsi temuż poslaney bili oddane
 w rece.

J o tym biseię leż nam dali znać. jeśli maia zato ci
 ludzi karani bić a ilu ich będzie skarano. J o
 tym leż biseię nam wi przuacię nasz dali znać
 ile ludzi zebrałsi tych poddanych naszych ktorzi
 powiedzieli sa w niewolia i o tym bidli ktore v tych

poddanich naszych zabrano i ich stego w szitlu^o w:
my poslanev naszym podano bedzie. biesze nam prze-
zen przez list swoi dali znae³ i o tym bsz miech bich
wiedzial przez tego sluzebnika me^o ktora karnoscia
ci zlocinci maia karani biez. Pisan ten list w konstan-
tinopolu.

S. Bozei milosci Cesarz Turcki i imich wielie panstw
prziacielowi memu Crolowi Polskiemu Sigmuntowi
Oznaimuie i da³im wam znae przez ten nasz list o Voieno-
dzie Valaskiem licze³ i szon przisilal do nasz opowiada-
cie nam o tym i³ mietorzi poddani jego ktore on
trzima od nasz rzeze³ kiedy bil w Valaski Ziemi
miedzi soba mieli mieszgodi w ten czas mietorzi pod-
dani jego vciekli do Państwa waszego Coroni Polsci i
teraz tam miescaia i kiedy kolwie prziaezila na-
szego posila zadnac wasz o to ze bi ci poddani jego
bili widani i wi prziaciel nasz mechee³ ich widawac³
i o tym nam dal znae³ a tak wi prziaciel moi racz bae³ie³
i rozumie temu i³ ta valaska Ziemia iest moia a tak
potrzebuemi w tym wasz prziaciel³ nasz^o ktorego
poslal do wasz mienisz^o poslanca nasz^o w mietorich sprawach
naszych. Voienoda Valaski bsz ma poslac posla swego
wespolek³ s³tim poslancem naszym a gdisz v wasz przia-
ciel³ nasz^o beda i wi prziaciel nasz tych poddanich i^o
i³ beda ktorzi widac tym ludziem i^o ktorzi od niego
do wasz prziaciel³ nasz^o przia³ada kazal a to biesze
vdzialali dla tej przia³ni ktora iest miedzi nami Dan
w Constantniopolu.

Instructio data domino Starzechowski
 et domino Lodliodowski: quomodo gerere
 debeant in administranda iusticia: homi-
 nibus Coesaris Thurecorum de subditis
 Regni Polonie

P rzekładem wam dawam moc abisec na mieiscu naszym
 iako Commissarzy nasi czinić pilnie a swiebodnie winie-
 dzemie: ktorzi bi ludziw nasi a ktorzego czassu czinić
 iazdi do Ziemi Cesarza Tureckiego swowolnosciaker po-
 czinaiac albo szkodzi ludziem Cesarstwu cziniac albo
 wiem iest tego nam potrzeba wielka dziswifich trudnich
 czassow a niebezpiecznich abismy wiedzieli iako sie kto
 spoddamich naszych na granici Zachowina to iest iako i
 przimierzka ktore s Cesarzem Tureckim mamy i rosta:
 Zania nasze okolo mienieczdzania s granic swowolne

Przeze.

O tym to wam poruczam abisezie spolem Cesarza Tu-
 reckiego ktori sie swami ma siechac w Braclawiu na
 mieiscu naszym o lezindzi o ktore iest knam poslan vga-
 dzali czescia cziniac mu sprawiedliwosc s nimi poddami-
 mi naszymi na ktorogo bi czego dowiodl i z poddanym
 Cesarstwu w czim sa winni czescia w szv gadzaiac mie-
 dzi pronomi co moze bic.

Co sie zgodi dotecze w tym nauki wam nie trzeba seroku-
 abo wiem co possel przimierz od stron na tym miechaj
 przestanie: tilko bismy mieli od niego beznamy iaki

na piśmie i z mę się dosię stało iednaczem obiedziem
tędi na tym dosię mieć będziemi - alie okolo edimienia
sprawiedliwosci - taka nam nauka dawani i z biesze
wi iako nasz Commissarze - kazdemu poddanemu
naszemu - ktoremu bi possel albo ludzie Cessarsci wine
dali - kazali przed soba stanac z a tymi Vniuersali
ktorę nam sliem w obec wsielkim roskazuiac - abi na
wasze roskazanie stali - a gdi stana miech na stange
odpowiedziac kazdemu się znac beda miech plac o:
prawnia poddanim Cessarza Turckieo - kazdemu się
mie beda znac odwodu ich i dowodu - takie sz Cessar
steich ludze sluchac będziecie - a co się nam będzie
zdalo podobnie sz - lew idemu szie prziichiluiac
będziecie vgadzac sami sposlem i nagrodzenie edimie
na iakim bi on przestac chcial - edimie szacunki
kozdei stodi sluszne.

Sliem nam registra stod tych ktorę się miem ludzie
Cessarsci od poddanych naszych - i wozmiecie przed się
i o nich się dowiedowac będziecie.

Teszesmi roskazali abi lezindie ktorę sa spissane podda
nich naszych bili do wasz Zmieszionie - na ti wi będzie
cie mieć bacznosc - abiscie mogli lezindie lezindami
wizciec albo oprawe zaoprawe smowie - wszak ze iest
to nie będzie moglo bic - tedy mę miech będzie vdzimo
na sprawiedliwosc.

Pretwiconisni roskazali abi on przed nami stanal a
sprawial się tego wozim mę wine dawac beda -
wedlie nauki wi - ktora sz ti Podlodowski od nasz
vstnie sluszal.

(Tu enierdzi possel Turecki i3 ci o ktorich krzindzi mowi
 nigdi do Polshi nie iesdzili alie i3 naszci swowolnie na nie
 do domow gieb naiezdzi. co iesli bi tak bylo. besc krzindzi
 bi bie nie moglo i besc wielkie^o ublizenia pakażowanu na:
 szemu. Powiada possel i3 o Tatarzi nie nie mowi tilko o
 poddane Cessarstwie ktorzi w Oesakowie albo przed mia:
 stem mieszkali a tak wi thesz na to bacznosc mieczie
 abiscie sie nie wdawali w wezwanie oprawy niko^o insze^o
 wedno tilko ludziom Cessarstwu samim.

Jesli bi thesz rzecz ktemu mogla bie prziniedziona ze
 bi i3a to co bi znalieziono bie nie moglo, i3a to co bi
 wiadomo bilo gdzie sie podzialo summa sie iaka zmo:
 wie mogla na ktorzi bi possel przestel tedi ia zmaniai:
 czie a Zacieraciecie a czas i miesce znowezie abi to
 bilo oddano.

Co możecie namnieisza summa odkupic, odkupnicie
 wsakieze iesli bi na malie nie moglo przestac. tedi nam
 dawami moc postempowania do summi czterech tysieci
 zlotych. dalci thesz nie3.

Jesli ze bi possel czego wiejszego chcial ni3 to co smi
 mianowali. tedi besc dolozenia nasze^o nie postepniec
 a iesli ze na iaka summe znowicze tedi nam oznaimicie
 bo mi tej summi szukac bedziemi v tych od ktorich sie
 szkoda stala

Insze rzeczy tedi ti Podlodowski bedzie3 mial w pa:
 mietci abi sie sie w nich zachowali wedle nauki wolci
 a rostażania nasze^o.

Sigismundo primo regi Polonie
Iohannes Mielieczki Palatinus Po-
dolie. Nicolans Siemawski Palati-
nus Belsen. Albertus Starzechow-
ski Castellanus Belsen. Georgius
Iazowieczki Commissarii ad re-
gundos fines inter Podoliam et
Thurcorum ditione missi

Najasnijszy a Milosciwi Krolu panie a panie nasz
najmilosciwsi. Po Jakieceniu slusz naszym wieznie powolano

Tak iako smi s rozsazania v. k. M. ossoblinc^o mieli wie-
chac^o. lew rozsazanie a rozsadowi panstw v. k. m.
na polach Podolskich. s Cesarzem i. m. Turckie^o
Gdziez mi szie wedlie rozsazania a nauki ossoblinc^o v.
k. m. sprawowali i zosmi sie siechali na dzien pietnasti
miesiaca Wrzesnia. wedlie naznaczonego czassu. v. k.
m. gdzie Sendziale przislal posla Musli Voievode lew
panstwu Belstiemu i lew pretwicowi do Viunice gdzie smi
tesz tam wsioi bili ten dzien vprzedzaiac a opowie-
daiac iz pan Sendziale gotow wiechac na czass prze-
lozoni od v. k. m. to iest na dzien pietnasti wrzesnia gdzie
mi tego czassu iemu pozwolili chcac doszic wezniec ro-
sazani v. k. m. i poslal smi lew niemu posli swe oznai-
miaz mu miejsce i czass siechania iako sobie sam wzwo-
lil na Sanzami 12 mil od Braclawia albo na Kodemiu
16 mil od Braclawia. gdzie tesz on Voievoda iego na to

Zwołil na then cZass i na mijsca. Potimejmi na Sawran
 przuęczali w sobote po swietim Matuśhu gdziesmi go tam
 cZekali a w tim na ZaimtrZ przuęczal do nass od niego
 Ferał Voicuoda Tchmiski a Bialogrodzki opowiadaiac
 iż na then cZass a na to mijsce nie moze biecZ Sindziale
 alie tego chce abisem mu przess miy powiedzieli a wskazali
 polu krol x m. pan nasz chce miedZ ti polia iesli ze po
 Sawran albo po kodimie. Nam sie rzecZ nie zdala abisem
 mu mieli przess posli talie rzeci wskazowacZ a liesmi
 posali stem iego Voicuoda pana Stanisława Tarla Rot:
 mistrza v. k. m. przodkiem opowiadaiac wskazanie
 v. k. m. iakoż mi w tych rożnicach mieli postepowacZ
 przuęczliwie miedzi wasza k. m. a Cesarzem x. m. iako
 spruęczliwie v. k. m. a proszac go abis on takowich
 rzecZi nie iednal snami przess posli iedno sami abis sie sua:
 mi siachal a ti rzecZi stanowil a iednal snami ktore sa
 nam zobopolnie od nasszych panow poruczone. bobi
 nam przistalo bedac poddanymi a slugami nasszych pa:
 now abisem mieli iednacZ tale wielkie a wasne rzecZi
 przess posli miedzi soba gdziesz ktob oznaiomil krolu:
 wi x m. panu nasszemu miłosciwemu Cesarza i. m. wo:
 lia a wskazania lew tobie abisz sam okolo tych rożnic
 iednal i przepis listu Cesarstwu do ciebie pisanu Geo:
 lowi x m. poslal. Przeto krol x m. pan nasz M. ksz to
 nam raczil wskazac abisem sami stoba iednali a mi przess
 posli bo nie tylko o ti granice a i o insze rzecZi mamy sto:
 ba spravowacZ co bedzie lew dobru przuęczni tu na tei
 ukrainie miedzi pami nassimi a tale go proszac a napo:
 minaiac wskazalifmi do niego abis sie snami siachal
 na kodimie cZteri milie od Sawran w ktorim bit iedno
 poczie chcial chce w tale rowninn poczie leniemu przu:
 echacZ Gdziesmi sie po tim ruszili na kodimie w po:

międzyalek przed świętym Michałem Spółowica ludzi
 służebnych a polowicęsmi zostawili na Sawrami obozem za-
 toczynszi. tam zaś na Kodimie przysiał do nas drugi Ta-
 rals Voicuoda Silisrski od Sendziala s listem Zmierzacim
 powiedziac nam iż Sendziale niechce się swami siechać
 alie mi dal moc abich Z wami namowi cżimil okolo tych
 granic a z biseu mi powiedzieli polki powiedziac bie Zie-
 mie Crolienska a wskazał lenam iż niechce daleci postę-
 pic iedno po Kodimie. Nam się posselswo nie słusze widzia-
 lo od niego. Za takim Zamierzeniem posłaliśmy leniemu
 pana Licsmiewskie^o Rotmistrza v. le. m. napominając
 go szego po drugie abie się on swami siechał. rozważając mu
 te rzecze wsitlii ktoręsmi do niego pierwci roszkadowali
 i to cosmi mieli s roszkowania v. le. m. i on co miał takowś
 s roszkowania pana sw^o Cossarza v. m. czego waszei le. m.
 przepiśs posłał. Tęsz mu to bilo podano ięsi ze się obanial
 czego od nas i zbi mi mu checieli dac w Zakladzie przysia-
 cioli sw^o a służebniki v. le. m. Tęsz na to wskazałsmi
 do niego i zbi się lenam checiał przimknąć abo mi lenie^o
 bo od nas liczał w wielkich ofmi miliach na Teligoli a
 tak gdy biesmi ssoba bliżej bili i zęsmi checieli iedno^o abo
 dwu s Commissarzom posłać leniemu. w iakim bi mu
 się iedno pocczie zdalo a tam te rzecze stanowieć
 Gdzie aczkolwiek przęss pana Tarla iuz nam swa
 wolka ostateczna oznaimiał iż niecheiał postąpić granic
 iedno po Kodimie. ani w Zadnie się mjsze rzecze checiał wdać
 ani się swami siechać a wszakoż iednak na Zaimleż wskaza-
 ł do nas przęss pana Licsmiewskie^o i z się swami chce się
 chać i dal nam mijsze we trzech miliach od Kodimie
 na Wrociskv mailiu pierwsze^o dnia pasdżiernika gdzieśmi
 tego cżassu cżekali. on mi doczekawszi cżassu sloszonego
 ruszył się bardzo płocho nam nieznaominszi ta droga prosto

ku Białogrodu na dol Teligolia gdzie go ci nie mogli sgonić
ktożśmi za nim stali - bo lekko mił za nim iechali ślaskiem
od tego miłosea gdzie leżał.

A tak nie wiemi co za strach a co za wmił wem wstąpił. iedno
nass takie sprawione od nich że pan Voienoda Valaszi miał kmię:
mu słacż beś przestanku i pissać abie się nass strzegl, iże
na to liachowie wniechali abie cie porażili. I miał bi też do
miego wstażować iako bi v. le. m. miał Voisko nie male
posłać do Vegier, gdzie mi nie wiemi ięsi że takie iest
iedno pissemi v. le. m. tak iako mamy sprawnie od Turkow
Alie bi v. le. m. miał puseie Cossarzowi Turckiemu po
kodimie. silno bi v. le. m. państwam swim vblizil nie kille
na tym polu alie i za Boem na wielkim polu. bo bi inż
v. le. m. postapil mu wszetklich Grodzist i miłose. lew
Budowaniv Zamkow, gdzie bi sbudowal Zamek na Ba
lakliw. wnetz bi po tem echał mię i za Boem na
wielkim polu pod Sviniborod a po Tarhomie a z lew
kionu i weienodzie Valasziemu odial bi wedlie
kich wrociste wielie Ziemię za Niesztem od Soroki.

A tak mi rostażaniv v. le. m. dosieć eżimac. nie mo
gliśmi się nie nieszego domislicz iedno się wroczić
a posłaliśmi swego posła do miego slistem dowiaduiac
się co bi za przicina tego bila i z takie nad vmowe
nie siechał się snami a tej rzeci nie konędil na co bil
wistau od Cossarza. Gdzie bismi bili ięse eżekali
od miego odpowiedzi iedno i z wielki głod bil na konie
na polu. bo saranca wiiadla. a barzo polazila. a
takeśz mi się musieli wrocic. bośzmi go szukali po
polu. beś mala trzi miedzieli.

A co nam v. le. m. rostażac raedil. abismi się pilnie

dowiadowali a oglądali ti polia gdzie bi na po tim v. k.
m. miał skoncic granice s Cesarzem a m. Turckim
gdzieżmi sie pilnie dowiadowali i oględowali a tale
sie nam zda abí mu. k. m. racil postaciez v. k. m.
wlasne^o iako wedliu listu tego pana Starosty kamieniec
kiego, ktorogo sliemi v. k. m. przepis, ktori listia
smie znaezi iz to v k m zamsze bilo a to poczawsz
od Gorodziska czarnego grodu po przel Póialaku
a3 do Pol Teligolskie^o jeziora a od Jeziora a3 do
Jaczkiessu gdzie iest krmica od Jachiesssu powier
wierzechowin Borezanskich a3 do czarowei krmice
od czarowei krmice do vsia Bohu, gdzie wpada
w Niepe i w morze a zowia to Ruskim przewodem.

Thesz M. Kroliv v. k. m. sliemi listi ktoru nam Sen
dziale przefs ksz post piffal. s ktorich wesz v. k. m.
bedzie raczil wirozumies^o i^o rospkzania kenam.
Prze tim sie i slusbi nasze wierzne i powinowalce za
licami w laske waszej najaszmierzej k. m. nasszego
najmilosceinsze^o pana. Datu w Bractawiu w ponie
dzialele po swietim Marku Euangeliscie Anno M^o
D XL ii

v n. k. m.

wicezni sluzebnici

Jan Mielecki
Mikolai Siemanski
Jezzi Jaslowicki
Wacloch Starzechowski
wlasna reka

Privilegium infrascriptum sumptum erat
ad testimonium comprobant: super fini-
bus regni: contra Turcorum assertionē

V. **Vladislaus** Dei gratia Hungariae Poloniae Dalmatiae
Croatiae etc. Rex. Lituaniaeque Princeps supremus et haeres
Russiae.
Significamus tenore presentium quibus expedit vniuersis
quomodo attendentes gratæ fidelitatis. studiosa obsequia
quibus. M. h. nostræ et Coronæ Regni Poloniae ac terris
Russiae et Podoliae. eas ab hostibus pro suis viribus de-
fendendo. ac nouissime pro ipsarum terrarum pace perpetua
disponenda in Tartaria personæ. fatigis. et sumptibus
suis non parcendo in periculis multis. equitando. Mag. ens
Theodorus de Buczac Castellanus Cameracensis. et terra-
rum Podoliae Capitaneus generalis gratæ nobis dilectus com-
placuit. ac aucto fidei suæ studio praestantius complac-
bit in futurum. horum intuitu volentes ipsam gratiarum no-
strarum prosequi facinoribus. et ad obsequia nostra redde-
re promptiorem. sibi castra nostra Karawul super Dnie-
ster flumini. Czarnigrod ubi Dniester fluminis dictus mare
intrat. et KacZibiegom in littore maris sita. cum omnibus
oppidis. portibus. Deloneis aquaticis. et terrestribus
ac etiam salis. villis. et omnibus pertinentiis et cohaeren-
tibus vniuersis. quibuscunque censcantur nominibus. damus.
donamus. largimur. ac presentibus inscribimus. graciosa

ad tempora vite sue habenda tenenda uti fruenda
possidenda pacifice et quiete: sed ut ipsa castra. civitates
et oppida villas. portus. thelonia. et pertinentias earum
universas nobis et illis terris nostris Polonia possit du-
cere in perfectum. edificetque et melioret. prout nobis se
obtulit hoc facturum propter sua servitia supradicta.
tria millia marcarum monete. et numeri polonice
communium quadraginta grossos et octo in quolibet
computando. et in eisdem castris. civitatibus. oppidis
villis. theloniis. portibus. successoribus legitimis pre-
fati Theodorici. inscribimus. assignamus. demonstramus.
per ipsos habenda. tenenda. uti fruenda. et pacifice possi-
denda. cum omnibus proventibus. pertinentiis. et obventio-
nibus universis superius expressis. tam diu quo ad usque
per nos. aut nostros successores. eosdem Theodorici suc-
cessoribus preffata tria millia marcarum fuerint reali-
ter ad plenum persoluta.

Quia vero eidem Theodorico predicta Castra et Civi-
tates. edificare. restaurare. et muris circumdare. de legali-
tate. et industria confidentes commisimus. ut exinde utili-
tatem. et honorem Regno Polonia procuremus. Igitur
volumus ut ipse Theodoricus pro suis laboribus et impensis
et sui posteris condigna recipiant satisfactionem. postquam
a suis predictis successoribus recipere seu eximere
predicta. castra. oppida. villas. thelonia. portus. et
pertinentias universas eorundem voluerimus. extunc
non debemus. primum. nec possumus. ea ab ipsis removere
seu eximere. nisi primo ipsi quatuor. et nos quatuor
homines bonae fame locabimus. qui de impensis sui-
per ipsa castra. oppida. et portus. per eundem Theo-
doricum apposis. discernere et iudicare debent. quorum
edicto

edicto tam ipsi quam nos parere studuimus et debemus
 ita qd non poterimus predicta castra oppida villas et
 portus alienare ab ipsis nisi prius quae fuerint sententi-
 ata per praefatos arbitros ipsius Theodorici, successoribus
 exolveremus cum summa tunc millium marcarum prae-
 ctarum. Harum quibus signum nostrum presentibus est appen-
 su testimonio litterarum. Datus Budae dominica die ipsa
 in crastino festivitatis sancti Michaelis Archangeli
 Anno dñi M^o cccc ii^o

1442

R^{ex} lo Mag^{ci} domini Petri de
 Seckocin R. P. Vicecan-
 cellarii gratie dilecti.

Leetw per Albertu
 de Secklin R. P. Vi-
 cecancellariu.

Isabelle regniè Vngariè
Sigismundus Rex Poloniè

Sed et ma Princeps filia nostra charissima. Etsi tardius
ad M. l^{tem} v. consilia nostra perferuntur non nostra id
negligentia tribuet: sed longiori potius locorum intervallo
per quod minime nobis licet ita celeriter ut vellemus ra-
tionibus M. l^{is} v. consulere. Deinde vero perdifficilis est
nobis absentibus deliberandi ratio: cum in hoc statu reru
e re nata consilia plerumqz capere oporteat. Nos quo
amino quisqz sit eorum qui M. l^{is} v. partim esse videntur
erga M. vestra cum non satis exploratum habeamus quid
nobis promittere de illis debeamus plane nescimus. Una
dies hora etiam una in hoc statu reru consilia non
nunquam immutare consuevit. Ita ut periculum sit ut
quod quisqz maxime amplectendum existimat id in hac
temporum et voluntatum inclinatione varietateqz non mo-
do non prosit verum etiam obsit plurimum. Nulla unquam de re
æque nobis anceps fuit deliberatio atqz de hoc statu M. l^{is}
vestra. Cum presertim non habere liberam proفسus reru
suarum omnium potestatem videatur. Ita ut si optimum a no-
bis datum sit consilium sequi tamen illud M. l^{is} v. non per-
inde sit liberum. Videmus in quibus ea versetur periculis
et maiorem ex eo quam credi queat dolorem animo
accipimus qui duplicatur etiam cum qua ratione explicari
possit et ex discriminiibus huius eripi non invenimus.
Exercitu fortassis opus foret quem nos mittere non

gravaremur. Quos tunc sumptus alacriori animo facere
 volumus quam qui impenderentur in liberanda M. vestra
 filia nostram char. ma. Sumptus itaque minime nos
 deterrent. sed in alienum Regnum exercitum mittere quam
 tutum futurum esset. facile pro sua prudentia perspicit M.
 v. Nobis cum neutro eorum qui sibi Regnum Hungariae ven-
 dicant. inimicitiae intercedunt. Nihilominus utriusque sicut
 de nobis existimandi locus daretur. si exercitum mitte-
 remus. Quod si maxime eo effemus animo ut suspiti-
 ones hominum de nobis negligendas existimaremus
 tamen exercitum aliquo mittere nisi ex Comitiarum De-
 creto licere nobis non videtur. Quamobrem qua
 una ratione succurrere posse videbamur. scripsimus
 Ser. mo. domino Romanorum Regi ut pro instituta inter
 nos amicitia M. h. v. propugnationem susciperet. atque
 ut ad loca ex parte illi assignata tuto pervenire possit
 providere dignaretur. Mittimus autem M. vestra et Ser. mo.
 domini Rom. Regis ad nos et nostrarum vicissim ad illu-
 litterarum exemplum. quicquid responsu erit a M. h. illius
 de eo paulo post certiores reddemus. In presentia quod
 aliud consilium demus M. h. v. non videmus. nisi ut pactu
 sit. quando quod factu est. infectu iam reddi non potest.
 Primum tamen istius se mouerit. etiam atque etiam vi-
 deat. quibus se. quibus infantem filium suum credat. Illud
 etiam diligenter exploret. quam tuto proficisci possit. et
 num liberam habitura sit potestatem ad eorum bonorum pos-
 sessionem adeundi. quae illi ex pacto debentur. Quod
 si non satisfieri pactis cognoverit. ad nos proficiscatur
 licebit. Nos etsi alio illa rem statu videre malleimus
 tamen modo incolumis veniat. obuius M. lem vestra
 vltius amplectemur. Eritque nobis multo gratius. minus illa
 incolumem nobis videre. quam ut incolumem Deus feruet

et salva una cum filiolo. et Comitatu fortunisque omnibus
ex his in quibus versari videtur periculis et discrimini-
bus eripiat. ex animo precamur. hac est consilii et voli-
una nostri summa. ubi vero vicinior nobis facta M^{tas} v^{ra}
fuerit. facilior erit et expeditior ratio rationibus illius
consulendi. Mittimus etiam M^h v. fasciculu litteraru
ad generosu Joannem Lussicli Aulicu et Nunctiu
nostru inscriptu. cum aut reddat ipsa. aut apperiat si
visu illi fuerit. Sunt in eo littere fidei ad eos quibus
voluerit M^{tas} v. litteras has dari. tituli non sunt ad-
scripti praeterqua q. in aliis M. littera Mag. cu in
aliis E. egregiu denotans scripta est. Reliqua iudicio
arbitratuqz suo adscribi M. v. q. et quibus visu illi
fuerit reddi litteras per Aulicu nostru curabit. Dato
Cracis xiii^o Mensis Septembris M^o D^o xl^o ii^o.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum Regi

Sed me Princeps et domine frater. et consanguine
nostre char. me. Quas ad M. lem v. de Ser. ma filia
nepotisqz nostri rationibus litteras dederamus. ex do-
lentius a nobis quam acerbius scriptae fuerant. Neqz
enim non dolenter ferre potuim⁹ quod erat nobis re-
nuntiatu. Ser. ma filia nostram preter scientiam vo-
luntatemqz suam. quibusda. non ex re dignitateqz sua
novis conditionibus irrehitam fuisse. quae si maxime sci-
ens prudensqz ad has conditiones accessisset. esse tamen
mutuae nostrae tam arctae necessitudinis videbatur. ut prius

ad nos de hijs referretur. cum non ad aliud quam ad nos
 Ser. ma filia nostra tutela legitima pertineat.
 Ceterum post datas illas ad M. vestram litteras ex ipsa
 Ser. ma filia nostra his ipsis diebus certiores facti essemus
 voluntatem illius ad haec nova pacta accessisse. et si melius
 illi pro paterno amore consultum cupiebamus. tulimus ta-
 men id quod factum est neque infectum reddi potest animo
 equo. Nunc a M. h. v. petimus. quandoquidem non alia
 re adducta est Ser. ma filia nostra. ut ad novas istas
 pactiones descenderet. quam singulari studio erga illam
 et observantia. et cum communis pacis et tranquillitatis
 amore. tum ut favorem sibi et benevolentiam M. h. v. vestrae
 officio hoc suo demerere possit. velit M. h. v. considerata
 tanta illius animi erga se propensione. afflictis eius ratio-
 nibus succurrere. Nos longius absumus quae et si minus
 nos moueret. alia tamen mouent. nonnulla. quam ob rem
 illi quod res postulat auxilium non feramus. Videmus
 magnam fore in discrimine. duadeca loca. quae ex pa-
 cto illi sunt assignata. transseundum erit. copiis aliquibus
 opus haberet. quarum presidio ad destinatum locum tutius
 peruenire possit. sed eas. nos ex nostro in alium Re-
 gnum si mitteremus. veremur ne secus de nobis suspicandi
 locum darentur. Quare iterum atque iterum a M. v. petimus
 ut nostrum erga Ser. ma filiam nostram paternum animum induat.
 atque animaduertens periculis in quibus nunc versari videtur
 providere dignetur omnibus his rationibus. quas illi ma-
 xime cognoverit expedire. ut salva cum infante filio suo
 cumque Comitatu. et rebus suis omnibus ad ea loca. ad quae
 ex pacto illam trahere visum est M. h. v. peruenire possit
 cumque eo venerit ut citra negotium aliquod. et difficulta-
 tem omnium quae sunt M. h. eius assignata. arcum. Cuius-
 tatem. et quorumcunque bonorum ac pecuniarum possessione.

adire queat. Et quoniam quæ constituta est illi annua pecunia per M. v. ea satis non videtur ad illa pro dignitate sua sustentanda. hoc quoque rogamus M.^h v. ut prospicere velit. ne quid ei desit ad statum suum Regi-
nalem tuendum et conservandum. Quod si factum a M.^h v. fuerit plurimum nos hoc suo officio sibi devinctos est redditura. Illud enim quod promittit. quin factura sit nobis quidem non dubium est. ut suo tempore veterum pa-
ctorum memor rationibus Ser. mæ filia nostra Nepotisque melius prospiciet. quod ultro factura cum se offerat M. vestra. magnam eo nomine illi gratiam habemus. atque in hac voluntate sua perstet rogamus. Pertinebit hoc ad laudem et gloriam M.^h v. quæ semel non sua modo verum etiam Ser. mæ et Excellen. mæ fratris sui summa cum voluntate pacta inuit. ab his non discedere. sed ea inviolata potius confirmare.

Cum essent hic Oratores M. v. quæ de re per litteras illa nobiscum prius egerat. postularunt a nobis illius nomine ut indicaremus quos esse causas Ills Do. Alberti in Prussia Ducis Nepotis nostri char. mæ. Commissarios vellemus. Me-
minimus nos ea de re consultationem in aliud tempus re-
cisse. ac matura deliberatione habita. facturos nos recepisse. ut nostram ea de re sententiam M.^h v. perscriberemus. Pri-
mus itaque gratias agimus M.^h v. pro ea volun.^{te} quam et erga nos et erga Nepotem nostrum adeo propensa gerit. ac quando illi ex singulari in nos benevolentia ita visum est. Commissarios in hac causa dari volumus. Ill. mos Principes. Do. Ludovicum Electorem. Palatinum Rheni. Joachimum Electorem Marchionem Brandenburgum. Ills præterea dominos. Vilhelmum Comitem ab Hennebergk. Ottonem henricum Palatinum Rheni. et Albertum Comitem a Mans-
felt. qui si nimis multi M.^h v. videbuntur reuocare

ex iis vnu aut alteru licebit. Mittemus ex Regno quoq;
nostro Confiliarios nonnullos nostros. Porro quod locuat;
tinet quicumq; visus erit M. h. v. is nobis quoq; placebit
modo vt non longiore a regno ^{nostro} distet intervallo. Optamus
M. v. quam diutius esse nicolumem et felicem. cui tamori
et fraternę benevolentia nos ex animo commendamus.
Datum Cracovię die XV Septembis Anno dni M^o D^o XL ii^o

Scriptis ad M. h. v. litteris nostris. reddita sunt no-
bis litterę M. v. quibus liberaliter se factura promittit
quę prioribus nostris ab illa petieramus. quo nomine
M. h. v. ingentes agimus gratias. Scripsimus Ser. ma-
filia nostra vt in omnibus voluntati M. h. v. obtem-
peret. quod eam esse factura pro eo studio. quo est erga
M. v. minime dubitamus. In presentia aliud non
petimus. quam vt ad verba rem conferat. ac Ser. ma-
filia nostra securitati diligenter prospiciat vt ad de-
signata sibi loca tuto citra negotiu vltu et difficul. tem
peruenire possit. hac vna re nihil nobis hoc quidem
tempore gracius facere poterit. Ob eam autem eam
Nuntiu hunc celerem nobilem Stanislaw. Lesinski
Aulicu nostru ad M. v. misimus. vt quos missura
est M. h. v. ad deducendu tuto Ser. ma filia nostra
videre. et de eo celeriter nos facere possit certiores.

Sigismundus primus Rex Polonie
Isabelle Regine Hungarie

L'ras M. tis v. non sine magno animi nostri cruciatu
legimus. Nam pro paterno nostro erga illa animo per
inde rebus illius ac propriis nostris afficimur. Neqz ma
gis in optatis quicquam habemus. quam ut extra pe
riculum esse M. v. una cum infante filio eius. salva
dignitate. saluisqz fortune suis cognoscere queam.
Quam ad rem. qz nostra nos consilia conferre cupit
M. v. factum est id a nobis sedulo per Nobilem
Slupnicki ac redditas esse illi litteras nras confidim.
Summa autem consilii nostri hac fuit. ut ad eas arces
et Ciuitates. quae iuxta nouas pactiones a Ser. mo dno
Rom. Rege M. ti v. sunt assignatae. primo quoqz tem
pore se reciperet. Miserramus autem sub ipso tempus
ad Ser. mu. Do. Rom. Regem Aulicu nostru nobi
lem Stanislaw Leszczinski. atqz ab eius M. le pecunias
ut prouideret M. ti v. de tuto itinere. quo ad destinatu
sibi locu. salua. saluis rebus suis omnibus peruenire
posset. magna spe sumus curatu id esse a M. le Regia
Rom. diligenter. et missas esse copias aliquas. quae
M. tem v. deducerent. Expectamus in horas cum
quem misimus. cui mandatu per nos est. ut ne prius
a Ser. mo Do. Rom. Rege discederet quam eos qui
missi essent ad deducenda M. tem v. vidisset. nulla est
ratio qua non libenter M. tem v. adiutam vellemus.
neqz grauaremur in copias conscribendas sumptu
facere

nisi videremur. ne magis eare M^h v. incommodarem⁹
 quemadmodum prioribus litteris nostris perscripsim⁹
 Videmus nequos illi reru agendaru. deesse pecunia⁹
 sine qua recte fieri nihil potest. Quis itaqz perfe-
 renda difficilis est ratio: neqz quemadmodum id a nobis
 tuto praestari possit videmus. itaqz cu alia via non
 possit videamur: hac illi succurrendu esse putauimus.
 Ut fide nostra acciperet M^{tas} v. a Mag^o dno
 Petro Petrouic Comite Themessiu. duodecim millia
 florenoru in moneta Hungarica quos in usus suos
 necessarios. precipue vero in alendos milites stipendi-
 arios conuerteret. quos tanto plures conducat. si forte
 quod non putamus. promissis non staret Ser. mus Ro.
 Rom. Rex. neqz partem suaru copiaru aliquam
 ad deducenda M^{km} v. mitteret. quae nos illi per-
 soluenda curabimus ubi volit. qui cu singularem
 fidem et studiu. ac obseruantia erga M. v. praestaret
 quando quidem ea de re ad eum scripsimus. summaqz
 hanc pecunia in bonis nostris inscripturos nos recepi-
 mus. credituru eum hanc pecunia M^h v. non du-
 bitamus. hoc in super facturum persuasum habemus ut ad loca
 designata M. v. deducat. Scriberemus et ad alios Hung.
 Proceres. sed quid de illis nobis polliceamur non habemus
 cu praesertim integris adhuc M^h v. rebus non eam
 quam oportebat coru erga M^{km} v. fidem cognoue-
 rimus. utina salua modo sit et incolumis M^{tas} v. et
 vna cu infante filio suo. cetera provideri per nos possent
 Si cognosceret M^{tas} v. in aduenda Decusui possessione
 aliquid sibi negotii exhiberi ita ut superioribus litteris
 nostris scripsimus ad nos recta proficiscatur. Exit nobis
 aduentus illius gratissimus. Praemitat tamen aliquem
 qui de aduentu illius reddat nos certiores. ut opuiam

illi ad fines Regni nostri mittere possimus. Aliud in presens consiliū habemus quam ut q̄z celerime se istinc moueat. Deū precamur. ut is M^{tyra} prepuinationem suscipiat. atqz ex hiis periculis erepta. aut ad destinatū locū. aut ad nos salua reducat. Datus Crac̄ ii Men. sis octobris. M^o D^o XL ii^o.

Petro Petroniic

Sigismundus I. Rex Poloniae
Spectabilis et Mag^{re} sincere nobis dilecte. Magnam fidem et singulare studiū agnoscimus S^{re} vestrae in Ser.^{ma} filia nostra rationibus adiuvandis. quo nomine habemus illi gratiam per omnem occasionem relaturi. Videmus M. tem eius ut aliis rebus necessariis multis destituta ita a pecunia quoqz valde esse imparata. Quocirca illi transmittere cupiamus. quemadmodū id tuto a nobis effici possit non videmus. quam ob rem a S. vestra petimus. ut suam illi interim nostra fide mutua det pecunia duodecim millia floz in moneta Hungarica cum sumptus necessarios. tum in milites. qui M. tem eius comitentur conducendos. quam nusquam tutius collocare posse videtur. quando enī volet S. v. per solvendam illi curabimus et magnam eam nobis est gratia mitura. Quin et si ita visuerit S. vestra certa bona nostra in ea summa illi inscribemus atqz obligabimus. quam hortari ut qua cepit esse fide erga Ser.^{ma} filia nostra in ea perstet. superuacuum ducim⁹.

faciet enim procul dubio pro excellenti virtute sua
spectata iam satis omnibus et probata ut extrema
cum primis contexat. Illud modo a Ser.^{te} vestra pluri-
mus postulamus - quando Ser.^{ma} filia nostra istuc
erit proficiscendum quod quidem semota quavis cun-
ctatione fieri velimus - ut eam ipsa S. vestra comitetur
Et si quid viderit exhiberi negotii in adiunda possessio-
ne Seepus ad nos recta M.^{tem} eius deducat. Neq;
enim diutius ita anxio et sollicito de illa animo esse
possumus. Cum venerit S. vestra gratos nos et me-
mores cognoscat officiorum - quae in Ser.^{ma} filia no-
stram contulit. Quae bene valeat. Datu Cracoe die
ii Mensis Octobris Anno dni M.^o D.^o XL ii.^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Isabelle Regine Hungarie

Ex litteris M.^{us} v. quae illam circumferunt pericula
et quibus prematur difficultatibus non sine gravi
animi nostri dolore accepimus. Cupimus illi ex animo
succurrere - modo ut viam et rationem succurrendi
scire queamus. Scribit quidem M. v. se ex locis
in quibus nunc est periculosiss. alio commigrare velle
sed quorsum - non scribit. Nos vero iam ante illi signi-
ficauimus - si ad Regnum nostrum venire velit - fore ut
obuiis eam vltis excipiamus - curaq; nobis futurum
ut tuto perueniat - quin etiam arces illi et oppida assi-
gnabimus - unde necessaria habere posset. Si vero
ad aliquem in Vngaria locum se conferre statuit
hoc quoq; scire nostra interest - qui sit is locus - in

quem se recipere cogitat. Et si in aliquo Regno
succurrendi ratio nobis est perdifficilis - tamen qua
fieri a nobis poterint libenter omnia prestabimus. ut
saluti M. h. v. consulamus - qua nobis nihil esse potest
in terris eharum - hoc sibi de nobis certe M. h. v. per
suadeat - quem in locum se conferre cogitet - celeriter
nobis per hunc ipsum perscribat - nullum benivolentis
patris officium pretermittemus. Dato Crac. iii. Mensis
Novembris. M. D. XLii.

Imperatori Thurearum

Sigismundus. I. Rex Poloniae.
S. R. M. et c. E. s. scripsimus antea M. h. v. per eum
quem ad nos misit Nuntium suum - quoniam tamen hunc
nostrum misimus - qui per terras nostras M. h. v. Nun-
tium deduceret - missimus cum ex finibus ad ipsam usque
M. tem v. cum huius litteris nostris proficisci. Per magnam
ea res animo nostro dolorem adfert esse non neminem
qui nos imitari apud M. vestra conatur - nos non
ea qua oportet fide - sedus cum illa percussur retinere
cum nos nulli mortalium concedamus - maiore ut quicquid sit
constantia et religione in his - qua vel verbo semel pro-
misit - perpetuo servandis - quam et fuimus nos semper
et sumus etiamus - et futuri sumus quoad vita nobis
supeditaverit. hanc unam laudem praeter ceteris semper
per

semper appetimus ut in dictis factisqz constantes exi-
 stimaremur quam etiam consequi videmur. Sed nunc
 quidam homines qui ex sua natura nos fingentes haec
 de nobis spargere apud M. leu. v. non verentur qui
 cum summo sint erga illa odio et malivolentia suffusi
 ad nos quoqz multa de M. leu. v. seculis defferunt. Nihil
 aliud agentes falsis cuiusmodi delationibus quam ut
 quae altis radicibus fundata est inter utrumqz nostrum
 amicitia eam praeuertant. et aliquod inter nos am-
 morum diffidui excitent. quod spes est in Deo nunquam
 efficient. si modo quod mutua nostra coniunctio requi-
 rere videtur. iniquis hoc genus delationibus non
 modo fidem non habuerit M. vestra sed ne aures
 quidem suas illi patere deinceps voluerit. Nos certe
 vanitatis istorum perlepsi quam iam abunde perspecta
 habemus. si quid ad nos simile ab iisdem de M. leu. v.
 perfertur contemnimus. ac non modo fide. sed ne au-
 ditione quidem dignum putamus. quod idem ut nostro
 exemplo faciat M. tas v. rogamus. si quis contentis
 verborum suorum fidem apud illam nostram et constan-
 tiam in dubium adducere conetur. hoc animo si fue-
 rit M. tas v. quae inter illa et nos facile capta est
 amicitia ea perpetuo durabit. Nam hoc sibi de nobis
 firmiter ut persuadeat velimus. Nulla nobis rem
 nullius amicitia tanti esse ut illius causa fidei con-
 stantiaqz nostrae iactura facturi simus quam cum
 ex quo tempore usu rationis habere cepimus. ma-
 gnam in nobis cognouerint omnes huiusmodi. quibuscuqz
 quid nobis aliquando fuit negotii. Dabimus opera
 ut maior etiam elucescat in hac ingrauescente aetate
 nostra. neqz ullo unquam eam tempore deseruisse vi-
 deamur. Sed hoc tamen provideri a M. leu. v. cupimus.

ut aut edicat Tactaris. ut ne in ditiones nostras incursi-
ones faciant. aut ne moleste fiant. si nostri vicis-
sim eos armis iniurias ulciscendo persequantur. et sua
recuperare ac par pari referre conentur. Satis iam
ante scripsimus M. vestrae cum eos ad OcZakow usqz
nostri grandi laessib. iniuria persequerent. nihil
eos vi agere voluisse. nisi prius ad Praefectum et Ca-
pitaneum M. vestrae retulissent. a quo cum Jus quod
postulabant consequi non possent. quae postea fece-
runt ipso permittente fecerunt. Quod si fas non esse
putat M. tas v. ut in terras usqz M. h. v. eos per-
sequantur. homines nostri a quibus se fortunis suis e-
ueri et liberos atqz amicos suos in seruitutem duci
vident. non paciatur illis in terris suis dari receptum
ita facile se nostri conturbent. sed illud indignum est.
qui cedos in Regna nro patrauerunt. qui non pecora
modo verum etiam captiuos homines adduxerunt. eos
in terras M. vestrae. tanquam ad Asilum confugere. atqz
ibi pecora nostra homines nostros diuident. seqz tuto
iam ibi esse posse suspicari. Atqui est hoc in pactis et fa-
deribus praescriptum. ut neqz nostros homines M. vrad
neqz nos M. h. v. homines in seruitute detineamus.
cui nos pacti memores restitui iussimus omnes. qui
capi per nostros iniuriari potuerunt. et damna omnia
M. h. v. hominibus illata sarciri. De quibus ut hic
ipse Illunctius M. h. v. una cum nostris Commissariis co-
gnosceret permisimus. Si itaqz hoc nos ab illis fieri
iussimus. qui grauib. iniuriis prouocati. ad OcZakow
usqz ulturi eas venerunt. quanto equius est ut idem
Tactaris praecipiat M. vestrae qui nemine laessente
in ditiones nostras latrociniabundi inuasunt. et in-
gentem ex eis predam auferunt. utqz quot in

in terris M. h^s v. homines nostri reperi fuerint, eos
 restitui nobis mandet. quod ut faciat M. h^s v. rogam⁹.
 Erut hoc mutua nostra amicitia quam nos vsqz eo fir-
 ma et stabilem esse cupimus ut omnem occasionem
 dirimenda illius omni ratione sublatam velimus. atqz
 ideo ita ut conuenerat inter M. h^m v. et nos ad diem
 constitutum misimus ad regundos fines Commissarios
 quosdam nostros. qui cum numerosiore paulo Comita-
 tum haberent. dedimus illis in mandatis ut quod visu
 esset Sandialeo M. h^s v. commodius id sequerent⁹. et q^o
 illu numero ad fines terminandos proficiscentem vi-
 derent. eodem et ipsi prodirent. qui cum iuxta nostru
 prescriptu fecissent omnia. adduci nulla ratione potuit
 Sandialens. ut ad fines inspiciendos veniret. Cui rei
 causa. cum nostri diligenter inquirerent. hanc vna
 inuenerunt. q^a a Voionoda Valachia fuit admonitus
 ut ne prodiret ad limites terminandos. fore enim ut si
 prodisset. homines eius cederent⁹ a nostris. isse vero
 caperetur. quod nos ita comminisci esse ausu homini
 illu moleste ferimus. A M. h^s v. iteru atqz iteru
 petimus ut confictis eius narrationib⁹ aures ne prebeat
 qui si qua saepe ad nos de M. h^s v. deffert. ea nos cre-
 dere vellemus. secus aliquid de M. v. existimandi
 nobis daretur occasio. Neqz enim aliud ille maiore
 studio molitur. quam ut qua constituta inter nos
 videt amicitia. eam dirimere possit. qui etiam in flumio
 nostro. atqz in nostris finibus aliquot molendina
 construxit. cum hui loci. in quibus constructa sunt
 nostra semper et non illius ditioris fuerint. nosqz
 tandem ei molendina ista habere in hui locis per-
 misimus. quo ad fideliter nobis seruiret. et quo ad
 nobis visu esset. Cui rei testes habemus litteras

ante multos annos conscriptas . signo ipsius Voivoda
cuiusdam antecessoris . et omnium Consiliariorum terra Va-
lachia signis munitas . Quare a M.^{te} v. petimus . ut
ne occupare illud quicquam in nostris preter voluntatem
nostram permittat . Alioquin finis nostros tueri nobis fu-
turus est necesse . Nos autem nihil facere vellemus . quod
animus M.^{te} v. offendere posset . Cum quo firma sem-
per quo ad vixerimus amicitia retinere firmiter deli-
beratum habemus . Optamus M. vestra dum incolumem
et felicem valere Datum in Civitate nostra Cracoviae iii
Die Octobris . M.^o D.^o XLii^o .

Coesari Thurearum

Sigismundus . I. Rex Poloniae .

Sed me Princeps . vicine frater . et amice char. me. Reddi-
dit nobis lras M.^{te} v. is . qui ab ea ad nos missus est .
Ex his cognovimus multa deferri ad M. v. secus qua
gesta sunt . Siquidem illi ipsi . qui terras nostras invadunt
et eas populant^r sibi metuentes . ne ipsis de illis queramus
præveniant querimonias nostras . qui quas ipsi fecerunt in-
iurias . eas passi existiment^r . quibus fidem haberi a
M.^{te} v. nequaquam convenit . Iniuria enim fieret et ami-
citiae . quae inter nos fœderibus est firmata . si hoc genus
delatoribus aures nostras accommodasse putarem^r
Sæpe accidit ut iustam habeamus de hominibus M.^{te} v.
querendi occasionem . sed si qualis occurrit ea vti

vellemus. finis querimoniarum nullus esset futurus.
 Nos superiore anno graviter lacessi. quicquid ta-
 men. neque misimus quemque qui de vi atque iniuriis
 M. h. v. circa nostro nomine exposularet. Sed quando
 videmus aliter ea M. h. v. rennichiari. quae in finibus
 aguntur. rem ita ut gesta est breviter exponemus.
 ut liquido cognoscere possit M. h. v. nostros homines
 extra omnem culpam fuisse. Accidit anno superiore
 ut praeter spem et opinionem Tartari impetu facerent
 ac non sine cede multorum. non pecora modo verum
 etiam homines abigerent et in servitutem ducerent
 hoc ubi nostri cognoscerent. quoniam in situ hoc est libe-
 ralibus ingenii vitam ut sua. et sanguinem profundat
 potius. quam iniuria et contumelia ferant. et abduci
 suos in perpetua servitutem. cui mors anteponeunda
 videant. Dolor itaque stimulos addente. coacta manu.
 populatores istos. et predones insecuti sunt ad OcZakow
 usque quo cur venissent memores faderis. quod inter M. h. v.
 et nos ictus est. Praefectus illius loci hortati sunt. et ut
 ipse faderis eius memore. restitui sibi iuberet ea quae per
 eum erepta fuerant. respondit is Tartaros in sua potes-
 tate non esse. neque huius eos Imperio parituros. hoc cum
 nostri accepissent. atque una non pecora modo verum et
 homines suos iam in manibus collocatos vidissent. in
 perpetua servitutem abducendos. quoniam omni vi vim
 vi repellere licet. cum alia ratione peruenire ad suum non
 possent. armata manu in Tartaros irruerunt. et preda
 partem. ex manibus eorum extorserunt. quod dissimula-
 re nolumus ipsi etiam predas nonnullas. ut paria cum
 eis facerent egerunt atque ita domum reuersi sunt.
 cum arcem OcZakoniensem. quemadmodum est M. h. v.
 rennichiatur. oppugnare nec cogitarunt quidem unquam

neq; ullu vel minimu tormentu bellicu habuerint quo
oppugnationem cuiusmodi aggredi possint. Cum cursu illic
profecti sint. non alio quam sua recuperandi animo.
Quem postea ut ad nostros domu reuersos mitteret Prae-
fectus OcZalemicu atq; ab eis reddi sibi pecora po-
stularet atq; homines quos nostri abegissent qui se-
paratos id facere responderunt. si prius ea sibi resi-
tuta essent quae priores Tartari nulla iniuria prouocati
rapuerant. quod cum per Praefectum OcZalemicu curatu
non esset. nequaqua se ad restituenda quae acceperant
teneri nostri existimauerunt. haec ita ut gesta sunt M.^h
vestrae scripsimus. neq; aliter se rem habere certo sciat.
Et quo minus dubitari possit vera esse haec omnia. hunc
ipsum Nuntiu M.^h vestrae ad ea loca ubi haec acta
sunt duci iussimus. ut ibi certius omnia cognosceret
et M.^h v. referret. Quamquam autem minime teneri
nostros ad restituendos homines. M.^h v. videamus qui
propulsandi non inferendi iniuria animo omnia fecerunt.
tamen pro eo studio quo sumus. erga M.^h v. ut certo
cognoscat nos illius amicitia plurimi facere. atq; qd
cum illa nobis fœdus est iniolabile observare velle. omnes
captiuos qui tum temporis abducti sunt. ubi reperi-
ri possent reddi iussimus. Ac licet M.^h v. qd
voluit mittere. qui eos ubicunq; locoru visu eis fu-
erit inquirant. quibus etiam quo tutius id praestari
possint nostros qui deducant eos adiungemus. A M.^h
v. petimus ut vicissim ipsos restitui mandet. qui ex
nostris hominibus capti. et nondum in libertatem
sunt vendicari ac de grassatoribus cuiusmodi penas
sumat. neq; deniceps cuiusmodi latrocinia fieri
permittat. quin etiam Praefectis et Capitaneis suis
mandet. si videant aut pecora aut homines

presertim e Regno, ditionibusq; nostris abigi. ut ne eos ab-
 duci permittant. sed apud se tantisper. dum nobis repetant
 detineant. Pertinebit hoc ad amicitia inter nos augenda
 et amplificanda. Ceterum ab iis. quos ad fines terminandos
 cum M^{te} v. miseramus, littera nobis reddita sunt. ex
 quibus cognovimus eos longo tempore expectasse. ut cum
 Sandziakow M^{te} v. Siliffin^{em} mixta quod constitutum
 erat convenirent. sed Sandziakow nulla ratione venire
 voluisse. Quod cum nostri vehementer essent mirati et
 causam diligenter exquirere aliam indagare non po-
 tuerunt. quam quod a Voivoda Valachia terror illi
 fuerit mixtus. si venisset, fore ut a nostris caperetur.
 quod illis ut facerent in mentem venit nunquam. Nos
 enim fides cum M^{te} v. sancte retinemus. neq; in mi-
 nima re violatum id cupimus. Quare a M^{te} v. petimus
 ut delationibus istius hominis. qui ferre non potest tan-
 ta inter M. vestra et nos animorum coniunctionem
 aures suas ne prebeat neq; fidem habeat qui et ad
 nos eiusdem generis multa deferre consuevit. quem
 nos tamen qui hominis ingenium probe novimus nequaquam
 credere solemus. Dato Crac^{ie} prima die Mensis No-
 vemb^{ris} Anno d^{omi}ni M^o D^o XL ii^o.

Imperatori Turcarum

Sigismundus I. Rex Poloniae
 Et. me etc. Etsi scripsimus antea M^{te} v. per eum
 quem ad nos misit Nuntium suum. quoniam tamen hunc
 nostrum misimus. qui per terras vestras M^{te} v. Nuntium
 deduceret. missimus cum ex finibus ad ipsam M^{tem} v.
 cum his litteris vestris proficisci. Hae epla iacet paulo
 superius scripta

Isabelle Regine Hungarie

Sigismundus I. Rex Polonie

JAm eramus hinc ad M. lem v. Nuntius nostrus remis-
sit Nobilem Joannem Liesiecki cui allatae sunt nobis
ab illa litterae quibus nova nobis pericula significat
in quibus versatur quae ut declinare possit consilium se
capisse scribit ad Castellanum Dzianum proficiscendi. Nos
vero cupimus ut in loco quam tutissimo sit atque ideo
quod sine periculo fieri possit M. h. vestrae vellemus aut
ad destinata sibi loca aut recta ad Regnum nostrum se
conferat. Quemadmodum superioribus litteris nostris ad M.
v. scripsimus. sed quando nihil adhuc habet deliberati
sed Nuntios ad Ser. mu. Do. Ro. rum Regem missos ex-
pectat. ita rebus pendentibus quid M. h. v. demus con-
siliu proorsus nescimus. Ipsa ut exrenata consilium
capiat necesse est. et saluti suae atque incolumitati
diligenter prospiciat. Qua una re nihil nobis facere
potuit gracius. Posteaqua vero quid sit M. h. v. certo
deliberatum cognoverimus tunc nos illi ope nostra desu-
turi non sumus. Ceterum huic eidem Nuntio nostro
mandavimus antea quam ad M. lem v. profectus esset
ut adeat Thesaurarium. A quo quicquid responsi tu-
lerit. ex eo M. h. v. cognoscat. Quae in hiis etiam quae
nostro nomine dixerit. fidem illi habebit. Datus Cuius
XVII Novemb. Anno Dni M. D. XL. ii.

Michaeli Vsseraw

Sigismundus I. Rex Poloniae

Mag. cc Sincere nobis dilecte. Qua fide sit S. tua quo studio et observantia erga Ser. ma^a filiam nostram ex his quae verbis M. his eius nobis nostrae Illustrius retulit abunde cognovimus. Fuitq; nobis id cognoscere vehementer gratum. Dabitur a nobis opera ut eam obsequiorum et officiorum quae praestat Ser. ma^a filia nostrae, minime pauciat. verum ex hac virtute constantiaq; sua solidam quandoq; voluptatem capiat gratosq; nobis esse et memores meritum suorum cognoscat. Quod nos fidenter admonet S. tua ut Ser. ma^a filia nostrae succuramus, et rationem quae id faciendum putet perscribit, id nos in optima^a partem accipimus. Si quid profici nobis posse crederem⁹ magis insignibus Legatis mittendis, non gravatim id faceremus. Verum et haec ratio non cum tentata a nobis esset, parum nobis feliciter successit. Misimus enim Budam satis insignem virum unum ex Regni nostri Proceribus, et Primariis Consiliariis Mag. cu^m Andream Comitem a Gorcia Castell. Posnaniensem, et Capitaneum maiorem Poloniae generalem, quid profectum fuerit non ignorat procul dubio S. tua. Nos neq; sumptibus, neq; laboribus ullis parcere mus, dummodo Ser. ma^a filia nostrae rationibus succurrere possimus. Et si via nobis et ratio aliqua indicaretur

lubentes eam amplecteremur. Sed quoniam longiore sumus
locorum intervallo disjuncti a S. tua postulamus. ut ipsa
inter ea qua cepit esse fide erga Ser. maj. filiam nostram per-
gat. Quae in illa officia sua collocaverit ea nos gratia Re-
gia referre conabimur. Quae bene valeat. Datur Cracovia
die xvii Mensis Novembri. Anno dñi M^o D^o xl ii^o
Regni nostri xxxvi

Rosthembashe

Sigismundus. Rex Poloniae.
Ill. me Princeps et domine amice noster char. me
Et antea multa nobis fuisse narrata de singulari stu-
dio erga nos Ill. his v. et confirmata nunc sunt eadem
per hunc Ser. mi. Polent. miqz domine Caesaris Hunchi
qui et ipse praedicavit pluribus verbis. egregia in nos
voluntatem Ill. his v. Quo nomine habemus illi gratiam
ac aequam esse putamus. quandoquidem non est obscurum
Ill. his v. quae sit inter nos et Caes. M. lem animorum con-
iunctio. ut et ipsa nos Ill. his v. ita ut facit diligat.
Et qua fide. quaqz benivolentia nostra istis negotia agen-
tibus nostras tueri apud Caes. M. consuevit. ita
ut perpetuo retineat. Dabitur a nobis vicissim opera
ut gratum nostrum erga Ill. his v. et memorem animam
quando per occasionem licebit declarare queamus.
Datur Cracovia iiii die Mensis Novembri Anno dñi
M^o D^o xl ii^o

Ad Consiliarios maiores Polonie

Sigismundus I. Rex Polonie

Rex. de in Christo patre. Perfertur ad nos magis in dies
 incrudescere Szoda. ubi Comitia minora adiximus
 morbum pestilentem quæ res si ita se habet providen-
 du esse putamus ne latius serpat contagio. et aut
 non habeantur Comitia. aut multorum cum periculo habe-
 antur. Visum est itaqz si lues ista grassatur latius
 neqz conquiescit adhuc. ut Szoda posthabita P. vestra
 Posnania proficiscatur atqz ibi potius ubi salubris aer
 est. quam non sine multorum vitæ discrimine. alibi Comitia
 habeantur. Quare proficiscitur eo P. v. legationem
 nostram auditura. et de impendentibus Regno peri-
 culis propulsandis una cum aliis consiliis iutura. Fa-
 ctura pro gratia nostra. Datus Crac. die xxvi Mens
 Novembres Anno domini M^o D. XL ii^o.

Andree Zebzidowski

Sigismundus I. Rex Polonie

Venerabilis clus. Si ita est ut nobis renunciat^r quod
 Szoda pestis grassetur communicato consilio cum his
 quorum copiam habere potuerit Regni nostri Senato-
 ribz et Consiliariis. ad quos ea de re scripsim I. Po-
 snania. Id. t. proficisci. et ibi mandata nra volum^{us}
 exponere. Datus Crac. die xxvi Novem. M^o D^o XL ii^o.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or footer.

Coesar Carolus Quintus
 Paulo Papae Tercio

B. Beatissime pater domine Reverendissime. Reddidit
 nobis Nuntius Sanctiss. v. exemplar Bullae quam Calen-
 dis Junii proximis publicari iussit quae est Convocatoria
 Concilii vniuersalis in Ciuitate Tridentina Calendis
 Nouembribus celebrandi. quam re probauimus piissimum
 studium. quod S. vestra profectus in indicendo concilio,
 ad quod animo tam benigno. et paterno. omnes Christiani
 orbis ordines adhortatur. id fecuta. quod semper pro:
 pensam voluntatem ostenderit ad illius celebrationem. ope-
 ram etiam laudamus omnibus ad id adducendis praestita
 laborem et sollicitudinem saepius suscepta. curad totius
 Reip. & Christianae concordiae. tum ad firmam inter nos
 et Regem Franciae conciliationem. et si nobis videatur
 C quod secundum debitam obseruationem intelligi vo-
 lumus. S. v. in suis litteris exacte nimis obseruasse
 quod nonnunquam dictum fuit. quodqz arbitramur illi
 memoria non excidisse de patre familias. qui prodigum filium
 indulgentia sua ne deterius laboretur ad officium renouauit
 Nam etsi illum a reditu cum ankra tamen respiciisset. summa
 beneuolentia sit complexus maiori tamen filio qui nun-
 quam ab officio discesserat. oneraqz et curas domesticas
 tolerauerat non acquauit. sed perpetua obseruantia agno-
 uit. meritaqz eius probauit. Cum itaqz S. v. cognitur.
 sit omnes actiones nostras ad utilitatem Reip. & christianae
 respicere. nosqz perpetuo operam nauauisse ut malis

his moderemur - quæ in litteris S. v. proponuntur ma-
ximè vero sollicitudinem assiduam adhibuisse ut in Ca-
tholica concordia resp. Christiana veniretur - et Aecu-
menicum Concilium celebraretur - itinera quoque et profecti-
ones maximis cum periculis - et gravissimis sumptibus
suscipiente æquanimitem et moderationem omnibus
in rebus attulisse - ut pax toto orbe Christiano - et prin-
cipaliter inter nos - et Regem Franciæ firmaretur - quo acer-
rimis nostræ religionis oppugnationibus Turcis reli-
quisque hostibus resistendi facultas esset - diuerso certe
loco nos habere debuerat ab illo cuius studia - si veri-
tati sumus locus concedatur S. v. perspectum esse potest
num ab his penitus fuerint aliena. Itaque ut ingenue
dicamus tota litterarum S. v. dispositio maxime vero
nonnulla loca dubitationem nobis attulerunt. Certe lo-
di volumus eam integritatem qua Sanctissimum Collegium
predictum esse existimandum est. Id nunc id certum sit de
quo veluti re explorata et comperta sibi ille gloria-
tur - se predictum Collegium in potestate habere - eoque ad
suam voluntatem uti posse - adiutus illorum opera qui sua-
rum partium sunt et factionis - his enim verbis frequenter uti
solet - etiam aliquando litteris ad S. v. datis - calamo
enim liberior indulserunt - atque aliam quam decebat ra-
tionem sunt secuti. Constituiamus tamen nos confirma-
re ea fiducia quam rectè confidentia nobis prebet
persuasumque habere volumus S. v. consulto et ex causa
id fecisse - alioquin gravissimo animo et molestissime fer-
remus - cum ob rationes prius propositas - tum ob dignitatem
et M. tem loci in quo diuina benignitas nos collocauit
simul etiam in hoc conquiescimus - quod utriusque nostrorum
rationes et instituta - tam S. vestre - quam omni populo
Christiano perspicua sunt - atque utinam Dei voluntate con-

cessu esset. ut ab immoderata ista indulgentia. et nimio
studio. quo S. v. illud diutius est. prosecuta renocari in
viam atqz adduci ad Concilii cum fructu celebrationem
potuisset. quo concordia orbis Christiani stabilita. et bono
pub. ^{co} consultu. et contra inimicorum illius insultus itur
fuisset. tum enim libenter probaremus. ea in quibus S. v.
illi cum patientia diuturna gratificata est. et bene collocatu
existimaremus. quicquid de iure nostro remittere auctori-
tate minui. et existimationem nostram. et salutem peri-
culo exponere non recusabimus. Sed hac res tentata
toties a ipsa vestra S. et a nobis aperthissime demonstrat
admonitionibus. beneficiis. officiis iniuriarum oblivione.
tam frequenti innouatione pacis. conditionibus etia
nobis iniquis cum multo de iure nostro remitteremus. atqz
de proprio offerremus. nihil tamen profici potuisse. immo
vero omnibus istis extulit se eius insolentia. et maiori
audacia concepta. novas contentionis et bella excitavit
spem ex nostra equanimitate concipiens ex qua sibi pollicetur.
Quod etsi eventus suae cupiditati non responderit. nos
tamen studio reip. ^{ae} Christianae iuvanda. et ad pacem in-
stauranda. et ab armis discedendu facile inclinari posse
accedente etiam S. v. exhortatione. quam pro sua con-
suetudine hoc officii minime praetermissura confidit. ut
autem hic non commemoremus bellorum ortus et reno-
uationem. et quibus initis calamitates iniecta sunt
quarum S. v. in suis litteris meminit. et vnde causa istis
data sit. et quem de federibus violatis argui oportuerit
et ad id usqz tempus. cum nuper Romae summa reru
praeritarum. veramqz illarum narrationem pub. ^{co} co-
ram S. ^{to} v. explicuimus. Nunc ab ea postulamus
ut pro singulari sua prudentia. quae postea evenerint
sincero iudicio perpendat. et inter caetera quae ad hanc

rem pertinet. hoc polissimum quam exacte inducia obser-
uatae fuerunt. quae licet opera et sollicitudine. auctoritate
et consilio S. v. pactae sunt. curae magnis et meritis summis
et laboribus aduenisset. et quo eius fructu periculum. cui
nos tam in profectioe ad aquas mortuas. quam in tran-
situ per Francia obuiemur ubi diutius preterqz omnium
opinionem commorati causam dedimus variis hominum de
nobis sermonibus. neqz de iniuria. Ne enim plura dicamus
prebuerunt satis magnam occasionem ad dicendum negli-
cta et non seruata saepe fœdera. et tam inconstantes
et mutabiles suorum consiliorum rationes ne quid grauius
dicatur. Non enim hoc loco proponere volumus id quod
comperissimum habemus. deliberationem institutam fuisse
de nobis retinendis. neqz ullum momentum apud illum quoqz
attulit. tam praclara eximia. atqz insignis a nobis post
aduentum nostrum in Belgica nostram ita oblata conditio.
ut tamen eius voluntati permiserimus. obseruationem
eligere eorum de quibus antequam ad Hispaniam proficis-
ceremus conuenerat. Quod vero a nonnullis studio-
sis eius dicitur nos coactos ille hoc Galliae ingressos
fuisse. ut tumultibus Belgicis remedium adferremus
hoc vero argumentum quem locum habebit eo tempore.
quo salutem nostram in aquis mortuis illi credidimus.
minus etiam probabile est nos tempestate hiберна
solius illius discordiae Gandauensis. causa tantum peri-
culi adituros fuisse. cum nonnulli infimae sortis ho-
mines in ea vrbe turbulenter agerent. honestissimus
vero quisquam aduersaretur. cuiqz reliquae earum regio-
rum Ciuitates et diuones in fide. et officio permanerent
summa ibi etiam administrationis obtinente Ser. ma
Regina vidua Hungariae sorore nostra char. ma
cuius singularis prudentia magnis etiam in rebus

satis perspecta est. Accedebant inducia opera S. vestra
 pacta quibus videbamur merito fidere posse novitqz S. v. r.
 hoc nos consiliu habuisse ut Italico itinere transiremus atqz
 precipua nobis curam fuisse ut rebus Italia confirmatis
 dissidia Imperii componerentur atqz ea quae ad propu-
 gnationem contra hostes Christiani nominis pertinerent
 compararentur quod iter secuti fuisset nisi nos ab hoc con-
 silio deflexissent vehementissima eius et instantissima postu-
 lationes quarum documentum clarissimu prebere possunt lra-
 tum illius manu conscripta tum ab eius litteris libris
 domini Dalebrecht et aliis Principibus suae aulae viris
 idqz ea vehementia flagitavit ut sui honorem ledi
 existimaret si aliis quam suis regionibus iter facerem
 neqz in illo tantam fidem nos ponere ostenderemus interesse
 magnopere sua existimationis assenerabat quo non ob-
 servatae pacis culpam oblegeret. Itaqz non immo-
 rito hanc ob causa sensit se nobis summo opere esse devinctu
 frequenterqz incurrando affirmat perpetua inter nos et
 indissolubilem amicitia fore et si praeterea nihil unquam a
 nobis in illu aut in suoru quocunqz conferret. Idem etiam
 post adventu nostru in Belgica saepius tunc confirmavit
 cu neqz eas conditiones de quibus supra mentionem
 fecimus mandato nostro illi oblatis recipere voluit neqz
 perfici ea quae ante discessu nostru ex Hispania inter nos
 pacta fuerant ne Duci Sabandiae amiculo suo eas diti-
 ones quas vi occupavit reddere cogeretur sed inducias
 sponte affirmavit se integre observaturu cu interim tu
 post id tempus omnibus in locis multa malevolentiae
 signa ostenderit querebaturqz de restitutione Ducatus
 Mediolanen non praestita quem sibi promissu esse dice-
 bat celans tamen ex industria quae ad hanc promiss-
 sionem de Duce Sabandiae addita fuerant aliasqz condi-

hones pactas et promissas utiles Reip. et Christianae. et ad
concordiam inter nos firmandam accommodatas de quibus
constat litteris suis authenticis quae ministris ^{Sanc. his} vestris
ostensa fuerunt. ex quo tempore nunquam nunquam in-
termisit occultas contra nos tractationes in Germania
Italia apud Turcos et Regem Joannem Hungariae qui con-
federatus cum Turca Regnum illi acceptum ferebat quo no-
mine antea Ap^{ca} excommunicatus fuerat eo mortuo
cum relictis eius aliisque qui Turcos rebus studebant quo-
rum opera in Civitatem Budensem illi receptus fuerat
et ut paucis absolvamus cum apud alios alienissimum se
ab amicitia profiteretur nobis tamen animi benivolentia
signa verbis suis continenter exhibebat multisque iura-
mentis semper testatus est se et amicitiam firmam inter
nos et inducias inviolatas velle quod recte intellexit
S. vestra et ex eius sermone fere eodem tempore ha-
bito cum Re. mis quibusdam Cardinalibus Legatis et
Iunctis v. S. et ex actionibus ministrorum eius ex quibus
clarissime eius voluntatem demonstrarent quae ab his in
Germania praecipue autem in Comitiis Varmiacensium aut
Ratisponensium gesta sunt. Nichilominus ille simulando et
tempus extrahendo suam amicitiam constare assueverat
quoad Casarem Frequentio et Rimchone perditis occasio-
nem arripuit conquerendi quae quidem in causa similis
S. vestrae cognitum est quid nos nostrique praestiterint
ut et facti veritas investigaretur et iudicium S. v. hac
in causa et in aliis quibus contra foedera factum esse
queri poteramus subiremus atque hac in re ut eius in-
stantissimis postulatis tum cum luce cum S. v. essemus
satisfactus fuit ita ut cum sufficienti potestate ministros
relinqueramus qui de his rebus agere possent quae
vero ratione contigerit ut a suis praestita non sint

quæ recuperant se facturos S. vestra existimare potest.
 Nichil autem plus officijs istis et submissionib. I quam antea
 reliquis omnibus effectus fuit. Nichil autem inuit quod Mar-
 chio vasti animis in quem huius facti culpam attribuit
 sistere se sponte S. vestra obtulit. ex quibus palam est
 hinc ab illo pretextu ^{factu} quæsitum esse. ut ad novas contem-
 ptiones redeatur. orbis Christianus perturbetur. res
 ad arma deducantur. quem admodum non obscure quoq;
 omnibus in locis suam voluntatem declarauerat.
 priusquam Cesar Fregotius et Rinichonus perissent
 quorum conatus. satis cogniti sunt. operaq; quam illi præ-
 stiterunt. quasq; res tam in Italia quam in Turcia ex illius
 approbatione. et mandato tentauerunt. quibus conatibus
 non solum conditiones induciarum licentius violauerunt
 sed etiam in discrimen temp. ^{ca} Christiana prodicione
 adducere voluerunt. ut etsi omnia concedantur. bene-
 ficio tamen induciarum fieri non potuerint. accessit quod
 hostium more furtim et occulte ditionem Mediolanensem
 transfuerunt. exulibus comitatu. ob quod solum factum
 ex lege huius Ducatus digni morte fuissent. Quicquid
 vero hac de re fuerit. nihil a nobis plus confici potuit.
 quod ad conseruationem induciarum pertineret. quibus
 cautum est. ut si quid forsitan reperiretur. quod contra ha-
 rum pacta ^{factu} obiceretur per eum cuius culpa factum sit
 resarciretur. induciæq; firmæ et in legea permanerent.
 Nichil etiam amplius a nobis adhibere potuit quo illi sa-
 tisfieret quam ut potitum ab eo iudicium subiremus. et qd
 is in quem culpam transferencebat iudicio se offereret.
 Cumq; existimaremus fore suis postulatis hac ratione
 satisfactum expeditionem Algensensem sumus ingressi. misso
 nichilominus ad eum Don Francisco Mauricia nobilis
 familiae viro nunc Episcopo Orenho. qui et illu viseret

et de nostro itinere certiores faceret. pacemq; illi et
tranquillitatem orbis Christiani commendaret. atq; ad con-
stantem inter nos amicitia adhortaretur. quod pro sua con-
suetudine qua largissimus est. et facillimus ad pollicitati-
ones uberemur. et amplissime se servaturum recepit. vidit
tamen S. v. quae Mariani acta sunt. quaeq; in Italia. Ger-
mania Dania alijsq; locis sunt conati. intellexit etiam
consilia habita de Regno nostro Navarre invadendo. idq;
eo tempore quo nobis expeditione Africana occupatis
oportunitatem ad ea omnia sibi datam existimavit. et
deleviora post id tempus induis successisse. neq; S. v.
latere potest. quid illius Oratores in Comitibus Spiren-
nuper tentaverint. utq; exquisitis artificijs contem-
poraneas in religione fovere instituerunt. cum se et hanc et
illam partem studiosos esse. et adiutores fore eodem
tempore seorsum profiterentur. quibus artibus conati
sunt expeditionem contra Turcas impedire. et quae
demum secuta sunt. ut Turcam hostem Christiani nomi-
nis sollicitaverit. numerosumq; exercitum in Italiam
miserit. ut quae ditiones nostras inferiores sub nomine
Martini Van Rossem Ducis Cleven ministri inopinato
occupare contenderit. quod ubi patefactum esse animad-
verterit. neq; negari posse. aperto bello. ditionem nostram
Lucebougem. filio suo Duce Aurelianensi ductore no-
bis prius non admonitis aggressus est. reliquas omnes
copias quas cogere potuit ad haec Regna nostra Hispa-
niarum Cataloniae et Navarrea oppugnanda iter facere
iussit. rumoribus ubiq; sparsis magna cum ostentatio-
ne fœderis. et auxilium Turcici bellum interea non indi-
ctum. decimo die Mensis praeteriti suis in ditionibus
publicari fecit atrocissimis. et fœdissimis verbis. ea
atrocitate qua contra barbaros nemo vult. cum etiam

verborum atrocitati. factorum feditas responderet. inopuq;
 et inbellium hominum incendia initia tam preclaris et he-
 roicis conatibus data sunt. graminus est quod nichil nobis
 significauerit. immo ministri eius tam in Italia quam
 Harbona eadem simulatione qua ille vti inducias se ob-
 seruaturus ostenderunt. hic igitur fructus est omnis indu-
 stria a S.^{te} v. exhibita, omnisq; apud illum diligentia. et
 obseruantia induciarum. Hic consilio stabilita. hoc sua pa-
 cientia consecuta est. qua detentionem iniustissima. et
 nullis causis mixtam Archiepiscopi Valentini tam igno-
 miniosa. sacro sanctae sedi indignam auctoritate de.
 tam indulgenter tolerauit. quae acerba iniuria illo appro-
 bante a suis ministris nobilibus Hispanis nostris subditis
 illatam. qui se tuto esse loco in vestra Ciuitate Auinionum
 existimabant. nimis moderate tulit. Itaq; coacti sumus
 et cogniue arma capere. et de bello cogitare. ante dictis
 omnibus in locis. eo tempore quo plurimum fiducia et secu-
 ritatis in illo ponere posse videbamur. cum et induciae in-
 tegrae essent auctoritate S. v. pactae. cum infinita promissa
 iuramentando confirmata extarent. quibus ministros nros
 maxime vero cum qui apud illum a nobis Legatus est illicere
 non intermisit. cum sui ministri inducias iniuolatas obseruari
 perpetuam. et constantem amicitiam. pacem firmissima
 stabiliri se desiderare protulerint. modo ea pax sine opera
 et auctoritate S. v. tractaretur. quod existimamus illa
 satis intellexisse. et quam de rationem suae dignitatis
 hac in re habuerimus. Et ut paucis complectamur nullum
 unquam iudicium de sua maleuolentia nobis significauit.
 sed conatibus omnibus dissimulatis. utq; maxime in-
 sciuntis aggrediretur. quod nos omnes cogitationes
 nostras instituisse perspexerat in Turcarum propulsa-
 tionem. et reditu ea causa in Germania parare. ut

vires nostras cum Imperii viribus coniungerem? nosque
ipsum et nostram potentiam contra crudelissimum hostem
exponeremus. adiuvare suum consilium existimavit. si
tacendo vel celando in omni alia intentos quam in bellum
cum illo gerendum reperiret. quod certe opinionem eius non
fefellerit. imparatos enim nos aggressus est. nihil tamen illi
amplius ex hoc bello consecuturum, quam superioribus
fecit in Dei optimi max: benignitate confidimus. quem
testamur. molestiori animo nos ferre damna illa et impe-
dimenta. quae sanctis causis inferuntur. religioni di-
vinae instaurandae. concordiae fidei coniungendae. Tur-
cis prohibendis. reliquisque rebus ad bonum pub. cum
Christiani orbis et tranquillitatem pertinentibus. quam
quod nostra privata causa commoveant. Quod enim ad
nos attinet. aut aequum. aut magis conducibile bellum apertum
cum illo gerere. quam ulli paci. induciis. aut conditionibus
insistere. postea quia ille omnia fœdera ex sua cupiditate
metitur. neque aliud spectat. quam ut ex pace occasionem
quam opportunissimam reperiat belli excitandi. hac enim
umbra oblegit occultas plerasque et perniciosas tracta-
tiones. fomenta divisionum seditionumque in rep. Christiana
eo fine ut nos in eas difficultates adducat. ne infidelium
conatibus possimus obistere. ut ne contra divinas hu-
manasque leges Regna nostra. nostrasque provincias
assiduus incommodatus. et damnis afficiat. plane
autem perspicitur. eandem illam disciplinam liberis
suis tradere. atque ad similia illos studia excitare
ambitio autem insatiabilis. et infinita cupiditas eo
processit ut iam celari non possit occupatis di-
tionibus Ducis Sabaudiae ita praefectorum suorum opera iam com-
munibus ut manifestum sit constituisse non reddere.
Accedit quod dum S. vestra. nuper illi per suos adhor-

tata est ad arctius firmandam pacem. non potuit sibi tem-
 perare. quin aperte profiteretur velle se reliquam regionem qua
 est in pede montium illamque totam Coronam sui Regni perpe-
 tuo addere et uniri. quemadmodum et provincia Gallia
 ab imperio quoque amissa suo Regno olim adiuncta est.
 fieri autem non potest quin S. v. aliunde intellexerit
 illum non solum Ducatum Mediolani expetisse. sed longius
 multo instituisse progredi. ac occupatis Placentia et Par-
 ma resp. ^{cas} Lucensem et Senensem petere. existima-
 musque illam intellexisse cupiditatem suam his terminis
 non contineri. sed ad terras Ecclesiae inhiare quo fa-
 cilius illi transitus sit ad Neapolim et Siciliam. quae eius
 voluntas et deliberatio illis aperta est. qui diligenter
 omnia expendunt. quae a suis toti Italiae tendant
 et manifestum est nunquam illi conditiones. pactiones.
 aut promissiones deinceps seruatorem. Cui non ser-
 vasse illi praeteritas palam est. donec illi una spes
 reliqua erit quicquid occupandi. Neque haec sua ambitio
 unum cursum habet. sed infinita esse. et quoque versum
 spectare. extremus hic actus comprobatur satis. usurpata
 Civitate Astenae in Ducatu nostro Lucebournen. quae cum
 nobis ex feudo obligata sit. tamen illam praeter vo-
 luntatem nostram occupatam diligentissime munivit.
 De quoque spectaret. quae Martinus Van Rossem ex mi-
 nistris Clevenfis instituerat. ut ditiones nostras infe-
 riores in illius potestatem redigeret. neque quicquid boni
 a bello sperari potest praeterquam quod dum existimetur
 pacem sibi esse cum desiderio potestatem saepe fallitur.
 Cupiditatem autem illius qui aperte probari cupit
 expendat diligenter. quae in Germania a suis facta
 sunt. ut discordias in religione motas minime fove-
 ret. ut studia partium et eo loco et in Italia augeret.

accedit confederatio cum Turca ut illud ad bellum
reip. Christianae mouendum instiget quod etiam Ger-
maniam totam permouere debet cum omnibus in locis
consilia sua et fortunas cum communi hoste communis
faciat ut omnibus quoque nota sunt mala quae ex his
causis sunt orta et in qua discrimina Resp. Christianae
impendentibus cum Turca tractationibus sit adducta
illo magis nunc spem praedicante quam de Barba-
rossa cum classe aduentu concepit. Haec deberet S.
vestra pro sua prudentia considerare an sit ad reuo-
canda Germania in Catholica unionem accommo-
da aut celebrationi Concilii convenientia atque nos
nostrique Praelati et qui sunt sub imperio nationis Ger-
manicae interesse possimus. Cum S. v. nouerit quan-
tum ille semper conatus sit huic se seorsum aperire et
per indirectum opponere considerandum profecto est
S. v. si ullum unquam studium aut operam ille impen-
derit quae in his necessitatibus reip. Christianae
ad salutem et remedium pertineret atque utina non contra
Russiam ab illo profecta sint quod luce clarius fuerit
si quis ea consideret quae perpetuo et ab illo offensa
sunt et quotidianis exemplis demonstrantur. Ad
haec animaduertatur illi decretum esse multo ante
tempore quaecumque poterit impedimenta opponere
ad Concilii celebrationem quod ita suis priuatis re-
bus conducere arbitretur hac causa adducti ratio-
nem interea tractandi institueramus aliam qua ma-
iora mala vitaremus et concordia Germania ami-
cabili quadam et Christiana compositione conciliaretur
in qua tractatione nichil respuimus quam Dei cultum
et sanctae Ecclesiae pie matris nostrae reuerentiam ac-
cedente S. vestra voluntate cui etiam nobilissimum est
nos

nos nihil unquam maiore studio exoptasse quam ut
 conciliū cū fructu aliquo celebraretur quemadmodum
 S. v. Ratissponenū conventu respondimus. cū ipsa nobis
 per suū legatū illius conuocationem offerri mandauit
 neqz unqua recusauimus quin si ita conditio rei postu-
 lazet ipsi presentes interessemus sed facillimo et liben-
 tissimo animo ipsi obtulimus neqz vllas condiciones
 interposuimus quin Praelatos nostrorū Regnorū et
 ditionū eo proficisci pateremur quorū certe exigua
 numerū in nostrū Comitatu villam Franchā addu-
 ximus atqz quantum in nobis est sedulo praestamus
 ut suas Ecclesias coram gubernet ut neqz in nos neqz
 Praelatos nostros intus conferri debeat Conciliū sus-
 pendendi sed in eos potius qui huic suspensioni causa
 prebuerunt quiqz omnibus rebus diligenter exploratis
 nullam verisimilem excusationem adferre poterunt
 cū presertim eo sponte sua accessissent atqz a domibz
 suis et regionibus suis non longe abessent in primis
 vero illi tota hac res adscribenda est qui neqz unqua
 voluit Conciliū conuocationem neqz unqua velit
 nisi coactus. Quam ob rem ut aliquādo finem faci-
 amus Beatt. m^o pater si gravissimis his reip. et Chri-
 stianae calamitatibus mederi S. vestra pro officio suo
 in animo habeat si pacem vniōnem tranquillitatem
 in illam inducere desideret atqz in illā magno studio
 incumbere velit quae ut praestet magnopere et auctorit-
 atē suae et sedis Apostolicae et suae existimationis causa
 interest palam omnibus illud dolorem declaret quem
 miserrimū capiet de tantis miseriis quibus respub. et
 Christiana conflictatur si religionis totius dissensione
 orbis Christiani perturbatione periculis Turcarum
 commouetur in eum commoueri debet quem causa

tantis acerbitatibus dedisse. certissimo cognoscat. si
iniuria quam sanctae sedem eius auctoritatem et
Ecclesiae Romanae prerogativa affectit. si rupta foederu
bella excitata. et detentio Archiepiscopi. tutela ve
stra violatio. despectus deminde et contumelia quae va
riis in rebus contra illam usum esse ei constat officere
possunt. palam se illi inimicum profiteri debebit. In quo
satisfaciet omnium piorum hominum honestorum et sapi
entum expectationi. omnesque Reges et Principes
exemplo suo ad officium adhortabitur. haec erit via
ad Concilii celebrationem. cultus diuini. et orbis
Christiani restitutionem qui alias nisi S. v. fortem et
seruam operam nauauerit periclitatur. Quod ego nunc
serius precibus a S. v. peto. quae pro compertissimo ha
bere potest. si S. v. suo officio non defuerit me meo
non defuturum cum in omnibus rebus ad cultum diuinum
bonum publicum Ecclesiae. et orbis Christiani pertinen
tibus vero ad praedicti Concilii celebrationem. cui qua
nam ratione aliter aut nos. aut Sacri Imperii or
dines. aut Regnorum nostrorum Praelati vacare possint.
ipsa pro sua prudentia considerare poterit. Datum in
oppido nostro Montisconi Regni nostri Aragoniae. die
XXV. Mensis Augusti Anno M^o D^o XLII. Imper
ii nostri XXII. et Regnorum nostrorum XXVII.

Carolus .v. Coesar Romanorum
 Paulo Lape' tercio respondet ad literas
 per Cardinalem Portingalen' allatas

Beatiss. Pater. Literas S. v. a R^{mo} Cae^{li} vifew
 Legato suo. plenas etiam exhortatione eius ad pacem
 atqz ea quae S. v. illi in idipsum commiserat. intelle-
 ximus cu litteris consencientia. Qua in re officio suo
 abunde atqz exactissime satisfecit. Cupissemus qui-
 dem tanti itineris laborem ab eo non susceptum fu-
 isse. qui praetermitti poterat. si responsu nostrum
 quod Nuncio suo apud nos commoranti de Legatis
 mittendis dederamus antea perlatum fuisset. aut lras
 nostras. quas in eandem sententia scripseramus
 accepisset. Sed quod ad mandata ipsius pertinet. cu
 satisfactu nobis his litteris videtur nobis. quas xxv
 Mensis Augusti dedimus. non videtur necessarium
 longiori oratione de eisdem rebus saepius agere. Nam
 de exordio et renouatione belli quibus causis et au-
 boribus exiterit. eas rationes tum reddimus S
 v. quae et veritati et omnium hominum iudicio con-
 sencunt. et ex quibus plane confidimus neminem
 fore integritate et pietate praeditu. qui non in eam
 partem sit collaturus unde ii motus iteru exorti
 sunt. Neqz enim amplius multa ad excusationem
 adferre necesse est cu S. v. manifestissime constet
 nos non solu officiu nostru praestitisse. sed studio
 tranquillitatis conferuanda omnium expectationem

superasse. nulla utilitatis ratione habita reip.^a tantum
Christiana consuluisse splendidissimis conditionibus.
atqz nobis iniquis ultro oblatis de iure nostro permulta
et crebro remittere voluisse. Itaqz si nullis benivo-
lentiae exemplis effici potuit. ne rursus arma moue-
rentur. sed terra mariqz omnibus Regnis. et finibus
nostris infestissimis bellis illatis. ad propulsandos
et defendendos eos qui nobis commissi sunt impuls-
sumus. quid operapretium fuit ut de pace iterum solli-
citarem. aut quo pertinere possunt novae pacationes.
quam ut pristina insolentia nova petulantia accumu-
laretur. atqz rapidissima cupiditas incendere-
tur. quam nulla unquam societas capere posset. sed perpetuis
tumultibus orbem Christianum exagitat. fides vero qua
accipi potest ab eo qui nullis unquam pacationibus
legibus astringitur. neqz ullis vinculis promissorum
ad observationem conditionum contineri potest. au-
thoritas etiam S. v. quem locum habebit. ubi in-
duciae sua opera constitutae palam ruptae sunt iura
diuina et humana violata contra harum induciarum
pacta bellum illatum. nulla ratio fidei toties promissa
habita cum quotidianis sollicitationibus Sanct. mo-
nitionando Oratori nostro in Gallia agenti. et mi-
nistris nostris omnibus in locis. de benivolentia. de
constantia amicitia. de induciarum observantia confir-
maretur. neqz tunc quoqz consuetudine promitten-
di desisteretur. cum infestis signis exercitus in no-
stras ditiones irruerant. immo vero eo impensius
et calidius conatus omnes perpetua dissimulatione
celabantur. ut nos qz maxime imparati inuaderem^{us}
his fraudibus bellum renouatum esse occasioneb^{us} aperire
falsissimis. atqz id quod omnino indignissimum est eo

tempore quo induciarum pactis fidem habere atq; in
 auctoritate S. vestra de illarum firmitate spem ponere de
 iure debebamus. quo etiam tempore neq; quicquam co-
 gitasse neq; alio nos spectasse S. v. cognitum est. quod ut
 ipsi presentes omni periculo neglecto vires nostras im-
 penderemus terra mariq; cum S. v. et imperii copiis ille
 propulsaretur. qui totius Christiani nominis inimicus
 haberi debet. Omittimus autem consulto miserrima illa va-
 quibus bellum contra omne Iud gentium non indictum pub-
 licatum est. omittimus etiam genus crudelissimi belli
 quo in nostras ditiones et subditos servitum est. hac enim
 superiora solus attigimus ut reverteretur ad negotium
 ipsius Legationis S. v. planius et evidentius perspiciat
 nihil effectum esse sua patientia sed vehementiorem
 audacia et contemptum auctoritatis suae hac indul-
 gentia esse excitatam. Nostram enim lenitatem
 qua ad communicationem de pace. tum sponte nostra
 tum maxime suadente et interueniente ad id. S. v.
 perpetuo paratos nos exhibuimus in causa fuisse et
 circumuenti et iis difficultatibus quas supra ostendi-
 mus implicati fuerimus. utq; intelligatur prestare no-
 bis bellum apertum gerere. quam ad noua frustra redire
 quorum nec vllae conditiones aequae si proponerentur fides
 vlla qua confirmarentur sperari possit. Nam cum omnia
 expecti maximis nostris detrimentis et publicis et pri-
 uatis sumus merito imprudentiae accusaremur si qua
 fraude decepti fuimus. eadem iterum nos circumueneri
 pateremur. praesertim in hoc successu et statu rerum
 presenti tot damnis acceptis. neq; accedente praemia
 reparatione et satisfactione omnium eorum. quae tam
 ante bellum renouatum q; postea contra inducias com-
 missa sunt. quod si quae ratio pacis tractanda aucto-

S. v. reliquit. tam multa frustra tentata mihi
fieri debet ab adversariis non a nobis tot modis circum-
ventis irritatis. oppugnatis. minas. indignis detra-
mentis affectis. Sed ubi eo res processit S. v. plane
intelligit. nos non posse desse suo officio. nisi nos met.
ipso Regna Provinciae nostras. immo remp. ^{ca} Chri^{na}
hosti prodita vellemus. Itaque confidimus Deo opt.
Max. iustu iudicem iustitia nostra clar. mo presidio
fore eam etiam spem quam debemus in S. v. ponim.
quemadmodum et dignitas. et sedis sublimitas ad
operam prestan. illam obligant. et qd. quemadmo-
dum author induciarum fuerit. ita quoque vni dicem
illarum fore existimandum est. Neq. enim negligere de-
bet quantum existimatio sua illa induciarum violati-
one impunita ledatur. quantum postulatio iudicio
S. v. odio petulanti repudiato. cum nos illud paratiss.
et libentissimo animo subiremus. Accedit praeterea
feditissima illa occupatio. et furtum oppidi Marani
de qua ita illam censura quemadmodum rei indigni-
tas postulat sperandum est. haec cum pro sua dignitate
illa praestitura non ambigamus. tum vehementius
ad hoc commoveri debet. si expendat nos eo tempore
minasos fuisse. quo de fiducia S. v. submixi illiusq.
admonitionibus confisi. nichil aliud in animo ha-
beamus. quam ut terraeq. marique contra vim Tur-
carum vires nostras impendere. et pro salute reip.
Christiana nos metipsos exponere constituissemus.
Nos enim de hoc S. v. omnibus precibus obtestamur
ut eam praestet quae pollicita est. et toties confirmat.
se verum iudicem fore contra eos. qui fidem inducia-
rum violassent. societatem cum infidelibus con-
iunxissent. Quae omnia qui ausus fuerit ita ubiq.

apertum est. ut neqz legendi involueris verborum. neqz
 occultandi neqz dissimulandi locus ullus relinqua-
 tur. Nam etsi Turcarum vires nostris in littoribus
 hoc anno non viderimus. omnis tamen diligentia ad-
 hibita est. ut Turcica classis ad littora Italiae
 et Hispaniae adduceretur. Sed cum frustra diu expecta-
 ret. neqz spei quae certissima putabatur responderetur
 nullus tandem fuit fructus istius diligentiae quam
 ut penitentia per desperationem quae post hos conceit
 subsequuta sunt. clare orbi Christiano indicaretur
 quibus in auxiliis omnis fiducia posita fuisset. quonqz
 hoc procul dubio effectum est ut ne impedirem. neqz nos
 neqz vires nostras cum imperii viribus. et auxiliis S. V.
 coniungeremus. quod quantum interest reip. ex Christiana
 S. V. cognitum est. his de causis illam iterum flagitamus
 ut pro sua sapientia nunc constituat nullum aliud esse iter
 hanc unam esse rationem firmam et aptam ad pacifican-
 das et componendas res Christianorum in eam sententiam
 ut si totum animum impendat pro se quisqz ad officium per-
 mouebitur. omnes ordinis orbis Christiani certatim
 illius auctoritatem sequentur. de suis rebus. salute et
 fortunis. iam tandem cogitabunt. quemadmodum superi-
 oribus nostris litteris diligenter proposuimus. Itaqz ut
 finem faciamus. cum commoratione diuturniore Re. mi
 Legati nichil amplius profici possit. nec nova commu-
 nicatione instituta quicquam fructus sperari qz ut no-
 uarum fraudum occasio ei qui communis hostis censeri de-
 bet preberetur rationesqz subministrarentur quibus
 cupiditates illius protegi et occultari possint. omnibus
 diligenter circumspiculis. hoc nobis visum est. ut Lega-
 tus ad S. V. reuocaretur. diligenterqz et instanter
 ab illo postulamus ut qz celerissime posset redire ad

S. v. maturaret. sperantes ut eura consideraret
qua superius explicuimus atqz animaduertit quid
perpetua nostra obedientia obseruantia quibus illa et
sedem Apostolicam prosequuti sumus mereretur offi-
cio suo quod prestare debet non de futura ea cui spe feci-
li eundem Legatu et si studiosissime de commorando
apud nos instaret urgeretqz et putaret mandatis S. v.
omnino conuenire dimittere decreuimus et culpa si qua
esset quam tamen nulla omnibus consideratis fore pu-
tamus. ni nos recipimus illumqz S. v. excusandū aequi-
mitate feci suscepimus. quam precamur etia' ut hanc
nostra responsa et ipsius Legati dimissionem boni con-
sulat. eaqz quae per se iustissima sunt. ex praesentia mea
sinceritate erga S. v. proficisci firmiter credat. offi-
tioqz nostro satisfacere existimet. quod et loci M^{tas}
quam diuina benignitate obtinemus. et bonū pub. eu-
orbis Christiani. et salus diuini nostrarū. et prouidentia a
nobis exigit. quibus omnibus magna iniuria facere-
mus. si frustra et sine ulla spe existimationem meam
vulgo hominum disceptationibus exponerem. fidem in-
terea nostra S. v. damus. quotiescumqz hostis ad
aquitatem deductus fuerit. quacumqz id ratione fiat
nos non minorem animi moderationem ad pacem ad-
hibituros quam superioribus temporibus adhibue-
rimus. si quidem ulla pax constitui potest aequa. firma
et ad publicū orbis Christiani accommodata. cuius como-
da nostris priuatis rebus semper et fuerunt et erunt
potiora. atqz quemadmodū promptos nos et paratos
perpetuo ad illorum defensionem obtulim. ita nos no-
straqz omnia impendere ni posterū non desistemus.
Datum in oppido nostro Montisomi Regni nostri Aragonie
die viii Mensis Octobris M^o D^o XL ii. Regnorū nostrorū xx
vii

Bulla Pape Pauli tercii de Con:
cilio Tridenti celebrando

Paulus Episcopus servus servorum Dei
Ad futura rei memoria

Initio nostri huius Pontificatus quem non ob merita nostra sed propter magnam suam bonitatem Dei omnipotentis providentia nobis commisit cernentes iam tum in quas perurbationes temporum quotque incommoda rerum fore omnium nostra pastoralis sollicitudo et vigilia esset vocata cupiebamus quidem moderari Christianae reipublicae malis quibus illa iam dudum vexata et prope modum oppressa est. Sed ipsi etiam ut homines circumdanti infirmitate ad tantum onus tollendum imparces vires nostras esse sentiebamus. Nam cum pace opus esse intelligeremus ad liberandam et conservandam a plurimis impendentibus periculis Reipublicae omnia invenimus odia et dissensionibus plena. Dissensionibus praesertim Principibus inter se quibus summa rerum pene omnis a Deo praemissa est. Cum unum ovile et unum pastorem Domini esse gregis ad integritatem Christianae religionis et ad celestium bonorum spem in nobis commendanda necessariam duceremus schismatis diffidus haeresibus erat Christiani nominis diuisa iam pene et lacerata unitas. Cum tutam atque munitam ab

infidelium armis atqz infidus Rempub: optaremus
nostris erratis, nostraqz cunctorum culpa Dei videlicet
ira peccatis nostris imminente Rhodus fuerat amissa
Hungaria vexata conceptu et mediatu contra Italia
contraqz Austria et Illyria. terra mariqz bellu cu
impis et inimicis hostis nostre Turca nullo tempore re-
quiesceret, nostrorumqz inter se odia et diffensiones, su-
am bene gerenda rei occasionem duceret. Igitur
(ut dicebamus) in tanta haresu diffensione bello:
rumqz tempestate, tantisqz excitatis fluctibus cu
essemus ad moderanda et gubernanda Petri nani-
cula vocale nec viribus ipsi nostris satis fideremus
primu coniecimus in domino cogitatus nostros, ut
ipse nos nukeiret. Animuqz nostru firmitate et ro-
bore, mentem consilio sapientiaqz instrueret. Deinde
animo repentes maiores nostros sapientia admi-
bili, et sanctitate preditos, saepe in summis Christiane
reip. periculis remediū optimu atqz opportunissimu
oecumenica Concilia et Episcoporum generales Con-
ventus adhibuisse, ipsi quoqz animu ad generale Con-
cilium habendu adiecimus, exquisitisqz Principu
sententiis, quoru nobis videbatur utilis in primis
et opportuna ad hanc rem esse consensus, cu eos
tunc non alienos ab hoc tam sancto opere invenissem
oecumenicu Conciliu, et generalem omnium Episcopo-
rum, aliorumqz patrum, ad quos pertineret Conventu
in civitate Mantue indiximus. Anno incarnationis
domini (sicut et litteris et monumentis nostris
testatu est) M^o D^o XXXVII Pontificatus nostri
tertio ad X. Calen. Junii nichoandru Spem prope
certam habentes, fore ut cum illis in nomine Do-
mini essemus congregati, ipse sicut promisit do-

minus in medio nostrum affuturus, et bonitate ac
 misericordia sua omnes temporum procellas, omniaque
 pericula spiritu oris sui facile depulsurus esset. Sed
 ut semper insidiatur piis actionibus humani generis
 hostis, primum contra omnem spem, et expectationem
 nostram, denegata fuit nobis Mantuana civitas, nisi
 aliquas conditiones subiremus ab institutis Maiorum
 nostrorum, et conditione temporum, nostraque ac huius
 sanctae sedis ac nominis Ecclesiastici dignitate, li-
 bertateque prorsus alienas, quas in aliis litteris no-
 stris expressimus. Quapropter alium invenire locum
 aliamque deligere Civitatem necesse habuimus. Quae
 cum non statim nobis occurreret idonea et apta ad
 sequentes Calendas Novembreis, prorogare Concilii
 celebrationem fuimus coacti. Interim saevius et per-
 petuus hostis nostrae Turcae, ingenti classe Italiae
 adortus aliquot oppida in littoribus Apuliae cepit
 vastavit diripuit, predae hominum abegit. Nos in
 maximo timore et periculo omnium municiendis litto-
 ribus nostris, fratribusque auxilio minuendis, fuimus
 occupati. Nec tamen interea desistimus consulere et
 hortari Christianos Principes, ut de idoneo ad ha-
 bendum Concilium loco, quid sentirent nobis exponerent
 quorum cum essent incoerata variaque sententiae, tempusque
 diutius, quam erat opus videretur extrahi, nos
 optimo animo atque ut arbitramur etiam Consilio
 Vicentiae elegimus urbem copiosam, et Venetorum
 qui eam nobis concedebant, virtute auctoritate
 potentia cum aditu patentem, tum stationem omni-
 bus liberam atque tutam in primis se habentem. Sed cum
 iam tempus longius progressum esset, novaque verbis ele-
 ctionem omnibus significari conveniret, iam Calenda

Novembres appetentes facultatem huius divulgationis
excluderent. hiemsqz esset propinqua. rursus altera
prorogatione tempus Concilii ^{futuri} differre in proximo se-
quens vix. Maiusqz Calendas compulsi fuimus. Quare
firmiter constituta atqz decreta cum et nos ipsos. et ca-
etera omnia ad eum bene agendum Deo iuvante celebra-
dumqz Conventum pararemus. plurimum reputantes inter-
esse. cum Celebrationis Concilii. tum universae reip. Chri-
stianos Principes pace inter se et concordia consen-
tire. ob hoc mos. in Christo filios nostros. Carolum Roma-
no. Imper. semper Augustum et Christianissimum Regem
Franciscum duo praecipua Christiani nominis firmamenta
atqz subsidia. orare atqz obsecrare iussimus. ut ad col-
loquium inter se. et nobiscum una convenirent. quorum qui-
dem apud utrumqz litteris. nuntiis et a latere nostro
missis ex Venetiarum fratrum nostrorum numero Legatis
saepissime egeramus. ut ex similitudine et dissidiis am-
bo in unum foedus et amicitia piam vellent convenire.
latentibusqz succurrere Christianis rebus. Quare
servandaru cum esset illis potestas ab Deo praecipue
tradita. si id non agerent. et ad commune Christiano-
rum bonum sua consilia non dirigerent acris et severa
ratio. eidem Deo ab ipsis reddenda esset. qui aliqui
precibus nostris annuentes. licetam se contulere q-
nos quoqz longuiloce. et simili aetate nostrae vobe-
menter contrarium Dei et pacis concilianda causa
suscepimus. Neqz praetermissimus interea cum tem-
pus Concilii praestitutum Calendas vest. Maius
appropinquarent. tres Legatos summae virtutis
et auctoritatis. a latere nostro de numero co-
rundem Venetiarum fratrum nostrorum S. R. E. Car-
dinalium Vicentia mittere. qui initium Concilii
facerent

facerent. Praelatosq; vndiq; venientes exciperent
 et ea quae indicarent esse opus agerent et tractarent
 quoad nos ab itinere et negotio pacis reuersi. omnia
 accuratius dirigere possemus. Interim vero in illud
 sanctum opus maximiq; necessarium tractationem vi-
 delicet pacis inter Principes incubuimus. et qui-
 dem omni animi studio et pietate ac diligentia
 testis est nobis Deus. cuius freti clementia nos met-
 ipsos itineris et vitae periculo exposuimus. Nostra
 testis conscientia quae nihil habet in hac re quidem in
 quo nos aequat. aut praetermissa. aut non quae sita
 ad pacificandum occasio. Principes ipsi testes. q's
 tam saepe tamq; vehementer Nunciis. litteris. legatis.
 monitis. hortatu. precibusq; omnibus obsecrauer-
 mus. ut similitates deponerent. ut societatem coi-
 rent. ut Christianae Reip. in maximum. et propinquum
 iam adductae discrimen. communibus studiis et
 subsidiis opitularentur. Jam vero testes illae vigilae
 atq; cura. illi diurni nocturniq; animi nostri la-
 bores. grauesq; sollicitudines. quas ob hanc rem et
 causam plurimas iam suscepimus. nec tamen ad op-
 tatum exitum nostra consilia. et acta adhuc perducta
 sunt. Ita enim visum domino Deo est. quem tamen non de-
 speramus aliquando optata nostra benignius respo-
 deretur. Ipsi quidem quantum in nobis fuit. nihil q'd
 esset nostro pastoralis officio debitum in hac re omi-
 smus. Quod si qui sunt. qui actiones pacis nostras
 in aliam interpretentur partem. dolemus quidem
 sed tamen in dolore nostro. gratias Deo omnipotenti
 agimus. qui ad exemplum et doctrinam patientiae
 nostrae. suos voluit Apostolos haberi dignos. qui
 pro nomine Iesu qui pax nostra est contumelia

paterentur. Verum in illo congressu colloquioq; nostro
quod Nicæa habitus est. et si peccatis nostris impedin-
tibus inter duos Principes vera et perpetua pax
non potuit confici. induciae tamen decennales fa-
ctæ sunt. quarum opportunitate nos sperantes. et
sacrum Concilium commodius celebratum iri. et deinde
ex Concilii auctoritate perfici posse pacem apud
Principes institimus. ut et ipsi venirent ad Concilium
et Praelatos suos presentes ducerent. absentesq; ac-
cererent. qui cum de utroq; se excusassent. quod et
ipsis redire in Regna sua tum necesse esset. et Prae-
latos quos secum habuissent itumescere atq; impendius
fessos atq; exhaustos recreari. et refici oportere
nos hortati sunt. ut aliam quoq; prorogationem
temporis habendi Concilium decerneremus. qua in-
re concedenda cum essemus aliquantulum difficiles. hæc
interim a Legatis nostris. qui Vincenciæ erant acce-
perimus. transacto iam et longius præterito Concilium
nuncundi die. unum vice aut alterum ex extremis na-
tionibus Praelatum Vincenciam se contulisse. quo nun-
tio accepto cum videremus eo tempore nulla iudican-
one habere Concilium posse. ipsis Principibus con-
cessimus. ut differretur tempus agendi Concilium
usq; ad sanctum Pascha. diemq; festum futurae do-
minicæ Resurrectionis. cuius nostri præcepti ex-
pectationisq; decreta litteræ Gemæ anno In-
carnationis domini M^o D^o XXXVIII quarto
Calend. Julii factæ publicataq; sunt. atq; hanc dila-
tionem eo propensius fecimus. q; pollicitus est nobis
uterq; Princeps Legatos suos Romam ad nos se mis-
surum. ut ea quæ ad perfectionem pacis reliqua essent
neq; Nicæa ob brevitatem temporis potuerant

omnia confici Roma commodius coram nobis ageretur et tractarentur. Et ob hanc rationem etiam a nobis ambo petierunt. ut hanc pacificationis procuratio Concilii celebrationi praeponeret. cuius Concilium pace facta multo deinde utilius et salutarius Christianae reip. futurum esset. Semper enim haec spes pacis nobis inuncta Principum nos voluntatibus assentiri hortata est. quam spem vehementer auxit post discessum a llicia nostrum ipsorum duorum Principum inter se benivola amicorum congressio. quae maxima nostra cum llicia intellecta a nobis confixi manit nos in bona spe. ut tandem aliquando nostras preces apud Deum exauditas. et vota pacis accepta esse crederemus. hanc igitur pacis conclusionem cum et expectaremus. et videremus. nec solum duobus antedictis Principibus. verum etiam chariss. mo in Christo filio nostro Ferdinando Regi Romanorum videtur. actionem Concilii Cuius pace facta suspici non oportere. cunctisque a nobis per litteras. suosque Oratores contenderent. ut alias rursus temporis prerogationes faceremus. praecipue autem instaret Serenissimus Caesar promississe se demonstras huius qui a catholica unitate dissentiant. se opera suam apud nos interpositura. ut aliqua concordia ratio iniretur. quod ante sua in Germania profectionem apte non posset fieri. Nos eadem semper spe pacis. et tantorum Principum voluntate adducti cum praesertim cerneremus. ne ad dictum quidem resolutionis festum aliquos alios Praelatos Vnicentia convenisse prerogationis nomen iam fugientes. quod tam saepe frustra fuerat repetitum. celebrationem generalem Concilii ad nostrum. et sedis Apostolicae beneplacitum

suspendere maluimus. itaqz fecimus et de suspensione
huiusmodi litteras ad singulos supradictorum Principu
x. die Junii M^o D^o xxxix^a dedimus. sicut ex illis
perspicue potest intelligi. Ea itaqz suspensione neces-
sario per nos facta. dum tempus illud magis idoneum a
nobis pacisqz aliqua conclusio expectat^r quae et digni-
tatem postea. frequentiaqz Concilio et Christianae rep.
presentiorem salutem erat allatura Hungaris Rege
mortuo Turca vocantibus Ferdinando Rege bellu
in eos mouente Belgis ad defectionem a Caesare ex par-
te quada^m incitatis. cui⁹ defectionis comprimenda cu
per Gallia amicissime. et cu Rege Christianissimo
concordissime magno benivolae inter eos voluntatis
iudicio. transiens in Belgas Ser. mus Caesar. et illuc
deinde in Germania profectus. conuentus Germaniae
Principu et Ciuitatu tractanda eius. quam dixerat
concordiae causa habere cepit. sed cu spe pacis iam
deficiente ille quoqz modus curanda in Conuentibus
tractandaqz concordiae. ad maiores potius discordias
concitandas aptus esse videretur. induci fuimus ad
pristinū Conciliū generalis remediū. idqz per legatos
nostros. S. R. Ecclesiae Cardinales ipsi Caesari obtuli-
mus. quod etiam postremo. et praecipue in Rati⁹ sponen.
Conuentu egimus. cu illic dilectus filius noster Gaspar
tituli sanctae Praxedis Cardinalis Contarenus. su-
ma doctrina et integritate Legatu nostru ageret
Nam cu id quod ne accideret ante veriti eramus
ex eius conuentus sententia peteretur a nobis. vt
ab Ecclesia diffenceretur. quosdam articulos toleran-
dos declararemus. quoad per aecumenicū Conciliū
illi exerterent^r. et deciderent^r. idqz nobis vt con-
cederemus neqz Christiana et Catholica veritas

neq; nostra et sedis Apostolica dignitas permetteret
 palam potius Concilium ut quamprimum fieret proponi
 mandavimus. Neq; vero in alia unquam sententia
 et voluntate fuimus quam ut primo quoq; tempore
 Concilium œcumenicum et generale congregaretur. Spe-
 xabamus enim ex eo et pacem populo Christiano et Chri-
 stianæ religionis integritatem posse recuperari verum
 tamen id cum bona gratia et voluntate Christianorum
 Principum habere volebamus. quam voluntatem dum
 expectabamus dum observamus tempus absconditum
 tempus beneplaciti tui o Deus aliquando tandem de-
 cernere compulsi sumus. omne esse tempus benepla-
 citum Deo. cum de rebus sanctis et ad Christiana pie-
 tatem pertinentibus consilia incuntur. Quapropter
 videntes maximo quidem animi nostri cum dolore
 rem Christianam quotidie in penis vivere Hungaria
 et Turcis oppressa. Germanis periclitantibus ceteris
 omnibus metu maximeq; afflictis. nullius iam Prin-
 cipis consensu expectare. sed tantum Dei omnipoten-
 tis voluntatem. et Christianæ Reip. utilitatem at-
 tendere constituimus. Itaq; cum Vincentia amplius
 non haberemus. cupere musq; cum universæ Christiano-
 rum salutis. tum Germanicæ nationis incommodis in-
 eligendo per nos novo Concilii habendi loco consulere
 aliquotq; locis propositis ipsam Tridentinam civitatem
 ab ipsis desiderari videremus. nos etsi in exteriori
 Italia commodius omnia tractari posse iudicabamus
 ad eorum tamen postulationes nostra voluntatem pa-
 trerna charitate defleximus. Itaq; Tridentinam civita-
 tem elegimus. qua in civitate œcumenicum Concilium
 ad proxime venturas Calen. Novemb. haberetur
 idoneum locum illud statuentes. quo ex Germania quide

alijsq; Germaniae finitimis nationibus facillime ex Gal-
lia, Hispania, ceterisq; Provinciis remotiorib; non
difficiliter Episcopi et Praelati convenire possent.
Dies autem Concilii ea a nobis spectata est, quae spatium
haberet in se et publicandi per Christianas nationes
nostri huius decreti, et facultatis omnibus Praelatis
ad veniendum habuenda, quominus autem annum tem-
pus praefiniremus mutando Concilii loco sicut quibus-
da' constitutionibus alias praescriptum est, ea res fuit in
causa quod longius exiret huius spem sananda aliqua in
parte Christianae reip. quae tot detrimentis et cala-
mitatibus affecta est nolimus. Et tamen videmus tem-
pora agnoscent difficultates, quid sperari possit ex con-
siliis nostris incertum esse intelligimus, sed quia scriptum est
revela domino viam tuam, et spera in eo, et ipse faciet
magis Dei clementiae et misericordiae confidere, quam
nostrae imbecillitati diffidere constituimus. Saepe eni
fit in bonis operibus incipiendis, ut quod humana con-
silia non valent, divina virtus efficiat, huius igitur ipsius
Dei omnipotentis, patris et filii et spiritus sancti, ac
beatorum eius Apostolorum Petri et Pauli auctoritate, qua
nos quoq; in terris fungimur fratri atq; subnixi, de ve-
nabili etiam fratre nostro S. R. E. Cardinali con-
silio, et assensu, sublata amotaq; suspensione, de qua su-
pra commemoratum est, quam per praesentes tollimus
et amovemus, sacrum aecumenicum et generale Concilium
in Civitate Tridentina, loco et commodo et libero
omnibusq; nationibus opportuno, ad Calendas proxi-
mas Novembres anni presentis ab incarnatione domini,
M^o D^o. XLii. incipiendum prosequendum, et eodem die
adjuvante ad ipsius gloriam atq; laudem, et Chri-
stiani totius populi salutem absolvendum perficiendumq;

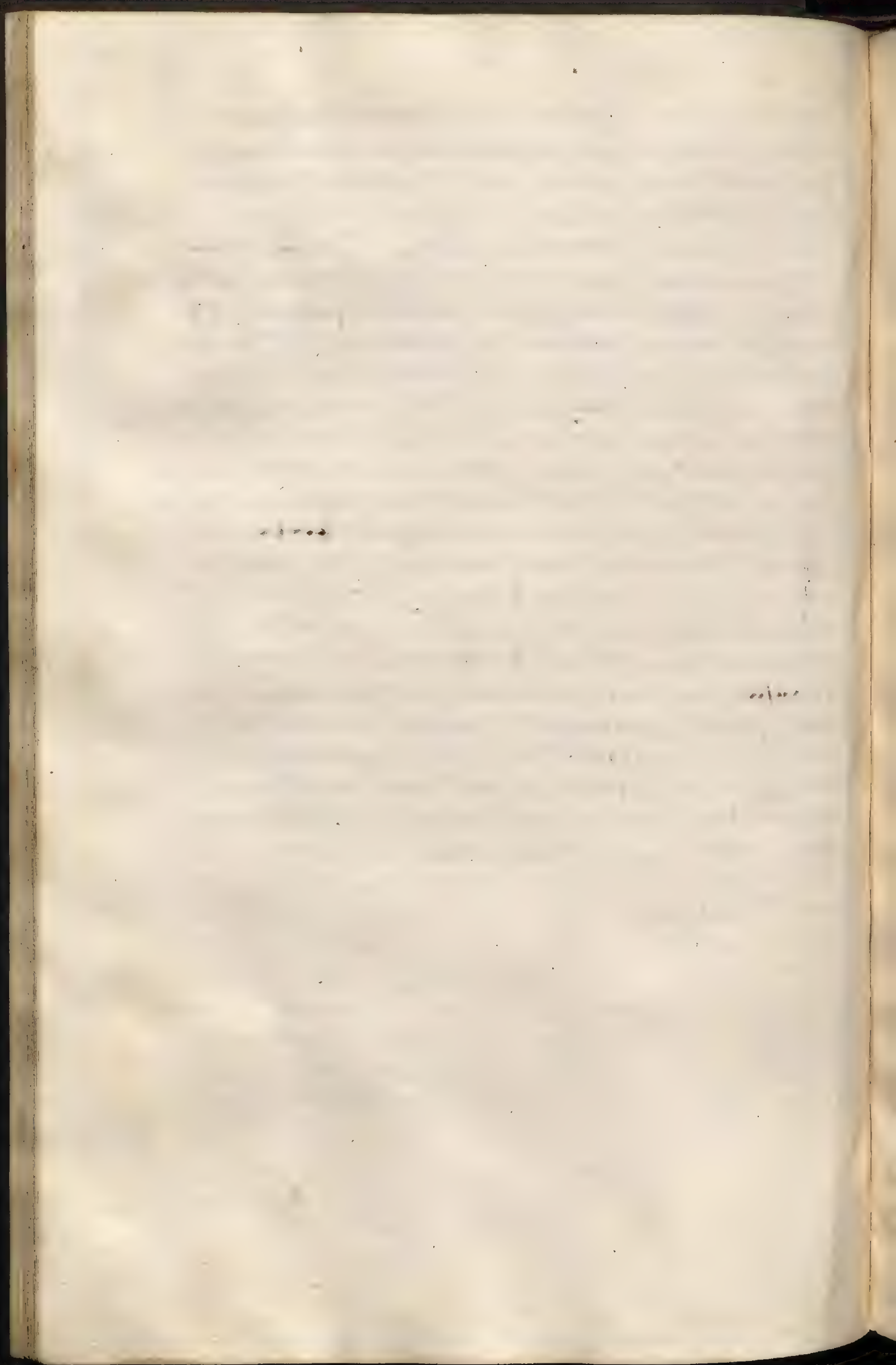
iudicimus, annuntiamus, convocamus, statuimus atq;
 decernimus, omnes omnibus ex locis tam ven. hys fra-
 tres nostros patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, et dile-
 ctos filios Abbates quam alios quoscunq; quibus Jure
 aut Privilegio in Conciliis generalibus residendi, et suas
 in eo docendi, permessa potestas est, requirere, hortantes,
 admonere, ac nihilo minus eis, in vi insinuandi, quod
 nobis et huic sanctae sedi praestiterunt, ac sanctae vir-
 tute obedientiae, aliisq; sub penis, jure aut consuetu-
 dine in celebrationibus Consistorum adversus nos acce-
 dentes, ferri et proponi solitis, Mandantes atq;que
 praecipientes, ut ipsimet Cuius forte iusto detineantur
 impedimento, de quo tamen fidem facere compellantur
 aut certe per suos legitimos Procures, et Nuncios
 sacro huic Concilio omnino adesse, et interesse debeant.
 supra autem dictos Imperatorem Regemq; Chri. mu-
 nitionem ceteros Reges Duces, Principes quorum pre-
 sentia si alias unquam, hoc quidem tempore maxime
 sanctissimae Christi fidei, et Christianorum omnium saluti
 futura est salutaris, rogantes, atq; obsecrantes, per
 viscera misericordiae Dei, et domini nostri Jesu Chri-
 cuius fidei veritas, et religio, et ritus et ex tra gra-
 viter ea oppugnatur, ut si saluam volunt Christiana
 esse remp. si se domino obstrictos, et obligatos pro ma-
 ximis illius erga se beneficiis intelligunt, ne dese-
 rant ipsius Dei causa et negotium ipsimet ad sacri
 Concilii celebrationem veniant, in quo ipsorum pietas,
 atq; virtus communi utilitati, salutiq; suae ac ceter-
 orum, et temporali et aeternae plurimum est profutura.
 Si aut id quod nollens, accedere ipsi non pote-
 runt, at saltem graves viros Legatos cum auctoritate
 mittant, qui persona Principis sui quisq; et cum pri-

dentia . et cum dignitate possint in Concilio referre
Imprimis vero ut id curent . quod ipsis facillimum
est . ut ex suis cuiusq; Regnis ac Provinciis Episcopi
et Praelati sine tergiversatione et mora ad Concilium
proficiscantur . Quod maxime quidem a Praelatis Prin-
cipibusq; Germaniae Deo ipsi . atq; nos impetrare
aequum est ut eorum precipue causa ipsisq; cupientibus
Concilium indictum sit . et in ea Civitate indictum . quae
ab eis est desiderata non grauentur ipsi sua cunctorum
praesentia id celebrare et ornare . quo melius atq; eo
modius . quae ad integritatem . et veritatem Christianae
religionis . quae ad bonorum morum reductionem . emen-
dationemq; malorum quae ad Christianorum inter se
Principum quam populorum pacem . unitatem . concordiam
amq; pertineant . et quae ad repellendos impetus Bar-
barorum et infidelium . quibus illi universa Christianita-
tem obnoscere moluntur . sunt necessaria Deo nostris
consultationibus praesente . et lumen sapientiae suae
ac veritatis mentibus nostris praesente . agi in dicto
saecro Oecumenico Concilio . et conspiciente omnium
charitate . consuli . tractari . confici . ad optatasq; exi-
tus deduci quamprimum et quam optime possint . Atq;
ut nostrae hae litterae . et quae in eis continentur ad no-
ticia cunctorum quorum oportet . perveniant . ne ne-
quis illarum ignorantiae excusatione . praetendat
eorum praesentium etiam non ad omnes eos . quibus nomi-
nati illae essent mittenda . tutus forsitan pa-
teat accessus . volumus et mandamus ut in Basi-
lica Vaticana Principis Apostolorum . et in Ecclesia La-
terana . cum ibi multitudo populi ad audienda ver-
bum divina congregari solita est . palam clara voce per
Curiam nostram cursores . aut Notarios aliquos pub.^{cos}

legantur. lecta qz in valuis dictarum Ecclesiarum.
 itemqz Cancellariarumqz Apostolicarum portis. et Campi
 flore solito loco affigantur. ubi ad lectionem et notitia
 cunctorum aliquandiu exposita pendeant. Cumqz inde
 amovebuntur. earum nihilominus exempla in eisdem
 locis remaneant affixa. Nos enim per lectionem publi-
 cationem affixionemqz huius omnes et quoscunqz qd
 antedictae nostrae litterae comprehendunt. post spatium
 duorum Mensium a die litterarum publicationis et affixi-
 onis. ita volumus obligatos esse atqz astrictos. ac si ipsi
 met illae coram lectae et intimatae essent. transumptis
 quidem earum quae manu publici Notarii scripta aut sub-
 scripta. et sigillo personae alicuius Ecclesiasticae in dignita-
 te constitutae munita fuerint. ut fides certa et in-
 dubitata habeatur. mandamus atqz decernimus.
 Nulli ergo liceat omnino hanc paginam nostrae iudici-
 onis annuntiationis. convocationis. statuti. decreti.
 mandati. precepti. et obsecrationis infringere. vel
 ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc
 attemptare praesumpserit. indignationem omnipo-
 tentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius
 noverit se incursurum. Datus Roma apud sanctum
 Petrum Anno incarnationis Dominicae M^o D^o XL ii
 xi. Calend. Junii Anno. Viii

Blessus

Hic : Dand.

Oratio Ottonis Thruuchsess Nuncii
 Lape' Pauli tercii ad Sigismundum
 primum Polonie regem habita Crac
 1542 xix Octobris

Sanctissimus dominus noster Paulus divina provi-
 dentia Papa III ablegavit me ad tua Alt. tem Ser. me atqz
 nimichissim Rex ut ei Ser. moqz eius filio salutem atqz
 Apostolica benedictione nomine sue S. tis dicerem et
 tuae Alt. has litteras realorem quod nunc ea qua de-
 beo reverentia facio et vestris Altibus omnem eam
 prosperitatem atqz incolumitatem quam S. tas sua
 propensa in vos prestantiqz voluntate vobis precatur
 ex animo opto. Deinde rogo Ser. me Rex ut lectis
 quas reddidi litteris mandata que habeo exponendi
 facultatem mihi concedas.

Cum S. D. N. commissa sibi a Deo Christianam imp.
 videret innumeris et perniciosis dissensionum pertur-
 bationum atqz schismatum vulnerebus saucia pro pa-
 trina solitudine ac pastoralis officio omnem curam
 et cogitationem in ingressu statim sui Pontificatus in
 id adhibuit ut omnes contentiones controuersias
 atqz discordias quae cum evidenti periculo et misera-
 da Christianae nostrae Reip. ca iactura minime exor-
 uerunt Dei optimi Max. auxilio funditus tolleret
 ac Christiano gregi cui ipse in terris rector est atqz
 pastor integritatem tandem restitueret.

Ad quod faciendum. cum sacro generali Concilio nullum op-
portunius remedium inveniret. statuit illud quamprimum
in illustri Pontificatus vestigio positus fuit. rebus om-
nibus aliis posthabitis congregare et ob eam causam sa-
pientius illud per omnia Christiani orbis Regna publicare
atque intimare fecit. quemadmodum tuae M^{te} constare
non dubito. sed non sine gravissima per animi sui anxie-
tate. a sanctissimo suo proposito. iniqua rerum et tempo-
rum mutata. in hunc usque diem fuit impeditus.

Nam dum pacem inter Principes veluti potissimum funda-
mentum Concilii. quiete ac libere celebrandi. plurimis
et indefessis animi et corporis laboribus. semel suae
aetati minime convenientibus constitutis accuratissimis
intercessit. illam praeter omnem opinionem non solum
obtinere non potuit. sed nonnullas ^{potius} pactantes atque exili-
ales controuersias oriri. et quod omnium maxime abo-
minandum occulta et impia consilia machinari vidit
quae et consilium. Quemadmodum hactenus. et retardare
et totam Christianam Rempub. non sine gravissima om-
nium culpa. subvertere possent.

Quam ob rem cum ad eum qui Christi vicarium in terris
agit omnis Christiana respicienda cura atque sanatio maxi-
me spectat. noluit unicum hoc atque opportunissimum gene-
ralis Concilii remedium. quo in eiusmodi malis maioris
nostri praedecessores sui vixi sanctissimi usi sunt. diutius
quam opus est differere. sed illud propter extremam ne-
cessitatem. pacem etiam non oblata sine longiore mora
celebrare. ea videlicet spe atque fiducia Deum optimum
Maxim in suo nomine congregatis affuturum. et quod
hactenus humanis consiliis confici nequiverit divina
sua virtute atque misericordia effecturum.

Quapropter sacro sancto generali oecumenico Con-
cilio in Civitate Tridentina ad Calendas Novembres
proxime futuras celebrandum in rebe publice et so-
lemniter indicit annuntiavit convocavit statuit
atque decrevit. Etque de causa me in Germania C qua
omniū maxime languet I ad Conventu Norimbergensē
misit. ut nunciissimū atque Ser. mo Rom. Regi R^o mis
et Ill. mis Electoribus Principibus tam Ecclesiasticis
quam secularibus ceterisque omnibus Sacri Romani
Imperii ordinibus et statibus locum tempusque Con-
cilio significarem. qui mente S. mi Dni nostri cognita
vnanimi laudabilique consensu se ipsos aliis negotiis
posthabitis venturos aut si iusto aliquo impedimento
prepedirentur legitimos saltem oratores suos mis-
suros receperunt

Quam indicationem etsi sua Sanctas ad Regiam tuam
Altem certo perferre non dubitaret pro singulari
tamen suo et perpetuo regali imperioque huiusmodi
particulariter per me tibi significari voluit. per vi-
scera misericordiae Dei et domini nri Iesu Christi
rogans et obsecrans ne Dei causa qui a Deo Rex
Potens et Princeps prudentissimus es constitutus de-
sistas sedissem ad Concilii celebrationem venias.
Respectissimū enī sua Sanctas habet Regiam tuā pūtia
pro sua mirifica rerū omnium cognitione atque sapientia
huiusmodi et pernecessario operi plurimū non orna-
menti atque auctoritatis modo sed et maxima vtili-
tatem allatura.
Si autem legitima aliqua causa impediaris graves
saltem virtute prudentiaque probatos viros tuos
Oratores qui communī omnium vtilitati salutiqz et aeternae

ac temporali in Christo Iesu domino nro consulere pos-
sint. cu authoritate et sufficienti mandato quam-
primu fieri potest Tridentu mittas. et id curas ut
Archiepiscopi. Episcopi. Abbates. et Praelati ex
toto Regno. et prouincijs. sublata omni excusatio-
ne et mora ad sacrosanctu Conciliu proficiscantur
quemadmodu tua M. tas ex bulla sua Sanctis quam hinc
legendam trado copiosius intelliget.

Rogo itaqz tuam M. tem. ut Sanctiss. mo domino nostro
in huius. quae uere paternae et amantex pietatis satisfaciat.
et in hac re ita se gerat quemadmodu summi huius nego-
tij magnitudo postulat. Quod cu tua M. tem pro pio suo
exga Christiana. temp. amara. et perpetua exga sancti
sedem Apostolicam et obseruantia fideliter factura
non dubitem. pluribus non agam.

Sed quod reliquu est Deu opt. Max. precabor. ut tua
filijqz tui Ser. mi Regia dignitatem. amplitudinem. atqz
splendorem. et optime ac populosissime tuae nationis
tranquillitatem. et vigorem tuere ac augere velit.

Responsum a Rege Nuncio Aplico

Q Vod San. mus Do. noster Conciliu reuocatum
tanto studio ab omnibus efflagitatu. a se uero
tolis iam prorogatu. tandem aliquando conuocari
certo decreuit. gratius id est. quam dici queat Sacra
M. Regia. Nichil eni aequi in uita sua atqz diem

illum videre concupuit. quo congregato Concilio
 ecumenico valde fluctuantes in fide animi multorum
 confirmarentur. errores prauitatis quibus imbuta
 sunt mentes hominum radicitus euellerentur. atq; ista opi-
 nionum tot dissidia tollerentur quae animorum quoq; tan-
 tum dissidium induxisse videntur. vix ut vnum fuerit
 post hominum memoria in vniuerso orbe Christiano pax
 tumultus excitatus vix vnum sit odium atq; inimicitias
 inter eos quos propter multa necessitudinis vincula
 esse coniunctissimos oportuit certatum

Quid enim nobis aliud attulit haec religionis innovatio?
 quos fructus alios eius videmus quam eos quos inter
 carnis opera. recenset quidam. inimicitias. contem-
 ptiones. emulationes. iras. rixas. dissensiones. sectas.
 inuidias homicidia. Huic debemus tantam Christiani
 sanguinis profusionem. dum se mutuis ipsi caedibus con-
 ficiunt quos fraternae charitatis. et Christianae pro-
 fessionis memores. vires suas integras ad commune
 incendium restringendum conferre oportebat. huic de-
 bemus quod cuius hostis olim nomen tantum audiebat
 Germania cum in viscera. nunc sua videt saeuientem.
 huic debemus clades. quas tulit innumeras populus
 Christianus quodq; nulli adhuc conatus contra Crucis
 hostes. satis nobis feliciter ceciderunt.

Deniq; quicquid per hos annos accepit detrimendi Resp.
 Christiana quotquot calamitates protulit quae et plu-
 res et maiores fuerunt. quam ut vlla satis oratione
 possint explicari. non alii ferre debemus acceptum.
 quam noua huic doctrinae. quae longe diuerso sensu
 quam a Christo dictum est. non pacem sed gladium se
 mittere gloriatur. Neq; vero malorum quicquam
 euenit. quod non multo ante quam accidisset euen-

in reu preuiderit Sacra M^{tas} Regia quæ pro ea prouidentia et reu^usi quem vel ætatis grandioris beneficio non mediocre est consequuta facile prospiciat. hanc religionis nouationem nouas Reip.^{ca} Christianæ calamitates allatura. Solet enim religionis mutationem Regnorum quoq; et Rerum publicarum consequi mutatio, cum non aliunde, quam ex religione conseruata Regna pendeant, qua eversa ipsa etiam Regna diu durare non possunt.

Quæ cum animo^{scilicet} voluaret Sacra M. Regia neq; aliud videret remedium, quo periclitanti Reip.^{ca} Christianæ succurri posset quam si Concilium æcumenicum conuocaretur. Pro virili sua contendit et elaborauit, ut et ediceretur per San. mu^m dominum nostrum, et posteaquæ adiectum semel fuit, haberi tandem aliquando inciperet. Testis est cuius rei Senatus Regni huius vniuersus, qui cum frequenter maioribus etiam in Comitibus de Concilio Sacra M^{tas} Regia tractauit. Testes sunt Sor. mi^{atq;} excellen. mi^{fratres}, et archissimis propinquitatis vinculis M^{his} Regiæ coniunctissimi Regia Romano^{rum} et Imperatoria M^{his}, quæ utranq; et litteris et nunciis sollicitauit Sacra M^{tas} Regia, ac diligenter adhortata est, ut auctoritatem suam interponerent, quo semota quauis cunctatione Concilium haberetur. Testis est locupletissimus ipse etiam San. mus Do^s noster, cui tanquam indubitato Christi vicario in terris M^{tas} Regia supplicauit, aliquot ea de re nunciis missis, ut memor officii sui pastoralis venientibus maioribus obuiaret, ac primo quoq; tempore Concilium æcumenicum congregaret, quod ita tantopere semper expetuit Sacra M^{tas} Regia, id certo deliberatum esse San. mo D. nostro vehementer letatur, neq; aliud

illi potuit accideret. Nuncius optatior modo ut pro-
 rogationis istarum finis aliquando fiat. et quod promit-
 titur Concilium haberi serio iam tandem incipiat. Nisi
 enim mature subuentum sit agere ac prope deposita resp.
 Christiana abesse vix poterit quin grandi aliquo ma-
 lectur infortunio. Firmiores enim indies radices agunt
 ista mala quae pacem et tranquillitatem Ecclesiae
 perturbant. ut ea tanto sit postea difficilior futurum
 extirpare quanto plus ei mora fuerit allata. Quae
 lues inter Germaniae fines modo antea se continebat
 ea serpit semper latius. Neque Civitates modo et oppida
 verum et Regna iam tota occupat. Anglia Scotia
 Danica Suecia ^{regna} omni iam ex parte labe ista sunt in-
 fecta. a qua ne ipsa quidem prorsus est immunis Hun-
 garia quae quoad priscam illam fidem atque religionem
 firmiter retinebat. hostilem vim atque impetum facili-
 ter satis propulsabat. Nunc haec et opinio et animo-
 rum tanta dissensio quorsum florens olim Regnum perdu-
 xerit. quis est qui sine lacrimis commemorare queat?

Circumscriptum est unde quaque Regnum hoc partim Chri-
 sti Crucis hostibus. partim his qui ex nobis quidem
 prodierunt sed non erant ex nobis. Nam si fuissent
 ex nobis permansissent vique nobiscum. In quo et ipso
 et si circumit Diabolus. tanquam leo rugiens querens
 quem deuoret. facit tamen Sanctitas et religio Sacrae Mis
 Regiae. facit cura illius et vigilantia ut irreli cadant
 conatus eorum qui sunt nostris hominibus virus afflare
 conantur. Sed et Ser. mus filius Mis eius. qui non cor-
 poris magis quam animi lineamentis religiosissimum paren-
 tem reffert. et sacra eius vestigia persequi semper nititur
 eo est animi robore. ea ne prae illa fide et religione

constantia omnia ut prius et facere et pati sit paratus
quam ut vel minimū a paterna religione deflectat. sibi
enim illa verba dicta putat. O Timothee depositum cu-
stodi. deuitans prophanas vocum nouitates. et oppositio-
nes falsi nominis scientiae quam quidam promittent cir-
ca fidem exciderunt. his itaqz duobus ad Regni
gubernacula sedentibus. et clamū quod amint recte le-
nentibus modo ut adsit grācia quoqz et misericordia
domini nostri Iesu Christi. fore spes est. ut et Cathedra
et fidei Apostolice ore laudata. Regnum hoc nunqua
deserat. verum in fide semper sit. et potestate sanctae
Sedis Ap^{ca} atqz ei petra perpetuo imitatur. aduersus
quam non preualituras portas inferi Christus pollicet
sed cui cunctū sit omni ex parte Regnum hoc partim his
qui prorsus a fide Christi sunt alieni. partim his qui
transferrē se passi sunt. ab eo qui eos vocauit in grācia
Christi in aliud Euangelium. tam esse necessariū putant
quam quod maxime Sacra M^{tas} Regia ut a San. mo
domino nostro Conciliū istud nulla mora interposita
congregaretur. quod ita decreuisse S. eius gaudet
quodqz tot sit laboratū prorogationibus. quandoque
dem nulla eius rei culpam penes Sanct. mo. nostrū
residere videt. in optima partem accipit. Ac factura
esset lubens quod postulat Sanc. tas eius ut ad Con-
ciliū hoc ipsa proficiscatur. si aut per affectū et
aetatem et valetudinem licuisset. aut hoc tamen
culoso tempore a Regno eam longius abesse fas esset.
Nunc cui ipsa venire non possit. mittet viros graues et
prudētes qui loco M^{tas} eius consilio intersint. atqz
" cu alijs " una consultatione habeant de his quae ad tranquillan-
dos motus istos in Repub. ca Christiana excitatas perhi-
nebunt. Quod superest Deū precatur ut is ad gloria

nominis sui sanctis. mas Sanctis. mi domini nostri cogitationes secundet. pacem et tranquillitatem Ecclesie sue restituat atqz ab ea genus omne periculorum clementer propulset.

Legatio à Rege Sigismundo primo ad
Sinodum Cleri Piotrcowien data Eras:
mo de Kretkow Castellano Brzestensi

24 Octobris 1542

SACRA M^{tas} Regia dominus noster clemens
Posteaqua intellexit hanc esse Sinodum hic in domi:
no congregata. me misit qui D. n^{os} v. de periculis quae
Regno nostro gravissima impendere vident^r. brevit^r admo:
uerem.

In eu locu redacta est respub.^{ca} Christiana hac nostra
praesertim ut nisi maturo consilio subuenitur illi fuerit
abesse non possit quin summum in discrimen perueniat. et mi:
cuncti sumus undiqz multis hostibus. qui cernicibus nostris
imminent. qui si quam fecerint in Regnu^m impressionem
tempori consiliu capi oportere. quemadmodu eoru
sit impetus propulsandus

Non ignorat Sacra. M^{tas} Regia. et diuino et humano
Iure ab omni onere et tributo D. n^{os} vestras esse mi:
nunes. sed eu ita obfirmato sit animo ordo equester ad
quem hac defendendi Regni cura proprie pertinet ut
nisi aliquid sit a Do. nibus vestris in hac synodo decretu

se aliquid deinceps collaturum in Regni propugnatione
negot

Postulata D. nibus vestris Sacra M^{tas} regia ut pro ea qua
fratribus suis quam patria sua debent charitate de
cedant hoc tempore nonnihil de iure suo atqz alacrita
tem sua in defendenda patria sua ostendant qua incita
tus ordo equester ad officium suum faciendum tanto citius
adducatur.

Praclarum quidem est libertatis nomen estqz ea omni ra
tione afferenda sed quemadmodum pecunia in loco negli
gere maximu interdum lucrum affert ita non alia res
libertatem diutius conservat quam si ea in loco negli
gatur. Et sicut veritas altercando amittitur ita liber
tas perit nonnunquam si quis mordicus ea tueri contingat.

Cum itaqz is hostis nisset cu quo non modo de libertate
verum etiam de vita deqz fortunis omnibus certamen no
bis est partem aliqua fortunaru impendere satius est
quam de vniuersis deqz vita ipsa in dubiu venire.

Quod si praeis illis temporibus patres sanctissimi De
sauros etiam Ecclesiarum in captiuorum redemptionem con
ferbant quanto aequius est partem aliqua fortunaru
in D. nes vestras impendere ut ne captui fiant ne ara
nostre prophanent ne aut diruantur templa et in
hostiu potestatem perueniant aut quod cum animi dolore
Buda factu accepimus quae Deo consecrata est sunt ea
demonibus inangurentur.

Quare si fratres vestros si fortunas vestras si vos
etiam ipsos saluos esse vultis si vero Deum colitis aut
cultum eius propagatu potius capitis quam minime
in aliquid ex libertate vestra subsidii decernite

quo provideri possit. ne quid Regnum detrimenti accipiat
ita futurum est. ut et libertatem vestram retineatis. et tru-
culentorum hominum iniurias. cura vobis fortunisque ve-
stris. tum ab amicis et foederis propellatis.

H Ac quoque de re. etsi scripsit R. mis. D. nibus vestris Sa-
cra M^{tas} Regia. per me significari nihilominus illis voluit
venisse Nuncium Apostolicum. et Concilium. quod ad Calendas
Novembris Tridenti habebitur promulgasse. atque una
postulare ut si ipsa non possit Sacra M^{tas} Regia. mittat
aliquem suo loco ad Concilium. De hoc itaque consultare
vult D. n^{os} vestras Sacra M^{tas} Regia. quem ex Regno
ad Concilium id mittendum esse censeant.

Ioannes Oczieski
Bonae regni Polonie

Sacratiss. m^{ae} Reginalis M^{lis} v. manu procedens
exosculor.

Q Vae sub his iudiciis. quibus cum equestri ordine maior
conversandi dabatur facultas. Tashicki Iudex in-
telligere potuit. Sacratiss. m^{ae} M^{lis} v. per me significa-
ta esse voluit.

D oces suos dominus Castellanus per Nuncios ubi litteris
agere non licet. ut unus sentiant. simulque sint ac se
cateruatim sequantur. Si qui ignari essent quid agi
debeat. quomodo cuius volis satisfieri monstrat quo-
rum consilio spiritusque utantur. modo audacter quod
illis suadebitur. aggredere non dubitent rem omnem

agi nihil se privati habere. cur odia Principum. cur labo-
res. cur impensas subeat Republica et maxime equis
ordinis inimica defensionem assumpsisse. Videt enim liberta-
tem opprimi. iustitia minui. et omnia praepostero ordine
agi. ardere iam vicinam Lithuaniam partem. occurren-
du huic malo ad nos serpenti. Non desse genti nostra fa-
cultates. non Jura quibus libertatem tueri possent.
modo non desit animus. Et si quid in his proximis
particularibus Conventibus contra se agi viderint
in eligendo Nuntiorum numero. habituros prompta
diffuendi Conventus rationem. quod scilicet Senatorum
ordinis loca vacent. facile demum conatus aduersari-
orum ludibris futuros. dum cognitum fuerit nihil volun-
tatem feliciter cessasse. ita illi contemptu. hi vero
auctoritatem assequuntur.

Iubet praeterea etiam Statuta de Spiritualibus executi-
oni demandari. quemadmodum de secularibus dignita-
tibus hactenus executum est. praesertim cum non ad alium
usum praeter luxum. vota mortuorum converteri videantur
parum vel nihil penitus prodesse Reip.^{ae} etiam si unus
omnia beneficia possideat. obesse vero plurimum.

Principes legati esse dicuntur Joannes Steze Bonstki. Sta-
ligeza Tristacki. Camieniecki senior. Bzicki vero
sub praetextu procurationis in utroque districtu. nihil
praetermisit. quod sui domini sententiae non optime
correspondeat. haec a Tashicki.

Ridicule profecto narravit quidam mihi ex Francisca-
nis Tarnominibus C quos Bernardinos vocamus. I
cum ex variis colloquiis. quae mutuo nocte quada apud

Thaschicki dormiens habebamus. facta fuisse domini
 Castellani mentio. narraretq; mihi longo ordine. quo pa-
 eto oppidu suu munitus ampliusq; efficeret. eorumq; Cano-
 bini intera Civitatis maxima includere vellet. quæsitus tan-
 dem a me. si mi elemosinis. ita ut in munitionibus.
 tanta ab eo fencerent liberalitatem. Neglexerat in-
 quit nos aliquantisper. sed nunc frequentius nobis eius
 nomine offertur. nec diu est cu coniugem eius misere-
 mus. summopere nos rogavit. per quandam Bobemal
 domus sue magistræ. ut eorum orationibus fratrem quam
 diligentius me commendaremus. nistare sibi magnos
 labores ex odio Regniæ et Archiepiscopi quod contra
 illu conceperunt. rogarent ut Dei auxilio posset poten-
 tiam illorum infringere et Remp. bono ordine stabilire.
 Quæsi tandem an orarent modo eis præscripto. addi-
 mus inquit. conditionem. si malo proposito Regniæ et
 Archiepiscopus id faceret. Diu boni quantumvis festini-
 tatem huius religiosissimi fratris. vel potius totius Tar-
 nonien Monasterio. qui nisi modu benignæ divinitati
 seu conditionem. ut ipsi ament imponerent. facile Deu
 ignorantia a recto et iusto discessurum putant. video
 profecto. modo illis aliquid cari prærogatur. Cui non
 abs re observant. dicunt. Indignissima quæq;
 a Deo exacturos. Et nisi Deus perfectissim. et cordiu
 scrutator esset. vereretur ne hi observant. iussissimos
 et piissimos quosvis actus contra Deo maximo suppli-
 cationibus suis inerte rent. Subiicio caput meum
 et fortunas meas pedibus. M. h. v. Sacralf. me
 Ex Czorkien die animarum. M. D. XL. ii.

Sigismundus primus Rex Polonie
Georgio Monacho Epō Varadien' regni
Vngarie' Thesaurario.

Rede in Christo pater. Quod scribit L^{tas} v. se falsa
apud nos in suspicionem adducta esse quasi non ea sit
qua vellemus fide. erga Ser. ma filia nostra est quidem
ita et rumore ad nos perlatu fuisse et prius quo
runda litteris nos accepisse quod alio more fuit animo
L^{tas} v. a Ser. ma filia nostra. neqz satis rationibus illius
faueret. Sed cum ipsa ad nos Ser. ma filia nostra nihil ea
de re scribit. nunqua his rumoribus fidem habuimus.
Nam cur veniret nobis in mentem. quā in se gratia et fa
vorem fuerit expectata L^{tas} v. Ser. mi olim domini Jo
annis Regis domini sui filii nostri char. mi. quæ ab illo
beneficia accepit. quam constanti etiam erga illu fide
fecit. usqz ad extrema vita illius tempora adduci
non potuimus. ut crederemus L^{tas} v. sui facta dissi
mitem. et tantora domini sui beneficioru oblita esse.
Simul et illud nobis succurrebat. quia est prudentia
L^{tas} v. facilem illa perspicere. cur viam ille sui ma
gnam reliquerit. infantem ex Ser. ma filia nostra
filii sui. q non satis officio suo functa videri possit
si suam illi ad mortem usqz fidem probasset. nisi ea
dem erga infantem illius uteretur. Quare hoc fili
de nobis certo persuadeat. rumoribus istis. aut prius
toru quo runda delationibus nunqua nos credere
voluisse. quin etiam num in ea opinione esse. qua fuit
constantia L^{tas} v. erga Ser. ma parentem. eadem
erga

erga infantem quoque filium et esse et futura semper
 ac ne Ser. ma quidem Coniungi illius filia nostra
 char. ma de futura. Cuius nostrae de se firmæ opinio-
 nis. vel hoc est argumentum certissimum quod ante etiam
 quam suas ad nos litteras dedisset L. tas v. misimus
 ad L. tem v. et Ser. ma filia nostrae rationes illi com-
 mendauimus quod certe nunquam fecissemus. si quid
 secus de illa suspicari in animum induxissemus. Quod
 obrem hanc ex animo suo opinionem eiciat: et hoc
 agat potius. quod per Nuntium ab illa nostrum postula-
 uimus. ut afflictis Ser. ma filia nostrae rationibus
 succurrat. omnique ratione ut extra periculum esset. et
 ad destinata loca sibi tuto peruenire possit provideat.
 Id si fecerit L. tas v. quemadmodum factura illa pro
 fide constantiaque sua non dubitamus. magna apud
 nos gratia merebitur gratumque et memorem illi animum
 per omnem occasionem prestare semper conabimur.
 Datus Cracouiae m. M. D. XL ii.

Sigismundus primus Rex Polonie
 Leamni Dantisco Epō Varmiensi

R. nde. Dolemus vicem L. his vestrae. quae tot et tan-
 tos corporis sui cruciatus perferet. sperabamus autem
 quod quidem ex animo optamus fore brevi melius
 Quod inde si donare per nos petat. facile id quidem
 a nobis impetretur. quoad inbecilla fuerit valitudine
 sed cum recte valuerit. tantum nobis de illius erga

nos obſervantia pollicemur non modo non poſtulatam
 illam a nobis rudem ſed ultro etiam ſuam nobis opera
 delatura ſi forte opus ea nos habere intellexerit et
 noſtra quæ ſit ætas videt. Etas v. neqz illud ignorat
 quam fragile ſit vas noſtrum quam ſæpe quam gravi
 morbo conquaſſetur qui et hoc ipſo tempore maiores
 quam credi poſſet corporis cruciatus tolleramus
 neqz tamen ideo aut non futurum nobis rectius ſpe
 ramus. Deo miſericordia ſua nobis imparciente
 aut vacationem dari cupimus. Jam ad eos prope
 annos pervenimus in quibus nihil eſt niſi labor et
 dolor nihil tamen remittimus de more noſtro eſdem
 quibus minida ætate muneribus fungimur non itine
 ribus non aut animi aut corporis ulli labori parcam
 ad quæ omnia peragere vires nobis divina ſuppe
 ditat gracia quæ et veſtra. Et. tem non deſtituit. mo
 do quod facit. procul dubio ſua in illa etidem ut nos
 ſpem et fiduciam firmam collocet. Craſ iii Decembris
 M. D. XL ii

Sigismundus primus Rex Polonie
 Episcopo Przemiſliensi

CUM veniſſent ad nos a Venerabili Eccleſia P.^{lis}
 Przemiſliensi v. Capitulo et a Sinodo Piotrkowia in domino congre
 gata. Vuncu graniter de P.^{te} veſtra queſti ſunt quod
 cum ruina Eccleſia minetur adduci non poſſet ut ad
 quod faciendum Eccleſia conſtitutionibus obligata eſt

aliquid in fabricandū eam impendat. quod subditos
 suos colonos presertim male tractet. quod lignorum
 non satis honesta exerceat mercatura. quod erga
 sacerdotes grauiore quoda' utatur correctionis ge-
 nere quam Episcopus deceat. quæ cum coram nobis et
 alia nonnulla quærentur. non esse nostri officii vi-
 debamus. his de rebus cognoscere. Sed quoda nobis
 petere visi sunt. cum patronus huius Ecclesiæ finius
 admonituros nos R. km v. recepimus. ut ne quid ab
 officio suo alienum admitteret. Quam ob rem hortamur
 illa ita se gerere velit in his quæ sunt officii sui
 ut nulli iusta de se querendi occasionem præbeat
 futurum est hoc et nobis gratum et R. km v. non minus
 utile quam honestum. Crac' Xi Decembres M^o D^o Xl ii

Sigismundus primus Rex Polonie
 Palatino Sandomiriensi. Lodolice. Bel:
 sensi et aliis

Mores. virtutis. fidei meritum erga nos Sanctis tua
 ut esse illis apud nos premia posita intelligeret. dedimus
 illi et contulimus. ita ut ex litteris. quas in Cancellaria
 nostra scribi iussimus. libere cognoscat Palatina.
 tu. quod nostrum beneficium quin gratum illi sit futurum
 non dubitamus. atq; vna facturam illa confidimus
 quod etiam ut faciat postulamus. et spem quæ de illa
 in posterum concepinus. nos nequaquam fallat. verum
 ita se gerat in hoc munere. ut non modo pæmere
 nos non possit. dati beneficii. verum etiam solidam
 inde voluptatem capiamus qd et digno et bene de
 nobis merenti dederimus. Crac' Xvii Decembres M^o
 D^o Xl ii.

Sigismundus primus Rex Polonie
Isabelle Regine Hungarie

Ser. ma Princeps filia nostra char. ma. Jam dies cer-
tus nuptius prefixus est Sexta Maii - nisi quod im-
pedimentum acciderit eiusmodi - quam ob rem in aliud
tempus necessario foret prorogandus - quod quidem in-
gratum quoddam et inuitabile esse oporteret. Ad has
itaqz Ser. mi filii nostri nuptias M. tem v. iuita-
mus - atqz ab ea petimus - ut eas presentia sua
honestare ne grauetur. Quod restat optamus M. tem
v. etc. Datus Cracoe xxii Nouembres M. D. xl. ii.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ioachimo Marchioni Brandeburgen
genero suo

I. Hinc Princeps. Non est clam ill. tem v. Ser. mi
dominu Sigismundu Augustu filiu nostru char. mu
ia inde ab annis aliquot. cu Ser. ma virgine El-
sabetta Ser. mi domini Ferdnandi Romanoru etc
Regis filia matrimoniu contraxisse. Nuptia vero
certis de causis - et his quidem grauibz proro-
ga- ta fuerunt. Nunc praestitutus est illis dies predi-
ctus Nonas Maii - quae ut fierent deliberatu prorsus
habemus. Quare Ill. tem v. petimus. pro ea affi-
mitate quae illi nobiscu intercedit - ut ad nuptia-
ru diem in hanc ciuitatem nostra Craconia

vna cu Illma Coniuge sua venire et eas sua et Con:
iugis sua Illma presentia honestare ne grauentur
Rem nobis valde grata factura et mutuis nostris
officiis compensanda. Crac. ultima Decembri 1542.

Sigismundus primus Rex Polonie
Coesari Thurcorum

Ami iam complures intercesserunt cu Ser.^{mo} filio
nostro Ser.^{mi} domini Rom. Regis filia collocata
est. et quonia utriusqz aetas nondum satis apta con:
iugio videbatur prorogata nuptia fuerant in pro:
ximū Mensem Maiū. Pro ea itaqz coniunctione
quæ nobis cu M.^{le} v. intercedit. quandoquidem
pridie Nonas Maiū nuptia celebrabuntur. petimus
a M.^{le} v. Coesara. ut eas presentia sua honestare di:
stet. Rem nobis gratissima factura. Cracoviae
Xix Decembri. M.^o D.^o xl. ii.

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto. Duci Prussie

Ill^{me} Princeps et domine nepos noster char.^{me}
Salutem. Litteras Ill.^{lis} v. legimus. quæ quonia de
liberatione indigent. rem ad Comitia Regni reueci:
mus. ubi habita cu Senatoribus Regni nostri con:
sultatione responsu Ill.^{le} v. scribi curabimus.
Quod Ill.^{tas} v. tam alacriter se venturū ad Ser.^{mi}
filii nostri nuptias coonestandas promittit. est nobis

pergratu. Jam itaqz certus illis dies constitutus est
Prædie Nonas Maii ad quem ut se parat quo nup-
tiis ita ut pollicetur interesse queat magnopere
postulamus. nam nisi grave impedimentum aliquod
exhiberet ad eum diem Nuptias futuras dubium
non est. Bene valeat Ill. tas v. Cracovia XX
iii Decembrii M. D. XLii.

Sigismundus primus Rex Polonie
Georgio Ioanni Alberto Ducibus
Brandeburgen'

I Illustris Princeps et domine affinis noster char.^{mi}
Quas Nuptias Ser. mi filii nostri ante sesqui an-
nu fieri oportebat. ex certis ex causis et his qui-
dem gravibus. ta Ser. mi Rom. Regis. quam no-
stra voluntate prorogata aliquandiu. et in proxi-
mo mensem reiecta sunt. Quam ob rem ab Ill. le
v. petimus. ut nostra causa facere ne grave tur.
quo prædie Nonas Maii qui dies Nuptiis constitutus
est in hanc Civitatem nostram Cracoviam ad illas
presentia sua honestandas se conferat. Erit hoc
mutue conjunctionis nostre. et nobis vehementer
gratu. Cupimus Ill. lem v. diu feliciterqz valere
Cracovia die XX ix Decembrii M. D. XLii. Re-
gni nostri anno XXX vi.

Sigismundus Rex Polonie ad Duces,
Mmisterburgen' ad Ep'm Wratiskanien'
ad Petrum Petrowicz

Illustres Principes domini affines nostri char. mi
Ami aliquot intercesserunt. cu Ser. mo filio nostro
Ser. mi domini Rom. Regis filia collocata est. et
quonia ceteris ex causis nuptia preterogata fuerunt
nunc convenit inter nos. et Ser. mu Do. Ro. Re.
gem ut Nuptia pridie Nonas Maii mensis pro-
ximi. nisi diuinitus aliquod impedimentum acciderit
celebrentur. quare ab illis v. petimus ut ad diem
nuptiarum prefinitum in Civitatem hanc nostram Cracoviam
venire. et eas presentia sua honestare ne grauentur
rem nobis valde grata facerent. et mutuis nostris
officiis compensanda quas bene valere. et felices esse
optamus. Cracoviae die Novembrii M^o D^o xl. ii.

Sigismundus primus Rex Polonie
Mariæ Regine Hungarie

¶ Et. ma Reddita sunt nobis Mis v. litterae ex
quibus cognovimus per illam non fuisse. quo minus
aut pax. aut inducia saltem cu Ser. mo Danorum
Rege fierent. Nobis vero plurimum dolet. quos labores
in pacificando subimus. eos irritos cecidisse
neqz tamen ideo spem omnem pacis conficienda
aut induciarum modo impetrandarum abieciimus

adhuc vires et rationes queremus. quibus profi-
ci nobis aliquid possit. nihil enim malumus. quam
lites istas disceptas. et odia mitigata. atq; in co-
muni loco. amoris et benevolentiae certamen suc-
cedat. Optamus M. Rem. v. bene valere. Cracoviae
Xvi Novembris M. D. XL ii.

Sigismundus primus Rex Polonie
Carolo Quinto imperatori

Sic me. Quanto interest Reip. et Christiana
ut pacati in ea sint Regum et Principum animi effi-
mixta nobiscum intelligit. M. Rem. v. sentire tamen
magis nos videmur. qui propter hac Regum inter
se Christianorum tanta dissidia. et plusquam Civi-
lia bella. non modico nunc in periculo versum.
quibus cum duobus tanquam propugnaculis muniti
tamen adhuc contra Crucis hostium impetu videba-
mur. ea pro dolor in eorum iam potestatem perve-
nerunt. ipsis inter se Christianis Principibus. quae
summa est hostium consolatio. nostra vero ingens per-
turbatio digladiantibus. et in sua ipsorum viscera
quam contra Barbaros ferre stringere volenti-
bus. Occupata cum Valachia. et Hungaria prope
universa subacta. quid nobis metuendum sit. M. Rem.
v. intelligit. quominus illi molestum fore confidimus
se hortari. monere. et orare. M. Rem. v. non inter-
mittimus. ut quam ad rem suapte voluntate pro-
pensa est. pacis et concordiae inter Christianos

Reges et Principes concilianda cura suscipiat.
 Quam quidem etsi inter omnes confecta cupimus
 inter eos tamen precipue qui nobis finitimi cum sint
 fieri vix potest. ut aliquid mali propter viciniam malis
 ditionibus nostris non eveniat. quorum nos quieti. et
 tranquillitati pro eo ut debemus consulere cupimus
 a M.^{te} v. petimus. quandoquidem inter Ser.^m mo.
 domini Christianum Danicæ Regem qui terris nostris
 Prussiae vicinus est. et inter Ill.^m domini Palatinum
 Rheni. ac subditos M.^{tes} v. Burgundiones. nonni-
 hil simultatis intercedit quæ periculum est. ne in a-
 pectum quandoq; bellum erumpat. non sine magno
 cum totius Christianæ Reip.^{ca} tum finitimarum Pro-
 vinciarum. inter quas sunt terræ nostræ Prussiae
 malo ut auctoritatem suam. qua inter Christianos
 omnes Reges una valet plurimum interponere di-
 gnetur. quò pax inter eos concilietur. a qua neq;
 Ser.^m mo. dominus Christianus Rex. neq; Ser.^{ma}
 domina Maria Regina abhorere cognovimus
 cum pacis inter utraq; M.^{tem} conficienda inter-
 pretes anno superiori fuisset. Quo tempore si
 presens in istis terris adfuisset M.^{tas} v. sopita pro-
 fus illius auctoritate omnes discordiae fuissent
 sed facere adhuc potest. quod fuerat in neglectum.
 Nam quod vehementer optamus. adventum in
 istas terras M.^{tes} v. Deo pias illius cogitationes
 fortunante. pacem. quietem. et tranquillitatem
 Christianis omnibus. hostibus vero Christiani no-
 minis perniciem et exitium allaturam speramus.
 Quæ nostra nos spes et expectatio ne fallat.
 iterum atq; iterum a M.^{te} v. petimus. quandoquidem
 cupidus est pacis Ser.^m mus Rex Christianus

ut opera sua quo eam aequis conditionibus conse-
qui possit. interponat. et nos sibi M^{tas} v. plurimum
deinceps. et suorum inferioris Germaniae populorum
commodis prospexerit. quos inopia rei frumentariae
laborare oportet. nisi liberam nostri habeant navi-
gandi. et res eo necessarias devehendi potestatem.

De Ill^{re} quoque domino Alberto in Prussia Duce Ne-
pole nostro char. mo. scribere nos M^{tas} v. saepe me-
minimus. ut inductum vellet et antiquatum proferri-
plionis Decretum. a iudicibus Camera M^{tas} v. vestrae
Imperialis. latum. quorum nulla est in eum Iurisdictio. cum
nobis sit Regnumque nostrum Iure feudi subiectus. Sed qui
factum sit nescimus. ut prerogationibus laboratum hac-
tenus fuerit. causaque in hunc usque diem extracta non-
dum sit optatum exitum consecuta. ita ut periculum sit. ni-
si auctoritatem suam interponat M^{tas} v. et abro-
gare Decretum iubeat a non suis iudicibus pronunti-
atum. ne sopiti dudum ignes aliquando suscitentur. et
cuiusmodi conflatur incendium. quod extinguere postea faci-
le non possit. Si autem nobis aut maioribus nostris in
Crucis hostes vires Regni huius nostri convertere per eos
licuisset. qui nomen religionis praetendentes. religionem
Christiana impugnabant. et quo minus ea propagari lon-
gius. et paganorum ferocitas reprimi posset. impedimento
fuerunt minus hoc tempore laboraret Respub. Chri-
stiana. neque nos in tantum discrimen vocarem. Quare
providere velit M^{tas} v. prudentia sua. ne quae vix du-
sedata sunt mala. ea magno cum incommodo Reip. ex
Christiana recrudescant. quod cavere vix poterit. nisi
Decretum hoc abrogetur. Quam ad rem ut auctorita-
tem suam adiciat. ac Nepoti nostro qui et a vestra M^{tas}

alienus non est. fauorem suum impareciat. magnopere ro-
gamus. cui illud sibi deuotissimo. reddiderit deuotione
tum nos officio hoc suo sibi in perpetuum obstrinxerit. ut
ad consilium inter nos amicitia. permagnus hic cu-
mulus accedat. De repub.^{ca} vero Christiana preclare
M. tas v. merebitur. cui quod futurum speramus non
modo exorta bella iam et dissidia prudentia sua
atqz auctoritate sedauit. sed ne in posterum etiam ex-
curre possint. causas eorum omnes praeciderit. et ra-
dicitus extirpauerit. Quo vno nullus offerre poterit
sacrificium Deo gratius. qui nihil. a quo nobis. atqz pa-
cem et dilectionem commendauit. Et hunc itaqz pro-
pitium sibi reddet. ac pijs suis conatibus fauentem. et
nomen suum ad perpetuam laudem et gloria immortalita-
ti consecrabit. Datum in Viciariis XX die Decembris
M^o D^o XL ii

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum Regi

Mittit hunc iterum Aulicum suum ad Imperatoria M^{tem}
Ser. ma domina Bona Regina. Coniunx nostra char.^{ma}
Petimus a M. te v. ut auctoritatem suam interponat
quo quae mandata illi sunt ea fauore illius accedente
faciliter exequi. et cui optato responso ad Ser. ma
domina sua. Coniungem nostrae char. mat. redire possit
Quod cuxerit ope atqz opera M. tis v. perfectum ma-
gno nos ab illa beneficio affectos esse interpretabimur
deqz referenda gratia. solliciti semper sumus futuri.

Scriptissimus preterea ad fraternali M^{te} atqz ab ea peti-
mus quandoquidem neqz Ser. mus dominus Dania
Rex Christianus neqz Ser. ma domina Maria Hungaria
Regina a quietis consiliis abhorere videntur ut si qua
inter Regem et Burgundiones dissidia nata sunt ca-
dizimur ac a quibus conditionibus cum his qui Regi esse
dicuntur infesti pacem conficere velit ut quibus
hactenus armis in sua ipsorum viscera Christiani sa-
muerunt ea in communem Christiani nominis bo-
stem tandem aliquando conuertant qua cura cum
nulla possit esse Imperatoria M^{te} dignior etiam atqz
etiam rogamus M^{te} v. ut suas preces nostris in-
gere velit quo citius quod petimus a fraternali M^{te}
impetrare possimus. Quod v. M^{te} tanto minus
gravate factura confidimus quanto magis illius
quoqz interesse videmus ut sincerissimo facto quod
cuius commune incendium quo flagrare cepit orbis
Christianus communibus viribus restringatur.

Scriptissimus ad eandem et de illi domino Alberto in
Prussia Duce Nepote nostro char. mo. quandoquidem
Dux a iudicio Camere Imperialis contra illu-
latu multas aliquando turbas potest excitare ut
inductu id velit et antiquatu ut non modo mita-
iam bellorum dissidia verum et semina eorum radicibus
evulsa videantur. Nobis acta iam est etas ita ut Dei
benignitate freti nihil nobis de rebus nostris Prussia
exhibere in negotio speremus. Sed Reip. ea primu
Christianae deinde et Ser. mi filii nostri quieti et
tranquillitati prospectu cupimus qui eundem fil-
lius M^{te} v. debet non minus quam nos illi M^{te} v.
in longitudinem prospicere ut quas litteras a
nobis per manus sibi traditas acceperit eas in
pace

in pace et tranquillitate non modo ipse verum etiam
quod speramus et optamus communes utriusque nostrorum
nepotes possidere queant. quod M. lem v. pro sua erga
communes liberos nostros paterna affectione diligen-
ter esse facturum minime dubitamus ac vicissim stu-
diam illi nostrum in omnibus his deferimus quae multa
opera nostra confici posse putauerit. nullum hominis ami-
cissimi et beneuolentis vicini officium pretermitturi atque
omni summa cura facturum. quae ad augenda et ampli-
canda constituta pridem inter nos necessitudinem
pertinebunt. Dat. ex Vichano XX° Decembri
M. D. XL ii.

Sigismundus primus Rex Polonie
Carolo Quinto Caesari

R. A per Nuncium et per litteras agere nos cum M. lea
meminimus atque ab ea petere ut vel eorum periculo-
rum recordatione quae a potentiss. mo Christiani no-
minis hoste. scilicet Christianae videntur impendere
aut pacem conciliare aut saltem inducias amorum
aliquot prorogare conaretur. inter Ser. mus. Mariae Re-
gem et statum Burgundiae. Sed qui factum sit. ut nihil
hac in re. M. h. v. auctoritate transactum sit non satis
exploratum habemus.

Ex his quae scribit ad nos tal. Ser. ma. domina Maria
Hungariae Regina quam Ser. mus. dominus Christianus
Mariae Rex colligere videmus. utraque partem nequa
pace admodum multo vero minus ab Induciis faciendis

abhorreere. Quo magis miramur cur utriusq; animus
inclinari ad concordiam videatur in hunc vsq; diem
confici ea non potuisse. Ita enim scribit ad nos Ser. mus
Daniae Rex quos Bremae Legatos habuit. eos primum pa-
cis mentionem misisse et cur abhorreerent ab ea
qui erant ab altera parte quod fuit proximum de
prorogandis aliquot in annos Induciis agere cepisse
quae cum non nisi annuae oblatae fuissent. rebus in se-
clis ad se rediisse. ita ut pax cum scilicet minime vi-
deatur. quo minus aut pax perpetua aut saltem Ju-
ducia fierent longiores. Et si autem nostra et ho-
minum nostrorum commoda aguntur quorum plurimum
interest ut pax inter dissidentes composita libera sit
navigatio. tamen quod nos in hanc pacificationem in-
terposuimus non tam privata nostra aut nostrorum utili-
tas quam profusus Reip. et Christianae nos mouit ne-
cessitas. quae periculum est. ne plus opinione omnium de-
trimenti accipiat. nisi bellorum ista incendia restricta fu-
erint.

Quare a M. v. maiorem in modum petimus ut au-
lhoritate sua apud suos perficiat. quo aut certis condi-
tionibus pacem amplectantur perpetua. aut saltem an-
norum aliquot Inducias cum Ser. mo Danorum Rege
paciscantur. Nos ut in eam ipsam voluntatem Ser.
Daniae Regem adducamus. missis etiam ea de re Ora-
toribus ad eum nostris summo studio contendemus.
Quod si diligenter ad eam curam incubuerit. M. tas vestra
spes est in Deo non irritos conatus nostros esse casuros.
qui si consilia nostra. quod speramus. et optamus fortuna-
verit. et ad M. tem v. ingens gloria. et cum privatim ad
Regnum nostrum. tum pub. ad vniuersum orbem Christianum
non mediocri ex eo utilitas redundabit. Cupimus M. tem v.
dum incolumem et felicem valere. Crag. xxi Decemb. 1657.
M. D. XLII.

Sigismundus primus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum Regi

Et a Ser. ma domina Maria Hungaria Regina et
a Ser. mo domino Christiano Danie Rege unas iam
atqz alteras accepimus litteras. ex quibus coniectura
facere licuit. utriusqz animu a quietis consiliis non
abhorreere. uterqz enim per se suosue scilicet negat.
quominus aut pax perpetua coniret. aut saltem anno.
rualiquot Induciae pactae fuerint. hoc modo queritur
Ser. mus Danoru Rex cu et de pace perpetua et de lon.
gioribus induciis Brema sui agerent. pacem eis illico
negata. Inducias vero non nisi annuas concessas esse
quibus non acceptis. eos inchoatis rebus domu esse
reversos. Qui sit status horu temporu videt M. tas
v. nisi in eam cura omnes incubuerimus. ut a fera
cede et sanguine abstinamus. et integros nos potius
contra Crucis hostem seruemus. fieri non potest. ut tan.
ta illius potentia resisti queat. Quare non tam certe
priuata quorunda nostroru commoda. quae cu libera non
sit navigatio impediri videntur. nos mouent ut diffi.
dus istud. quod est inter Ser. mu Danie Regem. et
Burgundiae statu. sublatur velimus. quam ut omne Ci.
uile bellu extinctu proorsus euperemus. quo facilius
quae Reip. eae Christianae magna independent pericula
propelli possent. et propulsari. Quare qua de re ad
Imperatoria quoqz M. le scripsimus. a vestra M. le
iteru atqz iteru maiorem in modu petimus. ut

quantum potest contendat et elaboret. quo aut optata pax
conficiatur. aut longiores saltem fiant induciae. Quod
si M. tas v. suorum animos ad concordiam inclinauerit. nos
quoque nihil intentatum relinquemus quod in eandem volunta-
tem Ser. m. Danorum Regem adducamus. quae res non
ad privata magis quorundam nostrorum hominum. quam ad
pub. ea orbis Christiani commoda iuncta pertinebit.
Crac. xx Decemb. M. D. xl ii

Sigismundus primus Rex Polonie
Christiano Regi Danie

R. Additae sunt nobis tuae litterae M. tas v. quibus abun-
de docet. per se minime scilicet quo minus aut pax per-
petua. aut amorem saltem aliquot Inducia inter illa
et Burgundiones conficerentur. Quo quidem nomine
M. li v. plurimum gratulamur. quod pro Christiani Regis
officio facit omnia. ne se Civili bello implicet. Civilia
enim nobis sunt. et plusquam Civilia bella. quae inter
Christianos geruntur. Misimus et ad Imperatoria
et ad Romanorum Regia M. tas v. Nuntium nostrum cum literis
atque ab illis magnopere postulavimus ut se in pacifica-
tionem hanc interponerent. a qua M. tas v. non proxi-
sus abhorere videtur. quid ab illis nobis responsi fue-
rit allatum. faciemus M. tem v. certiorum. a qua ma-
iorem in modum petimus. ut quam in litteris suis
ad nos voluntatem declarat. a concordia iuncta
non aliena. in ea praestet. ac si proposita illi fuerint
tollelabiles conditiones. sine perpetuae. pacis sine lon-
giorem induciarum. eas ne repudiet. Jam ad ea prope

peruenimus aetatem. in qua labor esse dicitur et dolor
 et belli et pacis artes non defuisse nobis videntur.
 est quod Deo agamus gratias. qui multas nobis. et
 eas insignes de hostibus ^{nostris} victorias concessit. sed lon-
 go usu didicimus. nihil esse pace dulcius neque cura
 victoria ullam comparari posse. Quare pro nostra in
 M. Wm v. benivolentia suademus illi et hortamur.
 ut certam pacem amplectatur. potius quam incerta
 victoria. Neque existimet M. tas v. eo solum nomine
 nos ad quietam illam ^{hac ratione} consilia adhortari. quod nostrorum
 hominum rationibus prospectu vellemus. Est quidem
 ita quod pro officio nostro commoda eorum propagata
 potius vellemus quam impedita. neque Dantiscanorum modo
 verum et totius ordinis prope equestreis Regni nostri
 plurimum interest. libera ut sit navigatio. quo com-
 modius frumenta quisque sua diuendere possit. Cupimus
 itaque reuera et istorum commoditati consulere. sed
 non hac tamen maxime de causa. a M. v. vestra
 ut quietis consiliis uti malit. postulamus. sed quod
 illius quoque multum interesse persuasum habemus
 ut in tranquillitate potius regnet quam bellicis
 curis animus illius distrahatur. in quod caput est
 is nunc Reipub. ex Christiana status est. ut si a
 Ciuilibus istis bellis discessu non fuerit potens. mo-
 Crucis hosti resisti non possit. et ingens sit ab eo
 periculum perextinguendum. Sed pluribus agere cum
 M. v. volumus. ne de illius egregia erga pa-
 cem voluntate. quam nobis litteris suis testata
 fecit. dubitare nonnihil videamur. Crac. XXI.
 Decembris. M. D. XLII.

Sigismundus primus Rex Polonie
Carolo Quinto Coesari

Ser. mi et excellentissime Princeps et domine fra-
ter et consanguine noster char. mi ac honoran.
Cum ante annos aliquot contractu esset matrimoni-
um inter Ser. mi dominum Sigismundum Augustum fi-
lium nostrum char. mi et Ser. ma Virginiam Elisabetham
Ser. mi domini Rom. Regis filiam ac cretus dies
nuptiis constitutus fuisset, quoniam erant causae legitime
quam ob rem nuptias prorogari oporteret, et Ser. mi
domini Rom. Regis, et nostra voluntate factis pro-
rogationibus aliquot, ita tandem utriusque nostrum delibe-
ratum est, ut ne vlla longior fieret prorogatio, sed nisi
diuinitus aliquod impedimentum accideret, cui obsta-
re non posset, nuptiae pridie Nonas Maii Mensis pro-
ximi celebrarentur. Cum autem Ser. mi filii nostri
sponsa, ex fratris Neptis sit M. his v, ab illa petimus
ut quod mutua nostra, et ea quidem archissima neces-
sitas flagitare ab ea videtur, non modo Ser. mi
filii nostri, verum etiam Neptis suae nuptias, presentia
sua honestare dignetur, qua quidem re tam nobis
gratu fecerit, quam quod gratissimum. Neque enim
optatius aliquid evenire nobis aliquid potest, quam
si quemadmodum olim cum Ser. mo Excellentissimoque
Maximiliano Imperatore anno M. his v, congressi
sumus, ita nunc quoque cum M. his v, convenire, et
eius suavissimo conspectu frui nobis liceret. Cuius

Cui rei cum nunc occasio ultro se offerat. ut ea ne ve-
lit pretermittere. etiam atqz etiam maiorem in modum
petimus.

Quod superest. nos fraternae benevolentiae M. h. s. v.
commendamus. atqz ut quam diutius morum et ex
animi sententia cadant. illi omnia ex animo prece-
mure. Datus Cracoviae penultima Die Mensis Decem-
bris M. D. xl. ii.

Sigismundus Augustus Rex Polonie
Marie Regine Hungarie

Et 2. ma. quod a nobis huius litteris M. h. s. v. postu-
lauit ut operam nostram apud Ser. mu. dominum pa-
rentem nostrum interponeremus. quo pax inter Ser. mu.
Principem dominum Fridericum Palatinum Rheni con-
ciliari posset. id fecimus in gratia M. h. s. v. libenti
atqz alacri animo. Misit ea de re Nuntius suus
Ser. mus dominus parens noster ad Regem Daniam
allexum hunc ad M. h. s. v. a qua vicissim petimus
ut quae ille Ser. mi. domini Parentis nostri verbis
postulaverit. in eis se benignus prebeat. et aut qui-
eta consilia amplectatur. aut saltem efficiat. ut
sine nostrorum hominum incommodo qui nulla huic
dissensionis causa dederunt. suas inter se Principes
inimicitias exerceant. Factura rem mutua nostra
coniunctione digna. et quae non ad nostrorum magis
quam ad M. h. s. vestre populorum commoda augenda
pertinebit. Datus Cracoviae xi. Januarii M. D. xl. iii.

Legatio ad Christianum regem Danie
à Sigismundo primo Rege Polonie data
Achacio Czeme Castellano Capani decia
Iannarii 1543

Sacra M^{tas} Regia Polonie dominus meus dilectis-
sime M^{tem} v. plurima salute impartit. lata illi
omnia et secunda. haud aliter atqz sibi ipsi ex ani-
mo precatur. Mandare mihi preterea quada di-
gnata est. quae M^{te} v. verbis eius exponerem. quae
ut maiore fide eloqui possim. has illius litteras M^{te}
vestre offero.

Non ignorat M^{tas} v. iam inde ab aliquot annis con-
tractu matrimonii. inter Ser.^m domini Sigis-
mdu Augustu Regem Polonie. et Ser.^{ma} Elisabetha
virginem Ser.^{mi} domini Ferdinandi Rom.^{Regis}
filia. neqz ad illud absolvendu preter nuptiaru
celebritatem quidqua deesse. Quas quidem nup-
tias. cum ante sexqui annu fieri oportuerit gravibz
de causis tam Ser.^{mi} Regis mei quae Regia Rom.
M^{lis} consensu et voluntate. in proximo sequentem
Maiu Mesem reiectae fuerunt. atqz ita inter
M^{lis} eoru convenit. ut ne longior fieret alia
deniceps prorogatio. nisi diuinitus impedimentu
aliquod accideret. Sed ad sexulu Xonas Maii nu-
ptiae Craconiae fierent. has itaqz ut presentia sua
M^{tas} v. honestare. et ad constituta diem Craco-
nia venire ne gravetur. M^{tas} domini mei pro
ea coniunctione. quae illi cum M^{te} v. intercedit

maiores in modum petit. atqz hac quidem una est Legationis meae pars.

Quod altera attinet. Memoria tenet. Ser. mus Prin: ceps et dominus meus ante biennium plus minusve diligentem per litteras cum M^{te} eius Ill. mu^o dominus Albertus Prussiae Ducem vestre M^{lis} generis illius autem sororis filius. atqz ab ea magno studio postulare. ut se in pacificationem interponeret. inter M^{tem} v. et Fredericum Rheni Palatinum. quod quidem M^{tas} domini mei minime gravatum fecit neqz sumptibus ullis aut laboribus pepercit. dum hac in re gratificari M^{te} v. possit. Neqz litteras modo ea de re dedit. ad Imperatoriam et Regiam Rom. M^{tes}. sed etiam Vinctum suum misit. qui ita dimissus est ut spem non dubiam pacificationis afferret. qd utraqz M^{tas} omnia se facturum receperat. ut autem aquis conditionibus. certa pax conficeretur. aut in annos aliquot. id quod secundo loco M^{tas} v. postulare visa est. Indultum fieret prorogatio. qua ex spe sibi data. cum non mediocrem consolationem accepisset. Ser. mus dominus meus. ecce a Ser. ma Regina Maria litterae venerunt. quibus pacis non confectae. suae non prorogatae Indultum culpa omnis in M^{tem} v. coniiciebatur. atqz futurum una denunciabatur. ut hominibus Ser. mi domini mei libera navigatio. in partes inferioris Germaniae interdicerebatur. hac rei novitate perculsus Ser. mus dominus meus ad v. M^{tem} scripsit quae accepisset a Ser. ma Regina Maria. cum illa communicavit. atqz una ex abundantia amoris sui erga M^{tem} v. cohortatus est diligenter M^{tem} v. ut quam ultro postulare ipsa visa est pacem. ea ample:

et rebus aut saltem ad Indultu^m prerogatione
consentiret.

Tum vero perhumaniter scriptas a M^{te} v. litteras
vnas atq; et aliter accepit quibus lectis omni
tam culpa non confecta pacis neq; prerogatu^m
indultu^m liberauit. At cum in eadem qua prius
sententia M^{tem} v. perstare videret neq; a quic-
vis consiliis abhorere me misit ad M^{tem} v. ut in
hac ea sententia confirmarem ac quam ad rem
sua sponte se propensa esse ostendit ad pacis studiu^m
cohortare et Ser. mi Do. mei hominu^mq; cuius plu-
rimu^m interest ut inter M^{tem} v. et Burgundione^s
pax concilietur. In quam rem ut incumbat Re-
gi fore totius et presertim terraru^m Prussia ordi-
nes omnes quotidianis precibus flagitant. Quod nisi
libera sint inter Ser. mi domini mei et vestra M^{tes}
ac inferioris Germaniae commercia futurum sit ut
cuius alia nonnulla quoru^m ingens in Regno Ser.
Domini mei copia est. in frumenta sua non per-
inde commode aliu^m in locu^m deportare et vendere eis
liceat. Qua ex re non minus ad vestra quam
Ser. mi domini mei M^{tes} homines incommodu^m
sit redundaturu^m.

Quod horu^m itaq; clamoribus adductus est Ser. mi
Do. meus ut hanc de pace concilianda cogitatio-
nem susceperet et magis etiam ut in id studiu^m di-
ligentius impenderet ea re M^{tes} eius incitata
est quod ea nunc videt toti Reip. et Christiana
pericula impendere ut nisi sanis in viscera sua
Christiani Reges et Principes deserunt ac ma-
ius potius de propulsandis discriminibus istis
deliberationem susceperint sublati^s mutui^s diffidii^s

manus aliquod sit incommodum pertimescendum, quam cui
facile postea medicina fieri possit.
Quare etiam atque etiam hortatur M. Lem. v. ac orat Ser.^{ms}
dominus meus, ut vel horum periculorum contempla-
tione, quæ ex dissidiis his toti Reip.^{re} Christianæ
imminent gravissima, quod se factura litteris osten-
dit, re ipsa præstet, ac tollerabili aliqua conditione
cum adversariis suis transigat, pacemque si fieri possit
cum illis perpetuam inerat, quod si id cum dignitate M. his
vestra effici non possit, saltem ut in aliquot annos in-
ducias suscipiat, quo interiecto tempore de perpe-
tua pace concilianda tractari queat. Quam ad
rem cum inclinare animum M. his v. intelligat Ser.^{ms}
Princeps meus etiam alteram partem orationis suæ in
eandem voluntatem impellere conabitur, atque omnia
faciet, quo aut pax, et ea quidem perpetua confici
aut saltem Induciarum annos in aliquot prorogari
queant.

Si vero (quod omen Deus observat) parum succes-
serit, conatus hic Ser.^{ms} domini mei, rogat M. Lem.
vestra nihilominus, ut memor perpetuæ amicitiae
quam quocumque potuit officiorum genere M. his vestra
M. his domini mei declarare semper studuit, faciat
in illius gratia, ut hominibus M. his eius more con-
suetis, quas in terras visum fuerit navigandi, mercisque
suis deportandi potestatem permittat. Neque enim vni
Civitatis Regiæ Gedanensis, verum magna ex parte Re-
gi totius Poloniae interest, libera ut sit in portus
inferioris Germaniae navigatio, quæ si impedita fu-
erit, quandoquidem late patet Ser.^{ms} domini mei
Imperium, qui Dei benignitate a mari ad mare do-
minatur, a mari Oceano ad mare Ponticum,

necesse haberet M.^{tas} providere suis de alia. de
 portandaru. et vendendaru merciu suaru ratione
 Quae si inuenta esset. ut inueniri facile potest. fu-
 turu esset. ut nullu deinceps populis domini mei
 cu populis M.^{his} vestra fieret commerciu. Quae res
 aliqua etia inter utruq; populos animoru disjuncti-
 onem parere posset. Contra vero. si per M.^{tem} v. licet
 sit erit hominibus Ser. mi domini mei. quo. voluerint
 cu suis mercibus navigare. pertinebit hoc M.^{ti} vestra
 non modo ad augenda. et amplificanda amicitia
 quae illi cu M.^{te} Domini mei intercedit. veru etia
 ad cunctos Regni Polonia. terraruq; Prussia ordines
 sibi denunciandos.

Legatio ad Mariam Regiam Hungarie
vidnam regis Lodovici per Thurcos occisi
data Christoffero Conarstia Erntena. x^a
Iannarii 1542

¶ Acce M. tas Regia Polonia dominus meus dilectus
M. tem v. tanquam consanguineus sua chara. ma plu-
rima salute imparet. studium suum ac benevolentiam
desert. laetatur omnia. et felicia ex animo precatur
et optat. Desit mihi preterea in mandatis ut M. tas
eius nomine. nonnulla M. tas v. exponerem. quibus
quo plus fidei habeatur. has ei litteras offero.

Non est tam procul dubio M. tem v. Ser. mudo. Si-
gismundus Augustus Polonia Regem M. tas domini
mei filium. iam inde ab annis aliquot accepisse in ma-
trimonium fratris M. tas v. Ser. mi domini Ferdinandi
Romanorum Regis. filia natus maxima Elisabetha
quo quidem tempore cum certis nuptiis dies dictus
fuisset. gravibus quibusdam ex causis. de consensu
et voluntate utriusque partis facta est nuptiarum se-
mel atque iterum prorogatio. Tandem ita convenit
inter Ser. mos Principes ut nisi divinitus impedi-
mentum aliquod accideret Sexto Nonas Maii Nu-
ptiae omnino celebrarentur. quas ut presentia sua
honestare M. tas v. dignetur rogat M. tas domini mei
Quod quidem tanto facilius auferri posse a M. tas
v. sperat. quod uterque matrimonium contrahentium
arcta quadam propinquitate M. tem v. attingit. ut

contra officium factura videntur si forte presentia
sua nuptias eorum decorare dignata non sit, atq;
hac est prior Legationis meae pars.

Porro quod ad altera attinet. Jam inde a biennio
contenderunt homines Ser.^{mi} Principis mei ma-
gnis precibus, ut opera sua interponeret. Atq;
eius quo inter Ser.^{mu} domini Danorum Regem Chusti-
erum, et Ill.^{mu} Fredericum Palatinum Rheni, pax re-
integrari, et quod nuper exortus est dissidium tolli pre-
sus, aut saltem annorum aliquot induciae confici pos-
sent, ut interiecto tempore tollerabili aliqua conditio-
ne inter dissidentes partes transigi possit, quod
armorum isto strepitu, magnas suas commoditates
impeditas in dicarent, cum non essent eis libera
futura cum vicinis maritimis populis commercia.

Horum continuis precibus adducta M.^{tas} domini mei
et litteris et Nunciis missis ad Ser.^{mo} et excellen-
tissimos fratres Romanorum, et Imperatoria M.^{tes}
egit cum illis diligenter, magnosq; studio contendit
ut se in pacificationem ista interponerent, ac se-
dare dissidium inter Principes exortu conarentur.
Quorum M.^{tes} cum opera hac in re suam prolixo
promisissent, in magna spem venerat Ser.^{mus}
Princeps me⁹, fore ut in gratia et concordia
discordes Principum animi reducerentur. Ecce
autem allatae a M.^{te} vestrae litterae fuerunt, quib⁹
quod pax non conveniret culpa omnem in Ser.^{mi}
Danica Regem conferre videbatur, non sine qua-
da in terminatione commerciorum usu inter Ser.^{mi}
Principis mei, et inferioris Germaniae populos

sublatum iri nisi bellum hoc sopitum esset. hoc ubi accepit M. tas domini mei misit e vestigio Hunorum suorum litteras ad Ser. mus dominum Danorum Regem atque eum diligenter admonuit ut quiescentia consilia amplecti potius vellet quam armis agere et Civile bellum suscipere eo tempore quo communis Christiani nominis hostis tanta clade Christiana Rempub. affecisset maiores etiam affecturus si mutuis inter se odiis Christianos Principes certare et alterum in alterum perniciem conspiciat videret.

¶ Regavit se Ser. mus dominus Danorum Rex diligenter non per se sed per adversarios potius scilicet q. pax composita non sit se a quiescentibus consiliis nunquam abhorruisse. Sed cum dux ad pacis condiciones sibi propositas fuisset ut si isto bello victus succubisset non potuisset de eo inclementius constitui se tam iniquas condiciones suscipere nequaquam potuisse quod proximum tamen fuit de prorogandis in annos aliquot induciis agere se cepisset quas et ipsas necessitate magis quam voluntate annuas tantum sibi concessas fuisse a Burgundionibus qui tantum non aperte dicebant propter huius temporis difficultates et ne contra Turcos expeditio impediretur annuum otium illi se permittere velle. Si Turca quiesceret et alia omnia recte haberent se ne diu quidem unius inducias esse daturus. Hoc itaque animo tantum otia se ubi minime voluisse. Ceterum ex his quae scripsit eo animo cui esse facile perspeximus ut et pacem appetat a quibus conditionibus et Inducias amorum aliquot non detrectet.

¶ orro cui utique Ser. mus frater M. tas vestra et ex lano et Civile bello sit vehementer implicatus interesse M. tas videtur ut illis tantis bellorum curis

disprectis conciliata sibi velit. vicinis enī Principibus
lia qui pauciores sunt qui M. l. s. v. ditionib⁹ Inegolū
exibent. et tanto plus habere suppliciarū queant.
Sic. mi. fratres M. l. s. v. reser. ad ea quae inferunt⁹ eis
bella propulsanda. precipue vero ad arcendos impet⁹
Christiani nominis hostiū. qui nulla ex re voluntatem
capunt maiorem. ne aliunde viam plus acquirunt.
quam ex his Christianorum inter se Regū et Principiū
dissidiis. Hortatur itaqz M. l. s. v. et rogat Ser. m. s.
Rex meus. ut cur apud Ser. m. s. et excellen. m. s. fra-
tres suos Imperatoria. et Regia Romanorum M. l. s.
tu apud Ill. r. m. Fredericu Palatinu Rhenu opera
suā interponat. quo aut certa pax confici aut
saltem Indulgentiarū in annos aliquot prorogatio
fieri queat.

Sed quod absit neuterū obtinere possit. rogat M. l. s. v.
Ser. m. s. Princeps meus. quandoquidē. quae
constituta est illi cum M. l. s. v. et qz Ser. m. s. et ex-
cellen. m. s. fratribus illius necessitudo. ea sancte
semper coluit. ita ut non retinere modo. verum etiam
augere noua affinitate contracta voluerit. neqz ullū
in M. l. s. v. benuolen. mi. fratris et consanguini
officiū pretermiserit. ne velit M. l. s. v. reser. alieni
exerati homines Ser. m. s. domini mei penas lucrari
atqz in has inferioris Germaniae partes nauig-
ationem eis interdicere. cum praesertim ex hoc ge-
nus interdicto. plus ad ipsos reser. M. l. s. qz ad
Ser. m. s. Principis mei homines sit incommodi re-
dundaturū. Vnde cum frumenti amplius vnde
quae ad fabricandas naues. et eas instruendas
pertinent. copiosis suppeditat⁹. quae ex Ser. m. s.
domini mei ditionib⁹. quarū hominib⁹. si praecep-

potestas in has terras navigandi fieri non potest quin
 quibus rebus illi abundant. earum isti cum maxime
 indigeant, summa penuria laborant, et cum his quae ad
 navigandorum usum pertinent, destituantur. Cum itaque ma-
 iora M. h. v. quam M. h. s. domini mei incommoda agi
 videat, etiam atque etiam hortatur et rogat M. h. m. v.
 Ser. mus dominus meus, ut interdictum hoc per quod ho-
 minibus M. h. s. eius in has terras navigare non
 licet, inductum velit, et antiquatum, ac liberatum eis po-
 tuis quo visum fuerit navigandi potestatem permittat.
 quod nisi fecerit, quandoquidem terra marique latissi-
 me patet Imperium Ser. mi domini mei, qui potest in
 domino gloriari cui id benignitate contigit quod do-
 minatur a mari usque ad mare, a mari hoc Oceano
 usque ad mare Ponticum, necesse haberet M. h. s. eius
 de mercedibus Regni sui in alia loca deportandis homi-
 nibus suis providere. Quae ex re quis non intelligit
 plus ad M. h. s. v. quam ad Ser. mi domini mei popu-
 los difficultatis et incommodi redundaturum.
 Quare iterum atque iterum a M. h. m. v. postulat Ser. mus
 dominus meus, ne huc necessitatis M. h. m. eius adigere
 M. h. s. v. velit, sed hominibus eius liberam in has
 inferioris Germaniae partes navigandi potestatem
 permittat.

Pertinebit hoc non modo ad constituta inter vestra
 et domini mei M. h. m. lucenda et conservanda
 verum etiam ad utriusque M. h. s. populorum commoda
 augenda atque amplificanda.

Handwritten text in a cursive script, likely a letter or a page from a manuscript. The text is arranged in approximately 20 lines, though it is extremely faded and difficult to decipher. The ink is light and the paper shows signs of age and wear.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or a closing. It appears to be a single line or a short paragraph, also in cursive script.

Salomon Soltan Coesar Thurcarum
Sigsimundus .1. Regi Polonie

has leas a Turco attuhl
Jacobus Vilamowski

Sbożei moei iam iest pan wielki nie Zwiedziłomi
Cessar Turcki i ginich wielie Paustw / Peżniacie:
lowi Crolowi Polskiemu i ginich etc. Oznaimuie:
mi i daime wam znae peżoss ten nasz list iakośmy
piewnie piffali do Sędziaka naszego Słisiesłie
ożmanbeka i do Sędzięgo Bialogrodzkie i do
nisich sędziow naszych Bankow ukraimich ożnai:
muieo gim ze bi omi wiechali na polia ki ktore
sa leu Banku naszego Oczakowstie i ki swami
ograniebili. Sędziak Bessz nasz Słisiesłie wro:
Zumianwsi to dostatecznie iszego listu nasze i ktorisni
kostali piffac do niego o ki granice i spiffanwsi
kopie sonego listu naszego poslat do wasz Zebiseie
o kim lessz wiedzieli i wi lessz peżniacie nasz Zafie
do Sędziaka Słisiesłie odpiffaliscie wolie swoie
opowiedaie i ki granice chcacie graniezie
i lich panow kożdego bisebie ożnaimeli ktorze mieli
od wasz na ki granice wiezbzac i wiezbzali i w piffach
kilo offobami lich panow wasch o dziezicie
Pezi Bim Bessz ożnaimeli seie w kim ze swim listie

ci Panowie ktorichem poslal na te granice dalem
jim Zupolna nauke omi lesz przuecbawsz tam ma-
ia sie pitac lich ludzi starich. ktorzi tam sdamnich
czassow osiadlosci maia swoje i granice sluszne i
wiecejse vkaza wedlule sprawiedlinosci na obie
stromie miech bi granice bili polozone. o kimesedzie
przez list swoi dali znao

Gdyż ten Sendziak nasz Slisieski vycoszumial thom
wszithie dostatecznie pissania tego listu wasze^o lew mie-
my. dla ograniczenia. między nimi Zamkami naszymi
mi vkrainimi pital poddamich naszych ludzi starich
Zamku naszego Bialogrodzkie^o chcąc o tym sprawie-
dliwie się dowiedzieć gdzie są i na ktorich miejscach
granice swieczęste. tego Zamku naszego Oczakowskie^o
oni powiedzieli pierwszą granicę a pewną na imię
Sanwan a od tam idzie po prawej ręce do białej
wody a od białej wody do Mierza rzeki a od Mierza
rzeki idzie do morza czarnego^o. a po lewej stronie
w dol mlinawie. tak się to vrocę się oznajmione w go-
rę aż do rzeki Tureli. to jest granica i idemy iesth
też idzie się albo czkwidzie się liach albo i więcej
ialko Czarcowie Leżękosci Zawsze po tej granicy
oznajmione te polia miewali wszystkie. czuolwiele
owce albo insze bidło chadzalo. oni ze wszithie^o
tego dziesiednie na się bierali. i wszithie pożycz-
kich pol na się obracali. o wszithich lich granicach
cz poddami naszymi ludzi starzi. dali sprawine a do-
statecznie iemy znao.

Gdy się pewnie Ben Sendziak nasz o tych granicach
dowiedzial. po czuagual s mektorimi ludzmi swi-
mi i sijnymi Sendziami naszymi ktorich bilo

bi.3

ed nasz rozkazano na tych granicach swymi, lew Zamku
 naszym. Tehinskimu, nie mieszkać tam nie prze-
 prowadził się przez rzekę Tuchę i postąpił dalej
 od Tuchy rzeki o trzy dni i trzy, chcąc się pośpieszyć
 lew onemu roku słownemu od nas. Gdzież przejechał
 gwałt do jednego miasteczka nie daleko kładomysłu
 na imię cica Danialowo świętego człowieka i tam
 się zastanowił. W tenże czas przysłali do panowie
 waszy wsiemi listem lew temu Sędziak naszemu
 oznajmiać iemu to, wielkie ludźmi między
 między sobą, gdy będącimi się chcąc zjechać, lew
 jednemu miastu. Sędziak nasz odpowiedział temu
 posłanemu tych panów waszych, wielkie panowie w-3ma
 soba leżąc sta ludźmi i wielkie przedziada do Samara
 a mi takiż stakowem że pośpiech lew temu miastu
 przedziada. Dał więc o tym znać i stam do nich i stu-
 bownika swego, posłał na ziemie Fexata, a po tym piat-
 dnia zajął przysłali do niego Panowie waszy Polscy
 obywateli ożłowieka iedno dobre i przesyła list do niego
 pisałi, co bi kolwiek ten posłol nasz wam słowem mo-
 wil, że kłócić temu wieści i o tym dośz oznajmili i z
 oni Panowie, że wsielili wsielili swego przesyła Sa-
 wran przeciagnęli dalej tam lew Oczakowu dwiema
 nocegi, i przeciagnęli staceli na iednym miastu
 które miastu się oznajmili na imię geodziec, a
 tak powiedzieli ktemu, wielkie mi wielkie gwałt swi wsi-
 lei wlewać i z mi na tych miastach nie dopuścić mi
 granic zadnich odmić. Gdzież wsielili to takie po-
 wieści ten Sędziak nasz Słiffiski od tych poslan-
 ców, któreż przedziadzieli od tych panów do niego
 lew on pisał tegoż posłanca, wielkie może ludu bić
 dopiero przedzi panach waszych, któreż wlewały to nasz

które mi-
 sta narze-
 ka albo
 zomka Delikat
 od którego mi-
 sta:

dla ograniczenia tych granic. On ich posłaniec powiadział
panowie nasi: mija trzysta ludy przed siebie: stoim
dwadzieścia tysięcy a dwa tysiące drabów: pięćset
a sto wozów sędzieli. Gdzie wstąpił ten powieści Sien-
dzialek nasz Skifski a wroździł tego sobie nie dla
ograniczenia tak ludu wielkiego przedziagnęło: ale
muszą oni i tak swoi wnieśli bliźni i inzi ludzie
też stroni iemu takiś doli znać. On też poro-
dził sobie że bi to tak sprawnie mieć: i wro-
dził się na zad do swego Starostwa. o kim wstąpił. dał nam
panu swemu znać i tak się stało że wiodła między
nimi i ten list nasz letoriseć pisał do niego do na-
szego sześćdziesiątego panowania przysłał.

Gdzie tak iść. iść wi przynajmniej moi przedziwili się
letemu że bi ich mi według przynajmniejści iść mi-
dzi soba granice słuszne wzdzieli i listy iść rosta-
bali pisał do Sędziaka naszego Skifskiego i zafis-
po kim posłaliście nie mało wojsko swe konne a stroi-
ne i dzimnie się temu bardzo wielkim dzimnie
co temu za przedziwne iść. gdzie biście mieli volia na
to że bi bali słuszne a obiedziwe granice położone albo
wzdzieli. iść biście wstali obramili między pa-
ni swimi: pana albo dnu. wnieśli wielkim pocie-
lić bi to było sprawione wstąpił. ale to podobno
bli i tak wnieśli bi iść na takowe sprawi tak
wielkie wojsko bali posłali a snasze stroni tak wielkie
ludy nie było. bo się oni ten letemu nie brali ić
się chceli sprawować według rostańia naszego
że bi się tych granic dowiedziawszy sprawiedliwie
bali ograniczone: na to bali od nas posłani że bi wst-
cie na obie strony poddani nasi między soba nie
walcili i wnieśli bi w pokoi między soba i tak

na przynacielskie poddane przysłuszę. Bo się od nas
i od innych poddanych naszych. Żadna nie przynasza mi o:
kazala ani się okazać i odnać. Ze tych edassow swaszei
stom takowe się wzięci okazać i okazać na prze:
ciwko przynasze i przysiędzą naszei. która mam
miedzi. soba przeciwność wielką iakoż i w kim
liscie odznaimiliscie bili. lewysz Sędziakowi na:
szemu Słiffieście opitański ludzie starich. nie się
szdzaiac ani odkładać mieli edzi panowie wasze
współkę swaszei Sędziakom szodzin się się w:
dluk sprawiedliwej wzięci granice polozić

A tak Panowie wasze. przynachawsze tam powie:
dzieli w ten obiedzi. bi nam wsiłkim gardło wtracić
leci mu to niedopuszczim granic klaseć. a ia kim pa:
nom waszim barzo się dzinwie iż oni nad roskabanie
wasze pana swego. niechodźci granic słusnich wędzić
a swlasza widac słusni dowod. ktori oni mieli bili
okazowac na tych granicach. i są kładowiska i mie:
szedi Bessurmanstie i znaki k. i krasa są na
ktorich mieściłach kłastori Baskom naszego
biwali gdzie oni wstawiali o tych słusnich gra:
nicach i panow waszych Polskich chodźci na tych
granicach mieć.

A tak dzinwie się lemu. iż wi wedluk wzięci spra:
wiedliwej niechodźci pewnych granic tam mieć
A tak iść wi przynacielnasze chodźci mieć wolą
swoją nato i pamietac na przysięgi i na przysię:
żenie swoje na tym wolą nasza iść wedluk zna:
dzenia a okazania tych ludzi naszych. starich
ktorci tych granic są dobrze świadomi. wedluk
świadomości gied a pissima nasze. na tych mieści

granicę bęli położone, na ktorich 3c mięsięca
i znaki oznaczono. ~~o~~ bęli tym wiedzieli a mięci
by przeżyli ten czas i nie było żadnego zawożenia
o li granice między nami i na przeżyciu nam
vi przeżyciu moi 3c bęli mięci przeżyciu i
pamiętali bęli na przeżyciu i na siłę swoi ktori
vi maćci ku nam i tego bęli szanowali. Dan
w Constantinopolu, miesiąca November, Anno
M^o D^o 1511.

Soliman Sultan Coesar Thurcorum
Sigsimundo primo Regi Polonie

Jam iest Sultan Soliman s Bozei moei pan wielki
niezwyciezoni od pana Boga powieszoni Cesarz
Turcki i wszystkiei Ziemi Arabskiej i odzanskiej
i wielie innych panstw Pan. Rozkazuiacemu w Zakonie
krzeszcianstwa przuacielowi mojemu krolowi Polskiemu
i innym wielie panstw Zakonu krzeszcianskim Sigmundowi
krolowi srownie wasze nawiedzami. Oznaimwami
i dajemy nam Znacze przest len listu ktori nam be-
dzie podan cosedie wi przuaciel moi przysilati lich
Cassow do nasz i do nasz wielkie a scesliwe panow-
nomia w niektorych sprawach swoich siachetnie vro-
dzone pana Jacoba wiliamowskie starostu w posel-
stwie od siebie i od syna swego krolia mlodego s listu
waszemi i oznaimiliscdie w tym ze liscdie swiem
nam to co bi kolwiek possel wasz przed nami wstnego
posselstwa mial powiedziec ze biez mi bemu wie-
czili. Gdysz possel wasz do nasz i do nasz fortun-
nego a wisskie panowania prziszedl od wasz i od
syna wasz powiedzial dostatecznie za sprawnie przest
swo wstne possestwo dal nam Znacze i z wi przu-
ciel nasz wedluk nasz pierwsze zachowania
dobro i samspiechwa ktori iest miedzi nami i z wi
przuaciel nasz przestie nie odstępnice od tego
miedzim chescdie biez nam dobrim a wiernim przest

† przed nami o co bide nasz od wasz przestlan i o tym
thesz dostatecznie

iaczcielem i sampiadem. Then vmisl wasz wszelke
ten possel wasz dostatecznie przed nami powiedzial i
mismie ksz siego powieszezi dobrze wrozumieli iz wi
ieszesze nam dobrim prziaciem i sampiadem wedluk
przebieczema swego.

Przez kim ksz coszezi pssali do nasz^o krolia Januszomim
simie o Stefanie i o matce iego Zebich mi slastci swci
ich niewipuszezi. i zachowalibichmi ich tak iako
na ich stan przislusza. ktemu ksz Zebichmi rostezaki
list nasz pssacz do panow Ziemi Czelstwiei albo
Siedmigrochwiei i do wszitkie^o possolstwa Ze bi oni wst.
ci ich bili posluszni. o kimeszezi nam dali Znacza tak
nam prziacielowi swemu. o kim oznaimuicmi. o co
kolwiek zadamieszezi mieli k^o nam. mi wszitke to chce
mi wedluk wolci waszei wdzialacz. i daimi ksz nam
o kim Znacza iz Stephanow Oczie. krol Janusz bil
nam dobrim a wiernim sluga. i wielke laste od nasz
k^o sobie mial dla k^o prziaczmi iz bil k^o panstwu na
szemu dobrim a wiernim prziacieliem. a tak i Stephan
ks^o wst slugi naszego dobrego sm iego. inaczoi niechce
niec iz jedno tak w takiu pocziniwsezi iako misze pan
ktorze od nasz panstwa miennia i matke i^o takiu
chce na tim panstwie pocziniw zachowacz wedlug wst.
gowania ich k^o nam dobrego a wierni. bo oni ksz nie
sa miewczim na przeciwnko nam przeciwni jedno Zawsze
radzi rostezanie nasze polnia przeocz Ze bich niemial
biez namie lastaw albo gich slastci swci wipuszezac
bo oni iako sami prziadkiem tak i panowie i wszitke
possolstwo. wszitci sa k^o nam wiernymi i dobrze
sa przeciwn nam zachowiwac i ich ksz samich
iako panowie tak i wszitke possolstwo wedluk ro
kazania nasze^o radzi sluszaia i na przod ksz

ok nasz pogorszenia Zadne" nie będa mieć iedno laste
nasze iakom kęsz pierwej toż po kilka razy wystałem
listy swe pisać do Panow Ziemie Siedmigródzkiej i do
wsztek^o pospolszwa przekażając im możno żeby oni
ni wiedzim na przeciwko jim przeciwni nie bili i
gich bi sluchali na kim Cesarstwie ięsz przekażanie
jim. a tak i tych czałow vedług voliei waszej ro:
stałem Zafie list pisać nasz przekażając jim
żeby oni jim wiermie a sprawiedliwie służyli bo ki
wsitki Ziemie słasza Boża przest moc i przest szablę
swoie wzięliś mi iako pami tak i wszitko pospol:
stwo wsitkich gich tam mam iako swe własne poddane
nad rostażanie nasze Zaden smich użiniec inaczci
nie może iedno tak iako mi rostażemi tak się maia
Zachowawac. a tak dalibog wedlue rostażania na:
szego wszitci cęby panowie Ziemie Siedmigródzkiej
i wszitko pospolszwo będa gich sprawnie służyć
i jim służyć vedlue rostażania nasze wszitci
cęby a to inaczci bić mi może

Przy tym kęsz co pierwej skoroni Polskici państwa
wasze sto cęblowickow prziciagnęło pod Zamek nasz
Oczalew. wzięli dwoie sebie i pięćdziesiąt cęblowic:
ka i ktemu Zabik sprawce Zamkowego i dwo
służebnikow naszych kęsz Zamkowich i dwo Tatare:
now i iedno cęblowicka pospolitego a na poliu ktorci
budi mieli sobie dla pasienia bidd swoich poddani
nasze tam wzięto sto i pięćdziesiąt pogłowia
bidla. Drugi raz przest i uderzili na rębici
skodi jim nie male poczynili i porz tego Zamek
naszego stażili sebezogę i Zamek naszemu szk:
da nie mala w ten czas się stala a na po tym

leżęci rąs spłoszeni sześc swiętym spłoszeni prze-
ciagał. Za się pod ten Zamek nasz Oczałkow i obli-
go iedno ze temu Zamek naszemu wzięci nie mo-
gli iedno ki poddani nasze. ktorzi byli na przedmie-
szi i Tatarow lich ktorzi mieszkali w tym mieszk-
maia domi swoje. naciągawszy na nich pobili a pul-
to ra sła zimich w niewolę powiedli. w ten ze czas
lich ludzi naszych Zamkowich i Tatarskich dwa
kierca biła wzięto. o ki leżęci lich poddani
naszych pisał do nasz Syndziak nasz Silisestli i Se-
dzia nasz tego Zamek naszego Oczałkowskie. opow-
daiac ki leżęci ktorz się stali od poddani naszych
ktorom Polscy poddani naszym. w ten ze czas po-
stali się bił iednego posłanca swego do Syndziaka
naszego Silisestli o ki granię. oni iego pytali od
kogo a seżego powstawaia takowe szkiełne rzeczy
ni od kogo inzego powstawaia odpowiedział. iedno
od lich Tatar. dla ki przedimi ludzi eżi wkraini
na obie strony pokoi nie miwaia. takowimi rzecz-
mi się wimaniał.

A tak mi ktorz przedmi mieliśmy i mamy swami i do
lich czasow leżęci ię poczęli i ten słu-
bę i przedmi swe poczęli leżęci. i nigdzie się na
przedmi wam niwiedim. Ilim mi zachował. iedno
przedmielskim obietnicą rad się zawzdi. leż wam
zachowiwam. iedno ze się dzinwie temu wielkim dzi-
wem co temu za przedmi ię. i to na przedmi
przedmi nasze takowe szkiełne rzeczy powsta-
waia i ludzi nasze takowe smialosć eżia a
w państwa nasze wtargnięci zawzdi miwaia
i poddani zawzdi leżęci wielkie dziaiaia
ich samich seżinaia w niewolę wioda i maist.

nosze ich biore. Prziważn dobra nie tak sie zachowa
 wina iako krasz swaszei sromi lew nam sie stala.
 Prziważn miedze przia ciolmi takowa bina. iest bi
 niektorze. ludzie spaszwa mego wtargniemie nie kto
 ze mieli w państwo wasze i wi bi takowich kazali
 pogimać i pogimawsz i do nasz bi se dzie przislali
 mi bies mi wiedzili takowe letora karuoscia
 mielibichmi karać przed kim ze poslanicem waszim
 alie ludzie waszi na to nie mie patzaiac przebie
 nie takowa nadnuca iako bi poddani naszi mieli szkodi
 iakie podzialac w państwie waszim. miszmi dla tych
 przebiezin dla swich szkod za nimi pociagneli i tam
 za kim gich wtargniemiu szkodi wielkie poddanim na
 szim podzialali. I to sie ta rzecz dzieciu. ze to iest
 na przebiezko prziażni. a ktorze ludzie lez waszi
 na ten czas wtargniemie mich w państwo nasze vniel
 bich gim to oddać i ich za to skarać. bo bich nie miał
 zadnei trudnoszei za to. ze ia pamietaiac na slubi
 na przebiezbenie swoje. nie poedinalem zadnei rzeczei
 anim kazal ze bi gim za to malo oddano bies i
 tom wsitko bacził na dobre zachowanie nasze ktor
 ze mamie slawnich czassow miedze soba. I dla
 tych przebiezin postalem od dworu naszego sluze
 nasze na imie Sinana opowiedaiac przebiez list nasz
 leziwdi tych poddanych naszych. a taki do tych czas
 sow mi w tej sprawie do nasz nie odposłali. a misze
 nam dali znać. a tak i powtorz wasz przia ciolmi
 mego vpominał abisebie kazali tych szlocinow
 ktorze to szlocinstwo poediniłi w państwie swogim
 pogimać i ich za takowi wstep bies miestkama
 karać. Iest ze mi ich bedziecie karać i to bi
 dlo i wsitka czeladź letora pobrano w niemolia

w calosezi: bedzieci wrocona tedi mi swami wedlug
pierwszej przedsięgi bedziemi w dobrej przedziadzi sie
zachowinac, iako i przedkiem w kimešmie sie za-
chowali: to sie inaczej odmiennieć nie może iedno
bisezie: lei ezezi na przedlużanie nieopuszczali
gdziekolwiek bi bili oni zloczincei w państwie
naszym: kazalibisezie ich poimać i ich za to
skarzać: ze bi drudzi sstromi na to patrzeć tego
sie nie dopuszczali ożimieć, a ktora ezeziadzi be-
dzie zebrana albo i bidło, albo i inſz^o euzaiace
ezezi: miech bi to wszystko w calosezi: bilo podano
w ezezi: temu posłaneczowi: Sinanowi: iesliż on tam
bedzie: i iesli ze bi on odiechal i wi bi sirmi zebrani:
mi ezeziami posłali swego eźlowieka dobrego: ze bi
bilo to w calosezi: doprowadzono do kich v tego
co wzięto, o kim bisezie: leż do nas^o p^oissali: ktora
karnoscia maćdzie karać kich zloczincow, i o kich
zebraniach ezeziach: iesli w calosezi: bedzie wszystko
powrocono: o kim bisezie: Iesż nam dali znać i na
kim bich mi wirożymieci od was dostatecznie i z wi-
przedsięgi swoje sprawnie swami: Iesż maćdzie: ie-
sli bisezie to sprawili a i panom bisezie swogim
i inſzim wojennem ludziem przedkazali: ze bi
oni przez ten eżas: zadnei zbitocznei ezezi
nie poćdzinali: i sami bisezie: ich od tego powścią-
gnęli: ze bi państwo nasze: od nich szkod: zadnieć
nie bilo. Iesli leto przez ten eżas: iak^o zlość
poddanym naszym: wiezadzil: tedi to od was
sami: bedziemi: mieć i wi bi leż przedziadzi
nasz: na te przedziadzi: bacząc: oni w pociwosezi: za-
chowali

A Ben possel wasz ktorozoscze poslali do nasz do:
 beze a poccinie sie zachowal przy dworze naszym
 iako na dobrego a wiecnie sluzi wasze przy sluzbe
 i sprawinszi rzecze wasze pana swego Zasiesmi go
 sdrowego do wasz przyiaciela swego odpuscili.
 Effan Ben listu w Constantinopolu po smierci Ma:
 hometovci lalsza dzienwieselsne CZterdzieste
 i dzieniale Miesiaca Nouembra M^o D^o XLII°.

Salomon Sultan Thurcarum Imperator
Sigismundo primo regi Polonie

Kierdei altuk 28 Januazii 1548

Sultan Sulciman etc. Sigmuntowi Krolowi Pol.
stieniu etc. Przechodził do nasz na skarge smia-
sta nasze Andreinopolia poddani nasz na imie
Hadzimachmet. skarżaco sie na iedne Ormianina
na imie Murada ktori kiesz bil poddanym naszym
iz v niego Murad w kupieckich rzeczach osadzo-
wawsze osudziwszy kiesz Aspr i dopiero ponia-
daia mieszka w Koronie Polskiej a gdzie ten pod-
dani nasz Hadzimachmet na nim koch piemiędzy
swoich poprawuie. on gieb niezli iemu placze miech-
a taki mi tego po wasz polubowieniu Ze bi wi prze-
iadziel nasz wedlute tego nasze listu. temu to pod-
danemu naszemu. na kim Ormianinie li piemiędzy
sprawied co iemu on bedzie dluzen. i na edim on
dowod sluzni wezini. Ze bi iemu sprawiono bilo
na kim Ormianinie bese omieszczenia dla edzof-
ni poslali od dworu nasze w lei tego rzecze
edlowieka nasze na imie Sabadiia Ze bi iemu
to bilo prze nim sprawiono a to vi bisezie prze-
iadziel nasz dla nasz wdzialali

Salomon Coesar Thurearum
Sigismundo primo regi Polonie

Sultan Sulaiman etc. przynacielowi etc. Oznai-
muie i dawam znać przysł ten nasz list, ktori bi
czlowiek przyszedł do państwa nasze / Adziewstwie
strowi i mieszkał w mieście naszym w Burszie na
włości Rzechawskiej na imię Mierzali a po tym ten
poddani nasz poszedł był skrypa do państwa waszego
koroni Polskiej i tam tego Babito iegoż woźnięce
ktoreż się byli nawieli iego wozi przeprowadzić na
imię Andrzei i Babiewski wziął u niego o sześć li-
sienich złotych czerwonych kupieckich rzece a
w inszych rzeczach drogiech iemu w tenże czas wziął
to za kaidzięsię lśiac Affre. I na po tym Sultan Hali
skazdł się przed nami iż on tego Babitego syn i
kich kęż Babitich synu iegoż czlowieka ktorich
prze nim Babito rodzoni brałś świadectwo słuszne
wzięł na kim iż czi woźnięce oieda i brata iemu
Babiti a tak iako on bliści będąc lew temuż Babi
on kich Babitich głowęsięne posyłał i li rzece kto-
re ci to woźnięce prze nim Babrali. Zadał nasz w tym
żebich mi lew nam dali przynacielowi naszemu list
że bi my szie sprawiedliwość stała a tak nam tego
po wasz potrzeba wkaznie abiscie wi wedlule listu
naszego sprawnie a dostatecznie kazali się tego do-
wiedzieć ięli będzie tak iako on przed nami
o tego Babitego oieda swego i bracież Babi mieli

ich eżci wozmice pobieć. Jesli ze bedzie tale ki po-
biłse. sprawnie eżeci zich pobrane na eżim słuszn
dowod eżim wi ki peżnacił nasz pamietać na
dobrze zachowanie nasze rostażakiseżie ki wżilki
szkodi jego opranić i nie miestać zafis biseżie
go odestali do nasz stin ze posłancem naszym
Zabadeiem. Zebi wespolek smim iećbal.

S Karga Imurżowa peżed v. k. m. ktoremu
oieża i dwa bralbi Zabilsa w Litwie tych Zlo-
dzigi ktore powieszono peżi ktorich stalele po-
brano tego to Imurżi i dano do skarcu J. k. M.
rostażak le x. m. wrocieć i wrocono i a ieden
smich stich Zlodziei ktore bil v Ormianina v
Besistana w Wilnie sluga ktore bil rodem skafi
Ten Ormianin dowiedziawszi się iż bil peżieżni-
ca Zabiezia. odestal go na dwu koni do kafi
a statki peżi sobie zostawil. tego roku peżiećkali
kupiezi Turccci do Wilna iedi v Ormianina
kupca iednego ktorego Zowa Mamikiem zastali
szablę tego to Zabilego i a on i a peżedal za sto i
za dwadzieścia kop. ktorei szie szablę Turce-
ieli i poszli peżed pami. Ten to Mamik peżed pa-
mi powieźcial iżem i a le sablę kupil v Ormia-
nina Besistana i iemu dal Andreas skamiennu
ktore bil Tlumaczem i wodzem tego to Turczina

Sabitego. Ten Andreas powiedział - sz keniasz Dobrowieśku wziął ieden wosk skupia - drugi też or-
mianin ktoremu imię Azadux - ktori jest v Voie-
vodi Valaskie w Soczawie w wieżeniu ktori
Beznawa gdi ie nadiechał a oni się działa kupia
Ten to Andreas dał Azaduxowi - trzydziestu
stok ełamhielsu - i iedwabu ełwidziestu litr
i ieden pierseżien - po omim działo pogonił mie
keniasz Dobrowieśku i wziął mi ten pierseżien.
a ostatek wie Andreas - że komu rozdawał - król
i m. rozkazał - aby mu sprawiedliwość była - a
sprawiedliwość mu się zadna nie stała.

§ Karga druga Mehmedowa ktori ormianinowi Al-
ratowi dał kupi za osmdziesiąt kijańców Aspr. ten
Ormianin jest poddanym Cesarza Turckiego - za
ktorego ormianina rzędziło killeu. Naprzód rzędził
Nicolos kasimczanin też poddany Cesarza Tu-
rckiego - ktori się zapisał do Lwowskie miasta
ten Murat iechał do Niemiec sta kupia tam
w Niemcach - zahamowali go powiadając iż jest
spieg: tedy szc Lwowa Siedziowiec dowiedział się
się tego vprawił list v króla i. m. - że mu się
Bia zahamowali Niemci i vprawił go i zapisał
go do Lwowskie miasta i smowił iednego orma-
nina dziewki - Zan. Drugi brat jego rzędził za
li piemiędzy ktorego zowa Iwaniec - ktori mieszka
w Soczawie poddany Cesarstwu - gdzie Handel wie-
dzie sbratnem gdzieśmi byli w Soczawie gdzie Vo-
ienoda Valaski kazał go postawić a oni powie-
dziali jest prześ dwadzieścia dni iako iechał
do Lwowa do brata s Muszkalotta - iż mu brat

przebiechali szulencem ze Gdanskia gdzieśmi prze-
biechali do Lwowa Ormianie stereli tego Muratba
i Ozwanessa a tak przebiechali na gospode na-
smiewając się powiedziac iż murtals iechal
do Limblina drudzi powiadali iż iechal do Wilna
a teze do Gdanskia a drudzi powiadali iż do
Kraikowa do Krola a tam go naidziecie
Jeden Ormianin ktoremu imie Haczko przyszedł
do jednego Turczina Mahmeta. mowil mu dai
mi pogrosz na dzien a ja poiade stoba a gdzi-
go naide dai mi dwadziecia Zlotych tego Hacz-
ka niechcieci pusecie Ormianie prze kim to
iest na wasze k. m. lasce.

Plenis Dei gracia Vainoda dominus et hares ve-
rus terra Moldavia. Mag. et domine amice. sincere
nobis dilecte. Salutem. Litteras eiusdem D. v.
optime intelleximus. videlicet de assignato die Sinodi
quam eadem optat fieri ad diem letare proxime
venturum ex animo lubenti sit dies ista dominica
Letare super quam missuri sumus homines et
potiores nostros idoneos ad diem istum: utina sic
omnia tractentur illic ut ad bona omnium nostrum
confirmationem esset. In reliquo eandem bene
valere optamus. Datum Zechanica die Silvestri
Papae.

ad Piotra

Od Piotra Voievodi s Bożei M. hospodara
 Ziemie Moldawskiej piżem k wam wielmożnim
 i zmiu wrodzonim panom a panom Starzechow
 skiemu Starosiedzie Drohobiejskiemu i panu Podlo
 dowskiemu dworzaniowi Krolowskiemu Marszaller
 Xiędza biskupa Ploczkiego Prziacielom naszym
 dobrim i sąsiadom bliżnim a po tem daem znać
 v m. Zeżmi posłali sluga naszego Buxla piżarza
 do v m. s naszymi rzeczbami a tak v m. czo bedzie
 on slowem mowil pan Buxla daiezie iemu viare
 iż sa nasze rzecze prawe Bedziecie v m. szlroni
 Lissan w Soczawie.

Sześciwemu od pana Boga powiżzone s bożei łaski
 krolowi Polskiemu wielkiemu Xiędze Litewskiemu
 Ruskiemu Pruskiemu Smolejskiemu Mazowieckiemu
 i inich wielie panstw panu Takom i a namnięzi
 sluzebnik Cesarza J. M. Turcejskiego prziesłal
 do v. k. M. w posselswie w kiedinowach poddaniob
 ie Cesarstwu M. Zamku Oczałkowskiemu. ktore

sie bili stali tego przestego roku od poddanych. v. k. m.
i wasza k. m. raczył usunąć poselswa mego do
wiednie wistuchacz i listy w° Cesarzskiemu M. wdzia-
cznie a milie przebaczył i wierzumiawszy wasza k.
M. uszitelemu dostatecznie iako sie ta rzecz sa-
ma w sobie ma rozkazaliscie v. k. m. mnie ze
bied na listy pisał do Oczakowa opowiadając
i z wasza k. M. raczył nato przyzwolić i roz-
kazac poddanym swoim. Cesarza i m. poddany-
m ich szkodzi dosięć udzielać. Jam wedle roz-
kazania v. k. m. pisałem listy s krakowa do
Sędzięgo Zamku Oczakowskiemu i do innych v.
wziednikow tegoż Zamku iego Cesarzskiemu. aby
oni o tem wiedzieli i przysłali bi obracając
wielkom krzech albo czerzech s listy swemi do Zam-
ku. v. k. M. Bracławskiemu aby oni wespolek swo-
mi tam zgodzinszy sie co bikolwiek bilo wzięto
zebi gim to bilo powracano wedle sprawiedli-
wej rzeczy o tem uszitekim dalem gim bil znać
a gdisni przebiechali s timi pami waszimi letorich
v. k. m. raczył od dworu swego posłać se mna
do Winnieze. tam zosmi i s innymi pami v. k. m.
ukrainimi na jedno miejsce siechawszy sie li-
zele kilka dni oczekawając posłancow s oca-
kowa kto bi miał przebiechac lew nam wedle
pissania mego. Zadni smich nie przebiechal. musie-
liżmi powtorc s Winnieze do Sędzięgo Biale-
grodzkiego i do innych wziednikow listy pisać
opowiadając i z nich Zadni s Oczakowa knam
nie przebiechal dla odbierania lich rzeczy i ch po-
bramich i prosiliżmi przysł listy nasz tegoż Se-
dzięgo Bialogrodzkiego aby on do Oczakowa pisał

ze bi nie mieſzkajac ſam do naſs killeſs oſſob prze-
 iechało a takie młot do naſs nie przebiechał iedno
 liſt ſwoi napisałſzi do naſs przeliſtałi powiedaiac
 wten obietdai ebiebie Ceſarſz iego M. poſtal do
 krolia iego M. w tej ſprawie. Ze bi to ſprawimſzi
 do naſs poddaniach iego C. M. w eſaloſeſzi prze-
 niost i nam to poddawal a takie mi wedluk
 piſſania gicł nie oſzekauiac iſzzego odpisſu
 od nich ſprawowali ſpami waſzimi le ebieſz
 i nagrodzi mi ebiebie i naliczono ebiebie
 ebie perſon w niewolia pobraniach i nam ieb la-
 nowie waſzi dali iam beſz wſziałſzi od Panon
 waſich kaſzdego oſſobno na imie w drugim liſcie
 ſwim napisał i dla lepszzi wiernoſeſzi le onemu
 liſtu pieczęć ſwoie przeloſilem i dalem ten liſt
 moi Panom waſzim ktore v le M. radeſil wi-
 ſlaeſz na tej ſprawie. I letemu przechoſili dwa
 Tatareſi ſ o eſalakowa dla oſiſkiewania eſela.
 I bi ſwoi miſli miedzi eſeliadzia ta ktora mnie
 panowie podawali oni leſz tej eſeladzi ſwoi nie
 naliczili. ktemuſz leſz ſprawieſzi Zamku o eſalakow-
 ſkie na imie Moſtophie konia bilo wzięto. Za tego
 konia leſia eſz dzieſniech dano miſli iam pital przed
 pami Za tegoſz konia oſtatek piemiedzi kto ma
 plać eſz. Bid ieden powiedzial na granieſzi
 ia ſ o eſalakowſkimi ludźmi ſie widzial na imie
 Moſmutaka a drugiemu imie Maſenoboda a
 leſcie mu Ali. oni ſemna umowe pewna o tego
 konia wzięli i ſliubili mu gini Za tego konia
 wzięcie doſieſz na naſze wielkie uoeſz. kto bi
 kolwiek ſmiech do mnie przebiechal ta ebieſz na
 konieſz bedzie ſprawiona.

Przebi kim leż bła obmowa dla piarędi kſiędſi omieſ
Turędina Smaitowich a tak ſię to naliabło Ba
kaſda omieſ po dſieſieſi Affr iemu ma bięd dano
a wſetkim kim piarędi kſiędſi omieſ ſumma
pięcdſieſiaſ kſiędſi dęmęch ma bięd placzono
na czaſſ i panowie naſzi na to wiſłani pod
pięcdſieſiami ſwimi temu Iſmailu liſt ſwoi dali
i rok mu oſnaimili. leu Zaplacemio lich piarę
dſieſiaſ kſiędſi dęmęch o ſwiętkach a gdi
on rok pręziędſie ledi ten Iſmail ma pręzięd
do pana Camieniędſki i wedluk tego danego
iemu liſtu ma pan Camieniędſki temu Iſmailu
le to kolwie onemu winien biędſie ma mu ſpra
więd a ten Iſmail ſprawieſzi ſwoi dluk ma
ten liſt wroczięd i ſwoi liſt więznani ma daci
ledi ta ręcięd komicęd ma pręzięd aęd kolwie
pręd nami bilo i a o wſetkim kim v. k. M.
dais Inacięd i 36i v. k. M. racięd o kim wicędięd.

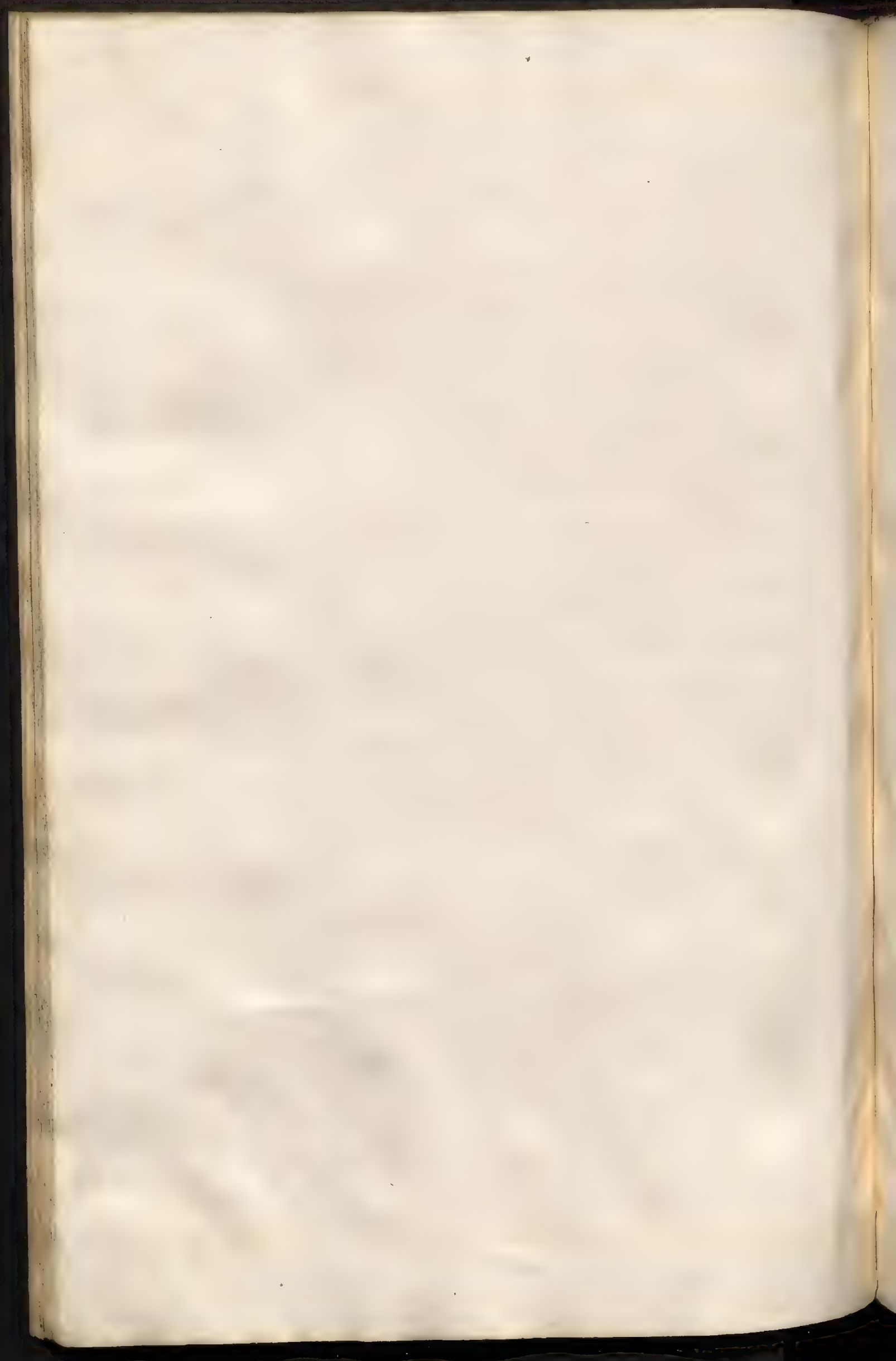
Rozkazania jego królewskiego M.^{ce} na poselsstwo
 i^o M. Cossarza Turczak^o przebyś Sinai Cze-
 libicia stala się sprawiedliwosc poddani C.
 sarza i^o M. przebyś wrodzone^o Voicieba Sta-
 roste Starobiesowskie^o staroste Drobobiezkiego
 Podkomorzego Lwowskie^o Stanisława Podlodow-
 skie^o dworzanina i^o k. M. w ten obiezał iż Tata-
 rowie wrodbili poddani króla i^o M. czworonastu
 czeladzi. Smailowi za barani. to jest za pięć
 tysięcy. Za każdego barana po dziesięć Aspre
 albo za każdego Aspre po Litewskie^o pół groszów
 poddani króla jego M. będą winni położić
 w kamieniu na światłki przebyś. Leżi kim
 leżi Uretwież starosta Barzki ewierdzi iż vgo-
 de na kodimie będąc s. Turki to jest s. M. za-
 boda s. Mahmudaga s. Kulaxibali i dnamie
 wdzimł. które powinien wypełnić na przebyś
 wielka noc. Mustapdie Jaga tysięcy za ko-
 mia dano i zapłacono. A mi to będąc sro-
 kazania i^o k. M. to w Winnieci spanem
 posłem Cossarskiem wedle tej Ceduli leżąc
 postanowiliżmi, na co pan posel przebyśwolil.
 a dla lepszego świadectwa i aby się wszelkie
 rzeczy wypełniły. przebyś swe własne prze-
 byśliżmi. Dan w Winnieci w sobotę przed
 nowym kalendarzem M.^o D.^o Xl ii.

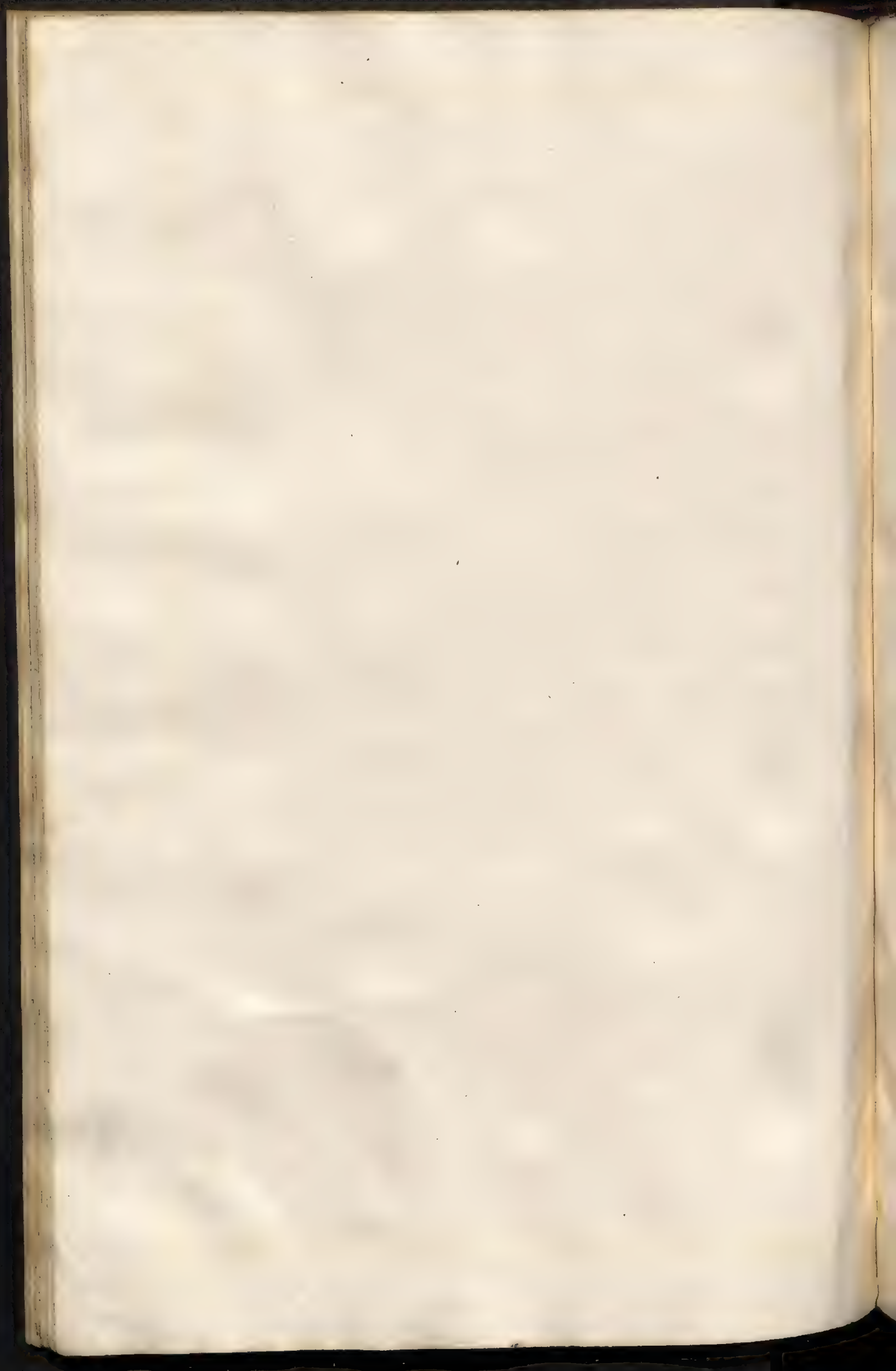
Handwritten text, likely a list or account, starting with "The first of the month" and "The second of the month".

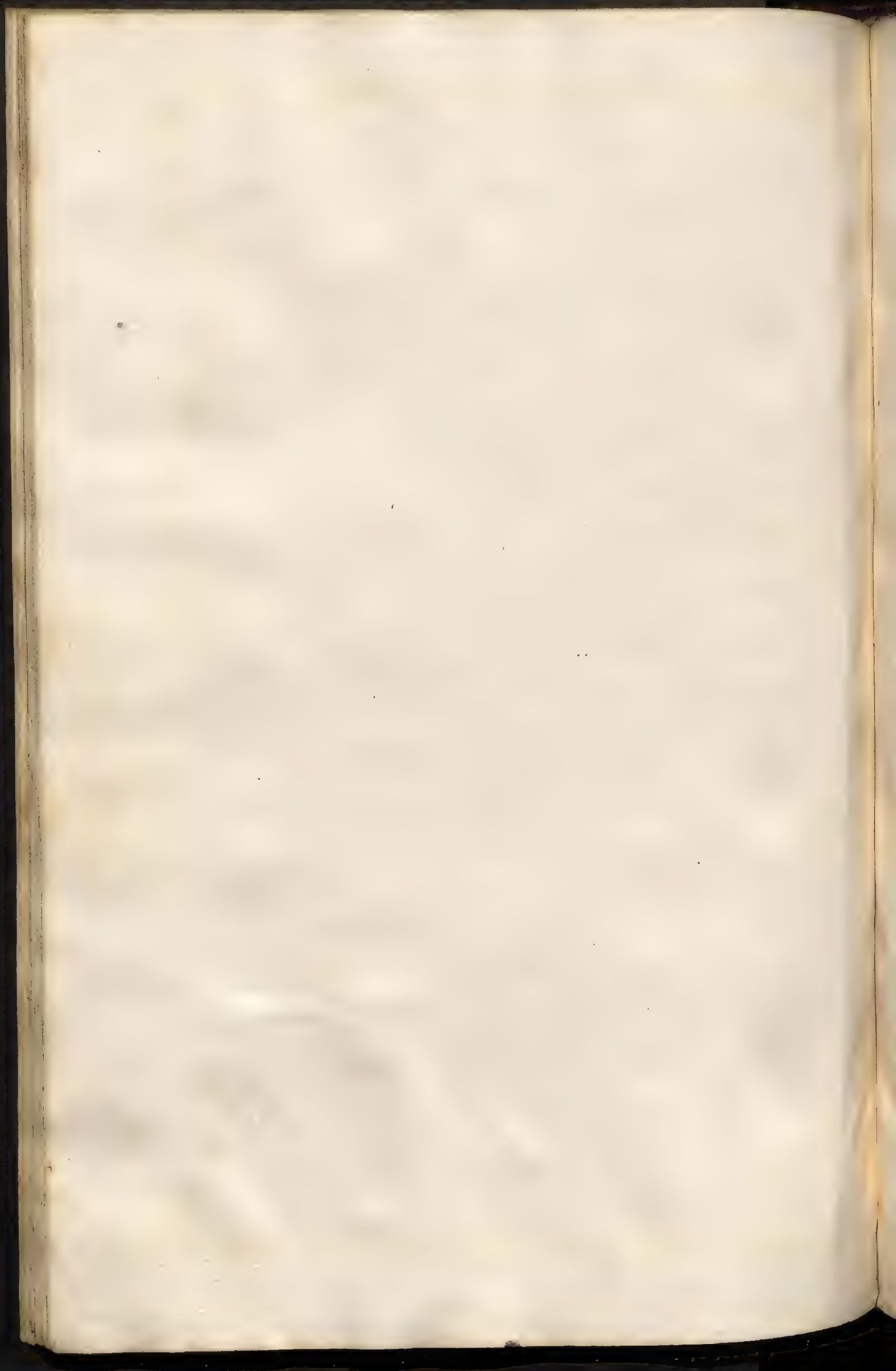
Handwritten text, continuing the list or account, mentioning "The third of the month" and "The fourth of the month".

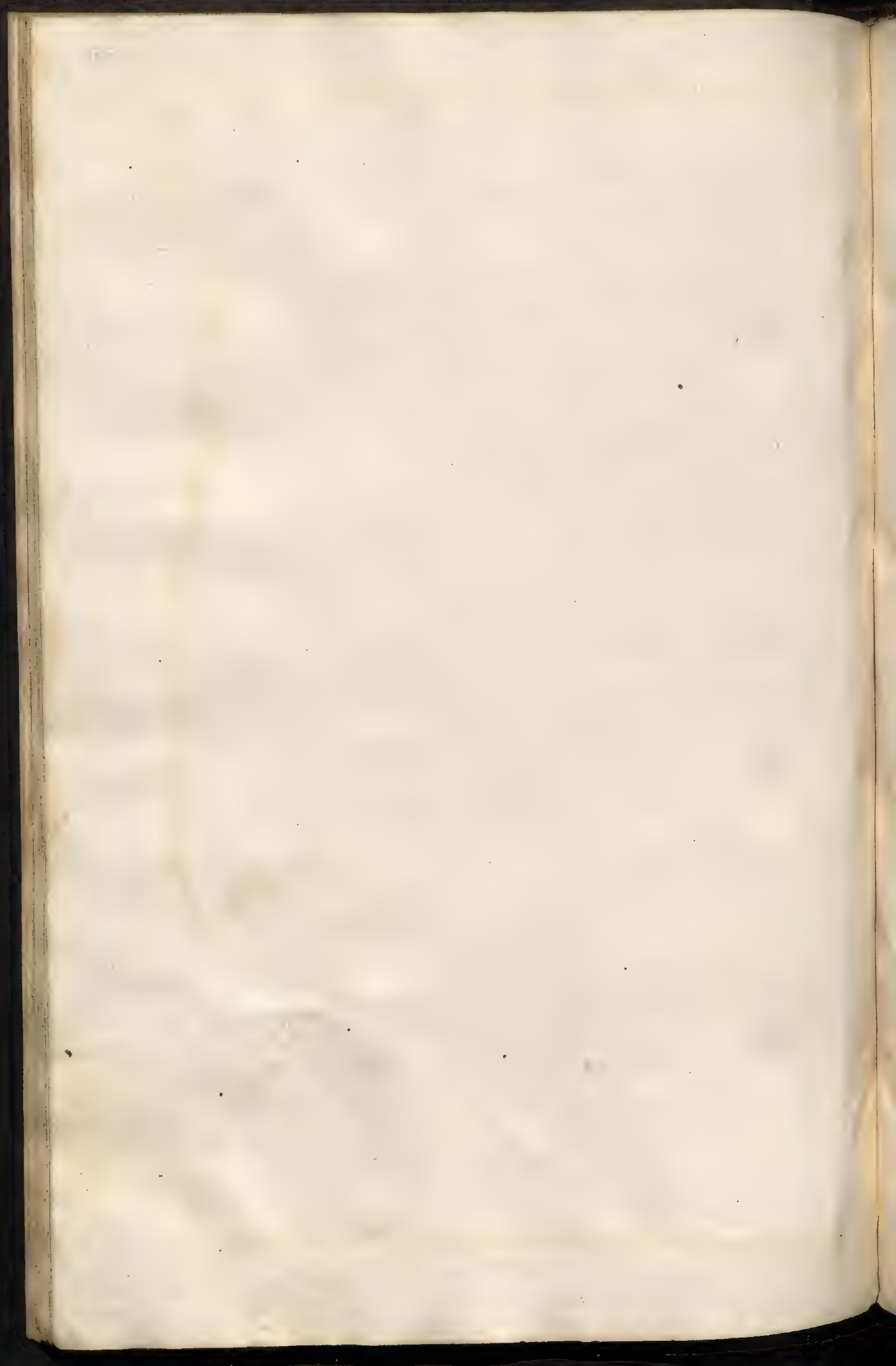
Handwritten text, continuing the list or account, mentioning "The fifth of the month" and "The sixth of the month".

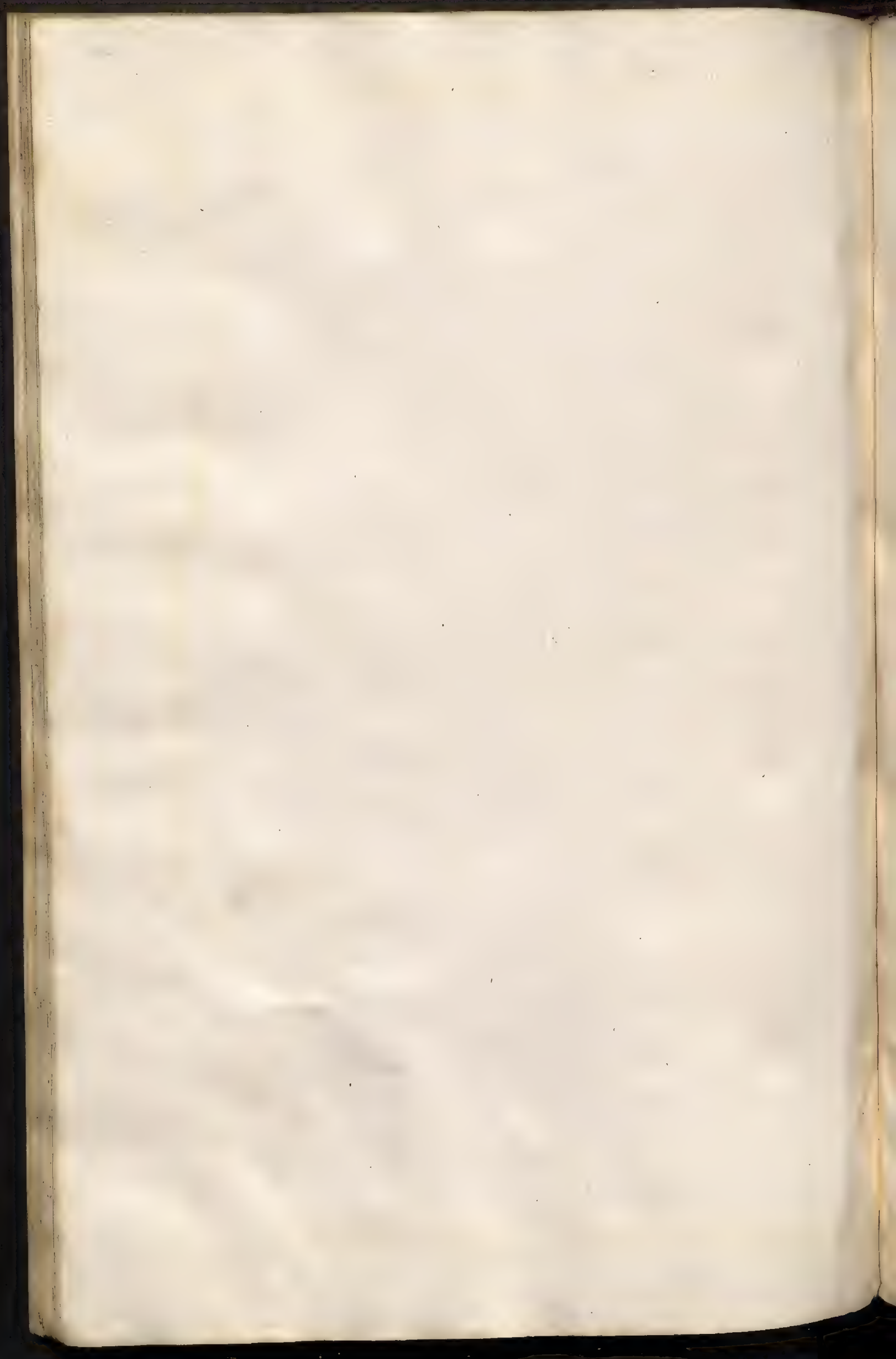
Handwritten text, continuing the list or account, mentioning "The seventh of the month" and "The eighth of the month".

Annus Domini 1543

Ad initium anni domini M^o. D. XLiii .
indictus fuit Conuentus Cracouiē ad diem
Sanctę Agnetis . Ad quem Consiliaii et
equester ordo lris infra scriptis conuocati sunt .

Vincentium

1421

A

Also the said man
and the woman
the said man
the said woman

Sigismundus primus Rex Polonie
 Consiliariis maioribus. exquirat
 sententiam earum de die et loco
 Comitiarum

Rme in Chr^o pater sincere nobis dilecte.

Magnifica sincere nobis dilecte. Facile pro sua prudentia perspicit
 Sinceritas tua: quanta hoc tempore Regno nro, reip^q publice
 pericula impendant, quamq^z sit hoc necessarium, ut primo quoq^z tem-
 pore qua ratione propelli queant et propulsari, consultatio habeatur.
 Quam ad rem cum edici Regni Comitia oporteat, nos quidem id fa-
 cere cogitamus, atq^z hanc precipue ob causam inchoatis rebus Magni
 Ducatus nostri Lithuaniae, relicto illo, in Regnum hoc nrum reuerfi
 sumus, Quoniam vero sine consilio S^{ty} tua quae inter Senatores Re-
 gni nri non postremu locum obtinet, neq^z de loco neq^z de tempore Comi-
 tiorum statuere quicq^z solemus hortamur illam ut pro officio suo, quo
 loco, quoq^z tempore habenda nobis esse putet Comitia, per hunc ipm
 Cubiculariu nrum, nos reddat certiores, Quia vero inuicestertius ve-
 nit ad nos nuncius Aplicus, qui Concilium generale ad Calendas Nouem-
 bres, futurum nobis renunciat, atq^z ut vel ipi proficiscantur, vel aliquem
 ad id loco nro mittamus, postulat. hoc quoq^z perscribet nobis S^{ty} tua
 tua per hunc ipsu Cubicularium nrum, quid in hoc ipso negotio no-
 bis agendum, et quem ad Concilium, id quod haberi tandem aliqua-
 do Reipublice Christiane plurimum interesse videmus, mittendum
 existimet, factura S^{ty} tua pro gra nra quae bene valeat Crac^{ae}
 xv Octobris Anno 1542

Sigismundus primus Rex Polonie
Senatoribus et Consiliaribus maioribus

Mag^{ce} sincere nobis dilecte, Etsi, postulare videbantur magna quædam et ardua magni Ducatus nri Lithuanie negotia diutius vt in eo comorati fuisset, attentis tamen periculis quæ Regno huic nro maiora quam vnquā antea impendere videntur relicto illo huc conuigramus, vt cuius rei præcipua nobis cura est, præsentis Regni nri necessitati maturo consilio tempori succuramus, neq; ignorat Mag^{ca} vestra: superioribus Comitibus quæ nobis a Regno absentibus habita sunt, Institutam quidem esse regni nri defensionem, sed neq; diutius vno anno duraret, neq; ad vim aliquam maiorem propulsandam sufficere posset, quæ tamen nisi decreta fuisset, non perinde pacatos proculdubio Regni fines habuisset, neq; caneri satis potuisset, quin terræ nra, Russia præsertim et Podolia detrimenti aliquid caperent Et hostium lustruiniis infestæ redderentur Nunc Dei Optimi Maximi gratia et misericordia factum est, satis vt quietum annum hunc habuerimus, sed de reliquo tempore nihil nobis certi polliceri possumus. Quemadmodū enī superiori anno vehementer nos aduentus in Vngariam Cæsaris Turcarū potentissimi, et exercitus Christi clades illa miseranda perturbauerat, ita hoc anno insequenti non minorem prope animo nro perturbationem ea res adfert, quod cū essent instructæ maxime Christianorū copie, tum certo quodam^{suo} consilio quiescere maluit hostis potentissimus, neq; ei obuiam illis venire visum est, Habet hunc ille morem perpetuum, vt quo paracior et instructior venire esse queat, anni vnius interuallo respiret, fessosq; deinceps et fatigatos ac sumptibus exhaustos adoriatur, Cum itaq; periculū sit, ne aliquid nobis mali

eueniat, propter vicinū malū, cū præterea neq; a sempiternis ho-
 stibus nostris Thartarijs, neq; a Valachis tuti satis esse videamur,
 ob quā causā maxime magno cū incomodo nro, huc nos in Re-
 gni nostrū relicto magno Ducatu nro Lithuania recepimus, in-
 cunda est firma aliqua et stabilis ac longo tempore duratura,
 defendendi Regni nri, ratio. Consultatio præterea habenda,
 quemadmodū cædes ista mutua reprimi, et peierandi occasio,
 nes, tolli possint, vt ne ad reliqua vitia nra, quibus iustam nobis
 iram Dei cumulamur, hæc quoq; accedant, quibus magis etia
 prouocetur. His itaq; et alijs etia nōnullis de causis quæ suo
 tempore commemorabuntur, visum est nobis ædicere Regni Co-
 mitia maiora Cracouia, ad diem Diuæ Agnetis Sacra quæ
 minora procedent. Et alia rursus
 terrestria in. Hortamur
 itaq; Mag^{cia} vestra, vt vna cū alijs eius territorij Consiliarijs
 et Nobilibus ad ea proficiscatur, et Nuncios vna cū illis eligat
 plena et nō limitata potestate, viros graues non suæ magis pri-
 uatæ quā publicæ rei studiosos, cumq; his ad maiora Regni.
 Comitia veniat, consultatura nobiscum et cū alijs Senatoribus
 de his quæ ad Regni quietem et tranquillitatem tuenda et con-
 seruandam pertinere videbuntur. Quoniam aut iam dies certus
 mptiis Serē^{mi} filii nri præfixus est et constitutus sexta Men-
 sis Maij nisi quod impedimentū accideret huiusmodi quamobrem
 in aliud tempus necessario forent proroganda, quod quidem nisi
 graue quoddam et inenitabile esse oporteret Nos S^{ti} tua id si-
 gnificandū duximus, vt sciat quā ratione ad eum diem obueniendū
 se cōparare, debeat Hoc aut imprimis S^{tem} tuam hortamur, vt di-
 em Comitiorū per nos edictū anteuertat potius quam vt poste-
 rius veniat, Nam cū ita ratio temporū postulet, vt serius quā
 Consuetum sit Comitia habeantur, plurimū interest mature S^{tem}
 tuā ad ea venire, factura pro debito suo et gra nra, Quæ le-
 ne valeat, Dat^o Cracouia vltima Nouembris Anno dōi 1542
 Regni nri anno xxxvj^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Consiliariis minoribus

Generose fidelis dilecte. Cum ex omni parte Chriani nois hostibus cir-
cumsepti simus, magnosq; in discrimine Regnu nostru versari vide-
atur, cui et a Turcis et a Tartar metuentu est, et a Valachis, qui-
bus nihil tuto credi potest, quum etia irrupturi fuisse dicuntur,
astate proxima superiori in terras nostras Podolia nisi firmu saty
in eis presidu fuisse collatum accepissent, nos pro officio nro pro-
videre cupientes, ne quid Regnum nrum detrimenti pateret, etsi
ardua magni Ducatus nri Lithuania negotia longiorem ibi nostru
comoratione flagitare videbantur, nostram tamen in Regnu redi-
tum maturavimus, et Comitiam ad diem diua Agnetis sacru edixi-
mus, qua minora de more precedent in Proschovieze feria

et alia rursus treseria in Noua Cinitate Koczyn

Ea omnia vt habeat f tas tua mandamus, ac
delectis in minoribus Comitibus, Nuncios ad maiora, cu plena et
no limitata potestate viris grauib; et idoneis, publice magis qua
primati comoti studiosis, cum illis vna ad maiora Comitiam se co-
ferat, ibi nobiscum et cum alijs Senatoribus et Consiliariis Re-
gni nri de propulsandis incomodis, et augendis eius comodis,
consultacionem habitura, factura pro fide debitoq; suo et gratia
nostra Dat Cracouie vltima Nouembrijs Anno 1542

Ad mandatu Regia
Maiestatis proprium

Sigismundus primus Rex Polonie
ad Nobilitatem

Cenerose fidelis dilecte Graubus causis adducti quam magnopere
id postulare videbantur, vt Regni nri reiq; publice tranquillitati
consuleremus, ediximus Comiticia maiora Craconia ad diem sancte
Agnelis, quæ quidem de more minora sine particularia præ-
cedent in et comunia terre-
stria in Mandamus itaq; f^{ti} tue
vt ad ea ipa veniat, vna cū aliis ad maiora sine generalia Comiticia
Nuncios electura qui nō primata magis affectiōni quam publicæ
utilitati seruiant cum plena et non limitata facultate, aliter non
factura f^{tas} tua pro debito suo et gratia nostra Dato Craconia
Vltima Nouembris Anno domi 1542

Ad mandatū S R
Natis proprium

Sigismundus primus Rex Polonie
Ad Capitaneos

Magnifice Sincere nobis dilecte, Quandoquidem hoc flagitare vi-
deantur grania Regni reiq; publice negotia, ediximus maiora Re-
gni nri Comiticia Craconia ad diem sancta Agnelis, virginis,
quæ quidem minora sine particularia præcedent de more in
et cōia trāstria in
Quare mandamus S^{ti} tue, vt ea Comiticia promulgari vbiq; et pub-
licari faciat, in omnibus foris et populi congregacionibus Ciuitatū
et Oppidorū præfectura sua Et quas ad officiales et quosdam

Nobiles, nras dedimus et cu presentibus mittimus lras, eas, omni cu
Etacione semota ferferendas illas diligenter curet, Inter quas si qua
fuerint qua inscriptione seu superscriptione caruerint, ipsa Stas
tua inscribi illas faciat, his, qui magis fuerint inter Nobiles insignes,
atq; ad eos nulla mora interposita transmittat. Factura S. tas tua
pro gratia nostra et officio suo. Dato Cracouia vltima Nouembris.
1542.

Ad mandatum Sacrae
Regiae Mis proprium

Ad Nuncios

Sigismundus Rex Polonie.

Cenerose fidelis dilecte Magnis et gravibus causis adducti, qua
magnopere id postulare videbantur, vt Regni reig publice tran
quillitati consulereamus, Ediximus Comitia maiora Cracouia ad die
sancta Agnetis, Quae quidem, minora sine particularia, ^{Comitia} de more
praecedent in . N . Comendatam itaq; et per
spectam habentes f^{ti} tua virtutem et dexteritatem, ac erga nos et
Rempub; observantiam et studiu, illam designandam existimamus
ita prout pntibus designamus et deputamus, Nunciu nostru ad eade
minora sine particularia Comitia Proinde f^{ti} tuae mandamus, vt
ad ea Comitia proficiascatur, ibiq; mandata nra ad praescriptu
hoc quod illi cum presentibus mittimus, referat, atq; vna operam
diligentem naueat, vt cum plena et non limitata potestate Nun
ciu ad maiora sine qualia Regni Comitia mittantur factura
pro fide sua et gra nra Dato Cracouia vltima Nouembris Quo
domini 1542 Regni nostri anno xxxvi.

Ad mandatu S
R Mis proprium

Littere fidei

Sigismundus REX Polonie.

Veneris et singulis Prelatis Baronibus, Palatinis, Castellanis, ac alijs Regni Senatoribus, et Consiliariis, Dignitarijs, Officialibus, et vniuersae Nobilitati in Comitibus congregatis, sincere et fidelibus dilectis gratiam nostram Regiam, Sincere et fideles dilecti. Qui hasce litteras nostras S^{bus} et f^{bus} vestris reddidit is a nobis in medium S^{tum} et f^{tum} vestrarum est missus, quo voluntatem et mandata nostra illis referret et declaret, de his rebus de quibus eas in medium consulere et constituere volumus. Quare S^{tes} et f^{tes} vestras hortamur ut cum et attente audiant, et verbis eius hand aliter atq; nostris fidem habeant ad eas exequenda; fidem studium et observanciam suam adiungere curent, facturæ pro fide et studio suo proq; gratia nostra Quas bene valere cupimus. Dat Craconia vltima Nouembris Anno 1542. Regni nri xxxvj.

Ad mandatum Sacrae
Regiae Mis proprium

Legatio ad Conuentus particulares

Salute dicta et gratia Regia nunciata ac redditis fidei litteris
in hunc modum verba faciet
Postulabant hoc ardua Magni Ducatus Lithuaniae negocia, quae
plurima adhuc conficienda restabant, diutius ut in eo aliquanto.
S. M. R. commorata fuisset, verum pro incredibili studio, quo
Regno huic ditioribusque suis cautum et promissum esse cupit, ne
quid detrimenti capiant, tenere se non potuit, quin multis in Magni
Ducatu suo Lithuaniae rebus inchoatis relictis, summum in Regnum
reditum maturaret, quod in eo versari videt discrimine, ut nisi, mihi
seruati nostri Deus dignatus sit, et in hanc omnes mentem im-
pellere, ut vno eodemque animo, primatarum nostrarum rationum solli-
citudine post subita periculis, ac prope iam precipitantis rei
publice nostrae curam suscipiamus, metuendum sit, ne in eum breui
statum adducatur ut ne salus quidem ipsa, eam postea seruare
possit, Quare si quae impendere discrimina videntur, ea declina-
re cupimus tempore rationibus nostris ut prospiciamus oportet,
ne si parum fuerimus vigilantes, frustra tum consilia simus,
imituri, cum actione magis quam consultatione esset opus futurum
Quibus bellorum incendiis flagret orbis Christianus vniuersus quis est
qui nesciat, duo Reges potentissimi infestis odiis inter se concur-
runt, et reliquam orbis partem in eundem secum furorem, tra-
hant, ex quo fit ut praeter Hispanias, Gallias, et inferiore Ger-
maniam Anglia quoque Scotia, Dania Suetia, Noruegia, magno
quodam bellorum tumultu agitantur, ne in superiori quidem
Germania pacati quicquam est, ubi dissidium istud opinionum,
animorum quoque tantum induxit dissidium, ut inclusa illa odia
teneri non possent, quin apertas inimicitias et nequaquam

incruenta bella erumpant ita ut quas vires conuertere oportuit in hostem finitimum accendat, iis in id uti maluit alter ut alterum bonis suis euertat et ex ditione sua exturbet. Nihil est autem quod magis fortem atque inuictum reddat potentissimi Christiani nominis hostem, quam hec inter ipsos Christianorum Regum et principum dissensio, qui vinculorum quibus inter se colligati sunt, et Christiane professionis suae obliti, mutuum in exitum imminere ac plusquam Civili bello se implicare, ac fraterna cede et sanguine manus suas, summa cum reprehensione omnium contaminare malunt, quam coniunctis et in unum collatis viribus commune Christianorum omnium periculum, quod haud dubium a potentissimo hoste impendat, ingenti honore suo propulsare.

Crescent illi animi qui sitim suam sanguinis Christiani explere nequit, cum ita feruere omnia bellis se authore conflatis, in orbe Christiano acceperit futurus est ad quidvis audendum prociectior et summa sibi datam oportunitatem putabit, ad ea que cogitat in perditionem Christiane reipublice arbitrata suo perficienda. Cum presertim quae est iusta Dei erga nos ira hoc autumno proximo superiore Budae Pesthique magis illi quam Christianis ad voluntatem fluxerit, et ex animi sententia ceciderint omnia, cum non modo decedta non sint ex iis locis, quae ante sesquiannum Christianae ditionis fuerunt hostium praesidia verumetiam Christianus exercitus ingenti sumptu atque labore collectus, non sine clade et ignominia repulsus sit ac totus postea dilapsus.

Qua res merito animos nostros commouere debet, neque enim rueret potest Hungaria, quin eodem motu labefactatum hoc quoque Regnum concidat nisi mature rationibus illius per nos prospiciatur. Etiam fuerit, metuentum nobis est ne nos clatus iis successibus hostis nec opinantes et inter oscitantes opprimat, dum nimium fidimus fœderibus quae nobis cum illo intercedunt. Quae quam sint apud eum sancta, casus Budae ante sesquiannum miserabilis contra fœdera captae, abunde magno documento nobis esse potest,

Quamobrem ita nos comparemus, ut si quid de repente accidat, non necesse habeamus turpe illud verbum dicere, non putaram, que vicinis nostris euersisse videmus, eorum oculis nostris atq; aīo semper obuerfetur recordatio, eademq; illa nobis quoq; accidere posse credamus, et antequam irruant in nos, quemadmodū pro-
pelli queant et propulsari rationem incamus: ita futurū est ut pre-
missa iacula nimis feriant,

Quienit hoc anno Turcarū Caesar, non modo ipse in Hungariam non venit, sed ne iustum quidem exercitum, quem Christianorū copiis opponeret, habuit, et tamen opimone omnium felicis ce-
ciderunt ei omnia, qua felicitate clatus, venit proculdubio aestate proxima, et quod reliquum est Hungariae sub imperium suū subungere conabitur, cum non aliam ob causam hoc anno quie-
uerit, quam ut ab anni superioris laboribus respiraret seq; et suos expeditione illa seffos recrearet, et recens ipse recenti cum exer-
citu et eo quidem tantomagis numerofo et valido in Hungariam inuaderet, ad institutum suū perficiendum.

Quo quidem tempore quis est qui prestare possit, nihil nobis ab eo negotii exhibitum iri, atq; ut maxime ita sit, nihil ut nobis in se-
quenti aestate periculi sit pertimescendum, tamen cum barbarorū sit in diem vivere, nostra consilia sempiternum tempus specta-
re debent, Neq; id modo provideri a nobis oportet, quemadmo-
dum vno aut altero anno securi esse queamus: Sed in posterum etiam quam longissime prospiciendum est, ne quid respublica
nostra detrimenti capiat, cuius, qui status a nobis a maioribus nostris relictus est, eundem ac meliorem etiam si fieri possit ad posteros nostros transmittamus, id vero omni studio nobis est elaborandum.

Fieri potest ut proxime etiam insequenti aestate nullus in nos fiat potentissimi hostis impetus, sed si qđ Deus omen obruat, post
vnum aut alterū annum, id quod anhelat maxime, Hungaria illa potiri contingeret facile Dⁿⁱ vestra perspiciunt nisi melius instructi

simus et parati, Quo sit regnum hoc in discrimine futurum, Quare
 (qđ prudentissimi quiq; semper fecerunt) pacis tempore, belli
 gerendi consilia tractemus, et eiusmodi Regni defendendi ratios
 ineamus, quibus non modo á nobis, verumetiam á liberis cuiusq;
 vestrum, á posteris nostris et eorum fortunis vis atq; impetus ho-
 stilis arceri queat et propulsari, Neq; enim sua cuiq; quam libe-
 rorum suorum salus et incolumitas charior esse debet, quin potius
 in hoc curas nras et cogitationes omnes defixas habere debemus,
 vt patria nostra quæ omnes in se charitates complecti debet,
 Christo gratiam suam et misericordiam impartiente, aut sempi-
 terno aut certe quam longissimo tempore, salua queat conseruari,
 Non amma modo, quemadmodum hucusq; factum videmus, sed
 fixa stabilis et perpetua nobis tuenda patriæ nostræ ratio queren-
 da est, quæ et omnes ex æquo attingat, quibus tuendi Regni of-
 ficiū incumbit, et eius generis sit, vt ad maiores etiam hostium
 impetus propellendos, Deo miserante, sufficere possit, vt si quis for-
 te prouocare hostis velit, nequaq; nos imparatos offendat, sed ad
 omne periculi genus propulsandum idonee instructos, quā ad rem
 tanto debent esse D^{nes} vestræ faciliores qđ ipse in superioribus co-
 mitiis a Sacra M^{te} Regia id visa fuerunt postulare.

Semper nos in procinctu esse oportet cum non ab eo modo metu-
 endū nobis sit, cuius cupiditati vnus orbis sufficere non videtur,
 verum etiam ab iis sempiternis nris hostibus Tartaris et Vala-
 chis, qui nisi nos prospexisse rebus nostris viderent, et certam
 aliquam defendendi Regni rationem nostri instituisse, pro suo
 more perpetuo, tenere se nequaq; poterint, quin cum nudatos pre-
 sidio fines cognouerint in Regnum incursionem faciant, ac longe
 lateq; populentur omnia.

Fecerunt id in hac quæ proxime preterit æstate, et si minime pe-
 nitenda presidia in finibus collocata videbant, inuaserrunt in eos
 nihilominus: quos cū abacta præda fugien' nostri ad Oczakow,
 vsq; insecuti fuissent, cecidit quidem illis Dei beneficio nō infelicit

nam et prædæ partem recuperarunt et ad eundem ipsi modum acceptam iniuriam vlciscentes prædæ ad Oczakow egerunt, et eis omnes salvi domum redierunt, Verum et offensus est ea re animus Cæsaris Turcarum, quod haud obscure per legatum suum declaravit, per quem de irruptione nostrorum in suam munit, nostram olim ditiorum, facta, cum S. M. Regia graviter exposculetur, et periculum esse videtur ne ipsi quoque Tartari, hac à nostris in fines suos incursione lacessiti, faciant vicissim in Regni fines impetum, quas sibi factas esse putant iniurias, eas vindicaturi.

Quod Valachum attinet, quantum in eo levitatis et inconstantiae sit, quam nihil ei tuto credi possit, magno semper nostro periculo sumus experti, Quocirca, et contra huius insidias haud aliter nos munitos esse oportet quam si indictum cum eo bellum haberemus. Cum itaque et à domesticis nostris hostibus Tartarorum et Valachis, et ab illo cuius potentiam reformidant omnes, ingens patria nostra periculum impendere videamus: cum ne Prussiae quidem terras, metu discriminis alienius vaccare intelligamus: quod proscriptionis decretum ut induci et antiquari posset, obtineri adhuc nequiverit, Nolite queso expectare dum armatus hostis veniat, dum ferro igneque longe lateque populetur omnia, sed quoad integra sunt omnia, defendenda patria, statum aliquam firmam perpetuoque duraturam rationem inuestigate, quoad leviores incursiones et ad graviores etiam aliquas impressiones propulsandas Deo conatus nostros adiuvante, parati semper et expediti esse queamus.

Sed irato nobis Deo, nihil est quod nos rem bene gerere posse speremus, Nam nisi ille custodierit Civitatem frustra vigilat qui custodit eam, huius itaque nobis ira mitiganda, huius nobis gratia et misericordia concilianda, id ita demum recte fecerimus si quibus ille rebus offenditur eas abiecerimus, cum autem charitas sit, quare alia gravius offendi posset quam odiis inimicitiis, et quæ oriuntur inde cedibus quæ sub absentia M. Regia plurimæ sunt patrata Cum præterea veritas sit, quid illi mendacio, periurio, præsertim,

esse potest odiosus? Quam crebra autem hoc tempore perimuria cāmi-
tantur, vel ex eo colligere licet, qđ vterq; litigancū decerni sibi per-
sape iuramentū postulat, Cum tamen vterq; verū iurare nō possit,
alter vt peieret necesse est, vtricunq; autem iuramentum delatum
fuerit, is iam est indubitatam victoriam consecretus, cum in conqui-
rendis testibus nulla sit religio, qui persepe quæ neq; viderunt, neq; au-
diuerunt, vñq; ea pro testimonio non dubitanter dicunt.

Et hac itaq; de re consultationem haberi vult S. R. M. quemad-
modum ista gladiorum impunitas refrenari, et peierandi licentia,
ac cetera flagitia, coerceri possint, vt iis sublati placatiore ali-
quando nobis Deum habere possimus,

De iudiciis quoq; proximi superioris anni in Comitibus quæ fuerint
tractata, pleriq; ex D. bus vestris non ignorant, visum enim nonnul-
lis fuerat, vt essent delecti iudices qui controuersias omnes cognosce-
rent, a quibus nulla esset prouocatio, hac quoq; de re visum est Sacra
Regia Mti consultationem haberi, vt omni qua fieri possit ratioe,
prouideatur, integra vt sint et incorrupta iudicia, in quibus sum eniq;
ita tribuatur, vt nemo quæ iuris sunt et iustitia, ea sibi negata esse
iure queri valeat, Simul etiam de vniue magni Ducatus Lithuaniae
terrarumq; Prussiae et Slesiae, De finiu controuersiis tollendis et limitib;
bus constituendis, De moneta Ill. Do. Ducis Prussiae et legnicen, De
vedigaliis et Theloneis, si quæ nullo iure exiguntur, De legum sine
statutoru correctione, De iis qui ab exactionibus immunitate sibi
arrogant iniqua, Deq; aliis rebus omnibus, quæ sunt in responso, qđ
ex proximis superioribus Comitibus a domis Consiliariis ad S. M.
R. fuit perlatum quæ in proximis Comitibus omnia diligentius enu-
merabuntur

His igitur omnibus de rebus quæ iam sunt per me enumeratę,
visum est Sacra Mti Regia, ad diem diua Agnetis sacrū Craconiae
Comitia edicere in quibus de omnium ordinum sententia ea omnia di-
ligenter curari vult, quæ ad Regni reipublice rationes constituendas
pertinere videbuntur,

Ac maluisse quidem Comitia hec et maturius edicere, et quo in loco de more haberi solent Petriconia sed quominus celerius ediceret, in causa fuit morbus pestilens qui passim semiebat, vestrarum itaque Divinorum salutem providere cupiens, fecit S. M. R. ut in id tempus Comitia produceret, quo frigorum vi sedari pestis possit. Quod autem Craticonia potiusque Petriconia edixerit sua adversa valetudini consulendo fecit, nam preterquam quod aetate affecta est, etiam viribus est morbo suo consueto vehementer debilitatis, ita ut hoc presertim tempore movere se loco non possit nisi apertum in discrimen vitam suam adducere velit.

Et quoniam mitti de more ex equestri ordine nuncii ad Comitia consueverunt, hortatur Dominus vestras S. M. R. atque ab illis postulat, ut quos missuri sunt, viros graves et prudentes deligant, cum plena et non limitata potestate, qui non private sue affectioni, sed reipublice commodas serviant, non ordinem suum, aut in ordinem, aut in hominem aliquem explere contentur, verum pacem tantum tranquillitatem, salutem et incolumitatem Regni spectent, ut cum his una matura de liberatione suscepta constituere possit, S. R. M. eas quemadmodum et impendentia pericula propulsari, et Regni rationes stabiliri queant,

Contribuciones publice in Conuentione generali
Craconiensi pro anno dñi m. d. xliii. decretæ

In primis ex singulis mansis seu lanceis agrorū tam regionū q̃ spūalium
om̃ et secularium subditorū, decem grossos cois et vsualis monete ad
vnam ratham, Incipiendo ṽzt solutionem a festo S. Bartholomei ap̃i
et illam ad festum Natiuitatis virginis Mariae inclusue terminando,

Sculcteti et Aduocati villarū liberi non habens census duntaxat lanceos
colen, soluent de suis lanceis per decem grossos.

Aduocati Cmethones seu colonos habentes, de quolibet lanceo decem
grossos pro ratha superius expressa, sub pena dupli contribuet,

Nobiles pauperes Colonos et Census nō habent de lanceo sex et soluet

Ciuitates et Oppida tam nra Regia q̃ Spūalium et secularium
in toto Regno Exactionem Ciuilem quam Schoff vocant vna duntaxat
integram, pro vna ratha superius expressa, soluent et contri-
buent,

Villæ vastatae exusta, aqua inundatae liberae a Contributione

Contributio ceruisie, vini, medonis, Malmatici Muscatella, Czoporce
dicta, in omnibus Ciuitatibus et Oppidis ac tabernis, ta Regiis
spūalium et secularium subditorum, Incipiendo a festo Pentecosten
proximo ad integrum annum more solito hoc est in x continentia litte-
rarum vniuersalium super Contributionem ducillorū editarū solui debet,
Similr a Ceruisia quam dñi et Nobiles coquūt, ad propinacu,

Tabernatores hereditarii qui redditum propinant ceruisia per sex
grossos a propinatioe ad ratham predictam, soluent si agros non
habent Qui vero agros habent, soluent seorsum ex agris suis contribucioz

per decem grossos ad ratham supra dictam,

Mammals tabernatores sex grossos, hoc anno ad ratham vna soluent

Molendina ventilia hereditaria duodecim grossos contribuent

Illa vero molendina ventilia quæ amiversarios milites habent sex grossos
Et similiter molendina quorū tertias mensuras Temitarū bonorū Rega-
lium exemerunt, et emptas in summis pecuniarū obligatas tenent ad
utilitatem suam soluent Contributionē quæ Schoff dī, vna integra

Molendina aquatica omnia in Regno consistentia quæ Posrzebne dī,
Mammals seu amiversarios molendinatores habentia ex singulis ortis
sex grossos Hereditarii vero vnum fertone soluent,

Molendina brasalia et hereditaria aquatica et equestria in omnibus
Civitatis et Oppidis Contributionē quæ Schoff dī cōtribuent,

Minerarie officinae seu ferrū facientes et hereditariae serra ex
singulis rotis per fertonem. Annuales vero officinae minerariae et similiter
annuales serra, hoc est locatę seu conducticiae a quolibet rota sex
grossos persoluent, pro vna ratha.

Sacerdotes Rutheni Popones dicti ex singulis ecclesiis flor vnum
Prothopopones vero alij Xamiesniaci per vna sexagenam in moneta,
Et similiter popones Armeni pro integro anno

Valachi ex singulis laneis integris duodecim grossos persoluent Qui aut
agros non habent a singulo Centenario ovium similiter duodecim grossos
Crag in Comitibus quolibet feria quinta ante dominica Iubilante Anno
Domini 1543 Regni xxxvij^o

Contributio ducillorū Czopowe dicta inchoari debet a festo Pentecosten
proximo et cōtinuari per integrum annū ad aliud festū Pentecosten
Anni 1544 Exigetur aut et exigi ac solui debet eadē ipa Contributio
ducillorū secundum antiquam consuetudinem,

Littere ad Capitaneos
Sigismundus .i. rex Polonie

Magnifice sincere nobis dilecte, Quia in Comentu generali Craconien
acta sunt, quae et quomodo defensio publica constituta sit S^{tem} tua
praetermittere non arbitramur, sed ex l^{ris} quoq; vniuersalibus, quas
vna cu formula, de exigendis Contributionibus publicis om^m ordinu
decreto, descripta, in manus S^{lis} tuae mittimus, id abunde est intellex
tura, Quare mandamus illi, ita o^mo habere volen^d, vt in foris et con
gregationibus populi, Ciuitatum et Oppidoru, et aliis locis publicis Ca
pitaneatus sui, exactiones ipas in dictis Comitibz decretas, iuxta
easdem vniuersales l^{ras}, et formulam illis adiunctam proclamari
et publicari faciat, ac ad manus exactoris terrae et districtus
Capitaneatus S^{lis} suae pro ratibz in eisdem litteris vniuersalibus
expressis, dari et exolui o^mo iubeat ac mandet, absq; quauis exce
ptione, mora et dilatione, Negligentes vero in soluendo, et Con
tumaces, quos Exactor ad S^{tem} tuam detulerit, pignorationibus,
et aliis penis consuetis ad exoluendum ipsas publicas contributiones
cogat et compellat Pro fide officioq; suo et gratia nostra aliter no
factura Dat^o Craconia xij Aprilis Anno doi .m^o .d^o .xliij^o
Regni xxxvij^o

Ad mandatum Sacra
Regiae m^{is} proprium

Scheda in litteris Capitaneorum inclusa

Misimus ad Palatinu' terræ et Palatinatus Cōstituciones
in proximo Comentiū quali Craconien' laudatas, atq; ei innoximus,
quo illarū omnibus liberam legendi et scribendi faciet potestatem, interim
quam diu nos easdem Constitutiones ad S^{tem} tuam et alios Capita-
neos, quod breui futurū speramus, non mittemus Quare id ad noti-
ciam S^{ty} tuæ deducimus ac eadem omnia voce præconis, publice
proclamari, ubiq; faciat illi mandamus.

*Sigismundus primus Rex Poloniæ
ad Palatinos*

Magnifice sincere nobis dilecte Et si non dubitamus S^{tem} tuam tenere
memoria, quid in proxime ad S^{ty} Comitijis constitutum sit, tamen ea-
rum Constitutionū summa S^{ty} tuæ mittimus, qua illam cæteris
quibus expedire arbitrabitur, communicabit, Cupimus illam bene
valere Dat^o Craconia xii^a Aprilis Anno dōi m^o d^o xliij^o
Regni vero xxxvij^o.

*Ad mandatum Sacrae
Regiae Mis proprium*

CAPITANEIS

Misso iterum ad nos Oratore suo postulavit a nobis Ser^{mus} Do: Rex
 Romanorum, ut viam in Slesiam edicto nostro clausum aperiri inbe-
 remus, Qua de re cum nihil adhuc per nos sit constitutum, convenit
 tamen inter nos, et M^{tes} sue Oratorem, ut Conventus Glogonia
 iterum haberetur, pro festo dⁿⁱ Bartholomei proximo, ubi et M^{tes}
 eius et n^{ri} Commissarii, qui iam sunt ad eam rem ab utroque nostrum
 designati, de damnis et iniuriis cognoscent, quas et nostri a Regia
 Roma^{na} M^{tes}, et illius homines a n^{ris} vicissim acceperunt, atque
 ut utringue satisfiantur, utrumque nostrum auctoritate decernent,
 Mandamus itaque S^{ti} tuae ut promulgari ubique, et voce preconiis pro-
 clamari faciat in omnibus Oppidis, compitis, et locis publicis, ut qui-
 cumque ex n^{ris} hominibus iniuria se affectum, aut damnum sibi datum
 aliquod profitetur, is libellum ad S^{tuam} conscriptum adferat,
 in quo expressa sit iniuria sine damno, et nomen illius una, qui
 iniuriam fecerit aut damnum dederit, quem ad n^{ram} Cancellariam
 Regiam S^{tas} tuae perferendum curabit, atque id intra spacium duo-
 rum mensium faciat, ut nos ad Cancellariam Ser^{mi} Doi Roma^{na}
 Regis libellos eiusmodi tempore mittere possimus Illud similiter
 publicari et promulgari faciat, ut ne quis turmatim, et catervatim
 ex Regno nostro proficisci aliquo militatum audeat, Et quicumque
 in Regnum nostrum aliunde venerit, sine is ditionis n^{rae} sit, sine
 externus quispiam, ut ne is nona dogmata a Sancta Romana
 Ecclesia non suspecta, in vulgus spargere, et de hiis disputare, et libellos
 de heresi suspectos importare in Regnum n^{rum} audeat, Quod si quis
 fecisse comundus fuerit, de eo tanquam de heretico penas sumpturi
 sumus in Regni n^{ri} Constitutionibus contra hereticos descriptas
 factura pro officio suo et gratia n^{ra} Regia Cracoviae xij Aprilis
 Anno domini M^o D^o xliij^o

Constitutiones in Conuentu generali Crae facte. Anno

domini M^o D^o XLIII° XI Aprilis

Gigismundt: krol et Osnamugem. et ipsi s Radami nassem, y s posli ziemskymi na nyneyssim Sejmie t y Constitutione postanowili, ktore ssa tuł w sobie mająt:

O ziednoczeniu skorona państwa

Księstwa wielkie Litewskie, Erns:

kie, Oswięczmiskie, i Zathorskie

Gdi poddamy nasschi Coronie Polskiej s Seimv valnego ktory przed rokiem dzierzan bil wpiotrkovic prosbe kynam wezmili, przes posli gi przes listy, ku nam do Wilna pisanie, abi państwo nassze Księstwa wielkie Litewskie, bilo ziednoczono Skorona Polska, tak wobronie przedwko spolnemu nieprzyjacielowi iako tchess winnych sprawach dawnych sansiedzkich gi brackich, acz na ten czas wedle potrzeb, dalismi gim na to slusna odpowiedz, A vsakoss gdi na niniejszym Sejmie Coronnem radzancz o obro: nie wiecznei przedwko mozym nieprzyjacielom obociego państwa nasszego, tak Coronnego iako gi wielkiego Księstwa nasszego Litewskiego, niemogliismi sradami nassimi gi posli ziemskimi dluzei obrom Coronie Polskiej, iedno roczna postanowic, Tedyismi do rad nassich państwa nasszego Księstwa wielkiego Litewskiego, tho wskazali, abi oni tecz w tym rocze iednostaina obrone skorona polska dzierzeli przedwko spolnym nieprzyjacielom, na granici ii tho obiecugiem radam nassym gi poslom ziemskiem Coronie Polskiej, ze na ten rok prziviesc chcedem poddane nassze Księstwa wielkiego Litewskiego abi ziednostaina obrone Skorona polska przedwko spolnemu nieprzyjacielowi na granicach dzierzeli

Alie do ssie spiskow gi dyasow dotchic spolnych Seimovich Księstwa wielkiego Litewskiego skorona polska wthimessimi miz perwego wejmec na ten czas niemogli gdisim rad Księstwa nasszego wielkiego Litewskiego przisobie niemeli, a wssakoss tossim znac dali radam nassym Coronim gi poslom ziemskiem, is gdi bi cza poztiecznego, sluznego, a wiecznego bilo v Coronie

postanoviono Je bi nam snadnici bilowad nassich xiesthva wielkiego
Litewskiego to odzierzed, abi qm thakieff ku dobremu rzedzi
pospolitej swei gi Coroni, na thakieff postanowienie przizvoli
gi na ten czas to obiecugiem poddanem nassem Coroni Polskiej
Je chcedem radi nassze xiesthva wielkiego Litewskiego ktemu
wysest, abi om wkazdi rzedzi memmi jym yako Coronie poztibe:
Jna wradzie gi wstawach, gi vobronie szis shorona zgadzak,
vedha spiskow a przivilegion szharich na ktore bi radi xies-
thva wielkiego nassego Litewskiego przizvoli

Pruskie xiesthvo a szess mi yuss na ten czas, ktemu prziviedli
iss na przedivko gvalthovnemu nieprizgiacielkovi zwlaszta Ge
szarjovj Turczkiem, obiecali nam gi Coronie nasszi magietz:
noszani gi gardli szemi pomagacz, a wysakoff iss poddani na:
szis Coronei Polskiej na tem nieprzestavali iss bi tilko na Turca
a na nieprizgiacielia navalnego much pomocz szimcz a obroni
kazdi rok spolnei gi zwiczwinei niedzierzed gdiss omi niethilko
viednei rzedzi alie wkazdi potrebie Jobromi szis gim niewima:
viagiz gi tzo viedza gi vkronikach szich maia Je gim ku vi-
szolieniv szeszshosedi gi niewoliei zakonnei mocza szwa pomogli a
gich szvobodi szwa krmia riederska obiali gi okupili, Tzoss mi
gim obiecali gi obiecugiem Je znova chcedem radam nasszym
gi poddanim Pruskiem na tzo Siem poloziat gi posla nasszego knim
poslacz, radzancz gim gi przivodzancz ge ktemu abi niethilko
na Turka alie tess sznostaina kazdi rok obrone przedivko kazdemu
nieprizgiacielkovi szpoddanim nasszym Coronei Polskiej spolnye
derzelj vedim iesli bi nasszej radi gi napominania posluchacz
niechczelj, tedi na pierrvsi Siem Coroni przisley, rad nassich
Coronei Polskiej szivieni szo bendziemi dakei szhim szialacz mie-
li, a tzo szoss mi o Pruskiem xiesthvie napisali, tzo tess o lxies-
sthvie szvieczimshiem gi Zashorskiem vedimcz chcedem gi obie-
czugiem

Skladi mieiszkie
O Skladi mieiszkie, abi bili podmiesione, a cieszni bili prosseni od po:
slow, Ziemijskich a wsakoss iss miastha ktore skladu maia od pr:
kow nassych ssa wprzivitueiowane, ktoressim mii prziviligie dzier:
zed przestiegli teshni odpowiedz radam nassim gi poslom Ziemijskiem
dali, iss przedziwko przissiedze nassei listow gi prziviligiorw mych
gich lamacz gi od miiowiacz mych mozem gi mychczem, chiba ze bi
gich przisrokiem bylo ktemu

O czechach ziemiejskich

A o kolo czechow miijskich, ktore volnosci shiacheczka obrazagia,
roskazujemy, Voievodam, abi kasdy wssim Voievodstwie
tzego strzegi, a pihen bil iss bi tbi czechu choram myebili ku sho:
dzie volnosci Ziemijskiei, A ktorzi bi temu przedziwmy bili, ta:
kowi Voievodowie maia przedsie poswach gi vina stem grziviem
yle krocz bi ssie dopuszczy karacz, o ktore benda na executia
do starosty adsyłacz, a starosta bendzie povinien executia
vjimacz pod vtraczeniem vjenda, oco ma bycz deferovan
przed nassych Magiesthaty Crohewski, przess voievode, a voievo:
da tchakiss przess Starosthe, ktori tchakiss negligens, tzo giesty
miedban bendacz tak ze ma bycz karan

Tess panowie voievodowie, vedlug Statutu starego miiya Jurjenda
svego, dosrzed kasdi wssim Voievodstwie podawssy od miiast,
a miiasteczek nassych Crohewskich potchim, duchownych, pańskich,
Zemianskich, gi zimych poddamych, nassych abi rjemiosla, Kocz,
miari, lokcie przedawania, Sboza, piva, gi zimscze vstavu spra:
vjedlivie bili zachovane, A kto bi ssie tchim vstavam przedzi:
vjil abogich myedopu/dil tchakj ma bycz karan vina stem
grziviem ktorich rzedzi executie Voievodowie dzimcz miiya,

O Zamknieniu drogi do Sliaska a do Vengier

Gdy bila rzecz okolo Zamknienia drogi do Sliaska acz bih rozne ku nam prosbi poddanych nassych a w fakoss Spolnje Sradamij nas, szemij y spolsz ziemskimij nathimesnij zostali abi tbo zamknienie, y zapowiedzi drogi tak dlugo tchrala, aff bi tbe krzwardi i skodi o ktoroe spoddanini Croha Rzymshiego poddani nasszi zopolnje czinijed maza tak wlaszka jako gij wegrzech nagrodzili, a prdest Commiffarjow obogich panstwu Sprawiedliwie nakasdi dokonczeni i oprawiali w sak ze na thimesni tbeff zostali abi opatrzeni tbeff Zapowiedzi leppe bilo abi staroststwie pogranieczny pod wtraczenym wjedow swoych, pylime tbeff dogliadali, a na Zapowiedzi, poddanim nassym nijed czinijed amij tham iesdzied miedopuszczali, tbeff iesze dogliadajancz abi furmanij nasszy nie mogli nijemieczkici kupici, ani spolszyci amij do polskici iedno furmanij swogimij nijemieczhimij kupci niemieczki wossied swe rze, dzij a kupie i do polskie i spolski benda mogli, a ktorzi staroststwie benda tbeff Zapowiedzi pilime choracz, gdi do prdestmthi Sprawiedliwej, od tbeff do prdestampi wstawa pospolitha bendzie wssietho, tbedi thakoremu staroststwie polowicze prdestmthi dawacz bandzienn, a sobie druga polowicze wessungemij.

O lisczech Czelnich

Czelne listbi o ktorich na kielka Seimjecz prdestimnijch namowij bivali yff ktore bi nijepotrzebne a szkodliwe rzeczi pospoli tbeff bih podnjeszjonij, a potrzebny bih zostawione. Thakoss mi namymeyssym sejmie posthanowili, abi stbech terminaczi ktore v Cancellarjci nasszy prdest kilko lath czinijone bili, vidane Commissie do ziem y przed seimem pierrwyszem prdest Commiffarje bila sprawa do Cancellarjci prdestimiesiona abo prdestlana, gdzie ktore czlo grobelne abo mostbore iesth potrzebne.

Spółzestępiem, a bo tęż że szkoda rżęci pospolitei, Ale tżo mabie
rozzumiano o tżich listach i złach grobelnych, i mostowych,
ktore bi bili do voliei naszej abo do żywota oddierżane, bo wżę:
żmich listow, prżiwilegiow i possesey starodawných wedzlech
grobelnych mostowych nikomu łamacz a odmienięć nie sdało sie
za sprawyedliwie, a tżich Commissarżow sumnięce jako y
graniżmich ma bycz obcziaszono a gdi bendzie od Commissa:
rżow prżamieszo na sprawie, mżęsz tżich na ktorich bi sżie
ym sdało cżło grobelne abo mostowe sprawyedliwie, albo mżęspra
wyedliwie, mi dopro sradamij naszęmij i Spółzy Ziemskimij ve:
dlic sprawi Commissarskiej, niektore listy podniesiemij a nykto:
re vmiarkeujemij a żostżarimij jako na on cżasz potrzeba i poży:
teczek rżęci pospolitei bendzie potrzebować.

O cżlich wodnich

A cż bi bilo wiecie moryżono iżż bi bilż cżła wodne żobcziaszivoszżia
sżiachęci, poddaných naszych ktorzy sżie mżęmż bycz volnemi sżma:
icżnoszżiami sżwimi, od cżł nietżilko ziemskich alie tżęż wodnych,
A wszakoz mi mżęczężach wżhim nikomu Spoddaných naszych, v
bleżemia y bezpravia wczinęć, Tżakżsmi na tżem seimie żosta:
vili i żostżarimij iżż kto bi sżię mżęmż mżęsz krżiwde od kogo
navożdie, abi prżed nasz poffwał, a mż na roku obiecżmżem
tżo vsnawacz, iżż kżżo bi beż prava a beż prżiwileży y mżęsz
smije na rżekach hamowanie prżecżiwko volnoszżiom poddaných
naszych sżiachęci Coroni Polskiej wczinij, że bi za tżo, karany
cżierpial, a na potżim że bi sżię tżęgo mżędopuśczal, A cżo sie nasz
doticze obiecżmżemij poddane nasze duchowne y sżięczkie prżi
volnoszżiach ich zachować a cżła na wodzie smij mżębracz iedno
wedlic statutu a starodawnego prżinikiv, a tżo od wszęch rżęci
własneż roboty sżlachęckiej wedlic starodawnego obiecżmż y
zachowania skężoremij rżęcamij sżiachęć tżen ktori popżmżę
od pana swęgo prżisżęgo cżiełessnż wczinij ma wedlic Constitucij

naliežancje maia vipelniacj, Chiba je bi posselstvom a posluza vjech
pospolitei abo nassa Crohiewska bih zaproszeniem, a gdje bi onieska:
li bih gi mycosiedli podhe prjimecio w Statutu, tedi na seimie,
prjisslem majja piec priuorany stich vjeendow sdelaciei poslow
Ziemskich onego Voievodstha, abo poviathu, ktorzi poslowie po:
vinnj bendz instigovacj na Seimie prjecjiwko thakovemu vjeen:
dnyhovj gi dignitarjovi ktori bi thaki bil, a ten Statut ma bycj
gi stacj prjecjiwko thakovim iuss za napominanie.

O Miesczaniech i inich prosthego rzadu lindsiech
abii ziemskiego imienia nietrzimali

Them wssemu exequucia iuss vjeinycj chcedmi vedhe Statutu Czwar:
tholietniego a iuss niektchorz offobi o thossni prjed sie posvj nasseni
listhoruemy prjediaguch.

Annathii abo Sacri

Dosjcy dzimjancj prosbam panow rad nassych Swiecknych gi poslow
Ziemskich, Poslemi do Ojca swienthego Papieja o tbi annati abiss
mi gich skorony vynosjcy medopuschiti ahe abi josthah na obrone
vjechi pospolitei v Coronie a gdjechissny gich vprosycj niemogli te:
di iuss ex nunc vipoviedzied manni ani davacj ani vynosjcy ich
medopuschimi abo dopuschied niemanni

O granicze miedzi Corona a Vielkiem xiesthivem
Litewskiem, Pruskiem, Sliaaskiem i Margrabsthem

Commissarje iuss teras na granicze gi gijne krjivdy spolne jesheni,
abi thah o granice, iaho gi o jynsse krjivdy postanovienie ssia pe:
vne stalo gi iuss teras Commissarje mianovacj gi dacj chcedmy

O roczech Ziemiſkich i o Wiecejach

Wiece Zawſdy mąga być ſandżom wſiem Sandomirſkiej raſſ
wrok, a tſo wgieſiem poſawſſi wpoſiedzialek po Swientſim
Franciſku, a boviem ſſie tak nam gi radam naſſim. Zdalo doſyć,
yſſ bi giedno trzdi raſi wrok bih roki Ziemiſkie ſandżom gi tſo
geſti bi yaha ſuſſna piſiſzina kſhemu myepiſekazala, A dvar:
tſa dwierć roku ma być obroczona ku Sandżem wieceja a tſo
dha tſego, yſſ wiece w Sandomirſkiej Ziemi na trogem myeſeju
biwaję zobieſzaja ſtarego Sandżom a tſo w Sandomirſku w Ra:
domir Wiſliczi Alie w Krakowſkiem a w Lubelſkiem gi wyimich
wogewodſtſhwac, Ziemiach mąga być tak roki Ziemiſkie iako gi wie:
cja timje obicżagem ſandżom tſo ieſt trzdi raſi roki Ziemiſkie a dvar:
tſe wiece w Ruſkiem wogewodſtſhwie mąga być ſandżom trzdi
kroć roki Ziemiſkie, a dvarthę wiece, tſo geſt roki Ziemiſkie po:
ſawſſy welworie we dvarthę po trzdech krociach a poſim wim:
ſſyeh powieſzich, poſand wedlic ſtarego Zwiſzaję Drugieroki
Ziemiſkie we dvarthę po Swientſim Wojſzſſe poſim wyſſyeh
powieſzich poſand Trzecie roki Ziemiſkie po ſwientſej Margu:
rſzendie a poſim w powieſzich wyſſyeh, A wieceja welworie po:
ſawſſy we dvarthę po porſſem w Swientſego kſzſza a poſim
poſand wyſſyeh powieſzich Iako wprſemſſie a w haliſku a
wchelmſkiej Ziemi, roki Ziemiſkie wedlug obicżaja mąga być trzdi:
manj, A wieceja po Haliſkich wiecejach iako wogewoda moſe
Zweſzſzſe, A w Belſkiej Ziemi na trzdech myeſiſzach Zwiſzaję
a na dvarthę w Buſku, roki Ziemiſkie mąga być trzdimanj A
wieceja na gednim mieſieju w Belſie po ſwientſego kſzſza po:
wiſſem, A tſakowim wiecejom memąja piſekazac liſtſi Sej:
more naſſe.

A Sandżowie, podſetſhowie, gi piſſarſe Ziemiſci, geſti bi piſe
chorobe prawa na roczech Ziemiſkich obicżnie miebii a piſe giſh

niebitnosci roki bi medosli tedi na blisko prifislych roczech przed
tym myśli na myeiscia swe Zaffrada maja chetjesnie prifisyanc
iako prawa a myesmyshona myemocha abo choroba na tych ro;
Zech niebilia

Tak je tess Voierodovie, Castellanovie, Czeffniczi, gi ziny vjed;
mych Ziemschi, ktorzi na wyeczach povinni bivacz, gesty bi na
ktchorich wyeczach prje choroba swa myebili, na blisko prifislych
wyeczach tak je tchess myśli na swe myeiscia Zaffrada prifisyanc
maww iako na prjeslich wieczach prje prawa chorobe niebili
Jednak prjeslic wyech niebitnosci na myeiscia Voierodzim pir;
wsei onego Voierodstha Castellau, a na Castellanskim miescu
godny yaky Alowych vedlia Statutu oppissany ma Zaffjesed
a wyecze prjeslic sinem vjedmiki gi dignitarzmy Ziemschi;
my sendzie maja, iss bi sie spraviedliwost lyvsha mycomy;
kala, wssakoff tchess okrom poslugi rzech pospolitei albo posel;
stha prje ktchore bi na tych wyeczach bych myemogli tbo bi ye
wymawalo, a otkladanie gi Zaviessanie rokov Ziemskich i grocz;
kich niema bih chinyono: poswi gi spravny lyvzhie Zadnim obicja;
gem ani pod generalem niemaia bih Zaviessane prjes sedzie
do drugich rokov a ktchori bi sendiorie gi starosthorie
abo podstaroscie, takove Zavieshy prawa swa voha chinyli, vedlug
Statutu maja bih karany okrom tego iss bi tchakove odkladi
Jezyvlyema stron chinyly, a prjes to podstaroscie gi sendiorie
Groczy wssendi maja bih offiedli pod viny vtracenia
vjednow Starostchinych, na ktchore starosti podstaroscie gi
sendzie tak je tchis poslovie ony Ziemie instigovacz bendu
povinnij A liezenyehang Ziemskeich a bi bih kladziony
dla sprav lyvzhkich pod Seimem gi Comormiczi Spissarjem
ize bi sadzili o vikupno zimniema gi o Zbieglego kniecia ve;
dne Statutu chochia bi sie trafilu pod Seimem lezenie xiaz

O Mezoboisthvrie

A Zkolviek spodania rad nassijch miedzi posli ziemskim tba
bila okolo tbeho Articulu rosmova, iss inachi mezoboisthva vmislne,
a przigodne, potim tess koscielne, gy domove wafone bili A wsakoss
na koniect na tim Zostalo abi Statut Crolia Olbrachtha wtbej
myerze a wmochi bil Zachowan tbo kchemu prjidawssy

Kuedi bi kogo Zabitho ktori bi mial dzieci liath niemajancie tedy
opiekun tak Zapissany jako gi krewny a przirodzony ma oglove
Zabita chinyet, vedlie prawa gi dorosty then, ktori bi dzieciam
gdi bi liatba miali naliezal, takowy opiekun ma chinyet o glowe.
A potim dzieciam onym Jonych pjenijedzi glownych liebe chinyet
gdi kliathom przigida A gdie bi tess tem mezoboijca Zabirsi v;
marl przed tchim chassem nysli bi bil ku prawnu prziexgnion
tedi dzieci y yny potbomkowie onego mezoboijca vchodza tilko
siedzenia wieze alie myebierzandz do liath bada povinny odpo;
wyjedacz napirvem roku iako na Zavitnem pozwan o placza
glowi onemu opiekunowi, albo tchim ktorim ojca albo krewne;
go Zabira, tcham gdie ojca za Zivotha Zapozwa tbedi sie bro;
nysed liatbi ktorichbi nymiali niebenda moed Alie gdie meja;
pozwa ojca do liath benda nysed vedlia Statutu, A gdie bi
tchess mezoboijca Ziv bil a pravem przekonan, takovi ma w
wiezi nadolie siedziect mihogo myerymojancz bess wscheliakij fol;
gi onego Starostbi v ktorego bi on mezoboijca kassu chirpial
A yschbi potim vinni vchim pokonanyw myerlyczal kazny a nye;
vynny myechirpial isch pospoliczie majetnymyjssego pokonyvaya
vbozego opuszcivsi, wtbej myerze voyevoda, oncy Ziemnye wkt;
rej bi ssie to mezoboisthwo stalo Skastellany, i synymy dignitatz;
my, a vrsandnyky ziemskim oncy Ziemnye, na vyeclach dorva;
dovanie vchinyet ma o vinnosci albo myevinnosci onego mezoboi;
cie, abi tchak myevimny za vynnego myechirpial

Thakže tefš vojevoda štini Castellani dignitaršmij gi vršendmij:
 kj Ziemškimij badanie činijet bendšie o thakovem mešoboištvie
 ktore bi šše pršigodšilo gđšie bi kěho bromjancđ gardla šwego
 Zabil vdrodšie vgošpodšie albo vdomv o vinnošši a nievinnošši
 iego Zanašciem albo najechaniem thego Zabito, abo tbišš pršji tšim
 Zabičšia pan šzam njebil a tam vžnavšy vojevoda šginimi
 vršendniki a čiešzmišy Ziemškimij Mešoboičšie tbo škaže čto
 iego vinnošši bendšie naliežalo tbo iešš vedlie škažania dovoda
 šendšiego škažax go do vječe, a bovjem šendšia škažavšji do
 vošš štronie porodovej, bendšie povynjen štroničie šepřa a
 odeprša ktora bi šia ku tšemu doviadovavšy a tšakověj špra:
 vye čiažneta na vječe prěd šand. odeššacđ. A kiedibi vpašskie
 Zvadšie sluga kogo Zabil pršipame tedi vedlie štatutu pan ma
 byčš vvinovan a nje sluga.

Accessoria

Od accessorij ktore mjenjovšax vječnej včrali včecšji glavnej
 iedno štracenie roku, albo volnošši od pošve, na ten čašš od tša;
 kovyč mješa byčš ruščenie šendšiego, alie na šandovym decre;
 Žie ma prěššbacđ mišli od tšakovjč accessorij ktore vřobie mo;
 ššax žišk gi štracě glavnej včecšji, o kěhova bi bil kěho pošvan,
 vřakieš glavnej včecšji, iešš bi ššie komv mješodobala škašn
 šendšiego mošego ruššijet na vječe vedlie obječana prava, a
 štatutov štaradavnyč o Ruššeny napiššanyč, a tšam šuff
 na vječčach ma byčš gočšov švojnyč dovodšji vedlia prava
 rošepřecđ ššie o včecđ glavna beš vřek odvlok, a tšam švie;
 ščlov mošie na prěššij šiem povječčach šlošonič appellovacđ iešš
 bi ššie komv vječčova škšn mješodobala, a kiedi ššie tša špra:
 va, tšie appellacia abo očešvem žarvieššji na šiem tšedi tšes štro;
 na ktora ššie očešvye, položi vřšy koč vřkřimeč v xyang vř;
 čovnyč, na šejmye mješendšie kočv klačš vinna, alic po

rosprawie spravi przi tchey stronie ktorego jist otzima koch.
Zostanie, a sprawy vsedove majax bych wswym obichaya
Zachowane, odzew do nasz a gdziebismy wsiemij mjebili na
wycedz Zglowna rosprawa.

O Kmiczia Zbieglego

Ktcho bi komu wzyal kmiejcia offjadlego, abo dzedzieda, abo
tess do mjego wchikl, tzedi go ma wrocied Zmaiethnoscia tego
wsisthka aniemoze go odkupied dzedziedzia gziwien albo za
dnu summa, a gdzie bi go mjechedial wrocied iedno Za Decre;
tchem Santorem, tedi Suma wstatucie, opissana bendzie po
wymien wrocied szona scthecimij go je wsisthka maiethnoscia
a gdzie bi chlop wmarl tedi iego maiethnoscz wsisthka ma
bied wrocena z zona scthecimij i z winax.

Relacziua Voznego

Abi relacziua sluzebnyca albo woznego pod ktorem bi kolwyek
xeti abo xiegami wchymona okolo kladziemia pozwow abi
tak wazila iako ocziwisthe Zesnanie tego sluzebnika albo woznego
iedno abi zesnal czas gi mjeiscedz polozenia poswu a komu bi
gi opowjedzial naimiemy wedlie Statutu a sktchorz sliachtoz
albo sliachdziedem,

O niezgodniich a sobie przecziwnich Statuczich

Statut posliednij ktori iesth wZmion o sandziech Ziemskich Commis
sarskich, grodzkich, tilko ku spravam sadovym ma bych choran,
ass do Sejmny pyrwoszego przislego valnego, gi wedlie tego poshe
aniemo Statutu majax bych Sandzone wsisthky rzedzi Ziemskie,
Grodzkie Commissarskie odloziwsy na tchen czas na strone,

wschkyj ynnie pyrwse Statuti pierwej uchynony a ktemu Sta-
tutowi posledniemu prjecywnie. A bowym na pirowsem prjecsem
Walnem Sejmie mamiy spami radamiy swymy gi sposti Ziemskie
my tego obiecaya szakacz iako bi spraviedliwosc bydzka
bila, na dobrej myerde postanowiona, gi rosnosc Statutu
sgodzona, A gesli bi na pirowsem prjecsem Sejmie walnym
mied tzhakowego biffmy myewchynly tedi ten Statut aff do tego
dassu tzhwacz ma iss na kthorem ynssem Sejmye walnym
spami radamiy swymy gi sposti Ziemskimiy do liepszego postba:
nowych bendziem mocht.

O Sandziach Commissarzach granicznych abo na wikupno daniich.

Postanowiono a v chwaliono iesth issz Commissarze nymajacy wypra-
wach sanda swego, odstempowacz Statutu polskithiego okolo
grancy, wikupna imienia, abo dzialu opissanego, A yss bi ssze
mysspravovali Zadnymy navkamiy temu Statutowy prjecywny
my, A gesli bi do nad Statutych uchynli tzh ma bicz mychenna,
A Zadna navha ych nyebendfie wymaryacz mogla, ktemu y
myennya Zadnego przi wikupniye tzhakowem bracz nymajacy
iedno tbi kthore bi nalisczech Zastawnych opissane bili, A
iesli bi tzhess ktho prosthego szanda abo stanu szlowyech na
sprawie, a sandzie granicznym abo ynnem prjecywno Com-
missarzom rzuchil ssie slovi a myewchyl zych tzhacy ma bycz
wyecz abo syechemym dopulroka karan szego exequuciy
Starostha onego myeiscza szinycz ma pod vmy vstatucze
opissany o tzhim kthori bi exequuciei uchynych omiejkal,

Kthori bi tess tzhego prosthego szandu szlowyech bron porwal
gi dobil choczia bi tess kogo myeranyl tedi ma bycz gardlem

Karan a tša exequucia Starostha tesh ma vjipelnyet a shach;
tša o tšaky rječi ma byet vedlie Statutu Karana

O Zehazne listhi i klieithi

Spolny rosmovy panow rad, a proisbi poslow Ziemskich na
tim articul ten iesth postanovion, iss listhi Zehazne gi glicythi
vjenci njmayox byet danj od nass sluzebnykom priedirwko
panom ich, stamu a vjandu riederskiego, abo tesh priedirwko
poddanym ych, kv škodlie ahie nam gi radlie nassjy bendlie
volno vchinyet tšakove listhi davac, poddanym nassjy myei;
škuego vjanda priedirwko mjeshanom vedlug baczności nassj;
telko priedirwko shachlie gi poddanym ych myet.

O Lamiethne

Sethowie Ziemski pamyenthnego njemayox bract vjenci
jedno pyenet grockij, tšo iesth od šhajama doščet vchimenia
na roku pšipoviesčonym y od pšidanya sluzebnyka albo
vojnego na vjazanie y od remissiei do Starosthi gdje bi vja
zanyja myetopuščono podvinx etžernaschie gršivien gi tšihess
nam.

O deliberacziie

Abi sendžia Ziemski, anyj grocki, anyj tesh podkomorzi, iedno
ieden raz sobie bral na rosmyšlyenye, x starostha abo pod
starosthi, tesh ieden raz do dwunyedščiel vosp ravie vjendovei,
a vosp ravie grockij, do drugich rokov grockijch pod vinx
trjech gršivien štronie, o ktorox vinx starostha bendlie po
vjnyen spravjedlivost vchinyet štronie, abo pried namj,
abo pried Ziemsthvemu, gdje šsie štronie bendlie ždalo viny
dochodjet, Po ktorey deliberacii, Sendžego, Starosthi, albo
vjanda iego, yuss štrona Zadna myebendlie mogla svey.

prze poprawowacz amj. pridiymacz, iedno decretu sluchacz Zoncy prze-
na ktora deliberovano, Alie yss v Statucie novym stogi iss ante pro-
lacione sentencie, tho iesth przed skazaniem, moze strona swei prze-
albo rzechi poprawowacz, tho sie ma rozumiec, iss tbo poprawowanie
prze, ma biec ieden raz na roku Zavitim, tbo iesth na on czas,
gdi niss Sendzia bierze na rosmyslenie, albo na pitkanie, bo bi sie
mjal poprawowacz, kilka kroc, a Sendzia tess kilka kroc delibe-
rovacz, tbedi bi vcelkie przedluzenie spraviedlivostei bilo,

O Procuratorzech pienieznych.

Procuratorowie pieniezni ktorzy snajmy mowia, a ludykierze;
Ze pospolicze wsandziech spramja abi vjenci trudnoscy a prze-
dluzenia vprave nieczim maia byc przisyegh, yss niespraviedli-
vey rzechi przigimovacz amj namie radlicz, ani ici folgovacz,
niemaia, od stron, gdi sadunki pieniezne ktore o krivodi albo o
skodi na poszyech klada, maia biec tak miarkovane, vazne iako
skoda iesth vazna, abi stand dovodnici a sviatki lyvdie mebi ob-
ziadzi, a Sendzia na sendzie syedziancz ma tego doglendać gi
strzec, gi tchakiego karać, iako iesth napissano, de in ordinatis
cittacionibus vstatucie a bendacz lissie navedovacz dovodnie pro-
curatorovie, tchak vsthempi a nie karuj, tedi ych odszylacz do
nass maia a gdi niss bendzie nahezion, przess virok naz kroliew;
Ity tak vsthempi, tedi mo ma biec zakazana procuracia,
ve vsichkich sandziech nassych kroliewskich, ziemskych, gdi.
Kroczych, a tbo ma biec rozumiano o krom tchich ktorzibi
od przigiaciecia przigiacielskie rzechi, albo sluga bendacz od
pana svego przigiaciel, za krevnoscia albo zachowaniem
spravoval a pospolicze vprave niemavial, a bo tess sam kto-
rego rzech bila vlasna spravoval swa rzech, tacz niebanda
temv statutorv poddan, vsakoff procuratorovie ci panstvi
chozia bi panu sluzil gi tego rzech spravoval, a pospolicze

procuratiia cżimil bencię powinien pzedssia tża pżissięge v:
Zimieł gi Autenthich Ziemshiego sanda pżissięgi swęj
myecl Za ktorem bencię mo viara vssada davana,

O gwałtownim wżibiczu Zimienia

Iż sie sprawa mienęci lrydżni okolo wibiczia gwałtownego Zimienia
bardzo zabiegła gi za gesschila, iż mycprawi pravego, vinnij mye;
vinnego, s zimienia scżiskanyancz pożiva, a vnaclżicie dovodu kto:
ri zobieclia prava vbitthenu naliezi podnijm ynnienia dozysku:
gie, choćia bi tesc nigdi wclżierżenijv tego imienia niebil, albo listu
iakięgo, albo pżissięgiw dostal, checlancz tżakorem srovahensthven
Zabiezecz gi pżisclina pżetargnacł, nalezclisim spami smutami na:
ssymij gi posly Ziemshimi abi cżi ktorzi sie nienyma biez vbitthij
Zimienia, do vřfendu vktorem bi tżo imienie lezalo in recenti
als za swiża na dalei vmiesiacł vclżekali sie i pożivali sie
o vñbicie tżakove A vřakoff vřfand ze pże stron ma ser:
timu' albo inquisitiu, tżo vřstb badanie albo pitbanie gi dovia:
dovanie na ono ynnienie tżam zicclawsy vclżimijcl od samsiatcl
onego imienia pżileglicł, gi sradomie od mycl, pod summiemem
y dobra viara slacclęckę a od kmieclji onego zimienia pod
clieliesna pżissięga vřfancz dovjadujancz sie othim vibi:
cliv bilo libi tżak albo nie A ktho bi pżed tżim vbitthiem
abo mieřfjancem wclżierżenijv onego imienia bil, iestli ten
vbitthi albo possvam, kthorzi kmieclzie povinnij benci
tżo powiedzicz, ktho iei trřimal, komu clinsze davali pżed
tżim classem kto gim roikazoval, a vedlia tego na obie:
clwie stronie rořsandek spraviedlivi vclżimicz ma, okrom
clieclji tżakovych ktorim bi strigiovie albo opiekunovie
gymienie opieka trřimajancz vmalicł gicł liecliecl ono
zimienie gim pżedali a oddalili pżecclivko prave a spra:
viedlivosccl ich. Tżakove clieclji gcl bi kliatbom pżissij
vřfand bencię gim povinien spraviedlivosccl vclżimijcl.

choćżia bi non in recenti na wżand vložili abi tchakiem spo.
sobem opiekunovic dzieciom gimema nievtracjali, ani od nich
gymy yako njepevneho niekupovali, A gđie bi pozvam bral
sobie na munimenta tedi ma poviedziecz na iakie munimenta
bierze, A stband albo stbhorich act tbedi mu nijemoze chuzai
dano biez iedno na rokic bliffze omich xiang do ktorech ssie
bierze, iesli bi czo inšego potbim vkażal, tedi sprawie swa
ma vtracziecz gi oškodi ktore bi tam tem vibicziem vezimil
swoiem do prawa Ziemskiego vedlie statutu ma biez odeslan,

O sprawach ktore maia biez zaliezecz sandr
duchownemu

Rozmiecze sandow miedzi duchownimi a swieczkimi poddami;
mi, takozmi na mnieiszym Seimie Sradami obojga stanu gi
sposhi ziemskimi postanovili abi vlenski duchowni swieczkie,
swieczki duchownego prawa ich naliezanczego nievziwali,
L. Istbkiem abi snacz bilo ktory rzezi sandov Duchownemu
a swieczkiemu przisluszaya, prdeff tbo vipissanie osnaczani vi;
pissanyem gi vstaviani sprzysvoleniem panow gi prelatow Du;
chownych, a tchakieff stam swieczkiego panow gi poslow ziem;
skich

Naprzoth na Duchownich sand przislusza sandziecz rozmiecze
viari swientbi Chrześcijańskiej, Kaczersthva, odszypiensthva,
bluffniemia przeczinko Bogu, od sthapienie zakonu als Aposto;
sia, o dzieściencimij, o sedam sviatosci Kosciołnich, o beneficiach,
o swiatbokupsthvach, als Simonia, o lipbi, o duchownich zabisania,
biecie, a rani swiencionich, o swientbokrasthva, o thich ktorzi
ssie vziekajia pod obrone do Kosciołow, abo do Clasthorow
Vymyancz thich ktorich pravo medopusci bronicz Koscio
łowi, iako ssa noczni shodniczi, wsbozu gi gruntow abo rol, ros;
bojniczi volnich drag, Slodfiene iavnie povolani, albo trzi kroc

Wregestr piſſani, pozeſe gi ktori gwałca koſcielne wolnoſczy
czy a tħakori maia biez ſkoſziołow brani amiebronieni,
Jeſze do ſantu Duchownego prħiſluſzaia, czari, guſta, czinſſe wiecz:
ne koſcielne, ziemſkie, a do czesne viderkoſſi, poſwiatne, a
wſak ze tħak okolo poſwiatnego ieſt poſtanoviono, Iſſ gdi bi
kteri duchowny, albo za liſtem, albo za poſſeſia dawna ſyedzial
wtim czy mieni biez poſwiatnim, albo koſcielnim, abil bi ſtego
koſciołi albo oſſoba koſcielna viviedżiona niewiednie za mocza
czia a otħo pozval, ma biez ſandżon vedlie ſtarego, obiecżana du:
chownim pravem, chiba ze bi na roku oſſoba ſwieczka mieni
la poſſvana iſſ oħo go poſvano, koſcielne nieieſt, vedno prħilan;
ħoni ziego vlašne ku koſcielnemu, tħo ieſt iſſ bi tħa oſſoba
duchovna vğenci ſobie tħego poſviantnego prħivlaſeħala, ſerħej,
ħluħei niſi go ma miecz, vedlia funduſſu gi poſſeſiei, tħedi ducho:
vny ſendżia zoſtavivſi prħitħim ĸo na funduſſu ma albo poſſe:
ſia rem pan prħiſna, albo namie ſluſnie doviedzie, tedi o oſtħatħok
o ono ĸego bi pan nğeprħiſnal, ma biez odeſſan do prava ziemſkiego
o vlašnoſcz, o granice, o miedzi; wtakiei ĸeczi, od tħakiego
Decretu remiſſia duchownego prava ziemſkiego Appellacia nie
ma biez dopuſħona pod vna niħei napiſſana do viſſego Ducho:
vnego prava ani do Rżimo.

Tħakieſſ tħeħ do ſantu duchownego ma prħiſluſecz oſſoba nęntżna
a opuſħona ĸtora rekoma ſvimi ĸivnoſħi ſobie Zaſluſħeħ ani
vivobiez niemoħe.

Jeſe tħeħ tħemv duchovnemv ſantu, prħiſluſze naidovac gi iſſe:
ħiez vlašnego albo nğevlašnego loza vrodħenia

Jeſe tħeħ do ſantu duchownego prħiſluſſa ſant tħich ktori iſſie
dobrovolnie obviaħa gi za piſnğia v duchownim pravie, okrom tħich
Zapiſſow ĸtore bi ĸnecħie gi poħdam ſliachetħeħi czimħ mie:
ħi iſſoba przed Sandżim duchownim, ĸo tħakovnych Zapiſſow, du:
chovni prħimovac niemaia miedzi ĸnecħim gi poħdamim ſlia:
ħeħħimv

A nſi bi prſiech tedi thakie Zapiffy mimaſy niez waziez ale Zapiffy
gi prſedanie dſiſſiencji, o dług koſcielny albo duchownei oſſobi mo-
ga prſiiancz gi ſprawowacz ſandem duchownim, albo ſſie niema
rozumiecz o Kniecziach, a poddanych wolnych mieſtaſtawnych naſſych
Krohiewſkich thakieſſy teſſ o duchownych kniecziach ktorim tho ben-
dzie wthakow Zapiffi wchodziez udno knieczie a poddani ſhaczeſſy
ſi niemaia prſimorany bycz,

Thęſſo biez o wiſtempy prſieczniko Coſcziołom, a Coſczielnym
oſſobam ſwiedzenem okrom tych ſlug koſcielnych, ktorſi bi ſwiedo-
ni A a kolithowie bili a Zoni potom nich, okrom thęſſ tych kto
rſi bi bendarcz ſlugami koſcielnymi, a niekapłami, ſami rekarcz,
mach ſwad ſzukali a wthich ſwadach prſe wyjedſſyem bych ſi
mimaſy bycz poſtſtawny do ſandem duchownego,

Jeſde thęſſ Sandori duchownemu prſiſluſecz ma, roſprawa o poda-
wanie Koſcielne, Plebanij, Oltarſow, prebend, gi gniach benefi-
cij, ktoremu oſwodzi, o wſnawie poſſagu, oſſobi thei ktore bi
wſwieſziono, i odeſłanie iei oprawi albo poſſagu na wſnawie
Krohiewſkie, wedlug ſtarego obiciaia, A teſtamenti maia biez
Zobopolnego prawa tak duchownego iako ſwiecezkiego, okrom tych
ktore ſa wſwieſzkim prawie wſimione, thi maia biez wthim
Ze prawie ſandoni chiba zo bi bilo na Koſciol oddano albo
prſe Bog legowano gi na miłoſierne wſimki, ale niema bycz
miedzi Ziemſkiego legowano prſieczniko Statutu, A tho ieſt teſta-
ment mixtifieri, ktori bendzie prſed iawnym piſſarzem napiffani
albo wſimioni albo kto bi gi ſwa rekcz napiffal albo thęſſ prſed
iakiemi ſwiatkami wſimil, Płascia ſhaczeſſiſzowi tho ma bycz
wolno, ale mieſczkiem lindziem niycz o thakij moze poſſowacz
ktbo chce do duchownego albo do ſwiecezkiego prawa, ku ktore-
mu ktori prſiſſluſſecz tho prſi iego woli ſtoy. A teſtament kto-
ri bi wſimil, prſed nami abo teſſ prſed ktorem kolwiek ynfem
ſandem, albo prawem ſwiecezkim, Ziemſkiem, Grodzkiem, Mieyſ-
kiem, wſeickiem woythem gi prſiſluſſiki thakow niema niycz

Ku duchownemu prawu zakiećć ani maia ony v duchowne prawo
pozivacz chiba gestbi do koscjolovi gi tbo do bi p. jeczivko
praw ziemskemu niebilo oddano, tbo na ugo voli bendzie do
duchownego albo swieckiego prawa pozivacz

A iesli bi ktora duchowna osoba ktorego sliachdzicza albo sliachdz
kiego poddanego ku prawu duchownemu, o ynsza rzech nath
thi Articuli na gorze piffane do duchownego prawa vychyagne
la- abo vyspala, tbedi tham ma temu vysvanemu za vine dac
eternaschie grzygen pyemiedzi, ktora ma biez namiem skaza;
na v duchownym pravie pod khatfami od ktorey viny ap
pellacia niema biez p. jecz duchownego. A vsitbki iny rzechi ma
sand swieckij senthicz gi duchowny maia do swieckie
mi szinicz albo zich poddanymi, maia sobie smymi vswiecz
kiem pravie szimcz

Takieff tess szafia ktori bi swieckij duchownego ku prawu swiecz
kiemu ziemskemu o thi Articuli sandu duchownemu nalegne
pochyagual thaki tess szafie ma p. jecz, a skazan biez ducho
wnemu vine eternaschie grzygen

A vsak ze p. jecz tba vstave nasche myechetemy abi wozim
vblizono bilo prawom gi p. jecz duchownym vstatuczich
opiffanych tbo gestb. iss bi szia tbo vnych myeodnimilo ani ka
zilo do gestb vgenzeny vnych myepiffano myss vsobie tba
Constitutia ma

O sluzebnich

Thakiesni tess szadami gi sposli nassem ziemskimi postanovily
ze bi to vinni bili kasdemu tak duchownemu jako swieckie
mu poddanemu nassemu opravovacz vedlia Constitucij p. jecz
vnych.

Obiezai Polskich Zapissow przedania
Zastaw, zamian, Arend, i innych, a ktemu
iaktę prze maia biicz między stronami przii:
mowane abo czynione

Kv obvarovaniv trudnosti vposwiech y vZapissnych ktore
ludzie i procuratorowie dlugo a nepotrzebnie czynicz a
pravo i spravjedlivostz przegabacz Zvykli vstavili smi issz
Zapissi vikupu, vyecznik viderkoff, zamian vyecznich, dardw
Zastaw doczesnych, gi Zapissi pernego dlugu, do czassu Zapissa/
nego, naktorim bi kolwiek imienyo vzivania dozivotha miendzi
mahonki gi Zapissi, Arend imienia, niechai bi bili vedha for/
mi Zapissow vstatuczic opissanich a chocia bi tess krotko
opissany bili tedi maia vazicz, a tbo tak issbi kazdi przedava/
yancz gimienie swe abo ktorim kolwiek obiecziem Zapissniacz
alb zastavianiacz stamuvssi przed pravem visnal issy mienie svo/
ie tbo iesth the albo the vjessh przedal, Slijachethnemv themv
a themv gi pothomkom iego za the a zathe summe ze vsith/
kiem pravem vlasnoscia a pansthvem tak iako sam myal a sku/
teczne viazanie dal na vici przess voisnego a sluzebnika tego
a thego, A thego vtim Zapissie dolozivssi iako sersej vformu/
lie Statutovei opissano iesth, A gdzic bi ten kthoribi przedaval,
Zastavial, albo kthorim bi kolwiek obiecziem Zapissoval a od/
bival gimienia, mial zone, thedi tha zona bendzie povynjen
sprjacioli yey ku odsthampiemv they opravi prjiviesz gi
odstempck ten vezmiez, gi visnacv vedlia statutu sprjivohye/
nyem prjaciol yei kthorich zapisow, istota gi obrona kassae/
mv ssie bendzie godzilo vezmiez pod skodami ziemskimi albo
pod zakladem iako miendzi ssoba stromi postanovia a prjecziwko

tbakovim zapissom, obviashom, zastavom, yuss zadne mycishe
niebendzie zadnymy czloviekovi ani procuratorovi ssie prdezi;
vyez, a prde gi vosporu prdechivoho gim niezhimyz, iedno te;
mu dosyech zhimyz gi do pelnyez vedha zapissu ani od tshogo
zadnego russenia sendziego niezhimyz o kthorebi kolwiek dlugi
oppissani gi obrony vtbakovych zapissyech vzhimone ani za;
dnezhinei dilaciei, albo odkladu niebendzie mogli niecz zadnego
iedno tilko gdhie bi prde sandem vkhazal gi poviedzial quith
gi dosyech vzhimem zathen dlug vtbakovei mierze na tshako;
vei dilaciei ieden rass vziez, na prdise roki, kthorego dosyech
vzhimema, a quithu bendzie povimien doviesez na tshich ze prdi;
sluch rodech, sluch Xiaz na ktore bi ssie bral pod vtrachenim
svey spravoy.

A czo ssie dothicze pozvov prdipozvov gi prdipoviashtow
ku dosyech vzhimemv iako vprocesie a vformulie Statutu
novego iesth oppissano, isbi strona gdhie bi vsandzie tego zanda;
la, miala mycishe od sandu na strane, tamze sprdiacholi svimi
na rossimova albo na porade odstempicz zalobi od stromi prdech;
vnei vissluchavssi, a vthim zasie odstampku iego, gime spravi
na sandzie moga biez odpraviani, A wssakoff tak iss bi za ssix
tamze na sand zonei rozmovi, prdistampivsi on pozvani otpo;
viedz vzhimyl, a kazdi kthori bi procuratora niemial moze
svoie sprave prde sandem prdelozicz albo prdx, gi obrone v;
zhimyz odlozivsi i odrzucivsi, na strone lapaczki vyn kto;
rich lapaczek Sandzia niema dopushticz iedno tego strdech
ma abi ssie kazdem spraviedlivosez stala gi dziala

A prde gi controuersie miedzi stronami albo od strom niema;
ia biez wiethsse gi dlusshe /od sandu prdimovane acz kolwiek
minyeisse gi krotksse maia biez tsho iest zaloba stromi zalosney
sye dovodi ksthovimmi iesli bi ssie nanie brala stroma a stromi
pozvanei odpoviedz na pozerv albo exceptia tsho iesth odmova

potrzebna iako bivaia accessoria skutek piżę a spravi glavnei ma:
 iacze iako Jova Vini difinitive sentencie, zassie iako replica po:
 vodora albo vtorą odpoviedz, potom stromi pożvanei duplica
 albo tchakieff vtorą a ssovitha odpoviedz zassie tchakieff stromi po:
 vodovoi triplica albo trzecia odpoviedz, a na ostathek stromi
 pożvanei na tcho vsitko czvartcha odpoviedz tcho iest quadru:
 plica moze byc przymovana, a myevyenczej do sandzia kazdi
 bendzie mial moze moderovacz iako bi dluzie piżę mebił chozia
 mogę być krotkše kiedzi niegest sprava trudna albo niegidzie
 okolo dorodow rosnich listhovnich

Item pożvi piżę a odepiżę. Skasni, a zapissi abi bił po polsku
 piżane, a zapissi ziemskie abi bił wodzom na miecju sandovim
 piżi bitnosci piżarza ziemskiego w xieggi popolsku, piżetcho pi:
 szarze ziemski maia być piżi xiegach pod vtraceniem vrgan:
 du snego

Ktore tjo Constitucie na gorze piżane a zvlascja okolo postem:
 pu prawa, gi zimich articulow vedlia sandosci poslow ziemskich
 iss bi ssia Sgina bracia swoja a poddamimi naschimi vspra:
 vach ich obaczili a postanovili do roku abo do Seimu drugiego
 thrwac maia Dat Cracoviae in Comitibus prefatis die xij
 Aprilis Anno domini Millesimo Quingentesimo quadragesimo
 tercio Regni nostri trigesimo septimo.

Articuli Masowiensium: per regem etiam
in eodem conventu approbati

articulus o pieczętomanyu przypośroff

Na pierwszy posłowie Ziemi Mazowieckiej, wielkie obciążenie słazgi
bądź opaniadojca: a na wieciey obogiej, a to w nim. iś gdi sur przetożi
miedzi stronami, ktorzi mają mier ssober prawne postompy iś ieden
s onych stron lite pendente omze mając appellacie na Sgiem Czonn,
s roku popolite, ało s zokoro wielikich, a tak strona winowata po smierci
stroni zmarłej, ożiwit postap prawom, przypośroff za pieczęcia Czoła iś mti
Cancellarij, gdzie wiazcz w rzezach malej wagi nakładem niemalem
bivajca obciążeni, słac ało yędzac po takom przypośroff pieczętomane,
gdzie wiazc roziogac sur stroni nakładem sprawy sroc opuszajac i zamięhawny
guch: a iś obciążi y prawo Masowieckie iest oim stara dawna opisane,
iś poswa y przypośroff wielike, ało ziemski pieczęcio, ało pieczęcio
offini principis maix bicz pżegartowani: a tak m mając wsgląd no
pilno prośbi posłow Masowieckich, i na ożazenie obogiej słazgi, ktorz
podeymogac słac ało yędzac po pieczętomaniu takowich przypośroff
Zarębowani Słazgi Ziemi Masowieckiej, iś rotakowich przypośroff
gdzie bi sa trafila strona ktorz omze, a Appellacie bi wiffiale na Sgiem
s rotom popolitich, ało wielikich, tedi pieczęc offini principis ało ziemsko
ondzie kasdego powiatu w samej przigodzie takowich przypośroff
ożiwiajacych, badzie dostatezna na Sejmie Valnim: a m żadna strona
takowich przypośroff kazir tim niebadzie mogla, iś m sur za pieczęcio
Cancellarij, a borem rotakowim obciążi ożiwiajacy przypośroff
pieczęc offini principis ało ziemsko badzie dostatezna za tim nassim
nyniesim przypośroffem.

O Sadzeniu rokow wielikich y ziemskich

Czo sa tirze rokow wielikich, toze miasto wierzost w Masowisio nie woycuodo
s Radami y s przedniki ziemskimi na kasdi rok ma ras sadzir: na przosbor
posłow Masowieckich, ninysszyc Constitution ustanowami: a bi Rokow wielikich
bili sadzoni podlug zwyczajy prawa Masowieckiego, A woycuodo, Castellum,
y wozadniki rokow wielikim bicz przilepszy a bi blic, a o niebitnosci ych Constitution
Coronna natim Sejmie ustanowia iś m extendowac tuł ołolo wielikich y
rokow wiodosza ało prze ich nebitnosci yako kss y ziemskich nie sadzoni
przez Sadzie y wżadniki Sadom przilepsze.

Abi Slachta mając prawa neodpowiedne
nebila wżirana s powiatu przed nass.

Posłowie Masowieckie wżiranie słazgi w nim nymili bicz: a omssim tbs, tożi
sac wosela s praw neodpowiednich, iś gdi ych pociogajac do prawa popolite
na roku popolitim, praw neodpowiednimi sroczon y zakladaj: tidi nym
przywilej ot w. C m i m dami, tozi w sobie tu miasa, iś wssiti ktorzi praw
neodpowiedne maix: a y m sa, na roku popolitim zwikli zakladac, przed woy
wżiranta maix bicz wżirani, ktorz woycuodo wżirantowi m anthozim
sroczonami tu takowim Sadom. ktorz wżiranta Sadi opuszajac
mestore

małtore osobi z ynsich Voicwodztw śmęptę przed nas za pieczancia
Cancellaricy naszej zwołili wozować z wolastnig powiatow ych:
pierwey przed Vicerentem Sądziego ym rezynalszugo nieposławszy.
A wtym mieciu posłowie Masowiczcy przyniołegioni ych od nas
danemu obliżenie. A tak mi wtym artikul obarzajant słusne ych
prośbi, zachorowayant ym wozalosti przyniołey, wssilki talowc pażni
ktore sę przed nas przitożili między toremikolnwie osobami, cassogiem
je y abrogogiem ta Constitucja. y na potomne rzoly podle przyniołegia
y artikul tego o Sądziech Vicerentowich ony zachorowami.

O głowi y o Siedzenie

Czo sę tycze artikul tego o głowi Słarcheghe: Ten artikul: arz
kolnwie przestłego Sejmu Crarowske^o posłowie ziem Masowiczkich
prziyali bili wtym, yst plażę głowi Słarchegkecy porównali sę
s Coronami ziemami: a wssalost yst siedzenie ^{wiejsne} ~~wolette~~ na mor:
dzerze y na zabiyakcy iest rýassse misli wrozba z ziemie wiyarhar
ktore wiyarhanie obladnie sę zarowdi dzienalo Bo z Masowssza
do ziem a do Voicwodztw ynich naszych wicieszdzali, a tam talowc
wrozba mienili sę ciexpier. A tak rý posłowie ziem Masowiczkich
ubarzowayant spolu s Radami kxiastma Masowiczke^o, ktorzi na
tim Sejmie bili, yst wiaxtse mōczstma y zabiyania tim sę mmozot:
yst potuti y restami toj podle wstawnienia prawa miericxpia:
za słusna sę ym rzecz sđalo abi wstawa Corona tak okolo pla:
renia, yako y okolo siedzenia w wiejsi na dnie, okolo domow
na głowc y na rani prziyali: y scuntinuny to ktore ten ras iest
postanowiono na tim Sejmie: thimze sposobem y obizaiem yako ynich
ziem y Voicwodztw posłowie ten artikul o głowc, podle Coronego
obizagiu prziyngiot: A tak mi ti posli Masowiczke: y ziemie
wssilki Masowiczke wtym artikul podle prośbi ych, y st atutu
Coronego y Constitucy Seymowey mnejszey zachorowam. ktora
Constitucja iedno o siedzenie, iedno do drugiego Sejmu wstawiam,
s doswolaniem poslon Masowiczkich wiecszey rzasssi, A na drugim
Sejmie Słarchie ziem Masowiczkich wolno bxdne abo na dalssę
czast ta Constitucja prziyat, abo abrogowac y nieprziykat.

O mierczemiu kmiecy przez Starosti

Posłowie ziem Masowiczkich tak iest obizgliwossie ymieniem Słarchi
przed nami przekladali: yst Starostowie nasi, ktore w ziemiarh
Masowiczkich mam, przeryw starodawne obizagiem w ziemiarh
Masowiczkich chowac, kmiecie Słarcheghe, z gych wssy do miast
bierzat, y do wssy Cwelowickich rýurzet. A s starodawnego obi:
czagiu bilo to zachorowano: yst Słarchta s miast a s Dziezaw Co:

lewoskij wjgli do siebie Ludzi a kumierj Crolewskij nieczgili, a
takieś starostowje y dierżawce w. C. M. tim ze sposobem
przeręno Starstie się zachowywali. A tak mi tę prośbę posłowo
masowickich słusze obaczają, przi starodawnim obyczajem je zaręgo:
wzawam: wstoyemstwam tim niżejso miedawają

O gwałcie nowim woennim
Posłowie ziem maso: potowic propli gijmieniem Braciey swoy,
abi ten nowi gwałt y niezwoikli nagiasz woenni z Ziemie Lu:
belskiej do kxiąztwa Masowickiego, przez Rada naszego Stani:
sława Sbaśkiego Castella Chelmskiego wczinioni obizagiem woennim
postronnego nieprzyaciela w gijmieniu Wierzbinskim dziatkom
nieboszcza Petra Gorniskiego woyewodi Masow P: abis mi tę rzecz
obwarowali, iako bi na potomne czasy, nayesdi woienne talowce
niezwolke w kxiąztwie Masowickim niebili zachowywani. Mi
tę rzecz chremi obwarować y opatwić ab. talowcem na jasdom
drugu bila zamknion

Articul rzeczy tich ctore Coromni posłowie Mazowiecski prziyali.

Czo się tize ynjch articulow przez posłowo woicmodziff ynjch
prziyate, ktore tę Ziemie Masowickiej dolegają, a są gijm
potrzebne iako ty mianowicie: Appellacie od kxiąztwa Pruskiego
do Crola ge. M. pana Swieczchniego: Tęst articul o Dostoyen:
stwarz y o Wszędziest iako maye będ rostawane. Constitucio
Sejmo piotrowskiego y Coronne prawa mowiarce: y ninieyszo
Constitutio Sejmowa we wostitkim approbacia gijmjeniem Starst
braciey swoy. Tęst articul o mieyszczanich a o Ludziach
prawa Chelmeuskiego. ktorzi t zimają Ziemskie gijmienie.

Ten tęst articul o Czlach wodnich, mostowich grobelnich y targowich
Tęst o zhiul o wosgraużeniu ziem Mazowickich od kxiąstwa Pruskiego.

It czo się tęst doticze Sędziow: podsędkow Sędow swich: abi do:
siadali, a o ynjch abi nieprzekładali, chiba gdy bi się stroni zaswo:
lili, Pisarzy, Procuratorow. Wosnjch tak ro Sędziach ziemskich
iako Grodzkich: prosta, ab. bili iurati, a przi Sędziach abi bili obegni,

A Pisarze abi sami przez się, y przez przisiagle podpiski, rzeczi
sprawowali, y zapisi zapisowali. Tęst czo się tize wtro:
czeniu sprawowidliwosti yako m. anstoriis kaszego Sadu przikla:

danu, wosmislania Sędowego, formull ko zapisowi, y ynjch
wstikich rzeczi, ktore tu wiprawieniu rishleyssze Sadow, woye.

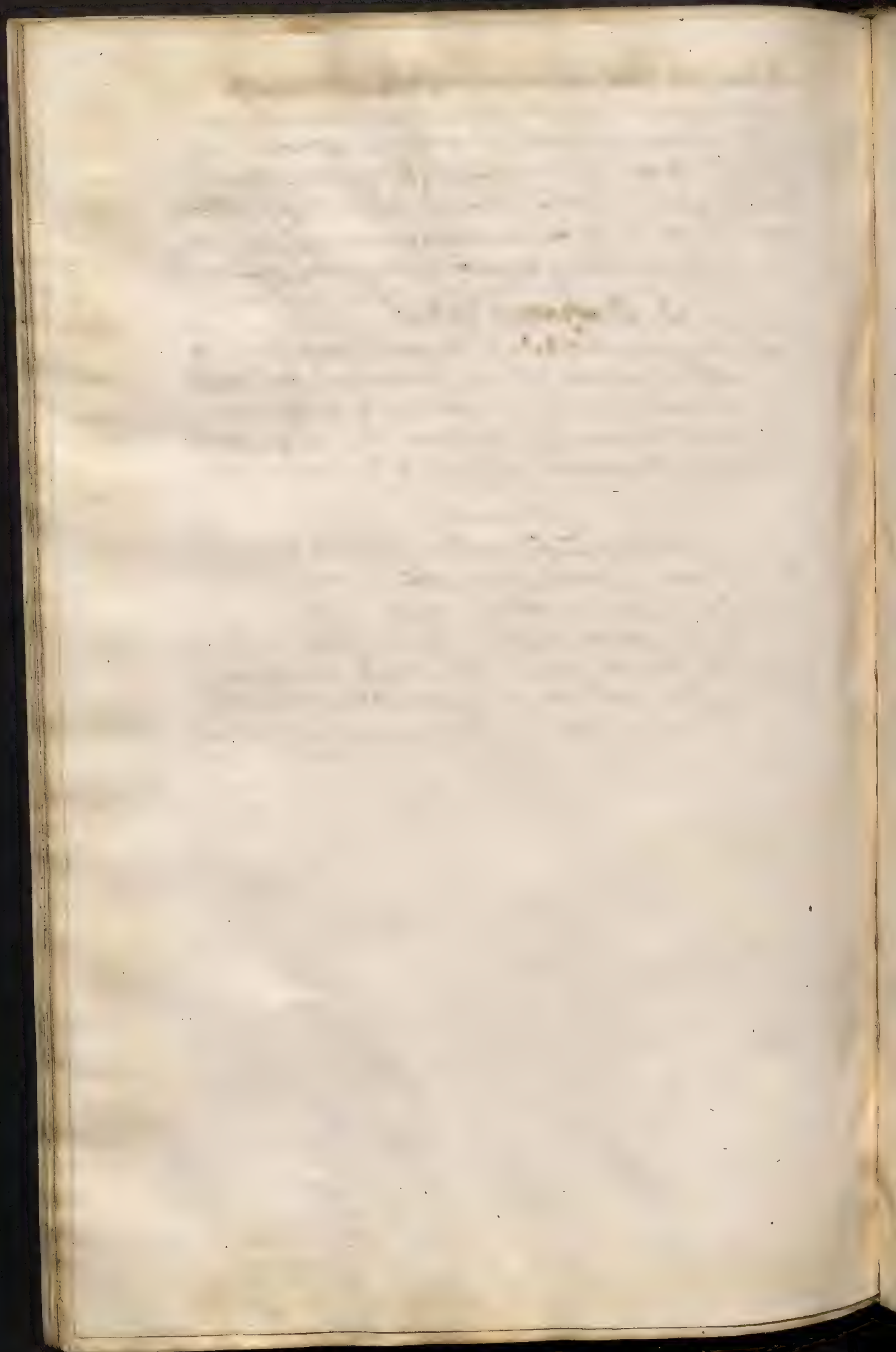
wodzstwa Ziemi innych prziznali we wszystkich innych rzeczach
 całego prawa Masowickiego zachowywać, o którym też rzeczy
 wistey mianowanich, położnieniu prośbami nas prosili o to
 posłowie, abichom Ziemia Masowicka przitim zachowała
 Mi. to zadanie y prośbi ych widząc słusne, y rzeczy pospolitey
 potrzebne: we wistey mianowanich y opisanych rzeczach y con:
 ditiach pęgi Constitucy Seymowej Coronne: ony zachowywami.

O Duchownim Sądzie.

Czo się tego archidukow Sadowi Duchownemu przusłusznich, tak
 też wszystkie Constitucje posłowie Ziemi Masowickich prosili
 aby była extendowana między innymi a między Duchownemi
 w Ziemiach Masowickich będącemi. Mi. ten się archiduk
 o Sądziech Duchownych extendowani do Ziemi Masowickich

O Curtisaniech.

Posłowie Ziemi Masowickich pilnie nas prosili abismy Con:
 stitucie Seymowej y Statute Coronne o to do Exequucy przetrzym
 Curtisanom. we Exequucy włożyli: y the Cause. toż się
 natem Sgism s posłowem przitorzili, aby bili stracone skonzone
 z Exequucy swa aby wzięli. Mi. ti Cause toż to na
 Sgism przisli chęci skonzit, y sprawniecznie wszystkie
 z Curtisan wzięci osobom tym toż się między innymi od innych
 krzywdi.

519

*Sigismundo primo Regi Polonie
Consiliarii regii de Prussia*

Renuocat nobis in memoriam Sacra M^{tas} vestra postulata m^{ty}ti Senatus Regni iunctis sibi Nunciis terrarū in Conuentu proximo Craconien^{ti}, ut v^{est} pro tuicione finū Regni ab infidelibus nos Pruthem auxilia fraterna conferremus, Proindeq^{ue} M^{tas} vestra illis instantibus nos requirere dignata est, ut de huiusmodi auxiliis vna cu regnicolis, continue pr^{est}an^t, si non gentibus saltem pecunijs in commune cōsulamus et constituamus, Agunt igr^e M^{tes} v^{est}re subditissimas gratias omnes status et ordines harum terrarū in hoc Conuētu congregati q^{ue} Consiliarijs ipsis et terrigenis Regni non ita multū nos fraterne vrgentibus non est dignata pr^æbere manū, sed in Consiliū nostrum rem bene constituenda deduxerit, respiciens absq^{ue} ad iusticia publicam et honore d^{omi}nū antecessorū Cazimiri parentis et fratru suorum Regum Polonie qui his tr^{ib} Prussie ne ad talia obligaretur, suis Priuilegijs et confirmationibus gratiose prospexerūt, Promittē terras ipas in Iuribus et Priuilegijs, libertatibus, et immunitatibus, a quibuscunq^{ue} Regibus, principibus, tr^{an}sarum Prussie domⁱⁿⁱ, aut alijs, quibuscunq^{ue} concessis, vel antiquo usu et consuetudine obtentis, gratiose manū tenere, defendere, et conseruare, quibus et Sacra M^{tas} vestra non minore benignitate et gratia accessit,

Non ignorant autem domini Consiliarii Regni terras Prussie etiam sub ditione ortimis existentes, ac semper vsq^{ue} in presens non solum pr^æscripta consuetudine et obseruantia, sed etiam peculiarib^{us} super hoc concessis priuilegijs, munitas et conseruatas fuisse in immunitate,

talium expeditionum: quas extra trās Prussiae fieri contingeret ad
quas vel personalit' faciendas vel suppetijs inuandas, si quādo Pruthē
ni requisiti fuerunt, semper se huiusmodi Privilegiorn' suorn' et anti-
quorn' Iurim' tutati sunt, et immunes permanserunt,

Nec possunt ydem domini Consiliarij ignorare, trās Prussiae nō gratuita
liberalitate principum, non simplici concessione, aut dissimulatione, sed pra-
ecedente tractatu, sed pactis intercedentibus, sed meritis suis etiam san-
guine et bonorn' suorn' iactura, paratis, has illi libertates et iurium
confirmatioes redemisse, cu' videlicet iparum trarū ordines se trās-
ipās Alis vestrae parenti Cazimiro, non armis compulsi, sed spōte,
detulerunt, cum esset in eorū facultate sub priorū doiorū potestate
permanere, aut alijs quibuscumque se subdere, vel etiā libertate, in qua
se assueverant frui

Deberent ergo considerare domi Consiliarij, ipsis Pruthenis tā ob eorū
liberalem affectum et spontanea dedicionē, tum ex pacto interueni-
ente, us esse quesitū in illis que trarū Privilegiū continet Privile-
gijs et confirmationibus quominus in illis perturbari debeant, pra-
sertim nullo eorū demerito, cu' nec ipsi Principes qui ea cōcesserūt
ab eis unq̃ declinasse aut aliquid secus tentasse comperti sint,
sed gratiose semper in his conseruauit, vti et Alis v'ra nos et
hactenus contra infestas multorn' imp'ssiones gratiose conseruare dignata
est, sub cuius etiā vmbra vsq̃ mota salui ab huiusmodi indignis infesta-
cionibus permanemus.

Deberent aut et hoc fraterna aestimatione expendere q̃ durum esset ipis
futurū si a patria libertate, ab antiquis iuribus et solemniter pactis inuim-
tatibus exturbarentur, praesertim illorū opera et instigatione quos magis
deceret defensores esse, praesertim in tali causa, cu' etiam ipse Alis v'ra
parens diuus Cazimirus propterea cō ordine Theutoncorū iusta
arma ipsis Pruthenis non deneganda censuit, quonia' constaret ipos
in huiusmodi iuribus ab illo oprimi, Cuius etiam manifesta exempla
in Privilegio terrarū propterea multa narratur, et nō dubitamus,
immo compertū habemus, hanc animi generositatē a parente in Alē
vestram trasuetam esse,

Quae omnia etiam si nobis ad tutelam non adessent, tamen plurima alia quae nobis subuenire merito debent, ut Aeternae vestrae benigno iudicio et innata ergo suos fideles clementia, qua, reliquos orbis Monarchas antecedit, considerare dignetur, obmixtis precibus rogamus.

Non enim opus enumerare quod durius bellis et populacionibus haec terra cum eorum ^{subditis} iam tertio a memoria hominum sit afflicta, nec requies data ut hactenus poluerit respirare, aut vires resumere, quibus vel ad sui ipsius defensionem possit sufficere tantum abest ut arma extra fines proferre valeat, cum etiam oculis conspici possit harum terrarum indiem in deterius vergens status, agrorum desolatio, civitatum ruinae, equestrius ordinis impotentia, domestica inopia, hominum insignis raritas, in imensum se proferens omnium mercium carissima rerum omnium magna penuria et egestas, ut taceamus alias turbationes reipublicae quas religionis, disidentia et periculorum novi auditus invehunt, non enim clam sunt quae Illo Prussiae duci et terris illius intentantur, quae ad commune harum terrarum periculum pertinere nemo est qui non existimet, ut oes putent de intestino malo propellendo plusquam de externo iam curandum esse Pruthenis.

Dignabitur etiam Sacra Aeternae vestra quod inclitus illius Senatus, cuius in ducem haec nova gravamina Pruthenis suis Aeternae vestra imponere destinat, gratiose et fauorabiliter hoc quoque expendere quomodo Illmo domino Alberto Marchioni Brandeburgensi in Prussia duci, necnon subditis Illis eius imper in eius infestatione certum Privilegium datum sit, in quo haec subditi Illis eius agnoscant et fateantur, quod certis inditiis et argumentis haud fallacibus iam tandem cognoverint, secundum et solum terrae Prussiae, intra fines, limites, et circulo ditionis incliti Regni Poloniae contineri et concludi, nullum tamen talium gravaminum et subsidiorum onus, in huiusmodi Privilegiis a Sacra Aeternae vestra et Regno ipsis concessis praefatis tam dno duci quam subditis Illis eius impositum esse animadvertunt.

Devotissime igitur obsecrant Sacram Aeternam vestram oes harum terrarum status, dignetur pro sua in nos clementia dominos Consiliarios

Regni, et alios qui cum illis nos in hac intollerabili gravamina vocat,
sua auctoritate et prudentissimo consilio, ab hoc eorum consilio auer-
tere, et contentos facere, ut sepositis huiusmodi actionibus, nichil
nisi animorum turbationes parientibus, nos velint fraterne et huma-
niter tractare, non solum compacientes malis nostris, sed etiam in iuribus
nostris, quod ipsis decorum et nobis gratissimum erit, nos et istas terras
ope et patrocinio suo defendentes.

Responsum à Consiliariis Prussie ad legationem
Regie Altis Polonie datum R^{do} dno Paulo Plotow:
ski ex Conventu Marienburgensi die Epiphaniarum
Anno domini 1543.

Quum respondendum esset ad legationem Sacrae Altis Regiae non parua
se intulit difficultas, quod Nuncii equestris ordinis et parvarum Ciuita-
tum affirmarent sibi serius fuisse redita mandata Regiae et in
his causam Conuentus non fuisse expressam, unde nec deliberationem
plenam fieri potuisse, nec potestatem sibi plenam esse concessam
in hunc Conuentum, quod Quis ad instituendas consultationes, praes-
sertim ad deputandos nuncios in Regni Conuentum videretur non
parum impedimenti afferre, tamen noluerunt domini Consiliarii co-
mittere quin suum officium in respondendo praestarent.

Legatio ipsa mixta habens cum aequidie decora Consiliorum graui-
tatem, ita accepta est ab omnibus ordinibus, ut et Regum in pro-
fligandis subditorum periculis studium et regnicolarum non fraternam
emulationem perspicerent, Regiae quidem Altis agunt subditissimas
gratias, nihil non molienti ut pacem ubique suis stabiliat;

dominorū vero Consiliariorū cupiunt æquiores promereri animos
 ꝓ hactenus senserunt, vbi de iuribus et libertatibus res agitur,
 Nam qđ ipsi pro suis seruandis magna contentione apud Mtem
 Regiam semper agunt, hoc nō patiuntur, Pruthenis in vno cum
 ipsis corpore Regni manentibus esse integrū: cū ab aliquot annis
 sub fœlici regimine præsentis Regiæ Mti conati sunt his terris
 Prussie extorquere libertatem et Præuilegiorū ipsorū vsum, quem
 citra controuersiam progenitores ipsorū, ac omnes dñæ memoria
 Reges vsq; in hunc p̄ncipem (quantum ad expeditiones bellicas
 attinet) liberum permisissent. Intelligunt quidem Ordines harum
 terrarū ꝓ recte et non sine ratione maneat Sacra Mti Regia
 de parandis suppetiis ad propulsanda imminens vim immanissimi
 potentissimiq; Turcarū tyranni, et ea in re hactenus non sunt passi
 aliquid ex se desiderari, Nam hanc solam ob causam ante quatuor an-
 nos non contemnenda pecuniæ vis ex axisæ contributione est collata,
 et nūc in altera colligenda axisa instatur, quæ utiq; ad initia defen-
 sionū suppetere possit, Nec abest voluntas si (quod absit) mani-
 festa ab hoc hoste vis ingruerit, omnibus viribus et facultatibus suis
 communi periculo occurrere, modo dignaretur Mti ea etia summonere quæ
 animos subditorum hac in re plurimū remorantur, vt videlicet vide-
 ant collectas pecunias in eos vsus seruari quibus sunt destinatæ,
 Nam prioris illius axisæ pecuniæ quanta sit. quo in loco seruetur, an
 vel extet. adhuc, necdum resciri potuit, de ea quoq; quæ nūc con-
 fertur domini Consiliarij petentes hanc tuto loco certis designatis
 modis recondi, nondum meruerunt ab eius Mte responsum, Non
 habent igr domi Consiliarij et equestris ordo Regni q; querantur
 Pruthenorū vires nō esse suis conuinctas in hoc communi Turcicæ inua-
 sionis metu

Nec minus intelligunt Ordines harū terrarū, Ordine equestrem in-
 chiti Regni in postulandis Pruthenorū subsidys, nō his finibus se
 continere, sed ad omnes Regni defensiones et expeditiones parem
 illorū et suam fortunā pariāq; onera postulare, Quæ quomā nō iam

noua est actio, cui nō semel iam recitatis rationibus responsu pri-
mum coram ipsa Regia Mte in totius Senatus regni frequentissio
cātu, tempore coronacionis Ser^m Regis unioris, Deinde anno
1531 in Comitibus pro festo diuī Stanislai Margemburgi celebrat
Denu etia Torunij in Comuentu anno 1531 ac alijs compluribz
temporibus.

Indignum putant harum trarum ordines his iterū grauati aures
Mis eius, verum vnu actoru illoru exemplū dominis regni con-
siliarijs si forte illoru non reminiscantur his adiunxerunt, quod ab
ipsis non oculis solum legi sed etia mente et fraterna consideratioe
perpeti petunt, Repetuntqz ecia nūc in compendio ne velint in
eam persuasionem abduci, vt parem faciant in his rebus Pruthe-
norum et regnicolaru condicione, nō solum ob vires, opes et facul-
tates Pruthenoru longe inferiores q̄ vt possint cu regnicolis aliqua
parte conferri, vel ad paria onera vocari, sed etia vt immunitates
quas sibi posterisqz maiores virtute et meritis comparauerunt, cum
tyrannidi ad non multa dissimilia his onera et seruitutes perpellenti
se subducentes, nō bello aut armis, sed spontanea voluntate incho-
Polonia Regno se subdiderunt, non vt seruitutem pristina ma-
iorem obirent, non vt ipsi Regnum defenderent, non vt paria
cu regni subditis onera ferrent, quā vel cogitata illos a dediti-
one absteruissent, sed vt se in libertatem affererent, vt a Regno
defenderentur, vt infra suos fines ab externo metu sub protectioe
regia essent tuti.

Has igr a Ser^m Polonia Regibus obtentas donationes et Priui-
legijs quoqz firmatas, cum ad praesentia vsqz tempora maiores om-
virtute et studio defenderint et seruauint, nequaqua integrum
est praesentibus sine iactura honoris et famae ab his institutis ma-
iorum desciscere, suumqz nomen perpetuae obreptationi committere,
Quod tamē si ipsi Prutheni facerent, quis nō eos etia mulierculis
leniores iudicabit? Reputentqz domū Consiliarij et equestris
ordo regni, qua aequitate sint subditi Mis Regiae in Prussia

adigendi ad perferenda arma extra suos fines, cum Ill^l Prussiae Dux bello ad
 subditione coactus, ab eiusdem onere cum suis subditis liber relictus Repu-
 tent etiam hoc qua aequitate exprobrant Pruthenis, esse Polonorum viribus
 in bellis proximis defensores, cum non cum subditos, sed cum Regem et re-
 gum bellum geretur pro ditione et imperio, quod a subditis acceptum
 ipsi qui acceperant defendere debuerunt, non qui dederant, quis enim rem-
 tonet, ut donata etiam ipse suo periculo teneatur; Nec constat quomodo
 laudem hanc defensionis Prussiae sibi potius tribuat. Quia Regia Mater qui
 ipsi non gratis militantibus stipendia tribuit, et onera bellorum uniuersa
 sustinuit, qua conditione etiam in Prussia non decernit qui velint in
 Regno militare.

H^umillime igitur orant omnes status terrarum Prussiae Sacra Mater Regiam,
 non solum per viscera IESU CHRISTI et thronum regium, quod superiores
 res mi fecerant, sed etiam per salutem et incolumitatem Ser^m filij eius, quem
 solum post ipsam Seniore Matrem regiam harum terrarum moderatorem et
 dominum agnoscunt, et cuius etiam plurimum interest, subditos suos quibus
 Privilegia et iura integra se seruaturum iuravit, in illis etiam conseruatos,
 aliquando recipere dignetur, Dignetur hac in re Regia clementia et
 auctoritate, ut hactenus semper fecit, ita nunc quoque prospicere subditis
 suis harum terrarum ne usque a deo metrimetum iurum et Privilegiarum
 suorum a Statibus regni incessentur, Vtque semel cesset hac illorum in
 eos satis immixta contentio, in qua si etiam dum perseuerauerint, non
 indigne ferre velit Matris eius, aut in deteriore quae a subditis praes-
 tari decet, partem interpretari, quod ad illorum petita non aliud res-
 pondebitur, Quia quod a priora se referant responsa, ipsa vero Matris
 eius dignetur ad conseruanda iura et Privilegia harum terrarum
 suarum clementer esse inclinata, habitura vicissim subditorum ipsorum
 voluntates, fidem et studia omnia sibi subditissima.

Quod vero Nunc a Statibus harum terrarum in Conuentionem huius Regni
 ut Matris Regia iusserat, non mittuntur, orant terrarum ipsarum Con-
 siliarij ne id velit ulli ipsorum confirmacione, aut alienae a debita fi-
 delitate praesumptioni ascribere, sed cum ita res ferret ut nemo vellet

a pristinis libertatibus et iuribus discedere, aut postulationi dñorum
Consiliariorn et equestri ordinis regni consentire, quibus satis superq
antea rem, declarata esse confidebant, Non potuit etia plena potestas
mittendis Nuncijs, ut utaq regia voluerat, concedi, unde et frustra vi-
debatur mittendorum nunciorn suscipi consilium vel electionem qua etia
fieri non poterat mandatu nō habentibus Nobilib et civitatū par-
uarum nuncijs. Minime igr et, de afferendis Privilegijs facultas
erat, neq premissarū esse utem regia confidant, ut cogantur
extra patria privilegia sua unq circumferre, et periculo tali ex-
ponere quale nemo nō maxime vitare solet, quod periculum qui
obire vellet inter duos Consiliarios harū terrarū repertus ē nemo
Deniq omnes status harū terrarū humillima supplicite se comen-
dant et subeunt gratia et protectioni Mēi illius ut domi et Prin-
cipis suis clementissimi, cui cum tota domo sua precantur a domino
DEO omne felicitate et multorum seculorum prospera vitam

Legatio ab Alberto Duce Prussie
ad Sigismundum regem Polonie

Joanni Rantbero

Andree à Vilmesdorff

Christiano Entfeldero

Lamentio Mewheff

data

Ad consueta studiosa et debita officij fideiq comendatione, nec non
et amica salubris temporariae et aeternae felicitatis optatione, tranqui-
liz ac pacifici regiminis diuturnae perserverantiae precatione exhibi-
tis tandem et fidei habenda lris, haec preponenda erunt,

Nullum videlicet esse dubium quin Ser^{ma} Regia Altas tanq^m profundis-
 simae sapientiae Rex clementi memoria teneat ea quae Ill^{us} Princeps
 Dux Prussiae una cum suis subditis tempore nonisimo multifariae et
 haud ita nuper h^{is} scriptis, primum ratione limitum determinando;
 rum, inter magni Ducatu^m Lithuaniae et Prussiae Ducatu^m, ac propt^{er}
 temerarias nonnullas invasiones suae provinciae illinc factas, necno
 et pro novorum vectigalium exactioⁿumq^{ue} ablatione in eodem ma-
 gno Ducatu Lithuaniae con^{tra} clara et expressa huiusmodi exactiones
^{conventio} pacta, h^{is} annis primu^m impositaru^m; id gemisq^{ue} alia a
 Regia Altis clementia supplicaverit, Sed quonia^m sedula et instan-
 tissime haec preces haud et secus quicqua^m hactenus impetrarunt,
 obstantibus in fallimur negotijs alijs urgentioribus, quibus Regia
 Altis animus fuit occupatus, q^{ui} q^{ui} causa tum libellorum supplicium,
 tum h^{arum} uniuersae Regiae Altis exposita, ad proximu^m Comi-
 tiarum Sacrae Coronae et regni Comitu^m suspensa et reiecta
 fuerint, quem cum celeberrimo hoc die Deo sic disponente, co^gregatu^m
 videmus, cui et Deus Optimus Maximus sui sp^{iritu}s fulgore irradi-
 ante praesens esse dignetur, quo ea quae in usum et comodum poten-
 tissimi Regni huius, et omⁿi sibi cum membra corpori faderet arctis-
 simo, perpetuasq^{ue} tum pacis tum obedientiae glutino addictoru^m, pro-
 ventura sint, consultare, statuere et decernere queant, videbatur
 huic Ill^{us} mo^{do} Principi Duci Prussiae ex re sua esse ad seq^{ue} spectare,
 ut Regia Altis summa tamen obedientiae modestia seruata, ea iteru^m
 ad animu^m oportune semel reuocaret quae antea tam sedulo tanq^{ue}
 frequenter petuisset, ampla simul spe confidens, cu^m et preter fidem
 feudalis pacti, maxima quoq^{ue} cognationis necessitudo Regiae Altis cu^m
 sua celsitudine intercedit, Regiae Altis ex professo incumbere, et Prin-
 ceps ille iure quoda^m suo merito exigere videtur ut tam directi d^{omi}nⁱ
 sui vndicem q^{ui} oppressi amici sublenatore^m agat Rex clementis-
 simus nisi iustum non sit clientem a patrono defendi nec amicos
 afflictione sua vigente cum primis necessitate sublenare

Quare orat obsecratq; ut Regia M^{as} limites in controuersia positos
iuxta vetusta pacta et liquidis testimonijs approbatis terminis de-
fendere et conseruare dignetur, Necnō et Lithuanicis optimatibus
cōmittere velit, quo terra portionem Coadiutem nominata, cū in
Ducatus Prussiae finibus citra controuersiam posita sit sua Ill^{re} re-
stituatur aut certe eidem sequestro cui antea subiacebat iterū su-
biiciatur, donec q̄ primū fieri queat non suspecti iudices decernatur,
qui praesentibus utrūsq; partis cū pleno mandato Commissarijs in
dicto certo die fines utrūsq; dominijs diligenter inspiciant, flumio-
rum, locoru et lapidū ambiguitatem ex vetustarum litterarū pra-
scripto, a quibus tanq̄ fidei ex veritate faciendae organis praesentis-
simis ne latum quidem pedem conueniat discedere, prorsus tollant,
quo utraq; pars tanq̄ certa de conuenti sua portione tranquill-
tetur, neutraq; ansam habeat noui aliquid in altera deinceps tetendi,
Promde et regia M^{as} tanq̄ sapientissimus Rex, et iusticiae et pa-
cis publicae assertor aequissimus, auctoritate regia mandare velit,
ut nouae exactiones quae in aperta cō- pacta inter magnū Ducatum
Lithuaniae et Prussiae terram olim erecta, et nuper iterū perpetuis
futuris temporibus duratura, renouata confirmataq; his annis
in magnū Ducatus et incolarū eius dammū, citra omne iusticiae et
aequitatis rationē imposita sunt, prorsus aboleantur tollanturq;
Nec in tantū privilegiorū et confederationū prauidiciū fendi-
q; lesionem tale quicq; deinceps attentetur. Hac indefessis officijs
erga M^{tem} vestram Regiam tanq̄ feudalīs princeps et sanguine
iunctus amicus promereri studebit perpetuo,

Legatio à Duce Prussie ad Senatum
Regni Polonie
Supra scriptis Oratoribus data

facta principio amica consueta, et officiosa sui commendatione atq;
adeo exhibitis fidei faciendæ lris, hæc quidem a legatis proponenda
sunt

Quod cum laudatissimi regni ordines etia' dum memoria secum re-
putent, quid nam Illi Principis legati in Coniugijs Petriconie pro-
xime habitis super petitione sua, primu' de grauaminibus Ducatu Pru-
ssia per magni ducatus Lithuanice dominos illatis, deinde et de nouis
ac inusitatis theloniis contra pacti et initi olim fæderis etia' iuramento
confirmati, placita et decreta in magno ducatu Lithuanie impositis, res-
ponsum sit, videlicet, vt Principis celsitudo potentissimu' Sere^{num}
principem et dominu' dominum Sigismundum Polonie regem et
dominum nostrum elementissimu' oraret, vt iteru' dies alter indicere-
tur, ad quam id genus dissidia per Commissarios vtrinq; constitutos
componerentur, præcipue en' vtraq; pars suæ ipsius causæ faueret, qd
aduersæ, nec rectius litigiosa duorum contentio componeretur, nisi
per tertiu', Et capropter sua utaq; industrios nonnullos prudentes
et magnæ auctoritatis viros ex huius incliti regni amplissimo
senatu ad decisionem eiusdem causæ delegaret, qui virtute compromissi
et assensus vtrinq; præstiti, per aquam et iustam sententia' rem
ipsam si possent amice et in vniuersum componerent,

Cui quidem responso et hoc adiectu' fuit, vt quicquid tandem resposi-
super his a Regia Mte impetraretur, de eodem princeps Ill^{us} prio-
quoq; tempore certior redderetur, hinc adeo dudum expectant
principis celsitudo quidnam in hac causa sibi rescriberetur, Neq;
conquieuit bonus princeps, quin summis votis ac indefessa opera
institerit apud Regiam Mtem, vt aliquid certi ac æqui sibi

responderetur, propterea q̄ multa interim ab aduersa parte terris
Prussiae etia atq̄ etia inferrentur lite, quaq̄ nondū decisa. Interim
Vero facile secum reputat principis Ill^{tr} celsitudo id quidē nulla
sui negligentia, sed grauissimis quibulq̄ negocijs potius, quibus Regiam
M^{tes} regniq̄ ordines admodū destineri non ignorat, intermissū esse
Quonia' vero diebus superioribus principis celsitudini significatū fuit
Comitia patriae ad hos dies in polonia amplissimo Regno esse indicta
committere non potuit ipsius celsitudo, quin suos quoq̄ legatos ad hūc
Comitiorum locum ablegaret, qui Regia M^{tes} in memoria renocarent
amica illam et perbenignam oblatiōem: pariterq̄ oraret et supplicaret
ut antea quoq̄ est factū, vestrae Magnificētia et dignitates tanq̄
quibus ex officio et praestita fide incumbant hac feudalī trarum
Prussiae bona, testibus h^{is} desuper confectis tueri ac defendere nō
dedignentur principis Ill^{tr} tanq̄ consortis ac collegae sui partes, quod
tras Prussiae attinet, huic Regno feudalī minimū iure conscriptos: atq̄
id apud Regiam M^{tes} domū nostrū clementis: intercessione vestra
efficere, ut is ip̄e tanq̄ harū trarum dominus, feudatorio suo eiusq̄
terrīs feudalibus sese admiscens quicquid hic litis super latifundiorum
terminis est coortum, decipi ac sopiri iubeat secundū imita vtrinq̄
pacta et liquido commonstratos longe vetustatis limites atq̄ mēsi-
dem suū feudatarium retineat ac defendat, Interimq̄ mandent
Lithuanae praefectis ut principis celsitudo ditionē illā seu ter-
ritorium Coadiuten occupatū (quandoquidem intra limites
Ducatus Prussiae citra controuersia est sitū) Decedant ac quie-
te possidere permittant, Aut certe si illud graue videatur eius
M^{tes} ut saltem sequestrationi ea bona submissa maneant, dū limitū
determinatio fiat, ad quam quidē primo quoq̄ tempore faciendā
Commissarij minime partialis constituentur, qui secundū l^{tr}arum
ac pacti contenta, vna cū principis Ill^{tr} Consiliarijs ac mini-
stris, veteres illos limites, agrorū fines accurate, inspectos reno-
uent, et vnicuiq̄ parti, quod suū fuerit addicāt et approprient,

Quod si omnes totius regionis limites pro hac temporis ratione lustrari ac determinari nequeant, ut saltem ad dictum diem bona illa Coadiutensa cum suis adiunctis metentur, quo utriusque partis terra, viri et incolae, pacem tranquillitatem, et bonae vicinitatis amicitia atque concordia sortiantur, et ^{mutuo} amicitissime conseruent

Orent item ac supplicent domini Magistri Illustris Senatus viri clarissimi ut et noua et tædiosa simul et ducatu dammosa, theloneorum grauamina, que preter omnia pacta ac iusta fœdera omnibus modis obseruanda sunt, nuper imposita, tollantur, nihilque tentetur amplius quo vel pacta violentur, vel vllum incommodum feudalibus hisce terris afferatur

Ad hac quoniam Magister Generosus et Nobilis dominus felix Szrenski de Sokolowo Latinus Plocen et Regia Alti subditus, prohibuit ne quis suorum bonum armata in principis Illi oppidum Goldau ad mercatum ageret, quo die pro veteri consuetudine mundina ibi haberentur, atque adeo in graue præiudicium nostrorum eodem mundinarum die in suo territorio et Oppido Allavijn mercatum novum temeritate propria indixit, Quam quidem causam cum principis celsitudo apud Regiam Altem domum suam clementer deposuisset, visum fuit Regie Alti, ad patria Comitum remittere Ea propter petit et orat principis celsitudo sua Serenissima Altem, quo æquum, benignum, et amicum responsum super hoc quoque negotio, ab eius Serenissima Alte queat impetrare, pariterque permittat subditis suis iterum liberum pro veteri et diu obseruata consuetudine iter facere, ac negotiari, et mundinas ipsas nemine prohibente frequentare, pro fœderis ac conciliationis iure et ratione, Vicissim offert se principis celsitudo ad declaranda animi sui erga omnes incliti Regni clarissimos ordines gratitudinem et bene merendi propensionem,

Legatio à Baronibus militaribus et Cinita:
ribus Prussie Ducalis, ad Sigismundum regem
ac ad Senatum Regni Polonie
eisdem Oratoribus data

P
ost consueta deditam, studiosam, et debitam sincera et amica nri
comendatione principio faciendam, exhibitis et deinde fidei ha-
bende litteris hæc exponenda proponuntur,
Quod quonia Serma^{us} ipsius Regiam Mtem una cu clarissimis
Regni Polonie Ordinibus iungi in memoria habere, haud dubie cōfidim^{us}
¶ studiose ac feliciter ex illius conciliationis præscripto, quæ post gra-
uia, multa et pernitiosa bella inter Serma^{us} Regiam Polonie Mtem.
et Prussiam imita, tandem sancita et confirmata fuit, Nos vniuersi
Ducatus Prussie incolæ (dicto absit iactantia) in fide perstiterimus,
quemadmodū et illinc liquito innotescit, quomodo nos gerere debeam^{us}
erga Serma^{us} Regiam Mtem, erga regni ipm, regni quoq primores,
quam fidem etiam, præstare, amplius sic animū induximus, ut ipa
Serma^{us} Regia Mtas, cu vniuersis regni ordinibus promunita
sit, nos et officium fecisse sedulo, et pactis stetisse semper, ut fide-
les et obsequentes subditos deceat, quin etiam si periculum corporis
bonoris et sanguinis adueniendum sit, nunq commissuros, ut nostræ fidei
vng^{us} defuisse videamur merito, hincq adeo fieri ut vicissim spe-
remus Serma^{us} Regiam Mtem cum amplissimis regni ordinibus.
humili nræ patriæ, eiusq incolis, Regia clementia, fide, facilita-
te, ac munificencia liberali, pro fide nobis data a Regia Matris
Comissariis in huius prouincia cessione nunq defuturam,

Quoniam vero in eiusdem conciliationis et pacti perpetuo duraturi Articulo decimo tertio aperte canetur, bonæ fidei legatos ea Ordinis ipsius & patriæ ac Civitatum Prussiae ex parte principis cum plena potestate pro se, suis heredibus et successoribus, fide data consensisse, et scripto quoque contestatos esse, quod se suos heredes et posteros, post obitum Illius Ducis Prussiae, et suorum feudaliū consortiū, trium videlicet principū Marchionū Brandeburgensium suorumque in bonis feudalibus legitimorum heredū (quorum fata divina permittentur voluntati) Regiæ Mti Poloniæ, regno eiusdemque heredibus tamque veris, legitimis et hereditariis domus, præterea nemini, bona fide ac debita cum observantia sint submissuri, quemadmodum etiam dum profiterentur ingenuæ ad hoc præstandū se obligatos idipsumque se (si quando res ita ferat) divina ope adiutos, tamque fideles subditos pro iuramento hereditariæ fidelitatis cum summa obedientia ac officio etiam præstaturos recipiunt.

Verum quoniam eidem Articulo adijcitur hæc clausula, Ita denique quod Regia Mtas Cum ille casus verget incidere) easdem terras Prussiae cum aliquo linguam Germanicam callente, et plena dominia in eodem Ducatu possideat, qui omnia officia administraret, providere debeat, et curare, Hic autem vereri nos, ne si rei publicæ administratio ad eum modum uni concedatur, id nobis in magnum præiudiciū, gravamen et detrimentum, totiusque adeo provincie et miserorum ducatus subditorum dispendium tendat, unde periculum sit ne multa dissidia et variae calamitates aliquando exoriantur, Etenim quoniam in eodem Regii contractus decimo tertio Articulo aperte satis exprimitur, quoniam pacto Regia Mtas Poloniæ velit (ut et posset) huius provincie administrationem institui, nempe per Dynastam aut Principem quendam virum qui unus rerum potestatur, nulla tamen ibi fieri mentione, quis et per quos, officia, iudiciū, et iura administrari ac decerni debeant, Neque id quidem satis luculenter præscribitur, quomodo enim, siue dives sit, siue pauper pro sua conditione, statu, necessitate, et causa forensi, atque adeo omnem negotiorum rationem, et Sacrosanctæ iustitiæ administrationem (ne quis habeat quod queratur) opportune assequi liceat, quo bona sua vel pacifice possidere, vel si

impugnetur, vindicis auxilium implorare queat. Quae oia Sere^{ma} Regia
M^{ajest}as vna cum amplissimis regni ordinibus pro dimittis sibi data sapien-
tia facile ipsi apprehendere et intelligere possunt, Caterum quoniam noⁿ mi-
nus vero & veteri prouerbio dicitur, unus vir, nullus vir, et nemo solus
sapit, neque parum grauat miseros subditos si semper cogantur vnu illud
caput adire: praesens vero reipub^{licae} moderatio sic constituta, quemadmo-
dum et eam perpetuo fore et fide nobis data, speramus, ut nulli plane
magistratus subditis vel oneri sint vel dolori, optandum ergo ut etiam post
confundatorum obitum ad eundem hunc modum respublica nra instituat^{ur}
ac gubernetur, si quidem id fiet citra omne quidem vel regiae M^{ajest}as ac
Regni Polonici praerudicium, vel angustissima sua dignitatis eleuationem,
vel censum denique annuorum reddituum ac omni regali fraudem;
quandoquidem huc tantum nostrum spectat studium, ut haec misere afflict^a
patria vna cum suis incolis, iuxta spem etiam a Regia M^{ajest}as clementia
benigne nobis iniecerit, noⁿ minoribus sed maioribus potius privilegiis
& qui in proximis Prussiae regionibus sub Regiae M^{ajest}as tutela degunt,
donentur ac honestentur, ut item unus, quisque pro summa aequitate,
ac sine ullo grauamine suo iuste defendat et securus agat, quo postre-
mum et vno animo omnes propensi sunt ad inuicem ratione, et vna
cum regni ordinibus, ac vicinis Regiae M^{ajest}as dicto audientibus ca-
piendum consilium, quo eiusdem regni sublimitatem et decorem am-
plificent, quemadmodum fatentur se ad hoc praestandum non obligatos
modo sed etiam cum primis paratos.

Quare emixe petere ac suppliciter orare omnes hi Ducatus Prussiae
ordines, ut sua Sere^{ma} Regia M^{ajest}as et regni Poloniae procures ex
regia clementia et fauore peculiari, noⁿ dedignetur ad sua M^{ajest}as
amplianda laudem et gloriam patriaeque nostrae maiorem profectum
et reipub^{licae} status incrementum C si quando ita ferat euentus, cedere
re, approbare, et ratum habere, pariterque suo, atque ordinum sigillo co-
firmare et roborare, quam nunc quidem proponimus, moderanda
reipublicae rationem, sequi non nisi cum ita sors tulerit, ut ex contra:
Etus placito hae terrarum Prussiae prouincia a Regum M^{ajest}as polonia

eiusque regni deuoluatur, usu recipienda, et perpetuis exinde temporibus
 obseruanda sit, Nempe ut summū moderanda reipublicæ arbitrium
 non minus in administranda iustitia q̃ constituendis, cū minoribus
 tum maioribus, magistratibus et procurrendis omne genus negotiis,
 quæ huic ducatus, qualitercūq; incidere possunt, nomine et authorita-
 te Sere^me Regiæ Altis, et Regni Polonia amplissimi sit penes hos
 quattuor viros, Magistrum Curiae, præfectū prætorij, quem Bur-
 grabium vocant arcis Regiomontanae, Cancellarium, et Magistrum
 equitum primarium, quem Marsalcum nuncupant, Qui quidem oēs
 cogantur et domiciliū et sedem Regiomonta figere, huius prouinciæ
 indignæ claro genere nati, Necnō et Germanici idiomatis periti, esse
 quorum et intersit, sex aut octo honesti nominis viros, qui et vita
 sint inculpata, et honestatis et iustitiæ amantes, ex huius ducatus
 subditis, aut illis deficientibus etiā exteris Consiliariis collegio in-
 autoratos consultationibus et causis forensibus excipiendis, et cogno-
 scendis quottidie adhibere, in quoru numero duos ut minimū, esse con-
 ueniat Iurisperitos alicuius experientia, ac prudentiæ viros, quoru
 opera ac industria tam in ferendis sententiis, quā obemendis omne
 genus grauioribus negotiis, vna cū aliis pro ratione loci, tempore,
 et causa, vti licebit, Ad hæc ut quattuor præfecturæ Ciu-
 tati Regiomontanae vicinitate proxima Brandeburgē, Schocken,
 Vischusum, et Tapiaw, non nisi indigens, et qui cæteris tum cōsilio,
 tum prudentia, præstant comittantur, ut si quando horū quoq; vel
 consilio, vel opera, tam in forensibus q̃ aliis emergentibus causis opus
 sit, eō celerius illi Regiomontem concedant, et studiose ac prudēter
 suæ vniuersæ reipub. negotiis pro ratione eorundem consultent, ac
 quod expedire videbitur vna cū aliis decernant,
 Quod si quæ interim negotia incidunt quæ ex Ducatu Prussia ad
 Regiam Altē remittenda sint, siue etiam in causis iudicialis
 terrarum Prussia, ad eandem Regiam Altē fuerit appellatū, ut
 Regia Altas ex consilio ordinū, et eorundem ordinatōrū præfectōrum
 regentū, ut qui iuris municipalis et patriæ consuetudinis periciores sint

super singula decernat, Deinde ut iidem primores consiliarij, Magr Curiae, praefectus pretorij, Cancellarius et Magister equitum, si modo Regiomonte sint presentes, neq; aduersa valetudine, aut alia quapia necessitate impediuntur, consentaneis votis ac suffragiis, oia negotia simul tractent, deliberent et decernant, Interim vero si quid agendum at tra-
ctandum sit, quod tota prouincia attineat, ut tum quidem praeter eosde quos diximus quor praefectos ex Senatu, etiam trium Ciuitatu Regio-
montis, vel omnes vel nonnulli pro qualitate ac ratione negotij, concilio adhibeantur, qui medio suo iuramento, eam opera q̄ fidelissime obire non detrectent, nihilq; praesumant, nisi quod in Regia M^{ti} regni ac incolarum eius comodum ac utilitatem cessurum cognouerit, ita ut horum oim rationem reddere sub fide iuramenti, primum Deo Opt: Maximo, deinde Sere^{me} Regiae M^{ti} et regno, ac subditis eius prestiti, ut fideles consiliarii et honesti nominis amantes subditi debent, facile tum velint, tum possit, Si-
cubi vero vel verum conditio, vel necessitas postulauerit, ut iidem unde-
cim viri quibus summa reipub; administranda prouincia incumbet, etiam eorum Consiliariorum iudicium requirant, qui causis forensibus quotidie
audiendis Regiomonte agentes vacabunt tum sane cognita illorum quoq;
Sententia et eadem bene expensa, tandem id decernant et in nomine
vniuersorum moderatoris exequantur, id quod Regiae M^{ti} et eiusde tris
ac subditis vel maxime profuturum indicauerint, cum sedula diuini auxilii
imploratione, ut res omnis q̄ felicissime succedat
Caeterum quum omnes mortales sumus, nec quicq; certius homini est
expectandum q̄ fatalis ille dies, opere precium esse, si vnu aut alterum obire
contingat, vel ex quatuor summorum virorum numero quibus summa rei-
publ; comitetur, vel ex praefectis ducatus Prussiae, ut primores consi-
liarij qui superstites tum fuerint, vnu aliquem ex quatuor illis quos
diximus, summis praefectis, vtz Brandeburgen, Schoten, Vischn-
sen, et Tapiaw, in demortui locum Regiae M^{ti} confirmatione
accedente eligant et instituant, Quod si e quatuor illis praefectis
nemo tam doctus tamq; bene institutus reperiatur, ut Cancellarii
munus digne obire queat, ut alius quispiam vitae pius, eruditus et honestus,

tu eligatur, ut item in locū demortui, vel demortuorū qui in summum magistratū ex quorū illis praefectis Brandeburgen, Schoten, Vischusen, et Tapiaw assumpti fuerint, legantur primū ex reliquis principibus prussiae, deinde ex ordine comū Barronū equitū principuorū ac Nobiliū huius regionis indigenis, alij viri pii, honesti, famae et boni nominis integri qui digni atq; idonei censeantur, ut praestito iuramento vacātem praefecturā bene administrarent,

Ut item posthac subditis et incolis ducatus Prussiae, qui suis magistratibz ac domis bene et fideliter seruiunt, ac adhuc seruire et possint et velint, atq; etia idonei sint quibus vel munera publica comittantur, vel bona feudalia conferantur, nullae externae nationes praferantur, sed ipis pra aliis indigenis pra aduenis ea benignitate concedantur

Ne qua fiat autem, ut designati Reipub: moderatores aut etiam alii praefecti grauentur prouintia sibi iniunctam adire constituenda, ut ydem ex prouentibus et redditibus ducatus prussiae adeo honesto ac liberali salario mercantur et remunerentur, quo honorifice ac pro Sere^{ma} Regiae M^{ajestatis} dignitate terris ac subditis praesse et opera accomodare valeant utq; pro ipsorum varia molestia, multo labore, rerūq; domesticarū iactu; ra iusta fiat compensatio, et leuius quoq; ferant labores molestias et rerū suarū dispendiū, ut item si contingat eosdem reipublice rectores, aut etia alios in causis Sere^{mae} regiae M^{ajestatis} regni poloniae, aut prussiae trāru aliquo proficisci, ablegari, aut etiam in itinere Reipub: causa suscepto spoliari praeter spem et prouidentia suam, omnes expensae et quicquid ad accepti damni compensationē et ipsorum liberationē pertinet, ex arario publico huius ducatus ferantur et pensentur,

Postremo aut, ut de omni genus redditibus ac prouentibus ducatus Prussiae Regia M^{ajestatis} tanq; huius terrae domo iusta quotannis reddatur ratio, censuq; ipsi ad Sere^{mae} Regiae M^{ajestatis} et regni ipsius commodū et ad incrementum et defensionem huius patriae ac subditorum in primaria Ducatus prussiae arce reponatur,

Ex his iam commemoratis necessarijs et iustis rationibus, et in grām bonae nrae propensionis, fidei et obsequij studiosi, sperare omnes

ducatuſ prussia ordines, q̄ Sere^{ma} Regia M^{tas} vna cū clarissimis Regni
Poloniae ordinibus, huic supplici, necessaria, et minime negligentiae nostrae pe-
titioni, benigne clementer, et pie acquiescent, precesq; n^{ras} facile exaudiant,
vt ipsi suiq; heredes ac posterī perpetuo habeant, quod et gaudeant, et Regia
M^{ti} regniq; ordinibus cū summa gratulatione acceptum ferre perpetuo inuet,
id quod offerunt se Sere^{ma} Regiae M^{ti} Clari^{ssimae} Regni Poloniae ordinibus
summa sua fide impensiq; omnin^{um} suarū facultatū, corporibus et sanguis
profusione obsequentissime et q̄ fidelissime vicissim promerituros.

Sigismundus primus Rex Polonie

R^{mis} Joanni Lecto Tituli S. Clementis Theatino

Joanni Sanchi Sixti Bregensis

Lecto Paulo h^uili S. Balbini Praefo

Bretholomeo S. Crescentii Quindicino

miseratione diuina q̄bitereis Sanctae

Romane Ecclesiae Cardinalibus

Redditae sunt nobis h^uic R^{marū} p^{ar}te^m v^{ra}rum, quibus a Sanctissimo d^{no}
nostro mandata sibi esse prouincia scribunt, in haereticos inquirendi
et de his quae ad fidem pertinent cognoscendi, atq; vna a nobis postulata
vt tam processus, et sententia cō Alexandrū Sculteti habitos, q̄
etia si quid ante et post eius condemnationem aduersus ipm reperiri
posset, R^{mis} P^{ris} mitteremus, Ac primū quidem nō tā R^{mis}
P^{ris} ad quas ex hac prouincia laboris plurimū redundat, q̄
ecclesiae gratulamur, cuius rationibus praecclare consultum esse per-
suasum habemus, q̄ munus hoc R^{mis} p^{ri}b^{us} v^{ris} delatū est, qua-
rum et doctrina et integritatis fama, ad n^{ras} etia oras vsq;
peruenit, Deinde ea quae postulant, quae quidem reperiri poterat,
omnia mittimus, ex quibus quomodo res hic acta sit, cognoscent,
Porro quicquid a nobis actū est, vigore Bullae publicae **LEONIS**
Xiii contra haereticos promulgata actū est, nihilominus post-
ulatam a nobis sententiam, quonia se morbo impeditum venire

ad tribunal nr̄um nō potuisse, m̄tium aut̄ quem miserit purgandi sui causa
detentū a nōnullis fuisse commentus erat, publicæ fidei lras ei cōcessimus
in menses aliquos, ac Iudices quos ip̄e dari sibi supplicabat delegavimus,
aduncto illis loci ordinario Episcopo, ut coram illis et infirmū se fuisse,
et miserat m̄tium detentū fuisse doceret, quod si fecisset, fore ut in in-
tegrum a nobis restitueretur, Ipse interea ē ditione nr̄a profugit, ac in
urbem se recepit, ubi eum impune euasurū nō arbitramur, Simul ut
aut̄ ē Regno nr̄o excessit, in arcula quadaṃ eius, quaṃ aperire inssimū
reperitus est libellus cuiusdam Sacramētarij, manu eius diligenter nota-
tus, qui, cuius factionis fuerit, abunde magno documēto esse potuit,
Hunc nos libellū R^{mo} doctō Cardinali protectori misimus, qui, ubi vo-
luerint R^{me} Pa^{tes} vr̄a faciet eis illius proculdubio potestate,
Hæc sunt quæ nos de illo comperta habemus, quæ enī R^{mis}. P. vestris
cōmunicanda duximus, de quibus certa sumus fidutia, q̄ amore pietat̄
tis Christianæ, latam per nos sententiaṃ, iudicio suo sint approba-
tura, Et studim^{us} hoc nr̄um, quo exterminare ē regno nr̄o hæreticos
conamur, cōmendatura, Principijs enim obstandū putamus, ne si
cunctatim sit ducius, serō postea medicina pareatur Dat^{us} Crac^{ie}
Xviij^a Februarij 1543°

Ferdinandus Romanorum Rex
Sigismundo primo regi Polonie

Ferdinandus divina etc Sere^{mo} Principi et Ser^{mo} princeps frater et
affinis nr^{us} Charissime, Accepimus Sere^{ti} vr^{ae} lras in quibus summu^s
eius erga nos amore benivolentiaq^{ue} libenter agnouimus, cui et nos pro
nr^a vicissim erga Sere^{tem} vr^{am} charitate haecenus sedulo respondere
studuimus, et in posterum quoq^{ue} sic respondebimus, vt si eius animi
affectu noⁿ superare possumus, saltem voluntatis nr^{ae} propensissimo
studio, illum equare videamur, Quae cum ita se habeant, Sere^{tas} vr^{estra}
vel nobis tacentibus facile existimare potest, tum nos noⁿ minori de
siderio teneri, vt communes liberos nros cum animis sint coniunctissimi
corporibus quoq^{ue} iam tandem coniunctos videamus, tum suis tam ad
uersis, q^{uam} secundis, rebus noⁿ aliter affici, ac si nobis eadem accideret,
Arbitramur enim sic nos mutuis amicitiae necessitudinisq^{ue} vinculis
inuicem colligatos, vt venter ex vobis alterius fortunas a se alienas
aut quoquo separatius esse existimare debeat, Quo sane fit, vt si q^{ui}
Sere^{ti} vr^{ae} vel eius regnis accidat, quod cum aliquo aut infortunio,
aut incommodo coniunctu sit non mediocrem ex ea re dolore capere
soleamus, Quemadmodum et nunc nos pericula illa quae Sere^{tas} vr^{ae}
Ducatu sui Lithuania impendere significat anxios sollicitosq^{ue} habent, Ta
met si speremus eandem Sere^{tem} vr^{am} pro admirabili sua prudentia, vigi
lantiaq^{ue} ita hisce malis prospectura esse, vt nullu^m ex his detrimentu^m Regna
sua capiant, Quasobrem petenti Sere^{ti} vr^{ae} a nob^{is} vt nuptiaru^m tempus
inter liberos nros ad prima^m mensis Iulij Anni Millesimi quingentesimi
quadragesimi secundi prorogatu^m velimus, per amice et fraterne prorsus
consenciu^m duximus, idq^{ue} iis de causis, quas ob causas sibi noⁿ licere,
aut integrum esse posse existimat, vti tales nuptiae citius celebrentur,

Sumus em' eadem cu' Sere^{te} v^{ra} in sententia, vti reipub: rationes priuati-
 tis studiis facile preferendas esse indicemus, eozq; magis inducimur, vt
 istius modi postulationi Sere^{ty} v^{rae} pro suo scet Regnoruq; suoru vti-
 litateq; acquiescamus. Quam cum suis omnibus qua diutissime incolumé
 et felicem esse optamus Dat^{um} in nra Ciuitate Hagenoa die xiiii me-
 sis Iulij Anno domini 1600. xli^o Regnoru n^{ost}rorum Romani de:
 cimo, alioru vero decimo quarto

113.

Ferdinandus Rex Romanorum comprobat
 ea que per Zabkam constituta fuerunt de
 Connubio regine Elisabethe

Ferdinandus etc Serenissimo Principi domo Sigismundo etc Sere^{me}
 Princeps frater, affinis et consanguineus noster Chari^{me} Cu^{ex} relatioe
 Magnifici Georgij Zapka liberi Baronis in Limbergk Regni n^{ost}ri Boche-
 mie procancelarij, Consiliarii et Oratoris n^{ost}ri ad nos superioribus
 diebus reuersi, tum etia ex scripto eidem responsi loco dato, libenti
 animo intelleximus Sere^{ty} v^{rae} simul et communi filio n^{ost}ro Charissimo
 Sere^{mo} Regi Sigismundo Augusto ea, quae idem orator n^{ost}r ad Sere^{ty}
 Vestrae postulacione de prorogatione nuptiaru verbis n^{ost}ris attulerat,
 grata accidisse atq; in ijs libenter eas acquiescere, seseq; ad eum mo-
 dum comparaturas fore, vt ad diem dno Georgio sacru parati et
 expediti ad nuptias esse queant, Sed cupere tamen vtramq; Sere^{tem}
 Vestram paulolongius interuallum bona cum venia n^{ost}ra dari, idq;
 duobus potissimum de causis, in eo ipso scripto expressis, Et proinde
 consentire ambas Sere^{ty} v^{ras}, vt pridie Nonas Maij proxime futuri
 Nuptiae omnino conficiantur, neq; vlla earu reru amplius prorogatio
 fieri debeat, nisi forte aliquod impedimentu accideret eiusmodi, quam-
 obrem necessario in aliud tempus reuocandae forent etc Admittimus
 igitur ob eas causas, quas S. v^{rae} no in consulto adducendas existimarunt,

paucorū istorum dierum intervallum ad eo die, quem nos diem cōmuniū
liberorum Nuptiis celebrandis dixeramus, pro mutua amicitia, amo-
re, benivolentia, et necessitudine nrā haud granatim, atq; adeo per
hasce nostras hās testatū facimus, nobis perplacere, approbari ra-
tum et gratum haberi, ut Nuptiae inter cōmunes liberos nostros,
iam semel atq; iterum prorogate, haud prorogentur, amplius Sed
Deo imprimis adiuvante ad pridie Nonas Maij proxime futuri
omnino celebrentur et conficiantur, Itaq; nos curaturos esse, uti
filia nrā Chari^{ma} Elizabetha cū decenti et honorifico apparatu
et Comitatu ad diem dōmicū, qui proximus erit post diem Ascen-
sionis domū anni huius, immo etiam diebus aliquot, ante Craconia
certo et indubitato perducatur et perveniat.

Cæterū quod ad decretū proscriptionis Illm̃ Alberti Marchionis Brā-
denburgen' ic attinet, nō immemores sane erimus inx priorem ob-
lationem et promissionē nrām in ijs, quæ Noremberge propediē
habebuntur Comitibz, apud Sacri Imperij principes et ordines di-
ligenter agere: operaq; et auctoritatē nrām quanto possumus studio
interponere, ut proscriptionis decretū, vel abrogetur, vel saltem longius
suspendatur, totūq; negotiū per Commissarios aliquot utriusq; con-
stituendos componatur et decidatur.

Porro circa Serē^{me} doīz Isabellæ Reginae Hungariæ ic Serenitatē
vrā filia res fortunazq; quas paterna cura et sollicitudine nostra
Serē^{tas} vrā nos tueri identidem postulavit, nosq; facturos esse non
semel polliciti sumus, arbitramur S. vrām, vel ex proximis litteris
nostris, ea de re scriptis, satis abunde percipere potuisse, quanto
cura et sollicitudini nobis sit, ut iam dictæ Reginae Isabellæ eiusq; filij
saluti, dignitati et securitati prospiciamus, quippe qui ia' dudū Ma-
gnificū Casparū Scheredi in hoc ad transilvania expedivimus, ut
ipam Regina' simul et infantulū illius, ac totā familiā resq; suas
omnes cum vniuerso et decenti Comitatu ad loca sibi destinata

saluam et securam perducatur, Sperantes sane eundem Casparem Seredy
 ut quem in hunc finem ad Regiam ipsam in Transilvania properat
 contendisse, multis ante diebus cognouimus. Hunc ipsi rei in commissio
 nostram perficiende manu iampridem admonuisse, omnino enim S.
 vram hoc de nobis persuasum esse volumus. Nos prememoratam Se-
 rem^{ma} filiam et Nepotulum omni loco et tempore peramater et paterno
 prorsus affectu commendatos, promotos et adiutos habituros, minimeq
 commissuros fore, ut quod ad pactorum cum ea imitorum prestacionem
 attinet, aliquid in nobis iuste desiderari queat.

In negotio vero Magnifici Podolia Palatini, haud oblitus sumus, nos
 pluribus ante mensibus, dum Spira in Comitibus Imperialibus illius
 noie causaq interpellati essemus, per lras nras promississe, daturus
 nos scilicet operam, ut si post felicem nostrum ad regna et patri-
 as huc nostras redditum per aliquem illius legitimu procuratore
 admoueremur, et sollicitaremur, tum cum ad manu consiliarios no-
 stros Regni Hungaria haberemus, ei auctoritas et sententia nra
 non defutura esset in consequendo nimirum eo, quod hereditatis
 noie, aut sibi, aut uxori sue legitime competere. Iudicio Hungarico
 decerneretur, Sed cum nemo illius noie, qui rem ageret, coparuerit
 hactenus, quid nobis in ipsius causa apud Consiliarios nostros
 Hungaricos propemodum foret, haud satis sciimus, Sed ubi per
 procuratore aliquem suu, existentibus apud nos consiliariis nostris
 Hungaricis, post hoc admouebimur, ita nos geremus, ut oem aequitatis
 et iustitiae locu sibi apud nos relictu esse plane sentiat, Et hec quide
 sunt, que ad responsu Ser^{ty} vram nobis per procancellariu nru Bo-
 hemicu allatum impresenciaru Ser^{ty} vre rescribenda duximus,
 Quam vnacu Sere^{ma} coniuge et liberis suis omnibus cum summa rerum
 omnium prosperitate et Regnorum suorum salute, et incrementu in Nesto-
 reos vsqz annos quafelicissime viuere optamus, Datu in Ciuitate nra
 Vienna die prima mensis Ianuarii Anno dñi 1543 Regnorum nroru
 Romani xij aliorum vero xvj

*Sigismundus Rex Polonie
Ferdinando regi Romanorum*

Serenissime Princeps &c Quandoquidē prope iam adest dies nuptiis
presinitus, deliberatum est nobis pro honore Sere^{me} sponsæ filia^m
Chari^{mæ} Legatos nros obuia^m illismittere, Quare cerciores a Mte v^{ra}
fieri petimus, quana^m iter factura sit, ut honos illi debitus per nos
habeatur, et scire queant, legati nri, q^{ui} eis iter inueniendū sit, vbi Sere^{ma}
Sponsa^m Serenis^{si} filij nostri reperire queant, Quos nos simul vt tēpus
aduenerit semota quauis cunctatione mittemus, Quod reliquū est cu:
pinus Mte^m vestram dū felicem esse et incolumem, Cuius amori
et beniuolentia fāterna nos ex animo cōmendamus, Dat^{us} Craconie
Xij Marcij Anno domⁱⁿⁱ 1543

*Responsum a rege Sigismundo datum
Oratori Ferdinandi regis Ioachimo
Maltsan Crae. vi. Aprilis 1543*

Qua do^{minus} vestra postulauit Ser^{mi} et excellentis^{si} domⁱⁿⁱ Rom^{ani} Regis nouē
ea^m S^{an}ctas Regia in grām M^{ajestatis} illius, cum qua complures illi necessi:
tudinis causæ interecūnt, lubenti atq^{ue} alacri animo concessura fuisset,
si potestatem id faciendi habuisset, Sed producte sunt corā S^{an}ctæ
Regia littere, quas Oratores eadem de re missi a Regia Roma:
norū M^{ajestatis} cum appensis signis suis dederunt in quibus diserte scriptū
reperiebatur, his ipsis verbis, Quod si plene fuerit hominib^{us} M^{ajestatis} eius,
de damnis, iniurijs, predijs, rapinis, Spolijs, ita vt Commissarii M^{ajestatis} eius
et ipsi Reges constituerint satisfactū, tum vero erit volūtas M^{ajestatis} eius,

edicti huius sui interdicti, inducendi, antiquandi, relaxandi, Si minus
 erit ita satis factum, edictum hoc suum M^{as} Regia Polonia nequaqua
 induci patietur, Supplicat^{ur} itaq; est S. M^{ti} Regiae ut ne ab earum
 litterar^{um} sententia discederet, neque prius edictum suum induci vellet
 q̄ iuxta tractatus habitos damna et iniuria passis plene satisfact^{um}
 esset, Cuius rei et si iacta sunt vschorve fundamenta, nond^{um} tamē
 quicqua^m exemptioni tradit^{um} est et pleriq; rebus inchoatis, ab utriusq;
 Mis cōmissarijs discessum est, Nihilominus ut indicaret Sacra M^{as}
 Regia, se Regia Roma; Mis desiderio satisfacere cupere neq; stare
 per se quominus ita ut Do: vr̄a postulavit libera fieret tam illius q̄
 huius Mis hominibus ultro citroq; e^{um} mercibus proficiscendi potestas,
 Significari iussit Do: vr̄a ut cert^{um} aliquem diem et locum cum M^{te} eius
 constitueret, Vbi convenire queant utriusq; Mis Commissarii, atq; ea
 quae cepta sunt ad exit^{um} felicem perducere, Qu^{ia} ad rem e^{um} nulla
 se mandata habere dixerit, Do: vr̄a nō videt Sere^{ma} M^{as} Regia
 quid faciat aliud, quodquidem facere sibi liceat, nisi ut postulet, ita ut
 postulat, a Do: vr̄a ut Sacra M^{ti} Regia Roma; prompta^m hac Ser^{me}
 Mis huius voluntate, ad explend^{um} illius Mis desiderii, de edicto suo
 antiquando defferret^{ur} atq; vna significet non aliud impedire quominus
 id fiat, quam quod iux tractatus habitos damna et iniuria passis
 in Regno Mis eius non est satisfact^{um}, Quare si visum erit M^{ti} illi⁹
 diem et loc^{um} noiare, vbi de ceptis controuersijs transigi possit,
 ac certos eam ad rem Commissarios designare, suos quoq; designa-
 bit M^{as} Regia, et ad diem atq; loc^{um} de quo inter utr^{aq;} M^{tem}
 conuenerit mittere curabit, vbi si sarcite fuerint, iniurijs, damna,
 citro ultroq; illata compēsata, nihil iam impedimenti restabit,
 quominus ita ut postulat M^{as} Regia Roma; interdictum hoc
 antiquetur,

*Littere à Sigismundo primo Polonie rege
datæ domino Ioachimo Maltbsan*

Manifestu facimus ꝛ Quod cu contendisset a nobis Sere^{mus} dominus
Roma; Rex frater et consanguineus noster Charis; per magnificos
et Generosos Ioannē a Sorochin in Stranic; Supremu Moravia
Marchionatus Camerariu, Hincouē a verbena in Nanniesth, et
Georgiu a Loxan Thentonicu procancellariu Regni Boemia
Oratores ad nos missos, ut edictu vel interdictu potius nostru,
quo nostri ne cu mercibus in Slesiam proficiscerentur, neve quas inde
merces in Regnu nostru importarent prohibebantur, inductu et anti;
quatum vellemus et si vehementer ab eo abhorreere nostroru animos vi;
debamus, dedimus tamē hoc ei necessitudini, que nobis cu Regia Roma;
Mte arctissime intercedit, ut per senatores et consiliarios Regni nostri
tractari de loco deq; die cu Oratoribus Mte eius vellemus ad quem et
Regia Roma; Mtes et nostris commissarijs veniendu esset, qui de iniurijs
deq; damnis tam a nostris qua ab illius hominibus ultro citroq; datis
et acceptis cognoscerent, de quibus si plene nris hominibus satisfactu
esset, non aliena fore voluntatem nram ostendimus, ab edicto isto mo
inducendo. Posteaqua vero convenit inter Oratores et consiliarios
nostros ut pro die diui Galli eodem quo hoc agebatur Anno millesimo
Quingentesimo Quadragesimo Commissarii ad Oppidu nru Wschovense
mitterentur, atq; ii ad presmitum diem a Sereniss. doio Roma; Re;
ge et a nobis missi eo venissent rebus inchoatis discessu fuit, cu testa;
tum omnibus nostri facerent, per se minime stetisse, quominus causa
omnes decederentur et cotroversijs istis, tandē aliqu finis imponatur,

Quare iterum ad nos misit Sereniss: dominus Roma: Rex magnum
 Joachimum Maltbiam liberum Baronem in Warthenbergk et penes
 atq; adiectum nostrum induci per nos et antiquari postulavit. Quod cum
 facere nobis nobis non licere respondissemus, quandoquidem qui ex nostris
 hominibus damnum et iniuria passi fuerunt, iis nondum esset satisfactum.
 Nihilominus ut promptam nostram voluntatem ad Regem Roman:
 nostris desiderium explendum declaravimus, facturos nos non gravatim quod
 vellet ostendimus. Si certo die et loco constituto ad quem utriusque nostrum
 Commissarii convenirent, quae ceptae fuerunt disceptari controversiae
 ad exitum felicem productae essent. Sed cum ad eam rem nulla se
 habere mandata Magnus Joachimus dixisset, ita est a nobis dimissus,
 ut voluntatem hanc nostram gratificandi quatenusliceret, Sereniss: domino
 Roma: Regi, deferri per eum ad utrumque eius postulavimus. Quoad mo:
 dum ex responso nostro, quod illi scriptum dari iussimus ubi licet
 cognoscere. Accidit autem ut cum iam in proximam esset ad Regiam
 nostram Roma: rediturus nova illi mandata adferrantur, cum quibus
 questigio ad nos venit, ac datam sibi esse potestatem nobiscum de novis
 Commissariis designandis de quo die illo et loco ubi convenire eos oporteret
 tractandi declaravit. Quod ubi nos accepissemus, ita inter nos et illum
 convenit, quandoquidem proximus contentus in Oppido nostro Wschoven
 habitus est ut ad proximum diem Bartholomei diem, tam Sereniss: domini
 Roma: Regis quam nostri Commissarii Glogonia convenirent. Sunt autem
 Commissarii designati ex parte Sereniss: do: Roma: Regis R^{dux} in
 Christo pater domus Balthazar Episcopus Vratislaviensis fridericus dux Legni:
 cen et Carolus Dux Monsterbergen, ac Magnus Joachimus Maltbiam
 liber Baro in Warthenbergk quibus duos preterea quos visum erit
 Sereniss: domino Romanorum Regi adungere licebit, ac quot erunt
 necessarii ad eam rem Secretarii, Ex nostra vero parte R^{dux} in:
 Christo pater dominus Sebastianus Episcopus Posnaniensis, Iamssinus de La:
 talicze Pallatinus, Andreas Comes de Gorca Castellanus Posnaniensis et Lau:
 rentius Miskowski Castellanus Sandecensis, ad quos duos preterea quos
 visum nobis fuerit adungere nobis licebit, et quotquot necessarios ad

eam rem indicauerimus Secretarios nros, Quod si quid interea tem-
poris alicui horu humanitas accideret, Si que casus aliquis retarda-
ret, quominus ad prescriptu diem et locu venire posset, tum et pe-
nes Sereniss: domi Rom: Regem et penes nos erit potestas in illius
locum alium sufficiendi, Posteaq; vero satisfactu erit pro damnis
et iniurijs vltro citroq; factis et acceptis habituri sumus plenam po-
testatem adiectum nostru ita vt Sereniss: domus Rom: Rex postula-
uit inducendi antiquandi, et relaxandi, Ceteru duobus mensibus ante
Conuentu Glogonicensem libelli damnoru et iniuriaru quas acceperunt,
homines nri in Sereniss: domi Rom: Regis Cancellariam Bohemicam
mitti debebunt, vt qui in ius vocati fuerint, y aliquando ante scire
possint, quibus de rebus causam eos dicere oporteat, Quod ipsum et ii
facere tenebuntur, qui sunt ditionis Sereniss: domi Roma: Regis vt
et ipsi duobus ante Conuentu Glogonicen mensibus libellos suaru iniuri-
arum, et damnoru qua tulerunt, in Cancellariam nostram Regiam
mittant, Qui vero designati fuerint Commissarii, plena habere de-
bebut facultate de rebus omnibus cognoscendi, ac causas istas omnes
et controuersias decidendi, ac sententia sua diffinitiva de eis promi-
ciandi, hanc aliter q; et Alias Regia Roma: et nos presentes a-
dessemus, Ita vt nulla de re possit, ad sum vtrazq; pars Regem et do-
mini dubia referre necesse amplius habeat, Sed et qui citati fuerint,
nullis publice fidei lris, que saluum conductu vocat, se tueri debebunt,
atq; impedire quominus indicatu faciant, Sed quicqd fuerit consen-
tientibus vtriusq; nrm consiliarijs decretu, in eo acquiescere, et citra
vllam tergiversationem sentencie iudiciu commissarioru parere tenebunt
Cuius vero subditus sentencie late commissarioru, no paruerit de eo
et Regia Roma: Alias si illius fuerit, et nos si noster ratione in-
ire debebimus quemadmodu nihilomin? satisfactio per eum fiat,
Quibus vero de rebus in proximo Couentu uschouensi dubitatu et ad
sum principē ab vtrazq; parte fuerat relatu, de iis tam Sereniss: Do-
Roma Rex suis, qua nos nris commissarijs plena informatione dare
tenebimur In quoru om et singuloru fidem et testimoniu hec scribi

signoꝝ nꝛo communi fecimus Datꝛ Cracouia x^a die Aprilis Anno
domi 1543 Regni nostri xxxvij^o

Oratio dicta ad Ser^{ma} Do: Elisabetham virginem
sermⁱ doi Ferdinandi Romanorū Hungarie Bohemie re:
gis Archiducis Austrie filiam, in Ciuitate Olomuncensi
per R^{edum} do: Samuelem Maczieiowski Ep^m Plocen;
regni Polonie Vicecancellarium: assistentibus eidem Ep^o
M^gcis d^{nis} Iannssio Latalski, Posnamien: et Felice
Srzenski, Plocen: Palatinis nam ii tres à rege sigis:
mundo patre et filio obuiam huic nonē sponse
Regine erant missi

Cum pro ea prudē^a et rerū vsu, quē vel ætatis iam grandioris beneficio,
maximū est consecutus Sere^{nus} Princeps, et dominus dō^{us} Sigismundus
primus Deigrā Polonia Rex: dō^{us} noster clemētiss: permagni referre in:
telligeret, quā quisq; vitæ suæ sociā natus esset: cum qua suauiter vi:
tam suam transigere: ex quapia Deoq; gratam posteritatē tollere pos:
set simul vt Dei beneficio filius ei contigit, Regni successor, nō alia de re
magis cepit esse sollicitus, q̃ vt illi tenero adhuc de eiusmodi rerū om̃
ac omnis fortune indiuidua sociā mature prouideret, Te itaq; ante
complures annos desponsandā illi curauit, tum propter insignes Serenis:
parentū ac maiorū fuorū, et animi ac fortune dotes, quibus nihil
orbis hic vidit clari^{us}, et illustri^{us}, atq; omnibus virtutū munerib; ab:
solucius: tum q; te ex talibus prognatā, ita preterea cognouit institu:
tam et educatam, certam vt spem animo conciperet, minime te ab eorū
pietate, religione, sanctimonia, ceterisq; virtutibus hac tua tā sublimi
fortune dignis, esse deflexuram

Neq; vero, quod Serenis: parenti visum est, nō idem statim placuit
Serenis: filio Do: Sigismundo Augusto, Regi nꝛo et dno Clementissimo

quicquid ad per aetatem indicare ipse non potuit, prudentissimi patris sui, iudicio contentus, in eo acquieuit. Postquam vero corroborata aetate, eo peruenit, indicare ut iam ipse posset, non modo acquieuit in eo quod Serenissimus parenti visus erat, verum etiam adeo est illius iudicio delectatus, tam cupide illud est et libenter amplexus, nihil ut ei fuerit longius, quam diem illum videre quo matris tuae sponse suae Charissimae aspectum et complexum frui posset. Quare ut Serenissimus patris, et Serenissimus filii, vno utriusque animo, vna Deorum et concordia voluntate missi sumus, qui tibi ad Serenissimum Sponsum tuum proficiscenti, obviam prodiremus, te quod salus faustus et fortunatus Deus esse velit, Reginae nostrae et dominae salutarem, ac in Regni ditionemque tuam, quo summo possumus honore ac reuerentia deducere.

Quibus autem alijs te verbis alloquar virgo Serenissima, quae et tuae dignitati, et meae professioni magis congruant, quam quibus ille usus est, qui et Rex fuit et propheta: Audi filia et vide, et inclina aurem tuam, et obliniscere populum tuum, et domum patris tui, quoniam concupivit Rex decorum tuum, Audi Serenissima Princeps, quae per prophetam suum tibi Deus loquitur, atque ita audi, ut videre te credas, Neque enim veriora sunt quae oculis cernis, quam quae propheta hunc, vel per prophetam potius Spiritum sanctum tibi dicentem audis, Audi itaque filia et vide et inclina aurem tuam, Populus quem non cognovisti, serviet tibi, Ille populus qui a te visus non est, qui tibi nondum cognitus est, a quo nos profectos esse vides, ille summa animorum alacritate tibi serviet, te colet, te venerabitur, Ac ne mireris et vnde in eo tanta tibi serviendi nata sit alacritas certius ut cognoscas, in auditu auris obediens tibi, Equae ille te carnis oculis non vidit: atque hysdem oculis visus adhuc a te non est, sed in auditu auris obediens tibi,

Noli existimare te tam sanctae educatae, tanta vitae integritate praeditam, tot et corporis, et animi, et fortunae domus affluenter a Deo dotatae, populo illi tuo, ad quem nunc proficisceris omni ex parte esse incognitam. Est quidem ita, quod te nodum viderit, quod faciem istam tuam decora non est adhuc conspiciat, verum ea est probitatis tuae, et insignium virtutum tuarum fama, quae ad nostras etiam, vel tuas iam potius terras pervenit,

Ut ultro se tibi subiciat et incredibili tui desiderio populus omnis ardeat, ad quam profectiōem tua' moliris,

Obliviscere igr' populu' hunc tuu' que' vides, et ad eum que' nōdu' vides populum tuum, Deo gressus tuos dirigente proficiscere. Acerbū erit proculdubio populo isti tuo, te talem relinquare. Sed quas hic pre dolore, has ille ad que' tibi iter est, pre gaudio fundet lacrimas, cu' te felicitem ad se viderit aduentantem, quainqz si recta ratione rem se cum reputare volet, populus iste tuus, gaudio et ipse potius qz dolore lacrimabit. Futurū est enim, ut Deus qui est pax nra faciat utraqz vnum, ut quemadmodum tu, cu' Seremiss: sponso tuo Rege nro, et domo nostro clementissimo vna caro, vnu corpus, vnus animus es futura, ita et is qui nūc tecum est, et ille ad que' proficiscere populus, et si diuersis corporibus, diuerso habitu, diuersis etia' linguis constet, vnus tamen uterqz tuus, uterqz populus sit futurus, cu' in te colenda, certa: men sit eiusmodi suscepturus, ut neuter alteri priores hac in parte concedere velle videatur. Quodquidē certamē, eo ad extremū perveniet, qz quemadmodū in te colenda, ^{ita} etia' ipsi inter se amando pro virili quisqz sua elaboraturi sunt, neutri ut alterius inferiores indicentur. Neqz alia cura magis erit pectoribus utriusqz populi infixā, qz ut mutuis alter alterum amicitiae officiis superare queat. Ex quo fiet, ut in tam diuersis corporis, tam diuersis linguis, tam diuerso habitu, vnus et idem animus, vna et eadem voluntas omni efficiatur, atqz ita tuu' iste quem relinquare nūc videt, tuu' ille ad quem iter instituisti vnus uterqz tuus uterqz populus sit futurus, te pari studio colendo, et observando, et vnā inter se ac eandē semper voluntate retinendo.

Sed quae reliqua sunt, prophetam tibi dicentē audi. Audi filia et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populu' tuu', et domū patris tui. Qui populu' tuu', idem et patris tui te domū oblivisci iubet. Sacramentū enim hoc magnū est, propter quod relinquet homo patrē et matrem, et adhaerebit coniugi, Est quidem liberorū erga parentes affectio tanta, maiori ut locus vix iam esse queat, et hanc tamen,

affectione superari Deus ab ea voluit, qua mutuo se coniuges amare debent. Quamobrem re relinquere iubet patrem, relinquere iubet et matrem, atq; ita relinquere prorsus, ut paternę domus obliuiscaris, ut ei tota mente adhereas, quo cum sic te Deus coniunctam voluit, ut nisi mors, seperare possit nemo.

Neq; vero conturbet ea res animu tuu, q; tam de te bene merentes tamq; suauiter, in te effusi parentes tibi tui sint relinqueđi, habebis enim alios parentes, qui et ipsi, no minori q; hijs quibus progna: ta es: voluntatis in te sue inclinatione propendebunt. Quata sit bonitas, q; excellens, et heroica virtus Sereniss: domi Sigismundi primi Polonia Regis, domi nri clemetis: cu totu orbem fama sui nomis impleuerit, no potest sibi esse inauditum, is te filia loco charam habebit, Neq; est quod de Sereniss: patris tui, q; de illius in te benignitate plura tibi polliciaris. Sed et Sereniss: Bona Regina, qua et noie ipso bonitatem refert, et in hys tuis nata est et educata, unde ad reliquas nationes oes, omnis est humanitas perfecta. Faciet proculdubio, ut et nomis, et originis et officii sui memor, nullu humanitatis in se officiu pretermittat, quod quidem a matre in filiam proficisci oportet.

Jam vero is Rex qui concupiscit decoru tuu, neq; corporis magis, qua animi decoru, quo et ipso, siue corporis, siue animi eius lineamenta inspicias, nihil magis decoru reperire posse putes, is inqua Rex qui te cum primis decoram, cu primis et ipse decorus ta ardeťer concupiscit, omnes oim parentu charitates sua in te charitate superabit, quo cu habitura cum sis fortunas omnes communes, eosdem ille quos tu, eosde tu quos ille parentes agnosces, Atq; ita utriq; vestri duplicabuntur, parentes, duplicabitur, et amor in utrumq; parentem.

Nihil itaq; molestę feras, q; ita iubente Deo, a parentibus te tuis di: velli oportet, a parentibus enim ad parentes tibi proficiscendu est. Et hijs quas relinquere videris meliori sui parte tecu habitabunt, Neq; vel ate vel ab ijs ad quos proficisceris, animis erunt un: q; disuncti.

Quapropt, quod felix faustum, ac fortunatum tibi populoq; tuo Deus
 esset velit, ingredi in Regnum tuum virgo Sereniss; ad Sponsum tuum
 Sereniss; cumq; omnes ferre cure ad te referuntur, et in te consumuntur
 bonis anibus proficiscere, qui te venientem obuiis vltimis excipien Neg;
 aliud in vita sibi diem letiore illuxisse putabit. Quod quo te diu ex
 animo desiderata primu videre, et dulces tecu sermones miscere
 licebit, Quod reliquum est, Deu supplices precamur, vt eandem tibi
 felicitate largiatur, qua cognomine olim tua cu primis piam et
 religiosam feminam, cumulauerat, Quæ ex eadem ipa ex qua tu In;
 clita Austria domo processit, Elisabetham dico Alberti quondam
 Roma; Hungariae et Bohemiae Regis Archistrategi Austrig filiam,
 qua recte appellare licuit matre filioru letante, Quæ ex auo Sereniss;
 sponsi tui Casimiro Poloniae Regæ, cu preter filias aliquot, sex filios
 sustulisset, quor ex eis vidit Reges Coronatos Quintu Cardinalicio
 Galerio insignem, Sextum qui nuc miraculis claret, in diuoru nume;
 rum ob singularem vite sanctimonia relatum, Hanc vtina quoq;
 tibi felicitate concessam videamus, Quaque facilius consequaris,
 Benedicat tibi dominus ex Syon, et videas bona Regni tui Hieru;
 salem omnibus diebus vite tue, Et videas filios filioru tuoru
 pacem super Israel Amen.
 omnibus nobis:

Elisabeta regina venit Craconiam

Anno domi 1543 die quinta May sabbato, Sereniss: virgo Domina Elisabetha Sereniss: domi Ferdinandi Romanoru Hungaria Bohemie Regis, Archiducis Austrie filia, annu agens sextu decimu, adducta Craconia in matrimoniu, Sigismundo Secundo Augusto Regi Polonia iuueni, annu tunc xxiiij agenti

Postridie vero sexta May in domico die, in Ecclesia Cathedrali Crac^{ae}, per Petrum Gamratum Archiepm Gnesnen, qui idē erat Epus Crac^{ae} assistentibus ei, Nicolao Dzingowshi Epō Cuianien, et Sebastiano Brasmiczki Epō Posnamien, coronata est, Nupciarū celebritas per duas hebdomadas acta

Adduxerūt aut illam, Georgius Marchio Brandeburgen Caroli qnti Caesaris Catholici legatus, Ioannes Epus Olomuncensis, Baltazar Epus Wratislaniē, Tylaus Bereken, regni Bohemie Curie Marssalcus, Nicolaus Comes de Salm Camerarius regis Ferdinandi, Franciscus Batiam vngarus, Comes Comitatus castri ferrei, et Sigismundus de Erberstem Camerarius et Consiliarius regis Ferdinandi

Pestis orēa Craconia

XXX die Augusti Sigismundus Augustus Rex iuuenis, sponsa sua relicta, Craconia abiit ad Lithuania: pretextu pestilentie vitandae Sed re vera vxorē fugiebat, quā ex malignis consiliis, et incantacionibus, odio habere cepit, Omnia Oppida, per quē Rex ibat, peste infecta fuerant,

#

Elisabete Regine inuitacio: per Cameratum
Cromerus Hosianam abbrevianit

Ser.^{ma} Princeps: incredibile dictu est q̄ cupide Ser.^{mi} prin:
cipes hi mei Rex senior et Regina domini mei clemētis.^{mi}
expectarint diem hunc qui ipsis exoptatu M.^hs v^{re} aspectu.
et in reliquo vitæ tempus suauem conuictu afferret: et an:
tiquas paternas maternasq; necessitudines nouo et eo quide
archissimo coniunctionis et affinitatis vinculo magis ac ma:
gis asstringeret atq; stabiliret. Itaq; leti M.^{tem} v^{ram} sa:
lutant faustu in hanc urbem atq; regia sua aduentu
etiam atq; etiam ipsi gratulantes et iam nuru et quasi
filiam sua char.^{ma} in societatem regni inuitat bona om:
nia prosperaq; ipsi optantes. Qd nisi imbecilliores essent
ipsoru M.^{tes} longius M.^h v^{re} aduenienti obuiæ foras pro:
cessissent. Indiu ac desideriu suu testificatur: veru id
quod foris necessario prætermissu est domi deinceps offi:
osa beneuolentia et charitate compensare sedulo studebunt
ita vt neq; necessarioru sedulitatem neq; parentu cha:
ritatem M.^{tas} v^{ra} magnopere hic requisitura sit. qua
sciunt ipsoru M.^{tes} ita educta et educata esse vt sem:
per suis parentibus et his quos in parentu loco habita:
ra esset morigera sit et obsequens et ad eoru voluntates
voluntatem sua libenter adiungat. Deinde ego quoq;
cu venerando hoc sacerdotu et fratru meoru cætu sumo
studio M.^h v^{re} saluu aduentu simul et cõnubiũ istud
angustissimu gratulamur: auspiciuq; ipsi iuxta ac
Ser.^{mis} principibus nr̄is ac toti regno et reip.^{ce} diui:
no fauore esse optamus studia deniq; et obsequia n^{ra}
addictissima eidẽ M.^h v^{re} reuerenter deferimus: spe:
rantes eam sancte ac religiose a religiosissimis paren:
tibus educata et instituta cultum Dei optimi Max.

44
quem hactenus incontaminatū retinemus in hoc regno
sacerdotū dignitatē : Ecclesiarūq; tranquillitatē atq; hu-
ius imprimis splendore fauore et patrocinio suo sedu-
lo tutaturā et propagaturā esse - Nos vero Deū precabi-
mur assidue ut M^{tem} vram diutissime nobis salua
et fortunata seruet citq; generosa et felici prole auge-
at et sanctissimē illi reginē quondā nostrā Elisabetē
plurimū et optimorū regū matri quā et nomine refert
M^{tas} vra et paterno maternog; sanguine respicit.
pietate : felicitate beneficētia et om̄i hominū beneuo-
lētia exequet ad laudē suā. Ser̄ morūq; parentū et
socerorū vr̄e M^{tis} solatiū nr̄iq; om̄i atq; regni huius
inclitī salutem et decus sempiternū.

Responsum à regibus Poloniæ patre et filio
 Sigismundo III. dno Georgio Marchioni
 Brandeburgeni nunctio à Cesare Carolo. V.
 ad Nuptias regine Elisabethæ misso etc

Qua excusatione usa est Ill^l v^{ra} S. Imperatoria Mis noie, q^{ue} præsen-
 tia sua Nuptias has nō honestauerit, eam Sereniss. Principes hi liben-
 ter accipiunt, Nam et occupationes Mis illius non sunt M^{is}ibus his in-
 cognita, et animo illius, tum erga se, tum erga Sereniss. Reginam
 hanc huius coniugem, illius vero Mis Neptem charissimā, illud sibi
 pollicentur, quod nihil esset eorū pretermissura, quæ ad honorē Mis:
 tum harū intelligeret pertinere, Caterū quod misso etia^m munere amorē
 suum erga M^{em} hanc, M^{as} illius testatū facere voluit, et si fuit,
 id plane supernū, cum absq^{ue} hoc etia^m egregia Mis illius, erga
 Sereniss. Principes hos voluntas fuerit semper om̄ibus perspectissima
 agit tamē grās M^{as} hęc regia, ac per om̄e occasionē referre cu-
 rabit, Porro quod Ill^l vestra verbis Cæsareæ Mis Sereniss. Regina^m
 hanc, Serenissimo coniugi suo tanto studio commēdat, facile perspicit
 M^{as} hęc id ex abundantia quada^m amoris Mis illius erga Ser^{ma} Nepo-
 tem suam profectum esse, atq^{ue} ideo gratum id illi accidit, Et si itaq^{ue}
 ipsa per se est Sere^{ma} virgo Mis illius commēdatissima, ita ut nullius
 commendationis egere videatur, tamē hoc ipso etia^m noie futura est, Mis
 illius charior, quod ead^{em} Cæsareæ Mis tantę curę esse intelligit, Ac eum
 se præstare erga Sere^{ma} Coniugem hanc sua conabitur, ut Deo gratia^m
 suam imparienti cōiugali amoris suo et benivolentiæ, cu^m Serenissimorū
 parentū, tum vni^{us} om̄ excellentiss. patrui in eam charitatem
 sit superatura,

Reges Polonie promittunt paulò longius
expectare dotem à rege Ferdinando ad
Nuptias Elisabethe regine non allatam

Sigismundus primus et secundus Augustus, pater et filius Dei gratia
Reges Poloniae etc, plam testatunq; facimus pntibus vniuersis et sin-
gulis quoru in manus hæ litteræ nræ peruenierint, Qz cū adducta
esset ad nos Sereniss: doia Elisabetha Regina, nostra filia, Sereniss:
vero filii nrī coniunx charissima, neq; iux contractū inter nos
et Sereniss: domini Romanoru Regem initum tertia pars mune-
ratæ pecuniæ, hoc est triginta tria millia, trecenti triginta tres flo-
reni in auro Hungaricales allati vnacū illa fuissent, postularunt à
nobis Regia Romanoru nræ noie Ill do: Georgius Marchio Bran-
denburgen, Cæsareæ nræ legatus et R. d. in Chro pater Ioannes
Olummicen, Balthazar Wratisslamien ac vtriusq; Silesia Regia
nræ Romanoru locu tenens Episcopi, ac Magei Nicolaus Comes à
Salm: et Nemburg ad Oenum supremus Camerarius Sereniss: domi
Regis et Captus arcis Posnamien, Sigismundus liber Baro ab Herber-
stem, Neippus, et Gultenbag Camerarius, Commissarij S. Rom: Regis
vt ne moram hanc solutionis dotis, moleste ferremus ac produci illa
in proximū Natalem Christiannū pateremur nos pro more nrō per-
petuo, quo Sereniss: doio Rom: Regi Consanguineo nrō fratri et af-
fini Chariss: quoad eius facere nobis licet, gratificari semper sollemus
nō grauati ad id consensimus, Testantes nihilominus ita vt testa-
mur presentibus, nihil ea re contractibus offici debere, qui de isto ma-
trimonio, Sexto ab hinc anno inter Sereniss: domini Roma: Regem
et Oratores nostros initū fuerunt: quos quidem in omnibus eorum
punctis, clausulis, et articulis saluos esse volumus ita vt integra nobis

sunt ea omnia, quæ in litteris contractus matrimonij continentur, neque
his noster novus assensus quicquid deroget iuri nobis quesito, de ratione
vindictandi quæ ibi prescripta et permessa est, cum enim per quæ ste-
tisset, quominus satis contractibus fieret, si forte, quod absit, ad con-
stituendum diem Natalis Christi tertia pars dotis per Sereniss: Domum
Roma: Regem nobis numerata non esset, Harum testimonio litterarum
quibus sigilla nostra sunt presentibus impressa Datis Cracoviae die-
xvij Maij Anno domini 1543

*Litteræ à Nunciis regis Ferdinandi datæ
Regibus Poloniæ de dote non apportata*

Nos Georgius Marchio Brandenburgensium et Joannes Olomuncensium, Bal-
tazar Wratislaviensis Episcopi Nicolaus Comes a Salm et Henburg ad
Oecum Supremus Camerarius Sereniss: domini Regis Rom: et arcis
Posoniensis Capitaneus: Sigismundus liber Baro in Herberstein, Neip-
pung, et Guttenhag, Sereniss: domini Roma: et Regis: Commissarii plenum
testatumque facimus presentibus, universis et singulis, in quorum manus, he
litteræ nostræ pervenerint Quod cum adducta Sereniss: Principi domino
domino Sigismundo Augusto Dei gratia Regi Poloniæ et Serenissima
Sponsa illius domina Elisabetha Poloniæ Regina, ab utraque Matre et
patre et filio Regiæ Roma: Matris nomine domini nostri clementis: postulaf-
semus, ut ne moleste ferret, non esse una iuxta contractus tertia par-
tem presentis pecunie quæ dotis nomine numeranda venit, hoc est trigini-
ta tria millia, Trecentos tres florenos in auro Hungaricali, auri puri,
et iusti ponderis per nos allatam, ac solutionis diem ad festum Natalis
Christiani proximum ob causas quasdam graves per nos adductas produ-
ci pateretur, Utraque Matris Regiæ postulacioni huic nostre non gravatim
assensa est, Sed ita tamen ut testatum vellet esse omnibus, per assensum
hunc sumum, nihil derogari in utramque partem contractibus debere,

qui de isto matrimonio inter Regiam Romanorū et eorū Mtes initi
fuerunt, Quicquid in omnibus suis punctis, clausulis, conditionibus
et articulis salui esse debebunt, Ita ut integra sint Mtibz eorū oīa,
que incontractus matrimony lris continentur, Neqz per nouū hūc
assensum derogatū videri quicqz possit, inri Mtibz eorū quesito, de
ea que perscripta ibi est et permissa ratioe vindicandi, contra eū,
per quem stetit, quo minus contractibus satisficeret, Si forte, quod
absit, ad constitutū diem natalis Christiāni, tertia pars dotis per
Sere^{mum} dōmū Roma: regē Mtibz eorū numerata nō esset, In quorum
omniū et singulorū fidem et testimoniu Sigilla nrā pntibz sunt
impressa Dat Craconiae die decima septima Mēsis May Anno dōi
1543

Legatio a rege Polonie patre ad Ferdinandum
regem, data Andree Zebridorski Epō Camene:
censi Crac 28 Maii 1543

Quo studio fuerit semper Ser^{mus} princeps et dominus meus erga
Mtem vram, quāqz ex animo illi fauerit, ut Hungariae regno po:
tiretur: satis iam abunde testatū fecisse, S Mti vrā videtur,
Nam cum Sere^{mā} filiae suae honestissime cuperet, cū in Nepotem
ex illa suū, suūqz quā dici queat efusus esset, nō tanta tamē a:
pud Mtem eius valuit erga suauissimos liberos paterna affectio,
quin vestram Mtem potius, quam illos pcesse regno Hungariae
peroptaret, quod propter et suā et Sereniss: ac excellentiss: fratris
sui authoritatē, id rationibus illius Regni conducere posse persuasū
habebat, Itaqz nō alio consilia sua oīa quā ad hunc scopū dirigebat,
ut quoad eius fieri posset, citra puluerem quod aiunt S. Mtas
Vestra Regnū Hungaria vniuersum, sub potestate suā subiūgeret,

Neq; aliud vt faceret *M^{as}* v^{ra} author illi semper fuit, quā quod ipa
M^{as} domini mei, si eodē loco esset, factura fuisset, ita vt sibi ipsi,
 quæ dedit *M^{ti}* v^{ra}, fideliora dare consilia nō potuerit, Quæ quidē
 ex optimo et sincero animo profecta esse postea *M^{as}* vestra co-
 gnoscere potuit, Porro qui sunt casus subsecuti, ij permolesti
M^{ti} Regia addiderūt, Nam cū oīa feliciter euenire *M^{ti}* v^{ra} eu-
 pial, longe acerbissimū ex eo dolorē hausit, quod eam minime
 secundæ fortunæ flatu vti videret, Deū precatur vt letiora de-
 inceps illi contingant, Nam hæ calamitates quas magnas intra
 paucos annos pertulit Regnū Hungariæ non possunt nō esse vi-
 cinis magno terrori, præcipue vero Sereniss: doīa Hungariæ
 Regina, in magno verū discrimine versari videtur, Quæ neq;
 quemadmodū exire ex ijs locis in quibus est, neq; quemadmo-
 dum tuto in illis comorari possit videt, Nam quoquo se verterit
 metus illi non mediocris impendere videtur, facile perspicit *M^{as}*
 v^{ra} per illa minime stetisse, quominus pactis satisficeret, quæ
 inter *M^{tem}* v^{ram}, et Sereniss: olim Joannē Regem intercesse-
 runt, Quare quod impleta adhuc nō sunt, cū nulla id Regina;
 lū *Mis* culpa acciderit petit a *M^{te}* v^{ra} per Oratorē hunc
 suū, vt bona illius cū venia, in quorū bonorū possessione est, ea
 possideri ei tantisper liceat, dum quæ ei, quæque Illius filio eius
 ex pacto debentur, ea, re ipsa prestita fuerint, Quæ illius peti-
 cio et honesta, et æqua cum sit *M^{tem}* v^{ram} Sereniss: quoq; Pri-
 ceptis meis, vt illi locū dare dignetur, Neq; eorū bonorū nomia
 quæ possidet in Hungaria quicq; negotii *M^{ti}* eius exhiberi per-
 mittat Quo quidem pro ea coniunctione, quæ nūc minime peni-
 tenda accessione aucta est, facile se *M^{as}* domi mei, a *M^{te}* re-
 stra impetrare posse confidit, Cum em̄ filia S. *Mis* vestræ,
 eadem Ser^{mi} quoq; domi mei filia sit, neq; secus ab illa habeatur,
 consentaneū esse videtur, vt quā habet in Regno Hungariæ filia
 quoq; Ser^{mus} domi meus eā et *M^{as}* v^{ra} filia suā loco habeat, neq;
 afflictæ viduæ addi afflictionis aliquid paciatur, sed eā euenda

potius et propugnanda suscipiat. Qua quidē re cū Dei sibi grām
demerebitur, qui vnicus viduarū atq; pupillorū adiutor et defen-
sor, eum Sermis: domū meū, domūq; illius omne, ita sibi deuincit,
vt ad vetus illud studium quo est erga Mtem vram permagnus
sit cumulus accessurus, Quin de ipā etiā trā Transilvania pre-
clare Mēas vestra merebitur, Ita enim affirmare multos au-
dit Sermis: princeps et dominus meus si sit, ea presentia Mēis
Reginalis destituta, minime ab incurisioibus Turcarū eā liberā
fore, ac periculū esse nō mediocre, ne citius opinione multorū in cor-
ptatē perueniat, Quare vel huius periculi propussandi causa
decere videtur, eo vt sit, aīo Mēas vra, in suorū vt potius, q̄m
Chriani nōis hostium ptate, tam insignē hanc promicia Mēas vra ēē velit
Comendabit etiā Orator n'r causa Illustris dōi Ducis Prussia, et ro-
gabit Regia Rom Mtem quandoquidē ordinis Theutonicorū ad-
ministrato ex hac vita decessit, dare velit operā, Mēas eius ne quis ali-
in locū eius sufficiatur, aut si sufficiens sit aliquis, vt extrahatur
istud negociū, ad Commissarii de iure trarū Prussia cognoscat
Demq; quacūq; fieri poterit ratione prouideri dignetur Mēas ei-
us, ne quid aut Duci, aut trīs Prussia negocij exhibeatur, Quāto-
quidem earū trarū proprietas et dominū ad liberā Mēis eius et
Deo bene iuuante ad Nepotes etiā olim pertinebūt, Quorū quieti et
trāquilītati consuli a Mte eius equū esse videatur, De Magro q̄q;
Lallatino Russia diligenter aget, vt quē illi hereditas obuenit, eam
cernere queat, Tum et Schilingorū causa de qua toties ad
Mtem eius scripsimus comendabit,
Rogabit etiā Mtem eius diligenter, vt qd per hās, et per Commissarios
qui S. doīam Elizabethā filiam nrām Chariss: huc adduxerūt, antea
petiuimus Petrū perenni in gratia receptū ē custodia in qua est
dimittē velit quo ad eius absq; rerū suarū detrimento aut periculo
facere poterit, Generosi quoq; Senerim Boner Castell Biecen ne-
gociū quod est cū Generoso Ioanne Thurfone de pecunia credita,
Mte eius comendabit, nostro nomie diligenter,

EPITALAMIÛ SERENISSIMO
 REGI POLONIÆ SIGISMUNDO
 AVEVS TO. A CLEMENTE. IAN:
 NICIO POETA. LAVREATO. VI:
 TA IAM, FVNCTO, SCRIPTI. EDI:
 TIO POSTHYMA

IN AQVILAM REGIVM
 INSIGNE

Tetrasticon

Armigeram volucrem spectas rectoris Olympi?
 Hæc fugat aduersos, cõgregat atq; suos,
 Multa virum volitans dat fortia corpora leto:
 Hac miles trepidans, hac duce tutus erit,

R^{mo} in Chr^o patri et dno dno Samueli Maczie:
iowski Ep^o Plocensi regni Polonie Procancelario
domino suo clementissio Ioannes Antoninus et Au:
gustinus rotundus . P . S . D . et perpetuam seruitutem
suam commendant

Cum lucubrationes Clementis Ianicij perlustraremus, quarum nos hære:
des testamento, quod eas solas opes haberet, reliquit, incidamus in Elegias
duas, quas ille Epithalamiorum in Augusto hoc Augusti Regis conubio vi:
am obtinere voluit, quæ quavis viræq; alio argumēto, quæ de nuptia:
rum sollemnitate explicanda, scriptæ appareant, nec ex illa inueniendi rati:
one usitata constent, qua vel Cupidine, vel Venerem, vel aliū Deū Deamue
Nuptias procurare inducunt poetas, vel prolixa pompas festa, ludos,
sollemnitates, ac omne rem gestam, Nuptiarumq; apparatus describunt, tamen
fecisse hoc alios veteres poetas legimus, ut soleant ab argumento institu:
to, in aliud non sine remissa digressionē delabi, et ad institutū deinde,
ubi expatiati essent, reuerti, Et nos certo scimus Ianicū nrm, quod se
moriaturū intelligeret, priusq; Nuptias istas oculis videret, nam et præ:
sagas præsciæq; mentes Poetarū esse referunt, et ita ille vires tu' fatiga:
tas et fractas diuturno morbo habebat, cū ad scribendū Nuptiale hoc
carmē animū a ppulisset, ut omnino sibi cito esse moriendū præuideret,
pompa, sollemnitate et rem gestam, quæ nō erat visurus consulto .
ommississe, verum id quod futurū sperabat, amplissimū, amplificandū
et exangendū sumpsisse, Sciebat enī Sereniss: domū Regem Senio:
rem, ex charissimū sui filij Nuptijs ex charissimæ Nurus conspectu,
quæ illi, et alia omnia corporis animiq; dona, et sanguinis propinqua
coniunctio, Nepotūq; ex illa suscipiendorū expectatio, cōmendaret, ingens
gaudium, ingentemq; voluptatē percepturū, hoc gaudium, hanc voluptatem,
ille est carmē prosecutus, et ad reliquas felicitates, in quibus perstrin:
gendis Elegia prima consumitur, hanc felicitatē ex nuptijs filii cō:
ceptam annumerauit, Sciebat nihil Sereniss: filio suo statutum

magis esse, quam ut Sereniss: parentis vestigiis ad easdem felicitates, quibus imbutus parente senectam incundas, transigere videt, pervenire queat, ad quam imitatione dum illum in altera Elegia hortatur, ab argumento nuptiali discedere maluit, quam ea quae non vidisset ante tempus tractaret, praesertim cum licere sibi id facere arbitraretur, Dignas itaque putavimus, quae temporis huius celebritate, Serenissimorum Principum nostrorum memoria, immortalitati consecraret, non enim dubium est Iamicii nostri poemata immortalia futura, Tibi autem illas amplissime Praesul, mortuo auctore, dicandas statuimus, et quod es utriusque munus communis patronus, et quod meminimus te praeter ceteris omnibus a Iamicio religiosissime observatum et cultum fuisse, cuius retestimonio sunt libri duo, tristius, quos sub auspicio tuo in lucem addidit, et Elegia ad te scripta, ut omnino sit nobis certum persuasumque illum si vixisset, non alio praeter te patrono in hac lucubratione adenda usurum fuisse, Quin et illud accedit, quod unus nobis extare inter multos videris, qui ingenia bona et doctorum monumenta ames et chara apud te habeas, ut hoc ingenii illius uberrimi pignus merito charissimum et incundissimum apud te sis habiturus, Magno quippe haec illius lucubratio constat, nam in gravissimo suo morbo, ita ei intentus erat, ut prope modum pro confesso sit, mortem eum sibi, quod valetudini non parceret, accelerasse, Optamus ut Deus te tuis nobisque omnibus diu servet incolumem,

Ad Sigismundum primum
Poloniarum regem

Dine senex, o Dine senex, Rex optime Regum,
Quos hodie vasti circulus orbis habet,
Nunc cape felicitis solacia magna senectæ
Hoc animi rugas tempore solue tui,
Illa dies venit, tacita quam sæpe petebas
Diuos, et tecum nos tua turba, prece,
Augusti sacralis Hymen, Hymeneus amoris,
Numen, iuit dextra regna Polona pede,
Est quod agas superis grates hoc noie, quamvis
Nominibus multis non minus est quod agas.
In te magna sui statuere exempla fauoris.
Vix isto qui te vincere possit habes.
Non multis tribuere hominum, tribuere quod vni,
Prisca licet repetas tempora mente, tibi
Et quia leticia lux hac est sacra, nonisq;
Cantibus, in turba letus et ipse canam
Dona canam a superis in te congesta: sed istud
Dum facio, vultu, pectore, fronte, faue.
Non ut adulator de te cantabo, putamus
Debere a stusis hoc scælus esse procul.
Sed memorare libet diuum benefacta, Polonis
Quæ per te fundunt accumulantiq; tuis.
Prima venit numerusq; petit sapientia, qua te
Sic superum illustrat, datat, obarmat, amor,

Ut si nihil aliud missum tibi coelitus esset
 Muneris, o quantum muneris una foret,
 Una trahit secum quicquid quantumque bonorum est,
 Una satis Ducibus, Regibus una satis,
 Viderat id Salomon, cui cum nimis ampla daretur
 Optio, quae vellet poscere dona Deum,
 Sit mihi semper, ait, praesens sapientia, per quam
 Iusticia rectum curere detur iter.
 Quod petiit tenuit, tenuit quoque caetera, quamvis
 Non petiit, votum sponte secuta sum.
 Victor in hoste fuit vario, ditissimus idem,
 Clarus in extremi finibus usque noti,
 Subiectis charus populis, vicina et vrbes
 Hunc stupuere, aliquem non secus atque Deum
 Hoc dabat illa sibi quam ^{dono} acceperat: hoc dat
 Et tibi: dat paribus teque vigere bonis.
 Victor in hoste venis vario: delubra tropaeis
 Quod satis ostendunt nostra referta tuis,
 Te toties sensere Getae, totiesque quid esset
 Praedari damnis edidicere suis.
 Ossa Iopisneum Visnomicumque per agrum,
 Et cecum faciunt hanc mihi sparsa fidem,
 Sensere et Valachi, quorum quem vidit in alta
 Nesteraqua, testis sanguinis esse potest,
 Testis Obertinus gravior novitate, quod eius
 Gentis adhuc cinctum sanguine gramen habet,
 Huc tibi, lux patriae, viciis Tarnovius, idem
 Maxima gratiae gloria magna togae
 Ausus in innumeras inducere signa Phalanges
 Paucula, et invicta spem superare manu,
 Ut documenta daret Ducibus, virtute virorum,
 Quam numero melius maxima bella geri,

Hac eadem quamvis et tu documenta dedisti
Cum Basili magnas vis tua fregit opes.
Hic erat Cui discat veniens de carmine nro
Posteritas, olim si mea scripta leget
Moscorum, quam lata patet gens illa, Tyrannus,
Militia dubium clarior ante domi?
Regnandi cupidus Lithuana per arma per vrbes
Et fieri gemini Rex dominusq; soli
Spem dabat hanc, odio in patria stimulante, Michael
Transfuga, et ad tantum sollicitabat opus,
Ergo suos capere arma iubet, capere frequentes
Arma: sum sequitur gens numerosa Ducem.
Ducit, et ad quasta Lituaniam nominis arces
Pergit: in ingentem cuncta trahitq; metum,
Iamq; Borysthenias sua castra locarat ad undas
Occurrisse sibi cum tua Castra videt,
Flumen erat medium: subito confluere per quod
Non datur, et pronos Phaebus agebat equos,
Nox ruit, innoluitq; diem, per cuncta quietem
Diffundit placida compita, rura, domos,
Sed non per nostros equites: y namq; natatu
Traiciunt medias tempore noctis aquas,
Hoc faciunt pedites, quali tum sponte dabatur
Sublicia lemborum plurima functa vicem est.
Scisse putant hostem, sed no curasse tueri
Ripam: Sic parvam temperat ille manum,
Ut simul ac foret orta dies captiva flagellis
Agmina nra ageret, sic sine cede domum.
Haud aliter quam cum pastor sub ouilia lento
Vimine morigeras pergere cogit oves
Non ita Coelitis visum est, odere superbis
Quod tibi res illo est testificata loco

Nam simul atq; dies felici exulssit ab ortu
 (Natalis Mariae virginis ille fuit)
 Signa canunt, coeunt acies, fugit hostis, acernis
 Casorum praemittitur, sanguine stagnat humus.
 Quid memores captos proceros, quid signa, Ducesq;
 Coniectos seruas, in sua vincla manus;
 fama volat facti terra vulgata per oem,
 Quae magnum Europae noie nomen habet.
 Tunc etiam decimu' fautori egisse leonem
 Roma refert grates per sua templa Deo,
 Collibus in septem letos repetisse triumphos
 Et festos aliquot continuasse dies
 Hoc facere alii Reges, Christi arma professi
 (Conflictus tanti nominis ille fuit)
 Quem dum nequicqua' vleisci gens victa laborat,
 Illustrat titulos congeminatq; tuos
 Auspice te si quidem, quod septima computat aestas
 Stelligeri gladio tot periere Ducis,
 Millia Moscoru', vt dubium res vera putetur,
 Cum Starodubeas cepit et vst opes
 De Prussis taceo, Princeps inuicta, subactis
 De ingre imperio praetereoz Crucis
 Nil Alberte tua de conditione loquemur,
 Carminibus legi ne videare meis
 Hoc tibi gratabor tantum, quid amunculus idem est
 Qui victor, terra qui dominusq; tua
 Felices, isto quos sub victore locauit
 Bellona, illius ferre deditq; iugum.
 Qui victis pacem indulget, quam propter et vna
 Arma mouet, quoties scilicet, arma mouet,
 Hanc gladio solamq; petit, solamq; tuctur,
 Hanc propter solam plurima bella mouet.

Eccē silent mosci, Valachi, Turcæq; Getæq;
Tot bellis pax est parsa Lolone tibi,
Pax tua rura colit, pax latis errat in agris,
Dives securū flore reuincta caput,
Quæq; latrocinijs loca quondam infesta fuerūt,
Ire iubet tutis mercibus, ire rotis
Sic opibus patriam mirandis ditat et infert
Nostro fortune munere cuncta solo,
Qua iam parte boni nullis concedere terris,
Gentibus et nullis, Vandalis ora potest,
Quod licet omni alio mirari tempore detur,
Hoc tamen in primis tempore eniq; datur,
Cum celebrant, Rex magne tui cōmibia nati
Et procures, et plebs, et simul omnis eques,
Omnia collucēt auro, fulgore metalli,
In subiectam oculi deijciuntur humum,
Multus om̃ix radiat, radiant per cuncta piropi
Quiq; timet Chalybis vulnera nulla lapis,
Totq; amethystorū Beryllorūq; videtur
Ignibus incendi nox quoq; posse mihi
Nec saltē splendentq; viri splendentq; puellæ
Undiq; sed fulgent effusa, fulget equus
Diuicijs ingens, quamvis ingentior armis
Ille erat, allatum cui diadema Duci est,
(Non auditus honos) allatum Casare ab ipso,
(Iste nepos primi Casar Otomis erat)
Diuicijs ingens Casimirus, et ille merenti
Patria, cui Magni nomē habere dedit,
Sed populus sub utroq; fuit pamosus, et unus
Orbe alio vātas fiscus habebat opes
Nunc passim in vulgo videas quæ tempore primo
Non nisi magnorū dona fuisse Ducum,

Nec loquor id, quod opes in summa laude locari
 Posse putem, summis equiparemque bonis
 Ferro nō auro nomē quaesivimus, aurum
 Hoc ipsum ferri nunc retinemus ope;
 Sed quia comemoro, quae Dii dant munera nobis
 Per te rebar et hac parte silere nefas.
 Nec veterū ratio morū mutata silevi
 Pulchrior et sub te Principe facta, potest
 Fecisti, solers neglecti cultor ut horti
 Omnia qui cultu comōdiora facit,
 Mitigat agrestes meliori palmitē truncos,
 Plantarū mutans insitione genus
 Barbaries vetus illa tuis procul exulat oris,
 Ad sanguineos estque reversa Gelas.
 Bella prius tantum, caesim punctumque ferire
 Vincere, terga sequi, Sarmata doctus erat
 Nunc bene novit et hac, et novit caetera, vitae,
 Quae quis in urbem partibus esse putat,
 Tot loquitur linguis, tot magnas excolit artes,
 Sine illae poscunt pectora sine manum
 Qui sub patre tuo vivere et fratribus, istam
 Ad vitam clausa si reuocentur humo,
 Noscere vix possent natos, si corpora ipsos
 Pene habitus etiam tempora nra novant
 Sub scapulas illi tortos habuere capillos
 Maior inumbrabat quem coma, pulcher erat
 Pulcher erat longis cui cornibus armabantur
 Falcati Cres o prodigiosa pedes
 Haec perire, manent quae tempus in omne manere
 Ut possint, summum turba rogate Deum
 Iura manent, leges florent, decreta parentum
 In veteri regnant intemperata loco.

Regnant, teq; dñi cupiunt sibi vivere, per quem
Despiciunt vitæ cuncta pericla suæ
Per quæ creuerunt, et in omnia Regna Poloni
Imperii, ramos explicuere suos
In Prussos Russos, in te Masovia terras
In Lithuanæ tuas, in Samagitta tuas
Tot tibi nanq; colunt populi spacia vltima cæli
Argentis, variis moribus atq; sonis.
Et tamen is illisq; simul sic iura ministras,
Carpas ut officium nulla querella tui
Quæ vagus in memora euasis quos auis eras
Per saltus; rectum quis mihi monstrat iter;
Nemo hominum: superi succurrite, quæro cupitum
Ingentis finem fessus habere viae, -
Abmitis; quid id est, vestras ego scilicet aras,
Hic si finis erat, præleriturus era,
Quas solido dedit argento, vestrisq; sacrauit
Numinibus, Regum gloria, vester amor,
Impensa maioris opus, quam credere possit
Qui nō signa oculis viderit illa suis,
Eligno certè vili sic alta dolari,
Aut saltem è cæra fingere, sumptus erat.
Hoc vnum qui cernis opus, tecum illius author
In reliquis quanta sit pietate puta:
Qui sic argento ædificat fuluq; metallo,
Quos credis struxit saxea templa Deo?
In quam multa tulit sacras delubra paratus?
Sacrorum famulis munera quanta dedit?
Quos statuit redditus; quo vivere Iure quietos
Iussit? quam vario protegit inq; metu;
Perge, pater patriæ: pietatis magna tulisti
Præmia, sed restant vberiora tibi

Credo mihi restant, vilam favere per omne
 Quæ tibi, non prius nunc tibi fata fauent,
 Quodq; prius quam natus eras, te munus amavit,
 Quid faciet merito Iure dabitq; seni?
 Namq; prius quam natus eras te munus amavit,
 De tanto nasci sanguine quando dedit
 Rex pater est, et avi Reges, longissimus ordo
 Magnorum, per quos stirps tua ducta Ducu.
 Sed fuerint parva hæc, tibi quæ vidisse negatum est,
 Quanta datum est iuveni cernere, quanta seni?
 Fratrem Lamonij et eundem Inva Boemij
 Reddere vidisti consociata tum
 Et tenuisse duos, ætatis Iure priores
 Germanos, quæ nunc sceptrâ paterna tenes
 Fratrem Romano tectum rubuisse galero,
 Inq; Dei geminos ius habuisse greges.
 Hos gratat tibi fratres, gratare sed illum
 Amplius, in duos quem sua Vîlva refert,
 Ad cineres cuius voti damnata rependit
 Salvifico grates plurima turba Deo
 Sicut ad occiduae sacra limina Compostellæ,
 Sicut apud tumulos inclyti Tybri tuos.
 Nam quid ego numerem dignas te fratre sorores.
 Quæ tibi Tentonicos tot peperere Duces?
 Quid generum Regem, Regemq; fratre Nepotem
 Turcica quem sanctæ bella dedere neci,
 Quid reliquam generis sobolem quæ si quis ab illa
 Hoc quærat ramos nesciat ipsa suos;
 Fusa, velut patula de quercu funditur ingens
 Progenies, frondet pullulat inq; novam.
 Stant circum mrem progenerum glande sorores
 Turbaq; cognatum densat utring; nemus.

Frustra illam tentet syluam numerare colonus,
Otia cum festus donat amica dies
Frustra et ego tentem syluam numerare tuorum,
Cætera fortunæ prosequar ego tuæ.
Vidisti, quos iam perstrinximus ante triumphos
Et patriæ insolitas floridioris opes
Imperium multis moderari sospes ab annis
Quod diuturnus adhuc ut moderare precor
Vidisti natum quod Rex nemo ante Polonus,
In titulos vngi constituiq; tuos,
Et cuncti iussu populi cunctiq; Senatus,
Delata in tenerâ sumere sceptrâ manum,
Ex illo genitos, Princeps inuicte, nepotes,
Ut videas, restat quod tibi, fata dabunt:
Iug; parant hodie, cum magno fertur ab Istro
Ad te, fulgidior sydere virgo, nurus
Augusto coniunx; Reges paritura, Polonis,
In quibus ingentes conspiciantur aui,
Ergo beatæ senex, REX felicissime Regum
Quos hodie vasti circulus orbis habet
Nunc cape longæuæ solatia summa senectæ,
Nunc animi rugas, nunc age solue tui
Gaudia congenina: quorum tibi iustior istis
Iam vix in terris causa venire potest
In cælis venit posthac: sed ut illa precamur
Sera sit, et nostrum te sinat esse diu

Ad Sigismundum secundum Polonorum Regem

Frena citis properentur equis Auguste, propinquat
 Romani Regis filia, sponsa tibi.
 Omnis exhibis: sic excipienda puella est.
 Sola tui partem digna teneri thori
 Digna loquor sola hac, et quod de sanguine tanto est
 De quanto coniux debuit esse tibi.
 Et quod ea facie est, quam paucae forsitan aequent.
 Reginae, certe vincere nulla queat.
 Nec narrata loquor, vidi, vidi ipse, Vienna
 Tempore quo pauper dimitis hospes eram,
 Ibat in antiquam Stephani spectabilis aedem
 Maternos virgo, quod solet, ante pedes.
 Lumina sideris aequans rutilancia flammis,
 Purpureo roseas timida pudore genas.
 Progrediens ad templa patris, virguncula, donec
 Casta fuit, Laetæ filia talis erat.
 Singula nam quid ego pingam? mox ipse videbis
 Singula, et ipse rei tu tibi testis eris
 O felix virgo, facie, felixque marito
 O sortita parem stirpe, decore parem
 Non bene conferri pulcher cui posset Adonis
 Non Nireus Ithij cura dolorque Ducis.
 Non Phryx ille puer, patria quem falsus ab Ida
 In caelum rapuit, praepetis ungue, Iouis.
 Sic tibi laudari sat habes hac luce maritum
 Quamvis et semper laus habet ista locum.

Vt pulchrum est Regem virtutibus esse priorem,
Corpore sic alios exuperare decet.
Certe id in Atrida sapiens laudavit Homerus.
Non Maro in Ascanio prateriitq; suo
Cum gemine staret acies ad Pergama proq;
Coniungere proriperent se duo ad arma viri,
Spectator Priamus populorum Agamemnona cernit,
In turba, ad Graiam sic loquiturq; mirum.
Dic mihi, quis vir hic est, mea filia, cuius imago
Conferri superis totaq; forma potest?
Esse puto Regem: non illo scilicet alter
Est oculis visus pulchrior ante meis
Quid Maro, forma alios ante omnes pulcher Iulus.
Filius et certe Regis Iulus erat
Quando igitur species non est laus infima Regum
Infima laus non est illa secunde tibi
Sint in te quamvis alia, quas pono supremo
Iure gradu, at non sunt temporis huius opus,
Temporis eius opus fuerint, cum nostra triumphos,
Quos victo duces hoste, Thaleia canet,
Nam duces, specimen tantæ puerile dedisti,
Progressus Chocimi rura sub usq; rei,
Spem tuam implecti patriam, terroribus hostem
Tale rudimentum par erat esse tuum.
Lesconem puerum tunc es virtute secutus,
Albe cognomen cui posuere comæ
Illum, militia cupidum, tutela Senatûs
Armati dum vult tutius esse domi
Cur, ait, o proceres sine me properatis in hostem?
An quia nondum ætas crevit ad arma mihi;
Non hastam tenero possum torquere lacerato
Non facere imbelli vulnera vinctæ manu;

Sed neq; picta hostem vexilla aquilaq; trucidant,
 Et tamen inter vos is datis esse locum.
 O generose puer, mira puer indole, nomen
 Lanorum summi dignus habere Ducis
 Qui pater Hesperium dum fulminat ante Saguntum,
 Sub patris imperio Tyro nouennis erat,
 Hunc Augusta aequas animo, successibus olim
 Vinctes, adstabunt fata paterna tibi.
 Cuius nomen habes, illius cetera habebis,
 Haeres in cunctis dotibus eius eris.
 Eius eris morum, virtutum, pectoris, eius
 Exemplum ante oculos si tibi semper erit.
 Cetera Romanis patrum simulachra suorum
 Proposita, in clara luce, fuere domi,
 Vitro includebat curata cadavera, ad omne
 Aetatem, Pharii posthuma turba pris,
 Sic ut imaginibus contemplarentur in illis
 Assidua vitae facta viamq; suae
 Indeque sancta leni traherent praecepta inuentae
 Disceret auctores quisq; referre suos
 Ille tibi nihil opus est cecis, vitreoue parente,
 Vnum quem referas, quemq; sequaris, habes
 Aut etiam vineas, si vinci talis ab ullo,
 Quantum aequare foret, laus nimis ampla potest
 A te si poterit, non indignabitur, a quo
 Tantam animo patris rem patitur amor,
 Maxima dum iactas Macedo tua gesta Philippe
 Ultima sermonis vox erat ista tui
 Non potero factis vinci, si vincar, ab uno
 Vincar Alexandro, quod tamen opto, meo
 Nimirum norat sapiens Rex ille, creari
 Maiorem magno posse parente virum

Nec sua spes illum luserit: nam tota Philippi
Gracia, Alexandri totus Eous erat
Et te quis sperare velat maiora paterna
Laude? Deus quod ad hanc addere possit habet
Tu modo iusticia colito: dos unica Regum
Est ea, nec summo gratior vlla DEO
Sacrorum tibi sit nihil cura antiquius: illa
Summa tuis in auiis: in patre summa fuit
Iudicij teneas recti moderamen: apud te
Sint sua praemia virtuti, poena malis
Sit nullo tibi turba loco, quae perdere tantum
Nata merum est: Veneris gloria, ventris amor,
Omnis adulator: scurræ: suaserq; malorum,
Oecursum trepidet defugiatq; tuum
Sunt alij: totum per quos cum laude favorem
Diffundas, digni per tua Regna viri
Sunt et quos patriæ titulis et honoribus ornes,
Consilijq; loces per loca summa tui
Aspice Podolici custodes limitis: illum
Infestum Scythico iugiter hoste locum,
Inuenies illhic aliquem, qui iure voluptas
Dimidiumq; animæ debeat esse tuæ
Qui vitam duris omne transmisit in armis
A patre non blando missus in arma puer
Non intra plumas iuueniles perdidit annos,
Non intra moles, ferrica dona, thoros
Cui somni faciles in gramine, terra cubile
Attalicum, lectus penula, semper erat.
Balnea, deiecti ruptis et nubibus hymbres:
Sicca ceres, epulae: fluminis unda: merum,
Cantores, litui atq; tubae: glomerare choreas,
Hostibus horrificas conglomerare manus

Cui spoliū prædæq; placent ex hoste petita,
 Non ē vicino pauperiore domi
 Vivere qui didicit parvo, mediocribus vti,
 Purus avaritia luxurizq; bonis
 Talibus insenuit qui moribus, inter agendū,
 Si mandentur ei publica, qualis erit;
 Non bello paciq; bonus; nō protinus unum
 Hunc in utroq; Ducem semper habere potes;
 Quis melius bellum, qua sit ratione gerendum,
 Consilium, quā qui gesit et ipse dabit;
 Ducere quis melius, quis castra locare docebit;
 Quo pugna arripias tempore, quoue loco;
 Exemplis in cuncta suis momenta feretur
 Nesciat historicos ut bene Cræce tuos,
 Non decet, sic hoc aut illud fecit Ulysses
 Sed, feci toties hoc ita, dicet, ego
 Jam pacis quis erit sanctæ vir amantior illo
 Qui belli varias comperit esse vices,
 Et dubios casus; idem monstrabit honesta
 Qua pax confieri conditione potest
 Quoue fovenda modo quo sit retinenda videbit,
 Aut, qua, si sit opus, reſcienda via
 Tempore pacato meditari bella inbebit,
 Atq; in laudatis otia rebus aget.
 Tunc exerceri pubem, tunc ludere in armis,
 Cadere pugnari tunc simulachra, volet,
 Educat turmas, faciet concurrere structis
 Ordinibus, ludent, hinc eques, inde pedes,
 Antiquum referet morem Lacædæmonis, et quem
 Servabat pacis tempore Roma domi
 Tractabunt hastas iuvenes, non pocula: discant
 Casside, non molli cingere flore comam

Institui quis enim sub tanti voce magistri
 Nolet, honoratū quem sua vita facit;
Qui propria virtute alijs virtutis amorem
 Incendit, factis extimulatq; suis
Sed neq; Podolico tantum quærendus in agro
 (Plura latet virtus per loca) talis erit.
Rura colunt tales multi, venerantur aratrū,
 Et misera viuunt ambitione procul:
Illius similes, quem sumere magna secures
 Roma suos fessos cōpulit ante boues.
Quære modo, inuenies: oculos aduerte, videbis.
 Certe oculis Reges acribus esse decet,
Quæsitos simulac inueneris, adde tuorum
 Ad numerum, inq; tuo lumine semper habet
Sic tibi florebit Regnū, sic gloria surget
 Sic referes magnos vel superabis auos
Sic te nō tantū præsens mirabitur ænum,
 Lux quoq; longa tuæ posteritatis eris
Sed tu quando geres titulo signanda perenni
 Dignaq; quæ nunqua' debeat vlla dies
Sit doctos tibi cura viros adamare: Iagello
 Illorū vester magnus amator erat
Fama per hos verū crescet, vinetq; tuarū.
 Immortale per hos nomen habere potes
Quicquid ages, scribent: totum se fundet in orbem
 Laus tua, in æterna non moritura diem
Quanta putas Lachus, nostræ dux gentis et author,
 Militia quondam gesserat atq; domi?
Quanta pater Cracus; magna arbitror: et tamen illa
 Omnia sub tenebris nōne sepulta iacent?
Cur queso? quia sunt nullis celebrata libellis:
 Tunc puto, qui posset scribere nemo fuit,

At veteres Graij viuunt, cantatur Achilles,
 Vinunt, ad Troiam qui cecidere Duces,
 Romani reges, Medi, Persaq; legentur,
 Incolumis mundi machina donec erit
 Quam bene Amyntiades igr, dum concutit orbem,
 Proterit atq; armis obuia regna suis
 Dicitur Historicos secum duxisse Poetas,
 Mandarent chartis qui sua gesta suis.
 Hac quoq; Scipiaden cur sit per magna secutus
 Ennius' iniunctum praelia, causa fuit,
 Quid de Mathia dicam Cui forte requiris
 Et noua I defleat Principe Pannonia
 Quidne Sigismundo de Cesare cuius id vnum
 In vita vulgo indice, crimen erat
 Quod tanto doctos complectebatur amore
 Quanto sollicitus pignora chara pater
 Hos in praecipuis semper numerauit amicis
 Hos lateri voluit semper adesse suo
 Clamabant Proceres: turpe est tibi maxime Caesar
 Tantopere addidit talibus esse viris
 Quales parua domus gignit plerumq; parensq;
 Lactat in obscuro no opulenta loco
 Caesar ad haec: Quos ingenio natura Deusq;
 Praeposuit vobis praeposuitq; mihi
 Hos ego praepono cunctis virtutibus illos
 Estimo, natalem quid mihi scire locum
 O dignam vocem Romano Principe, dignam
 Cesare dignam auia progenitore tuae.
 Hoc tibi succurret quoties Auguste, reuoluas
 Mente, fuit cuius vox ea, vir quis erat.
 Nempe Sigismundus: Rex: Augustusq; tua haec sunt.
 Nomina, cuius habes nomina, facta refer

Pierius hoc esto viris, fuit ille quod olim.

Illum quod decuit, nec tibi turpe puta

Sic tibi coniugium DEVS et pia fata secundent.

Leta boni thalamo concinat omen auis

Sic tibi nascatur qui te pulchro exprimat ore,

Te simul et magnum noie reddat avum

Quem videas, quod te genitor viditq; videtq;

Possit et ut multos queso videre dies,

Rex Regem, sceptrum gestans tua sceptrum gerentem,

Consortem Imperij participemq; tui

Dii nostras audite preces pro Principe supplex

Hoc vos tota rogat terra Polona suo

Munificos, faciles, hilari bonitate, benignos

In populum hac sacra vos decet esse die.

Instructio ab Isabella Hungarie regine
 ad Ferdinandum regem data Antonio Vra:
 ho Preposito Transilvanen in Aprili 1543

In primis absoluta salutatione, comendatione, et omnis boni precatioe dicat,
 Mag^{cu} Casparem Serechy noie Regie Mis an festu^m Natiuitatis domi
 in Transyluania ad reginalem M^{tem} venisse, que cu^m eius M^{as} ita subito,
 vt ille optabat, propter absentia^m Consiliarioru^m audire noⁿ potuisset par;
 namq; mora^m ad hanc rem, donec Consilarii aduenirent, Reginalis M^{as}
 ab eo sibi dari postulasset ne rogatus quidem hoc officiu^m eius M^{ti} presta;
 re voluit, sed prius discessit. Et aut mandata Mis regie reginali M^{ti}
 referret, aut eius Mis responsu^m ad ea expedire voluisset.

Cetera de Serechy addat Orator qua violentia seruitores eius in
 hoc regno vsi sunt, et quid in Comitibus regnicola de ipso locuti sint,
 Nouissime vero miserat M^{as} regia egregium Paulum Bornemydam
 Secretariu^m suu^m ad M^{tem} reginalem, discere ab eius M^{te} cupiens extra
 tractatus cu^m ipso domo Serechy habitos, nunquid amplius reginalis
 M^{as} a M^{te} regia fieri cuperet, Et quamuis reginalis M^{as} rem per;
 necessaria^m esse iudicasset, vt dudum antea M^{tem} regia per muciun^m
 conuenisset, taen^m cum reditu^m Mis regia ex Germania brevi in Au:
 striam futuru^m esse speraret, eaq; comoditate in mittendis ad M^{tem}
 regiam Nuncijs eius M^{as} vti vellet, morae istius impatiens, quum
 et magnitudo rei, et status temporu^m varius admodu^m et periculosus,
 id ab eius M^{te} exigere, Oratore suu^m ad eius M^{tem}, etiam ad
 longissima loca, mittere non dubitauit,

Refferat itaq; Orator Reginalem Matrem freta' singulari erga se
regiae Matris clementia, ne nunc quidem aliud optare q̃ quod cū sa-
lute regni dignitateq; regiae Matris, et honesta statu eius Matris suiq;
filii chariss: esset coniunctu: immo parata et antea etia' de iure
suo multa concedere, modo tempestive iuribus Illius filij sui fuisset,
prospectum, hoc quoq; eius Matrem in animu induxisse, ut plus semper
apud se beneficii et aequitatis ratio ab eius Matre expectata valeret,
q̃ dolor, quantumvis gravissima iniuria.

Et licet magna vim, magnam necessitate, magnam deniq; possideat.
religionem illa affinitatis coniunctio, quae benignitate Dei inter ipsas
intercessit tamen tempus ipm multo magis Matrem regiam ad eam
hortari debet, quae sine magna reipublicae Christianae iactura nec in
totu negligi possunt, nec cū aliqua cessatione differri, ut eius quoq;
Matris salus adhuc rebus, integro regno potiretur, Et hoc quoq; q̃
Matris regia in restituenda hereditate paterna cū filio reginalis
Matris faceret tum amore erga reginalem Matrem, tum etia' perpetua
erga rempublicam Christianam voluntate, et sedulo et diligenter facere
videretur, Quae propterea tam diligenter reginalis Matris Matris regiae
inculcare studet ut si quid deinceps contingeret, quod rebus iam
caeptis impedimento foret, id nemo reginali Matris merito tribuere
posset: Cuius omnis ratio, actio, et cogitatio, totu deniq; vitae
institutum nihil aliud fuit, nisi constans, perpetua fortis, et in-
victa defensio reipublicae Christianae.

Quapropter reginalis Matris rogat iteru atq; iterum regiam Matrem
ut cū reginalis Matris prater aequum met iustu nihil a Matre eius petat
eam cogitatione de eius Matre suscipere dignetur, in qua et voluntatem
suam Matris regia erga reginalem Matrem eius Matris sorore vidua decla-
raret, transactiones quoq; illas cū Sereniss: quondam principe doio Joane
rege Hungariae 2o dno et marito eius Matris chariss: pie memoriae im-
tas, in possessiones paternoru bonorum eius Matris filio restituto plenissie
confirmaret:—

Legatio a Regina Hungariae Isabella
ad Sigismundum Regem Poloniae
Antonio Wrantio Praeposito
Transilvaniae data

In primis salute et comendatione premissa, eius Mti gratulabitur de felicibus nuptiis filii Sereniss: Deinde dicet Reginalem Mtem Hungariae filia sua Mti obsequentissima, post misericordiam DEI, quae solum sibi protectorem constituit, neminem habere ad quem confugiat, aut cuius opem imploret, preterquam eius Mtem Sereniss:

Dicat praeterea esse sua Mti ex reliquis servitorum Sereniss: quondam felicis memoriae regis, ac domini et mariti sui, paucos aliquot bonos et fideles viros, quorum opera hactenus in suis in regni illius rebus usa est, usque licet animus ad optima quaeque facienda, et ad augenda eius Mti dignitatem non desit, facultas tamen, quae imprimis necessaria esset, in eis desideratur

Eorum itaque conatui ac bonae voluntati iuvandi Mtem Reginalem, si auxilia Sereniss: regis Poloniae non accesserint, facultas Reginali Mti in eo regno permanendi nulla erit: immo et defectione veretur eorum cum se ad defendendum impares esse cognoscant

Ob id perseverare eius Mti in eo regno propter tot mala imminetia ut tutum non erit, ita ad exendum ei incerta se offerant omnia, Vbi nec locum ullum, nec ullam sedem talem habeat, in qua certo et tuto possit consistere, Eaque in re non tam sua quam Illustrissimi filii sui causa vehementer mouetur,

Porro nos inquit, ut nrām conditionē facile contemnere possemus, ita curam huius sine grami culpa abycere non licet: et quo in nos ipos sumus negligentiores, hoc in iuvando isto puero diligentiores esse debemus, ne puer regius, puer innocens, noster, inquit, filius, nostra opera, nrīs deniq; negligentia, ad extremam, non dico, paupertatem, quā in maximis etia' viris saepe laudata fuit, sed ignominiosa' rusticitate perveniret.

Itaq; dicat postremo, quum Ser^{ma} dñā regina, ac suo Illmo filio nō aliunde, q̃ a Ser^{mo} dñō Rege Poloniae spes omnis reliquae vitae sit expectanda. Aitatem eius Ser^{miss}: ut patrem charissimū et colendissimū rogat et obtestatur, ne se ac filium suū Illūm penitus neglectos habeat, sed ita pro eorū conditione et statu apud Imperatorem Turcarū laborare velit, Eamq; pacem cū Ser^{mo} dñō rege Romanorū dignetur componere, ne aliquid ex ea illi et filio suo, ac etia' regno periculū sequatur, Pro qua pietate nrīs eius Ser^{ma} erga se et filium suū, Deus precatur ut ei omnia concedat, quae ab ipso in rebus suis maxime sibi contingere optabit: ~

Legatio ad Sigismundum Regem Poloniae
a Consiliariis regni Hungariae Antonio
Wzantio Episcopo Transsilvanien
data.

Serenissima Maiestas Poloniae, quum per egregium dominum Joannem Kallay noui Consiliariorum regni Hungariae, pro ferendo praesidio huic regno requisita fuisset, respondit eius Aetati, propter fadera quae cum Imperatore Turcarum, et Sereniss: dno Rege Romae habet id eius Aeti integrum non esse, ne fadus hactenus sanctissime seruatum per hoc utrumque violare videretur,

Dominus itaque consiliarij respondent se nihil eiusmodi ab ipsa Aete postulare, quod esset contra dignitatem eius Aetis, quin potius illud omnibus modis curarent, ut dignitas suae Aetis, quae ex re eorum quoque esset, integra semper cum summa amplitudine seruaretur. Negare tamen non possunt, defensio regimati Aeti filiae eiusque Illmo filio nepoti Aetis suae proposita, quantum hoc tempore necessaria esset. Ad quam rem licet eis nec studium, nec diligentia deesset, multisque iam argumentis declarassent, quanti salutem harum Aetium facerent, si modo pares huic oneri sese esse viderent, quibus nunc et paupertas regni, et varium semper ac mutabile eorum ingenium, qui in hoc regno versarentur, quominus hoc praestare posset, vehementer obstarent.

Itaque dominus Consiliariis hoc imprimis oportum et regno regimatiqz Aeti ac eius Illmo filio admodum esse viderent, si et apud Imperatorem Turcarum, et apud Sereniss: dominum Regem Romae eius Aetis sua hoc autoritate impetraret, ut Aetibus istis ab utrisque libera huius regni

possessio concederetur, fore ut interea fata ipsa alia via rebus regni
utis eius. Illius filii inueniant, quod et regno utile erit, et minori cu
periculo istarum utatur fiet

Imperatore itaque turcarum placare, ad statum presentis causae domini
Consiliarii valde necessarium esse indicant, Sed cum res ista sine lar
gitione munerum, quibus et benevolentia Imperatoris et fauor, Bassarum
concilietur, fieri non possit: regnumque hungariae, variis bellorum tem
pestatibus exhaustum penitus, suppetias ad hanc rem ferre non suf
ficial, videantque domini consiliarii eius rei facultatem iniuria temporis
omnino eis erepta esse, arbitrantur praeter eius utrum, cui res ista
etiam ex necessitate incurreret, neminem esse qui hoc facilius, vel propter
illius aetatis summae auctoritatem prestare posset, vel cui res ista pro
pter singularem parentis erga Serenissimae filiam, et nepotem affectum
maiori curae esse deberet.

Quonia autem his concordia in eum finem constituta est, ut homines perpetuo
tuti ab inimicis armorum vivere possent: supplicanti domini Consi
liarii regiae Mti, ut eam pacem cum Serenissimae rege Roma statuere,
sicque rem ex pacto cum illa Mte agere dignetur, ut sub illa ab Impe
ratore quoque Turcarum ita tuti forent, ut ingruente periculo praesi
dia certissima istis Mtibz ac regno non deessent.

Vbi vero utas regia aduentum Imperatoris Turcarum dominus Consiliarius
denunciat dicunt se scire Imperatorem, eum nunc exercitum con
scripsisse quem nunquam antea habuisse dicitur, Quo tamen ire velit
omnino eis incertum esse, cum varie id narratur, Nam alij illum in
hungariam alij ad obsidionem Viennensem, alij ad depopulanda Ger
maniam iturum praedicant, Illud tamen quantum illi fidendum sit
pro explorato habent.

Deductionem itaque R^{his} utis eiusque Illius filii Cassoriam
dicunt facilem quidem esse sed cum summo periculo et amissione

q^o Regni comminctam. Cum primum enim R^{alis} utas una cum eius Illmo filio, relicto hoc regno in Hungariam concederet, regnicolae diffisi rebus suis, aut ab imperatore Principem peterent, aut eum inter se eligerent cui ultro dominium huius regni statim deferrent. Sed quod magis est verendum. Imperator, qui ad omnem occasionem princeps est ubi R^{alem} utem una cum eius Illmo filio discessisse cognoverit, non deerunt illi consilia quibus in se regnum hoc ab ijs quibus ipse tradiderat relictum occupare posse preatendat, quare nihil unq^{ue} periculosius contingeret.

Supplicavit itaq^{ue} domini Consiliarii regie uti Polonie ne eius utas vel ipsos Consiliarios sic quasi sine capite undiq^{ue} destitutos perire patiantur, sed concedat ut tempestive quisq^{ue} eorum honori et saluti prospiciat, seq^{ue} vel Sex^{mo} dno regi Romanorum, vel futuro Principi quicunq^{ue} tandem ille fuerit iungere possit ne eorum opera respublica Christiana tantam cladem accepisse videretur, nisi enim etiam hactenus domini Consiliarii rationem R^{alis} utis eiusq^{ue} Illmo filii ob recordationem beneficiorum a Sex^{mo} quondam Principe domino Joanne Rege acceptorum, habuissent, quisq^{ue} iam dudum eam cogitationem eorum suorum suscepisset quam et utilem sibi et ad eorum causam opportunam esse indicassent.

Sed iterum eam fortunam in amicitia Turcae experiri quam semel cum amissione et regni et fortunae essent experti, propter vestigia fabulae Aesopice retrosum respicientia in tanta nulla retrosum res videtur eis magis difficilis, q^{uam} ut illam in animu etiam inducere possint.

Postremo dicat, ubi utas eius regia respondit, q^{uod} Cassovia Civitas Regia, regio p^{ro}prio merito debet patere, praesertim

q omnes Arces et munitiones R^{lis} A^{lis} eiusq³ Ill^m filii
R^mus dominus Thesaurarius habeat in sua potestate dominus
Thesaurarius respondet nullas hactenus ex Arabis sex^{me}
Regine³ eiusq³ Ill^m filii in potestate sua habuisse neq³ n^uc
habere. Sed domini Castellani per R^{lem} autem designati
nunc q³ eas sine aliqua inimicitia cum vniuersis preuenti-
bus possiderent. Immo dominus Thesaurarius non ita pri-
dem tres Arces Epatus Transyluaneu de manibus
alienis liberatas in potestatem R^{lis} A^{lis} tradidisset.

591
Responsum à rege Sigismundo præ Nuncio Isabelle
regine Ungarie datum Craconiæ in Iulio 1543

Oportuit accidit quod eo ipso tpe, huc D.^o vræ aduenit, quo
Sacrae Mti Regie et à Sex^{ma} domina filia, et à R^{mo}
domino Varadien^{is} Ep^o, literæ sunt allatæ, quibus in du:
bus, ac periculosis regni Transyluaniæ rebus, Mti^s eius
consilium et auxilium flagitante leis respondere tutum
visum non est, quod ee facile possint intercipi, quare quid
Sex^{ma} Mti regie videatur, quandoquidem per tempus
huc aduenit D.^o vræ, coram illi verbis visum est res:
pondere. = Cupit Sex^{ma} domina Regia à paterna
Mte ceteriore fieri manendum, ne illi in Transyluania,
an alio se conferendi auctore sit. Si manendum erit, magna
sibi pericula adenda esse, Si alio proficiscendum, fore
scribit, ut de Transyluania in dubium veniat, ita vheu:
rimq; suaserit Mti^s regia, cum primis anceps futurum
est et periculosum. Nam neq; manere in Transyluania
neq; inde alio migrare tuto potest. Memoria tenet Sacra
Mti^s regia, semel atq; iterum hac de re sibi dari con:
silium Sex^{ma} filiam petiisse, cumq; prius Mti^s regia
ex ipsa Sex^{ma} filia sua quæ eius esset voluntas, et vheu:
mallet, elucere potuisset atq; toties scriptis leis id à Mte
illius suscitatum fuisset, ut ab ea recte cognoscere potuisset.
Tandem verò paterno affectu victam, quod videbatur in:
cens id se consilium dedisse, cui tamen paritum non fuit, q;
Sacra Mti^s regia in optimam partem accipit, ita enim
semper existimavit, in rebus huiusmodi, capto e re nata

consilio. melius qui ad latus sunt aut illius quam se tanto
loco et in interuallo distinctam rationibus illius prospicere
potuisse. Cum praesertim minimis saepe momentis maxima
fiant temporum inclinationes, atque ad subitos euentus
subita etiam consilia esse oporteat. Cum vero hoc tempo-
re multo incertiora sint omnia quae antea fuerunt ut qui
absint longius, neque pericula omnia quae istis aguntur
habent explorata, si rectum consilium dare nequaquam pos-
sint. Idem quod ante videtur Sacrae aut Regiae ut
priorae Sex^{ma} filia animi summam aperiat, manere ne malit
in Transylvania, anteaorem aliquam in locum se recipere.
Vtremqueque aetas eius elegerit, mea futurus est paternae
aut ut sine manere, sine proficisci aliquo volet quam mi-
nimo periculo facere id possit. Faciet omnia Sacra haec
aetas, ut omnes intelligant nihil ab ea esse praetermissum
eorum, quae ab amantissimo filiae parente fieri par est ad
salutem illius et dignitatem tuendam Auxilium quod postu-
latum a te eius, non modo Sex^{ma} filiae verum etiam
his omnibus qui fidem erga illam suam et constanciam
probauerunt, desuturum non est, modo ut scire possit aetas
eius, qua ratione ferre auxilium oporteat. Nam si copia ab
illa expectantur, si bellicae machina exiguntur, videtur
Sex^{ma} aetas Regia non modo nulli se auxilio futura
haec ratione Sex^{ma} filiae et his qui operam illi suam na-
uant, verum etiam in extremam illam adducturam exitum.
Praesidium enim maximum secundum deum, non alia in re
collocare debet Sex^{ma} filia, quam in ea amicitia, quae ad
Thimaeum Coesarem paternae aut intercedit, quam si quod
absit, duci contingeret. Hoc praesertim tempore, quo tanta
sunt Coesaris vices et Sacra aetas haec ab omnibus rebus
est impareata non modo Sex^{ma} filiam verum etiam et
summam et illius regnum, in ultimum discrimen perueniret.

Quare si vlllo vnq[ue] tempore, hoc presertim elaborandum est
 Sacra m[aj] Regi[ne], vt non modo non offendat vlla re Coe-
 sare[m] Thurearum, verum etiam suspicionem omnem effugiat
 Hoc Sex^m fili[us] hoc Consiliario[m] illius, hoc regni Hm[an]-
 gari[us] interest, vt sit tamen aliquis, qui auctoritate sua fi-
 rorem Coesaris placare, et eum auertere aliqua ratione
 possit. Ac persuadet sibi Sacra m[aj] Regia ip[su]m etiam
 dominum Vacadiensem Ep[iscopu]m vnq[ue] hoc consilii datu[m]
 m[aj] Regi[ne], vt hoc presertim tam difficili tempore Coesa-
 ris voluntatem offendat apud quem habet Sacra m[aj]
 Regia Oratorem suum, per eum tractabit quicquid esse
 Sex^m fili[us] sue deliberatum intellexerit, ni si manere
 in Transyluania constitutum erit data iam sunt ad Ora-
 torem mandata, vt Coesaris ab ea furorem auertere
 conetur. Si Cassomiam migrare vol[uerit], hoc primum curet,
 vt consentiente domino Ep[iscop]o Vacadiensi, in sua eam platea
 habere possit. Quod ubi fuerit consecuta, tum Sacra m[aj]
 Regia de omnibus rebus necessariis loco illi providebit
 Quid et à Coesare Thurearum conabitur impetare, vt
 tuto illi commigrare e[ss]e liceat, atq[ue] omnia faciat, que
 ad salutem et dignitatem Sex^m domine Regine ac fi-
 delium eius Consiliario[m], intellexerit peruenire

Sigismundus Augustus Rex Polonie. Ad Geo¹ Ioanni
de Tharnow Castellano. Cuius exercituum regni
Polonie Capitaneo generali, Sandomirien¹ et Sri:
gensi Capitaneo

Retulimus non gravatim Sacre R^{li} n^{ri} singula que
nomine suo per nos dici Sacre R^{li} n^{ri} petiit:

R^{li}is n^{ri}as ab antiquis usq³ temporibus, eo semper fuit in:
stituto, ut omnes non solum Regni, et Regis sui Con:
siliarios, verum subditos et fideles huius regni omnes,
atq³ vram legiam cumpremis ea qua decet gratia et
clementia ut par est, complecteretur, illosq³ pietate et
patrocinio suo promoueret semper, atq³ ex minoribus fa:
ceret maximos, Cuius rei testimonia exempla³ extat
immo pleneima

Existimavit sua n^{ri}as, ut tot officiis et beneficiis gratitu:
dinem apud omnes parare sibi possit. Quod vero alia
nunc opinionem de sua n^{ri}te induxit vram legiam, qua
omnibus iam fere Regni huius incolis, et literis et N^{ri}:
cis declaravit non necessariis atq³ manifestum reddi:
dit, et coram singulis contra suam n^{ri}tem multa grama:
tim declamaverit et quæsta sit.

Atq³ insuper, si fama non vana est, quod ea nunc esse debe:
at vram O¹ n^{ri}s sollicitudo maxima, apud amicos et No:
bilitatem Regni reliquam, ut negotia Regia, atq³ illo:
rum etiam, qui sacris n^{ri}ibus seruiunt fideliter ac obe:
dienter non cedant foelicitate, sed difficultatibus et sedi:
ciosis molestiisq³ in Conuentione plena sint prout isto:
rum inceptorum aditores et participes ipsimet, ita esse
aperte denuntiarent.

Intelligere sane potest vram legiam, quam molestè accidunt

sue autē sue ista exga se et suos hostilitates et contumeliā
unde esse nequit, ne gravioze quā velit animo ea fecat
sua aitas, quē nix natūra non possunt non offendere,
et offensa non dolere.

Hac itidem Relis aitas meminit de rebus et controuersis
eiusmodi inter se et vram D^{nem} sapiens iam fuisse tra:
ctatum et definitum. Sed nescio quo fato rem de mo non sine
trepidatione ad veterem controuersiam, nulla ex occasione
et causa rediisse semper.

Postquam vero gratiam sue aitis per nos ita quereit dili:
genter vram aitia grato animo istam vram aitia
solicitudinem accipit sua Relis aitas. Sed neqz ex
re et dignitate sua esse existimat sua Relis aitas
secum vram aitia quotidie nominis tractatibus, nominis
sessionibus et concordis pro dedecore communi obuere
se, quē, quē res lenitati atqz inconstancie facile tribui
possit. Ad quē omnia accedunt hac etiam quē in populo
nunc contra suam aitem et suos, vti fama est, in stren:
cta et practicata expectantur.

Ad finem autem Relis aitas, ita vram aitia respon:
dere iussit, ut sine tot nominis semper Commentibus tra:
ctatibus et concordis quotidianis, quē non omni digni:
tate forent nostra, velit vram aitia exga republi:
cam, exga suam aitem atqz exga nos et nostros fide:
les seruitores, re ipsa talem se prestare qualem esse op:
porteat, bonum et integrum Senatorem et amatorem
suorum Principum, prout res nunc exigit, periculosi:
ssimis istis et interturbatis temporibus.

Quod ubi ita esse re presenserit, sacra sua aitas, nō
deceit viciissim, ut vram aitia eagna voluit semper
clementia et gratia complecteretur.

Hac sunt quæ ego nomine sue Aitis vrea Agrie non grana-
tim respondero. Sed quia indignum fore existimat sua Aitas
illo q^o tempore, vel componere vel agere aliquid cum vrea
Agria sine bonis et fidelibus sue Aitis Consiliariis et
semitoribus A. B. C. D. qui et in hac et reliquis omnibus
rebus fide et semitio suo adesse solent. Sacra et Sex^{ma}
sue Aiti, quos ita declinquare non esset regnum.

Iam ego quæ ex voto exant Relis Aitis retuli vrea Ane
paret itaq³ atq³ boni consulat, quæ meo q^o nomine pro:
bono communi dixerò. Mi domine Castellane post Sex^{ma}
meu parentem, inter seculares ad vream Agriam maxie
attinet prævidere omnia quæ in rem essent, et quæ in per-
niciem q^o acciderè possent recipub. et nobis, eiq³ dirigere
rem omnem ne quid negligatne pemitus, quod ad usum
foret recipublie nostrinq³.

Nemo est qui nesciat, veterem istam vrea Agrie cum dno
Palatino controuersiam, quam rem quantopere execrantur
et declament omnes hoc q^o palam est. Nunc insuper cum
domino Re^{mo}, Archiepo homine regni huius primo, de
nobisq³ et Sex^{mis} meis parentibus, atq³ de republica op-
tine semper merito ex causa, ut fertur, leminscula hosti-
litate indit non necessariam, nobis molestam recipub.
periculosam, necnon utriq³ vream Dⁿⁱ in honori-
ficiam. Facile ego perespicio quorsum dissidia ista recipub.
possent inducere, sub his maxime turbulentis, quæ in
populo Conuentibus, et domibus Nobilium divulgata
iam sunt. Non credimus nos quidem adhuc hæc ita ut
certo fermitur esse, ubi enim eius seditionis aduersus nos
indubiam et incertam iam haberemus scientiam, non pos-
semus enim aduersus tales quicunq³ sunt aliter nos gerere

quam ita ut res tanti momenti exigit, quæ et nos et reipub.^{ca}
 facile posset perdere. Cupimus mi domine ^{Castellani} ut Vica. O. P.^{ri}:
 apis atq; etatis sue Sex^{me} Re^{gis} l^{it}is, mei q^o et reipub.^{ca}
 eam quam debet rationem habeat atq; ab hostilitatibus,
 seditionibus, et controuersis, cum his qui chaxi nobis sūt,
 demitps se contineat, omnia enim quæ illis inmerito acci:
 deant, non possemus nisi ferre molestis, quod, ut et illi
 faciant, itidem illos admonuimus.

Sigismundo Augusto regi Poloniæ
 Ioannes Oczieski

Naiasmeischi auczynii Czolo
 a panie moi nanniloszinschii

Czaluix reke Vassei Czolienskiu ai^o zonax pokorax swox
 etc. Bardzo mi tego zal izem V. C. ai^o na takowym mies:
 go miezastal, gdzie biieb spolnie zieb. C. ai^o ai^o moimi
 ai^o ai^o panij, mogli sprawę darz V. C. ai^o sprawij swei
 wedlia rozkazania Vassich. C. ai^o. Itego niemniei za:
 lnię izę ku V. C. ai^o od ieb ai^o mietilko opuszgon byj
 niemogę dlia sluszmieb prziczin, alie ani V. C. ai^o dosta:
 tegnie wypissarz otieb rzeczarb, oktorieb V. C. ai^o przed:
 mie mimo imieb wielie wiedzięz nalięzi, bo od kana
 pomiędzialkowogo do tej godziny niemam odpocżimienia,
 ani tak wielie zassu abieb nad pismem sięz mogl.
 Tak ieb ai^o wolai ięstb miieb ai^o ai^o panow, bo ięstb
 go powiędarcz, zego sluchar, uczyni zob kawniz. Adai
 panie boże arz miwczab, abij słowa moie ten skutek
 wzielij i wpożitek ku pospolitei rzeczi opatrzemienia, na

ktorisie teraz wszech Rad ich. C. M. mishi sklamiaix,
slissaz tak strasliwi bliski wpadck i zgimienie. wsi ma
kshym a grumieschm sposobem i gotowosci mishi
przedtym, temo zabiezano niebedzie bog msh wostat:
mox przgzkę przislo oczim wielie spiegowanija me:
potrzeba, insz sami tego mietaię reformiering ze swym
rzeczam tak dobrze poslali, isz malo albo myz na nas
sie iem ogliedag niepotrzeba. Ale wotak daleki
winad zas mierzepi zaisdz. kreotze V. C. M.
wedlia zassu sciezepienia gom tam bedazg widzial
oznaimie.

W zianwchy Szeklnssy y Walpo za dobrowolnym podda:
nim y Piegkoszioly przigizagnal pod ostram na kto:
rym bilo gudziemgow okolo 1500. Hispanow, volo:
chow, Niemcow, Morawozikow, Czechow, Węgier:
skich lyjofilii zachowania bezpiecznego, idlia obro:
my, bilo tess przes 1500 krom bialich glow idzia:
tek, zbiniwi dzial murey i wostatck koszielnij kor:
puszt ko szorow wspomiedzialck przes Swientym
Wawrzynsem, krom szorow od switania ko
mieszporow. Zdarzilo sie bilo glaski bozi naschym
isz tshuki od szorow odbili. zostalo zabitych tshu:
kow opultora tshissicza, kammich tess mimaly po:
czth a zwlasza wienofri opaxomimij. wescodem
potym przes Swientym Wawrzynsem wczimwsi
woko wamje, podali Jamck wnadzie przissiegy
bespieczestwa ich y wnadzie ymich obich myz
wielie wczimili to bes wielkiego gualtzu a mieno:
lic, bo az spolia byl mure rowna z ziemij po:
lozomij, ale wJamko bilo go na pultora blopa
zwysz za ktorem sluzebnij bezpieznie szag mugly
Spize wsseliakici, ligba wielka. Dzial okolo siedmichsat

prochu kul dostatek silny Arkabus i innych rzeczy we-
 dlia wſet potrzebny. Prawda ze iem bilo wode odieto za
 porada jednego Hispana, ktorzy do wojska z zamku
 bil wezicki alie mieli wina bezek przez thiffierz i
 bawo dobrego bonny go dawano na Stacziy odebra:
 no im rzeczy wſſitki imo przysięgę i slub Czeſſarſki
 konie bron i w więzieniy przez kilka dni chowano.
 Przebraſſſchi potym zaczął iſcbe ku sprawnam wojennem
 godnieſſche oſtatkiem robili kila dni poprzatawiz wſſit:
 kie wmy zamieczy zamkowe etc' ſtacy niewoliz bi:
 cziem a ſprzymoſſem iſch ich. 60 ſie o taczilo od:
 prawoſſchi robotę przepuſzono ię za Dunai prze:
 wiſſſi nozay 500 iędnych, ktorzy ię wſſitkie za
 mordowali, biale glowy, dziegi w niewoliz pobrali
 Tak ze wzięli tym go Valpo i Söklöſſ poddali. Pod
 Tatecz potym ſie wſſit, ktora mu ſie teſſ poddala, the
 ziemię zrownal, tiezi thimi gaſſi pod białem grodem
 iako nadzien ſciegia ſwientego Jana miał ſtrem
 zimny i ſtezelbe wſſitkę zaſadził, a kaſal kaſdemu
 miez brzemie ſlomij albo ſiana na ten dzien, go ſie
 do tych miast ſtalo pan bog to wie, wſſakoff to wiem
 gdy przimnie do nych ſtal aby ſie poddali, thedi po:
 wiedzieli poſłowi onli ktolikolwiek niſſy do nych
 ſtakim poſelſtwem przyjedzie, na wrozier wſſieiz
 ma, alie abi to zimil naj go bog i niſl ięgo obro:
 tzi, a onei teſſ wolici boſkici, Zamek Steigomſki
 wpięzi dni oprawił, roſkaſano 200000 iakow ka:
 miemia pod morey podlozic na ieden dzien przez 10000
 komi ſwoickich iędnych wſſitko, ktorzy mieli kamie:
 nie wſſiz i wſſitek niſſy liy i ſwoisk wibitfo,
 ku podawaniy, gotowaniy, obieraniy materijci
 ieno iada a wędzalnicy w namięziach zoſtali. Za

dwadzieścia przemieści kościół i klasztor, który wpolys za
zamkiem był a stę materii wpięgi dmarb cziało wsiłko
stało ofszadził naspiżował i wmozności wielkiej ofszaril
most przez Dunaj budwie kedi się obrozog ma załmij
tego miewie. Dalmi obitnig nadzieię i miedowich słow
dossig, tak wodprawię koromich rzeczy, iako tesse sprawo
kroliwci iei mi Vengierskiej, alie pokad wolia i
potrad sie to dziezecz bendzie i zato przeziecz miśmiem
abi to dla tego miewzimil, izbi tmi mēopatrzniessox kro:
liwci iei mi i ssinem zastal, a wsspolek z ziemiox Sied:
migrozkox wssitko ogarnal, ij dziezowi iā bsspięgenstb
kroliwci iei mi, tssiez mēpotzne ass wsslisse i ss mēsb
Siedmigrozkox ziemie minal, bo więgo wiarex, pssisij:
ga duffaz miz inc^o iestb, iedno chziez mēopatrznie zgi:
naz, Iamē boze sie tego pozal, ze ij V. k. mi nasszi mi:
loszimi panowie, nadzieię swox więgo pssizafnij wielki
gab stearziz raczili, a ieli sie psszed sie postawem dżiaz
bēdzie tedi miz mē mēbacz, iedno nam pan bog co:
zom odixal aby nas skarcal, bo mēmaß ij wss wczim
waxpiz, iasmi to sami powiadaię, i ss wziemi Vassich
. k. mi bię chze. Litali miz Basße odlegę od wied:
mia do Krakowa, ktora bi snadmēssa bila, a lagwici
wssisko i sz moglo, ieli z Bzdżima zi od wiedmia. o
pozitkach skarbiech ziemskich, spssobie, powimnoszi pod:
damię ku panu, ofszarzich zdomow zcol etc dostategnie
miz wsspitawali iako pssizaję goj, kto wies kupiz chze
szexozciem otym w radzie powiadaię, ij tssisizczem wiy:
wodow to vkazal, i ss nam od nich wssadek go rok ma
bię zekan. Plakali panowie pssiezeli ina maczali
i ss tak iestb, goręzo tēas otbijm moriō, chzaz komię:
mē mēgei ofsbie radziz, alie msi z siem pssizdżie mē:
to pan bog go za wmiß w nas bēdzie. Kto bię ofsz w

Vengierskiej ziemi wyrzał go się dziecie onym którzy pier-
wej wielkich bogactw i wolności używali prosił by
pełnić pana boga osmierz a męotakowi zj wotb iakom
ja tego wielce widział przez krótki czas, i wss sie otim
zatezi dny wypowiedzię memoga pogotowiję tego mi-
pissacz ^{czab} mierziczi. Przeklinaix dziś przodki swe którzy
głaz sprawax swax wtak okrentbux niewoliix wniśdż
maix mi zego zekamij, przez sobie dobrych miśl zimi-
mij

Wziawssy jedwie lięzie dan z Vengierskiej ziemi kazał
spizę ksobie zwięsz, wiozax ię przez 10000 wozow,
czatki wob wkoziymby dwanaście wolon mębito,
wskazał ze placzic chze, alie i zwolnij i zwozini prze-
zekam iś sie tam zostaz ma, tak ięgo obijgai, ktonu
sie porbili, tedi dżien zadżien nowe a nowe wimiślij
wijnaidwie, ass wssitka mairbnośz wissie zneđza po-
tżym ostatek pozeze

Miałem tajemne poselstwo do króla ięo Aui starego o Ró-
stombasche zwolier Czesarskiej imo wiadomośz imiech
Bass wkoziym sie wielce zamika czeci wielkich ta-
iemnych i potrzebnych a na Vasse k. Aui i wskar-
żenie i podeirżenie wielkie, skąd ię rozumieć mogę, iś
iēli za wiekr króla ięo Aui starego w pokój i sie
zachowauix, tedi potym wie to pan bog czy będzie iēli
iēm szczęzie to srożig mipeżestanie. Nieżeba nam sa-
mym wielce prziczni zwady dawag, mamij kto nab
obegnie wadzi. Valaski a ogiez Arcanax, Alie bij
tess mikt mębil wadżaz, tedi iē zakon i potrzeba iē
ktemu gisnie wiss tego dobry znak iēstb wtym lişzie
kto iym ię przimōst, malo prossax alie rozkażuix a chze
mieć, iakoss mam żato ze wassa k. Aui. Stęansimph
lişto tego wirożumieć będzieś wazil, i wss rozkażuie

aby król i^o król Tatar zachłnych sam mękarat i^o no po-
gimane do męgo stat, aon vgnarz chce czyja wymosig
i^o sth.

J. tem pisze i^o wnetb vyjezarosschi listb Czesarski mial
Przechwira odmiemig, i^o chce przedsi^o odmiemion byl.

Z Valaskim Voienowodx męchze aby go król i^o król spr-
woral albo zamikal bez i^o Confirmaryei.

J. tem aby nim lyvofim wssitkim ktorzi bili i^o sthze mę-
preziembali opreawionij bily ssody i^o iako by to męlyvob
preziemvix i^o m za plemipotencij opreawionw męi^o stb

N i^o obchodzil sie tak z V. męix poki Valaski^o Voie-
wodij wrekr męmial poki Brozima męwzixl pokij
kewie króliwstkiei wrekr swyich męmial. To
Vassa k. mę wozymięg męze iako to preziyafu i^o sth
ktora za pofitkiem idzie, A vchovai pame boze i^o sth
wieden wozmie byg mę vnao bes omięstkamia nato
garelo sadze i^o po wlarzani to i^o mial i^o sth Vassei
k. mę męzastal męgo męw^o pame i^o sth męm
męktore vzechi, ktorich zivij glowick odemnie męv.
stischi pęxwei ass v. m. vachy y rozkazaniya vziwie
skoio sie wrege s Czesochorwei pami^o sth vtyjm aby ch
do Vassei k. m. dobiegl. Prossche pokorenije aby v.
C. mę męim męzirem pame byg vaczil ex Dobro-
woda Xij Septembris 1543

Vassey ma' sluzbę swoję opowiedam i żalięzani moji laskawij
pamię Podliodowski. iakomni v. Aug. rączy pissarz prossarz
o iakię nowinij, tak mi się da pamiętarz iżem niedawno v. Aug.
onijch pissal, a wssakże miy mētendno itexnn toff pissarz

Z Vengiere thij są nowinij za perone Czessarz Trueszki po:
brawstbij zamki, oktorich juss podobno v. Aug. dobrze wiess
iako ostron, Bialogrod, Tattre, Palatę, Volpę, Sokloss, ij
jussich Zamkow iedne zdradix drugie mogex, nabraw:
sszi wiess się do domu wroził thossz tżemo iss wiess w Con:
stantinopolij do tych zassow iesth bo tżemo sszsz miedziel
iako wonym Dalssym Bialogrodzie był, A iss naten
żab gdi on odgiergal Woiska Cesla Rżimskie w V:
grzech było okolo pultora sta thissinger zostawil pod ostron:
mem Trukow 10000 ktorzibij niemczom bitwę gdi by
biło ktermu przissło stawali, Ale Niemgi wiessz Czerbo:
wie do domu się wżierbali, maix przez Limę Sejmonowag
a wnetb na dzień Swiętego Jęzgo wtymże albo w
wientbssym Wojsze do Vengiere wicbuz i zamkow
dobijwag.

O Czessarzu Chzeszjimskim powiedaię iss Xixżę
Qielderskie sobie zolbowal ij wżial mu był xiestwo
twie, Qielderskie, Klienskie, Luthazkie, aisschmo
się wpokozil wlaske go przijal ij wroził mu wssitko
xiestwo, ieno gteri miasta w Qielderskim xiestwie
sobie zostawil, tbo Xixżę było baze sskoliwe Cze:
ssarzowi ij Ceslowei Maxiei, Ożierzalo sskoliem
Frangzuskim i sskoliem Donskim, Tak tym obima
Kroljom Frangzuskim na Czessarza, Donskim

na Krolowex Aurejix wielki possilek wpał. Krol
Francuzski sie przed Czesarem na Ljvgdmje zam-
knal i thossu temu wssitbzi, izbi tam uedno Czesarz
przycignal thedy mu Crolia podalza Texas sie zic-
chal Czesarz z woiskiem Krolia Angielskie i
Portugalskie a Paris obegnal wstb natbim aby wie-
koleistbwie Krolia Francuzskie naliagl. Thossu
them iss tego zalasku boze dokaze. bo barzo sa Fra-
czowie strowozemj zblowamym xixzegia a me-
wax Thweczka Abowiem Barbarossa ktori byl
poslan Francuzskiemu na pomoc. Muram miasto Fran-
cuzskie spalil. Ale wnetb Andreas Doria jego cla-
ssiem to wstb woisko morskie rozgromil i rozegnal
tak iss niemala lிக்கosz tam Thweci wzikli. A
Andreas Doria Muru odial i Ljvof barzo wielie
pobranjch wmiensoliz, wyzwolil Jmof Boganski
Dat. 4. Novembria Anno domini 1543

605

Sigismundus Rex Polonie
Christiano Regi Danie

¶ Semel atq; iterum scriptis literis antem vram hortati sumus atq;
etiam exanimus ut vel eorum periculorum contemplatione
que nunc ab hostibus Crenis Chri^o exbi Chriano maxima
impendent aut pacem perpetuam suscipiant aut saltem
amorem aliquot inducias cum his pacifice faciant cum qui-
bus bellum hab^t Indictum neq; vero minore studio hoc
ipsum a Sex^{ma} D^o Regina Maria postulamus quod
et ipsam ad pacis et tranquillitatis studium cohortati su-
mus. Sed in hunc usq; diem cum tot scriptis nobis profectu
aliquid nobis sit scire non possumus. Quare iterum a
liti v^{ra} petimus quam ad rem sua se sponte propensam
esse dicit, toties a nobis admonita, quicquid consilia potius
amplectatur q^{uam} bellum gerat quod preterq; q^{uod} multas secum
adfert calamitates, exitus etiam eius incertus est. Quod si
autem non posse putat se nisi armis dignitatem suam defen-
dere, ita v^{ra} eis discedere liti v^{ra} liceat illud saltem
postulamus ne ita cum inimicis bellum gerat, ut amicos etiam
offendat, ut eorum a se animos abalienet. Quid enim com-
meriti sunt homines mei q^{uod} eos liti v^{ra} per mare cum
gustias navigare, ac fermenta sua mercesq; alias res
mittere non permittit, non sine magno eorum suorum de-
trimento. Nos vero cum videremus liti v^{ra} amicum
nem semper declarasse, ut omnia potius ab illa amici ho-
minis officia expectaverimus, q^{uod} eiusmodi aliquid, quod est
a nostra amicitia mea valde alienum, neq; enim existi-
mare debet liti v^{ra} ad solam Civitatem meam Qda-
nensem ex facto hoc clauso, magna incommoda peruenire,
maiores etiam ad bona regni mei partem reducat.

Abundat enim diuina mea, et equester illius ordo et firmato
et pice, et canabo, et roboreibus, et aliis id genus rebus
Quare in istis inferioris Germanie partibus ingens
est pericula quas si facultas distrahendi non daretur, ut
rei minime difficultate laborarent necesse est, instat igitur
isi atque veget, ut aut quo libera eis sit in oras istas
navigandi potestas efficiamus: aut saltem alio illis res
suas deportandi, libertatem concedamus. Quod si, prius
illud prestari a nobis non poterit, ad posteriorem illam
rationem necessario confugere nos oportebit, ut de aliis
eis merces suas deportandi modo provideamus. Est quod
Deo gratias agamus, cum id nobis benignitate contigit, quod
terra marique late nostrum patet imperium, ut a mari
usque ad mare dominari videamus, a mari isto, Oceano
usque ad mare Ponticum. Si itaque veritas vera, quod absit
precibus meis locum non daretur, neque liberam homini-
bus meis navigandi potestatem permissura esset, hinc ne-
cessitatis adigeremus, ut de rebus his quibus regnum
meum abundat, alia in loca deportandis cogitare nos
oporteret, ita ut nullum deinceps populis nostris cum
vera istis populis fore commercium. Nam ubi semel
alio deportare suas merces homines mei consueverunt,
non facile adduci postea possent ut in terras istas
vera proficiscentur. Quare res preterquam quod aliqua
inter utrimque meos populos animorum distinctionem
parere posset, plurimum etiam esset hominibus istis
vera detrimenti allatura. Quamobrem iterum atque
iterum postulamus a vobis vera, ut aut sine pacem, sine
inducias cum aduersariis suis paciscantur, aut si neutrum
salua sua dignitate facere possit, saltem angustias
istas maris mei hominibus, ne clausas esse velit,
liberamusque illis quo visum fuerit, navigandi cum omni

generis mercibus statem concedat. Pertinebit hoc. Nihil
vobis non modo ad mutnam nostram amicitiam augendam
atque amplificandam verum etiam ad amicos regni mei
terrarumque mearum Prussie ordines sibi dominandos
Datum Crac. xx. Februarij Anno domini 1543.

Sigismundus Augustus Rex Polonie
Alberto Duci Prussie Marchioni.

Illustre Princeps & domine feater noster charissime. Salutem
placitam. Scribens ad nos Illustres vestra de negotio cu-
dende monete, commonet nos promissi nostri, ut quod,
coram ei polliciti sumus, nunc verum suarum necessita-
te exigente, impetremus ei a Serenissimo domino Patri nostro
prerogationem temporis monete cindenda usque ad Co-
mitia Regni mei proxime celebranda. Et promissi
quidem mei, nos sane memores sumus, cupimusque vestra
Illustri in his que circa offensionem Decretorum publi-
corum fieri possunt pro vicili mea gratificari, sed
res quam postulat vestra Illustri, eiusmodi est, ut si con-
cederetur, gravissimas querelas et clamores accerbis-
simos omnium Regni mei ordinum adversum patrem
nam autem et contra nos etiam commoveret. Que
reerentur etenim prout sapienter queruntur subditi
mei executionem publicorum Decretorum per autem
Regiam nullam fieri. Res hac maior est, quod ut
a nobis et a Serenissimo patre nostro in gratiam vestra
Illustri prestari possit: Decreto publico in contrarium
obstante. Nichilominus tamen, nos cum Rex autem
nostrum mea charissima, apud paternam autem effecimus
ut ultra prefinitum ex Convictus Decreto Divine Maie-
statis

Margarethe diem longioris temporis spacium ad proximum
Sancti Bartholomei festum produceretur. Coctereis in re:
bus rationibus regni mei non repugnantibus, que
mea facultatis fuerint, parato animo sumus vram Illi
gratificari. Nunc quod fieri potuit vram Illas accipiat
et boni ac regni consulat et de meo erga se animo fatear:
no bene, sibi ipsi persuadeat ac felicis saluagz diu vale:
at Dat Cracovie die xv^a Junij Anno domini
1543

Sigismundus primus rex Polonie,
Ferdinando regi Romanoru

S Ex^{me} Princeps quandoquidem et vicinum est nobis Re:
gnum Hungarie ei semper huiusmodi presueret. Quibus
cum archissima nobis, propter sanguinis vinculum ne:
cessitudo intercedebat, accidit per sepe ut eius Regni
Proceres quoad id florebant persugnum ad nos haberent
et crebris commendatitiis, meis lris, ad fratrem ne:
potemqz mem ad ipsam etiam litem vram uterentur
Quibus si nos incolam etiam tunc regno deesse nolimus
multum eos in hac afflictu sua fortuna gra mea
destitui oportet. Quare cum se mea commendatione admi:
nari, petierint Petri Perenni propinqui quo is in gram
ad vram reduci posset, humanitatis non esse putamus,
huic grms lras ei negare, quid sit illud in quo offen:
dixit litem vram. Nos quidem exploratum non habe:
mus. Sed nihil temere litem vram in eum statuisse,
certo nobis persuademus. Hoc itaqz nobis non sumimus,
ut eum culpa liberemus, verum etiam si quid exeat
fortassis ab eo est, ut memor humanitatis ei misericordia

impexiat. rogamus. nos in honorem communis filie meae
 See me, simul ut ad nos pervenit, fontes omnes qui exant
 in custodia, educi, et liberos dimitti iussimus. idem ut de
 Petro Perenni faciat, Aitas vrea, et ei culpam condonet
 atq; in gratiam suam recipiat, maiorem in modum petimus
 interea tamen à Aite vrea nihil eiusmodi postulamus
 quod sit cum illius periculo comminatum. Quia potius pro
 sua prudentia, ita rem agat, ut Petro Perenni, ac propi-
 quis eius satisfaciatur, et nihil ipsa sibi interim incom-
 modi atterat. Quod si opera vrea profectum fuerit, ut
 qui has à nobis dari sibi petierunt plenissime eas
 ponderis apud Aitem habuisse intelligant. Sumus hoc
 nomine Aiti vrea debitum atq; hoc illius officium
 nostris meis officiis, suadebimus compensare. Declinamus
 autem negotium Aitis Aitis vrea Commissarij qui eodem filia no-
 stram huc deduxerunt. ^{ut hac ipsa re} nostro nomine, cum Aite vrea diligē-
 tibus agerent. Quo posset vrea Aitas vrea cognoscere
 valde nobis curae esse, causam Petro Perenni has
 etiam leas meas duximus adinvenendas sed et
 Cuiusmodi meorum Creac Schilingorum negotium Aiti
 vrea saepe commendamus. Si quid profectum sit nesci-
 mus Iterum atq; iterum, ab illa petimus, quo adin-
 ctos eos velit ut ad sumum primo qđ tempore pervenire
 queant De Aito qđ Stanislas de Sprowa Palatino
 Russie Aitem vream rogamus, ut quae illi heredi-
 tas obvenit, eam ut tenere possent. Semotis dilatio-
 nibus istis adimento ei esse velit Rem nobis grata
 factura, nostris meis officiis compensandam Dat
 Creacome xxv^a Maij Anno domini 1543

Sigismundus primus rex Polonie
Ferdinando Romanorum Regi

S ER^{me} Princeps etc. Ex lris lris v^{re} iam ad eam
allatum esse de consummato matrimonio inter communes
liberos n^{ros}, Accepimus quod non putamus latius lris
v^{re} q³ nobis accidisse. Neq³ enim fuit nobis quicq³
longius q³ diu illum videre, quo matrimonium istud
tanto tempore desilicet ad optatum exitum perducere:
tunc quod ut faustum foret, et fortunatum Deus esse
velit iterum atq³ iterum precamur. Recte autem sibi
persuadet lras v^{re}, non illius magis q³ meam
filiam Serenam domina Elisabetham Regiam ita
a nobis amari, et commendari eam nobis necesse no
sit. Neq³ enim ipsi etiam lris v^{re} concedimus, maiore
ut in illam, quam nos voluntatis inclinatione propen
deat. Erga quam ita nos gerimus, nullum ut in nob
indulgentissimi patris officium requiri patiamur. Sed
Sereno filius n^{re} non minus in eam est suauiter effusus
qui cum ita a nobis variis linguis institutus sit ut
citius interpretis et interuenientis aliorum operam, omnia
illi animi sui desideria Serena Comitis eius filia
n^{ra} charisma exponere possit, visum est minime nere:
ssarium ut aliquis ad eam a lris v^{re} Secretarius
mitteretur. Cui ante a lris v^{re} qui missus est
vix prudens, tum doctus nobis visus est. Tamen ut
absit etiam ille providere poterit ut nequid communi
Serene filie n^{re} desit, atq³ ut omnia cogitata sua
vel nobis, vel Sereno marito suo libere queat explicare,
cum non sit clam lris v^{re}, ita etiam inter illa
et nos ante annos aliquot, cum de matrimonio isto ager:
tunc

uigere tunc conuenisse. ut certus sit seruitorem Sex^{me} commu-
 nis filie nostre numerus. extra quem nemo ei exterius
 adingeretur. Qui quidem numerus cum impletus iam
 sit. ab eo contractu discedi non oportere putamus. Cum
 non desint etiam nobis qui non modo interminuendi eius
 esse. sed etiam scriptis. ea que misserit. sine ad utem
 ueram. sine ad alium quempiam mandare queant.
 Communis autem Sex^{me} filie nostre ad concilianda homi-
 num uicorum studia. plurimum interesse videatur. ut
 inter eos. et non alios. uerfetur. quo citius linguam ge-
 tis uernaculam ediscere queat. Cui nos tamen in his. sal-
 tem iniis adiuuimus. qui germanam etiam linguam
 calleant. ut cum eis tanto liberior colloqui possit. No-
 est quod dubitet uitas uera. quocumque officii nostri
 fuerint. ea nos cum Sex^{mo} filio nostro cumulate presta-
 bimus. atque exga Sex^{ma} filiam uitis uera. amorem
 et beneuolentiam nostram. adeo testatam esse faciemus.
 toti ut orbi clara sit et illustre futura. Cum ipsa
 etiam uita uera certamen amoris exga illam libenter
 suscipiemus. et quamis alia re quod hac. nos a uita uera
 superari facilius patiemur.

Quod mamo sua ad nos uitas uera scribere non est gra-
 uata in eo affectionem illius exga Sex^{ma} filiam. singu-
 larem agnosimus. fecissemus ipsi quod. ut mamo itidem
 uita uita uera rescripsissemus. sed uitas nostra ingreque-
 stens passa non est. per quam officio suo mamo mea agre
 frangitur. Quare ut boni consulat rogamus. quod alie-
 na mamo resposidimus. Quandoquidem uero commendat
 nobis. tanto studio uitas uera communem Sex^{ma} fi-
 liam nostram. que commendationis apud nos non eget.
 Nos uicissim uita uera Sex^{ma} dominam Isabellam
 Regiam. non ueram magis. quam uita uita uita filia

quo summo studio possimus commendamus. Cuius res o
quo in statu sint videt vera veritas a qua petimus
ut ei adimento esse velit. quo primo q^o tempore ad
ea que illi et que filio eius debentur pervenire, citra
difficultatem aliquam possit. Quod nos omni vicissim
officii genere uti vera concubimus compensandum
Datum Cracovie ultima Mensis Junij Anno 1543

Sigismundus Rex Polonie
Romanorum Reginus

SER^{ma} Princeps Idomina Neptis mea char^{ma}. Quantu
nobis cum ite vera amoris et amicitie cause inter
cedant, memoria tenemus, atq^z his impulsus sumus ma
ximè ut que summa fuit aliqum inter nos necessitudo
eam angere etiam magis cuperemus. Matrimonio hoc
inter Sex^{mos} communes liberos meos contracto, quod
cum deo bene vivente ad optatum exitum perducendum
iam sit, credibile non est quantam ex eo voluptatem ca
piamus. Habet magnam vim parentum exga liberos amore,
sed hoc sibi rectò persuasum habeat Sex^{ma} veritas vera
Sex^{mam} filiam illius vel communem potius meam Do.
Elisabetam Reginam non minus amari, q^z si ex nobis
prognata esset. Neq^z animum nos inducere posse ut
credamus plures illam à ite vera q^z à nobis fieri.
Coeternum quod Secretarium attinet quem adinectum
Sex^{ti} eius cupere veritas, ut intermedium ageret.
Etsi nobis vix idoneus visus est, tamen quid opus ha
beat Sex^{tas} eius, hoc gemis intermedium non videmus
et nos et Sex^{mus} filius n^re interprete apud Sex^{mam}
Comitem filiam meam non egimus. Cum germana
linguam uterq^z nostrum calleat qua libere sensa sua

nobis possit explicare. Neq[ue] desunt etiam illi seruitores
cum quibus in hiis initiis colloqui posset. Quamvis esse
hoc ex re illius videatur ut inter lingue mee homines
versetur, quo tanto citius eam perdisceat. Quare
ut absit etiam Secretarius hic promissa sunt nichilominus
a nobis omnia et promittuntur etiam deinceps quicunq[ue]
ad illius honorem dignitatemq[ue] pertinent ita ut nihil
ei sit defuturum. Hoc sibi certo potest scire vera de no-
bis et de Sex^{mo} filio meo polliceri. De communi vero
Sex^{ma} filia mea, nihil est, quod sit animo anxio atq[ue]
sollicito, officia scitis vera et Sex^{mi} domini Coniugis
eius Nos illi cum Sex^{mo} filio meo cumulate presta-
bimus ita ut abesse a se scitis veras, scire magis
q[uam] sentire queat, neq[ue] magnopere preciam illarum re-
quireat. Dat Cracovie ultima Junij Anno 1543

Sigismundo de Erberstein Consiliario regis
Ferdinandi regenti Austrie Bona regina
Poloniae

M Ag^{te} sincere, nobis dilecte. Reddite sunt nobis lra
vera Ag^{te} quibus scribit nobis promississe se de secun-
do transitu subditis meis Rosilianis in Italiam reden-
tibus, sperareq[ue] se obsequiis suis indignationem meam,
in se conceptam tolli posse. Nos agimus gr^{as} verae Ag^{te},
q[uod] nobis non gravatim gratificatur: suspicionemq[ue] in-
dignationis meae, mutataq[ue] voluntatis, amotam ex
animo illius cupimus. Nam non est quod succenseamus
ei, Id duntaxat nos torset nonnihil q[uod] in. Nuspius Sex^{mi}
filius mei, visa est scire vera colloquium meum declinare.
Si quid autem dictum fuit a nobis, id animo bono dictum
existimet. requirebamus enim ac desy:lexabamus crebra:
orem

crebriorem cum v^{ra} a^gria colloctionem. cum qua nō
nulla familiariter, pro consuetudine n^{ra}, colloqui habe-
bamus quod v^{ra} a^gria subterfugere videbatur. at
tamen hii qui noti antea nobis non erant, ventitarent
ad nos: et facilitate n^{ra} vsi sunt. et id erat quod nos
offenderat nominib: q^{uod} a^gria v^{ra} negligebamus. Sed
id tamen negotiorum magnitudini, quē tūm nomine
Principis sui creabat imputamus. Cetera sit a^gria v^{ra}
nihil fuisse, esseq^{ue} indignationis contra illam n^{ra}, quā
de pristina n^{ra} erga illam benivolentia, bene persua-
sam esse volumus. Illamq^{ue} optimē ac d^{ist}intissime valere
optamus. Cracovie iij Junij Anno domini 1543

Bona Regina Poloniē
Ferdinando regi Poloniē

Ex litteris Iohannis Marcupino Secretario cogno-
nimus mentem v^{re} a^grie et sollicitudinem illius
de Ser^{ma} filia sua domina Elisabetha regina Poloniē,
quam commendans nobis rogat, ut illam in filie loco ha-
bere, amoreq^{ue} materno complecti vellemus. Nos commen-
dationem hac v^{re} a^grie, officiosam magis q^{uam} necessa-
riam arbitramur. Nos enim pro ea necessitudine quē
inter v^{ram} a^griam, et Ser^{ma} Regni Po-
loniē domini intercessit iam pridem, et nunc per connubia
Ser^{morum} lib^{erorum} n^{orum} confirmata est, facere nō
possumus, quin Ser^{ma} v^{re} a^grie filiam quam scimus
vnicē illi charam esse, ex animo amemus, idem nobis p^{ro}
v^{re} a^grie Regia pollicemur, rogamusq^{ue} ut Ser^{ma}
filiam n^{ram} dominam Isabellam Reginam Vngariē
amare vicissim velit, ut amor n^{ost}er erga communes liberos
n^{ost}ros mutuum ac reciprocus existat, utq^{ue} in moderatis
difficultatibus eius: paternā benignitate complecti velit.

Quod nobis significavit Illas Vra^{re} Ser^{eniss} Regem Danie^{lis} & Burgundis
in gratiam redigi non potuisse et utrinque ex Campen
Civitate quo ad componendas diffidiorum causas ventu
erat infectis rebus discessum esse dolenter et moleste tu
limus q^{uo} hoc tempore Christianorum mutua pace concordia
et veluti sincerissimo contra communem hostem, eoque
potentem opus erat, sic inter se audiamus homines Chri
stianos vires suas attēdere quas expediebat in Chri
stiani nominis hostes cum aliorum viribus coniungi
et nos quidem ut recte Illas Vra^{re} indicat, qui pax
semper et tranquillitatis studiosissimi semper sumus,
non dubitavimus auctores hortatoresq^{ue} esse utriusq^{ue}
parti ad pacem et concordiam amplectendam si qua id
ratione aggrediendum esset, Illas Vra^{re} nobis per
scripisset: et utraq^{ue} pars priore convenienda, ut salu
tem ab attentata parte nobis significatio daretur, no
nigratum enim nem conatum illi futurum. Nollemus
enim nos temere in eam causam ingerere, que minus
ad nos q^{uam} ad illos quorum est propria pertinet. Na
iam semel et per legationem et per literas cum utraq^{ue}
parte abunde actum à nobis de pace firmanda, esse
arbitramur, verum si mediis recisissimè videmur, nihil
enim responsi utrinque nobis datum est. tamen ite
rum tentavimus, si quid auctoritate nostra apud utraq^{ue}
forte efficere queamus, si id illis non displicere arbi
trabimur, qua de re si quid nobis consilij dare velit
Illas Vra^{re}, eo non ingratum utemur.

Quod à nobis Illust. Vra petat, ut ad ferias usq; Sancti
 Michaelis malleo illam monetario vti pateremur: id à no-
 bis etiam ante qd esset in Lituaniam profectus Sex^{mo} fi-
 liis, et Sex^{ma} Coniuge mea pro Illi Vra roganerunt. Et
 quamvis per legem publicam nobis non licere arbitra-
 batur, ut illa prerogatio eundem monete fieret: tamen de-
 dimus hoc et Sex^{mo} filio meo, et Illi Vra ut dimidm
 eius partis quod à nobis petebatur concederemus, quo re
 monetariam Illust. Vra absolueret, nunc idem à nobis
 petente Illi Vra promouente eius petitionem Sex^{ma}
 Coniuge mea, memores etiam eiusdem petitionis Sex^{mi}
 filii mei patimur ut ad festum Sancti Michaelis Illust.
 Vra eundem monete potestatem habeat, quamvis quomodo
 id Senatores mei à nobis accipiant, et quomodo reip^{te}
 commodis consulamus, veremur, disputare in pntia no-
 bimus, quantum meis hominibus incommodi et detrimeti
 multiplicata hac moneta attulerit, sed certe firmissimis
 argumentis, quæ nobis Senatores mei in Senatu recita-
 re consueverunt, adducti, ad tollendum monete percutien-
 de potestatem sumus. Scimus quidem qd Illi Vra quid
 Regno reipublice^{debeamus:} probitas sit, prioraq; et antiquiora
 nobis esse commoda publica, qd vel mea ipsoerim, vel
 eius quem ob necessitudinem charum habemus debent.
 Proinde, quoniam id nobis testatum, probatum, confirma-
 tumq; est, in moneta augenda ingens damnum publicum
 augeri. Postulamus ab Illi Vra, ut hoc iam tempore
 quod ad ferias Sancti Michaelis ei concedimus, omnes
 rationes monetarias absoluat, et à eundem moneta
 posthac supersedeat. Interim vero hortamur Illi
 Vram diligenter curat, ut eo tempore quod illi ad ea
 eundem à nobis conceditur, proba instaq; moneta cu-
 datur. Relatum siquidem nobis est monetarios illius

ut omnino pri-
 vato nostro affe-
 ctu antepone-
 nobis reip^{te}

propter celeritatem fortassis parum diligentes esse in illa examina-
minanda quodsi esset, gravi incommodo subditi nostri gra-
uarentur et nouarum quereimarum occasiones enasce-
rentur.

Accusat apud nos Illustres vestra Praefectum meum et subditos
Siemnienses, quae bona sunt in Litnania, confirmata a vobis vestra
Illustri Justiceburgensis, qui vias veteres arboribus succis
oppluerunt: Pontes disiecerunt, vias novas et inuisitatas
ex cogitarent, arbores extricarent, et fines transgressi se-
mentem in Ducatu Illustri vestra fecerunt, atque omnia haec
multo ante a Praefecto et subditis Justiceburgensibus fieri
in magno Ducatu meo Litnaniae, nostri nobis munia;
remittunt. Quoniam autem vtrumque, meum an Illustri vestra
homines veriora defuerant, dubium est decreuimus hinc
ex aula mea hominem aliquem fidedignum ac industrium
isthuc mittere: qui adiuuatis sibi indigenis aliquot Lith-
uanis, fidei et iudicii ⁱⁿ corrupti hominibus, cognoscat et re-
videat meum an Illustri vestra hominibus, an illius meis
sint munia. Designauimus autem huic remissioni diem
quintam Octobris, cui ut etiam interfuit Praefectus Siemne-
sis iussimus, itaque ad eum etiam diem Illustres vestra
aliquem ex Curia sua probum virum et aliquot suos
indigenas cum Praefecto Justiceburgensi mittat: quo cognos-
cat vtrumque veriora ad nos ac ad Illustrem vestram
defuerant. Quodsi nostri falsum ad nos detulisse comperi-
erint, dignas vanitatis suae poenas nobis dabunt. Hoc
idem facturam Illustrem vestram non dubitamus quam
bene valere optamus. Ex Niepolomicze xv Augusti
Anno domini M. D. xxxxiij

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Duci Prussie Marchioni

Illis Princeps etc. Accepimus lras Illis vras in quibus
nobis diligenter commendat Cives istos Consules Glanenses
quos ut se coram nobis sisterent iussimus. Commemoraturq;
Illis vras ostendisse nos illi deprecanti spem venie Civi-
bus illis donde. Habet certe apud nos non mediocrem pondus
commendatio Illis vras quemadmodum et hoc Gedanensib;
vehementer profuit. Coctorem ut intelligat quatenus illis
a nobis venia donanda sit culpam eorum brevibus comme-
morandum et describere Illi vras duximus.

Adhuc certis rationibus diem se coram nobis sistendi Civi-
bus illis duximus: appetente die que dicta illis a nobis erat
missus ad nos ab illis est. Syndicus Civitatis qui quassata
contra meptas et mea lite indignas rationes profere-
cepit non obligari ad sistendum eos qui vocati sunt ex for-
ma Citationis in qua ratio non esset descripta propter
quam illis dies diceretur volebantq; veluti quibus cum
pernato aliquo homine res esset Citationis vitio demo-
strato a causa absolvi. Nos etsi cum Consiliariis nostris velus
id et non in usitatum esse conperimus ut subditi ad litem
meam non redita etc facti ratione evocentur Citationemq;
meam validam fuisse iudicavimus tamen non sine indigna-
tione adducti persuasione. Senatorem quorundam cum
dies quam illis dixeramus non procul iam abesset. Provo-
gamus aliquandiu dum Syndicus ad eos rediret dumq;
illi ad nos venire possent alium illis diem se sistendi di-
ximus qua adveniente alium quendam Jacobum Secre-
tarium Civitatis Gedanensium mittant a mea lite mi-
dicio absolvi. Iudicium ad Consiliarios terrarum Prussie

transferri petunt. Hic nos certe non possumus non indigno acer-
 boq; animo tantam istorum proleuorum confirmationem ferre
 primum illos nobiscum contendere ausos, non debere se mea
 Cistacionis mandato parere, quod Cistacio non ad formulam
 scripta fuisset quasi eorum istud iudicium fuisset, quibus nos
 formulis, quibus verbis mandata mea scribere debeamus
 An nobis non licet multis et breuibus verbis declarare
 voluntatem meam, velle nos ut hic vel ille, ad nos veniat,
 se sistat, causam dicat, eo nos deuimisse ut Cines Qeda:
 nenses nobis legem scribendorum mandatorum meorum
 statuant, verba quibus eos ad nos euocamus prescribant,
 tulimus id moderate, in eoz persequendo clementia mea Re-
 gia usi sumus. Sed cum accessisset nomen hoc et in-
 visitatum propemodum in ritem meam commissum crimen,
 quod homines isti ritis mea obliti, sic elenace authorita-
 tem meam sunt ausi, ut nostrum iudicium despiceret Co-
 siliariorum Reussie appetere non dubitauerint. Id vero
 nobis neutiq; tolerandum est visum, sic dimissimus illum
 qui ab illis missus erat, ut omnino cogitationem de vni-
 dicanda indignitate hac mea, non dimiserimus et eos
 qui diem non obinerint confirmatione reos, causa occidisse
 iudicauerimus. Sed posteaq; venit huc Illas vra ve-
 nerunt et Consiliarii mei Reussie interpellareq; pro
 illis ceperunt, non ostendimus eam spem Illas vra so-
 lum quam commemorat, sed veripsa probamus deprec-
 tionem, qua pro illis est usa Illas vra vehementer illis
 premissa. Nam totam hanc causam qua illi occiderunt, in-
 integram restitimus, et illis dicenda fecimus iterum
 illis in proximis Comitibus ptatem quod iam damnare et
 iudicio peragere poteramus, satis hic certe illis a nobis do-
 natum est, ut quid petat Illas vra non intelligamus
 nam non arbitramur velle eam ut ne nobis liceat hores

meos ad nos actexere, ne ab eis qui officiis Civilibus pro
nobis presunt rationem administrate Civitatis repetere,
ne denique nobis liceat ultores istius tante illorem pertrina-
cie esse. Nihil enim agunt aliud Cives illi, quod ut nos
vincant, et ostendant se valentibus imperantibusque nobis
non esse obligatos ad mandata imperiaque, mea capessenda.
Illud profecto videtur fuisse Illis vera ut admoneat
Cives officii sui maioremque meam dignitatem esse ostende-
re. Quam illorem nescio quas amicitias, societates cum cele-
bribus quibusdam Germanie Civitatibus imitas, quibus
illos elatos esse Illas vera commemorat. Quod etiam pe-
tit Illas vera, ut illis ante Comitum potius, quam in Co-
miciis causam dicere permittamus, id neutique nobis facere
licet. Si quidem ita Decretum Senatus mei factum est
ut frequenti Senatu de illis cognosceretur, ut nobis iam
omnino, hac actio publica, non peniata mea videatur.
Nichilominus nos nihil indignum clementia et mode-
ratione mea regia facimus, quoniam ita uti recipimus
Illis vera audita causa eorum gratia mea iudicium
temperabimus. Cupimus Illam veram bene valere. Dat
in Nicopolim xxiii Augusti 1543.

621

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Duci Prussie Marchioi

Illis Princeps Nepos me charissime. Salutem et felicitatem
Significavit nobis per literas Illas vestras Excellentissi-
mum D. Serenissimum Cosacem Carolum in Germaniam hisce
diebus venisse ostenditque commodum nunc tempus datum
agendi cum illius Arte de inducendo et antiquando elicto
imperiali quod negotium quamvis non minus ad nos
quam ad Illam vestram pertinet. ut non minore omnino
nobis quam illi curae esse debeat. tamen recte facit Illas
vestras que nobis in memoriam committunt hoc negotium re-
ducere non neglexit. Nunc quidem existimamus. Cosaca-
ream autem que in Germania rerum suarum satagere
diutius cum Exercitu esse occupatam. ut vereamur an
commodi negotium nunc hoc tempore aggredi expediat
Tamen quod habemus etiam nunc perita quedam de quibus
ad Serenissimum Romanorum Regem vel mittere Lega-
tionem: vel scribere nos oportebit maxima vel Legatio:
nis vel Epistolae mea pars. in eo negotio conficiendo ut
versetur faciemus quod Cillatos istos Regiomontanob
attinet qui post diffinitivam sententiam ab Illa vestra
latam ad nos Cracoviam pro die decima Septembris ci-
tati sunt. quos citatos esse indigne fecit Illas vestras
quamvis autem crebre iste sunt eius de iis appellatio-
nibus et pronotationibus que ab Illa vestra ad nos fiunt
querere tamen quod de eis. ut illa non ignoret. delibera-
tio totius mei Senatus est facta. Nihil nunc Illi vestre
in universum respondemus. vnum hoc sibi de nobis per-
suadeat Illas vestras volumus. nos nihil preter Pri-
legia consuetudinesque et iura facturos unquam. Sed tamen

peropus esse arbitramur ut hac causa de appellationibus
aliquando constitutur quod autem Citationes obsignate
in Cancellaria mea contra illos sunt id factum non
inirecte quandoquidem vetus hec est et usitata in Ca-
cellaria mea consuetudo ut sine quovis discrimine Cit-
tationes a quocumque allate fuerint obsignentur quian-
doquidem ij qui per eas in Jus vocantur liberam ha-
bent potestatem illegitime scriptas rejiciendi a iudicioq;
se subducendi. Coeterum de ijs Citationibus regio-
montanorum neq; in hanc quicq; statimur partem
sed fieri potuit ut inter coeteras Citationes hec quoq;
in Cancellaria mea obsignate sunt Non solent enim
perlegi itaq; qualis hac sit non meminimus valeat
Illas mea ex Dobrowoda viij Septembris Anno
domini 1543

Sigismundus rex Polonie ad
Consiliarios regni Boemie

S. Pectabiles Viri, Generosi, Strenui, Nobiles et Fa-
mati sincere nobis dilecti. Scripsimus ad Serenissimum
Romanorum Regem consanguineum et affine meum
charissimum ut reliquias Judeorum qui Prage ac in aliis
Boemie urbibus relictis supersint conservare digna-
rectur eozq; edictum suum moderari, omnis rei execu-
de quoniam non in solius Artis illius arbitrio situm
esse potestatem intelligimus nam in illo Regno Boemie
bonis legibus instituto maximam statuendi statem po-
S. V. Senatores et Proceres sciam esse indicamus. Hori-
tamur S. V. ab illisq; postulamus ut ne refragentur
hinc meae voluntati siquidem Judeorum illorum

qui Prage superstitae in aliis Boemie urbibus amici &
consanguinei apud nos meosq; Senatores incolatum
sibi delegerunt et nostri subditi sunt facti quos si
retinebit litae Regia Privilegia antiquitus illis
data et confirmata in paucis conservabit que utiq;
conservari oportet viam nos ad petitiones suas no
habebunt Stes verae difficiles quas bene valere
cupimus Datum in Vroclavies XIX Novembris
Anno domini 1543

Sigismundus primus Rex Polonie
Isabelle regine Hungarie

S Exma Princeps filia mea char^{ma} Quod multo iam tpe
quo in statu sit valendo rationesq; omnes litae verae
sive non possumus vehementer exanimis solliciti quia
obrem hinc qui illam misisset ad litae verae mi
simis quam gaudemus ex ingentibus periculis in
quibus astate preterita fuit emerxisse nunq; se in
locis huiusmodi recedere petuit iam dudum M. verae
per litae sententiam meam de articulis in causa the
sauricari Regni Hungarie mi nos iam respondisse
meminimus. Sed quod iterum eand a nobis petit li
benter quid sentiremus perscrupissemus litae verae
Coctorem eos articulos nobiscum hic non habemus. Cra
covia autem eos petere propter pestilentiam non audeamus
ac sine eis nil recte consilij dari a nobis litae verae
potest ne forte aliud nos scribamus quam quod articuli
illi quorum sententiam memoria non tenemus requi
runt. Itaq; boni consulat litae verae moram hanc
tantisper dum vel nobis eos articulos Cracovia petere
licebit vel alios nobis litae verae describet quorum

copiam posteaq³ habuerimus perscribimus libenter sententiam
nostream liti^{re} v^{re} quam bene valere et foelicem esse
cupimus ex *Vielamies* *xxviij* Novemb^{ris}
Anno domini 1543

Sigismundus primus Rex Polonie
Sigismundo Augusto regi filio suo

*Q*uod cupit à nobis lita^s v^{ra} ceteris fieri quid sit *R^{mo}*
domino *Rigen⁷* *Archiepo* respondendum quid scripserit
liti^{re} v^{re} nescimus: ad nos quidem nihil aliud scripsit
nisi datum sibi esse à Regia Romanorum liti^{re} super:
intendentem q^d suspectus sit de Peste Lutetana ut ne
quam novationem admittat. Nunc ipse queritur magis
novande religioni superintendentem studere q³ se neq³
à maiorem suorum rituum et ceremoniarum se Ecclesiamq³ suam
quicq³ deflectisse asserit petit ut preces meas interpo:
namus apud Serenos et excellentissimos fratres quo
commissio hac abrogetur. Quod nos facere non reu:
samus quatenus ceterum fuerit ipsum dominum *Archiepi:*
episcopum ab Ecclesia Romana non discessisse et eius
ritus adhuc observare nam ceteros observari nobis
visum non est quod si eadem hæc scripserit liti^{re} v^{re}
eodem modo respondere licebit *Ex Vielamies* *ix^a*
Decembris *Anno domini 1543*

Sigismundo Augusto regi filio suo
 Sigismundus primus rex Polonie

SERME Princeps fili me charissime. Quum Sex^{ma} Cominx
 nostra, mater S. M. hinc Qulicu^m fuit Liassotga S.
 Vre salutatum mitteret, nos q^o pretermittere volumus
 quin illam munificemus eiq^z plurima precorume salute.
 ac de v^{ra} bona valetudine, cui nos dominus Deus ex beni-
 gnitate sua restituit, nunciaremus.

Littere quas in causa Cittatorum scripsit ad nos. M. V.
 viduis texens, redde^{re} fuit nobis, nos vero quod petit
 M. V. in gratiam illius pro meo erga illam paterno
 amore libenter facturi fuisset. Sed cum sexus ve-
 nerint illius littera ac Protectionem nobis proficiend^{um}
 iam sit, temporis angustie, voluntati. M. V. satisfacere
 nos non permittunt, cum presertim absint Citati longius
 ut ante meam ad Comicia profectioem, ad nos venire
 nequa q^z possint sed posteaq^z dictum sibi diem obierint
 habituri sumus postulationis. M. V. rationem quod
 presens ipsa cum se nobis Protectione deo bene volente
 comminaret, cognoscat Cupimus et Datum in Wie:
 hawies xij Decembris Anno domini M.D.xliij^o

Sigismundus primus Rex Polonie
Alberto Duci Prussie

Illis etc. Etsi paulo ante scripsimus Illis verba de re:
bus Danicis deq; sententia Iudicii Camere Imperialis
in his que instant Comitiis deliberare velle quando
tamen veget Illas verba et mora illi omnis longa
videtur q; res has celeritatis indigere putat propter
Comitia ad Calendas Decembris que proxime prete:
riuerunt Spira et ita visum est nobis interea leue
Nuntium mittere cum litteris ad Imperatoriam et Ro:
giam Ro: utis siquid erit preterea faciendum deo
statim ut Protectionem venerimus Deo bene inante
deliberationem cum Senatoribus regni mei suscipimus
ex Vichavies xvi^o Decembris Anno dñi 1542

Sigismundus ad Ferdinandum?

Ex etc. Qua fide fuerit erga item vram agens,
olim Hieronimus a Lasko Palatinus Syracusanus, quanta
alacritate illi sermior, neq; sumptus illos, neq; labores,
neq; pericula declinando tenet proculdubio itas vram,
ut hec nunc reficere a nobis minime sit necessarium. Quo:
niam vero laborum pro ite vram per eum susceptorum,
etiam merito eo que est rigens bonitas itis vram
rationem habere dignata est, supplicauerunt nobis desu:
cti liberorum Tutores ut mea intercessione aditos illos
vellemus, ut quam illis pecuniam itas vram condixit
si que datis litteris esse immemorata obligant eam re:
presentare dignaretur quod nos illis petentibus tanto minus

negare possumus quanto locupletiores meritorum defuncti
Hieronymi in Autem vram testes esse possumus. Quare
à vra Aute petimus, ut quam se dat mea hereditibus Hie:
ronymi pecuniam obtulit, eam numerari tutoribus iubeat
rem et piam et nobis vehementer gratam factam. In
Vielianovies xx^a Decembris Anno domini 1543

Sigismundus primus rex Polonie
Isabelle regine Hungarie

SERENA Princeps filia nostra chara^{ma} etc. Quamvis de
Acribus illis Czizow, D Baltha quas recuperare pro,
suis Lethus Palatinus Valachie nititur antea ad Autem
vram litteras deduximus: Quoniam tamen iterum nos hac
de re per intermedium suum admonuit, postulamus iterum
à Aute vra, ut cum suis Consiliariis de yis Acribus
restituendis consilium ineat, nam Palatinus in litteris
quas ad nos dedit ostendit se omnes modos tentatorem,
ut eas Acries recuperet, siq; precario non poterit vi se
id tamen conatorem minatur, significat enim se conspiciari
Cocsaem Thmeracem ab expugnatione Transylvanie
non temperatorem. Quam si, quod omen deus avertat
expugnaverit. Acries illas suas nulla ratione de ma:
nibus illius recuperare unq; posse se consideret, à qui:
bus utiq; si eius nomine possiderentur Cocsa abstinere
fortasse potuisset. Quare quoniam pace potius q; bello in
suum prosequi vult consulimus referat Aute vra ad
Senatores suos de restituendis vel retinendis. Acribus
illis ex quorum sententia vel id quod petit Palatinus fa:
ciat, vel quod commodissimum illi arbitrabuntur statuat
nobisq; sententia suam suorumq; discubatur, ut quid illi
responsi post hac deinus, scire possemus. Cupimus Autem

Vram bene valere Datum ex Vichanovis xx^a
Decembris Anno domini m. d. xliij^o

Sigismundus Rex Polonie,
Solimano Cesari Thurecaru

S Ex^{me} Princeps Vicine noster char^{me}. Attulit nobis
litteras à Ate v^{ra} Nummis eius Mahmud in quibus
nobis significat quia felicitate in Vngaria estate proxia
res gesserit hostes suos superaverit Arces hostiles expu:
gnaverit sueq^{ue} potestati subiecit et si autem multo an:
tea de clarissima hac Ate v^{ra} victoria ad nos erat
perlatum, nam totum terrearum orbem celebritate sua
iam dudum implevit tamen ex ijs lris Ate v^{ra} val:
de sumus gaudi. Hanc enim felicitatem illius propterea
amicitia que nobis cum Ate v^{ra} intercedit ad nostram
etiam gloriam redimere arbitramur, nam hostes mei
ingentem potentiam Ate v^{ra} considerantes ac nos ami:
cos illius esse scientes à nobis sibi formidabunt, exituq^{ue}
hostiu Ate v^{ra} sibi illi q^{ue} formidabunt. Nec minus
gaudemus Atem v^{ram} sanam et incolumem se sumusq^{ue}
exeratum ad sedes suos reduxisse et quoniam propterea
coniunctionem meam intelligimus Atem v^{ram} ita ex co:
modis meis quemadmodum nos ex illius gaudemus. Signi:
ficandum etiam Ate v^{ra} duximus nos hic in regnis
meis bona prosperaq^{ue} fere valetudine lætaq^{ue} et feli:
cia omnia experiri. Quapropter immortales domino
Deo grās agimus, eumq^{ue} precamur ut hanc nobis homi:
nibusq^{ue} nostris felicitatem diuturna faciat, pacemq^{ue}
perpetua donet. Ser^{mus} filius n^{ost}r^{us} dominus Sigism:
dus Augustus nunc à nobis abest peregrin^{us} in longin:
quas dominorum nostrorum regiones profectus, ubi hanc

etatem suam roboreq; militum suorum studiis militariibus
exerceat externorum hominum vicinorum nostrorum amicitias
querit. Seq; omnibus veri et fortis Imperatoris dotibus
admirum Imperium instruit. itaq; se comparat. ut et
iis qui nobiscum amicitia colunt commodus sit et iis qui
in nos hostiles animos gerere audent. metum et terrorem
nomine suo inuaciat. Cui dominus Deus Tirocinia hęc
fortitudo pretamine. Hunc Causam utis vix quo
intermissio ad nos usa est. sanam ac piolam illi re:
mittendum curamus. Cupimus. item vram bene
valere In Vicaniis. XX° Decembris Anno 1543

Sigismundus rex Polonie
Francisco Regi Galloru

Ex^{me} Princeps etc qui has reddet uti vix Nobilis
Antonius Francus nutritus Patricius. fuit nobis eo
nomine plurimum commendatus quod adolescentiam suam
ad scientiam rei militaris variis stipendiis cum apud Al:
gerum. tum in reliqua Africa. atq; una etiam in Italia
ita traducere. ut se quibus cum versabatur probaret
omnibus. Quapropter quamdiu ei in meo Comitatu esse
visum est. fuit nobis valde gratus posteaq; vero delibe:
ratum ei fuit a nobis discedere propterea maxime quod
cum lingue tum nostrae gentis mea vix esset et mi:
peritns. etsi malissemus eo uti diuini. nimirum tamen
reficere nolimus. Quoniam vero vix uti opera
suam dicere. et sub illius signis facere stipendia deie:
mit. diligenter enim uti vix commendamus atq; ab ea
petimus. ut cum honesto apud se loco esse velit. ac gra:
sua et benignitate Regia prosequatur quo commenda:
cionem meam non paruo sibi fuisse usui intelligat. fecerit

nobis *litas* *vra* rem cum primis gratam et multis
meis officiis per omnem occasionem compensandam
in *Vielawies* *xxv^a* Decembris Anno *1543*

Sigismundus Rex Polonie
Ferdinando Romanorum regi

*S*ERENISSIME Princeps. Semel atque iterum ad *litem* *vram* scrip-
psimus atque ab ea petimus, ut quem tenet in custodia *na-*
lectum *lexem* *em* *mea* causa liberum dimittere velit: sed
nihil hactenus tot *meis* supplicationibus ex animo profectis
effectum esse cognovimus, quod nos nequaquam in eam parte
accipimus quasi preces *meas* non sum pondus apud *litem*
vram habere credamus. Sed cum gravibus curis distentum
per id tempus animum illius fuisse non ignoremus, illis assi-
guamus, quod tam ardenti desiderio *meo* ad eum diem satisfactum
non est. Non sumus igitur qui a *lite* *vra* petere aliquid velimus,
quod cum incommodo illius sit coniunctum, nam pro eo quo
sumus erga *litem* *vram* *mea* nobis quam illius co-
moda maiora curae non sunt, sed quoniam persuasum
habemus hanc illius missionem non modo non futmea
fecundi *liti* *vrae*, sed plurimum illi et bonoris et emen-
damenti allatmeam, cum enim fuerit libertate donatus,
faciet proculdubio ut omnia fidelis servitoris officia *liti*
vrae prestat, ac pro tanto beneficio futmens est illi perpe-
tuo deinde summus, etiam atque etiam rogamus *litem* *vram*
quandocumque propinqui eius maxime apud nos regent
atque instant, ut quod petimus id benigne nobis concedat.
Nihil est quod hoc tempore gratius nobis facere possit
omnibus id vicissim amicitie officiis conabimur compe-
sare. Dat. in *Vielawies* *xxvj^a* Decembris *1543*

621

Clarissimi Baronis Ioannis Ostrorog vtriusq;
Doctoris monumentum

Pro Comitiis generalibus Regni
sub rege Cazimiro pro reip^{re}
ordinatione congestum

AD LECTOREM

O btemperandum est desyderio tam necessario multorum, can-
dide Lector ut libellus iste quem clarissimus Polonie Ba-
ro pro utilitate patrie suae pauci industria simul et ingenio
concessit in lucem prodiret. Apparet in his articulis quae
et quam multa vix ille in republica intellexerit, quantum
consilio clauenerit, indignum profecto fuerit quò vixum tal
celebrem ullus casus obliuionis, tenebris obscuraret. Erat
enim vix ille ingenio facili, suauis, copioso, et quae sermonis
maxima est virtus, aperto, ut discernere nequeas, vtrum
oratione in loquendo, aut potentior in persuadendo quicquid
fuerit. Habuit semper et Saxonia viros immortalis
dignos memoria, verum quia ingratius Ecclesiae ubique
in promissiis debachabantur, adeo ut interdictum esset,
hypocritarum eorum quemque reprehendere posse praeter Deum,
cui etiam ipsi mandare quicquid vellet, putabant. Ne-
minem itaque fore obesa naue opinor, qui illico sen-
surus sit huius opusculi autorem, nihil à communi
regni Polonie bono discrepare, longe latius in felici hoc
año plurimum discrepante, nisi forte ideo felix sit, quod
aduersus Ecclesiae Magistros legistatores scilicet et ana-
ximae monstra, non pugnaret hactenus, et tamen, nescio
quis casus, superesse voluit hoc paruum in Polonia monu-
mentum praesertim tam audax. Gigantes reipublice
debellaturos Deus opt. Max. tollerare amplius non

potest hanc Tyrannicam oppressionem ac fucatam religionis
sanctimoniam. Bene Vale amice Lector

Princape domino meo Cazimiro regnante, dum essem à Con-
siliis et à Primoribus incliti Polonorum Regni ipse andrini
Comitia generalia proximè futura. In quibus ante omnia
defectus Regni, consuetudinesq; patrie praevalde confutan-
de forent et probande salubres, verò, ac utiles, quibus
Reipublice polycha et augeri possit et stabiliri constitu-
da. Ego itaq; Joannes Ostrogog ut opera mea Principi,
patrieq; mea, pro vici mea prodesse possim, maxime ne
otio torpeat ingenium, cum vitia huius vsus iniquos hacte-
nus in hoc Regno, collegi, meliores, in fallore, commen-
stans brevissimis ac protreptis verbis, nullo orationis
fastu aut sesquipedali gradu incedentibus. Nec ideo fa-
ctum id putare velim, quo crederem Principes huius re-
gni, tam doctos tam prudentes, tam longenos et expertos
horum omnium, et aliorum id genus plurimum non remi-
nisci, verum ideo, ne ceteris negotio vario distractis
in mentem eis succurrere non possent, meritas utiq;
gras reportaturos si non tam digne ut ceteri possent,
minuere. Sed tamen qui primis tametsi minime finireo,
at viam principumq; parauero vel saltem, quod mihi
bonum quidne minus decens, praemonuero. Ut itaq; à
capite quod amint, incipiamus, minichissimi Regis ma-
et domini, Statuta corripere, nemini licere arbitror, nepe-
amnis cor in manu dei situm est. huc illucq; flectatne,
quocumq; elimitati lubeat maxime quod is placabilis
est, sanaq; consilia nunq; refutat. Vos illustres domini

columnae et bases, cardines ac vectes patrie ita ut semper soli
 liti estis, facite ut consiliis et factis vris plus patriam q̃
 seipso amctis plus rempublicam quā prematam, quā
 liberos, quā fratres, quā deniq̃ fortunas omnes, sic
 in publico singularia crescent, et fundata quēq̃ stabi-
 lientur solide, sin autem communi bono semel ca-
 sederit, et singularia q̃ prematorum labi ac pessimi rei
 necesse est, minamq̃ comitari precipitem. Et ut rem
 ipsam ordine exordiamur, accidentalia quēda Regni
 primum mouebimus, suis capitibus amicta distinguendo

De congratulatione Papae noniter electi

Visere nomini Papam, eiusq̃ assumptioni congratulari, mo-
 nere item et hortari, ut Chri' Ecclesiam recte et sancte
 gubernet, dicere quoq̃ et profiteri se, Regnumq̃ suum,
 Catholicum, non malum utiq̃ existimo, ac obediēte velle
 in omnibus, ut saepe dicunt, nequaq̃ puto rationabile.
 Dicere enim vnum, et aliud facere, contraria sunt Ro-
 lomē Rex adserit (quod et verum est, nemini enim
 subiacet) nullum superiorem se, preter Deum recogno-
 scere, quomodo id verum erit, si dixerimus ita, ut in
 tali gratulatione Papae dici hactenus consuevimus. Fiat
 itaq̃ visitatio reverentialis, et sic vocetur non obe-
 diēcia, quoniam id absconditum sit, et libertati Regis Ro-
 lomē, minime conueniens.

Littere regie quomodo Pape scribende

Littere Romano Pontifici, nunquam tam humiliter, tamque suppliciter scribi debent, veluti in exastulo Pape Rex videtur teneretur, tamen si humilitas per se bona sit, nimia tamen nequaquam vicio caret, ei potissimum, cui dominus obediens mandavit vniuersis, sed in his que spiritualia sunt tantum, in externis vero et corporalibus, nequaquam id mandatum accipimus. Ex quo is Christi se profiteatur Vicarium. Christus autem Regnum suum de hoc mundo esse negavit. Christiani erant optimi illi Reges veteres, non tamen ita scribebant. Scribant enim Papam Vicarium Christi, sed tamen esse Reges non obliuiscuntur. Antiquitas et in multis aliis Epistolis et de summa Trinitatis

Littere regie quomodo ab incolis excipi debent

Apud quosdam probos homines incolas Regni Principem et Statum Regni venerant littere Regie venerantur et mandantur effectui, apud alios autem multos permissum duntur, nihilque curantur propter quod toties multa negliguntur, et de iusticia nostrum causantur Res profecto incongrua est et animaduersione digna, cum littere Regie eiusque Sigillum, veluti Rex ipse aestimanda sunt. Ideo consulto et debita deliberatione extrahi debent, quas minus exequi aut intercipi vel retineri facientes indignatione merita nostrorum puniuntur supplicio. Has litteras Regias, multi falsificare consueverunt, ita ut vera sit saltem Sigilli epistola, deponi enim possunt Sigilla, aliisque applicari litteris que ex

Cancellaria nunq̃ emanare. Sigillis appendendis ia
 nienta cautella est, imprimendis autem hanc seruari ^{et non super:}
 non indignum puto, si parctur eza bene prignis ^{Sigil: imponatur custo:}
 cum incorruptum. Quod autem dignitatem Sigillo fer: ^{dia sic nullo}
 tunc adlere custodia, id ego iud esse puto: maior erit ^{modo auelli}
 dignitas, si custodia non accesserit. ^{possit}

De honestate presencie regis

Dignitas Regia plerumq̃ id parum animaduertit, quod
 sunt sediciones contumeliq̃ infinitae, nonnunq̃ et
 homicidia in p̃ntia Regis. Quicunq̃ igitur in ver:
 ba iniuriosa, contumeliosa, aut famae alterius de:
 rogatoria, in Regis p̃ntia illicitè proemperet poena
 dignis foret decem marcarum argenti, fisco appli:
 canda. homicidium vero committens, aut vulnus
 in Curia Regia inferens seditiosè, morte moriatur:
 aut centum marcas argenti fisco soluat, preter proximo:
 rum satisfactionem. Cum licentia tamen, bonum est admit:
 tere, ut in Regis et Procerum presentia malorum ho:
 minum vicia recitentur, ne dicta illorum aut facta
 maneant impunita. Curia autem Regis quantum ad
 superius dicta spectat, ad vsq̃ gramicis Cimitatis Castri
 aut Ville ubi tunc Rex degit, extendatur.

DE Tabellionibus

In hoc etiam dignitas Regia multum laeditur, quod in
 Regno Regij non creantur tabelliones Regis et Ro:
 gni fidem custodientes Coesarei tantum et Pontificii au:
 thorisantur hactenus quod si nunq̃ ante apud nos
 fuerat ut in posterum fiat necesse est. Si Jura omnia
 Imperialia habet Rex, quicunq̃ non cognoscit supe:
 riore, ita et publicos creandi tabelliones habebit.

etiam

Quatenus spiruales ordines, reipublice laicorum
iuvande obstricti sunt

Domini Ecclesiastici tam R^m Praefules, quam omnes etiam
gradus à mediis usq; ad infimos, in multis reipublice ob-
stricti sunt: non temeritate, non inadvertentia, aut inco-
gnovititate quapiam putant eis multa non licere, quae li-
cent spiritui duntaxat, non secundum carnem concedere cu-
pientes. Sed postq; scripta legendo repetierint et memine-
rint, se id iure cogente facere debere. Nihil ommittent
se et sua tuentes, parentes, fratres, amicos, et affines,
quod non modo Clericis, sed omni creaturae permissum
est. Quorum autem reminisci oportuerit, sunt ea quae
scribuntur incipiendo à dist. ~~xx~~ ^{xxiij} per multas usq; dis-
tinctiones, de eo: Cler: et muli: per totum viij dist. c.
quo iure, ex si tributum. xi. q. i. si Civitas. l. vim
vi. et, verum vero, cum concordantiis. i. dist: ea: Jus
naturale ff: de iusticia et iure. et Machabe: Josue,
Deuter. ~~xviij~~ ^{xvii}. c. si Cleri. de foro competenti xi. q. i. c.
experientie. l. in criminati: et de iuris omni ind: c. no-
uit de ind: in aut, ut cle: apud propb. col. vi. cum
sit de foro competenti. l. si quis, et de Epistola, et de
cle: vel mona. xi. q. iii. c. epi, et. c. nemo, et. c. sequenti,
ea: ex tenore de foro competenti: et quando Imperator
inter pupil: et vidu: l. unica ~~xxiij~~ ^{xxiij}. q. v. c. Regnu
i. q. ii. c. viduas. c. cum medicinatis de sent. exco. in. vi.
c. epi. et. c. nemo, et sequenti. t. q. iii. l. placet, de sacre.
Eccle: lata ibi per Box. et latins per Osfredum. l. ad
instructionis. i. fide. ex hac tribu: t. neminem. §. c. h:
de his, et de epis: et Cler: i. q. iii. c. sicut, Multo plura
iurea hinc adnecterem, sed opus non videtur. Cui hac

legere libuerit remittetur per glo: et Doct: ad mille alia
 Hæc est pars magna Conventionis futurae quæ cō præ:
 ptis essent discutienda. præmissq; periculum minus ex ne:
 gligentia imminere possit. hinc inclyta Polonorum Reip^a

De eligendis Epi^s et eorum administratione

Si domini Epi^s aliq; spūales ita forent spūales ut dicuntur
 et id quæ scripsi sæpi legerent: laudarem profecto ut nulla
 temporalis p^otas de electionibus spūitnalium sese intro:
 mitteret. Curaret Rex temporalia, et Pontifices ea
 quæ illorum sunt spūitnalia attenderent: ut scilicet Ju:
 risdictiones eorum, prout decet, sint distinctæ. At quia
 ista quæ vitam infirmant Clericorum longe et passim
 sparsa sunt per volumina, quomodo illa quæri possunt,
 cum non sit ^{quis} eliscat, vel qui ad discendum sollicitet, con:
 suetudo inoleuit inueterata: dulce malum. Quare propter
 minus malum melior videtur Epi^s Electio quæ sit a
 Principe ut is eligatur Presul, ne dum qui doctus sit,
 sed et gratus, ne ingrata vita et ingrata persona, ma:
 gis exacuat unum genus hominum contra aliud odio
 perpetuo. Hæc ita fieri debere compeximus in dist. LX^a
 cum concordantibus sequentibus

De censibus Romano Pontifici soluendis

Dolendum etiam profecto et inhumannū facimus, Poloniæ Re:
 gni aliq; liberi, tantis Italorum rudes fraudare,
 decipi astutiis, ut tam magna pecuniæ summa ad Roma:
 nam, ut vocant, Curiam, singulis effertur annis sub
 specie p^olatiis, falsq; religionis, immo superstitionis

potius in contribuenda ingenti pensione, quam Sacram sine
annatam vocant: ita ut quoties novus eligitur cetera
Diocesis Episcopus non nisi premis aliquot millemis Ducatorum
Romano Pontifici numeratis, consecratur: cum tamen
Sacri Canones. Electum ipsum à Metropolitano cum suis
Episcopis consecrari et confirmari docent. Sed hanc sibi autho-
ritatem astuti et callidi vendicaverunt Itali, nobis mite-
rim oscitantibus et dormitantibus. Constat olim Germa-
nie Polonięque Proceres, in Annataram solutione Sedis
Apostolicę ad aliquot dimittant annos ea ratione conse-
sisse, ut inde oppugnatores Christianę religionis arceri,
et famissim Turcę incensus sedari possint. Hunc autē
Numerum annorum designatorum, iam dudum lapsu
esse certum est. Neque etiam Annata ipsa in eum in
quem destinata usum convertuntur. Quare hæc ficta
religio posthabenda est omnino: nec Pontifex ipse sub
religionis specie Tyrannum agere debet, sed potius pa-
trem clementem, sicut et ille misericors est, cuius se-
vices tenere præfendit in terris.

Poloniam à quavis Papę contribu-
tione esse liberam

E tiam si iustissimam habeat Romanus Pontifex causa,
ab aliis nationibus sub prætextu defensionis fidei Ca-
tholicę adversus infideles, Censurę huiusmodi extorquere:
Poloniam tamen ab huiusmodi pensione esse liberam et
æquitas et ratio exigat, quę à multis annis longis
bellorem tumultibus agitata, iam Turcis, iam Tartaris,
Moschis, denique et Valachis, cum ipsum Regnum omni-
um Christianę religionis Regnum sit extremum,
sepe assidue defendens: pecuniis ac divitiis adeo exterminata
est, et prope dixerim exhausta, ut etiam pro iusticię defensa

et primata pacis conseruatione penè deficiat. Ex quo igitur
Poloniæ Regnum huiusmodi hostes finitimos habeat à qui-
bus non modo suos nicholas, sed Slesiam, Morariam, Po-
benniam, et totam ferè Germaniam suis impensis assidue
tuetur et defendit. Aequum est Romanum Pontificem id
considerare huiusmodiqz Amatas quæ post Episcopum disce-
ssu, ad Curiam soluenda fuerint, nequaquæ à Polonis
deniceps exigere, sed illas fisco Regni relinquere, quò fa-
cilis absqz pauperum granamini pax inuolaretur et tra-
quillitas, tam primata quam publica conseruari possit pro
aliorum Regnorum supra emmeratorum incremento.

De Contribucionibus Prelatorum spiritualium

Patres mei spirituales, supersticiosè admodum diuinam timet
rationem, dum aliquid Principi pro Reipub. necessitate
largiri debeant ex prouentibus propriis. Timuerunt pro-
fectò ubi non erat timor, nescientes quæ his supersint
bona pauperum esse, quibus si abundantius fures sunt et
latrones, ut ipsorum Iura prescribunt. Quæ ergo ma-
iore fieri poterit elemosyna, quam cum bona pauperi-
bus debita pro eorundem necessitatibus erogantur et de-
fensione! Non timeate patres R^m non timeate, osten-
dam vobis Cap: quod id facere permittit, immò iubet
atqz imperat. de iust. pate. c.

De Stationibus regalibus in abbatibus

Princeps meus à plerisque arguitur, quòd Censum qui vulgo
Stationes inuocatur in bonis Ecclesiasticorum constituit,
presertim apud Abbates, qui vetera Thesaurarii sunt
Regni, non temerè enim maiores mei, tot tantaqz bona

illis largiti sunt, ut quod ultra victum Monachorum
collectum fuerit, paucis siquidem contentos deest esse Mo-
nachos, pro necessitate ac utilitate Regni conservet
Neq; tamen faceret id Princeps, nisi illi compertum esset
cap.

De vasis Ecclesie pro necessitate regni conflandis

Quod etiam Princeps vasa templorum conflaverit, com-
prehensum illud à multis audiri, idq; ab his qui illud
dini Bernacchi dictum ignorant. Ecclesia habet aureum
non ut possideat, sed ut egentibus largiatur. Ad ex-
plicationem eius et quidem istam allegari potest cap. aureum
xii. q. ii. I. c. ad Apostolos.

De thesauris e regno non efferendis ad partes

Sed quia aureum thesauriq; Ecclesie, pro necessitate serva-
tur publici, nec moveri debent e templis, nisi extremo
Regni periculo. Quia potius hinc malo obviandum est,
ne thesauri e Regno sub quovis pretextu ad partes
efferantur extraneas: quod saepemero fieri videmus
quoties Cortisanorum astu vel importunitate litigan-
tium, non appellationes solum, sed etiam extraordinarie
Citationes ad Curiam Romanam fiunt, tunc enim
tribus quatuorve annis, lis pendet indissoluta, immo co-
tinuis interdum triginta annis in Curia litigatur, donec
altera partium vitam finiret. Sed quia Curia Ro-
mana, ut vulgo dicitur non petit onem sine luna quisq;
nisi mente captus percipere potest, quam ingentem auri su-
mam efferunt litigantes, quantam Regnum ipsum pa-
tatur iacturam: cum interim ad partem non nisi Bulla

nescio quæ referuntur. Bella profecto commutatio. At nunc
tunc maxime sibi religiosi videntur, cum istiusmodi mi-
gas cum Coeris rubris, canapibus fomiculis templo-
rum valnis affixas venerantur. Quare domini
Poloni ne ultra patiamini vos ab astutis Italis decipi:
Sunt in Regno Epi, extat Metropolitani, et idem
Premias, illi causas discutiant, is vero terminet et finiat
si quando opus erit

De indulgentiarum extorsione

Nec illud inpostrema cauet, ut Romanus Pontifex, quo-
ties sibi videtur etiam Rege Proceribusque munitis,
Bullas nescio quas quæ Jubilei dicuntur, in Regno
mittere solet, ad emungendum pecuniam sub pretextu
remissionis peccatorum: cum per Prophetam Deus dicat,
Fili, inquit, prebe mihi cor tuum, non dicat pecuniam.
Fringitque Romanus Pontifex, hos sumptus sic colle-
ctos pro fabrica Basilicæ nescio cuius, debere impendi,
cum tamen huiusmodi thesauros in penatos affirmum
et cognatorum usus, et alendorum equorum, familieque
gratia, ne quid turpius addam, exponi certum est. Vinea
interim dei templa spoliantur dolose, ut mortua refici-
antur. Nec desunt et religiosi quidam, qui istiusmodi mugas
approbare non verentur, ipsi interim predicatorum et con-
fessores agunt ac Commissarios, quod sanctus uberior
ad eos perveniat. Simplici enim plebicula spoliata, lu-
xibus et ventri indulgent: interim bene quam multum
illudimur à Poloni, nihil aliud restat, quam ut aliquando
cum Phrygiis, serò sapere incipiamus. Satis superque
indulgentiarum meretur quisquis laborat, ut habeat unde
tribuat necessitatem habenti, quique pro communi omnium
defensa, vel minimè impendit denarium

P

ost Romam nulla est, preter meam, patria, ubi ambiciosa
Simonia et usura anarctica plus vigeat, cum prescriptum
sit, Tolle Simoniam a clericis, usuram a laicis peribit oc
malum, At hoc vicum adeo iam recepit, tamq̃ omni
ne est, ut nibili putetur, tantum valet ubi vices accepe
rit peruersa consuetudo. Domorum preterea redemptio
nem, que wyderkow dicitur instam fore arbitrantur
cum dicatur per Augustinum. Quodamq̃ ei nomen
imponis, usura est, quicquid ultra sortem accesserit, istane
gens erit Christicola preter vitia latencia Denm non
timens?

Sepultura, unctiones sacrae, penitentie, baptismi, matrimonia
nuptiarum introductiones, Eucharistia, passim ubiq̃ veni
duntur, cum tamen ea gratis dare debeant peccantibus, Pro
nibilo ducendum est quod isti sacramentarii pretendunt, pro
labore scilicet accipimus, Qui seruit altari, de altari vivat
at quid sit altare, et quatenus vivendum sit non intelli
gunt. Ad hoc sunt efatus instituti et de bonis reipublice
dotati: ut ministris Ecclesie stipendia ministrant, sic mi
plebitur auctoritas qui seruit altari etc sunt. s. q. ii.
de sacris et aliis solutionibus in cap. sicut que omnia ad
avaritiam et Simoniam pertinent. At quia hac commu
nia sunt et usu inueterata a nemine arguntur. Attendi
te obsecro vos quibus dictum est per Esaiam Prophetam
Clama ne cesses etc. Et Paulus argue incepta, in sta etc.
Primum ejre trabem de oculo tuo etc

DE solutione decimarum

Decimas dante dominus impexit. Dant, inquit, ordini Aaron et Levitis, quibus legem dederat spirituales. Nam extorquere à laicis, ut nunc mos inolevit, ita ut non sine damno dantium decima capiantur. Dabantur decimæ à divitibus, non ab inopibus: nunc infirmi decimant agricolæ, pingues illis et cæcis, idque non sine fastu accipientibus. Vbi est obsecro illud. Misericordiam volo et non sacrificium. Si quis ergo vult donum accipere, tollat quando commodum est danti, et non ad libitum suum sed ad placitum tribuentis.

DE ordinibus Clericorum

Dominus Pontifices patres nostri dominum meminere eorum, quæ scribuntur distm ~~xxxvi~~ cum plexisq; aliis distinctionibus. Cognoscent hoc male actum hactenus, quod tam inextes, et minus idoneos, ordini Clericorum iungunt: cui Paulus nemini manus cito imponendas docet. Quot enim superstitiones et scandala ob eorum inextiam enervant omnes qui id ipsum attendere volunt viri boni facile perspicunt. Vertex vassus nihil aliud facit, quam presbiterorum et laicorum differentiam. Alexandrum Gallium legens immo vix donatum, ^{et id quidem} incommode iam factus presbiter toga tantum, et vertex vasso, totum vult pro suis somniis corrigere mundum. Clamat in suggesto, immo rugit, quia non apparet contradictor. Homines doctissimi, Pretores, immo et inferiores non mediocriter exnditi, non sine cordis dolore audiant ineptias Evangelisanti, ne dicam blasphemanti. O quod scandalum. O quam res indecora hæc est et inhumana, ut discipuli docti, preceptor vudis, auctores probi, Doctores improbus existat et illiteratus.

De ambitione sacrificulorum

Multi et iam penè omnes, etiam nimis idonei, ad Clericatus gradum anhelatis, nempe quia olim, res dulcis, celebris, incommoda, et amena quies, moti in fallo illo Pauli dicto, qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Nesciunt interim ipsum desiderare, esse malum. Si qui amicum fruat, rem bonam fruat, at ipsum fruari, malum est. Omnis autem Sacerdos, si Canonibus credimus, episcopus est in suo genere. O domini, si ea quæ supra dixi, loca legere et quæ testantur Hyeronimus, plures ad alia, in fallo traheremini plus futuram quam presentem vitam aestimantes. Nec id quidem tacere potui, cum sum Polonus, et quid in Polonia agatur compertum habens.

Cur artificum et Cmethorum accidit defectus

Cmethorum, artificum, ceterorumque operariorum numerus decrescere videmus, etsi causa est pestis, quæ pleribus annis iam viguit ex magna tamen parte hoc ideo contingit, quod omnes presbiteri et Clerici esse volunt: otiosum profecto genus et inutile. Cum igitur interest Republicæ, ne inutiles et otiosi multiplicentur, congruum erit, ne tantus Monachorum et Scholarum mendicorum exercitus, qui alienis opibus saginantur in urbibus admittatur. Qui habent impensas dent literis operam, qui non habent arcent, militent, operas suas locent, scriptum enim est oportet primum ditari, deinde Philosophari.

DE Monachis Coenobio accipiendis

Qui Rempublicam administratis o Proceres, quomodo ha:
ctenus estis stupidi, ut sitis passi per Monasteria, dotibus
et obventionibus maiorum modum dotata, quæq; de bo:
nis Polonorum et in eorum terra aluntur. Polonos vros
refutari, et a ^{li} regione repelli, forte ideo quia constitu:
cionem habeant, non nisi Almanos recipi in sua Mo:
nasteria. Constitucio hac est ridicula et cassata per
Canones ea.

Quis enim libero Polonorum Regno, cum Princeps supe:
riorem ^{non} agnoscat, huiusmodi iugum injicere potest falso
constitucionum pretexto. Non ergo patiamini amplius
o strenni viri, si modo viri esse vultis, Polonorum ge:
nus ab Almanis, et his quidem venditis et effeminatis
Monachis, illud et falsa decipi religione

De clausuris Monasteriorum et prouisione eorundem

Sunt multa dicta satis in Regno meo Coenobia, in qui:
bus nulla habetur obseruantia, vel saltem raris clau:
ditur. Ut igitur merito claustra dicantur, et unus
quisq; in illis sit qui dicatur adhibenda diligentia est.
sed quia ad obseruantiam victus et amictus featus est
necessarius ut nullum aliud sit negotium quam diuine
laudi et contemplationi vacare. Denique pro totius Rei:
publice conseruatione exorare. Et sunt quedam Monu:
steria quibus sumptus non sufficiunt, aliis vero super:
abundant. Consensum ergo rationi fuerit, ex quo disti:
bui bona regularia, ut omnibus victus pauper et ami:
ctus humilis (has enim victutes sponte professi sunt) pro
numero featum sufficiat quod ut iure permittente fieri
possit, habetur in cap.

De Contionibus lingue Almanorum

O rem indignam, omnibusq; Polonis ignominiosam, in Templis meis lingua Tentona multis in locis predicet^{ur} et quod iniquius in loco suggestoq; digniori, ubi una tantum armis dñeue auscultant plurimis Polonis in angulo quopiam cum suo concionatore constititis. Quoniam autem sicut inter quedam alia fit, ita inter has duas linguas, natuea, veluti quandam perpetuam discordiam odiumq; inserit natueale: hortor ne in Polonia sermo predicet^{ur}. Discant Poloni loqui, si qui Polonia habitare contendunt. Nisi adeo stupidi esse volumus, ut, vel ab ipsis Almanis de nro idiomate idem fieri^{no} percipiamus. Quod si utiq; aduenarum gratia tali opus sit contione id aliquo in primato fiat loco, ubi Polonorum dignitati non officiat.

DE mendicitate prohibenda

Quoniam qui male curant negotia sua, et qui futura non meditantur mens est, ut consumptis suis, deinde mendicent aliena. Mox nebulo veterem vestem nudans, sordida infecta illuminat, oculos aut pedes regnapia inficiens, per vias et plateas meret, tollens panem sudore collectum. Itaq; æquum est, ut per proclamatio^{is} nem fiat, nequis audeat mendicare. Si qui cæci claudiq; sunt et infirmi insigniter, in hospitalibus, ut vocant, locentur. Ad quam rem confirmandam, eadem causa est veterum et bonorum Ecclesie, que et Regularium, ut enim aliud monasteria sunt quam hospitalia sacre dotum.

Sequitur de prophanis
negotiis

x

647

De Jure ex Meidemburge petendo

O stupor, o ignavia mea, o pudor et dedecus obprobriumque
ingens, quod necessitas vel potius stulticia tam dmi te
in hoc indyito ac libero Regno dmarec peremisit! ut
Rege suo sperto Proceribusque repudiatis, omni denique
optimatum vniuersitate contempta Tanquam in vni:
uerso Regno hoc, iustus et sagax non sit Index,
tanquam deficient sapientes, prudentesque ac literati viri:
in Meidemburgk Jus queritme, idque a sordidis, squal:
lidis opifficibus, extremeque classis hominibus: quos
tantum abest, ut exorditorum ordini adnumerem, ut
etiam cum extremis fecibus censeam contemnendos.
Expergissimum aliquando o fortissimi viri, excite
sordidam ignominiam, nec amplius illumie ipsis po:
tiamini: pudeat obsecro tantae pusillanimitatis vix
omnibus iam passim extraneis prostituta, nullius pro:
fecto decretum cassabitme, si animu ita, ut infca di:
cetme constitueritis.

De cura libri actionum terrestrium

Libec preterea Judiciorum in vmins senatme custodia,
quod omnino indignum est, ne forte suspicio sit quod lubet
inscribi posse Rectius itaque consultum videretme, librum
iudiciorum in cista publica seruare tot clamibus obse:
rata, quot sunt assessores indicantes: Cista vero pre:
dicta in preterio Cimitatis, vel in Arce vicina, si ci:
uitas illa non fuerit munita, seruetme. Jamque iudicio
sedente, tam primum illa ipsa per famulos effertme in:
dicantium, Vnegratio presente. Quorum omnium mea
Palatium Princeps prominal habere debet.

Quoties in anno Iudicia celebranda sint

Conueniens etiam exit quater in anno Iudicia celebrari tex:
restia quibus singulorum cause iudicentur, et quod
semel indicatum fuerit, ut eorum qui ad hoc deputati
sunt, opera non per Vicarios, nisi Regis obstituerint
negotia executioni mandarentur. Quodsi quissiam depu:
tatorum aduersa detineatur valetudine, tunc omnes
assessores vicem unius suppleant. Si vero plures col:
lateralem abesse contingat a Iudicio: ne id iusticie cri:
misp' officiat, alii in absentium locum surogentur pre:
ter Palatium, qui propter dignitatem, vel provincie con:
pationem, per Vicarium semper iudicare potest. Quodsi
aliquis assessorum neutra predictarum existente causa
temere abfuerit loco suo deinceps sine omni contradic:
tione.

De Conuentione generali semel in anno facienda

Si vero in tali iudiciorum dispositione contingat in iuste
iudicari, consultum videretur, ut semel in anno, nisi aliqua
necessitas obstituerit Conuentio fiat generalis ad quam
omn' visum fuerit, appellet. In hac Conuentione, vel om:
nes dignitate, vel saltem Commissarii electi de omni
appellantium gravamine cognoscant, et ita terminis ma:
gis particularibus, nunq' opus erit. Vos itaq' domi:
ni hortor, consilium mei, tametsi inuenis, mente retinete,
hoc erit negotii v' summopere curare, ut unusquisq'
quod suum est, alieno dimisso possideat. Quodsi v' in:
curia negligentia ius obmittitur indignationem eius
qui vobis Principatum, et populi sui commisit in terris
gubernacula continuo expectate.

De Citationum multiplicitate

Quod usus obtinuit ad quartam usque Citationem non debere parere Citationem: hac res profecto nullum fenestra parit sed tantum gravamen et dilationem iusticie. Magis ergo equitati congruum erit: ut prima Citatio sit peremptoria, eiusmodi vigore, omnis futura erat illa quarta.

Quibus licet habere Procuratorem

Nulla causa est, propter quam liceat alicui litiganti Procuratoris uti auxilio, preter viduam, orphanorum, et miserorum personas, quarum causas procurare tenetur vice: Cameracensis terrestris. Alii vero persone causas suas disponere per se debent, et hoc ipso facto citius optatum iusticie sortientur effectum.

De ministerialium terrestrium fide

Ministerialibus nimium profecto creditur, quorum recognitione prava multoties falluntur homines, et iudices falsè iudicare contingit eorum itaque officio satis esset Citationem ferre, vulnera conspiceret in conspectu iudicii proclamare, ita tamen ut probatio sufficiens in contrarium contra eosdem admittatur.

De admittendis personis ad iudicium

Id etiam minus aequum est apud meos, ut quando iudicantur dominorum potentissime cause citius exanduntur. At pauperum et plebeiorem non item. iustum itaque foret, ut in Citationibus et terminis appareat prioritas cause, ut qui prior sit tempore, is etiam, et expeditione, et secundum materiam, ut nullus audeat iudicium accedere, sub poena, nisi per ministerialem fuerit vocatus.

De Juris diuersitate

Tanta Juris diuersitas non omnino bona est, quod aliud Nobiles Jus habent, aliud plebei. Vnum Polonium, alterum Thentonicum dicunt, et id quidem diuersum, quod ita moredinus tenetur, tanquam soli sapiant Thentones, quae diuersitas in vno praefectum Regno non est rationi consona. Fiat itaque Jus vnum omnibus commune sine omni acceptatione personarum. Quoad vulnera et mortem poena pecuniaria et criminalis eadem maneat quae ex more fuit veteri. Quodsi visum fuerit aliud Jus Plebeiorum, aliud Nobilium fieri propter status differentiam, vocetur illud ius Civile et non Thentonicum. At mihi quidem videtur, in vno eodemque Jure, nos omnes regnicolas aequae posse et debere versari.

Jus Molitorum

Molendinatores etiam Jus habent proprium, et mirum est, quis dedit illis tam iniquum. Quare magis equum erit et utilius Republicae, ut vniuersale Jus constitutur particularibus ambulationis.

Judeorum Jus

Judei etiam Jus habent iniquum, ut usuras accipiant, res alienas detineant, et possideant, nec restituere teneantur nisi detineant quantum velint. Tollatur omnino hoc Jus et cassetur. Quodsi haec illis adimat libertas, peribunt et ingentia fructa.

De vulneribus in defendendo illatis

Hoc etiam contra naturam hactenus obseruatum est, ut

quāvis defendendo se quispiam vulneraverit vel occi-
derit adversarium reus tamen sit. Ideo si evidenter sci-
atur contra minationem adversarii actum nefit vulne-
ru reus, aut homicidii, qui se defendendo tale quippiam
commiserit.

DE VI MULIERI ILLATA

I Illud etiam est iniquum, et contra nimis observatione con-
tra mulierem de stupri violentia clamantem, nulla ad-
mittatur probatio sed is omnino de quo questio fit capite
sit puniendus. Admittatur itaqz probatio in contrarium:
quē si idonea visa fuerit, fiat liber inculpatus ille. Ne
mulieris temeritate pleriqz puniantur infontes.

DE MULIERE VIRUM INCULPANTE

Nec illud quidem aequum est. Mulier enim puerum ex
adulterio quemcumqz inculpaaverit, is necesse habet sol-
vere. Abjiciatur hac res rationabilis et ridicula.
interiat puerum sola ignominiamqz ferat. Et omnis
mulier quē non inrita mater esse vult, culpam excu-
sare non potest.

DE JURIS SCRIPTI NECESSITATE

Iura scripta omnino sunt necessaria, ut non ad placitū
vnius capitis, sed plurimum inentionem iudicatur. Archi-
ora autem excogitari non possunt his, quā quē centu
patres invenierunt dignissimiqz Imperatores. Ex illis
colliguntur quē necessaria sunt iudicantibus, alia de-
niqz committuntur iudicium rationi. Nihil est quod
dici possit his legibus ubi subiectionis est iudicium,
ut intus enim et alii legibus scriptis, etiam qui non

recognoscunt superiorem, nec tamen per id subiecti esse in:
dicantur, his quorum utuntur legibus: sicut Aristotelis
aliorumque Philosophorum libris utitur, nulli tamen illorum
subiungitur.

De Contractuum inscriptione

Venditiones etiam et obligationes, aliosque Contractus, con:
suum credimus, libro terrestri inscribendas, alias quod omnes
fraternitates, ut sic cessarent infinita fraudes. Omnes etiam
Contractus et actiones quasque Polonio sermone scribe:
das optarem latinum si quidem aliter doctus, aliter in:
doctus, scribit et intelligit vernacula autem lingua, ab
omnibus passim aequaliter intelligitur.

De armis Incolarum Regni

Dicitur est supra rempublicam instituta mittere: hoc verum
esse tempore pacis dignoscitur. Marte vero ingente,
ut res labore factas institutaque servatas, retinere pos:
simus, armis opus est. Silent enim leges inter arma.
Eas ob res in hoc amplissimo Regno, ubi hominum
diversi generis ingentes sunt copiae, ad arma sumptu
natia promptissima: unus tantum defectus dignosci:
tur, quod multa corpora animorum audacia satissare
non possunt, ideo in singulis exercis et districtibus Pa:
latios curare decens esset ut quisque regnicolorum iustis
sub poenis, certa habeat arma secundum statum et fa:
cultates suas.

De genere armorum cuiuslibet servando.

Atque et qualia quisque teneat habere arma videndum est
et quo pacto bellica fieri debeat expeditio. Plerique dicunt

659
iuxta bonorum valorem equum esse ista statuer. at ego
dico id fieri non posse. Quis enim tam perspicax erit horum
spectator ut aequalis secundum bona hereditaria censura
fieret? cum huiusmodi hereditates singulis annis eman-
tine aut vendantur commutentur. itaque anno quolibet
nova matricula esse necessaria. Et in bonis item aliorum
census pecuniarum sit modici at proventus uberes: in aliis
contra. Omnis itaque Nobilium turba dividatur in ba-
starios. vulgareiter kopyniki semibastarios. Balistarios
sen Bombardarios. et gladiatores. Bastarius habeat arma
integra. Semibastarius galeam et loriam, Thoracem et
torquem. vulgareiter obozik cum Chyroteas. Sagittarius
galeam. loriam. et bombardam. vel balistam cum viginti
sagittis. Gladiator galeam. scutum et ensen habeat. Hasti-
arius duobus committetur. semibastario et sagittario. Se-
mibastarius. unum Sagittarium comitem habeat. sagitta-
rius. solus. Gladiator solus. Valor etiam equorum
uniusque iuxta conditionem statuetur: ut si equus hasta-
rii valebit decem marcas tunc semibastarii quique ba-
listarii quatuor. et gladiatoris tres valeat. conscribitur
igitur Palatinus in suo Palatinatu quorumque suo nomine
filii vero Palatinorum. item Castellani. ceterique dignita-
rii ut volunt concedant: presumitur enim quorumque illorum di-
gnitatis suae non inmemorem: ita processurum. ut sua
conditione dignum videbitur. Coeterei vero omnes in
ea classe concedant. sicut Palatinus prescripserit. Si vero
bona conspicuum ceceverint per fortunam potest numerus
armorum illi augeri. et conditio sua mutari. uti libitum
fuerit. De necessitate vero ad plus non teneatur. ea
tantummodo arma habeat quae sibi iugatus decreverit.
aut quae in matricula fuerint conscripta. quicunque vero
talis non sit ut dignus in matricula scribi possit. is neque
Nobilis censendus erit.

Officium Nobilitatis

Officium autem Nobilitatis est, semper paratum esse patriam tuere; etiam si opus fuerit mori pro patria. Tempore enim lustrationis armorum et militum quam singulis annis fieri volum et necessaria, si quis armis carens vivens fuerit. Titulum Nobilitatis amittat.

De Civium expeditione

Civitates etiam quolibet in Palatium taxentur: quot hastas, quot demum alios milites expedire queque teneantur. Civium etiam quilibet arma talia habeat qualia sibi per Praetorem iuxta facultates omnibus fuerint demandata. Taxentur etiam Civitas quolibet iuxta Civium quantitatem quot tormenta, quot pices, et quot demum vasa pulveris bombardari habere debeat: quorum omnium noticiam habeat Palatinus loci. Vbi vero ipse providere et prospicere non possit per vexilliferum, Vice Capitaneum, aut Succameum id faciat. Dominorum etiam hereditariorum quilibet sub animadversione digna provideat, ut si Civiles ac rustici arma iuxta facultates suas habeant, balistas, arcus, scuta, enses, bombardas, fundas, trabucos, et id genus reliqua bello et defensionem necessaria, quae omnia Palatinus loci providere debet. Modicus profecto labor est, quod si aliquis esse videatur, perpetuam tamen efficit rempublicam. Saluti est patrie, hostibus vero terrori. Ommino mei consilii est, hunc potius labori subijci quam propter ignaviam, aut praedictorum omissionem, propriis sedibus pelli, uxores ac liberos hostibus ludibrio haberi, nosque in proprio, vel nostrorum parentum, amicorum, sanguine moribundos voluntari, vel saltem crudelissime subijci servituti.

Ad praelium autem rite conveniendum est, non sic ut singulis viis procedant singuli, sed ad Palatium quemlibet, sua conveniat praesentia quos ille ad locum exercitus designat perducant. Palatium etiam intererit, suos qui in culpa inveniunt fuerint committos coercere et punire certa poena iuxta delicti quantitatem, nec permissitate impune praedant agricolis facta iniuria, suo quisque contentus esse debet stipendio, nisi forte in terra hostium praeda permissitate libera, lege belli. Poena amissionis omnium bonorum fiat, quicunque ad Palatium tempore et loco statutis non venerit. Palatium itidem sua culpa non veniens. Palatium amittat. Quamvis enim in eos qui praesunt animadvertendum est, quo ceteri terrorem habeant. Videtur quod et oxephani, ita faciunt expeditionem, ut dignum videbitur si plures fuerint in una domo fructus, pro uno computentur, quidam modo sit viginti annorum, ad bellum proficiantur, aliis libere dimissis. Item qui filium habet pater hunc loco sui mittere potest, modo sit eiusdem conditionis criminis pro, nec minor viginti annorum. Quilibet igitur ad usque annos sexaginta si liberos non habeat, ad bellum rite ipse teneatur. Sexagenarii vero domi mancant, et ita expediant, ut ipsi exire soliti fuerant aetatem autem proprio probabunt iuramento.

De genere expeditionum

Expeditionum autem genera tria sunt necessaria. Primum simplex quando Nobiles soli ad bellum proficiuntur. Alterum maius quando Nobiles ipsi, et tertia pars Civium ac rusticorum exit, contra hostis invasionem, tertium, maximum, cum omnes indifferenter proficiuntur, tertia tantum

Crimin et rusticorum parte domi ad custodiam relicta: id non nisi in causis maximè arduis contingere debet quando scilicet pro libertate patrie pugnatum aut fidei defensione Contrabitionum autem exactionem minimam, nequaquam censco. Molendinarios item et Sculteti alii q^o libertate gaudentes cum Nobilibus ad bellum proficisci parati sint.

De successione dignitatorum et electione

NEC in Palatinatu, nec in alia quavis dignitate nati parentibus suis succedere debent, nisi forte huiusmodi officio digni sint tum demum illis titulus cum officio conferatur. Quærenacula reipublicæ apud pueros hominesq^{ue} ineptos non sunt, non temerè profecto dictum est vix illi Regno ubi Rex puer, et omnes Principes manè comedunt.

De Titulis dignitatorum mutandis

TAmetsi Rex Bohemie Palatinum se Slesie scibat: est et Palatinus Rheni, et Palatinus Multamie atq^{ue} Valachie, non tamen illi vocantur Principes. Pro gloria itaq^{ue} Regni exit, ut Palatini mei qui olim Principum loca tenent. Principes esse declarentur domini eiusdem: illorem autem filii, Barones et Comites Castri vocentur: verum hæc omnia cum morte expient. Placeret etiam aliquos ex Castellanis, Comites dici rectorem locorum absq^{ue} si absq^{ue} his ordinibus esse possit in Regno meo: propter alias autem terras hij status et nobis merito sunt necessari.

Capitanei etiam maioris Polonie Cracovien Sandomiriæ etc non Capitanei sed Præsides vocentur quoniam illud nomen sicut et Castellani, tunc est et absurdum.

De ordine Stationum in Aula

Apnud Curiam talis etiam ordo necessarius est. Hactenus enim in emulo, stando, et sedendo, confusio est, qui ut fiat statuen- dum est de his qui precedere quique sequi debeant. Anticorum vero omnium secundum seminum ingressus Curie ordo sit. Loca quoque et stationes prout in Marschali matricula contine- tur ordinentur.

De Sigillis dignitatorum

Omnes Palatini, Principes, eorumque filii rubea utantur cera. Sigillum Palatinum sit quadrangulum in speculo teneat et propria continens arma. Castellani vero eadem utantur cera, propria tamen arma in Sigillis deferant. At reli- qua promiscua Nobilitas viridi signetur cera. Spiritualem itidem in Sigillis discrimen sit, ut non nisi Episcopi et Doctores Ecclesie rubea cera utantur, vulgus vero Canonice non quadratoem, et reliqui item inferiores Prebendarii, utantur viridibus ceris.

Illud summe utile ac necessarium nostre Republice est ad huiusmodi dignitates non nisi homines idoneos vocari, non adolescentes, non pueros, sed qui docti sint et solertes, quod ceteri etiam a teneris ita virtuti studeant, ut sint ad honores adipiscendos aptissimi.

De bullatis Doctoribus

Nec minor Ecclesie perniciēs est, quod plurimi opulentiores pre- sextim dum ad statum exierint, modo tribus aut quatuor septimanis in Curia, ut vacant, degunt, Titulos et insignia quedam sibi comparant Doctoralia. Jamque nobis credit Doctor egregius, qui paulo ante rudis asellus exierat. Quare statim

ne huiusmodi Doctores bullati ad dignitates Prelaticasve accipiantur: etiam si Nobiles fuerint: nisi hi qui secundum scholae rigorem comperti fuerint examinati.

De Conuentu Comitiarum

Quidam Proceres boni viri. Comitiorum tempore, satis veniunt tempestive at absentia nonnullorum commune bonum sapienter remoueat. Inat igitur poenam qui tarde venerit committere sit ille conditionis. Placuisse etiam contingit in his ipsis Conuentibus occupari hospita temere unde plurimae oriuntur discordie. Nullus itaque propria sibi hospitium vendicat auctoritate, donec illi per Marchesbalan de hospitio iuxta statum suum fuerit promissum. Marchibaldi insuper est officium, videre, ut nihil carius aut preter morem, tempore huiusmodi Conuentus vendat: nisi nona res emergat aliqua, maiori digna pretio. Res autem communes omnes quanti vendi debeant taxentur. Conuentum etiam dum in otio protrahitur ratio dissuadet. Quare Principis erit curare huiusmodi Conuentum quam compendiosissima facere, ne pauperes sumptu graventur.

De mensuris ponderum

Pondera itidem diuersa, mensuraeque disparces in singulis fere Ciuitatibus huius Regni existunt: quae res non tam incommoda quam nocens est. Quare id merito tollendum est ex quo unus Regni Rex est, unum Jus fiat unum pondus, et una mensura.

De vectigalium promissione

His qui diuersarum terrarum noticiam habent, non apparet

aliquam esse patriam in qua uberiores sint merces victu
 scilicet humano magis necessarii quam in Polonia Regno :
 nihil tamen id prodest cum non sit qui super intendat. Scio
 extraneas Civitates in quibus pavenoq; districtu eorunde
 pro sale aliisque mercibus Centum millia annuatim de vecti-
 galibus seu theloniis penduntur. in meo tamen Regno
 tam amplissimo ne dimidium quidem Polonia profecto sua
 merces alteras locupletat nationes, at fisco extenuat
 proprium tanq; omnes terra nullo discrimine unum Re-
 gum sunt. Cum itaq; hoc nulla ratio digna defendat,
 primo de his mentio fiat ut quod publico utile sit acario,
 communiq; bono salutare consulatur, id unum confide-
 retur indignum omnino esse in Regno liberos ab indi-
 gemis et Regni viculis exigere thelonia nisi extra Re-
 gum merces forte educende sint.

De Mercatorum licentia

Mercatores et reliqui id genus visitores vendunt omnia
 quanti voluit. Stamina parvi cuncta, latitudinem solita
 non habentia. Piper, Crocus, omnia deniq; aromata
 viciantur et impostura et pondere iniquo. officiales ante
 constituti nihil agunt. Comitatur itaq; officium hoc tali-
 bus qui superintendant ne quid Respublica detrimenti
 capiat.

De viis reficiendis

Vestigalia vero thelonia non aliam ob rem inuenta sunt,
 quam pro Republica et Civitatis commodo. At nunc
 male administrantur viae, pontes magna ex parte caduci,
 nec ulla arte reficiuntur per hos qui huiusmodi praesunt
 vectigalibus. Fiat itaq; ut qui pendunt tributa, sciant
 cur pendere debeant. Ad emendandum etiam agrorum

aut segetum damna litesq; vectorum propter viarum an-
gustiam nentiq; sibi cedere volentium: condignum erit duas
vias quacumq; eundem sit in Pontibus praefectum constitui:
ex una ab altera duabus tribusq; admimis vltimis dista-
te. Hoc dum ita proclamatum fuerit sub poena qz^o ni-
stiter quisq; Nobilium per terras suas id efficere debebit
Cum itaq; duae ubiq; fuerint viae contiguae per hoc ve-
ctorum cessabit difficultas contentiones demq; plerumq;
quae hactenus fiebant auferentur.

P De immunitate bonorum sacerdotalium
Inimici homines, et quidem stulti, Polonorum esse Iura
dicunt, milites in bellum proficiscentes, bona spiritalia
licite et impune vastare posse: haec vera siquae sunt, impii
omnino, et quisquis illa adidit non satis regulae fraternae
charitati et proximi prospexit dilectioni, hoc enim hostile
est non Christianum negotium. Cum igitur domini Ecclē-
siastici ita se gesserint, ut praescriptum est, neq;has om-
nino sit bona illorum attingere, immo transgressores
animaduersione digna puniendi sunt, contra eorum alie-
norum spoliatores et inuasores instituta.

De bonis Episcoporum post mortem

Vacante aliquo Epatu post mortem Antistitis et aliorum cle-
ricorum, praefectum qui intestati obierunt, bona illorum ob-
ventionesq; Eccliae capiantur per primatas personas,
et alicubi pro mensa domini Papae seruantur: id ante
indecens est et rationi minime consonum. Conuenientius
itaq; fuerit, talia bona pro Reipublice commodo
insiscari, ut quod ex sudoribus pauperum factum sit,
in eorum transcat defensionem quacumq; etiam inhibitive

Lape non obstante. Satis superq; Papatus promissus est.
 Et hoc magis convenit, ut unde quis acquirit ibidem
 et relinquat, siquid ultra victum superfluit: hæc
 enim est spiritualium fors ex Canonibus præscripta
 ut supradictum est.

De habitu singulorum Statuum

Q via pulchrior appareat qui sua linea tenet: quare et in ve:
 stitu ut certum fiat discrimen necesse est. Nobiles et eorum
 uxores habitu vultuque ut libet. Civium vestimenta
 distincta sint, ut aliter Cuius in ingratu aliter prima:
 tus incedat. Spirituales itidem habitum sui status custo:
 diant, ut inter Clericos et laicos discrimen sit. Judeorum
 itidem à Christianis nulla est differentia. Meretrices
 etiam à probis nihil differunt Matronis, nec Torator
 item ab aliis, Consonum itaq; exit, ut Judei rotula
 ferant rubeam vestibus adfuturam, Meretrices et vit:
 tis et flammeorum operimentos differant. Torator ense,
 Praeco baculum gestat semper

De viarum et fluminum libertate

S icut via ita et flumina libera esse debent, nec villo me:
 atu impedita. In omniumq; igitur domino flumen ob:
 staculum habeat, tollatur omnino sub poenis certis
 Regalibus

De proclamatorum Iudicio

Q uia propter confessionem cunctatorum in Tortura, multi
 insones puniuntur. Cum igitur ingens delictum sit sa:
 gminem iustum effundere, ne talibus confessis alios cri:
 minantibus fides adhibeatur, dilucida ad id requirit²

probatio. Nullus itaqz condemnatur ad mortem nisi emi:
denti noticiā accusatus legitime sit convictus.

De effectu fraternitatum Et sodalitatio: rum alias Czechii

T Amelſi omnes ſuins fratres, nescio tamen cuius ſpūs per:
ſuaſu alii ſe fratres Sutorum, alii Sactorum, alii de:
miqz beatę Marię fratres vocant, nemo interim ſcē
ſe Chriſtū proſitetur, cuius coheredes ſumus. Quā res eſſi:
permiſioſa eſt contra proximi charitatem, cum nemini bo:
num ſauetur aliquod, niſi ſit eiſdem ſodalitii. In hoc
tamen potiffimum quod huiusmodi ſingula ſodalitia, effi:
ciunt omnes res maioris eſſe pretii, quam alias vende:
rentur: neqz enim huiusmodi res, niſi preſent ipſi inter
ſe conſtituerint, diſmittuntur, quod omnium Nobilium &
agriculorum magno ſit detrimento. Tollantur itaqz om:
nino hæc de Polonorum Regno

De potatorum et Commeſſatorum correptione

Multi ſubditorum tam Cives quam Villani, paupertatem
ſuam quaerunt et in contentiones cauſam recyunt, cum
tamen id magna ex parte in Praelatis ſitum eſt eorundem
Aſſeantur itaqz artiſices et ruſtici a potatione frequenti,
matutina preſertim, ſuperintendant Praefectus et huiusmodi
quotidianos bibulos fuſte aut loxis expellat, ad laboremqz
cogat, Neqz id abſurdum eſſet tabernas tam frequentes
prohibere, ut Ceruiſia propinatio fiat alternatim per
vicinas domos, ſic et ſumptus bibulorum, contentionesqz
magna ex parte tollentur.

De moneta diuerſitate et eius uſu

Moneta itidem deformis audire in hoc Regno. Cum igitur

nihil damni sit (modo id bene prospiciant) de primo argento
nummos facere ad instar aliorum Regnorum: tales sunt
deniceps nummi qui valeant pro Republicae utilitate. Ex-
terorum etiam nummi in provincia mea capiuntur:
indignum profecto ubi aliorum capite moneta maiore
taxata pretio quam mea. Quare denarii alii licet
maiores apud suos ponderis tanti fiant apud meos
quanti et nostratum, ne sint pauciores novem pro me-
dicante et pro uno grosso xvij dentur.

DE Anticorum exercitio observando.

CURIA itaq; Regalis admodum decrevit ob exercitii deffe-
ctum. Formentum itaq; in exercitatione ludorum et perse-
ueret pro dignitatis et artis Regie honoris, ut iuvenes
habeant ubi iuventam exercere possint et exterorum lau-
dem mereri.

De Castrorum munitione

Arces item Regales et aliorum male custodiuntur et
servantur, ita ut pro victus penuria facile fame
capi possent. Tormenta etiam bellica machinae et pixi-
des, pulveres q; deficiunt, nulla in finibus habetur
defensio, licet Arces ob eam rem sint simulata vectigaliq;
ob id dotatae sint, ut Arces usibus provideantur necessa-
riis

De venacionibus exercendis

Hoc etiam pro totius communitatis utilitate, corporumq; re-
creatione est necessarium, ne animalia esculenta tam ve-
nentur, cum proliferant. Prohibeat itaq; venatio ta-

rectibus q³ laqueis aut capulis quibuscumq³ nec quicquam
leporos aut ferreas huiusmodi agitare presumat quocumq³
modo: à die Sancti Alberti usq³ ad Sancti Joannis Baptiste
festum propter maius talium animalium incrementum,
ne s³ caplis parentibus et ipsa proles intereat

De præmiis superintendentium ad predicta

Quia igitur his omnibus per se vel per vicarios Palatini
superintendere debent, ut itaq³ dignitatem sumptus comi:
tari possit et impensam diligentia præmii talibus assi:
guetur condignum, quo usi amicus Respublicam nec
idem et inferioribus ordinibus faciendum censeam pro:
pter officii executionem, nec in hoc fiscus aut Respub^{ca}
detrimentum capiet, sed potius horum diligentia remi:
uiscit.

CONCLUSIO

Quamvis sint adhuc et multa alia domini patresq³ colen^m
reformatione digna quæ usu (pessimo omnium Regum) riuete:
cataq³ consuetudine meam contaminaverunt Respublicam
Sed ista pro hac Conventionē componere sufficiet, alia deniq³
suo commiscuntur tempore. Ne tamen quispiam me rudi:
tatis et inextitæ accuset, quod ea quæ scripsi exaffiorè qua
pore erat Amicicia exarata sunt. Id primum consideret
velim, non me doctis scribere, aut qui Musas colunt pla:
cidiōres sed Republicæ consultum rei cupiens, his hæc
exaravi, quibus per Respublicæ negotia pollitiorè litera:
tunc operam dare minime vacat Reliqua lector prudens
boni consule

FINIS

Respublica Polona: Proceribus Polonis in Conuentu
Crac' congregatis: Salutem

Is Conuentus habitus

fuit initio anni 1543

Quoniam adhuc locum conueneritis non commessationum aut
conuiuandi gratia R^m Illustres: Magni et Generosi domini:
sed de rebus maximis et gravissimis consultat mei: quippe
de bono statu et dignitate regni de incolumitate v^{ra}, fortu:
narumq; v^{ra}rum, iustis et aequis rationibus stabilienda
dinq; rectinenda: si quem in rebus tantis profectum facere:
si tam sumptuosi et serui Conuentus ullum fructum per:
cipere: si v^{ra}rum deniq; consiliorum penitendum effugere
cupitis: ante omnia danda est opera ut me v^{ra}m omnium
exequo amicam tandem in amicitiam recipiatis. Quod quidem
quoniam in hactenus nullis conatibus impetrare a vobis
potuit: quem v^{ra}rum consiliorum et Conuentuum successu
habetis? et propediem nuper habitui estis? si adhuc no
sentitis nec animaduertitis frustra hic tempus terendum
non est. Quod si sentitis et tamen necesse expurgari meq;
complecti amore potestis: hinc vobis quamprimum obsequium
censeo: nisi vos hostibus deridendos ac modis omnibus con:
temnendos prostinere: domesticis etiam execrandos prebere
velitis. vel certe computationibus, alieq; et lusu da:
da est opera ut ems exigentia tantum conueneris vide:
amini sic enim saltem et moderatius vobis insultabit
inimicus: et in magna securitate letantes ac trispudantes
interemptionem v^{ra}m expectabitis. Non possum sane
nisi quod sentio idem et loqui amica sum. Amicorum

corda inimicem patentia et aperta esse convenit. quod quemq;
nostrum premit sine prematim sine publice, hic est aperien:
dum. et quod nocet hoc corrigendum quod conducit hoc ful:
ciendum atq; stabilendum est. hinc procul assentaciones:
procul similitates et Sycophantarum tenebra (amicitie ma:
xima perniciēs) procul abesse debet. Nam si assentacioni:
bus tantum et Sycophantiis vere patebunt amices: nulla
spes esse poterit de salute mea communi quicq; inter nos recte
consulendi statnendiq;. Enimvero quid ceco cum speculo?
et quid de salute consulat is qui salutis pestes vel non vi:
det? vel cum videat non pestes esse indicat aut cum pestes
communis salutis esse certo sciāt: nichilominus eas (prob
facimus indignum) salutis nomine pretextat, amplectatur,
promoveat, defendat? quibus quidem predictis malis om:
nibus, tum acitate videlicet multaq; ignorantia, tum per:
verso in rebus divinis humanisq; iudicio, et malicia et
temeritate profecto raxere non possumus, si nos nunq; ve:
ritati arguendos permittemus. multo vero magis si hanc
a nobis per istam Sycophantarum et assentatorum tenebra
explodi patiemur. Maxime autem si veritatem ipsam
Tyxamidae opprimere ac peius q; solemus capitalem hoste
persequi ac supplicio afficere pergemus. Absit autem.
absit ut inter vos tales inveniatur qui huc in presen:
tiam convocati estis, utinam tandem id acturi quod vera
omnium convocatio profecerit ac singulorum vocatio profici:
tine. Namq; si inter vos misceantur qui ipsam veritate
non minus q; me Samsonico odio prosequuntur, sic inter
nos nequaq; conveniet dum animos habeamus tam dissi:
miles et studia tam contraria, iudiciaq; diversa. Quo:
circa si tam necessariis conatus ad optatum finem per:
ducere libet, operispretium fuerit in vobis ordine, inter
amicos et inimicos discrimen facere quia ingens inpostura

suboritur quando alteri pro alteris indiscriminatum capi
 permittuntur: ingens inquam impostura passim gravatur:
 quandoque amatores Republice vulgo habentur: rem
 publicam tamen quantum possunt conantur e medio tollere
 sed horum diversitatem ex diversitate cum amicorum tu
 consiliorum dignoscere licet: cum mei amici sic sint animis
 affecti: ut mea causa etiam suorum aduersariorum
 necnon amicorum salutem vel cum sui comodi iactura
 interduum et vite discrimine quaerant: inimici contra
 mei tales mentes deprehenduntur habere: ut sanguinem
 suorum amicorum et benefactorum premis sitiant: quod vel
 lris rei perimite iacturam facere velint. Puto vos haec
 verba non obscure satis intelligere: quod si animo infixa
 retinueritis, non erit vobis difficile amicos meos et
 inimicos inter noscere: quantumvis aliud foris simula
 uerint: aliud animo presulerint. Ab his igitur
 vera consilia segregare imprimis studetis: vel quod
 multo consultius foret illos in meas partes quantum po
 testis pertrahite: si me vram communem naue[m] ac
 salutem saluam esse: si denique extremum naufragium
 euadere cupitis: quantum in me est: ego non exo diffici
 lis in restitueunda inter nos mutua pace et gratia: modo
 velint inimici mei equas et tolerabiles quoniam etiam inimi
 das pacis condiciones subire: vel saltem non recusare: ultro
 hos obrijs vlnis amplectere: et oblita tot vulnere[m] ac
 dolore[m] in constantissimam recipio amicitiam: non prescri
 bam diuersas condiciones foederis: nullum grave iugum
 imponam: non metuant sibi nec suis facultatibus quas
 video quod habent vita sua chariores: et quas illis nequaquam
 inimico quoniam etiam pro his conservandis laboro: Nec erunt
 condiciones pacis innumerabiles: en illis prescribo vnicam:
 si minus possem vnicam minus prescriberem: ut ne quisque

calumniari possit per me stare, si amicitia inter nos (quod
absit) non coierit. Vnum est chari domini: quod si vos
facturos recipitis, recipio vobiscum foedus, amate Rempub:
vram: et sufficiat mihi, vel quod idem est amate vos mu-
tuo. honesta est conditio et facilis: tribus tantum dictionibus
constans, miranda est, et non vtilis modo sed plane neces-
saria. Nisi enim vos amaueritis, mutuo peribitis mutuo
me amate inquam, et redamabo vos affatim atq; cum
multo foenore. Amari autem velim non tantum lingua
sed opere etiam et veritate. Amatores enim requiro no-
tucos non hyppocritas. Et hoc sit pactum foederis inter
meas partes et vras. Hoc pactum si accipitis amo vos, et
mibi ipsi propter vos ita placeo, ut una vobiscum vivere,
vestroq; amore oblectari libeat dnitissime. Quod si non ac-
cipitis, amo vos nihilominus sed mihi metipsi ita displiceo,
ut diu vivere non libeat, eo qd amare diu vos non potero,
propter certissimum vris cernicibus minime exitum.
Jam Navis vra lateza est: plena vimarum est: hac atq;
illac perfluit: et nemo est qui refarciat. inter plurimos
qui perfoliunt ac variis cuneis fidunt, nauiteris dormi-
tat. Nante stertunt: insensatos vel paralyticos esse dicas
remiges. Chyragra, explozatores, ^{pedagra} excuratores angina,
et tussi laborent, speculatores exornati non nisi que obten-
duntur palantes: malum vetustate correnens, fines partim
data opera precisi: partim sua sponte rupti, vela lateza et
a glaciibus et sociabus corcosa: ex parte per istam ebriosa
et luxu deditam tnebam conuoluta et concultata remo-
rum deniq; et contorum nullus apparatus. postremo an-
te nulla ante et retro varen prominent scopuli qua:
quauersum venti impulerint certum naufragium subse-
quitur: quancq; etiam nullo vento impellente ipsa Navis
partim improboru et fatuorum nicolarem opera et violentia

309
commulsa partium intolerabilibus sarcinis onerata per se diu
nobis durare non poterit: sed ad fundum ire necesse habet
fenestra reclamationis cum reliqua turba. Nantis immin
sero tunc demum exprophetis cum iam rigulotenus me:
si fuerint: et cum nulla particula namis sit nicolumis re:
lieta: partium namigantium negligentia parti etiam in:
dustria: ut non cogaris una cum ea fundum petere si bnie
spe enatandi, volueris imiti. Et hoc vobis audacter dico
et constanter predictio: si partium quod vobis propono rejicitis
neq; accipitis cum festinatione (nam de induciis ad delibe:
randum seruum est cogitare). Quod si accipitis hanc unice
et honestam faciem et non minus incunda q; necessaria
vobis propositam pacis conditionem, nihil est q; adhuc de
salute mea desperare debeamus, solus amor mutus vel no:
bis aliud agentibus, facile omnia restituet, resarciat
et reintegrabit: ita ut Namis vra eisdem visibus sit
potens sufficere: quibus maiorem meorum tempore suffi:
ciebat quoniam etiam tanto maioribus quanto vobis suppe:
tunt maiores facultates ad nicolumitatem vram tuendam,
si modo his recte utamini. Nam multis sue ipsorum fa:
cultates exitio fuerunt. his igitur ne in vram permi:
ciam abutamini, amor mutus vos abunde docebit: cha:
ritatis vicissitudo adhortabitur: pietas deniq; persuade:
bit. Quid? quod deus optimus maxime qui summa cha:
ritas est nobis adexit? nobis assistet: nos proteget: pro
nobis pugnabit, si amor et charitas inter nos mutua
permanserit? Jam vero si deus nobiscum quis contra nos?
quis resistere poterit potentie eius? aut quis tam imbecillis
esse potest, ut hoc admittit non sit omnium potentissimus?
Ceterum si quidem iam perfructum habetis, me a vobis ne:
cessario amari debere: Ecce vobis vulnera et dolores
meos aperio. Ecce mee salutis et vite consulendum. Et

et succurrendum esse flagitijs ut ne quisq[ue] v[est]r[um] pretendere
possit ignorantiam p[ro]p[ri]is miserande conditionis et necessi-
tatis mee. Vestrum igitur erit curare languores meos
si quam in vobis pietatis scintillam adhuc exiga me retine-
re videri vultis: aut si vos v[est]r[um] omnium incolumitas
aliquid minat quam vos diu retinere possibile non est nisi
me amaueritis et amantes valetudinem meam curaueritis
Quod autem non plures morbos ac dolores vobis curandos
impresens propono: facile per se quisq[ue] diminare poterit
Valete.

Precipuum reipublice malum et
gravamen: q[uod] in Magistratibus am-
bientis non virtute certatur, sed
pecunia. Imalis fautoribus.

Illa imprimis gravis est Reipublice pernicijs: q[uod] in Magistratibus
Regni ambiendis non virtute certatur, sed pecunia, et ma-
lis fautoribus. nulli autem magis fauere q[uam] qui scierit
astutus ac nocentius reipublicam deperdare: ut exinde
tandem ad fautores et promotores suos plerumq[ue] redeunt
reipublice spolia unde fit: q[uod] quanto quis fuerit in rem-
publicam sceleratior: aut scelerato fautori obsequentior, ta-
to dignior habeatur ad Augmentum in rep[ublica] impetrandum.
Qua ratione tandem non modo vicia de media reipublica
non exterminamus: sed procuramus ne flagitiorum ullus
sit modus ac finis ubi inter competitores, ad hunc modum
se ambitio habet ut alter alterum flagitii magnitudine
contendat superare. Et hec quidem nemo illesa conscientia
negare potest, vera esse: etsi verò negare cogamur omnes:
nihilominus per se tam conspicua sunt q[uam] sol die serena con-
spicimus

871
conspicimus est. Quare ipsamet pex se nostra communis et
mutua languida salus. hoc sibi à nobis postulat: ut hoc
pestilente et exitiali morbo corpus reipublice exoneremus

Magistratus: non cogitant officium
sed questum et fastum.

Ex superiore malo aliud malum necessario sequitur: quod hoc
modo creati magistratus ad eundem modum se habeant in rep^{er}
administranda putantes se tunc egregie officium suum ge-
reere cum maxime oculos suos infartuerint. seq^{ue} de reip^{re}
spoliis premiatim quod plurimum ditauerint. eo quod loci res de-
venit ut homines nihil nisi anaxiam sapientes et spicia-
tes credant sibi officia in republica ea gratia concedi:
non ut ipsi reipublice inferviant: sed ut rempublicam
in servitute detineant. et ea pro sua libidine abutantur
fitque quod pro patribus patrie habeat et alere cogatur respub^{er}
perniciosissimos hostes et proditores: pro pastoribus fame:
licos et insatiabiles lupos: pro custodibus crudelissimos vul-
tures. ignoscite Romi Illustres ac spectabiles domini. res
est quae nec obscurae pex istos patrat: nec pex ^{nos} duntius dis-
simulari potest. ita nos etenim iam pridem usque ad vinum
attingit: ita demum premit. ita veget. quod has voces veritatis
testes continere. dentibus quantumvis compressis. et manuum
palms ori adhibitis band quaquam possimus. horum iniqua
immoderata iniquitas et crudelitas iugula mea laqueis in-
ictis compremiens. tales voces nos edere cogit. nec duntius do-
lorem et cenciatum relaxe permittit. Non ignoramus equidem
Arga domini: huiusmodi meam querimoniam foretasse ma-
gis facere ad indignationem quod ad commiserationem ac ma-
gis forte mutnam dissuere quod consuere amicitiam. Sed quid
facias? si te potens amicus nulla de causa. nisi quod tu imbecillis
et ipse anaxus est. pex iugulum correptum huius prosterenat

teq; laqueo imposito manibus ac pedibus obnixis strangula:
re minime diu non desinat: donec te de manibus et potē:
cia eius omnibus facultatibus tuis abiectis, postremo ipsa
ante tua exuta et illi obiecta redimas: Quid hic fa:
cias, aut dicas, si anarens amicus huiusmodi inmanita:
tem in te iterum atq; iterum per multos annos sine ulla
misericordia exerceat, non quoties facultatum aliquid
recuperas, aut autem tibi venatam geras: sed quoties
dura habendi sitis suadet et exigit, exigit autem sine
ulla intermissione: quid deniq; facias inquam, ubi ne
cullis tibi quidem reliqua fuerit ad regulum de ma:
nibus amici redimendum: aut quid tandem postremo
dicas ubi tibi negotium incumbat hoc modo amicitiam
retrahendi non cum vno amico quopiam, sed propemodu
cum tot amicis quot officia in republica cernis quorum
quorum si vnum subtex fugias et ad alterum te conse:
ras, nihilo secius feceris, q̃ si Scyllam deuotans in
Charybdem incidat, si ab hoc autem retuleris ab alio eaq;
exutis redibis Atqui palam est q̃ se ad hunc modum
republica habet inter istos amicos suos et creatores
omnibus eadem sunt studia, nemo gratis amicus est
republice, nemoq; alio modo, nisi ut dictum est res,
ipsa cogit veritatem profiteri: ad veritatem tanq;
extremam anchoram confugere et veritati standum esse
res ipsa nos inelamat et compellit hac veri amici mini:
me offenduntur: falsi et fraudati arguntur et obtundun:
tur, hinc causa committenda, hec oppressorum advocata
esto hinc certe locum dare et auxes accommodare oppor:
tet, si iniquam alibi, & tolleranda veritatis inimica assen:
tatio, hic certe omnium inem vicia in medium produce:
da et sanabilia quidem sananda: insanabilia vero era:
dicanda vel amputanda sunt. Veritas autem et veritas

& at saltem in Comitibus hic non admitteunda, si alibi:

virtutis radice stabilienda fuscendaq; est si modo hic vir-
 tutis et reipublice negotium agimus et non primum hic
 pro republica veritas loquatur vel more suo balbutiat
 necesse est: et vicissim ^{pro veritate:} reipublica non taceat. siquidem
 res eius hic agitur postquam nemo apparet qui alter:
 utrius patrocinium et promotionem subire velit. Age
 vero predicant huc isti qui veritati offenduntur perso-
 nati reipublice Antistites cum suis fucatis in repu-
 blicam officiis et meritis: ostendant quia in re quisq;
 reipublice honeste inseruivit aut inseruire aliquando
 maluit q; sibi met? Non loquor hic ad omnes sed tantum
 ad inutiles Scultetos: dicant quantum commodi aut orna-
 menti accesserit reipublice de ipsorum administratione
 et veritatem mendacii arguant. ego quidem nihil video,
 nisi id esse dicant reipublice commodum, reipublicam
 ad vinum usq; deglubere et reipublice ornamentum esse,
 se ipsos plurimis possessionibus amicosq; et argento de reip^{re}
 spoliis ornare illustrareq; indeq; illustres Remos Spe-
 ctabiles Ageros ac generosos dici et id genus speciosis et
 exquisitis titulis appellari ornareq;. Quia potius credo
 equidem istos ambiciosos reipublice creatores et decora-
 tores non modo nunq; nullam reipublicam ullam oculis
 suis vidisse, sed ne per umbram quidem aut somnum
 percipisse formam eius aut speciem aliquam tantum
 abest, ut que sint reipublice ornamenta aut que com-
 moda intelligant. Dicam adhuc amplius et dicam quod
 sentio q; ne id quidem intelligunt quid sibi velit reip^{re}
 vocabulum. Dicant nunc quid est reipublica? aut vo-
 cabulum eius quid significet? et mentiare ego si ipsi se scire
 non mentuntur? et tamen ad reipublice promotionem
 patuntur se a nemine anteverti scilicet tanto amore
 feruntur in reipublicam quamvis ignotam: et tamen

et tamen illi infemice gaudent . quid autem faciant si
hanc de facie noverint !

COMITIA CREBRA ET Reipublice pernicioſa

An illud q^o gravamen tollerandum eſt ? aut poteſt negari ?
q^o ſex me quotannis Comiticia publica convocantur : ſub prae-
textu conſulendi de pace et bono ſtatu regni . Vbi tamen
nihil minus creatur q^o pax aut bonus ſtatus . Equid naq^o
aliud facimus in Comiticiis meis tam ſumptuoſis ? niſi
q^o omnem operam impendimus in hoc . ut aliqua non modica
Contributione extorqueatur a miſera plebecula . qua re ad
effectum deducta . nunquid non conſeſtim unusquisq^o ad
ſua reuerſit^{ur} domeſtica et priuata ſtudia . tot millibus
querimoniarum et gravaminum tam publicorum q^o pri-
uatorum ad Comiticia deuolutorum pretermiſſis nec deſi-
nitis ? cum maximo regni dedecore et non minore perniciē-
ad extremum uſq^o diuini Iudicii diem productis et relega-
tis . Non hic recito tot examina nouarum ac uari-
generis Conſtitutionum . que in priuata rem et gratia
quorumvis Potentum ita ſanciuntur . ut eas in proximis
Comiticiis abrogare . et ceteras alias mox abrogandas ſta-
tuere neceſſe ſit : ſed quotieſcumq^o libet alicui ex poten-
tibus pauperem ſubuehere ope et pretextu Conſtitutionis
Indet hic reſerre exempla que magis expedit reticere .
q^o cum ſummo Reipublice dedecore attingere . Quedam
etiam ſtatuntur tantummodo queſtus gratia ad imitationem
Romane Curie . ut ſit videlicet occaſio . Diſpenſationes
contra hec ſtatuta vendendi . et hoc eſt peculiare Cancell-
lariorum et ceterorum Anticorum Strategema quibus

eiusmodi dispensationes non modicam prædam afferunt, cui
 suas operas et exquisita consilia in dispensationibus partim
 impetrandis: partim formandis: partim obsequiandis pro-
 stitueri non dedignantur. Exemplum huius rei si non alias
 certe in Iudeorum dispensatione à glanis pileis editum
 habemus et quanta auri summa hanc Iudei redemerint,
 et si illis in dispensatione non sit expressum, tamen non
 ignoramus. Sed hæc alibi latius tractabuntur. hic
 satis sit, hæc sacra mysteria, quæ in tam frequentibus
 et speciosis Comitiis meis geruntur attingere. Nam alia
 profundiora aperire non expedit. Cum itaque in meis
 toties iteratis Conuentibus controuersias premitas pu-
 blicasque putes quidem nullas dicimus aut compo-
 nimus: futuris vero non modo non occurrimus: sed potius
 affatim data opera seminamus: quid inde reportamus,
 aliud nisi fecundissima semina intestinarum contentionum
 et cecidum, quarum iam plus satis abundat misera respu-
 que res tamen istis, vice mæmchi spectaculi est. Nam
 neque hæc sine ipsorum grandi questu et lucro geruntur.
 tantum abest ut hoc malum de republica tollere cogitent
 Cum vero Tributum decernimus: quid queso decernimus
 nisi miserorum Colonorum oppressionem? ad quos solos
 omne tributum omnis indignissime regimus: extorquentes
 ab eis id quod à nobis prestandum erat, regni scilicet
 defensionem, quasi vero aratorum ordo militari ordini
 debeat defensionem et non e contra. Sed hæc quæ suo loco
 proponet² querimonia. Numquid igitur reportamus aliud
 ex istis speciosis et crebris Comitiis: nisi imprimis loco
 boni reipublice status, summam regni turpitudinem et
 loco pacis continuas ac perpetuas oppressionum et cecidum
 intestinarum vicissitudines, tandem olimine indignatio-
 nis pronocationem communitis poenis cito vindicandam,

deniq; hostium noxam hec non ignorantium turpissimum
exga nos contemptum cum ingenti audacie incremento ad nos
hostiliter et tanto matremis adoremndos ac tamq; pecora
(utriam mentiare) subrigandos, et isti sunt eximii fru:
ctus noxam Comicioem: nihilominus pretextu consul:
tationis de pace et statu regni toties iteratoem et iterat:
doem quoties lubet loculos adimplere: cum tamen ne:
mo sit qui pacem qua huc usq; ab externis hostibus femi:
nime (rebus sic stantibus emq; acceptum ferat aut fer:
re possit nisi divine benignitati et indulgentie

Quo pacto et pace diuinitus
concessa non permittitur gratis
frui ~

N E c lenior est illa inimicia q non licet nobis gratis femi
pace diuinitus concessa: sed hanc velinere cogimur nisi:
gulos annos grandi sane et minime necessario tributo
quamq; quid dixi non necessario, immo plusq; necessario.
Nam nisi Tributum sponte concesserimus mox nobis bel:
lum indicitur, nullo lacessente externo hoste protinus
ad bellum vocamur, aggredimur serio et maximo appa:
ratu conuenimus ad locum designatum, conscribimur,
ordinamur in acies, ardent animi aduersus hostem, re:
quiritur ubi sit qui cum usq; compareat et ne vestigium
quidem eius, tandem furo in apertum prodeunte, datur
ocasio animos exacerbandi atq; fremendi aduersus
Magistratum improbitatem qui nobis succedunt in
locum hostium: fit clamor et armorum strepitus. Ecquid
tandem hic detinemur inquit? cur non progredi:
mur? aut domum remittimur? detinemur tamen no
fenestra in loco: Nam interim consumitur comineatus

commicatus. enacuantur pauperibus loculi oppignorantur pos-
 sessiones. expendunt dimites pecuniam. sed pro pauperum posse-
 sionibus: fit dimitibus diu desiderata. pauperibus autem fen-
 stra diu vitata mundinatio. Qui non habent quod oppigno-
 rent. vendunt apparatus bellicum. fiunt ex equitibus pe-
 dites. ex armatis milites. Tandem itur ad rapinas agrorum
 et villarum vastationes fame ita persuadente. fit victu-
 alium indies maior ac maior pernicia. interim tendunt
 tunc retia in consuetum aucupium: subornantur apostoli.
 qui persuadeant rogandos esse Magistros. ut quodvis po-
 tius Tributum decernant quod nos a clavis corrigibus et
 liberis minime necessario exulare rem domesticam ne-
 gligere. miserosque illius loci colonos rapinis et damnis
 opprimere diutius patiantur. facile impetratur conditio
 sed non ita facile conveniunt de quantitate Tributi. licet
 tunc magna utriusque contencione. sed maiore conatu a
 parte ablatina quod a datina. Tandem pax offerens tedio
 simul et misericordia exiguos colonos: magis quod persua-
 sionibus aut rationibus victa concedit postulatum Tri-
 butum. protinus prescribitur tempus pecunie extorquen-
 de. eliguntur questores sed de numero eorum qui a parte
 persuadente et decernente contendendo magis strenue
 se gesserunt. ut hoc modo isti miseri. caterva vero prono-
 cati. ad eadem studia pacis auferenti gratissima a se tato
 libentius conferant. Postremo denictis hoc pacto hostibus.
 fit finis belli. remittuntur domum milites. accedunt cer-
 tatim ad uxores remque familiarem diu intermissam.
 alter alterum antenectere nititur. sepe ubi ventum est
 ad pontes. aut vias strictiores. nichilominus emunt qua-
 cuique datum perueniunt et conferunt planstra.
 Equi cedunt. eademque occasione committuntur cedes.
 semina videlicet futurorum bellorum vilesimorum. Et

hæc denique est laus egregia magistratuum et reipublice
nostra apud externas nationes et domesticam plebem cum nos
ipsos debellamus sepe nocentius quod nos ullus hostis debella-
re possit.

Tributa nomine defensionis regni
decreta à solis rusticis iniquissime
exiguntur. nec tamen in defensione:
sed potius in contrarium usum con-
uertuntur.

[Am ut fingamus ista continua Tributa, nunquam decerni,
nisi reipublice necessitate id exigente. hoc est pro milite co-
ducendo ad defensionem regni: certe nemo tam stupidus
est. qui non sentiat esse iniquum et crudele facinus, hoc ru-
sticis imponi: multo crudelius à solis rusticis extorqueri,
quasi qui minimè vel potius nihil possident illis plurimum
incumbat regni defensio: vel quasi ad hoc ipsum quod nihil
possident, insuper etiam non sint satis amplis exempti-
bus et laboribus domino fundi debitis onerati. Adde
census de agris, exactiones de pascuis, de gramminibus, de
feno, de lignis et rubetis, de glandinibus, micibus, pomis,
piceis, frugis, cæterisque fructibus agrestibus et sylue-
stribus, et hæc quidem multa quæ alia propemodum innume-
ra ex parte dominorum fundi exiguntur. Adde illa quæ
Sacerdotes et Civitatum ministri exigunt nempe decia-
tiones, missalia, mensalia, Petronalia, offertoria,
Calendationes, onationes, gallinationes, Cascationes,
Canabi, et limi exactiones, de Matrimonio, de Purifica-
tione: ac in templum introductione, de sepultura, de
Exequiis et funere, de salve cantu: de Cuius gestatione:
Aque aspersione, Campanarum pulsu: de Vigiliarum quas

vocant muneribus: sine vulnere pro Trecentis: pro anime
 commemoratione: pro Templi aedificatione: pro eiusdem con-
 secratione: pro Cimiterii sepcione et eius consecratione:
 pro Altaris consecratione: pro veste Sacra: pro Calice no-
 viter comparato vel comparando: pro imaginum fabrica-
 tione et pictura: item pro eorundem singulorum consecra-
 tione: pro singularem campanarum fusione et earum bapti-
 satione: pro Templi vexillis: pro monstrantia quam vocat:
 pro Ciborio quod ita vocant: pro Cereis Pascualibus et fe-
 rialibus: pro fonte Baptismi comparando: pro Cathedralis Te-
 pli fabricandis: pro loco et arcubitu in templo. Adde tot
 pauperum necessarias elemosinas: Adde varias vari-
 orum Monachorum mendicationes qui denique nullum eus-
 nullum pagum et vicum transeunt non spoliatum: nulla
 gazam pretermittunt inexhaustam sepe etiam ubi vicum
 non inuenerint micas a feminis sexu elemosinas pe-
 rum exigentes et quis tandem recensere potest singulas
 pensiones et exactiones iustitiae apud nos incombentes
 quarum tanta est copia et varietas: ut ne vocabula
 quidem suppetant ad haec innumeranda. Quae omnia hoc
 hominum genus cum sit omnium reliquarum reipublice
 parvum unicum fundamentum necesse habet sustinere et profecto sustinet
 Nomen hominum est infernis terrarum omnium rerum matre
 laboribus suis excolere: et deo optimo Maximo reigante
 fertilem facere? hoc est domus principale generi humano
 ad vitam presentem conservandam divinitus ordinatum:
 multo labore et sudore ad omnes reliquas Dei creaturas
 porrigere? Nomen hominum est feras sylvestres et bestias
 campi omniaque volatilia et reptilia de fructibus laborum
 suorum gratis pascere et satiare: cum ipsis solis ne ele-
 menta quidem a deo creata gratis ferenda permittantur!
 sed pro omnibus necesse habent precium dare pro igne

aere, aqua, terra etc. Nunc denique istis incumbit omnis
reipublice status, ordines, et membra, desinere perpetuo:
et in orbem redemptum laborem frenatibus parere
satinare, reficere in hac vita conservare, vestire, ditare
promovere, sublimare denique omnium reipublice statum
et membrorum animas ab inferis redimere: censibus sci-
licet pro redemptione animarum super ipsorum hominibus ac
laboribus fundatis. Nec tamen satis erat hoc genus homi-
num tot et tantis oneribus et laboribus obnoxium esse nisi
insuper omnis defensionis regni illos subire et sustinere co-
gamus! Atqui non ita erat Respublica per maiores
meos instituta: sed in primis Principis videlicet capitis,
reipublice, negotium erat fines regni undequaque ab ho-
stium incursionibus sumptu suo providere et defendere:
Ordinis vero militaris officium erat hostem validiore:
si forte finibus transgressis Regnum minuerit, vicibus
suis adire et propellere. Creatorem autem munus erat,
in pace et quiete terram colere: fertilitatem frugum pro-
curare: censumque annuum legitimum ex agris domino
fundi reddere. Nunc rebus universis omnia haec onera
in solum. Creatorem comerta sunt: solusque sibi est et
caput et manus et pedes, sibi dominus et defensor:
sibi subditus, sibi agricola, denique sibi soli salus et vita:
breuitate ipsemet sibi omnia est: Reliqua autem reipub-
licae membra vix aliquid sunt hoc tempore: nisi sibi ipsis
mutua perniciēs. Sed iam ad rem redeamus. An vero
credimus hunc Deum non respicere? et istam perpetuam
oppressoium querimoniam ac gemitum celos non penetra-
re? Certe si nos non tangit honestatis ratio: saltem
divine auctoritas mouere nos deberet, si modo
deum esse, et humanarum rerum curam habere credimus!
Sepe ab his quos hęc indignitas audiri commouet exogitata

sunt laudabilia consilia et modi vivendi quibus regnum
 defendi posset ab hostibus citra ullam oppressionem pauperum
 et modica impensa dimittere sed sordida avaricia perden-
 dum regnum magistra egregios ac salubres conatus
 semper suis artibus distinebat et impedire efficitur quod non
 modo ipsa nihil expendit unquam ad opus tantum et re-
 ipublice sibi ^{ip} necessarium scilicet ad hostes ab Aris
 et foris exercitibusque meis propellendos: non modo ipsam
 nihil expendere vult: sed etiam quae sunt ab hijs quorum
 non interest crudeliter extorta: non in finem et usum de-
 stinatum committi studet: verum sacrilega manu auferit
 et sibi vendicat: alicuius hoc pecuniam sibi debere: non
 et ratione suorum in rempublicam meritorum et aperte
 dicens neminem esse obligatum Republice ad gratuita
 obsequia: quasi vero Republica ad interitum et sup-
 plicium ducere: hoc ipsum Republice sit obsequium prestare:
 et quasi non sibi ipsimet inferat qui Republice infe-
 rit: vel quasi qui Republice inferit: sine in bonam par-
 tem sine in malam possit gratis inferre? ut enim non
 sequatur sua sponte committitur premium etiam si ipse
 nullum premium exigat? An vero qui inferit suis ami-
 cis vel subditis quorum hoc loco res agitur: non sibi ipsi
 eadem opera inferre videtur? Qui quidem si pravo
 illius consilio ad interfectionem ibunt: nome et ipsum
 eosdem sequi velit nolit: necesse est. At profunda avar-
 itiae caecitas hoc nunquam animadvertit: sed omnibus se-
 sibus exuta: nihil aliud requirit: nisi pampat: nisi mi-
 nos: quorum tantum gratia vult esse proba: hoc ipso
 improbissima quod gratis periret esse probam. Et haec aper-
 tiora sunt quae ut negari aut celari queant. Nam etsi
 alia desint testimonia (ut sunt per multa) certe ad hoc
 sacrilegium detegendum abunde sufficit: tanta frequen-

litterarum: quas quittanceas vocant ad questores porrecta:
rum. quarum cumulos in Cancellariis videre licet cum
premiu aliquod tributum decretum est (sepe etiam ante
q̃ decretum est) Quare ipsamet in deum, in patriam
in proximum pietas: hoc ipsa postulat sibi: ut tandem
aliquando hæc fieri desinant

DE gravaminibus ex iudiciis provenien-
tibus quo pacto in facie iudiciorum: aper-
tis dolis oppugnatur Et opprimitur veri-
tas: Injusticia Leges Et constitutiones
Regni in casum eunt

Extant in iudiciis gravamina peremulta: non postremo
loco ponenda alia per ignorantiam Iuris et equitatis:
alia per avariciam scribarum et Cancellariorum: plerq̃
per iniquitatem falso nomine iuriconsultorum, mei huius
nequam seculi introducta, quæ perlongum esset singula re:
censere, et quæ omnia si tantum sub vnum conspectum
conferas, facile dixeras in iuris iudiciis iam penè nō
agi nisi oppugnari iusticiam et veritatem manifestis-
simis dolis: et quod magis indignum est, quia talia ex-
cogitare et consilium minime pudet illos videlicet qui
se pro iusticiæ patris et patribus patrie venditant
(nam in vulgo et verbis hoc esset tolerabilis. Cui-
us rei pauca exempla sufficiat adducere. Publica
lege vetitum est ob certam rationem, ne bona immobilia
per modum Testamenti alienare liceret. Mox inventus
est dolus, et in iudicia pro iure introductus in fraudem
legis, simulq̃ in fraudem et perniciem Testatoris proprii:
quorum quia non legantur quidem immobilia: sed super

hysdem legatue quantumlibet magna summa pecunie .
 Et ecce tibi æquitatem et iusticiam scilicet quod non lice-
 bat fieri per legem : hoc licitum est per dolum et fraude .
 Et cum non licuit esse malignum , licet esse malignissimum
 Minor enim et tolerabilior exat malicia simpliciter bona
 immobilia à proximo successore ita alienare , ut ea se-
 cundum iustam æstimationem redimere potuerit , q̃ ea
 sic alienare ut ea nequaquā redimere queat .

Simile est etiam illud pro iure retentum : ut cum Jureis ra-
 tio non ferat , uxores bona sua transferre ad maritos
 sine consensu propinquorum : ne videantur in iure aliquid
 maritis tradidisse ex cogitatum est sane lepidum Stha-
 tegemma : quia inveniuntur quispian non maritus , cum
 resignat mulier maritata possessionem Nam in hoc
 casu ubi non mariti res agitur , non requiritur pro-
 pinquorum consensus . ille tandem resignat marito mu-
 lieris et habetur utilis et firma resignatio . Itaq̃ ,
 quod iure non potuit fieri propter publicam Constitutionem
 seu consuetudinem , hoc iure fit per doli et fraudis patro-
 cinium . Et ad hunc modum iam ferre singuli Contra-
 ctus , apertis dolis conficiuntur . Nec scio an sit ulla lex
 aut consuetudo tam bona , tam utilis , vel tam necessa-
 ria republice , quæ non cogatur irrita esse ac vana
 quando cumq̃ libitum est cuiusq̃libet (nam de licito
 et honesto vacat est questio) nec interea tamen ad-
 mittitur exceptio doli mali in iudicijs .

Ad id res est nova ac mandata apud Iudices meos
 Doli exceptio , ut eam rem nec nominare quidem pote-
 ris , quin aut scommate et carminis excipiaris , aut
 etiam ab adversario apertum periculum cogaris susti-
 nere . Et tamen sibi miris modis placent qui huiusmodi
 iura primum excogitauerunt et habentur eximii iureconfulti .

qui hiis artibus plurimum pollent. Quoniam etiam hoc hominum
genus istiusmodi artibus promotum ad magnas Dignitates
conscendere solet: easque tanto magis gaudet et pro consiliis
dare et exercere: quanto sibi melius successerint. Opercepre:
cuius igitur fuerit, ut exceptio doli mali in Iudicia venio:
cetne ac retineantur diligentem contra memoratas et om:
nes et singulas fraudes veritatem ac iusticiam oppri:
mentes, ut quaecumque probatum fuerit dolo malo facta:
esse habeantur pro infectis.

Mandata procuratoria plerumque falsa & dolosa

Lenior videtur, et tamen non pretermittenda illa species doli
quam Cancellariorum questus introduxit: et affatum pro
pecunia subministrat: ubi mandata Procuratoria confir:
mantur sine presentia et assensu Constituentis: et ubi, quod
non fit nec agitur, hoc tamen sollemniter scribitur, et ob:
signatur Luca gratia: ita videlicet: significamus tenore
presentium vniuersis: Quia de consensu et voluntate
mea speciali: talis: fecit, constituit et sollemniter ordinavit
in summe verum, certum et indubitatum Procuratorem.
hunc videtur, qui presens mandatum Procuratorium duxerit
demonstrandum, in omnibus suis causis etc. coram quocumque
Iudicio etc. promittens idem dominus constituens: quod quicquid
quid per ipsum Procuratorem actum gestum, et ordina:
tum fuerit, id omne ratum gratum atque firmum ha:
biturus est: non secus quam si omnia presens persolveret faceret
et fecisset. Talia mandata si scriberentur in presentia con:
stituentium, et id requirerent, nihil equidem esset pec:
cati. Sed quoniam extrahi solent de Cancellariis criminis pecu:
nia

pecuniam immeranti atq; cuiusvis nomine id petenti: certe
 hic abusus ferendus non est. si non propter multa scandala
 hinc manantia et dolos execrabiles: at saltem ne ipsimet Ca:
 cellarii fiant authores falsitatum. quos maxime expedi:
 bat et decebat custodes esse veritatis. At quo modo con:
 sistit veritas ubi asserbitur promissio tam gravis et pe:
 riculosa ^{domino} Constituenti: ut cogatur id omne ratum habere,
 quicquid eius nomine gestum fuerit per Procuratorem sibi
 nec notum sepe, nec unquam visum domino inquam con:
 stituenti. quo absente et plerumq; ignoto non modo non
 consensiente. talis tamen promissio scribitur et sigillo
 autentico obsignatur.

Varia ac multiplex immutatio Cancellariorum

Illa vero largissima Immutatio et recipere gravissima: non:
 ne expedit, ut ad certos modos et fines redigatur: quæ vix
 fit in Cancellariis quando venduntur varia mandata, in:
 hibitiones. sequestrationes. securitates: et contra hæc reme:
 sus sublationes. et refutationes. aliq; id genus litteræ put
 sibi quisq; in fraudem alterius excoctaverit. non modo
 contra iura preinata: sed etiam multo frequentius contra
 publica: ut videlicet hys non obstantibus (more Romanæ
 Curie) fiat quod petitur: non alia de causa. nisi q; ita
 exigat amissæ fames. Unde sequitur illud q; iam
 nunq; sine perinatim sine publice ^{de} cernitur quidq; quod
 non facere possis veritatem. si modo adimmeraveris: reme:
 sus ex verito ratum. si paulo plus addideris. et quoties
 in b. d. prestituntur leges. plebiscita. Privilegia. Contractus.
 pacta. iudicata. et cetera humanæ societatis necessariæ ne:
 xus: ut iam nihil sit quod certo sperare possis. te per ullu

in eis vinculum ita obtinere: quoniam tibi aduersarius tuis ex-
torquere: teque illudere possit, si modo non parcas pecunie.
vel si vnum ex potentibus harum rerum regis habeat
factorem. Huius autem rei plura exempla ante oculos ho-
minum versantur quotidie, quam ut enumerari vel possit
vel debeant. Quid hic faciant homines tot generatimibus
vexati et impulsii, nisi quod faciunt alii implorent divina
vindictam minimum tarde procedentem, alii minime in-
patientia victi se mutuo trucidant, hic aduersarium suum:
hinc comes aduersarii, frater, vel amicus, amicum vero
est diuerso occisi amicus vel cognatus. Quae interficiendi
vicissitudo plerumque ducit usque ad extremam alterutrimus
partis cognatorum intericionem. Qui autem aduersario mi-
seres sunt vicibus: vel qui vident non tam aduersarium
esse in culpa quam regatim in iusticiam, decernunt rem am-
missam, siue per vias siue per nefas recuperandam esse: Co-
ferunt se extra Regnum: scribunt litteras minaces: faciunt
ex Cimbris hostes, ex nemine oppida et villas, spoliant
mercatores: reddunt ex dominis mendicos vel fures: La-
cit una iniuria mille iniurias, unus latro innumeros
latrones, quorum vni si caput amputaueris ad instar hy-
drae in locum vnius venascentur decem. Res est frequen-
tioribus exemplis notior quam vellemus, qui vero paulo
potentiores sunt: postquam vident operam frustraneam esse
in eo cum aduersario experiri, erunt in ipsum siue villo
loci aut occasionis delectu, et siue in propriis, siue in di-
norum aedibus et templis, siue etiam in publica iudicii ad-
uersarium tanquam pecus trucidant, membratim dissecant.
Quae quidem miseranda spectacula, equis tandem nobis
edit nisi isti Tragediarum Regi cum sua venali iusticia.

687

Iudeorum Privilegia Christianis
perniciosa & non toleranda.

Cum Privilegia Iudeorum ab initio eisdem concessa, nihil aliud sint, nisi mera et aperta libertas sineandi, lateocinandi, dolos, fraudes, imposturas, falsificationes, & erga Christianos impietate ac libertine exercendi. quibus Privilegiis sibi Iudei Christianos opprimere, circumvenire, defraudare, facultatibus spoliare ac omni genere imposture pessumdare iniquissime deserviunt: hoc ipsum quod his artibus à Christianis nacti fuerint, cum Iudicibus et factoribus suis dividendis. Et tamen non sat erat tam execranda licentiam eisdem semel concessisse, vel concessam accepta pecunia confirmari procreasse: sed insuper aucta sunt illis hæc sacra Statuta et augerentur non tantum quotannis, sed ferè quotidie, quæ omnia recensere, non est puto instituti. Nam per longum esset et per se patent his quibus contingere solet aliquid negotii cum hac gente habere sine iudicialiter sine extra iudicium. Qui vero expertus non est, experiatum modo et vi debet sentiatque artes ac libertates, quas dicit ex inferno produsse: vel si quid inferno tempus ac peius esse potest. Qualis est inter cetera ille articulus: quod nullus Christianorum contra Iudeum in quacunque causa sine in parva, sine in magna, sine criminali, sine civili potest quicquam comprobare nisi vnius Iudei et vnius Christiani testimonio, cum palam sit, nunquam induci posse Iudeum, ut contra Iudeum pro Christiano testimonium perhibeat, unde necesse est Iudeum semper in sua causa victorem evadere, cum sit necesse Christianum in probatione desistere vel deficere: etiam si mille Christianorum testimonia pro se adducat, nisi pro se adduxerit Iudeum testem salicet tantum autoritatis habet Iudeus apud istos legum latroes: tantumque adverso Christianis

ponderis retinet ut plurimum videantur testimonium vnius
cuiuspiam Iudei: quod vel omnium Christianorum.

Porro tam monstruosa Iudeorum libertas Christianos quocies:
libet opprimendi (libet autem citra satietatem) quonia
vetus erat, erat utrumque tolerabilis: sicuti mala minete:
vata solent esse tollerabilia saltem cunctis, continua co:
suetudine et veteribus Iudeis satis superque sufficiebat
ad viciis ipsorum in nos Christianos euocandum, adinque
exa nos naturaliter in ipsis flagrans satiuandum, me
autem crescente numero Iudeorum simul et numero falso
nomine Christianorum, cum eisdem aduersus Chri domini
membra conspicatorum creuerunt vna et libertates in:
postmeas exerceendi, impetrataque sunt illis Privilegia, et in
litteris autentice descripta, sub eo pretextu quidem, tanque
illis vetera tantum immutarentur et confirmarentur, sed
interim licentia peccandi abinde aduincta est, ut satis con:
stare potest quicunque velit conferre vetus exemplar Iuda:
icorum Privilegiorum, Codici Constitutionum Regni in:
sertum, cum Bullatis eorum Privilegiis predictis que in Syna:
gogis suis conclusa seruant, et nunquam nisi quando illis expedit
producant. Vbi inter cetera idem articulus de quo loquimur
ita aduinctus est, quod deinceps nihil comprobari potest contra
Iudeum, nisi duorum Iudeorum et duorum Christianorum
testimonio et quamquam id nunquam contigit, quod vnicuique Iudeus
haberi possit in testimonium contra Iudeum: impossibilitas
tamen impossibilitate maiore aduincta est: scilicet ut fiat
tanto seueriore Iudeorum iniquitas: que adhuc parum se:
crua et parum tuta esse videbatur in inferenda Christianis
iniuria. Deinde quia tanta lateocinandi seueritas et fa:
cultas arctis finibus videbatur esse conclusa. Ita quod
Privilegia hec sacra viderentur pertinere non nisi ad Ju:
deos Maiorem Poloniam incolentes: propterea quod olim Boleslaus

Callissiensis Dux qui primus autor contra eorum liberta-
tem esse perhibetur cum hoc Judeis concederet. nondum tunc
toti Polonie imperaret quia de re vide admonitionem in
exordio Codicis Constitutionum Regni ubi videtur Cata-
logus Polonie Principum concluditur. Quoniam igitur pa-
rum videbatur solam majorem Poloniam hac peste onera-
tam esse: protensa est Judeis eadem licentia non modo per
totum Regnum: sed etiam per cetera dominia ad Regnum
pertinentia: ut patet in predictis authenticis literis. Que
quidem res nemo non videt: quantam non modo Judeis:
sed omnibus similiter sceleratis subministrat audaciam ad
omne genus iniquitatis amplissima confidentia patrandi
et exercendum: quantamque dedit occasionem isti genti aliunde
ob flagitia proscripsi et exterminare ad dominia Regni
Polonie confluenti: adeo ut hoc unico et solo consilio. talia
genia videantur esse condita: quod saltem hac ratione hic oc-
cis angulus fiat insignis ubi in eo extaret ceterum ac fieri mi-
ssimum Asylum Hebraice premitatis toti mundo non in-
gnite: hoc est ut haberemus inter nos populum ad omnis
exemplum studia sua formare possint quicunque tandem
ad scelera patrandi animi adiecerint vel ut non deesset
etiam natura probis hominibus ceterum et efficax invita-
mentum ad bonam vitam in penitus commendandam postquam
viderint improbitati bene succedere omnia: probitati
vero male omnia.

Quomodo Judeorum Seniores nuper
pro Regni proditoribus declarati
supplicium tulerunt:

Jam si hec et huius similia videntur esse in Judeis, et cum
Judeis tolleranda: nec esse ex usu reipublice, ut e medio tol-
lantur: vel saltem in melius mutantur: illud vero an

tolleandam esse censemus? quod impet euenit? quia ceteri
ex nomine et cognomine Iudeorum seniores in ceteris et
precipuis Cimitatibus inter nos habitantes pro manifestis
et indubitatis Turcarum exploratoribus, negotiorum ho-
stiliu gestoribus proditoribusq; Regni Polonie sunt
declarati non quavis opinione, aut uanis leuibsq; argu-
mentis: sed ipsa Regie Litis uoce, et literis apertis
ad Palatinos missos, cum non obscura explanatione rei
geste et ad noticiam Regie Litis deducte. Quamobrem
et missi exant incarcerationi: vel cautione fideiussoria ad
certam auri quotannis obstringi: Et nihil sane a dominis
Palatinis pretermissum est: Nam cautione fideiussoria,
diligenter obstricti exant proditores Iudei ad ulteriorem
Regie Litis informationem. Quid tandem postq; ad An-
lam ventum est, tam graue negotium in eum finem ena-
sit, in quem omnia flagitia eo deuoluta euadere solet:
Inuenti sunt, cause hinc turpissime non honestiores pa-
troni: quibus auri dens est, patres, parentes, liberi,
cognati amici: breuiter quibus summa auri summa
uictus est: et quibus cuiusmodi flagitia ad Anlam
deuoluta, amplissima ac desideratissima messis est,
fructuosissimaq; manducatio. Quid tandem uero postea?
missum est scilicet laboris non parum in inuestiganda
rei ueritate et genere supplicii inueniendo: hoc est in
inuestigando quantam auri summam Iudei pendere po-
ssint, citra ipsorum tamen minimam exterminationem: ne
videlicet amputaretur facultas Iudeis, in cepto nego-
cio progrediendi: patronis uero eorum hoc genere ne-
gociationis cum eisdem ampliora lucra indies consequen-
di. At qui deniq; elaboratum est? nempe id q; solu
in hys laborem excitat, auri uidelicet: hoc inue-
ratum est: hoc diligenter ponderatum, cetera in uentum

abierunt. Hic nobis respondeant Iudeorum accusum
 defensores et patrum: Creant ne certa et vera, in quibus
 Iudei accusati sunt? an secus? si vera quare potius visum
 est, ut pecunia facinus redimerent, quod communito supplicio?
 an ideo quia carceris habetne curam ipsa pateria? vel pro-
 pterea, ut hac spoliatione Iudei magis rixitati quam pri-
 miti audientius faciant quod faciunt? Sin minus vera
 vel dubia erat accusatio: quid cause sunt ab innocentibus
 vel suspectis tantum amei extorquere? An hac de causa
 ut quod non fecerunt, nec cogitauerunt illesi, hoc cogi-
 tent et faciant lesi? Postremo quid sibi hoc vult: quod ta-
 tum flagitium non est ad publica Comicia relatum?
 ut quod omnes attingit ab omnibus approbetur vel re-
 probetur. Sed acceptis ac in vincula comectis amecis
 obsidibus, ipsos reumque auctores absolvistis. Cur salte-
 istos obsides non facitis huc in conspectum prodire? an
 quia non sunt reipublice nomine in carcerem vel an ideo
 quia cum eis in gratiam rediistis? et ex reipublice obsi-
 dibus effecistis vram premiata mancipia.
 Hec sunt Romi Illustres Atrium ac Generosi domini, que
 Reipublice vram in anxietate posite, ita coram vobis
 licet morte exiderint ut videtis. Quod si vris omnibus
 proorsus displicent, cogitabitis, illi, in tanto discrimine
 posite non fuisse orem, hec deliberatis, vel ornatius
 proponendi, veniat vobis preterea in mentem veteris
 illius dicti. Quia cum recte ipsi valeremus, facile egrotis
 recta damnis consilia: ceterum si in eo loci sit quo
 egrotus est aliter sane sentias. Quod si hec non vultigna:
 quod displicere videbuntur, amabitur propediem aliquid
 quod magis placeat. Valete Dat. Calendis Martiis
 Anno Chri 1543

Ordinacio bellice expeditionis in Turcos

Descripta ex Registro Casimiri Regis
Polonie facta vero in Conuentu generali
Protercomiensi die Sancti Vitalis 1477

Imprimis ut secundum consuetudinem domini Seculares,
teneantur seruire iuxta facultatem bonorum suorum
bellicam expeditionem.

Spirituales pro hac expeditione contra Turcos, debent etiam
seruire bellum iuxta facultatem et exigentiam bonorum
suorum Ecclesiasticorum, uti infra scriptum est. promissio,
ne bona eorum, preant et Nobilium seculari bona, amitti
lentur per belligeros et dampnificentur. Sed si que victu
alia necessaria recipiant, ea soluant iuxta Statutum du
dum factum. Et nichilominus Capitanei locorum, qui
debent si prius mouere, compescant vi et potencia, in hoc
dissolutos et rebelles, tam ad solutionem eos cogendo, q̃ ad
progressum celeritatem, alias in campo inter belli respon
deant, vel in domo coram Capitaneo, ubi ex his duobus
passi damna elegerint, et dampni faciens poena quatuor
decem Marcarum, soluti damno, irreuocabiliter per
Regiam ^{Altem} p̃miatne.

Ecclēsie Cathedralē et Collegiatē. Abbates et Prepositi
Cenobiorum, debent expedire armigeros in eo numero
secundum quod in Synodo Clerici super vniūquēq̃ lauda
bitur.

Episcopi habeant intelligentiam cum Plebanis, ut hi q̃
faciant subsidium Ep̃o, ita tamen q̃ omnes superiores
descripti, non debent seruire talibus, qui per se ad seruiciū

bellicum obligantur, nisi tales essent continui commensales
et seruitores, sed debebunt fratres indimisos qui bello no
obligarentur recipere: vel obligatos ad bellum quidem,
sed adeo egenos ac insufficientes, qui neq; arma decentia
neq; equos valentes ex patrimonio suo habere possent
quod arbitrio Castellani et Capitanei committimus. quibus
tres de communitate Nobilium adungi debent, valorem
eorum una cum Capiteano visui.

Ciuitates Regie et spirituales debent cum dominis
pedites expedire in tanto numero ad quem taxati fuerint
vni quisq; peditum habeat Balistam, Galeam, Chyro:
tecas alias Pluchorvize, scutum et pectorale alias Plech.

Quilibet in bello, circa vnumquodq; Cincum summ, demptis
Ligne vnum peditem habeat similiter armatum, cum Bi:
lista vel Pixide mamali.

Quilibet Capitaneus, cum Castellano adhuc domi, in sua
terrea, debent conspuere terrigenas pauperes, et illis in:
ringere, vt quilibet decenter seruiat, singulosq; conspu:
bent in Regestrea. Lustratio vero dominorum et
inter Nobilitatem maiorem, Regie adhuc conseruatne
Capitaneus vero cum ceteris vt supra ad hoc deputatis
arbitretur qui vni per se non sufficeret ad bellum, q
duo, tres, pluresue pauperes. vnum valentem expe:
diant.

De hoc promissio fiat, vt alter alteri arma, equosq; tunc
non accommodet, quando ordines seruiantur: et lustran:
tine ne id fiat in fraudem publici seruiij.

Regia iustas bonum ad hoc habeat respectum: et modera:
men

moderamen q̄ tales ex Nobilitate in suis Regiis, domino:
cumq; arcibus et Castellis non relinquat, qui multa bo:
na habere, ne per id seruicium belli immineat no:
tabilitate.

In hoc Regia aitas, considerationem habeat, ne homines
possessionatos, ac ad bellum obligatos, in numeru stipen:
diariorum scribat, nisi loco sui, alios sub Banderio terre
sue collocarent q̄ sit stipendiarium.

Speciali sit Banderium, et speciales acies Tuncq; eorum
qui in propriis personis non erunt ad bellum, sicuti sunt
viduae, Presbiteri, et infirmi ne per hoc frangant aliqua
committantur.

Filii Nobilium in seruiciis dominorum existentes non mi:
tercedant, ^{bellum} pro parentibus ad hoc idoneis. Sed si placuerit
patri domi sue manere tunc recipiat filium ex seruicio
domini, et de domo filium ad bellum expediat.

Quilibet compareat in loco designato ad diem constituta
sub ammissione bonorum et colli.

Nemo ex Nobilitate propinet Ceruissiam, sed quilibet
in suo ordine collocetur.

703

Modus instituendi Tributi

Quod omnes ex agro contribuere deberet
ex omnibus Censibus pecuniariis et feni:
mentariis ceterisque prouentibus ad de:
fensionem Regni contra infideles.

Satis esset forsan, ut a qualibet Marca pecuniarum,
Census annui duo grossi soluantur. Sed quia difficile esset
computare quantum a summis maioribus vel minori:
bus dari deberet, videtur ut a qualibet grosso census,
soluantur unus denarius, et veniant a Marca grossi
duo, solidi duo.

In qualibet villa, de quolibet manso de quo Marca cen:
sus soluitur, contribuatur grossi duo, solidi duo. Vbi
autem plus aut minus, iuxta agrorum quantitatem et
census, soluantur a quolibet grosso denarius unus.

De mansis autem desertis de quibus tantumdem Census
soluitur, quantum de possessionatis, similiter a qualibet
Marca census soluantur grossi duo, solidi duo.

Quia vero in multis villis, census pecuniarii parum sunt
instituti, eo quod dantur census fementarii qui sepe minu:
pantur, videtur equum, ut ab illis etiam Tributum
soluantur, hoc modo. ut Tritici chorectus quilibet taxe:
tur quatuor grossis, et veniant pro Marca chorecti duo:
decim a qua soluantur grossi duo, solidi duo. Siliginis
chorectus quilibet taxetur tribus grossis. Et veniant
pro Marca chorecti sedecim, a qua soluantur grossi duo

solidi duo. Quene chorectus taxentur grossi duobus.
Et venient pro marca chore 24 à qua solvantur
grossi duo: solidi duo.

Mella et Piscinarum demissiones, etiam pecuniarii proveni-
tus sunt. ab eis etiam Tributum solvi debet. Vas mellis
tante magnitudinis, prout est vas Allecum, taxentur
florenis quatuor, hoc est duabus cum mediis marcis, et
solvantur à qualibet marca grossi duo: solidi duo. à ma-
ioribus vero vasis mellis, plus solvantur, facta eorum
æqua aestimatione.

Piscine que non ad victum habentur, sed precio vendi-
tæ, debent taxari ad summam quibus venduntur. Et
ab eis Tributum solvi debet: à qualibet marca grossi
duo: solidi duo.

Scultetorum ac Advocatorum mansi taxentur ad tantum
censum quantum Cmetrones de suis mansis in eisdem
villis et solvantur à marca grossi duo: solidi duo.

Molendinorum proventus, taxentur sicut taxati sunt cen-
sus fermentarii, aut alio modo secundum quod prove-
nit ex eis census pecuniarii. Quendata autem mo-
lendina ad summam que dantur ex eis, vel prout melius
videbitur et ex eis solvantur à qualibet marca grossi
duo: solidi duo.

De Valachis, villis vastatis et Popombis Rutenorum
illorem locorum periti disquirant.

Mobiles non habentes Cmetrones, etiam solvant hanc
Contributionem, eorumque Prædia in mansos emetian-
tur et illi mansi taxentur ad tantum censum quantum

in viciniori villa per Cmetones de mansis eorum solvantur
et quotcumq; marce ex Prædiis seu agris Nobilium huius
modi provenire possent: solvantur à qualibet marca grossi
deno: solidi duo

Contributio Civilis Schoff et Czopowe solvantur.

¶ Censibus exemptionis, que Winderkoff vocantur sine sit
Spiritualium sine Secularium à qualibet marca solvan-
tur grossi deno: solidi duo.

Hæc Contributio ad reprimendos hostiles insultus satis esse
videtur. Vbi autem vis maior immineret, geminari
et triplicari decreto publico posset.

Vt autem fideliter, et absq; fraude Contributio hæc solvan-
tur Villici cum uno homine iurato de qualibet villa
debent deferre illud Tributum ad exactorem et ibidem pre-
stare iuramentum qd fideliter in sua villa Tributum exe-
gerint, et attulerint. Dicerentq; illi iurati quantum domino
villa detur census pecuniarj, quantum feumentarj, qui
sepp vocatur. Quo item precio illo anno quæq; Liscina ven-
dita: quantum mellis collectum sit quantum census in illa
villa exemptionis Spirituales aut Seculares inscriptum ha-
beant.

Quod si vero placuerit, tempestive providere de presidio et de
defensione prompta, contra validum impetum hostium qui
iam in finibus regni adherent, consultum videtur, ut in-
stituantur publicis Thesauris, et paulatim ac successine
summa aliqua pecuniarum colligatur.

Videtur etiam ut omnium Prædia dimetiantur in mansos seu

Lancos. Et quantum in quaqz villa ubi est Prædium Cme:
tunc de suis mansis census solvunt. tantum ad quemlibet
mansum Prædiale commutatione. Dominusqz Prædii quot:
cunqz marce ad sum Prædium commutatione solvat
à marca grossos duos. solidos duos ad thesaurum publi:
cum.

Ecclesiastici de decimis suis. taxato fideliter eorum valore
contribuant ad thesaurum publicum: à marca grossi duo:
solidi duo.

Modus instituendi Contribuciones pro tuncendis
per annum stipendiariis 5000 equitum sexta:
riorum: peditum 1000

Dum talis Contributio constituta fuerit, si videlicet Cmethones de Lancis, Tabernis, Molendinis, dederint per sex grossos: si per Sacra Regia Altas dimitteret duos grossos per adluno de quo nec magnam euenit commodum. Tum si domini terrigeni omnes ac vniuersi regnicole, Status vtriusque Spiritnalis et Secularis, vniuersi Cmethorum subditorumque suorum dimiserint quatuor grossos census, sic eo modo posset exigi de Cmethone vnus fexto.

Expositio Equitum

De hac igitur Contributione fextonum predicta, si Equites in numero 5000 essent expediendi, dando super vnum Equitem per sex florenos, per mediam sexagenam ad vnum Quarta: ale: extime ad integrum annum exponentur super vnum Equitem floreni 24 et sic super expeditionem vnius Equitis ad integrum annum sexaginta Cmethones per fextone dantes sufficient

Ad expeditionem autem 5000 Equorum sunt necessarij homines per fextonem dantes 200000, ad integrum annum quia super predicta quicque millia Equorum, super quemlibet annuatim dando per 24 flores proueniunt in summa per mediam sexagenam, floreni 120000 quam summam florenorum predictam conficiunt 200000 fextonum.

Expositio Peditum

Ad expeditionem peditum 1000, si sic fuerit constitutum, ut dece

Cives unum Peditem, triginta suburbani similiter unum
Peditem expedient et hoc dando super unumquemque Peditem
ad unum quartale per quinque florenos, ad integrum vero
annum per 20 floz per 14 Scott.

Siq; in expeditione horum 1000 peditem inter Cives et Suburbani:
nos talis esset divisio, ut Cives sexaginta, suburbani vero
quadringentos expedient pedites, extunc iste modus erit habet:
dus.

Cives

Primo ex parte Civium quod tangit 600 Peditem, si decem Cives
expedituri sunt unum Peditem, per integrum annum extunc
unusquisque Civi daturus erit gr^o 56 ad integrum annum
et sic ad expeditionem sexingentorum Peditem erunt necessarij
Cives in numero 6000, qui si component et dabunt unusquisque
grossos 56, colligentur in summa floz per 14 Scott 12000,
qui florem predicti in toto super predictos sexingentos Pedites
exponentur. Dando vixt super quemlibet Peditem Pedite
per quinque floz super quartale, et per viginti floz super
integrum annum per 14 Scott.

Suburbani

Ex parte autem Suburbanorum, quod tangit expeditionem qua:
dringentorum peditem, si Triginta suburbani expedituri sunt
unum Peditem per integrum annum, extunc unusquisque Sub-
urbanus erit daturus gr^o 18 obolos 12 per integrum an-
num et sic ad expeditionem quadringentorum Peditem,
erunt necessarij suburbani in numero 12000, qui si da-
bunt et component unusquisque per gr^o 18 obolos 12 Colligen-
tur in summa floz per 14 Scott, 8000, qui florem
predicti super predictos quadringentos Pedites exponen-
tur in toto, non magis neq; minus per integrum annum.

708

Iste computus est intelligendus de omnibus Cimbris, Subnebanis
Cmetomibus tam spiritnalium q³ Secularium dominorum tum
et de Ducatu Masonie

Quod autem tangit exactionem Ducillorum hac videretur con:
uerti pro solutione damnorum sexuilibus, quodq³ supra solucōm
damnorum resultaret, de tali exactione vel Contributione Ducillo:
rum illud iuxta arbitrium R. Actis connectendum esset

Terra Craconiensis

Iuxta relationem domini Castellani Bricen in terra ipsa vni:
uersorum Lancorum possessionatorum in toto numero sunt 7051

Juxta autem meam	{	Tabernarum	1000
estimationem		Molendinorum	400

Singula cum singulis computando Lancos Tabernas et Molen:
dina totum facit in numero 7051

De Lancis itaq³ predictis, et de Molendinis atq³ Tabernis de
vno q³ singillatim exigendo per sextonem colligentur in su:
ma per media sexagenam floreni 2820 gr⁶ 12

Si tamen constitueretur alia Contributio, quam sextonum hac
vizt de quinquaginta hominibus per 18 florenos videretur
esse utilior et commodior. Primo ex eo quia tali Contribu:
tione non nimis gravaretur Cmetones, cum non magis
sup^{er} vnu Cmetone veniret dare, admodum per gr⁶ 10 obolos &
viginti oboli resultarent, dividendi inter omnes quinquaginta
quibus Cmetomibus adhuc in subsidium adingerentur. Inquilini
et hortulani Item ex eo, quia de tali Contributione in triplo su:
ma maior colligi posset, quam de sextonum iuxta opinionem
hec vizt computando ad j³ sexagenas floreni 8461 gr⁶ 6

De summa igitur predicta de tali Contributione collecta dando sex: milibus super unum quartale ad equum per sex flores sexuari et expediendi possunt per tria quartalia in numero equi sex: milium 470 unus florens istius summe resultabit. inter hunc equorum numerum dividendus cum sex *q*

Iste computus superscriptus admodum de villanis est intelli: gendus. secus erit de opidanis, quibus alia Constitutio esset institnenda. hec igitur de triginta hominibus oppidanis per 18 flores. Igitur et de eisdem iuxta opinionem tanta pecuniarum summa, quanta de villanis colligi posset. Similiter ergo et totidem Equorum de sex milibus ex Contributione opidanorum per tria quartalia expediendi et sexuari possunt, quot de Contributione villanorum.

Numerus Equorum sex milium per tria quartalia sexuari: rum et expediendorum de Contributionibus opidanorum et villanorum faciet in toto *q* 40

Civitates minime notabiles hic non computantur.

Terra Sandomiriensis

In eadem terra tantus numerus tam opidanorum quam villanorum quantus in terra Crac' iuxta mem' videre opinatur esse, sic igitur eadem summa pecuniarum colligi, idemque numerus Equorum sex milium (utrumque per tempus aequale) con: sexuari et expediendi possunt, de terra ipsa Sandomiriensi prout ex Crac'.

Terra Lublinensis

De eadem terra, quoniam est parva tanta pecuniarum summa colligi poterit, quanta conservabitur per tria quartalia in numero Equi sex milium *200*

Numerus Equorum de omnibus Terris predictis per talem Con-
tributionem servandorum et expediendorum per tria quarta-
lia 2280

Nulla mentio hic habetur de Ducatibus Masonie Ossu-
enien', Siernien', Zathorien', tum nec de terris Lens-
sie', Valz', Dreabim etc'. De quibus si eodem modo talis
Contributio exigereetur, prout de Terris Craci', Sando-
mieren', et aliquantus etiam numerus posset similium
conferuari

Quamvis computus iste agitur super tria quartalia vgt
a festo Sancti Ambrosii ad festum Circumcisionis do-
mini tredecim hebdomadas in quartali computando, ni-
hilominus non necessarium videretur tantisper sexui-
les tenere dummodo per duo cum medio quartalia vgt
ab illa syllaba Ambro, si i fe, stis etc' usqz ad syllaba
post hec, heli, pre, ce etc'. De residua igitur medietate
tercii quartalis damna singula persolvi possunt sexmili-
bus, insuper et hinc expeditioni damnorum adinven-
tione ad huc terre', Sanocent' et Brezemistien'

It primum de generali motione bellica non potest dici generalis
motio sed particularis ex eo quia multe possessiones tam
opida quam ville sunt libertate omnes possessiones domi-
norum spirituum et aliquorum secularium. Primum de
Terra Crac' exemplum pono. In qua continentur ville decem
octo centis. It opida omnia quadraginta cum Crac' tam re-
gia quam spirituum et secularia etiam ville mune-
rate omnes tam Regie quam etiam dominorum spirituum
et secularium numeratorum Craconia.

- It primum dominus Epus habet multas villas
 Et Capitalis Ecclesia Castri Crac' multas villas
 Et Monasterium virginum Sancti Andree habet multas vil-
 las et aliquot opida.
 Et Monasterium ad corpus Christi habet villas
 Et Monasterium Sancte Catharine habet nihil
 Et Collegium habet villas
 Et Monasterium virginum in Zwierzimierz habet villas
 Et Prepositus ibidem habet villas.
 Et Prepositus Cracoviensis habet villas
 Et Prepositus Miechoviensis habet multas villas et aliquot opida
 Et Prepositus Saxebrimiciensis bonum opidum Saxebrimicia
 et villas.
 Et Abbas Trincensis plusquam centum villas et quatuor opida
 Et Abbas Clave Trumbe atque Mogila multas villas
 Et Abbas in Andzeisro habet bonum opidum et villas
 multas
 Et Abbas in Brzesko habet multas villas

It Prepositus in Imbramowice habet villas

It ibidem virginies habent villas

It nomiales in Staniatki habent multas villas

It' Abbas in Sandeg habet villas
 qv Moniales in antiqua Sandeg habent Opidum et multas vil-
 las circa sexaginta
 qv Abbas in Sgierz habet aliquot decem villas
 qv Generalis in Sgierz habet villas

It' sunt omnes exempti de defensione et de bello. Sunt et alie
 possessiones Nobilium, in quibus habent domini spirituales
 censum qui vocatur Winderkoff. Etiam ista bona sunt
 debilitata propter censum, quia in eis non est bona facultas
 servandi bellum videatur per totum Regnum, quod Ar-
 chepi Epi Abbates, Prepositi et alii quamplices, extendent
 se super duas partes Regni, vix tertia remanebit domini
 Regis cum Nobilitate.

Item bona Nobilium que libera sunt a servitute belli vnt
 dominorum Bugeabiatorum.

Item dominus Castellanus Sandeg habet multas posses-
 siones et est liber habet Bugeabiaturum

Item dominus Castellanus Vielmeu habet multas villas
 et Sultecias, est liber propter Bugeabiaturum

Item dominus Zupparis habet multas possessiones, est liber
 propter Bugeabiaturum.

qv dominus Ligeza habet nullas villas, et est liber.

Item Dominus Chelmski est liber, habet aliquot villas

Item Dominus Philipowski habet villas, est liber

Item dominus Mezzyk est liber et alij Bugeabij

Item etiam Cives habent villas, et liberantur a belli
 servitute. Computantur ville istorum qui sunt liberi
 quot remanebunt ipsorum qui non sunt liberi, ex istis de-
 cem octo centis villis et opidibus vix remanebit tertia
 pars possessionum tam Regalium quam etiam Nobilium
 que non sunt libera a servitute belli.

Item quod attinet diminutionem exactio[n]um Civilium et Mo-
lendorum. Perimur Civitatibus dimissum est in taxacio-
ne exactio[n]um que dicitur Schoss, ubi dabatur per duos gros-
sos ab una marca, nunc dant per unum grossum. Alique
Civitates Regie impetraverunt apud Reges dimissio-
nem et etiam domini Spirituales et Seculares impetra-
verunt sine opibus, quod etiam aliquibus mediocritas aliquibus
tercia pars, et sic multum deest non sum in hac practione
quia non sum exactor.

Item in Molendinis Civitatum et Opidorum facta est dimi-
nutione magna, eo quod etiam molendina fuerunt venalia,
eorum taxae fuerunt magnae secundum valorem cuius-
bet, et sic dabatur etiam Schoss exactio a qualibet
marca gr. 2.

Videndum est ubi molendinum pro centum marcis dabatur duo-
centa grossorum, qui faciunt florenos per mediam sexagenam,
sex gr. viginti. Nunc dando a rota per gr. duodecim,
dabit gr. 24 et si sunt rote tres dabit gr. 36. videatur
diminutio qualis est.

Item ubi est molendinum pro mille marcis dabatur gr.
duo millia faciunt florenos. 66. gr. 20. Et si per
unum grossum a qualibet marca daretur faceret utique
florenos. 33. gr. 10. Et nunc dabatur a qualibet rota
gr. 12 faciunt. Si sunt rote quatuor faciunt gr. 48
Et sic computanda sunt, quantum hic diminutum est. Et
prout percepi molendina in Vigosza stant pro quicun-
que aut quatuor millibus marcarum, et dant, puto tres
florenos. Et si daretur a qualibet marca grossus unus,
facerent quicunque millia gr. Computetur ut supra, et
videatur qualis est diminutio exactio[n]um per totum Regnum

Et hoc factum est ex eo quia domini tam spirituales quam etiam
 seculares exemunt molendina et servant suos famulos
 tamen deberent solum secundum quod exemunt molendina
 non tam est nullum diminutum in laicis. Sed in laicis
 non possum percipere qualiter est diminutum. tamen faci-
 etur diligentia

Item Advocaciones. Civitatum que etiam magne taxe
 sunt et nihil dant ex quibus etiam deberetur exactio fieri
 secundum Civitates a qualibet marca per 2 ant. 1. Et
 quia in fine Civili manent nihil contribunt et hoc
 est quia magni domini emunt Advocacias Civitatu
 que militibus comparantur

См. 423-432 л. 1. Труды 1818 г. Учен. зап.

2. 15

20

15

присла. 1818 г. 15
(353) 1818 г. 15

Труды 1818 г. Учен. зап.

2108

инская.

от